

סדר תפילות
כמנהג בני רומה
לכל ימות השנה

כפי הנהוג
בירושלים עיה"ק

ערוך ע"י
הלל משה סרמוניטה
ואנג'לו מרדכי פיאטילי

ירושלים

בשנת
יהיו לרצון אמריי פי
והגיון לבי לפניה יהוה צורי וגאלי
לפ"ק

מחזור לתשעה באב
כמנהג בני רומה

כפי הנהוג
בירושלים עיה"ק

ערוך ע"י
הלל משה סרמוניטה
ואנג'לו מרדכי פיאטילי

ירושלים

בשנת
השיבנו יי אליך ונשובה
חדש ימינו כקדם
לפ"ק

עימוד:

a0504107181@gmail.com

עיצוב כללי:

d.c.dav111@gmail.com

תוכנת תג,

הרב דניאל הירש ווייסמאן נ"י

ירושלים

©

כל הזכויות שמורות לעורכים:

hillser@netvision.net.il

ampiattelli@gmail.com

נדפס בדפוס ע.ר. בתל אביב

בחודש אייר תשפ"ד

הַקְדָּשָׁה

Questo Machazòr
viene pubblicato in memoria
dell'Ing. **Adolfo Chaim Ravà** z.l.
(Venezia, 1926 — 1987)
Sia il suo ricordo di benedizione

e di nostro nipote
Matteo Leone Ravà z.l. figlio di Tobia Ravà e
Fiorenza Prada
Davide, Valeria e Alvisè

ת.נ.צ.ב.ה.

מחזור זה
נדפס לעילוי נשמתו ולזכרו של
המהנדס חיים אדולפו רבא ז"ל
(וויניציאה, 1926 — 1987)

ולזכרו של
מטאו ליאונה רבא ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן העניינים

<p>197 סדר מנחה של ת"ב</p> <p>197 עטיפת הטלית</p> <p>197 הנחת תפילין</p> <p>203 .. סדר הוצאת ספר תורה למנחה</p> <p>205 ברכת הגומל</p> <p>206 .. קריאת התורה למנחה של ת"ב</p> <p>207 ברכות ההפטרה</p> <p>208 הפטרה למנחה של ת"ב</p> <p>211 עמידה למנחה של ת"ב</p> <p>219 נפילת אפים</p> <p>227 תפילת ערבית למוצאי ת"ב</p> <p>232 .. עמידה לערבית של מוצאי ת"ב</p> <p>239 הבדלה על הכוס</p> <p>241 ברכת הלבנה</p> <p>247 סדר ארבע תעניות</p> <p>249 לוח קיצורי מקורות</p> <p>253 מפתח הפיוטים והתפילות</p>	<p>3..... הפסקת הסעודה</p> <p>3..... סדר תפילת ערבית לת"ב</p> <p>9..... עמידה לערבית של ת"ב</p> <p>19 מגילת איכה</p> <p>35 סדר תפילת שחרית לת"ב</p> <p>36 סדר ברכות השחר</p> <p>40 זמירות</p> <p>55 עמידה לשחרית של ת"ב</p> <p>63 חזרת הש"ץ לשחרית של ת"ב</p> <p>80 סדר הקינות ליום ת"ב</p> <p>161..... בימים ההם ובעת ההיא</p> <p>169..... סדר הוצאת ס"ת</p> <p>סדר קריאת התורה לשחרית של ת"ב</p> <p>173.....</p> <p>176..... ברכות ההפטרה</p> <p>176..... הפטרה לשחרית של ת"ב</p> <p>182..... מגילת איכה</p>
--	---

תפילת ערבית
לתשעה באב

סדר ערבית לתשעה באב

בערב ט"ב צריך אדם להפסיק סעודתו מבעוד יום ובסעודה המפסיק בה אסור לאכול שני מיני תבשילין, והאוכל ב' תבשילין או אוכל בשר ושותה יין, עליו הכתוב אומר, ותהי עונותיהם על עצמותם. אבל אם חל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ואוכל בשר ושותה יין ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו (ספר התדיר סי' לא).

לפי מנהג ק"ק רומה אומרים:

מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים בָּאוּ גִלְיָם בְּנַחֲלֹתָיִךְ שְׁמָאוֹ אֶת־הֵיכַל קִדְשְׁךָ.
שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם לְעֵינַיִם: נָתַנּוּ אֶת־נִבְלֹת עֲבָדֶיךָ מֵאֲכָל
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם. בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ לְחִיתוֹ-אֶרֶץ: שָׁפְכוּ דָמָם כְּמַיִם סְבִיבוֹת
יְרוּשָׁלַם וְאִין קוֹבֵר: הֵינּוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ. לְעַג וְקָלָם לְסִבִּיבוֹתֵינוּ:
עַד־מָה יִהְיֶה תִּאֲנָף לְנִצָּחַ. תִּבְעֵר כְּמוֹ-אֵשׁ קִנְאָתְךָ: שָׁפַךְ חֲמָתְךָ
אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּךָ. וְעַל מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ:
כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נַהוּ הַשָּׁמוֹ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עוֹנֹת רֵאשֵׁינִים.
מִהָר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ. כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־
דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ. וְהִצִּילְנוּ וְכִפַּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לְמַהוּ
יֵאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיךָ אֱלֹהֵיהֶם. יוֹדַע בְּגוֹיִם לְעֵינֵינוּ. נִקְמַת דָּם־
עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּדָ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקַּת אֶסִיר. כְּגִדְל זְרוּעָ הַזֹּתֵר
בְּגִי תְמוֹתָה: וְהִשָּׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַע־תִּים אֶל־חִיקָם. חֲרָפְתָם אֲשֶׁר
חֲרָפוּךָ אֲדַנִּי וְאֲנַחְנוּ עִמָּךְ וְצֹאן מִרְעִיתְךָ גֹּדְדָה לְךָ לְעוֹלָם. לְדוֹר
וְדוֹר נִסְפָר תִּהְיֶה־לְךָ:

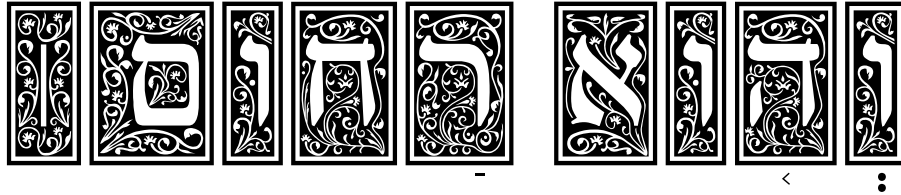
מקורות ומקבילות

ערצית לת"צ. שצה"ל, סדר תענית, סי' רסו; סה"ת, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 378.
להפסיק סעודתו מבעוד יום. הלק"ל, הל' ת"צ, סי' א; כ"י כ"ה, דף 377. אסור
לאכול שני מיני תבשילין. ע"פ משנ' תענית פ"ד, מ"ז [דף כו ע"ב]; ירושלמי תענית
פ"ד, ה"ה [דף כה ע"ב]; הלק"ל, הל' ת"צ, סי' ו; שצה"ל, סדר תענית, סי' רסה; כ"י כ"ה, דף 377; מנח' רומניא, דף קלו ע"ב.
ותהי עונותיהם על עצמותם. ע"פ יחו' לב, כו. אכל אס חל להיות וכו'. ע"פ תוספתא תענית (ליצרמן), פ"ג, הל' יג; בבלי תענית,
דף כט ע"ב; הלק"ל, הל' ת"צ, סי' ז; שצה"ל, סדר תענית, סי' רסו. מזמור לאסף. תה' מז' עט; כ"ה צמח' רומניא, דף קלו
ע"א. ראו מס"ו פ' ית, ה"ד; איכ"ר פ"ד, ד, סי' יד, 'לח הוב קרא לריך לנימר אלח בכי לאסף, נהי לאסף, קינה לאסף, ומה
אומר מזמור לאסף? וכו'.

ח"נ והערות

בג"מ. זהו הקרי, והכתיב: 'בגיים'.

עומד החזן ומתפלל בשפה רפה:

יִכְפַּר עֵוֹן וְלֹא־יִשְׁחִית. וְהִרְבֵּה לְהַשְׁיב אָפוּ. וְלֹא־יַעִיר כָּל־
חַמְתּוֹ: יְהוּה הוֹשִׁיעָהּ. הַמְּלִךְ יַעֲנֵנוּ בְיּוֹם־קִרְאָנוּ:

החזן אומר:

בְּרַכּוּ אֶת־יְהוּה הַמְּבָרָךְ:

הקהל אומר ואחריו החזן:

בְּרוּךְ יְהוּה הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוּה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּדָבָרוֹ מַעֲרִיב
עָרְבִים. וּבְחֻכְמָה פּוֹתַח שְׁעָרִים. וּבְתַבּוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים.
וּמַחֲלִיף אֶת־הַזְּמַנִּים. וּמְסַדֵּר אֶת־הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם
בְּרַקִּיעַ כְּרִצּוֹנוֹ. בּוֹרֵא יוֹמָם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אֹר מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ
וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי־אֹר. הַמַּעֲבִיר יוֹם וּמַבְיֵא לַיְלָה. הַמְּבַדִּיל בֵּין־יוֹם
וּבֵין־לַיְלָה. יְהוּה צְבָאוֹת שְׁמוֹ. וְשְׁמוֹ חַי וְקַיִם תָּמִיד הוּא יְמִלֶךְ
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוּה. הַמַּעֲרִיב עָרְבִים:

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֶּת. תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לְמִדָּת. עַל־כֵּן יְהוּה אֱלֹהֵינוּ.
בְּשִׂכְבְּנוּ וּבְקוּמֵנוּ תֵן־בְּלִבְנוּ. לְשִׁיחַ בְּחֻקֵי רִצּוֹנְךָ. וְנִשְׂמַח וְנַעֲלֹז

מקורות ומקבילות

עומד החזן ומתפלל וכו'. שנה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סת"ר סי' נט, ענין ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"ו כ"ה, דף 378.
והוא רחוס. שנה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סת"ר סי' נט; מח' רומניא, דף קנז ע"ב.

בְּדַבְרֵי (תְּלִמוּד) תּוֹרַתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ (וּחְקוֹתֶיךָ) לְעוֹלָם וָעֶד.
כִּי הִם חַיֵּינוּ וְאוֹרְךָ יְמֵינוּ וּבָהֶם נִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלָה. וְאַהֲבַתְךָ
אֶל־תִּסַּר מִמֶּנּוּ עַד־נִצַּח נִצְחִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אוֹהֵב
אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הקורא ק"ש יכוון לקיים מצות עשה מהתורה ולקבל עליו עול מלכות שמים, ויקרא בנחת ובנעימה. צריך לפרש האותיות בפיו ובשפתיו וצריך ליתן רווח בין הדבקים כגון 'על לבבך', 'על לבבכם'. וצריך להשמיע לאזניו מה שיצא מפיו שיהיו פיו ולבו שווים בכוונה. אם לא כיוון לבו בפסוק ראשון לא יצא אפילו בדויעבד. צריך להאריך בדל"ת של 'אחד', וצריך להתיז בוין של 'תזכרו' ושל 'זוכרתם'. אין הש"ץ צריך להנמיך את קולו בפסוק התוכחה.

המתפלל יחיד אומר: אל מֶלֶךְ נְאֻמָּן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

אומרים בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַתְךָ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם. עַל־לִבְּךָ: וְשִׁנְנָתָם לְבִנְיָךָ וּדְבַרְתָּ בָּם. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שָׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם. לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְּכֶם
וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר־אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלִקוֹשׁ.
וְאֶסְפַּתְּ דִּגְגָךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ.
וְאֶכְלָתָּ וְשִׁבַּעְתָּ: הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם. וְסַרְתֶּם
וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף־יְהוָה
בְּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן
אֶת־יְבוּלָהּ. וְאַבְדַּתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה
נָתַן לָכֶם: וְשָׁמַתֶּם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל־לִבְּכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם.

וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל־יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:
 וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם. בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ
 בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
 לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם. עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
 לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם. כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם.
 וְנִתְּנוּ עַל־צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם
 אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְלֹא־תִתְּרוּ
 אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן
 תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי. וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵיוֹת
 לָכֶם לֵאלֹהִים. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַצִּיּוֹר אוֹמֵר: אָמֵת:

הַחֹן חוֹזֵר וְאוֹמֵר: יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵת:

וְאִמוּנָה כָּל־זֹאת וּמִיָּם עָלִינוּ. כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵין
 זוּלָתוֹ. וְאַנְחֵנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מְלָכִים.
 הַגּוֹאֲלֵנוּ מִלְּכָנוּ מִכַּף כָּל־עָרִיצִים. הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ.
 הַמְּשַׁלֵּם גְּמוּלָ לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ. הַשֹּׁם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נִתֵּן
 לְמוֹט רַגְלָנוּ. הַמְּדַרְיָכֵנוּ עַל־בְּמוֹת אוֹיְבֵינוּ. וַיִּרַם קַרְנֵנוּ
 עַל־כָּל־שׁוֹנְאֵינוּ. (הָאֵל) הָעוֹשֶׂה לָנוּ נְסִים וּנְקָמָה בַּפְּרָעָה.
 אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֲדַמַּת בְּנֵי־חָם. הַמְּכַה בְּעֶבְרָתוֹ כָּל־בְּכוֹרֵי
 מִצְרַיִם. וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ מִתּוֹכָם לְחֵרוֹת עוֹלָם. הַמְּעַבִּיר
 בְּנָיו בֵּין־גְּזָרֵי יַם־סוּף. אֶת־רֹדְפֵיהֶם וְאֶת־שׁוֹנְאֵיהֶם בְּתֵהוֹמוֹת
 טַבַּע. וְרָאוּ בָנִים אֶת־גְּבוּרָתוֹ. שִׁבְחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמוֹ. וּמְלֻכוֹתוֹ

בְּרִצּוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם. מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנּוּ שִׁירָה בְּשֹׁמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָּל־ם. מִי־כִמְכָה בְּאֵלֶם יְהוָה. מִי כִמְכָה נְאֻדָּר בְּקֹדֶשׁ. נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְּלֵא. מַלְכוּתְךָ רָאוּ בְּנֵי־ךָ. בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה. זֶה אֵלֵי עָנּוּ וְאָמְרוּ. יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֵלָם וְעַד: וְנֹאמְרֵי כִי־פָדָה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וַיִּגְאֹל מִיַּד חֲזַק מִמֶּנּוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל:

הַשְּׂפִיבְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם. וְהַעֲמִידְנוּ מַלְכֵנוּ לְחַיִּים (טוֹבִים) וּלְשָׁלוֹם. וּפְרוּשׁ עָלֵינוּ סִכַּת שְׁלוֹמְךָ. וְהִגֵּן בְּעַדְנוּ. וְתִקַּנְנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ. וְהוֹשִׁיעֵנו (מְהֵרָה) לְמַעַן שְׁמֹךְ. וְהִסַּר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב. דְּבַר וְחָרֵב וְרָעַב וְיָגוֹן וְאַנְחָה. וְשִׁבַּר (וְהִסַּר) שְׁטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ. וְשָׁמַר צִאתֵנוּ וּבּוֹאֵנוּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד. אָמֵן:

אומרים בלחש:

בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן: יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן: בְּרוּךְ יְהוָה מֵצִיּוֹן שְׁכֵן יְרוּשָׁלַם. הַלְלוּ־יָהּ: בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדּוֹ: וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם. וַיִּמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת־כָּל הָאָרֶץ. אָמֵן וְאָמֵן: יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם. יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: כִּי לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעַבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעַם: וַיִּרְא כָּל־הָעַם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ. יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים. יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים: וְהִיא יְהוָה לְמֹלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד: יְהִי־חֲסִדְךָ יְהוָה עָלֵינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: הוֹשִׁיעֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמִקְבָּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם. לְהַדּוֹת לְשֵׁם קֹדְשְׁךָ. לְהַשְׁתַּבַּח

בְּתֵהֱלִיתֶךָ: כָּל-גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יְבוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ
 לְשִׁמְךָ: כִּי-גָדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת. אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדְּךָ: וְאִנְחָנוּ
 עִמָּךְ וְצֹאן מִרְעִיתֶךָ. גֹּדֵה לָּךְ לְעוֹלָם. לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תֵּהֱלִיתֶךָ:
 בְּרוּךְ יְהוָה בַּיּוֹם. בְּרוּךְ יְהוָה בְּלַיְלָה. בְּרוּךְ יְהוָה בְּשִׁכְבְּנוּ. בְּרוּךְ
 יְהוָה בְּקוּמֵנוּ: כִּי בִיָּדְךָ נִפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים: אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נִפְשׁ
 כָּל-חַי וָרוּחַ כָּל-בְּשָׂר-אִישׁ: בִּיָּדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי. פְּדִית אֹתִי יְהוָה.
 אֵל אֲמַת: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. יְחִיד שִׁמְךָ וְקִים זְכָרְךָ וּמַלְכוּתְךָ
 תָּמִיד. הוּא יְמַלֵּךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: עַיִךְ בַּלְחַשׁ. תִּהְלֶה נְבִיעַ לְרוּכְבֵי
 בְּעֶרְבוֹת. לֹאֵל הַמְּפֹאָר בְּמַקְהֵלוֹת קְדוּשִׁים: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
 מֶלֶךְ אֵל חַי לְעַד וְקִים לְנִצְחָ:

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבָרָא כְּרַעוּתָהּ. וַיְמַלִּיךְ
 מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
 בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה
 וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
 לְעֵלְא לְעֵלְא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא
 דְּאִמְרֵן בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עמידה לערבית של תשעה באב

יכון פניו כנגד מקום המקדש כאשר רגליו זו אצל זו, יעמוד ולא ישען ויכוף ראשו מעט, צריך לכוון בכל הברכות, ולפחות בברכה הראשונה.

אֲדַנִּי שְׁפַתִּי תִפְתַּח וְפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא.
אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה אֶת־הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי
אֲבוֹת. וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׂמוֹ בְּאַהֲבָה. מֶלֶךְ
גּוֹאֵל עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְגַן אַבְרָהָם:

אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם יְהוָה. מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ.
מוֹרִיד הַטַּל. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מְחַיֶּה מֵתִים
בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים. מְתִיר אֲסוּרִים.
וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַיִם מִי־כְמוֹךָ בְּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמָה
לָךְ. מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ לָנוּ יְשׁוּעָה. וְנֶאֱמַן אַתָּה
לְהַחְיֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

לְדוֹר וָדוֹר נִמְלִיךְ לְאֵל. כִּי־הוּא לְבָדוּ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ. וְשִׁבְחֶךָ
אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא־יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי־אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל
וְקָדוֹשׁ אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הָאֵל הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמְלַמֵּד לְאֲנוּשׁ בִּינָה:

מקורות ומקבילות

עמידה לערבית של ט"ב. סרע"ג ח"ב, סי' נח;
שנה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סת"ר סי' נע, ענין
ח"ב.

ח"ג והערות

ומצמיח לנו ישועה. במח' רמ"ז ורומניא, דף של ע"א נוסף: צְבָרוּב,
וכ"ה במח' בולוניה בעמידה שחרית לתיב בלבד, אך לא בשאר
ימות השנה.

במוצ"ש אומרים:

אַתָּה הַבְּדַלְתָּ בֵּין-קֹדֶשׁ לְחֹל. בֵּין-אֹר לְחֹשֶׁךְ. בֵּין-יִשְׂרָאֵל
לְגוֹיִם. בֵּין-יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה. וְכִשֵּׁם
שֶׁהַבְּדִלְתָּנוּ מִגֹּיֵי הָאָרְצוֹת וּמִמְשַׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה. כֵּן תִּטְהַרְנוּ
וּתְנַקְנוּ מִכָּל-חַטָּא וְעוֹן.

וְחָנְנוּ מֵאֲתָךְ דַּעַה וּבִינָה וְהַשְׁכֵּל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חוֹנֵן הַדַּעַת:
הַשִּׁבְנוּ אֲבֵינוּ לְתוֹרָתְךָ. וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְקַרְבְּנוּ מִלְּכָנוּ
לְעַבֹדְתְךָ. וְהַחֲזִירְנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. הַרוֹצֵה בְּתַשׁוּבָה:

סִלַּח-לָנוּ אֲבֵינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל-לָנוּ מִלְּכָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ.
כִּי אֵל טוֹב וְסִלַּח אֲתָדָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חַנוּן
הַמְרַבֵּה לְסִלּוּחַ:

רֵאֵה נָא בְּעֵינֵינוּ וְרִיבָה רִיבָנוּ. וּגְאֹלֵנוּ מִלְּכָנוּ מִהֲרָה לְמַעַן
שְׂמֹךְ. כִּי (אל) גּוֹאֵל חָזַק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

רַפְּאֵנוּ יְהוָה (אֱלֹהֵינוּ) וְגַרְפֵּא. הוֹשִׁיעֵנו וְנוֹשְׁעָה. כִּי תִהְיֶה לְתַנּוּ
אַתָּה. וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל-מִכּוֹתֵינוּ (וּלְכָל-
תַּחֲלוּאֵינוּ). כִּי אֵל רּוֹפֵא רַחֲמָן וְנֶאֱמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
רּוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרִךְ עֲלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. אֶת-הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְאֶת-כָּל-
מִינֵי תְבוּאָתָה. וְתֵן טַל לְבִרְכָה עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה וְשַׁבַּע

מקורות ומקבילות

צמוצ"ש אומרים. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סי' רסה; סח"ר סוף סי' נט, ענין ח"צ; סה"ת, סדר ח"צ, סי' לא; מח' רומניא, דף קנז ע"ה.

אֶת־הָעוֹלָם מְבָרְכִיךָ. וְתַן בְּרָכָה. רוּחָה וְהַצְלֵחָה בְּכָל־
מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ. וּבָרַךְ אֶת־שָׁנוֹתֵינוּ כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת הַמְּבוֹרָכוֹת.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְבָרַךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוֹתֵנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוֹתֵינוּ. (וּמְקַבְּצֵנוּ
יַחַד מֵאַרְבַּע בְּנֵפוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ). בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִוַעֲצֵנוּ כְּבִתְחִלָּה. וְתַמְלֵךְ
עָלֵינוּ אֶתָּה (מְהֵרָה) לְבִדְךָ (בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים).
בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה
וּמִשְׁפָּט:

נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

<p>וְלַמְשִׁמְרִים בְּלִתְרוּזֵי תַקְוָה. וְכָל־ הַמִּינִים כָּלֵם כְּרָגַע יֵאבְדוּ. וְכָל־אוֹיְבֵיךָ מְהֵרָה יִכְרְתוּ. וּמַלְכוֹת זְדוֹן מְהֵרָה תַעֲקַר וּתְשַׁבֵּר וְתִכְנֶיעַ אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זָרִים:</p>	<p>וְלַמְשִׁינִים בְּלִתְרוּזֵי תַקְוָה. וְכָל־ הַמִּינִים כָּלֵם כְּרָגַע יֵאבְדוּ. וְכָל־אוֹיְבֵיךָ מְהֵרָה יִכְרְתוּ. וּמַלְכוֹת זְדוֹן מְהֵרָה תַעֲקַר וּתְשַׁבֵּר וְתִכְנֶיעַ אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זָרִים:</p>
--	---

עַל־הַחֲסִידִים וְעַל־הַצְּדִיקִים וְעַל־גְּרֵי הַצְּדִיק וְעַל־פְּלִיטַת
עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְהִמוּ (נָא) רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְתַן
שָׂכָר טוֹב לְכָל־הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתֵּךְ. וְשִׂים חֶלְקֵנוּ
עִמָּהֶם. לְעוֹלָם לֹא גְבוּשׁ כִּי־בְךָ בִטְחָנוּ מֶלֶךְ עוֹלָמִים. בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. מְשַׁעֵן וּמְבַטֵּחַ לְצְדִיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירָךְ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב. וּבָנִה אוֹתָהּ בְּנִין עוֹלָם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ:

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל-יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ. וְעַל-יְרוּשָׁלַיִם
עִירָךְ. וְעַל-צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל-הָעִיר הָאֲבֵלָה
הַחֲרָבָה וְהַשׁוֹמְמָה. הַנִּתְּוֶנָה בְיַד זָרִים. הַרְמוּסָה בְכַף עָרִיצִים.
וַיְבַלְעוּהָ לְגִיזוֹת. וַיִּירָשׁוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וְלִישְׂרָאֵל עַמָּךְ
נִתְּתָה וְלוֹרַע יַעֲקֹב יִרְשָׁהּ הוֹרְשָׁתָה. נְעָרָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

מקורות ומקבילות

גליל ט' נאז אומרים. סרע"ג ח"ג, סי' לה; אור"ח ח"א, סדר תפילת ט"ז, אות טז, צבס ר' שמואל מאוורא; שצה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סת"ר סי' נט, ענין ח"ג; סה"ת, סדר ח"ג, סי' לה; מח' רומניא, דף קלז ע"ג. ראו סדו' רס"ג עמ' שיה; רס"ש תענית, פ"ד, סוף סי' לד; אר"ז ח"א, הל' סעודה, סי' קלז צבס הגאונים. **צנכת זונה ירושלים.** ע"פ סדו' רס"ג עמ' שיה; רי"ף עמ"ס תענית, דף י ע"א; פסקי הרא"ש עמ"ס תענית, פ"ד, סי' לד; שצה"ל, סדר תענית, סי' רסז; פסקי רי"א עמ"ס תענית, פ"ד ה"ב, אות טו; מח' רומניא, דף קלז ע"ג. **נוסח רחם ה' וכו'.** ע"פ ירושלמי ברכות פ"ד, ה"ג, ותענית פ"ג, ה"ב; סרע"ג ח"ג, סי' לה; סדו' רס"ג עמ' שיה; רמב"ם, סד"ת, נוסח ברכות התפילה; סת"ר סי' נט, ענין ח"ג; כ"י כ"ה, דף 378. במח' פרס, דף עה ע"ג, הנוסח דומה עם תוספות, אמנם תמיד מתחיל ב'רחם'. בצפסקי רי"א עמ"ס תענית, פ"ד ה"ב, אות טו, מתחיל ב'רחם'. **רחם... עלינו.** ע"פ ירמ' לה, יט; ספ"ט ח, א; ספ"ג ג, ג. **רחם... ישראל עמך.** ע"פ ישע' יד, א; יחז' לט, כה; צ"מ לו, י; ספ"ה ו, כו. **רחם... ירושלים עירך.** ע"פ זכ' א, א; יב"ט; דני' ט, טז; צ"מ לו, יא; מדה"ה מז' עב, סי' א. **רחם... ליון.** ע"פ תה' קב, יד. **ליון משכן.** ע"פ יוא' ד, יז; תה' עד, ג. **משכן כבודך.** ע"פ יוא' ד, כא; זכ' ח, ג; תה' כו, ח; קב, ח; ספ"ה ט, ח; סח"ט ט, ח. **העיר האנלה.** ע"פ איכ' א, ד. **החרבה.** ע"פ ישע' נא, ג; ירמ' כז, ח; נחמ' ג, ג; ספ"ד ד, טו. **והשוממה.** ע"פ ישע' סד, ט; ירמ' מד, ו; איכ' א, יג; ספ"ד ד, טו. **המנונה ביד זרים.** ע"פ ירמ' נא, רנא; יחז' ז, כא; עוב' א, יא; איכ' א, יד; סמק"א א, לה. ראו יוא' ד, ח. **הרמוסה.** ע"פ ישע' ה, כה; יחז' סמק"א ג, מה. **צבף ערצים.** ע"פ ירמ' טו, כא; ספ"ד ג, ח. **ויבלעוה.** ע"פ הוש' ח, ח; איכ' ב, ג. **לגיונות.** לשון חכמים בהרבה מקומות, כמו: תוספתא חולין פ"ח, ה"טז; צבלי ברכות, דף לז ע"ג; מדה"ג פ"ר כי תשא, סי' טו; צ"ר פ"ד, סי' ו. **ויירשנה.** ע"פ מ"צ ח, כד; ח, מא; תה' פג, יג. **עובדי פסילים.** ע"פ צבלי תענית, דף כח ע"ב, עש"ה דני' יב, יא. **ולישאל עמך נתתה.** ע"פ צמ' כ, כד; מ"א ח, מה; ספ"ד ב, לה. **ולורע יעקב ירושה.** ע"פ דב' א, ח; ישע' סה, ט. **הורשתה.** ע"פ תה' מד, ג; דב"ב כ, ז. **נערה ה' אלהינו מעפרה.** ע"פ ישע' נב, צב, צ"מ לו, טו;

ח"ג והערות

רחם ה"א עלינו. בשבחה"ל, סדר תענית, סי' רסז, סה"ת סי' לא וכ"י כ"ה, דף 78, מבואר שבכל התפילות אומרים 'רחם', בניגוד למנהגים אחרים. ראו או"ח סי' תקנו בשו"ע ורמ"א ובמקורות. הנוסח ע"פ מח' הקדומים וכ"י וולמרונה 10. תפילה זו נמצאת גם במנהג רומניא, דף קצו ע"ב; מח' פרס, דף עה ע"ב; מח' חלב, דף שכה ע"ב-שכו ע"א. **ועל-ישראל.** בכ"י זעל כל ישראל. **ועל-ציון משכן כבודך.** במח' חלב לאא תיבות אלו. **ועל-העיר.** בכ"י: 'על-העיר', ללא ו'. **החרבה.** תיבה זו איננה במח' פרס. **והשוממה.** במח' רומניא: 'השוממה'. במח' פרס וחלב: 'השוממה'. **הרמוסה בכף ערצים.** כ"ה בירושלמי שלפנינו, נוב"ר, מח' רומניא ופרס. במח' חלב: 'היושבת וראש לה חפוי באשה עקרה שלא ילדה', במח' פרס נמצא לאחר בכף ערצים. **ויבלעוה.** בבנין קל. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, כ"י, שד"ל בסדר ת"ב ותתת"ס רפ"ד. במח' רומניא, שד"ל שחרית של חול, נוסחאות אשכנז ותבלאל ע"ח: **ויבלעוה.** במח' פרס: **ויבלעוה.** במח' חלב: **ויבלעוה!** **לגיונות.** כ"ה בנוב"ר, כ"י ומח' רומניא. במח' פרס וחלב: **לגיונות.** **ויירשנה.** במח' רומניא: **ויחללוה.** **עובדי פסילים.** הנוסח 'עובדי אילים' הוא נוסח מצונזר, אך נמצא ברס"ד-רס"ה, וכן הוא בכ"י, בולוניא, תתת"ס רפ"ד, אצל שד"ל וכן בתבלאל ע"ח. **ולישאל עמך.** כ"ה במח' רמ"ו. במח' רס"ד-רס"ה, בולוניא וכ"י: **ולישאל עמך.** במח' רומניא: **ילעמך ישראל באהבה.** במח' חלב ופרס הנוסח שונה בהרבה. **ולורע יעקב.** במח' רומניא: **ולורע ישרון.** **נערה ה' מעפרה.** כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל וכ"י וולמרונה 10, מבנין

מַעֲפָרָהּ וְהַקִּיצָה מֵאֶרֶץ דְּוִיָּהּ. נְטִיחָה עֲלֶיהָ כְּנִהַר שָׁלוֹם. וּכְנַחֲלֵהּ
 שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם. כִּי בָאֵשׁ הִצַּתָּהּ. וּבָאֵשׁ אָתָּה עֲתִיד לְבַנוֹתָהּ.
 כְּאָמֹר וְאָנִי אֶהְיֶה-לָּהּ נְאֻם-יְהוָה חֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכַבֹּד
 אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְנַחֵם צִיּוֹן עִירוֹ וְאַבְלֵי עַמּוֹ
 וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:

אֶת-צֶמַח דָּוִד עֲבָדְךָ בְּמַהֲרָה תִצְמַיֵחַ. וּמְרֵנו תְרוּם בְּיִשׁוּעַתְךָ.
 כִּי לִישׁוּעַתְךָ קִוִּינוּ כָּל-הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְצַמֵּיחַ
 קֶרֶן יִשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְחוּס וְחַנּוּן וְרַחֵם עָלֵינוּ. וּמְקַבֵּל
 בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת-תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶת-תְּחִנָּתֵנוּ. כִּי אָב
 מְלֵא רַחֲמִים רַבִּים אַתָּה הוּא מַעֲוֹלָם. וְלֹא נָשׁוּב רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

מקורות ומקבילות

צבלי ר"ה, דף לא, ריש ע"ג; צ"ר פ"ה, ע"ה, ס"ו א. והקילה
 מארץ דויה. ע"פ ירמ' ת, יח"ט. נטה עליה. ע"פ זכ' א, טז;
 אוי' לה, ה. כנשר שלום וכו'. ע"פ ישע' סו, יב. כי באש
 הלאה. ע"פ ישע' סד, י; איכ' ד, יא; צבלי צ"ק, דף ס ע"א;
 בראשית רבתי, פ"ה וי"א, עמ' 138. ובאש אתה עתיד לננותה.
 צבלי צ"ק, דף ס ע"א, ע"פ זכ' ב, ט; פס"ב פ"ה ל, ד"ה ד"א
 אמר הקצ"ה; ילקו"ש ח"ו, סוף רמז שמה. ראו רש"י סנהדרין,
 דף ע ע"ב, ד"ה בדבר שנתקלקל. ואני אהיה לה. זכ' ב, ט.
 ולכבוד אהיה בתוכה. ע"פ ישע' כד, כג; ספ"ב ד, לא; לו"ה,
 דן, ה, יב"ג. חוסם בא"י מנחם ציון. ע"פ סרע"ג ח"ב, ס"ו אה;
 סה"ת, סדר ת"ב, ס"ו לא. ראו הלק"ל, נהיגת האבל, אות א.
 מנחם ציון. ע"פ ישע' נא, ג; זכ' א, ח; צ"מ מת, כד; צ"ר
 פ"ה ק, ס"ו יג, יכ' ח"ו מנחם לציון ולכל הרבתיים; תד"א סוף
 פ"ה יט. ציון עירו. ע"פ ישע' ס, יד; ח"ה עת, סה; קלב, יג;
 צ"מ נב, יג. ואצלי עמנו. ע"פ ישע' נא, יב; מד"ז (צ"ב),
 איכ', פ"ה א, ס"ו טו; פדר"ך פ"ה יט, סוף ס"ו א. וצונה
 ירושלים. ע"פ ח"ה קמז, ב; צ"מ נב, ז; ירושלמי ברכות פ"ד, ה"ה;
 סה"ת, סדר ת"ב, ס"ו לא. את זמנת דוד. כ"ו כ"ה, דף 378;
 מח' רומניא, דף קא ע"ב.

ח"ג והערות

הקל. במח' רומניא וכ"י מוסקוביץ: צערה; מבנין הפיעל.
 וְהַקִּיצָה. במח' רמ"ו, רומניא וכ"י: וְהַקִּיצָה, וכ"ה בתה'
 לה, כג שלפנינו. במח' בולוניה ושר"ל: וְהַקִּיצָה. מארץ
 דְּוִיָּהּ. במח' רומניא: 'מארץ דְּוִיָּהּ. נטה עליה. בכ"י
 כ"ה: נטה עלינו. במח' רמ"ו (סוף שחרית): נטה עליה
 סַכַּת שְׁלֹמֹכָה, אבל איננה במח' רמ"ו בערבית, ואף לא
 במח' בולוניה, שד"ל וכ"י. במח' רומניא: נטה עליה
 סַכַּת שָׁלוֹם. כ"ה באש. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח'
 פרס וחלב: כי אתה יי' באש. הַצַּתָּהּ. כן מנוקד במח'
 בולוניה, פרס, חלב, כ"י, רוב נוסחאות אשכנזים ותכלאל
 ע"ח. במח' רמ"ו ושר"ל: הַצַּתָּהּ, וכ"ה במח' תת"ס
 רפ"ד, בית אב וסדור רש"ס. במח' רומניא: הַצַּתָּהּ וּבָאֵשׁ
 הַחֲרִיבָתָהּ. לְבַנוֹתָהּ. במח' רומניא: לְבַנוֹתָהּ וּלְנַחֲמָהּ.
 כְּאָמֹר. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' פרס: עֲבָדְךָ
 שְׂנֵאמֵי. במח' חלב: עֲבָדְתִּיבִי. נְאֻם-יְיָ חֹמַת אֵשׁ
 סָבִיב. במח' רומניא: חֹמַת אֵשׁ סָבִיב נְאֻם-יְיָ, בשונה
 מכל הנוסחאות והפסוק שלפנינו. מנחם ציון עירו
 וכו'. כ"ה במח' רמ"ו (בערבית), בולוניה, נ"א בשד"ל
 וכ"ה בכ"י ובמקום תיבת 'ובונה' עֲבָדְךָ. במח' רס"ד
 רס"ה: מְנַחֵם אֲבְלֵי צִיּוֹן וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וכ"ה במח' רמ"ו
 (סוף שחרית). באשכנז: מְנַחֵם צִיּוֹן וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וכ"ה
 בַּסְדוּר רס"ג ע"ג ע"מ שיט.

מח' רומניא, דף קא ע"ב. צח. במח' שד"ל, רומניא, פרס וחלב:

היחיד הצם אומר:

עֲנֵנוּ יְהוָה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ. כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ.
וְאֵל־תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ מִשְׁמוֹעַ תְּפִלָּתֵנוּ. וְאֵל־תַּתְּעַלֵּם
מִבִּקְשֵׁתֵנוּ. הֲיֵה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֵנוּ. טָרִם נִקְרָא אֶתָּה תַעֲנֵה.
כַּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר. וְהִיָּה טָרִם־יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם
מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵ. כִּי אֶתָּה פוֹדֶה וּמְצִיל בְּכָל־עַת צָרָה
וְצוֹקָה: עַד כֹּאן מוֹסִיף יחיד הצם.

כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רִצְיָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְאֵל־תְּפִלָּתָם שְׁעָה. וְהִשָּׁב
הָעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ. וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְתְּפִלָּתָם מְהֵרָה
בְּאַהֲבָה תִקַּבֵּל בְּרִצּוֹן. וְתִהְיֶה לְרִצּוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל
עִמָּךְ. וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים
כְּמֵאָז. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמַּחֲזִיר בְּרַחֲמָיו שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ. שְׂאֵתָה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
עַל־חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל־גְּשָׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת
לָךְ. וְעַל־נְסִיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם וְיוֹם עִמָּנוּ וְעַל־נַפְּלֹאוֹתֶיךָ וְשׁוֹבוֹתֶיךָ
שֶׁבְּכָל־עַת. עָרַב וּבָקַר וְצִהָרִים. הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ.

מקורות ומקבילות

ליל ת"צ עננו. ע"פ צבלי שנת, דף כד ע"א; ראו סד' רס"ג
עננו שח; פסקי ריא"ז תענית, פ"א, ה"א, אות יט; שצ"ל, סדר
תענית, ס' רעו, צפס רבינו נסים; סת"ר סוף ס' נט, ענין
ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 378.

ח"ג והערות

נוסח עננו. הנוסח כאן לפי מח' רמ"ז (המופיע ב"י בטבת,
דף 49ב, תענית אסתר, דף א60, י"ז בתמוז, דף 144ב
וכן בסדר תעניות גשמים, ח"ב דף 135א, אך שם בשינויים
זעירים. בתשעה באב רק צוין לומר עננו) ומח' בולוניא.
במח' רמ"ז, בצום גדליה (ח"ב 26א), הנוסח שונה בהרבה
וקרוב בחלקו לאשכנז. עננו וְ. בסחב"ר: ענינו אבינו. אונך. בסחב"ר נוסף: 'מלכינו'. קרוב לְשׁוֹעֵנוּ. כ"ה
במח' רמ"ז (חוץ מצו"ג), בולוניא וכ"י (מופיע בתענית אסתר). במח' שד"ל: 'לְשׁוֹעֵתֵנוּ'. במח' שד"ל ובמח' רמ"ז
בצום גדליה: 'לְשׁוֹעֵתֵנוּ'. כַּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר. בסחב"ר: 'כאמור'. במח' רומניא: 'יְכַתִּיב'. כִּי אֶתָּה פוֹדֶה וּמְצִיל.
בסחב"ר: 'כי אתה אל טוב פודה ומציל ועונה לעמו'.

המרחם כי לא-תמו חסדיך ומעולם קוינו לך. לא-הכלמתנו
יהוה אלהינו ולא-עזבתנו ולא-הסתרת פניך ממנו:

על-כלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד. כל-החיים
יודוך סלה. ויהללו לשמך הטוב באמת. ברוך אתה
יהוה. הטוב שמך ולך נאה להודות:

שים שלום. טובה וברכה. (חיים). חן וחסד ורחמים. עלינו
ועל-כל-ישראל עמך. ברכנו אבינו כלנו כאחד באור
פניך. כי באור פניך נתת לנו יהוה אלהינו. תורת חיים.
אהבה וחסד. צדקה. ברכה. ישועה ורחמים וחיים ושלום.
וטוב יהיה בעיניך (לברכנו ו) לברך את-כל-עמך ישראל
תמיד בכל-עת ובכל-שעה בשלומך. ברוך אתה יהוה.
המברך את-עמו ישראל בשלום. (אמן):

ויש נוהגים להוסיף:

אלהי. נצור לשוני מרע. ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדום ולמצותיך
תרחף נפשי. ונפשי כעפר לכל תהיה. יהי רצון מלפניך יהוה אלהי.
שכל-הנקמים עלי לרעה. תפר עצתם ותקלקל מחשבותם. וכן יהי רצון מלפניך
יהוה אלהי. שתפתח לי שערי תורה. שערי חכמה. שערי בינה. שערי דעה. שערי
פרנסה וכלכלה. שערי חיים. חן וחסד ורחמים ורצון מלפניך:

כולם אומרים:

יהיו לרצון אמרי-פי. והגיון לבי לפניך. יהוה צורי וגאלי:

פוסע שלש פסיעות לאחוריו בכריעה אחת וחוזר לשמאלו, ואחר כך לימינו ואומר:

עשה שלום במרומי. הוא ברחמי. יעשה שלום עלינו
ועל-כל-ישראל. (אמן):

(יהי רצון מלפניך. יהוה אלהינו ואלהי אבותינו.

שתבנה בית המקדש במהרה בימינו. ותן חלקנו בתורתך):

לאחר העמידה החזן אומר הקדיש חסר, בקול נמוך וכובד ראש:

**יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דְּבָרָא כְּרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ
מְלֻכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיַמֵּיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:**

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא.

**יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
לְעֵלְא לְעֵלְא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא
דְּאִמְרֵן בְּעֶלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:**

תשעה באב שחל להיות במוצאי שבת אין אומרים 'ויהי נועם' ולא 'ויתן לך', ואין מבדילים על הכוס שהרי הן אסורים לטעום כלום אלא מברכים על האור ובמוצאי תשעה באב מבדילים על הכוס בלא נר ובשמים.

במוצאי שבת מברכים על האור:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.
בוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:**

מקורות ומקבילות

לאחר העמידה החזן וכו'. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סי' רסז, וראו מש"כ שם 'ויש שאין נוהגין לומר קדיש' וכו'; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא. הקדיש חסר. ע"פ כ"י כ"ה, דף 378. אין אומרים ויהי נועם. ע"פ סרע"ג ת"צ, סי' לט; שנה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 478; מח' רומניא, דף ק"ט ע"ג. ולא ויתן לך. ע"פ סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא. ואין מבדילים על הכוס וכו'. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סי' רסח; סת"ר סוף סי' נט, ענין ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 478; מח' רומניא, דף ק"ז ע"א ודף ק"ט ע"ג. ובמולאי תשעה באב מבדילים וכו'. ע"פ שנה"ל,

ח"ג והערות

במוצאי שבת מברכים על האור. במשנ"ב סי' תקנו, סי"ק א, כתוב לברך לפני איכה וכן כתב הרב מ"ע הרטום בחוברת המנהג. אמנם בקד"א כתב הנחיה על ברכת הנר לפני זאתה קדוש, שאין מבדילים על הכוס אבל מברכים על הנר, משמע שאומרים את הברכה אחרי קריאת איכה וכן נראה ממח' שד"ל. מברכים על האור. ואין מבדילים כ"א במוצאי ת"ב על הכוס שלא נר ובשמים. בתניא רבתי סי' נט כתוב: זימנהגנו שלא לברך לא על הנר ולא על הבשמים במוצאי של ת"ב.

סדר תענית, סי' רסח; סת"ר סוף סי' נט, ענין ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 478. צמז"ש מצרכים על האור. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סי' רסח, צמס רש"י ור' משה צ"ר יקותיאל; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 478; מח' רומניא, דף ק"ז ע"א. ראו תשו' רמ"ג או"ח, סי' קעה; סת"ר סוף סי' נט, ענין ת"צ.

במוצאי שבת בק"ק רומה נוהגים לומר את הקינה הבאה:

הַיּוֹם עֵת בּוֹא שְׁמֵשִׁי. שְׁמַחַת לְבִי שָׁבַת. נָפַל הוֹד מִקְדָּשִׁי. נִשְׁפַּח
מוֹעֵד וְשַׁבָּת: בְּרַבַּת יַיִן הַטּוֹב. הוֹשָׁמָה לְמְרוֹרִים. כִּי אֵל
הַרְבָּה קָטַב. עֲנִי לְבַנֵּי חָרִים: יָדִיו הָרִים צוֹרֵר. גַּם בְּקַטְרֵת סָמִים.
בְּדוֹר כָּלוּ סוֹרֵר. אֵין רִיחַ לְבָשָׁמִים: עַל-אוֹר הַנֶּתְחַדָּשׁ. עֲתָה כִּפִּי
אָפָה. כִּי בּוֹ נִשְׁרַף מִקְדָּשׁ. וּמְאוּרֵי אֵשׁ נִכְבְּהָ: מִשְׁפָּט הַצּוֹר תָּמִים.
עֲתָה אוֹיֵב הִגְדִּיל. עַל כֵּן אֶהְיֶה מְשָׁמִים. בְּבִרְכַת הַמִּבְדִּיל: כְּבִיר
אֵל טוֹב מְרַעָה. הֵשֵׁב עִם דָּךְ נִכְלָם. רוּעָה עֲדָרוּ יִרְעָה. צָרִיו
כִּצַּל עוֹלָם:

נוהגים להחשיך את בית הכנסת, יושבים על הארץ ואומרים את הקינה הבאה ואח"כ קוראים את מגילת איכה ללא ברכה.

לְמִי אֲבַכֶּה. וְכֹף אֶפְהֶה. וּבְבִכִי אֶמְרָר וְהִמּוֹן מֵעֵי אֲשַׁנָּן:
הֶלְמַקְדָּשׁ וְאַרְזוֹן אוֹ כְרוּבִים. אֲשֶׁר עוֹרְבִים וְקַפּוֹד שָׁם יִקְנָן:
וְעַל-דּוּכָן. אֲשֶׁר הוּכָן. לְלוֹי לְנִצַּח בְּשִׁיר לְאֵל וְרִנָּן:

מקורות ומקבילות

נוהגים להחשיך את ציהכ"ג ע"פ איכ"ג, ג, ו; איכ"ר פ"א א, סי' א. יושבים על הארץ וכו'. ראו מס"ו פ"א יא, ה"ד וה"ז וסידושי הרמב"ן בסוף מס' תענית בשמה (מספרו תורת האדם). ומדברי המס"ו נראה שמנהג ישיבה על הארץ נועד עבור שעת אמירת הקינות; סה"ת, סדר ת"ב, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 378. ואומרים קינה. ראו שצה"ל, סדר תענית, סי' רסו, 'ואומר קינות כפי המנהג'; סה"ר סי' נט, ענין ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 378, 'ואומר מגילת וכו' ואומ' קינות'. קוראים מגילת איכה. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, סי' רסו; כ"י כ"ה, דף 378. אנכה. ע"פ זכ"ז, ג; תה" סט, יא. וכף אכה. ע"פ יחו' כא, כג. וצנכי אמרה. ע"פ ישע' כג, ד. והמון מעי. ע"פ ישע' סג, טו. וקפוד שם יקנן. ע"פ ישע' לד, יא. ללוי לנצח בשיר. ע"פ דה"צ לד, יב. לאל ורנן. ע"פ מדת"ה מ' כג, סי' י.

ח"ג והערות

היום עת בוא שמש. קינה מאת החבר שבתי משה מיילי מרומה. פורסמה לראשונה ע"י מו"ר יהודה נילו פאוונצ'ילו, 'ידע-עם', יב, 31-32 (תשכ"ד), עמ' 38. יושבים על הארץ. במח' רמ"ו, קד"א וכ"י ההוראה לשבת על הארץ באה לפני מגילת איכה. בסה"ת, סי' לא כתב, יש נוהגין לישב על הארץ מתחילת תפילת ערבית, ויש שאין נוהגין וכו' אלא כשקוראים מגילת איכה, וכ"כ בשבה"ל, סדר תענית, סי' רסו. אבל מתנא רבתי סי' נט, ענין ת"ב, משמע שמנהגם היה לשבת לפני קריאת הקינות וכך המנהג היום. מחו' רומניא, דף קצו ע"א, משמע שיושבים על הארץ עוד לפני ערבית. ללא ברכה. כך משמע במח' הקדומים וכך המנהג היום. למי אבכה. קינה זו אינה מופיעה במח' הקדומים, וכנראה הונהג לאומרה בהשפעת המנהג הספרדי. הקינה מופיעה גם בסדר הקינות כמנהג התימנים, תכלאל ע"ה, דף נ ע"א; בית אב, דף עד ע"א; מח' תת"ס רפ"ד, דף רכה. הובאה כאן עפ"י מח' שד"ל ח"א, דף קסד, ב-קסה, א. הֶלְמַקְדָּשׁ וְאַרְזוֹן. במח' תת"ס רפ"ד ותכלאל ע"ה: 'הֶלְמַקְדָּשׁ וְאַרְזוֹן. וְקַפּוֹד שָׁם יִקְנָן. במח' תת"ס רפ"ד: יקפוד שם יקנן'.

אֵהי מְשָׁמִים. עֲלֵי אֲוָרִים וְתַמִּים. אֲשֶׁר שָׁם כִּהְיִי מְשַׁמֵּר יְכוּנָן:
 וְעַל-הָרֶג חֲכָמִים. בֵּית אֱלֹהִים. וּבֵא קוֹסֶם קֶסְמִים גַּם-מְעוֹנָן:
 וְאִיכָה חֲשָׁכָה. אֲוֹר הַהֶלְכָה. וְהַתְלַמּוּד כְּמוֹ גִלְמוּד מִי-יְבוֹנָן:
 וְסוּד תּוֹרָה. הַיֵּשׁ מוֹצִיא לְאֹרֶה. וּמִי-הוּא זֶה עֲלֵי הַדּוֹר יְגוֹנָן:
 חֲלָלִים נָפְלוּ. עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים. וְאִין-מְקִים וְאִין-חֹמֶל וְחֹנָן:
 לְזֹאת כָּל-יּוֹם. וְכָל-לַיִל אֵיילִיל. בְּרוֹב חֶבֶל כְּמוֹ אָבֶל וְאוֹנָן:
 וּמֵר אֶסְפֹּד. וְאָח אֶקְרָא לְקַפּוּד. וּמִדְמַעֵי עֵפֶר צִיּוֹן אֶחֱוֹנָן:
 וְאֶחָדֶל מְשַׁמֵּעַ קוֹל מְרַנָּן. וְאִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד אֶקּוֹנָן:

מקורות ומקבילות

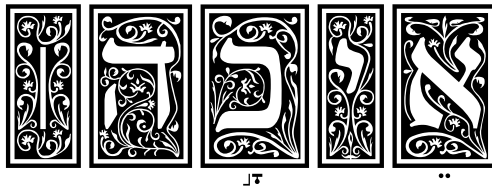
עלֵי אֲוָרִים וְתוֹמִים. ע"פ הוש' ג, ד; נחמ' ז, סה. הרג חכמים בית אלהים. ע"פ צבלי סוכה, דף נב ע"א; הדא"ר (איש שלום), סוף פ"ד. וצ"א קוסס קסמים. ע"פ איכ"ר פתיח, ס"ו כג, 'גשמה של ירושלים ועלתה לו'. ואיכה חשכה. ע"פ מויכ' ג, ו. צ"ר פ"ד מד, ס"ו ה. חללים נפלו. ע"פ ש"צ א, יט; ירמ' נא, מט. עוללים ויונקים. ע"פ ירמ' מד, ז; איכ' ד, ד. ואין מקים. ע"פ עמו' ה, ב. ואין חומל. ע"פ ירמ' טו, ה. ציון אחונן. ע"פ תה' קב, יד. ואחדל... ואיכה... ע"פ פתיחתא דאיכ"ר ס"ו ג; צבלי סוטה, דף מח ע"א, מתחילת המשנה ועד סוף העמ'. משמע קול מרנן. ע"פ תה' מב, ה. אקונן. מגילת איכ' אשר מכונה 'קונות' ע"י חז"ל, ראו צבלי ב"ב, דף יד ע"ב.

ח"ג והערות

גלמוד מי יבונן. במח' תתת"ס רפ"ד: גלמוד מי יבונן. וכל-ליל איליל. בתבלאל ע"ח: זבל-ליל אקונן.

יִשְׁבֶּה בְּדָד. הָעִיר רִבְתִּי
 עִם הַיְתָה כְּאַלְמָנָה. רִבְתִּי
 בְּגוֹיִם שְׁלֹתִי בַמַּדְיָנוֹת
 הַיְתָה לְמָס: ׀ בְּכֹ

א

תִּבְכֶּה בְּלֵילָה וְדַמְעָתֶהָ עַל לַחֲיָהּ אֵין לָהּ מְנַחֵם מִכָּל-אֲהַבְיָהּ.
 כָּל-רְעִיָּהּ בְּגָדוּ בָהּ. הָיוּ לָהּ לְאֵיבִים: ׀ גְּלַתָּה יְהוּדָה
 מֵעַנִּי וּמְרַב עֲבֹדָה הִיא יֹשְׁבֵה בְּגוֹיִם. לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ.
 כָּל-רֹדְפֶיהָ הִשְׁיִגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים: ׀ דְּרָכֶי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת.
 מִבְּלִי בְּאֵי מוֹעֵד. כָּל-שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין כַּהֲנִיָּה נְאֻנְחָיִם. בְּתוֹלַתֶיהָ
 נֹגְוֹת וְהִיא מֵרָלָה: ׀ הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אֵיבֵיהָ
 שָׁלוּ. כִּי-יִהְיֶה הַזֹּגָה עַל רֶב-פְּשָׁעֶיהָ. עוֹלָלֶיהָ הִלְכּוּ שְׁבִי לְפָנַי

מקורות ומקבילות

מגילת איכה. ע"פ דה"צ לה, כה ורש"י; סרע"ג ח"ב, ס' אט;
 הלק"ג, הל' ת"ב, אות ה; שצח"ל, סדר תענית, ס' רסז;
 כ"י כ"ה, דף 78ב; מנח' רומניא, דף קאז ע"ב. ראו מס"ן
 פ"י ית, ה"ה, י"ג שקורין ספר קונת בערב, ויש שמאחרין
 עד הנקר לאחר קריאת התורה. איכ' ישצה 77ד. איכה,
 א, א; שצח"ל, סדר תענית, ס' רסז; סת"ר ס' נע, ענין
 ח"ב.

ח"ג והערות

מגילת איכה. באיכה יש בין פסוק לפרשה פרשה סתומה
 (חוץ מבזכר ה' מה היה לנו), כמו שהעיד רש"י (על יעין
 יעקב, מ"ק, דף כו ע"א), וכ"ה בכארצ"ו שהרמב"ם שסמך
 עליו וכן נהגו בכל ישראל, שאר כתבי יד ודפוסים קדמונים.
 הרווחים שבין כל פסוק ופסוק נמצאים גם בדפוסים הישנים,
 מח' תתת"ס רפ"ד, רומניא ועוד, הם מבטאים הפסק הקינה,
 שהמקונן עומד מעט בין פסוק לפסוק.

צָרָה: ׀ וַיֵּצֵא מִבֵּת צִיּוֹן כָּל־הַדְּרָהּ. הָיוּ שָׁרִיָּה כְּאֵילִים
 לֹא־מִצְאוּ מַרְעָה וַיִּלְכוּ בְּלֹא־כֹחַ לִפְנֵי רוּדָף: ׀ זְכָרָה
 יְרוּשָׁלַם. יְמֵי עֲנִיָּה וּמְרוּדֶיהָ. כָּל מַחְמַדֶּיהָ. אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי
 קָדָם. בְּנֶפֶל עַמָּה בִּיד־צָר וְאִין עוֹזֵר לָהּ. רְאוּהָ צָרִים שָׁחֲקוּ
 עַל מִשְׁבֹּתֶיהָ: ׀ חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם. עַל־כֵּן לְגִידָה
 הֵיטָהּ. כָּל־מְכַבְּדֶיהָ הִזְלִוּהָ כִּי־רָאוּ עֲרוּתָהּ. גַּם־הִיא נֶאֱנַחָה
 וַתִּשָּׁב אַחֲרוֹ: ׀ טַמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ. לֹא זְכָרָה אַחֲרֵיתָהּ
 וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים. אִין מְנַחֵם לָהּ. רְאֵה יְהוָה אֶת־עֲנִיָּי כִּי הִגְדִּיל
 אוֹיֵב: ׀ יְדוֹ פָּרַשׁ צָר עַל כָּל־מַחְמַדֶּיהָ. כִּי־רָאָתָה גּוֹיִם
 בָּאוּ מִקִּדְשָׁהּ. אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ בִקְהַל לָךְ: ׀ כָּל־
 עַמָּה נֶאֱנַחִים מִבְּקָשִׁים לְחָס־ם. נִתְּנוּ מַחְמַדֶּיהֶם בְּאֶכָּל לְהַשְׁיֵב
 נַפְשׁוֹ. רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָהּ כִּי הֵיטִי זוּלָּלָהּ: ׀ לֹא אֵלֵיכֶם
 כָּל־עֲבָרֵי דְרָךְ. הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מְכָאוֹב כְּמְכָאֲבֵי. אֲשֶׁר
 עוֹלָל לִי. אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ: ׀ מִמְרוֹם
 שְׁלַח־אֵשׁ בְּעֶצְמֹתַי וַיִּרְדְּנָהּ. פָּרַשׁ רֶשֶׁת לְרַגְלֵי הַשִּׁיבְנֵי אַחֲרוֹ.
 נִתְּנִי שְׁמֵמָהּ. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה: ׀ נִשְׁקַד עַל פְּשָׁעֵי
 בְּיָדוֹ. יִשְׁתַּרְגְּוּ עָלוּ עַל־צְוֹאֲרֵי הַכְּשִׁיל כַּחֲסִי. נִתְּנִי אֲדָנִי בְיָדִי
 לֹא־אוּכַל קוֹם: ׀ סָלָה כָּל־אֲבִירָיו אֲדָנִי בְּקַרְבֵּי.
 קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשֹׁבֵר בַּחוּרֵי. גַּת דְּרָךְ אֲדָנִי לְבַתּוֹלַת
 בַּת־יְהוּדָה: ׀ עַל־אַלְהוֹ אֲנִי בּוֹכָהּ. עֵינָיו עֵינִי
 יִרְדָּה מַיִם. כִּי־רַחֵק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מִשִּׁיב נַפְשֵׁי. הָיוּ בְּנֵי שׁוּמְמַיִם
 כִּי גָבַר אוֹיֵב: ׀ פָּרְשָׁה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ. אִין מְנַחֵם
 לָהּ. צוּהָ יְהוָה לְיַעֲקֹב סְבִיבּוֹ צָרָיו. הֵיטָהּ יְרוּשָׁלַם לְגִידָה

ח"ג והערות

מִבֵּת־. זהו הקרי, והכתיב: 'מן בת'. מַחְמַדֶּיהֶם. זהו הקרי, והכתיב: 'מחמודיהם'. לֹא. לי ועירא. מסורה.

בִּינִיָּהֶם: ׀ צְדִיק הוּא יְהוָה כִּי פִיהוּ מְרִיתִי.
 שָׁמְעוּ-נָא כָּל-הָעַמִּים וּרְאוּ מִכְאֲבֵי בְּתוֹלְתֵי וּבְחוּרֵי הַלְּכוּ
 בְּשָׁבִי: ׀ קָרָאתִי לְמֵאֲהָבֵי הַמָּה רַמּוֹנֵי כְּהֲנִי וּזְמַנִּי
 בְּעִיר גּוֹעוּ כִּי-בִקְשׁוּ אֲכָל לָמוּ וַיִּשְׁיבוּ אֶת-נַפְשָׁם: ׀ רָאָה
 יְהוָה כִּי-צָר-לִי מֵעֵי חֲמַרְמָרוּ נִהַפְּךָ לְבִי בְּקִרְבִּי כִּי מָרוּ
 מְרִיתִי מְחוּץ שַׁכְּלֵה-חָרֵב בַּבַּיִת כַּמּוֹת: ׀ שָׁמְעוּ
 כִּי נִאֲנַחָה אָנִי אֵין מְנַחֵם לִי כָּל-אֵיבֵי שָׁמְעוּ רַעְתִּי שְׁשׂוּ-
 כִּי אַתָּה עָשִׂיתִי הִבַּאת יוֹס־קָרָאת וַיְהִי כַּמְנִי: ׀ תָּבֹא
 כָּל-רַעְתָּם לְפָנָיִךָ וְעוֹלָל לָמוּ כַּאֲשֶׁר עוֹלָלְתָּ לִּי עַל כָּל-פְּשָׁעֵי
 כִּי-רַבּוֹת אֲנַחְתִּי וּלְבִי דוּי: ׀
 כֹּ אֵיכָה יַעֲיֵב בְּאֶפְסוֹ אֲדַנִּי אֶת-בֵּת-צִיּוֹן הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ
 תַּפְּסֹאת יִשְׂרָאֵל וְלֹא-זָכַר הַדָּס-רַגְלָיו בְּיוֹם אָפּוֹ: ׀ בִּלְעַ
 אֲדַנִּי וְלֹא חָמַל אֶת כָּל-נְאוֹת יַעֲקֹב הָרַס בְּעִבְרָתוֹ מִבְּצָרֵי
 בֵּת-יְהוּדָה הִגִּיעַ לְאֶרֶץ חָלָל מִמְּלָכָה וְשָׁרִיָּה: ׀ גִּדַע
 בְּחָרֵי-אֵף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הִשְׁיֵב אַחֲזֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב
 וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כָּאֵשׁ לְהִבָּה אֲכָלָה סְבִיב: ׀ דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ
 כְּאוֹיֵב נֶאֱבַי יְמִינוֹ כְּצָר וַיְהִרְגַם כָּל מַחְמַדֵּי-עֵינַי בְּאַהֲלֵ בֵּת-צִיּוֹן
 שִׁפְךָ כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ: ׀ הִיָּה אֲדַנִּי כְּאוֹיֵב בִּלְעַ
 יִשְׂרָאֵל בִּלְעַ כָּל-אַרְמְנוֹתֶיהָ שַׁחַת מִבְּצָרָיו וַיִּרַב בְּבֵת-יְהוּדָה
 תִּאֲנִיָּה וְאַנְיָה: ׀ וַיַּחֲמַס כַּגֵּן שָׁכּוֹ שַׁחַת מְעַדּוֹ
 שָׁכַח יְהוָה בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת וַיִּנְאַץ בְּזַעַם-אֶפְסוֹ מִלֶּךְ
 זָנַח אֲדַנִּי מִזְבַּחוֹ נָאֵר מִקְדָּשׁוֹ: ׀
 הַסְּגִיר בְּיַד-אוֹיֵב חוֹמַת אַרְמְנוֹתֶיהָ קוֹל נִתְּנוֹ בְּבֵית-יְהוָה כְּיוֹם

ח"ג והערות

העמים. זהו הקרי, והכתיב: עמים. ולא. זהו הקרי, והכתיב: לא.

מוֹעֵד: ◦ חָשַׁב יְהוָה לְהִשְׁחִית חוֹמַת בֵּית־
 צִיּוֹן. נָטָה קֶן. לֹא־הִשִּׁיב יָדוֹ מִבְּלֹעַ. וַיֹּאבֶל־חַל וְחוֹמָה יַחְדָּו
 אֲמָלָיו: ◦ טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ. אֲבָד וְשַׁבַּר
 בְּרִיחֶיהָ. מַלְכָּה וְשָׂרֶיהָ בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה. גַּם־נְבִיאֶיהָ לֹא־מָצְאוּ
 חֲזוֹן מִיְהוָה: ◦ יִשְׁבוּ לָאָרֶץ יְדָמוּ זְקֵנֵי בֵת־צִיּוֹן.
 הָעָלוּ עֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁוֹם חֲגָרוֹ שִׁקִּים. הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשׁוֹן
 בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלַם: ◦ כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינַי חֲמֻרְמָרוּ
 מֵעַי. נִשְׁפָּךְ לָאָרֶץ כְּבֹדִי. עַל־שַׁבָּר בֵּת־עַמִּי. בְּעֵטֶף עוֹלֵל
 וַיִּזְקַב בְּרַחֲבוֹת קָרְיָה: ◦ לְאִמְתֵּל יֹאמְרוּ. אֵיךְ דָּגַן
 וַיִּזֵּן. בְּהִתְעַטָּפִים כַּחֲלָל בְּרַחֲבוֹת עִיר. בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם אֶל־חֵיק
 אִמְתָּם: ◦ מִה־אֶעֱיֶדְךָ מָה אֲדַמָּה־לְךָ הַבַּת
 יְרוּשָׁלַם. מָה אֲשׁוּה־לְךָ וְאֲנַחֲמְךָ בְּתוֹלַת בֵּת־צִיּוֹן. כִּי־גָדוֹל כִּי־ם
 שַׁבָּרְךָ. מִי יִרְפָּא־לְךָ: ◦ נְבִיאֶיךָ. חֲזוּ לְךָ שׂוֹא וְתַפֵּל.
 וְלֹא־גָלוּ עַל־עוֹנֶךָ לְהִשִּׁיב שְׁבוּתְךָ. וַיַּחֲזוּ לְךָ מִשְׁאוֹת שׂוֹא
 וּמְדוּחִים: ◦ סִפְקוּ עֲלֵיךָ כַּפַּיִם כָּל־עֲבָרֵי דָרְךָ.
 שָׂרְקוּ וַיִּנְעוּ רֹאשָׁם עַל־בֵּת יְרוּשָׁלַם. הַזֹּאת הָעִיר שִׁיאֲמָרוּ
 כְּלִילַת יָפִי. מְשׁוֹשׁ לְכָל־הָאָרֶץ: ◦ פָּצוּ עֲלֵיךָ פִּיהֶם
 כָּל־אֵיבֶיךָ. שָׂרְקוּ וַיַּחֲרִקוּ־שׁוֹן. אָמְרוּ בְלַעֲנוּ. אַךְ זֶה הַיּוֹם
 שִׁקְוִינָהוּ מִצְּאֵנוּ רְאִינוּ: ◦ עֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמַם. בְּצַעַע
 אֲמָרְתוֹ אֲשֶׁר צָנָה מִימֵי־קֹדֶם. הָרַס וְלֹא חָמַל. וַיִּשְׁמַח עֲלֵיךָ
 אוֹיֵב הַרִים קָרַן צָרִיךָ: ◦ צָעַק לְבָם אֶל־אֲדָנָי.
 חוֹמַת בֵּת־צִיּוֹן. הוֹרִידִי כַּנְחַל דְּמָעָה יוֹמָם וּלְיָלָה. אֶל־תִּתְּנֵי
 פּוֹגַת לְךָ. אֶל־תִּדְּמִם בֵּת־עֵינֶיךָ: ◦ קוֹמִי רַנִּי בְלִילָה.

מקורות ומקבילות

העלו עפר על ראשם. ראו מש"כ צשצה"ל, סדר תענית, סי' ער, על מנהג זקינו ר' אברהם הרופא.
 ח"ג והערות טָבְעוּ. ט' זעירא. מסורה. מִיְהוָה. הקריאה היא: 'מִאֲדָנָי'. שְׁבוּתְךָ. זהו הקרי, והכתיב: 'שְׁבוּתְךָ'. בְּלִילָה. זהו הקרי,

לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת־ שִׁפְכֵי כַמִּים לִבְךָ נִכַח פְּנֵי אֲדֹנָי־ שְׂאֵי
 אֱלֹהֵי כַפִּיךָ־ עַל־נַפְשׁ עוֹלָלֶיךָ־ הֶעֱטוּפִים בְּרַעַב בְּרֹאשׁ כָּל־
 חוּצוֹת: ׀ רָאָה יְהוָה וַהֲבִיטָהּ־ לְמִי עוֹלָלָתָ כָּה־
 אִם־תֹּאכְלֶנָּה נְשִׁים פְּרִים עֲלֵי טַפְחִים־ אִם־יִהְרַג בְּמִקְדָּשׁ
 אֲדֹנָי כִּהְזֵן וְנָבִיא: ׀ שָׁכְבוּ לְאַרְצָן חוּצוֹת נְעַר
 וְזָקֵן־ בְּתוֹלְתֵי וּבַחוּרֵי נָפְלוּ בַחֲרָב־ הֲרַגְתָּ בְּיוֹם אֶפְדֶּךָ־ טַבַּחַת
 לֹא חֲמַלְתָּ: ׀ תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְבֵּיב־
 וְלֹא הָיָה בְּיוֹם אַף־יְהוָה פְּלִיט וְשָׁרִיד־ אֲשֶׁר־טַפַּחְתִּי וְרַבִּיתִי
 אֵיבֵי כָלָם: פ
 ג אֲנִי הִגְבַּרְתָּ רָאָה עֵנִי־ בְּשֹׁבֵט עֵבְרָתוֹ: ׀ אוֹתִי
 נִהַג וְיִלְךְ חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר: ׀ אֵךְ בִּי יִשְׁבֵּי־ יְהַפֵּךְ
 יָדוֹ כָּל־הַיּוֹם: ׀ בָּלָה בְּשָׂרִי וְעוֹרִי־ שָׁבַר
 עֲצָמוֹתַי: ׀ בָּנָה עָלַי וַיִּקַּף רֹאשׁ וּתְלָאָה: ׀ בְּמַחֲשָׁכִים
 הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם: ׀ גָּדַר בְּעֵדֵי וְלֹא אֲצֵא
 הַכְּבִיד נִחַשְׁתִּי: ׀ גַּם כִּי אֲזַעַק וְאֲשׁוּעַ־ שָׁתֵּם
 תִּפְלְתִי: ׀ גָּדַר דְּרָכֵי בְּגֹזֵיתִי־ נְתִיבְתִי עוֹנָה: ׀ דָּב
 אֲרֵב הוּא לִי־ אֲרֵי בְּמִסְתָּרִים: ׀ דְּרָכֵי סוֹרֵר
 וַיִּפְשַׁחֲנִי שָׁמְנֵי שָׁמֶם: ׀ דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ וַיִּצִּיבֵנִי־ כַּמְטָרָא
 לַחֲץ: ׀ הִבִּיא בְּכִלְיֹתַי־ בְּנֵי אֲשַׁפְתּוֹ: ׀ הֵייתִי
 שֹׁחַק לְכָל־עַמִּי־ נִגְיַנְתֶּם כָּל־הַיּוֹם: ׀ הִשְׁבִּיעַנִי
 בְּמִרוּרִים־ הֲרֹנִי לְעֵנָה: ׀ וַיִּגְרַם בְּחֻצָּן שָׁנִי־
 הַכְּפִישָׁנִי בְּאַפְרָ: ׀ וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נְשִׁיתִי
 טוֹבָה: ׀ וְאָמַרְתִּי אֲבָד נִצְחִי־ וַתּוֹחַלְתִּי מִיְהוָה: ׀ זָכַר־

ח"ג והערות

והכתיב: 'בליל'. ארי. זהו הקרי, והכתיב: 'אריה'. מיהוה. הקריאה היא: 'מאדני'.

עֲנִי וּמְרוּדֵי לַעֲנָה וְרֹאשׁ: ׀ זְכוֹר תִּזְכּוֹר
 וְתִשׁוּחַ עָלַי גַּפְשִׁי: ׀ זֹאת אָשִׁיב אֶל-לִבִּי עַל-כֵּן
 אוֹחִיל: ׀ חֲסָדֵי יְהוָה כִּי לֹא-תִמְנוּ כִּי לֹא-כָלוּ
 רַחֲמָיו: ׀ חֲדָשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אֶמּוֹנְתְךָ: ׀ חֲלָקֵי
 יְהוָה אֶמְרָה גַּפְשִׁי עַל-כֵּן אוֹחִיל לּוֹ: ׀ טוֹב יְהוָה
 לְקוֹנוֹ לְנַפֵּשׁ תִּדְרָשׁנוּ: ׀ טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת
 יְהוָה: ׀ טוֹב לְגִבּוֹר כִּי-יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו: ׀ יֵשֵׁב
 בְּדָד וַיִּדָּם כִּי גָטַל עָלָיו: ׀ יִתֵּן בְּעַפְרָ פִּיהוּ-
 אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה: ׀ יִתֵּן לְמַכְהוֹ לְחֵי יִשְׁבַּע
 בְּחַרְפָּה: ׀ כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדָנִי: ׀ כִּי
 אִסְ-הוֹגָה וְרַחֵם כְּרַב חֲסָדָיו: ׀ כִּי לֹא עֲנָה מְלִבּוֹ
 וַיִּגָּה בְּנִי-אִישׁ: ׀ לְדַכָּא תַּחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי
 אָרֶץ: ׀ לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט-גִּבּוֹר נִגְדַּד פְּנֵי עֲלִיּוֹן: ׀ לְעוֹת
 אָדָם בְּרִיבּוֹ אֲדָנִי לֹא רָאָה: ׀ מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי-
 אֲדָנִי לֹא צָוָה: ׀ מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוֹת
 וְהַטּוֹב: ׀ מֵהִי־תֵאוֹנֵן אָדָם חָיִי גִבּוֹר עַל-
 חֲטָאוֹ: ׀ נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשְׁוֹבָה עַד-
 יְהוָה: ׀ נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל-כַּפָּיִם אֶל-אֵל
 בְּשָׁמַיִם: ׀ נַחֲנוּ פִשְׁעֵנוּ וּמְרִינוּ אֶתְּךָ לֹא
 סָלַחְתָּ: ׀ סְכוּתָה בָּאֵף וַתִּרְדְּפֵנוּ הַרְגַתָּ לֹא
 חֲמַלְתָּ: ׀ סְכוּתָה בְּעֵנֶן לָךְ מֵעֲבוֹר תִּפְלָה: ׀ סְחִי
 וּמָאוֹס תִּשְׁיִמְנוּ בְּקִרְבֵּי הָעַמִּים: ׀ פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיֵהֶם-
 כָּל-אֲיָבֵינוּ: ׀ פָּחַד וּפְחַת הָיָה לָנוּ הַשָּׂאת

ח"ג והערות

וְתִשׁוּחַ. זהו הקרי, והכתיב: זתשיח. לְעוֹת. ע' זעירא. מסורה. ראו אה"מ, ר' עקיבא, עמ' 432.

וְהִשְׁכַּרְתִּי: ◦ פְּלִגְי־מַיִם תִּרְדַּד עֵינַי. עַל־שֹׁכֵר בֵּית־
 עַמִּי: ◦ עֵינַי נִגְרָה וְלֹא תִדְמָה מֵאֵין הַפְּגוּת: ◦ עַד־
 יִשְׁקִיף וְיִרְאֵה יְהוָה מִשָּׁמַיִם: ◦ עֵינַי עוֹלָלָה לְנַפְשִׁי.
 מִכָּל בְּנוֹת עִירִי: ◦ צוּד צָדוֹנִי כַּצָּפוֹר אֲבִי
 חֲנָם: ◦ צָמְתוּ בַּבּוֹר חַיֵּי וַיְדוּ־אֲבָן בֵּי: ◦ צָפוֹ־
 מַיִם עַל־רֵאשֵׁי אִמְרָתִי נִגְזַרְתִּי: ◦ קָרָאתִי שְׁמֹךְ יְהוָה.
 מִבּוֹר תַּחֲתִיּוֹת: ◦ קוֹלִי שָׁמַעְתָּ. אֶל־תֵּעַלֶם אֲזַנְךָ
 לְרוּחֹתִי לְשׁוֹעַתִּי: ◦ קָרַבְתָּ בַּיּוֹם אֶקְרָאָךְ. אִמְרָתִי
 אֶל־תִּירָא: ◦ רַבַּת אֲדַנִּי רִיבֵי נַפְשִׁי. גְּאֹלֶת־
 חַיִּי: ◦ רְאִיתָה יְהוָה עֲוֹנֹתַי. שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטִי: ◦ רְאִיתָה־
 כָּל־נִקְמָתָם. כָּל־מַחְשַׁבְתָּם לִי: ◦ שָׁמַעְתָּ חֲרָפְתָם
 יְהוָה. כָּל־מַחְשַׁבְתָּם עָלַי: ◦ שָׁפַתִּי קָמִי וְהִגִּיוֹנָם. עָלַי
 כָּל־הַיּוֹם: ◦ שַׁבָּתָם וְקִימָתָם הִבִּיטָה. אֲנִי
 מִנְּגִינָתָם: ◦ תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּלָה. יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה
 יְדֵיהֶם: ◦ תִּתֵּן לָהֶם מְגִנַת־לֵב. תִּאֲלָתֶךָ לָהֶם: ◦ תִּרְדֹּף
 בְּאֶף וְתִשְׁמִדֵם. מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה: פ
 ד אֵיכָה יוֹעַם זָהָב. יִשְׁנֹא הַכֶּתֶם הַטּוֹב. תִּשְׁתַּפְּכְנָה אַבְנֵי־קֶדֶשׁ
 בְּרֹאשׁ כָּל־חֻצוֹת: ◦ בְּנֵי צִיּוֹן הִיָּקְרִים הַמְּסֻלָּאִים בַּפּוֹ.
 אֵיכָה נִחְשָׁבוּ לְגַבְלֵי־חֶרֶשׁ. מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: ◦ גַּם־
 תַּנִּים חָלְצוּ שָׂדֵה הַיְנִיקוּ גּוֹרִיָּהֶן. בֵּת־עַמִּי לְאַכְזָר. כִּי־עֲנִים
 בַּמִּדְבָּר: ◦ דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל־חִכּוֹ בַּצֶּמֶא.
 עוֹלָלִים שָׂאֲלוּ לָחֶם. פָּרַשׁ אֵין לָהֶם: ◦ הָאֲכָלִים
 לְמַעַדְנֵים נִשְׁמוּ בַּחֻצוֹת. הָאֲמָנִים עָלַי תוֹלְעַ חֲבָקוּ אֲשַׁפְּתוֹת:

ח"ג והערות

תנים. זהו הקרי, והכתיב: יתין. כ'ענים. זהו הקרי, והכתיב: כי ענים.

וַיִּגְדַּל עֵוֹן בֵּת-עַמִּי מִחַטָּאת סֹדִם. הַהִפּוּכָה כְּמוֹ-
 רִגְעַ וְלֹא-חָלּוּ בָּהּ יָדַיִם: ׀ זָכוּ נְזִירֶיהָ מִשְׁלָג. צָחוּ
 מִחֶלֶב. אָדָמוּ עֵצֶם מִפְּנִינִים. סִפִּיר גְּזָרְתָם: ׀ חֲשָׁךְ
 מִשְׁחֹרֵר תְּאָרָם. לֹא נִכְרוּ בַחֲוֹצוֹת. צָפַד עֹרֶם עַל-עֲצָמָם.
 יָבֵשׁ הָיָה כְּעֵץ: ׀ שׁוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב מִחֲלָלֵי רַעֲב.
 שֶׁהֵם יָזְבוּ מִדְּקָרִים מִתְּנוּבָת שְׂדֵי: ׀ יָדֵי
 נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוֹ יִלְדִיָּהֶן. הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ. בְּשֹׁבֵר בֵּת-
 עַמִּי: ׀ כֹּלָּה יִהְיֶה אֶת-חֲמָתוֹ. שִׁפְךְ חֲרוֹן אַפּוֹ.
 וַיִּצְתֵּאֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסֻדְתֶּיהָ: ׀ לֹא
 הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי-אֶרֶץ. כָּל יֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי
 יְרוּשָׁלַם: ׀ מִחַטָּאוֹת נְבִיאֶיהָ עֹנֶת כְּהִנְיָה. הַשֹּׁפְכִים
 בְּקִרְבָּה דָם צַדִּיקִים: ׀ נָעוּ עֹרִים בַּחֲוֹצוֹת. נִגְאָלוּ
 בְּדָם. בָּלֹא יוֹכְלוּ יִגְעוּ בְּלִבְשֵׁיהֶם: ׀ סוּרוּ טָמֵא
 קָרְאוּ לָמוֹ. סוּרוּ אֶל-תְּגֻעוּ. כִּי נָצוּ גַם-נָעוּ אָמְרוּ בְּגוֹיִם.
 לֹא יוֹסִפוּ לָגֹר: ׀ פְּנֵי יְהוָה חֲלָקָם. לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטָם.
 פְּנֵי כְהִנִּים לֹא נִשְׂאוּ וּזְמָנִים לֹא חָנְנוּ: ׀ עוֹדִינוּ
 תְּכַלִּינָה עֵינֵינוּ. אֶל-עֲזָרְתֵנוּ הִבֵּל. בְּצַפִּיתֵנוּ צַפִּינוּ. אֶל-גּוֹי לֹא
 יוֹשֵׁעַ: ׀ צָדוּ צַעֲדֵינוּ מִלְּכַת בְּרַחֲבֵתֵנוּ. קָרַב
 קִצְנוּ מִלְּאוּ יָמֵינוּ. כִּי-בֹא קִצְנוּ: ׀ קָלִים הָיוּ
 רִדְפֵינוּ מִנְּשָׂרֵי שָׁמַיִם. עַל-הַהָרִים דָּלְקָנוּ. בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ
 לָנוּ: ׀ רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה. נִלְכַד בְּשַׁחֲתוֹתָם.
 אֲשֶׁר אָמְרָנוּ. בְּצִלּוֹ נַחֲיָה בְּגוֹיִם: ׀ שִׁישֵׁי וְשִׁמְחֵי
 בַּתְּאֲדוּם יוֹשְׁבַת בְּאֶרֶץ עֹזֵן. גַּם-עַל־יָדְךָ תַעֲבֹר-כּוֹס. תִּשְׁכַּרֵּי

ח"ג והערות

כל. זהו הקרי, והכתיב: זכלי. וזמנים. זהו הקרי, והכתיב: זקנים. עזרנו. זהו הקרי, והכתיב: עורניה. יושבת. זהו הקרי, והכתיב: יושבתי.

וּתְתַעֲרִי: ^ס תִּסְעֹנְדִי בַת־צִיּוֹן. לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתְךָ.
פְּקֹד עֹנְדִי בַת־אֲדוֹם. גָּלָה עַל־חַטָּאתֶיךָ: ^פ

ה זָכַר יְהוָה מַה־הָיָה לָנוּ. הִבִּיטָה וּרְאָה אֶת־חַרְפֹּתֵנוּ: נִחַלְתָנוּ
נְהַפְכָה לְזָרִים. בָּתֵּינוּ לְנִכְרִים: יְתוּמִים הָיִינוּ וְאִין אָב. אִמְתֵּינוּ
כְּאֶלְמָנוֹת: מִיָּמֵינוּ בְּכֶסֶף שְׁתֵּינוּ. עֵצֵינוּ בְּמַחִיר יָבֹאוּ: עַל
צְוֹארֵנוּ נִרְדְּפָנוּ. יִגְעֵנוּ וְלֹא הוֹנַח־לָנוּ: מִצָּרִים נָתַנוּ יָד. אֲשׁוּר
לְשַׁבַּע לָחֶם: אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ וְאֵינָם. וְאֲנַחְנוּ עֹונֹתֵיהֶם סָבְלוּ:
עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אִין מִיָּדָם: בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לַחֲמֵנוּ.
מִפְּנֵי חָרֵב הַמִּדְבָּר: עוֹרְנוּ כְּתַנּוּר נִכְמְרוּ. מִפְּנֵי זֹלַעְפוֹת רַעֲב:
נָשִׂים בְּצִיּוֹן עָנוּ. בְּתַלְתַּת בְּעָרֵי יְהוּדָה: שָׂרִים בְּיָדָם נָתְלוּ. פְּנֵי
זְקָנִים לֹא נִהְדָּרוּ: בַּחֹרִים טָחוֹן נִשְׂאוּ וּנְעָרִים בָּעֵץ כָּשְׁלוּ:
זְקָנִים מִשְׁעַר שַׁבָּתוֹ. בַּחֹרִים מִנְּגִינָתָם: שַׁבַּת מִשְׁוֹשׁ לִבָּנוּ.
נִהְפְּדָה לְאֶבֶל מִחֲלָנוּ: נִפְלְאָה עֲטָרַת רֹאשֵׁנוּ. אוֹיֵנָא לָנוּ כִּי
חָטְאנוּ: עַל־זֶה. הָיָה דָוָה לִבָּנוּ. עַל־אֵלֶּה חָשְׁכוּ עֵינֵינוּ: עַל
הַר־צִיּוֹן שְׁשָׁמָם. שׁוֹעֲלִים הִלְכוּ־בוֹ: ^פ

אֲתָה יְהוָה לְעוֹלָם תִּשָּׁב. כִּסֵּאֲךָ לְדוֹר וָדוֹר: לְמָה לְנִצַּחַ
תִּשְׁכַּחְנוּ. תַּעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךָ יָמִים: הִשִּׁיבֵנוּ יְהוָהוּ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה.
חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֹדֶם: כִּי אִם־מָאֵס מְאֹסְתָנוּ. קִצְפַּת עָלֵינוּ עַד־
מָאֵד: ^פ וְחוֹזְרִים עַל פְּסוּק 'הַשִּׁיבֵנו':

הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָהוּ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה. חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֹדֶם:

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

וחוזרים על פסוק השינו. כן המנהג בלשכח וכ"כ מהר"ץ
בהכלל ע"ת; מנ' רומניא, דף קז ע"ב. וכן בהערת המסורה
שנדפוס 'יתק' ק סימן', בספרים ישע', תרי עשר, קינות וקהלת,

הביטה. זהו הקרי, והכתיב: 'הביט'. ואין. זהו הקרי,
והכתיב: 'אין'. ולא. זהו הקרי, והכתיב: 'לא'. ואינם
ואנחנו. זהו הקרי, והכתיב: 'אינם אנחנו'. אתה ה'
לעולם תשב. הרב מ"ע הרטום, בחוברת המנהג

האיטלקי, כתב כשמגיעים לפסוק 'אתה ה' לעולם תשב', חוזרים לראש הפרק, ובכל פסוק מוסיפים באמצעו 'אוי'
ובסופו 'אוי מה היה לנו'. עיין דמשי"ה, טור או"ח סי' תקנ"ט ובמשנ"ב שם ס"ק ג. וְנִשְׁוֹבָה. זהו הקרי, והכתיב:
ינשוב'. וחוזרים על פסוק 'השיבנו'. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושד"ל.

עַל גְּהֵרוֹתוֹ בְּבָל. שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם-בְּכִינוֹ. בְּזִכְרֵנוּ אֶת-צִיּוֹן:
עַל-עַרְבִים בְּתוֹכָהּ. תִּלְיֵנוּ כַּנְרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ
שׁוֹבֵינוּ דְבַר-יִשְׁרָאֵל וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָהּ. שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:
אִיךְ נָשִׁיר אֶת-שִׁיר-יְהוָה. עַל אֲדַמַּת נֶכֶר: אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ
יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי אִסְלָא אֲזַכְּרֶכִי.
אִסְלָא אֲעֵלָה אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹמְתֵי: זָכַר יְהוָה לְבָנֵי
אֲדוּם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם. הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ. עֲדָה הַיְסוֹד בָּהּ:
בְּתַבְבֵּל הַשְּׂדוּדָה. אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלִם-לָךְ. אֶת-גְּמוּלָךְ שֶׁגִּמַּלְתָּ
לָנוּ: אֲשֶׁרִי שִׁיאֲחִזוּ וְנִפֵּץ אֶת-עַלְלֶיךָ אֶל-הַסֵּלַע:

ברומה נוהגים לומר את הקינה הבאה כמנהג הספרדים:

עוֹרָה נָא יְמִינְךָ רַמְהָ. וְלִזְעוּמָה קְרָא נְחֻמָּה. וַיֹּאמֶר לָעַם דְּלָה וְעַגּוּמָה.
עֲנִיָּה סַעְרָה נְחֻמָּה:

עוֹרָה נָא חֲשׂוּף זְרוּעֶךָ. וַיְגַלְהָ קִץ יִשְׁעֶךָ. וַיֹּאמֶר לְשָׂה נְאֻלְמָה.
עֲנִיָּה סַעְרָה נְחֻמָּה:

עוֹרָה נָא יְמִינְךָ הָאֵל. וּפְדָה בְּרַחֲמֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר לָעַם דָּל הַשְׂוֹאֵל.
וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל:

עוֹרָה נָא יְמִינְךָ עֲלִיוֹן. וּבְגָה בְּרַחֲמֶיךָ אֶת-צִיּוֹן. וַיֹּאמֶר לָעַם דָּל וְאֲבִיוֹן.
כִּי-נַחַם אֲדַנִּי צִיּוֹן.

כְּדַכְתִּיב. כִּי-נַחַם יְהוָה צִיּוֹן נַחַם כָּל-חֲרֻבְתֶּיהָ וַיִּשֶׂם מִדְּבָרָהּ כְּעֵדָן וְעַרְבָתָהּ
כַּגִּן-יְהוָה. שְׁשׂוֹן וְשְׂמֵחָה יִמְצָא בָּהּ. תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:

מקורות ומקבילות

חרים על הפסוק שלפני אחרון, וכ"כ רש"י. וראו במפרשים על הירושלמי ברכות, פ"ה, ה"א, צביאור השיבנו תחת כי אם מאוס מאסתנו; תוספות הרא"ש עמ"ס ברכות, דף לא ע"א, ד"ה שכן מלינו. על נהרות צבל וכו'. תה' מז' קלו. ע"פ מס"ו פר' יח, ה"ד; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 378; במח' רומניא, דף קלו ע"א, מז' זה צל לפני תפילת ערבית. אמירת מזמורים צעונתם. ע"פ מס' כלה פ"א, ה"ד, 'כל הקורא פסוק צומנו מציא טובה לעולם'; צבלי סנהדרין, דף קא ע"א, ע"פ מש' טו, כג; מס"ו פר' יח, ה"ב.

ח"ג והערות

עוֹרָה נָא יְמִינְךָ רַמְהָ. קינה כמנהג הספרדים והתימנים, מאת ר' יחיי אלדאודי. סימן יחיי. עֲנִיָּה סַעְרָה נְחֻמָּה. ג"א: 'ענייה סערה רחמה'.

עוֹרָה נָא יְמִינְךָ עֲלִיוֹן. וּבְגָה בְּרַחֲמֶיךָ אֶת-צִיּוֹן. וַיֹּאמֶר לָעַם דָּל וְאֲבִיוֹן. אמירת מזמורים צעונתם. ע"פ מס' כלה פ"א, ה"ד, 'כל הקורא פסוק צומנו מציא טובה לעולם'; צבלי סנהדרין, דף קא ע"א, ע"פ מש' טו, כג; מס"ו פר' יח, ה"ב.

לפי מנהג ק"ק רומה אומרים מזמור זה לפני 'והוא רחום'.

מִזְמוֹר לְאֶסֶף. אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלֹתֶךָ טָמְאוּ אֶת־הֵיכַל
 קִדְשֶׁךָ. שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם לְעַיִים: נָתַנוּ אֶת־נִבְלַת
 עַבְדֶיךָ מֵאֶכֶל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם. בְּשֹׁר חֲסִידֶיךָ לְחִיתוֹ־אֶרֶץ:
 שָׁפְכוּ דָמָם פְּמִים סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִין קוֹבֵר: הֵינּוּ חֲרָפָה
 לְשִׁכְנֵינוּ. לַעַג וְקָלָם לְסְבִיבוֹתֵינוּ: עַד־מָה יִהְיֶה תִאֲנָף לְנִצַּח.
 תִּבְעַר כְּמוֹ־אֵשׁ קִנְאָתֶךָ: שָׁפַךְ חַמְתֶּךָ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־
 יָדְעוּךָ. וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בָּשְׂמֶךָ לֹא קָרְאוּ: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב
 וְאֶת־נַוְהוּ הַשָּׁמוּ: אֶל־תִּזְכַּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינִים. מַהֵר יִקְדְּמוּנוּ
 רַחֲמֶיךָ. כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: עֲזַרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
 כְּבוֹד־שְׁמֶךָ. וְהִצִּילְנוּ וְכִפַּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לְמַה
 יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיךָ אֱלֹהֵיהֶם. יוֹדַע בְּגוֹיִם לְעֵינֵינוּ. נִקְמַת
 דָם־עַבְדֶיךָ הַשְּׁפוּךָ: תִּבּוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקְתָּ אֶסִיר. כַּגְּדָל זְרוּעֶךָ
 הוֹתֵר בְּנֵי תַמּוּתָה: וְהֵשֵׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַע־עֵתִים אֶל־חִיקָם. חֲרָפְתָם
 אֲשֶׁר חֲרָפוּךָ אֲדַנִּי: וְאִנְחָנוּ עִמָּךָ וְצִאֵן מִרְעִיתֶךָ. גֹּדְדָה לְךָ
 לְעוֹלָם. לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תִּהְלֶתֶךָ:

עומדים מעל הארץ ואומרים:

וְאֶתְּהָ קְדוֹשׁ. יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: בְּקוֹל: וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה
 וְאָמַר. קְדוֹשׁוּ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת. מְלֵא

ח"ג והערות

מזמור לאספ וכו'. במח' רומניא, דף קצו ע"א, מו' זה
 בא לפני תפילת ערבית, ולאחריו מו' עד, 'משכיל לאספ
 למה'. בגוים. זהו הקרי, והכתיב: 'בגיים'. עומדים
 מעל הארץ. כ"ה במח' רמ"ז, קד"א וכ"י. אין אומרים
 יואני זאת בריתי. שהרי כל המדרשות בטלים, לפי
 שכתוב (תה' יט, ט), 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ובט'
 באב אין שמחה. (כ"י כ"ה, מח' רמ"ז, בולוניא, ובפי
 קמחא דאבישונא). ואתה קדוש. בכ"י כ"ה, מח'
 הקדומים ומח' שד"ל צוין לומר זבא לציון ללא הפסוק

מקורות ומקבילות

מזמור לאספ וכו'. תה' מח' עט; סה"ת. סדר ת"צ, סי' לא; כ"י
 כ"ה, דף 378. ע"פ מס"ו פ"ו יח, ה"ד. אין אומרים יואני
 זאת בריתי. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סח"ר סי' נט;
 מח' רומניא, דף קצט, סוף ע"א. קדושה דסדרא. סרע"ג ח"ג,
 סי' נט; שצה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סח"ר סי' נט, ענין
 ת"צ; כ"י כ"ה, דף 378. ואתה קדוש. סרע"ג ח"ג, סי' נט;
 שצה"ל, סדר תענית, סי' רסז; סח"ר סי' נט, ענין ת"צ; סה"ת,
 סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 378; מח' רומניא, דף קצט
 ע"א. וקרא זה. סרע"ג ח"ג, סי' נט; שצה"ל, סדר תענית,

כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: בלחש: ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש
בשמי מרומא עלאה בית שכינתה. קדיש על-ארעא עובד
גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. יהוה צבאות מליא
כָּל־אֲרֵעָא זִיו יְקָרָה: ע"כ. בקול: ותשאני רוח ואשמע אחרי קול
רעש גדול. ברוך כבוד-יהוה ממקומו: בלחש: ונטלתני רוחא.
ושמעית בתראי קל זיע שגיא. דמשבחין ואמרין. ברוך יקרא
דיהוה מאתר בית שכינתה: ע"כ. בקול: יהוהו ימלך לעלם ועד:
בלחש: יהוה מלכותה (קאים) לעלם ולעלמי עלמיא: יהוה אליהי
אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה-זאת לעולם ליצר
מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך: והוא רחום יכפר עון
ולא-ישחית. והרבה להשיב אפן. ולא-יעיר כל-חמתו: כי-אתה
אדני טוב וסלח. ורב-חסד לכל-קראיך: צדקתך צדק לעולם
ותורתך אמת: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. אשר-נשבעת
לאבותינו מימי קדם: ברוך אדני יוסף יוס. יעמס-לנו האל
ישועתנו סלה: יהוה צבאות עמנו. משגב-לנו אלהי יעקב
סלה: יהוה צבאות. אשרי אדם בטח בך: (יהוה הושיעה.
המלך יעגנו ביום-קראנו: ע"כ בלחש.

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן-התועים. ונתן
לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו. הרחמן יפתח
לבנו לתורתו ויטע אהבתו ויראתו בלבנו. וישים בלבנו לאהבה
אותו. וליראה אותו. ולעבדו ולעשות רצונו בלבב שלם ובגופש

מקורות ומקבילות

סי' רסו; סת"ר סי' נט, עין ת"ג; כ"י כ"ה, דף 378. זאני זאת בריתי וכו' וכ"ב בסרע"ג ח"ב, סי' צט, שבה"ל
סי' רסו, תניא סי' נט, ובתדיר סי' לא. אולם הרב מ"ע
הרטום כתב בחוברת המנהג שלא אומרים זבא לציון, ע"פ השו"ע או"ח, סי' תקנט, ב, והוסיף המ"ב שם סי' ו',
שאין אומרים זבא לציון היות שאין נאולה בלילה, וכ"ה במחז' רומניא, דף קצט ע"א.

ח"ג והערות

חִפְצָהּ. לְמַעַן לֹא נִיגַע לְרִיק וְלֹא נִלְד לְבַהֲלָהּ. וְכֵן יְהִי רְצוֹן
מִלְפָּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שְׁנַשְׁמֵר חֻקֶיךָ בְּעוֹלָם
הַזֶּה. וְנִזְכֶּה וְנַחֲיָה וְנִרְאֶה וְנִירָשׁ יְשׁוּעַת שְׁנֵי הַמְּשִׁיחַ לְטוֹבָה
וְלִבְרָכָה. לְזִכּוֹת וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

החזן אומר קדיש שלם בלי 'תתקבל':

יְתַגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְבִרְא כְרַעוּתָהּ. וְיַמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלָם וְלְעַלְמֵי עֵלְמֵיָא.
יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
לְעֵלָא לְעֵלָא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא
דְאָמִירָן בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

לפי מנהג ק"ק רומה מוסיפים:

תַּתְּקַבְּלֵי חֲרָבָא וְכַפְנָא וּמוֹתְנָא וּמְרַעִין בִּישְׁתִּין יַעֲדֵי מַנְנָא וּמַעַל כָּל-עַמָּה
בֵּית-יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן-שְׁמֵיָא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-
יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:
עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחְמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

קדיש שלם בלי 'תתקבל'. מנהגינו לא לומר 'תתקבל' קדיש שלם צלי תתקבל. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סוף
ס' רסו; סת"ר ס' נט, ענין ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סוף רסו; ס' לא; כ"י כ"ה, דף 378; מח' רומניא, דף קל"ט ע"ב.
ראו מס"ו פ"י ית, ה"י. תתקלי חרנא וכפנא. הרי"ג,
הל' אצל, עמ' רנט; תורת האדם, שער האצל, ענין ההתחלה; אצדוהס, הקדיש ופירושו. נמלא גם במנהג ספרד, מח' תתת"ס
רפ"ד, דף רל"ב-רל"ג. וכפנא ומותנא. ע"פ ס'ו, ה, כ. ומרעין בישין יעדי מננא. ע"פ תר"ח ד' ז, טו.

החזן אומר:

בְּרַכּוּ אֶת־יְהוָה הַמְּבַרֵךְ:

הקהל עונה ואחריו החזן:

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבַרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברומה נוהגים להוסיף כאן את הנוסח והקינה דלהלן כמנהג הספרדים:
**אֲחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמְעוּ הַיּוֹם... שָׁנִים שֶׁנִּחְרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתַפְאֲרֵתֵנוּ. נִפְלָה
 עֲטַרְת רֵאשֵׁנוּ. אֲוִי־נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ:**

עַל־הַיְכָלִי. חֲבָלֵי בְּנַחֲשׁ נוֹשָׁךְ. וְלִשְׁמֹמֹת צִיּוֹן אֲשֶׁב בַּחֲשָׁךְ:

**יְכַבֶּה נְרִי. יוֹם בּוֹ מְאֹרֵי הוֹעֵם. יוֹם הַחֲרִיב עָרֵי. עִירֵי הַיָּא רַבְתִּי עִם. יוֹם זַעַם
 וְרַעַם. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה חֲשָׁךְ. וְלִשְׁמֹמֹת צִיּוֹן אֲשֶׁב בַּחֲשָׁךְ:**

**שׁוֹמֵם בְּחֵיל. אֲשֶׁב עַל־נְוֶה נְאוֹה. תְּמִיד אוֹחִיל. עַד בּוֹא נְגִיד וּמְצֹוֹה. יוֹם יוֹם
 נִקְנֶה. לְאֹר וְהִנֵּה חֲשָׁךְ. וְלִשְׁמֹמֹת צִיּוֹן אֲשֶׁב בַּחֲשָׁךְ:**

**רַפְדֵּתִי אֲנִי. בַּחֲשָׁךְ אֶת־יְצוּעֵי. נְהִי וְאֲנִי. הֲלֹא הֵם שַׁעֲשׂוּעֵי. אֵל שָׁם מִסְּעִי. וְעַל
 נְתִיבוֹתֵי חֲשָׁךְ. וְלִשְׁמֹמֹת צִיּוֹן אֲשֶׁב בַּחֲשָׁךְ:**

**אֵל אֲדִיר נְאוֹר. יִשְׁלַח מְזוֹר לְמִזְרְוֵי. הוּא יוֹצֵר אוֹר. בְּקָדֶם יָאִיר אוֹרֵי. יִהְלֵ נְרִי.
 לְאוֹרוֹ אֶלֶף חֲשָׁךְ. יִהְלֵ**

הרב אומר: אין שְׁאֵלַת שְׁלוֹם בְּתַשְׁעָה בְּאָב.

מקורות ומקבילות

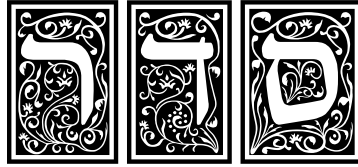
עירי היא רבתי עם. ע"פ או"כ א, א. נגיד ומלוה. ע"פ ישע' נה, ד. יום יום נקום. ע"פ ישע' נט, יא. נקום לאור והנה חושך. ע"פ ישע' נט, ט. יהל נרי. ע"פ ישע' יג, ג. לאורו אלך חשך. ע"פ איוב כט, ג. הרב חומר אין וכו'. ראו כ"י כ"ה, דף 79, וז"ח אין שאילה שלום ציניקין; תוספתא תענית (ליברמן), פר' ג, הל' יב; צנלי תענית, דף יד ע"ב; שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רעב; שה"ג עמ"ס תענית, דף י ע"א, אות ד. אין שאלת שלום בתי"ב. ע"פ תוספתא תענית (ליברמן), פ"ג, ה"ב; ירושלמי תענית פ"א, ה"ח; מס"ו פר' ית, ה"ט; סת"ר סוף סי' ס, ענין יום ת"ב. ראו מנח' רומניא, דף קלט ע"ב.

ה"ג והערות

סיום תפילת ערבית. כתב בשבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסו, סת"ר סי' נט, ענין ת"ב ובפי' קמחא דאבישונא שאין אומרים 'עלינו לשבח', לפי שנאמר (ישע' א, טו): גם כי תרבו תפילה אינני שומע, וכן בכ"י כ"ה ומח' שד"ל כתבו שאין אומרים אותו. אחינו בית ישראל. קינה כמנהג הספרדים, מאת ר' ישראל נגארה, סי' ישראל. על-היכלי חבלי. קינה מאת ישראל נגארה, כמנהג הספרדים. הוכנסה לסדר התפלות בבית הכנסת הגדול של רומה ע"י הרב אליהוא ר"ע שואף, יליד ליורנו. ראו: ישראל רוונסון – גרות ליל תשעה באב – עיונים במנהג וויקתו למקורות, במיוחד ע"ע 127-133. הרב אומר וכו'. הנ"ל הערה 41 – המאמר של י"ג פאונצילר, 'מנהגים מיוחדים לקהילת רומי' ידע עם יב (32-31) תשכ"ז, עמ' 40-35.

תפילת שחרית
לתשעה באב

תפילת שחרית לתשעה באב

יטול מים על ראשי אצבעותיו שלש פעמים ויאמר:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַיְצַנְּנוּ עַל-נְטִילַת יָדַיִם:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר יָצַר אֶת-הָאָדָם
בְּחֶכְמָה וּבְרָא בּוֹ נְקָבִים נְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים. גְּלוּי
וַיְדוּעַ לִפְנֵי כֶּסֶף כְּבוֹדְךָ. שְׂאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסְתֵּם
אֶחָד מֵהֶם. אֵין כָּל-בְּרִיָּה יְכוּלָה לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ שְׁעָה אַחַת.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַרוּפָא לְכָל-בֶּשֶׂר וּמַפְּלִיא לַעֲשׂוֹת:**

**אֱלֹהֵי. נִשְׁמָה שְׁנַתַּת בִּי טְהוּרָה. אַתָּה בְּרֵאתָה בִּי. אַתָּה
נִפְחַתָּה בִּי. וְאַתָּה מְשַׁמְּרָה בְּקִרְבִּי. וְאַתָּה עֲתִיד
לְטַלֵּה מִמֶּנִּי. וְאַתָּה עֲתִיד לְהַחְזִירָה בִּי לְעֲתִיד לָבוֹא. אֱלֹהֵי
כָּל-זְמַן שְׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדָה (הַנְּשִׁים אוֹמְרוֹת: מוֹדָה) אֲנִי לְפָנֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהֵי וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתַי. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמַּחְזִיר נְשָׁמוֹת
לְפָגְרִים מְתִים:**

כשנכנס לבית הכנסת יאמר:

שׁוֹיִתִּי יְהוָה לְנִגְדֵי תַמִּיד. כִּי מִיִּמֵּי בַל-אָמוּט:

מקורות ומקבילות

שחרית לת"צ. שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ת, ס' לא; מח' רומניא, דף קלט ע"ב. יטול מים. צבלי שבת, דף קט ע"א; כ"י כ"ה, דף 678. ראו סרע"ג ח"א, ס' א; סה"ת ס' א. נטילה קודם לזריכה. ע"פ גאה"ל ח"א, ס' ד, ס"ק א. על ראשי אצבעותיו. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יום ת"צ; כ"י כ"ה, דף 678. השלמת מאה זרכות. סה"ר ס' ס, ענין יום ת"צ. ק' זרכות צט"צ. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא. נטילת ידים. שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יום ת"צ; מח' רומניא, דף קלו ע"ב.

וְאֲנִי בְּרַב חֲסִדֶיךָ אָבוֹא בִּיתְךָ • אֲשַׁתְּחוּהָ אֶל־הֵיכַל־קֹדֶשְׁךָ
 בִּירְאֶתְךָ: מֵה־טָבוֹ אֶהְלִיךְ יַעֲקֹב • מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל:
 אָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתֶיךָ • אֲשַׁתְּחוּהָ לְהַדוּם רַגְלֶיךָ: וְאֲנִי תַפְלִתִי־לְךָ
 יְהוָה עֵת רְצוֹן • אֱלֹהִים בְּרַב־חֲסִדֶיךָ • עֲנֵנִי בְּאֵמַת יִשְׁעֶךָ:

סדר ברכות השחר

אומרים ביחיד ברכות השחר ופרשת התמיד ואין אומרים כל דבר אחר עד ברוך שאמר
 ויתחיל החזן זמירות מברוך שאמר בקול רם.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • הַנּוֹתֵן לְשֹׁכְנֵי בֵּינָה
 לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה:**

נוסח מחזור בולוניא ושד"ל:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שְׁלֹא
 עָשִׂנִי עֶבֶד (נ"א: עֶבֶד • הַנְּשִׂים
 אומרות: שְׁפָחָה):**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שְׁעֲשֵׂנִי
 יִשְׂרָאֵל:**

נוסח מחזור רמ"ו ושו"ע (סי' מו, ד):

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שְׁלֹא
 עָשִׂנִי גוֹי:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שְׁלֹא
 עָשִׂנִי עֶבֶד (נ"א: עֶבֶד • הַנְּשִׂים
 אומרות: שְׁפָחָה):**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שְׁלֹא עָשִׂנִי אִשָּׁה
 (הַנְּשִׂים אומרות: שְׁעֲשֵׂנִי כְרִצוֹנוֹ):**

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • פּוֹקֵחַ עוֹרֵי־יָם:

ה"ג והערות

ואין אומרים כל דבר אחר. ראו
 שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט, יחלכך
 מברך ברכת התורה וקורא בפרשת תמיד
 בלבד.

מקורות ומוקבילות

ופרשת התמיד. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט. ואין אומרים וכו' מברוך
 שאמר. ע"פ סת"ר סי' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא. ראו כ"י
 כ"ה, דף 378. ויתחיל החזן זמירות מברוך שאמר. ע"פ שבה"ל, סדר תענית,
 סי' רסט; סת"ר סי' ס; כ"י כ"ה, דף 378.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. מְתִיר אֲסוּרִים:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. מַגְבִּיֵּה שְׁפָלִים:
 (בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַנּוֹתֵן לַיֵּעָף כָּח):
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. זוֹקֵף כְּפופִים:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. רוֹקֵעַ הָאָרֶץ
 עַל-הַמַּיִם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמְכִּין מַצְעָדֵי-גִבּוֹר:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל
 בְּגִבּוֹרָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל
 בְּתַפְאָרָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֹׁעֲשִׂיתָ לִּי כָל-צָרָכַי:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמַּעֲבִיר חֻבְלֵי שָׁנָה
 מֵעֵינַי וּתְנוּמָה מֵעַפְעָפִי:

יְהִי רָצוֹן מְלַפְנֶיךָ. יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּרַגְּלֵנִי לְדַבֵּר
 מִצְוָה. וְאֶל-תְּרַגְּלֵנִי לְדַבֵּר עֲבָרָה וְעוֹן. וְהַשְׁלֵט בִּי יֵצֵר
 טוֹב. וְאֶל-תְּשַׁלֵּט בִּי יֵצֵר רָע. וְחַזְקֵנִי בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֵלְקִי
 בְּתוֹרָתְךָ. וְאֶל-תְּבַיְאַנִּי לְיַדִּי חֲטָא וְלֹא-לְיַדִּי נְסוּיִן וְלֹא-לְיַדִּי

ח"ג והערות

שְׁעֵשִׂיתָ לִּי כָל-צָרָכַי. במח' רמ"ז ובולוניה: "יש שאין מברכים
 שְׁעֵשִׂיתָ לִּי כָל צָרָכַי, מכיון שהולכים יחפים ומקור דבריהם
 בסה"ת סי' לא. אמנם בשבה"ל, סדר תענית, סי' רס"ט, כתב:
 "אע"פ שהולכין יחפין מברכין שְׁעֵשִׂיתָ לִּי כָל צָרָכַי לפי דברי בעל הדברות ז"ל, מפני שבידו וברשותו לנעלם
 מפני סכנת עקרב", וכ"כ בסת"ר סי' ס, ענין יום ת"ב.

מקורות ומקבילות

ברכת שְׁעֵשִׂיתָ לִּי צ"צ, שבה"ל, סדר תענית, סי' רס"ט.
 ראו בסה"ת, סי' לא; שְׁעֵשִׂיתָ לִּי, סי' מו, אות י"ג.

בְּיוֹן. וְכוּף יִצְרֵי לְהַשְׁתַּעֲבֹד לָךְ. וְהִכְנַע עַרְפִּי לְשׁוּב אֱלֹהֶיךָ.
 וְחַדַּשׁ כְּלִיּוֹתֵי לְשִׁמּוֹר פְּקוּדֶיךָ. וּמַל אֶת-לִבִּי וְאֶת-לִבִּב זְרַעֵי
 לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת-שְׁמֶךָ. וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ.
 וּמְרַבְּנֵי לְכָל-מַה-שְּׁאַהֲבָתְךָ. וּרְחַקְנֵי מִכָּל-מַה-שְּׁשָׁנְאַתְךָ. וּמִיָּס
 עָלַי וְעַל-זְרַעֵי וְעַל-זְרַע זְרַעֵי מִקְרָא שְׁכַתּוֹב. וּמַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶת-לִבְבְּךָ וְאֶת-לִבִּב זְרַעֶךָ. לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-
 לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ. וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתְּם אָמַר
 יְהוָה. רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרֵי אֲשֶׁר-שִׁמְתִי בְּפִיךָ. לֹא-יִמּוּשׁוּ
 מִפִּיךָ וּמִפִּי זְרַעֶךָ וּמִפִּי זְרַע זְרַעֶךָ אָמַר יְהוָה. מַעֲתָה
 וְעַד-עוֹלָם. וְנוֹדַע בְּגוֹיִם זְרַעִים וְצִאֲצָאִיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים.
 כָּל-רְאִיֵּיהֶם יִכְירוּם כִּי הֵם זְרַע בְּרַךְ יְהוָה: לֹא יִיגְעוּ לְרִיק
 וְלֹא יִלְדוּ לְבַהֲלָה. כִּי זְרַע בְּרוּכֵי יְהוָה הִמָּה וְצִאֲצָאִיהֶם אִתְּם:
 וְהִיא טָרַם-יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמַּע:
 כִּי אֶצְקֵם מִיָּם עַל-צִמָּא וּנְזִלִים עַל-יִבְשָׁה. אֶצְקֵם רוּחִי עַל-זְרַעֶךָ
 וּבְרַכְתִּי עַל-צִאֲצָאִיךָ: וְצִמְחוּ בֵּין חֲצִירֵי. כְּעַרְבִים עַל-יִבְלֵי-
 מַיִם: זֶה יֹאמַר לִיהוָה אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם-יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב
 יְדוֹ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה: וְיִהִי כַחֲזוֹל זְרַעֶךָ וְצִאֲצָאִי
 מֵעֵיךָ כַּמַּעֲתִיו. לֹא-יִכְרַת וְלֹא-יִשְׁמַד שְׁמוֹ מִלְּפָנַי: וְתִהְיֶה לִי
 לְמִשְׁגָּב וּמִבְטָח וּמִגְדָּל-עֹז וּבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי. וְלַהֲצִיל
 נַפְשִׁי מִשַּׁחַת וּמִכָּל-צָרָה וְתַגְּנִי (הַיּוֹם וּבְכָל-יּוֹם). לְחֹן וּלְחֶסֶד
 וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רוּאֵי. וּגְמִלְנֵי חֲסָדִים טוֹבִים.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ. יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי. שְׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם
 וּבְכָל-יּוֹם מֵעֵזִי פָּנִים וּמֵעֲזוֹת פָּנִים. וּמִיִּצָּר הָרַע וּמֵאָדָם

רַעֵ. וּמַחְבֵּר רַעֵ. וּמְשַׁכֵּן רַעֵ. וּמְלַשּׁוֹן הָרַע וּמְשַׁטֵּן הַמְשַׁחִית.
וּמְדִין קָשָׁה וּמַבְעֵל דִּין קָשָׁה. בֵּין שְׁהוּא בֶן-בְּרִית וּבֵין שְׁאִינוּ
בֶן-בְּרִית וּמְדִינָה שְׁלֵגִיהָנָם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַיְצַנְּנוּ עַל-דְּבָרֵי תוֹרָה: (ו)הָעֶרֶב נָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֶת-דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ. וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה
אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ. (וְצִאֲצֵאֵינוּ) וְצִאֲצֵאֵינוּ עַמְּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל. כָּלְנוּ יִרְאֵי שְׁמֶךָ. וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה. הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ
מִכָּל-הָעַמִּים. וְנָתַן לָנוּ אֶת-תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: צֹו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם. אֶת-קֶרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחַחֵי. תִּשְׁמְרוּ
לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ
לִיהוָה. כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד:
אֶת-הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבִים: וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה. בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית
רְבִיעֵת הַהֵיזֵן: עֹלֹת תְּמִיד. הַעֲשִׂיהָ בְּהַר סִינִי לְרֵיחַ נִיחַח אִשָּׁה
לִיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד. בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּךָ נִסְךְ
שֶׁכֶר לִיהוָה: וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים. כְּמִנְחַת
הַבֶּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה. אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לִיהוָה:

מקורות ומקבילות

ברכת התורה צ"ג. ט"ז שנה"ג, סדר תענית, ס"ו רסט, ראו מש"כ בשם הגאונים ובספר"ת, סדר ת"צ, ס"ו לא; סת"ר ס"ו ס,
ענין יום ת"צ.

זמירות

צריך להזהר מלהפסיק בדיבור משמתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח. עומדים ואומרים:
ברוך שאמר והיה העולם. ברוך אומר ועושה. ברוך גזור
ומקים. ברוך אל חי לעד ומקים לנצח. ברוך עושה
בראשית. ברוך מרחם על הארץ. ברוך מרחם על הבריות.
ברוך משלם שכר טוב ליראיו. ברוך פודה ומציל. ברוך
הוא וברוך שמו. ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. האל
המלך המהלל. המשבח והמפאך בפי עמו ובלשון כל חסידיו
ועבדיו. ובשירי דוד עבדך נהללך יהוה אלהינו ונשבחך
ונרוממך ונגדלך ונמליכך. ונזכיר את שמך מלכנו אלהינו
יחיד חי העולמים. מלך משבח ומפאך עדי עד שמך הגדול.
ברוך אתה יהוה. מלך מהלל בתשבחות (נ"א: בתשבחות):
ע"כ עומדים.

יהי כבוד יהוה לעולם. ישמח יהוה במעשיו: יהי שם יהוה
מברך. מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו.
מהלל שם יהוה: רם על כל גוים יהוה. על השמים כבודו:
יהוה שמך לעולם. יהוה זכרך לדר ודר: יהוה בשמים הכין
כסאו ומלכותו בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ
ויאמרו בגוים יהוה מלך: יהוה מלך. יהוה מלך: יהוה
לעלם ועד: יהוה מלך עולם ועד. אבדו גוים מארצו: יהוה
הפיר עצת גוים. הניא מחשבות עמים: עשו עצה ותפר.
דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל: רבות מחשבות בלב איש
ועצת יהוה היא תקום: עצת יהוה לעולם תעמד. מחשבות

מקורות ומקבילות

ברוך שאמר. ס"ח, סדר ת"ב, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 378.

לְבוֹ לְדָר וְדָר: כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא־צִוָּה וַיַּעֲמֵד: כִּי־בָחַר
 יִהְיֶה בְּצִיּוֹן אֱלֹהֵי לְמוֹשֵׁב לוֹ: כִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל
 לְסִגְלָתוֹ: כִּי־בָו יִשְׁמַח לְבָנָו כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בְּטַחָנּוֹ: כִּי לֹא־
 יִטָּשׁ יִהְיֶה עַמּוֹ וְנִחַלְתּוֹ לֹא יַעֲזֹב: וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן
 וְלֹא־יִשְׁחִית וְהִרְבֶּה לְהַשְׁיֵב אִפּוֹ וְלֹא־יַעֲזִיר כָּל־חַמְתּוֹ: (יְהוָה
 הוֹשִׁיעָה הַמַּלְאָךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קְרָאֵנוּ) אֲשֶׁר־י תְּמִימֵי־דַרְךְ.
 הַהֵלְכִים בְּתוֹרַת יְהוָה:

אֲשֶׁר־י יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְלִלוּךָ סֵלָה: אֲשֶׁר־י הָעַם שָׁכְנָה
 לוֹ אֲשֶׁר־י הָעַם שִׁיְהוֹנָה אֱלֹהֵיוֹ:

תְּהִלָּה לְדָוִד אַרְוֹמַמֶּךָ אֱלֹהֵי הַמַּלְאָךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם
 וָעֶד: בְּכָל־יוֹם אַבְרָכְךָ וְאַהֲלִלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
 גָּדוֹל יִהְיֶה וּמְהִלֵּל מְאֹד וְלִגְדָלְתּוֹ אֵין חֶקֶר: דָּוִד לְדָוִד יִשְׁבַּח
 מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרָתֶיךָ יַגִּידוּ: הִדָּר כְּבוֹד הוֹדָךְ וְדַבְרֵי גִפְלָאֲתֶיךָ
 אֲשִׁיחָה: וַעֲזוּז גְּוֹרָאֲתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדָלְתֶךָ אֲסַפְּרָנָה: זָכַר
 רַב־טוֹבְךָ יִבְיַעוּ וְאַדְקָתֶךָ יִרְגְּנוּ: חֲנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֲרַךְ אַפָּיִם
 וּגְדָל־חֶסֶד: טוֹב־יְהוָה לְכָל־יְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְהוָה
 כָּל־מַעֲשֵׂיךָ וְחִסְדֶיךָ יִבְרַכּוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרָתֶךָ
 יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעוּ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הִדָּר מַלְכוּתוֹ:
 מַלְכוּתֶךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמַמְשַׁלְתֶךָ בְּכָל־דָּוִד וְדָר: סוּמָךָ
 יְהוָה לְכָל־הַנְּפִלִים וְזוֹמָךְ לְכָל־הַכְּפוּפִים: עֵינֵי־כָל אֱלֹהֵיךָ יִשְׁבְּרוּ
 וְאַתָּה גּוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעַתּוֹ: פּוֹתַח אֶת־יָדֶךָ וּמִשְׁבִּיעַ
 לְכָל־חַי רִצּוֹן: צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דַּרְכָּיו וְחֹסֵד בְּכָל־מַעֲשָׂיו:
 קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קָרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאַמֶּת: רִצּוֹן־יִרְאִיו
 יַעֲשֶׂה וְאֶת־שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וַיּוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־

אֶהְבִּיּוּ. וְאֵת כָּל־הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תְּהִלַּת יְהוָה יִדְבֹר פִּי.
 וַיְבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 וַאֲנַחְנוּ נִבְרָךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם. הִלְלוּ־יְהוָה:

הִלְלוּ־יְהוָה הַלְּלֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְהוָה: אֶהְלֵלָה יְהוָה בְּחַיֵּי. אֲזַמְּרָה
 לֵאלֹהֵי בְעוֹדַי: אֶל־תִּבְטְחוּ בְּגִדֵיבַיִם. בְּבֶן־אָדָם
 שָׂאִין לוֹ תְשׁוּעָה: תִּצַּא רוּחוֹ יֵשֵׁב לְאֲדָמָתוֹ. בַּיּוֹם הַהוּא אֲבָדוּ
 עֲשִׂתְנִתִּיו: אֲשֶׁר־י שָׂאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ. שִׁבְרוּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:
 עֲשִׂהוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם. הַשֹּׁמֵר אֲמַת
 לְעוֹלָם: עֲשֵׂה מִשְׁפָּטוֹ לְעֹשׂוֹקִים. נִתֵּן לֶחֶם לְרַעֲבִים. יְהוָה
 מִתִּיר אֲסוּרִים: יְהוָה פִּקַּח עוֹרִים. יְהוָה זִקֵּף כְּפופִים. יְהוָה
 אֲהַב צַדִּיקִים: יְהוָה שֹׁמֵר אֶת־גְּרָמִים. יְתוֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזֹדֵד.
 וְדַרְךְ רַשָּׁעִים יַעֲתֵ: יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדֹר
 וָדֹר. הִלְלוּ־יְהוָה:

הִלְלוּ יְהוָה כִּי־טוֹב זְמִרָה אֱלֹהֵינוּ. כִּי־נַעֲמִים נֶאֱוָה תְהִלָּה: בּוֹנֵה
 יְרוּשָׁלַם יְהוָה. גִּדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס: הַרְפֵּא לְשִׁבּוּרֵי
 לֵב וּמַחֲבֵשׁ לְעֶצְבוֹתָם: מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוֹכְבִים. לְכֹלֵם שְׁמוֹת
 יִקְרָא: גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ. לְתִבּוֹנָתוֹ אֵין מִסְפָּר: מְעוֹדֵד
 עֲנוּיִם יְהוָה. מִשְׁפִּיל רַשָּׁעִים עַד־יֶאֱרֹץ: עֲנֵנוּ לִיהוָה בְּתוֹדָה.
 זְמַרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר: הַמְכֹּסֶה שָׁמַיִם בְּעָבִים. הַמְכִּיֵן לְאָרֶץ
 מִטֶּר. הַמְצַמִּיחַ הַרִים חֲצִיר: נוֹתֵן לְבַהֲמָה לַחֲמָה. לְבִגְי עֵרֵב
 אֲשֶׁר יִקְרָאוּ: לֹא בְּגִבּוֹרֵת הַסּוֹס יַחֲפִיץ. לֹא־בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
 יִרְצֵה: רוֹצֵה יְהוָה אֶת־יֶרֶאִיו. אֶת־הַמִּיחֲלִים לְחִסְדּוֹ: שִׁבְחֵי
 יְרוּשָׁלַם אֶת־יְהוָה. הַלְּלֵי אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן: כִּי־חֹזֵק בְּרִיחֵי שְׁעָרֶיךָ.
 בָּרֵךְ בְּנֵיךָ בְּקִרְבֶּךָ: הַשָּׁם־גְּבוּלֶךָ שְׁלוֹם. חֲלַב חֲטָיִם יִשְׂבִיעֶךָ:

הַשְּׁלַח אֶמְרָתוֹ אֶרֶץ. עַד־מְהֵרָה יִרוּץ דְּבָרוֹ: הַנְּתֵן שֶׁלֶג בְּצֶמֶר.
 כְּפֹר כְּאֶפֶר יִפּוֹר: מִשְׁלֵיךְ קָרַחוּ כִפְתִּים. לִפְנֵי קָרְתוֹ מִי
 יַעֲמֹד: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמָּסֶם. יִשָּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ־מִים: מִגִּיד דְּבָרוֹ
 לִיעֲקֹב. חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: לֹא עָשָׂה כֵּן לְכָל־גּוֹי
 וּמִשְׁפָּטִים בְּלִידְעוּם. הַלְלוּ־יְיָ:

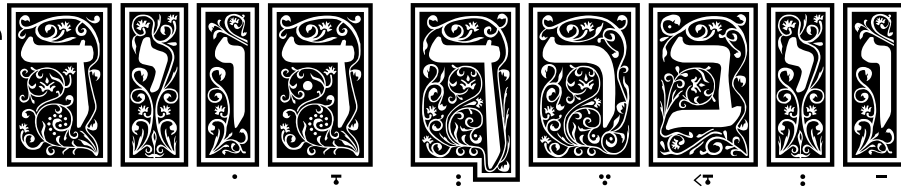
הַלְלוּ יְיָ הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם. הַלְלוּהוּ בַּמְרוֹמִים:
 הַלְלוּהוּ כָל־מַלְאָכָיו. הַלְלוּהוּ כָל־צְבָאוֹ: הַלְלוּהוּ
 שֵׁמֶשׁ וַיְרַח. הַלְלוּהוּ כָל־כּוֹכָבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שָׁמַי הַשָּׁמַיִם
 וְהַיָּם אֲשֶׁרוֹ מֵעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה. כִּי הוּא צִוָּה
 וַנִּבְרָאוּ: וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם. חֲקֹצְתָן וְלֹא יַעֲבוֹר: הַלְלוּ
 אֶת־יְהוָה מִן־הָאָרֶץ. תִּנְיָנִים וְכָל־תְּהוֹמוֹת: אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג
 וְקִיטוֹר. רוּחַ סְעָרָה עָשָׂה דְּבָרוֹ: הַהָרִים וְכָל־גְּבְעוֹת. עֵץ פְּרִי
 וְכָל־אֲרָזִים: הַחַיָּה וְכָל־בְּהֵמָה. רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כִּנָּף: מַלְכֵי־אֶרֶץ
 וְכָל־לְאֻמִּים. שָׂרִים וְכָל־שְׂפָטֵי אֶרֶץ: בַּחוּרִים וְגַם־בְּתוּלוֹת.
 אֲקָנִים עַם־נְעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה. כִּי־נִשְׁגַּב שָׁמוֹ לְבָדוֹ.
 הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וּשְׁמַיִם: וַיִּרַם קָרוֹן לְעַמּוֹ תְהַלֵּה לְכָל־חַסִּידָיו.
 לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ. הַלְלוּ־יְיָ:

הַלְלוּ יְיָ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ. תְּהַלְתוּ בְּקֹהֶל חַסִּידִים:
 יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשָׂיו. בְּגִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָם:
 יְהַלְלוּ שָׁמוֹ בְּמַחּוֹל. בְּתֵף וְכִנּוֹר יִזְמְרוּ־לוֹ: כִּי־רוּצָה יְהוָה
 בְּעַמּוֹ. יִפְאֵר עֲנֻוִים בִּישׁוּעָה: יַעֲלוּ חַסִּידִים בְּכָבוֹד. יִרְנְנוּ
 עַל־מִשְׁכָּבוֹתָם: רוּמָמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם וְחָרַב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם:
 לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם. תּוֹכַחוֹת בַּלְאֻמִּים: לְאַסֹּר מַלְכֵיהֶם בְּזֻקִים

וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בְרוּל: לַעֲשׂוֹת בְּהֵסוּ מִשְׁפָּט כְּתוּב. הַדָּר
הוא לְכָל-חֲסִידָיו. הַלְלוּ-יָיָה:

הַלְלוּ יְיָ הַלְלוּ-אל בְּקֹדְשׁוֹ. הַלְלוּהוּ בְּרִקיעַ עֲזוֹ: הַלְלוּהוּ
בְּגִבּוֹרֹתָיו. הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדָלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ
שׁוֹפָר. הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וּכְנֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֶף וּמְחֹל. הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעִגְב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלֵי-שָׁמַע. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלֵי תְרוּעָה:
כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְיָ. הַלְלוּ-יָיָה: כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְיָ. הַלְלוּ-יָיָה:
בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן: יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם.
אָמֵן וְאָמֵן:

עומדים עד אחרי 'ברכו' ואומרים:

אֶת-יְהוָה לְעֵינַי כָּל-הַקְּהָל. וַיֹּאמֶר דָּוִד. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד-עוֹלָם: לָךְ יְהוָה הַגְּדֹלָה
וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצַח וְהַהוֹד וְהַיְכָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. לָךְ
יְהוָה הַמְּמֻלָּךְ וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד
מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכֹל וּבִיָּדְךָ כַּח וּגְבוּרָה. וּבִיָּדְךָ לְגַדֵּל
וּלְחַזַּק לְכֹל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם
תְּפָאֶרֶתְךָ: וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמֶם עַל-כָּל-בְּרָכָה וּתְהִלָּה:

מקורות ומקבילות

לשם תפארתך. חז"ח ח"א, סדר תפלת ח"ב, חות יט.

אֶת־הוּא יְהוָה לְבִדְךָ. אֶתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם
 וְכָל־צְבָאָם. הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ. הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם
 וְאֶתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּלָם. וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:
 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. וְהַיָּם לָהֶם חֲמָה
 מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם:

ממשיכים 'יהי חסדך' עמ' 48.

בק"ק רומה מוסיפים:

וּתְשַׁמַּע הָאָרֶץ אֲמַר־יָפִי:	הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה
תִּזְלַל כְּפָטַל אֲמַרְתִּי.	יַעֲרֹף כְּמָטָר לְקַח־י.
וְכַרְבִּיבִים עָלֶי־עָשָׂב:	כְּשַׁעִירִם עָלֶי־דָשָׂא
הָבוּ גִדְלָל לְאֵל־הֵינוּ:	כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא.
כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפָּט.	הַצֹּרֵר תָּמִים פָּעֵלוּ.
צַדִּיק וְיֵשֶׁר הוּא:	אֵל אֲמוּנָה וְאֵין עֹול.
דּוֹר עַקֵּשׁ וּפְתִלְתַּל:	שַׁחַת לוֹ לֹא בְנִיו מוּמָם.
עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם.	הֵ לִיְהוָה תִּגְמְלוּ־אֵת.
הוּא עֲשֵׂה וְיִכְנַנְד:	הִלּוּ־הוּא אֶבְיָךְ קִנְךָ.
בְּיָנוּ שְׁנוֹת דֶּרֶךְ־דָּר.	זְכַר יָמוֹת עוֹלָם.
זְקַנְיָךְ וְיֵאמְרוּ לְךָ:	שָׂאֵל אֶבְיָךְ וְיִגְדֶךָ.
בְּהַפְרִידוּ בְנֵי אָדָם.	בְּהִנָּחַל עֲלֵיוֹן גּוֹלָם.

מקורות ומקבילות

א"ל ציושע' נתיב, שנה"ל, סדר תענית, סי' רסט, ע"פ
 ירמ' יג, ח; סת"ר סי' ס, ענין יוס ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב,
 סי' לא; כ"י כ"ה, דף 378. ראו ספר האגור, הל' ת"ב,
 סי' תתמט. א"ל שירת הים' נתיב. הגהות מרדכי עמ"ס
 מ"ק, הל' ת"ב, סוף רמז התקלד, 'וצרומי חין אומרים
 שירת הים'; מח"ו סי' רסה; טור או"ת, סימן תקנט;
 שנה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יוס ת"ב;
 עמ' רז, '...וכן שמעתי צאח ישראל מדלג' היום שירת הים';
 האזינו השמים ואדברה וכו'. דב' לב, א"מג; מח' רומניא,
 לחס, או"ת, סי' תקנט, ס"ד. ראו רמז"ס, הל' תפילה, פ"ז,
 הל' יג; סי' הבתים, תפילה וברכת כהנים, שער י אות ו.

ח"נ והערות

במקום שירת הים אומרים שירת האזינו. כ"ה מנהג
 רומניא, דף קצט ע"ב; מח' חלב, דף שיא-שיב. ה"ל יג, ה"א
 רבתי, והיא תיבה בפני עצמה, וקצת נמוכה מן 'ליי'. הקריאה
 היא 'הלא אדוני והלמד בשוא נח. מנחת שי בשם הקדמונים
 עיי"ש.

שנה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יוס ת"ב;
 עמ' רז, '...וכן שמעתי צאח ישראל מדלג' היום שירת הים';
 האזינו השמים ואדברה וכו'. דב' לב, א"מג; מח' רומניא,
 לחס, או"ת, סי' תקנט, ס"ד. ראו רמז"ס, הל' תפילה, פ"ז,
 הל' יג; סי' הבתים, תפילה וברכת כהנים, שער י אות ו.

יִצַב גְּבֻלַת עַמִּים.	לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
כִּי חֶלֶק יִהְיֶה עִמּוֹ.	יַעֲקֹב חֶבֶל גְּחֻלָּתוֹ:
יִמְצָאֵהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר	וּבְתָהוּ יֵלֵל יִשְׁמֵן.
יִסְבְּגָנְהוּ יְבוּנְגָהוּ.	יִצְרְנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו:
כְּנֹשֶׁר יַעִיר קִנּוֹ.	עַל־גּוֹזְלָיו יִרְחֹף.
יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֵהוּ.	יִשְׁאַהוּ עַל־אַבְרָתוֹ:
יִהְיֶה בְּדָד יִנְחֵנוּ	וְאִין עִמּוֹ אֵל גֹּכֵר:
יִרְכַּבְהוּ עַל־בִּמְתֵי אֶרֶץ	וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי
וַיִּנְקְהוּ דָבַשׁ מִסֹּלַע	וְשִׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר:
חֲמַאת בְּקָר וּחֲלָב צֹאן.	עַם־חֲלָב כְּרִים
וְאֵילִים בְּגִי־בָשָׂן וְעֵתוּדִים.	עַם־חֲלָב כְּלִיֹּת חֲטָה.
וְדַם־עֵגֶב תִּשְׁתֶּה־חֲמֹר:	וַיִּשְׁמֵן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט.
שְׂמֵנֶת עֵבִית כְּשִׂית.	וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ.
וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ:	יִקְנָאֵהוּ בְּזוּרִים.
בְּתוֹעֵבַת יִכְעִיסֶהוּ:	יִזְבְּחוּ לְשִׂדִים לֹא אֱלֹהֵי.
אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם.	חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ
לֹא שְׁעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם:	צוּר יִלְדֶּךָ תִּשִׁי
וּתִשְׁכַּח אֵל מְחַלְלֶךָ:	וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנְאֹץ.
מִכַּעַס בְּגִיו וּבְגִיתָיו:	וַיֹּאמֶר אֲסִתִּירָה פָנָי מֵהֶם.
אֲרֹאָה מָה אַחֲרִיתָם.	כִּי דוֹר תִּהְפְּכֶת הֵמָּה.
בְּנִים לֹא־אֲמֵן בָּם:	הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא־אֵל.
כַּעֲסוּנִי בְּהַבְלִיָּהֶם	וְאֲנִי אֲקִנְיָאֵם בְּלֹא־עֵם.
בְּגוֹי גָבֹל אֲכַעִיסָם:	כִּי־אֵשׁ קִדְחָה בְּאַפִּי
וּתִיַקֵּד עַד־שָׂאוֹל תַּחֲתִית	וּתֹאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה
וּתְלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים:	אֲסַפָּה עֲלֵימוֹ רְעוֹת.
חֲצִי אֲכַלֶּה־בָם:	מִזֵּי רָעַב וּלְחָמֵי רֶשֶׁף

ח"ג והערות

בְּמִתִּי. וְהוּא הַקָּרִי, וְהַכְּתִיב: 'בְּמוֹתֵי'. תִּשִׁי. יו"ד זַעִירָא.

וְקָטַב מְרִירִי
 עִסְחָמַת זַחְלֵי עֶפְרָיִם
 וּמַחְדָּרִים אִימָהּ
 יוֹנֵק עִסְאִישׁ שִׁיבָה
 אֲשַׁבִּיתָה מֵאֲנוּשׁ זִכְרָם
 פֶּן־יִנְכְּרוּ צְרִימוֹ
 וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל־זֹאת
 וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה
 יִבְיֵנוּ לְאַחֲרֵיתָם
 וּשְׁנַיִם יִנְיִסוּ רַבָּהּ
 וַיְהִי הַסְּגִירָם
 וְאִיבִינוּ פְּלִילִים
 וּמִשְׁדָּמַת עֲמֵרָה
 אֲשַׁכֵּלַת מְרֹרֶת לָמוֹ
 וְרֹאשׁ פְּתַנִּים אֲכֹזֵר
 חֲתוּם בְּאֹצְרֹתַי
 לָעַת תִּמְוֹשׁ רִגְלָם
 וְחַשׁ עֲתַדְתָּ לָמוֹ
 וְעַל־עַבְדֵי יִתְנַחֵם
 וְאַפְסַ עֲצוּר וְעֹזוּב
 צוּר חֲסִיוֹ בּוֹ
 יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכָם
 יִהְיֶה עֲלֵיכֶם סִתְרָה
 וְאִין אֱלֹהִים עֲמָדִי
 מִחֲצֵתִי וְאֲנִי אֲרַפָּא
 כִּי־אֲשָׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי
 אִם־שֹׁנוֹתִי בְּרַק חֲרָבִי
 אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרִי

וְשׁוֹן־בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח־בָּם
 מַחוּץ תִּשְׁכַּל־חֲרָב
 גַּם־בַּחוּר גַּם־בְּתוּלָה
 אֲמַרְתִּי אֲפֹאֲיָהֶם
 לולִי כְּעַם אוֹיֵב אֲגוּר
 פֶּן־יֵאמְרוּ יָדְנוּ רָמָה
 כִּי־גֹזֵי אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה
 לוֹ חֲכָמוֹ יִשְׁכִּילוּ זֹאת
 אִיכָּה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלְף
 אִם־לֹא כִי־צוּרִם מְכָרָם
 כִּי לֹא כְּצוּרֵנוּ צוּרִם
 כִּי־מִגְּפֹן סֹדֶם גְּפֹנָם
 עֲנַבְמוֹ עֲנַב־רוּשׁ
 חֲמַת תִּנְיָנִים יִיגַם
 הֲלֹא־הוּא כְּמַס עֲמָדִי
 לִי נֶקֶם וְשָׁלֵם
 כִּי קָרוֹב יוֹם אִיָּדָם
 כִּי־יִדִין יְהוָה עַמּוֹ
 כִּי יִרְאֶה כִּי־אֲזַלַת יָד
 וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ
 אֲשֶׁר חֲלָב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ
 יִקוּמוּ וַיַּעֲזְרֻכֶם
 רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא
 אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיָּה
 וְאִין מִיָּדִי מִצִּיל
 וְאֲמַרְתִּי חֵי אֲנֹכִי לְעֵלָם
 וְתֹאחַז בְּמִשְׁפַּט יָדִי
 וְלִמְשַׁנְּאֵי אֲשָׁלֵם

וְחָרְבֵי תֹאכַל בְּשָׂרִי.	אֲשֶׁכִּיר חֲצִי מִדָּם
מֵרֹאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב:	מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָהּ.
כִּי דַם-עֲבָדָיו יִקּוּם.	הַרְגִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ.
וְכִפֵּר אֲדָמְתוֹ עִמּוֹ:	וְנָקָם יִשְׁיב לְצָרָיו

לפי מנהג ק"ק רומה ממשויכים עם ישתבח.

יְהִי-חֶסֶדְךָ יְהוָה עָלֵינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: מַלְכוּתְךָ יְהוָה
אֶלֵּהֵינוּ מַלְכוּת כָּל-עֲלָמִים. וּמִמְשַׁלְתְּךָ מַלְכֵנוּ
בְּכָל-דּוֹר וָדָר. שְׂאֵתָה הוּא אֲדִיר בְּקִדְשָׁהּ וְלָךְ נָאֵה הַמְּלוּכָה.
הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ:

החזן עומד ואומר והציבור לוחשים עמו:

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מַלְכֵנוּ. הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ
בְּשָׂמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לָךְ נָאֵה יְהוָה אֶלֵּהֵנוּ וְאַלֵּהֵי
אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיר וְשִׁבְחָה. הַלֵּל וְזִמְרָה. עֲזֵ וּמִמְשַׁלָּה. נִצַּח. גְּדֻלָּה
וּגְבוּרָה. תְּהִלָּה וְתִפְאֳרָת. קִדְשָׁהּ וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת
מִעֲתָה וְעַד-עוֹלָם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהֻלָּל
בְּתִשְׁבָּחוֹת (וי"א: בְּתִשְׁבָּחוֹת). אֵל הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת.
הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה. מֶלֶךְ. אֵל. חֵי הָעוֹלָמִים. אָמֵן:

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְבְּרָא כְרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיַמֵּיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

מקורות ומקבילות

וכפר אדמתו עמו. מנח' רומניא, דף קלט ע"ב ודף ר ע"ב. החזן עומד ואומר. ע"פ סת"ר סי' ס, ענין יוס' ת"ב. ראו כ"ו כ"ה, 378 97.

יְהִי שֵׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלָם וּלְעַלְמֵי עֵלְמֵיָא.
 יְתְבָרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
 וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא:
 לְעֵלָא לְעֵלָא מִן כָּל-בִּרְכָתָא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא
 דְאִמְרֵן בְּעֵלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן:

החזן אומר:

בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה הַמְבָרַךְ:

הקהל אומר והחזן אחריו:

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְבָרַךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

ואומר החזן והצבור לוחשין עמו:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא
 חֹשֶׁךְ. עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת-הַכֹּל. הַמַּאִיר לְאָרֶץ
 וּלְדָרִים עֲלֵיהָ. הַמְחַדֵּשׁ טוֹבוֹ בְּכָל-יוֹם תָּמִיד. מַעֲשֵׂה
 בְּרָאשִׁית. מַהֲרִיבֵנוּ מִעֲשִׂיךָ יְהוָה. כָּלֵם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ. מְלֹאָה
 הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ. הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמֵם לְבָדוֹ מְאֹד. הַמְהַלֵּל. הַמְשַׁבַּח
 וְהַמְפָּאֵר וְהַמְתַּנַּשֵּׂא מִימֹת עוֹלָם. אֱלֹהֵי עוֹלָם. בְּרַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים רַחֵם עָלֵינוּ. אֲדוֹן עֲזָנוּ. צוֹר מִשְׁגָּבֵנוּ. מְגֵן יִשְׁעֵנוּ.
 מִשְׁגָּב בְּעַדְנוּ. אֵל בְּרוּךְ גָּדוֹל דַּעְהָ. הַכִּין וּפָעַל זְהָרֵי
 חֲמָה. טוֹב יֵצֵר כְּבוֹד לְשִׁמוֹ. מְאֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֲזוֹ.
 פְּנוֹת צְבָאוֹת קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שְׂדֵי תָמִיד יִסְפְּרוּ כְבוֹד-אֵל
 וּקְדוּשָׁתוֹ:

מקורות ומקבילות

ברכו את וכו'. ראו מס'ו פ"ו י"ח, ס"י. ברכות ק"ש לשחרית. מח' רומניא, דף ר ע"ב.

יִתְבַּרְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת.
וְעַל-כָּל-שִׁבַּח מַעֲשֵׂי יְדִידְךָ וְהַמְּאֹרֹת אֲשֶׁר יִצְרָתָ.
הִמָּה יִפְאָרוּךְ סֵלָה:

תִּתְבַּרְךָ (לְנִצָּח) צוּרֵנוּ מַלְכֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ. בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים. יִשְׁתַּבַּח
וְיִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ (לְעַד) מַלְכֵנוּ. יוֹצֵר מְשֻׁרְתִים. וְאֲשֶׁר
מְשֻׁרְתֵינוּ כָּל־עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמְשֻׁמֵּיעִים בְּיִרְאָה יַחַד
בְּקוֹל. דְּבַר־י אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. כָּל־אֱהוּבִים. כָּל־
בְּרוּרִים. כָּל־גְּבוּרִים. כָּל־עוֹשִׂים בְּאִימָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן
קוֹנֵיהֶם. וְכָל־פּוֹתְחִים אֶת-פִּיהֶם בְּקִדְשָׁה וּבִשְׁהֵרָה. (בְּשִׁירָה
וּבְזִמְרָה) וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמְקַדְּשִׁים (וּמַעֲרִיצִים
וּמְמַלִּיכִים) אֶת-שֵׁם הָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל. הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. קְדוֹשׁ
הוּא. וְכָל־מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מְזֵה. וְנוֹתְנִים
בְּאֵהָבָה רְשׁוֹת זֶה לְזֵה. לְהַקְדִישׁ לְיוֹצֵרֶם בְּנַחַת רוּחַ. בְּשִׁפְהָ
בְּרוּרָה בְּנִעִימָה וּבְקִדְשָׁה. כָּל־כְּאֶחָד עוֹנִים בְּאִימָה וְאוֹמְרִים
בְּיִרְאָה. קְדוֹשׁוּ קְדוֹשׁ. קְדוֹשׁ. יְהוָה צְבָאוֹת. מְלֵא כָל-הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ. וְהָאוֹפָנִים וְחַיֹּת הַקֹּדֶשׁ כָּל־בְּרַעַשׁ גְּדוֹל. מִתְנַשְּׂאִים
לְעַמְתָּם. מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים. בְּרוּךְ כְּבוֹד-יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:

לְאֵל בְּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְנוּ. לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיִם לְעַד זְמִירוֹת
יֹאמְרוּ וְתִשְׁבַּחוֹת (נ"א: וְתִשְׁבַּחוֹת) יִשְׁמִיעוּ. כִּי הוּא
לְבַדוֹ (מְרוֹם וְקְדוֹשׁ). פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת. עוֹשֵׂה חֲדָשׁוֹת. בְּעַל
מְלַחְמוֹת. זוֹרֵעַ צְדָקוֹת. נוֹרָא תְהִלָּתוֹ. בּוֹרֵא רְפוּאוֹת. מְצַמִּיחַ
יְשׁוּעוֹת. אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת. הַמְּחַדֵּשׁ טוֹבוֹ בְּכָל-יוֹם תְּמִיד
מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. כְּאֹמֹר. לְעֵשֶׂה אוֹרִים גְּדֹלִים. כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ. וּבְחֲסִדּוֹ נִתְּנָם לְהָאֵיר עַל־הָאָרֶץ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

אַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבְּתֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. חֲמֵלָה גְדוֹלָה וַיִּתְּרָה
חֲמֵלֶת עָלֵינוּ. אָבִינוּ מִלְּכֵנוּ. בְּעֵבוֹר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ
בָךְ. וַתִּלְמְדֵם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת חֲקֵי חַיִּים. כֵּן תַּחֲנֵנוּ וַתִּלְמְדֵנוּ.
אָבִינוּ אָב הַרְחֵמֵנוּ. הַמְּרַחֵם. רַחֵם נָא עָלֵינוּ. וְתֵן בְּלִבֵּנוּ (בִּינָה)
לְהִבִּין וְלִהְשִׁיבִיל וְלִשְׁמֹעַ. לְלַמּוֹד וְלִלְמַד. לְשָׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת
וְלִקְיָם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה. וְהָאֵירָה עֵינֵינוּ
בְּתוֹרַתְךָ. וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וַיַּחַד לְבַבֵּנוּ לְאַהֲבָה וְלִירָאָה
אֶת־שְׁמֶךָ. כִּי־שָׁם קִדְשְׁךָ הַגְּדוֹל בְּאַמֶּת נִקְרָא עָלֵינוּ. עֲשֵׂה
עִמָּנוּ (חֲסִד) בְּעֵבוֹר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. הָאֵל הַגְּדוֹל. הַגְּבוֹר וְהַנּוֹרָא.
מִהֲרָה בְּאַהֲבָה תָּרִים קַרְנֵנוּ וַתִּמְלֹךְ עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ. כִּי־בָךְ בִּטְחָנוּ לֹא נִבּוֹשׁ. וּבְשְׁמֶךָ הַגְּדוֹל חָסִינוּ.
לֹא־נִכְלָם וְלֹא־נִכְשַׁל לָעַד וְלָעוֹלָמִי עַד. כִּי־אָבִינוּ וְאֱלֹהֵינוּ
אַתָּה. וְרַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ הַרְבִּים אֶל־יַעֲזֹבוּנוּ נִצַּח סְלָה וְעַד.
וְנִגְלִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעֶתְךָ. (מִהַר) וְהִבֵּא עָלֵינוּ בְּרָכָה וְשְׁלוֹם
מִהֲרָה מֵאַרְבַּע פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ. וַתּוֹלִיכֵנוּ מִהֲרָה קוֹמֵמִיּוֹת
לְאַרְצֵנוּ. כִּי־אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אַתָּה. וּבָנוּ בַּחֲרַת מִכָּל־עַם
וְלִשׁוֹן. וְקִרְבָּתֵנוּ (מִלְּכֵנוּ) לְשְׁמֶךָ הַגְּדוֹל סְלָה בְּאַמֶּת. לְהוֹדוֹת
לָךְ וְלִיחַדְךָ בְּאַמֶּת וּבְאַהֲבָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

הקורא ק"ש כיוון לקיים מצות עשה מהתורה ולקבל עליו עול מלכות שמים, ויקרא בנחת ובנעימה. צריך לפרש האותיות בפיו ובשפתיו וצריך ליתן רווח בין הדבקים כגון על לבבך, על לבבכם. וצריך להשמיע לאזניו מה שיוצא מפיו שיהיו פיו ולבו שווים בכוונה. אם לא כיוון לבו בפסוק ראשון לא יצא אפילו בדיעבד. צריך להאריך בדל"ת של יאחד, וצריך להתניו בזמן של יזכרו ושל יזכרתם. אין השי"ן צריך להנמיך את קולו בפסוקי התוכחה.

המתפלל יחיד אומר: אל מלך נאמן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

אומרים בלחש: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מַאֲדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם. עַל־לִבְבְּךָ: וְשִׁנְנֶתָם לְבִנְיָךָ וּדְבַרְתָּ בָּם. בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ
וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם. לְאֶהְבָּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל־לִבְבְּכֶם
וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטֵר־אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקּוֹשׁ.
וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדְּךָ לְבֶהֱמֹתְךָ.
וְאֶכְלֹת וְשִׁבַּעְתָּ: הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם. וְסַרְתֶּם
וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף־יְהוָה
בְּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מְטֵר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן
אֶת־יְבוּלָהּ. וְאֶבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה
נָתַן לָכֶם: וְשָׁמַתְּ אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל־לִבְבְּכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם.
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם. בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ
בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם. עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם. כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

מקורות ומקבילות

קריאת שמע בשחרית של ט"ב. מנח' רומניל, דף ר ע"ג; ש"ע או"ת, סי' תקנז, ס"ד.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם.
 וְנִתְּנָו עַל־צִיצִית הַכַּנֹּף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם
 אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְלֹא־תָתְּרוּ
 אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן
 תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי. וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵיוֹת
 לָכֶם לֵאלֹהִים. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַצִּיּוֹר אוֹמֵר: אָמֵת:

הַחֹזֵן חוֹזֵר וְאוֹמֵר: יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵת:

וַיִּצְיֵב. וְנִכּוֹן. וְקִיָּם. וַיִּשָּׂר. וְנֶאֱמָן. וְאֶהוּב. וְחָבִיב. וְנַחְמָד.
 וְנַעֲמִים. וְנוֹרָא. וְאֲדִיר. וּמְתַקֵּן. וּמְקַבֵּל. וְשׁוֹב. וַיִּפֶּה.
 הַדְּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. אָמֵת הוּא אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלַכְנוּ.
 צוּר יַעֲקֹב. מְגֵן יִשְׁעָנוּ. לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִיָּם. וְשִׁמוֹ קִיָּם.
 וְכִסְאוֹ נִכּוֹן. וּמַלְכוּתוֹ וְאַמוּנָתוֹ לְעַד קִיָּמָת (נ"א: קִיָּמָת). וְדַבְּרוּ
 חַיִּים וְקִיָּמִים וְנֶאֱמָנִים וְנַחְמָדִים לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.
 עַל־אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ. עַל־בְּנֵינוּ וְעַל־דוֹרוֹתֵינוּ. וְעַל־כָּל־דוֹרוֹת
 זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ. עַל־הָרָאשׁוֹנִים וְעַל־הָאַחֲרוֹנִים. דְּבָר
 טוֹב וְקִיָּם. אָמֵת וְאַמוּנָה. חֶקֶתְנָתָן וְלֹא יַעֲבוֹר: אָמֵת שְׁאֵתָה
 הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. מְלַכְנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל
 אֶת־אֲבוֹתֵינוּ. צוּרֵנוּ צוּר יִשׁוּעָתָנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם הוּא
 שְׂמֵךְ. וְאֵין אֱלֹהִים עוֹד זוֹלָתְךָ:

עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֶתָּה הוּא מֵעוֹלָם. מְגֵן וּמוֹשִׁיעַ (לָהֶם וְ) לְבַנְיָהֶם
 אַחֲרֵיהֶם בְּכָל־דוֹר וָדוֹר. בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךָ.
 וּמְשַׁפְּטֶיךָ וְצַדִּיקְתֶּךָ עַד־אֶפְסֵי־אֶרֶץ: (אָמֵת) אֲשֶׁרֵי אִישׁ

שִׁישְׁמַע אֶל־מְצוֹתֶיךָ. וְתוֹרַתְךָ וּדְבָרְךָ יִשִּׁים עַל־לְבָבוֹ. אֲמַת
 אַתָּה הוּא אֲדוֹן לְעַמְּךָ. וּמֶלֶךְ גָּדוֹל וְגִבּוֹר לָרִיב אֶת־רִיבִים.
 אֲמַת אַתָּה הוּא רֹאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן. וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין־לָנוּ
 מֶלֶךְ גּוֹאֵל עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ. (אֲמַת) בְּמִצְרַיִם נִגְלִיתָ. כָּל־בְּכוֹרֵיהֶם
 הֲרַגְתָּ. בְּכוֹרְךָ (יִשְׂרָאֵל) גָּאַלְתָּ. יַם־סוּף בְּקַעַתָּ. יָדִים טִבַּעְתָּ.
 יַם לַיַּבְשָׁה שָׁמַתָּ. וַיִּדְיִדִים עָבְרוּ. וַיִּכְסּוּ־מִים צָרִיהֶם. אֶחָד
 מֵהֶם לֹא נוֹתַר: וְעַל־זוֹאת שָׁבְחוּ אֱהוֹבִים לְאֵל. וְנִתְּנוּ יְדִידִים
 וּמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת (נ"א: וְתִשְׁבָּחוֹת). בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת.
 לְמֶלֶךְ אֵל רֵם וְנִשְׂאָ. חַי וְקַיִם. גָּדוֹל וְנוֹרָא. מִשְׁפִּיל גְּאִים.
 מַגְבִּיָּה שְׁפָלִים. מוֹצִיא אֲסִירִים. וּפּוֹדֶה עֲנָוִים. וְעוֹזֵר דָּלִים.
 וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעַת שׁוֹעֵם אֱלֹיוֹ. תְּהַלֵּה (נ"א: תְּהַלֹּת)
 לְאֵל עֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא. מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה
 בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָּל־ם. מִי־כַמְכָּה בְּאֵלֶם יְהוָה. מִי כַמְכָּה
 נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ. נוֹרָא תְּהַלֵּת עֲשֵׂה פֶלֶא. שִׁירָה חֲדָשָׁה שָׁבְחוּ
 גְּאוּלַיִם לְשִׁמְךָ (הַגְּדוֹל) עַל־שְׁפַת הַיָּם. יַחַד כָּל־ם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ
 וְאָמְרוּ. יְהוָהוּ יְמֶלֶךְ לְעֵלְמָם וְעַד: בְּגִלְל אָבוֹת תּוֹשִׁיעַ בְּגִים.
 וְתִבִּיא גְּאֵלָה לְבְנֵי בְּנֵיהֶם. כִּי־מַעוֹלָם אַתָּה גּוֹאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה
 יְהוָה. גְּאֵל יִשְׂרָאֵל:

עמידה לשחרית של תשעה באב

יכון פניו כנגד מקום המקדש כאשר רגליו זו אצל זו, יעמוד ולא ישען ויכוף ראשו מעט, צריך לכוון בכל הברכות, ולפחות בברכה הראשונה.

אֲדַנִּי שִׁפְתַי תִּפְתַּח וְפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא. אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה אֶת-הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת. וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה. מִלֶּךְ גּוֹאֵל עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְגַן אַבְרָהָם:

אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם יְהוָה. מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ. מוֹרִיד הַטַּל. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ גּוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים. מְתִיר אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַיִם. מִי-כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָּךְ. מִלֶּךְ מַמְיֵת וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ לָנוּ יְשׁוּעָה. וְנֶאֱמַן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

לפי מנהג ק"ק רומה החזן והקהל אומרים בחזרה:

נְקַדֵּשׁךָ וְנַעֲרִיצְךָ בְּנֶעֱמַם שֵׁיחַ סוּד שְׂרָפֵי קִדְשֵׁךָ. הַמְשַׁלְּשִׁים לָּךְ קִדְשֵׁךָ. וְכֵן כְּתוּב עַל-יַד נְבִיאֶךָ. וְקָרָא זֶה אֱלֹהֵי וְאָמַר. קו"ח: קִדְּשׁוּ קִדְּשׁוּ קִדְּשׁוּ יְהוָה צְבָאוֹת. מְלֹא כָל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חו"ח: לְעַמְתֶּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ. קו"ח: בְּרוּךְ כְּבוֹד-יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ: חו"ח: וּבְדַבְרֵי קִדְּשֶׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר. קו"ח: יְמַלֵּךְ יְהוָהוּ לְעוֹלָם. אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדָר וְדָר. הִלְלוּיָהּ:

לְדוֹר וָדוֹר וְדוֹר גַּמְלִיךָ לְאֵל. כִּי-הוּא לְבַדּוֹ מְרוֹם וְקִדְּשׁוֹ. וְשִׁבְחֶךָ אֱלֹהֵינוּ מִפְּיֵנו לֹא-יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד.

מקורות ומקבילות

עמידה לשחרית של ת"צ. סרע"ג ח"ב, סי' נח; מנח' רומניא, דף ר ע"ב. נקדישך ונעריצך. ע"פ מס"ו פ"ד עז, ה"ט; חזקוני ד' נב, ג; רא"ש עה"ת ד' נב, ג; מחזורי' סי' קסח וסי' קסג; רד"ל על פסד"ח פ"ד, אות נה.

כִּי־אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אֲתָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
הָאֵל הַקְּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמְלַמֵּד לְאַנּוֹשׁ בִּינָה. וְחַנּוּן מֵאֲתָךְ.
דַּעַה וּבִינָה וְהַשְׁכֵּל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חוֹנֵן הַדַּעַת:

הַשִּׁיבֵנו אָבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וּקְרַבֵנוּ מִלְּכֵנוּ
לְעִבּוּדְתְךָ. וְהַחֲזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. הַרוֹצֵה בְּתַשׁוּבָה:

סִלַּח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלְּכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ.
כִּי אֵל טוֹב וְסִלַּח אֲתָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חַנּוּן
הַמְרַבֵּה לְסְלוּחַ:

רֵאָה נָא בְּעֵינֵינוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּגְאֹלֵנוּ מִלְּכֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן
שְׂמֹךְ. כִּי (אֵל) גּוֹאֵל חָזַק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

לפי מנהג ק"ק רומה החזן אומר בחזרה 'עננו'. ואם אין לפחות ששה צמים הנוכחים, אומר אותה בברכת 'שמע קולנו' ללא חתימה.
עֲנֵנוּ יְהוָה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתָנוּ. כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ. וְאֵל־תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ מִשְׁמוֹעַ תַּפְלָתָנוּ. וְאֵל־תַּתְּעַלֵּם מִבִּקְשָׁתָנוּ. הֲיִהּ נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֲתָנוּ. טָרִם נִקְרָא אַתָּה תַעֲנֶה. כְּדָבָר שְׁנֵאמַר. וְהִיָּה טָרִם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֶה. כִּי אַתָּה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל־עֵת צָרָה וְצוּקָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה וּמוֹשִׁיעַ:

<p>מקורות ומקבילות</p> <p>עננו בשחרית של ט"ז. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, ס"ו רסט; סה"ת, סדר ת"צ, ס"ו לא. בא"י העונה וכו'. ע"פ משגי תענית פ"ב, מ"ד; פסקי רי"ד תענית, דף יג ע"ב; פסקי רי"ז תענית, פ"א, ה"א, אות יט. ראו ריקאנטי פסקים, ס"ו קעה. העונה צעת וכו'. ע"פ צ"ר לה, ג; רמב"ם הל' תפילה פ"ב, ה"ד; פסקי רי"ז תענית, פ"א, ה"א, אות יט; שצה"ל, סדר תענית, ס"ו רסט; סת"ר ס"ו ס, ענין יום ת"צ; סה"ת ס"ו ל. צעת לרב. ע"פ ירמ' יד, ח; בנ"ם ב, יא; כט, ג. ומושיע. ע"פ ש"א י, יט; ישע' מה, כא; הוש' יג, ד.</p>	<p>ח"נ והערות</p> <p>חתימת עננו. בנוסח בני רומניא, דף נה ע"ב, החתימה זהה, וכו"ה בשבה"ל, סדר תענית, ס"ו רסט וס"ו רעו. בסחב"ר ללא תיבת ומושיע.</p>
--	---

רַפְּאֵנוּ יְהוָה (אֱלֹהֵינוּ) וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנו וְנוֹשְׁעָה. כִּי תִהְיֶה לַתְּנוּ
אֶתָּה. וְהֵעֵלָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל־מִכּוֹתֵינוּ (וּלְכָל־
תַּחֲלוּאֵינוּ). כִּי אֵל רּוֹפֵא רַחֲמָן וְנֹאמָן אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרַךְ עֲלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְאֶת־כָּל־
מִינֵי תְבוּאָתָהּ. וְתֵן טַל לְבִרְכָה עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁבְעַת
אֶת־הָעוֹלָם מִבְּרִכּוֹתֶיךָ. וְתֵן בְּרָכָה. רוּחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־
מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ. וּבְרַךְ אֶת־שָׁנוֹתֵינוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת הַמְּבוֹרָכוֹת.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְבָרַךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוֹתֵנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ. (וּמְקַבְּצֵנוּ
יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ). בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִזְעַצֵּנוּ כְּבִתְחִלָּה. וְתִמְלֹךְ
עֲלֵינוּ אַתָּה (מְהֵרָה) לְבִדְךָ (בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים).
בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט:

נוסח מחזור רמ"ו ובולוניהא:

נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

<p>וּלְמִשְׁמָדִים בְּלִי־תוֹהֵי תִּקְוָה. וְכָל־ הַמִּינִים כָּל־סָרְסָר יִאֲבֹדוּ. וְכָל־אוֹיְבֵי עַמְּךָ מְהֵרָה יִכָּרְתוּ. וּמַלְכוּת זְדוֹן מְהֵרָה תִּעָקַר וְתִשָּׁבַר וְתִכְנָע אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְּעֵ זֵדִים:</p>	<p>וּלְמִלְשִׁינִים בְּלִי־תוֹהֵי תִּקְוָה. וְכָל־ הַמִּינִים כָּל־סָרְסָר יִאֲבֹדוּ. וְכָל־אוֹיְבֵיךָ מְהֵרָה יִכָּרְתוּ. וּמַלְכוּת זְדוֹן מְהֵרָה תִּעָקַר וְתִשָּׁבַר וְתִכְנָע אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְּעֵ זֵדִים:</p>
--	---

עַל־הַחֲסִידִים וְעַל־הַצַּדִּיקִים וְעַל־גְּרֵי הַצַּדִּיק וְעַל־פְּלִיטַת
 עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְהִמוּ (נָא) רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְתֵן
 שָׂכָר טוֹב לְכָל־הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתּוֹ. וְשִׂים חֶלְקֵנוּ
 עִמָּהֶם. לְעוֹלָם לֹא גִבוּשׁ כִּי־בָךְ בְּטַחְנוּ מִלֶּךְ עוֹלָמִים. בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה. מְשַׁעַן וּמְבַטֵּחַ לְצַדִּיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב. וּבְנֶה אוֹתָהּ בְּנֵן עוֹלָם
 בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ:

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. וְעַל־ירוּשָׁלַיִם
 עִירְךָ. וְעַל־צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל־הָעִיר הָאֲבֵלָה
 הַחֲרָבָה וְהַשׁוֹמְמָה. הַנִּתְּוֶנָה בְּיַד זְרִים. הַרְמוֹסָה בְּכַף עָרִיצִים.
 וַיְבַלְעוּהָ לְגִיוֹנוֹת. וַיִּירָשׁוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וְלִישְׂרָאֵל עַמְּךָ נִתְּתָה
 וְלִזְרַע יַעֲקֹב יִרְשָׁה הוֹרֶשֶׁתָּהּ. נְעַרְהָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֵעַפְרָה.
 וְהַקִּיצָה מֵאַרְצָן דְּוִיָּה. נִטָּה עָלֶיהָ כְּנֶהֱרַ שְׁלוֹם. וּכְנַחַל שׁוֹטֵף
 כְּבוֹד גּוֹיִם. כִּי בָאֵשׁ הִצַּתָּהּ. וּבָאֵשׁ אַתָּה עֵתִיד לְבַנוֹתָהּ. כְּאִמּוֹר
 וְאֲנִי אֶהְיֶה־לָּהּ נְאֻם־יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְנַחֵם צִיּוֹן עִירוֹ וְאַבְלֵי עַמּוֹ וּבּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:
 אֶת־צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ בְּמַהֲרָה תִצְמַיֵחַ. וְקִרְנוֹ תִרוּם בִּישׁוּעָתְךָ.
 כִּי לִישׁוּעָתְךָ קוֹיֵנוּ כָּל־הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְצַמֵּיחַ
 קֶרֶן יְשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְחוּם וְחֲנֻנּוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְקַבֵּל
 בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶת־תְּחִנָּתֵנוּ. כִּי אָב
 מְלֵא רַחֲמִים רַבִּים אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם. וְלֹא נָשׁוּב רִיקִם מִלְּפָנֶיךָ:

מקורות ומקבילות

נְטו' נֶאֱמַר אֲזַמְרִים יְחִסֵּם. ע"פ סרע"ג ח"ב, ס' נח; ר"ח עמ"ס תענית, דף יח ע"ב; ר"ף דף י ע"א; רא"ש תענית, פ"ד, ס' לז;
 או"ז ח"א, הל' סעודה, ס' קנט בשם הגאונים; רמב"ם הל' תפילה, פ"ב, ה"ד; פסקי ריא"ז תענית, פ"ד, ה"ב, אות טו; שבה"ל,

היחיד הצם אומר:

עֲנֵנוּ יְהוָה עֲנֵנוּ בַיּוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ וְאֶל־תַּעֲלֵם אֶזְנְךָ מִשְׁמוֹעַ תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶל־תַּתְּעַלֵּם מִבִּקְשֵׁתֵנוּ הֲיִה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֵנוּ טָרֶם נִקְרָא אֶתָּה תַעֲנֶה כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיָּה טָרֶם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם כִּי אֶתָּה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל־עַת צָרָה וְצוֹקָה עַד כֵּן מוֹסִיף יחיד הצם.

כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אֶתְּהוּ בְרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְאֶל־תְּפַלְתֶּם שְׁעָה וְהֵשֵׁב הָעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ וְאֲשִׁי יִשְׂרָאֵל וְתַפְלֵתֶם מִהָרָה בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן וְתִהִי לְרִצּוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים כַּמָּאֵז בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחְזִיר בְּרַחֲמָיו שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

בחזרה כשהחזן אומר 'מודים' חייבים כל הציבור לשוח עמו ואומרים 'מודים דרבנן':

מוֹדִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי כָל־בְּשָׂר יוֹצֵרְנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרֻכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל־

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי

אֲבוֹרֵינוּ עַל־חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל־נַשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל־נַסִּיךְ שְׂבָכָל־יוֹם וַיּוֹם

שֶׁחַיֵּיתֵנוּ וּקְיַמְתֵּנוּ בֵּן תַּחֲיֵינוּ וְתַחֲנוּנוּ וְתַאֲסוּף גְּלוּתֵינוּ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ וְנָשׁוּב לְשִׁמּוֹר חֲקִיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּאַמֶּת וּבְלִבֶּב שָׁלֵם עַל שְׂאֵנוּ מוֹדִים לָךְ (בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת): עַד כֵּן.

מקורות ומקבילות

סדר תענית, ס' רסז וס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 378; מח' רומניא, דף ר ע"ג. היחיד אומר ענו. ע"פ סרע"ג ח"ג, ס' נע; שצה"ל, סדר תענית ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר

עֲמָנוּ וְעַל-נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְכָל-עֵת. עֶרֶב וּבֹקֶר
וְצַהֲרַיִם. הַטּוֹב כִּי לֹא-כָלוּ רַחֲמֶיךָ. הַמְרַחֵם כִּי לֹא-תָמוּ
חַסְדֶיךָ וּמַעֲוֹלָם קָוִינוּ לָךְ. לֹא-הִכְלַמְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא-
עֲזַבְתָּנוּ וְלֹא-הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ מִמָּנוּ:

עַל-כָּל־שֵׁם יִתְבָּרַךְ וַיִּתְרוֹמֵם שִׁמְךָ מִלְּכָנוּ תָמִיד. כָּל-הַחַיִּים
יִוְדוּךָ סֵלָה. וַיְהִלְלוּ לְשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמַּת. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה. הַטּוֹב שִׁמְךָ וְלָךְ נָאָה לְהוֹדוֹת:

בחזרת הש"ץ של שחרית אין אומרים ברכת כהנים.

שֵׁים שְׁלוֹם. טוֹבָה וּבִרְכָה. (חַיִּים). חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים. עָלֵינוּ
וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְנוּ אַבְיָנוּ כָּלֵנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר
פְּנֵיךָ. כִּי בְאוֹר פְּנֵיךָ נִתְּתָ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. תּוֹרַת חַיִּים.
אֲהַבָה וְחֶסֶד. צְדָקָה. בְּרַכָּה. יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם.
וְטוֹב יְהִיָּה בְּעֵינֶיךָ (לְבָרְכָנוּ וּלְבָרַךְ אֶת-כָּל-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
תָּמִיד בְּכָל-עֵת וּבְכָל-שָׁעָה בְּשִׁלּוּמְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
הַמְּבָרַךְ אֶת-עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם). (אָמֵן):

בחזרה החזן אומר פסוק זה בלחש:

יְהִיו לְרִצּוֹן אִמְרֵי-פִי. וְהִגִּינוּ לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

ויש נוהגים להוסיף:

אֱלֹהֵי. נְצוּר לְשׁוֹנֵי מַרְעֵ. וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מִרְמָה. וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תְדוּם וְלִמְצוֹתֶיךָ
תִּרְדֹּף נַפְשִׁי. וְנַפְשִׁי כְּעַפְרָ לְכָל תְּהִיָּה. יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי.
שְׁכַל-הַקְּמִים עָלַי לְרַעָה. תִּפְרַ עֲצָתָם וְתִמְלַקְלַל מַחְשְׁבוֹתָם. וְכֵן יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהֵי. שְׁתַּפְּתַח לִי שְׁעָרֵי תוֹרָה. שְׁעָרֵי חֲכָמָה. שְׁעָרֵי בִינָה. שְׁעָרֵי דַעָה. שְׁעָרֵי
פְּרָנְסָה וְכֻלְכָּלָה. שְׁעָרֵי חַיִּים. חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ:

מקורות ומקבילות

ת"כ, סוף ס' לא; מנח' רומניא, דף ר ע"ג. א"ל ברכת כהנים. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, ס' רסע; סה"ת, סדר ת"כ, ס' לא;
כ"י כ"ה, דף 378. ראו סרע"ג ח"כ, ס' קב; ספה"ת ס' כב.

כולם אומרים:

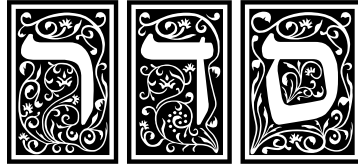
יְהִי לְרִצּוֹן אֱמֶרֶי-פִי. וְהִגִּיזוּן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהִי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

פוסע שלש פסיעות לאחוריו בכריעה אחת וחוזר לשמאלו, ואחר כך לימינו ואומר:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל. (אָמֵן):

(יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ. יְהִי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
שְׁתַּבְּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ):

לפי ק"ק רומה הש"ץ חוזר על תפילת לחש בתוספת 'עננו' ו'רחם'
וללא ברכת כהנים ולאחר מכן עוברים לעמ' 114.

חזרת הש"ץ לשחרית של תשעה באב

(משולבת עם קינות)

החזן אומר בלחש:

אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא.
אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה אֶת-הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי
אֲבוֹת. וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׂמוֹ בְּאַהֲבָה. מֶלֶךְ
גּוֹאֵל עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן.

זָכַר אֵיכָה אָנוּ שְׁפָתֵינוּ. אֵךְ אָכַנוּ פְּעָמֵי מְרוֹן שְׁאַפְתָּנוּ. אוֹתֵי
אָזִי הִשְׁמוּ עֲנִיפֹתֵנוּ. אָנִי אֲנַפּוּ-בִי טְלָאֵי תְכִיפֹתֵנוּ. אֵיכָה

ח"ג והערות
זכר איכה אנו. קרובה לר' אלעזר בריבי קליר (קליר).
בתוך כל ברכה שזורים שני בתים (הבית הראשון בן 8
טורים והשני בן 6). הטורים הראשונים מתחילים בראשי
פסוקים ממגילת איכה פרק ה', ואחריהם מפרק ד' וג'.
הקרובה מושתת על זכות אבות ואימהות, קבלת התורה
והשבטים, משה ואהרן, זקנים ודוד המלך. בבית הראשון
בטור הרביעי של י"ב ברכות הראשונות מובא שם המזל
ואחריו החודש. בבית השני, במילה השנייה האות
הראשונה בכל ברכה מופיע שם הפייטן אלעזר בירבי
קליר. הקרובה מופיעה גם במח' רומניא (דף רב ע"א)
ומח' אשכנז. ראו גולד', קינות, עמ' קמזקנד. ועי' מבוא לשד"ל, עמ' 33. נמצאת גם באתר האקדמיה, עפ"י כ"י
רומה, קונטנזה 69 וכ"י אחרים (כולל שני קטעי גניזה). אף אכנו. במח' רומניא: איכה אכנו. טלאי תכיפתנו.
כ"י יש סימן מעל כל אות של השנים עשר מולות, במשפט הרביעי, ובגליון צוין שם המזל עם ציורו.

מקורות ומקבילות
חזרת הש"ץ משולבת עם קינות. ע"פ שנה"ל, סדר העניית,
סי' רסט. ראו סרע"ג ח"ב, סי' 5ט. זכור. ע"פ איכ' ה, א.
אנו - לשון איינה. ע"פ ישע' ג, כו ורש"י. אנו שפתינו. ע"פ
איכ' ז, יא. אנו פעמי מרון. ע"פ איכ' א, יג. שאפתנו -
חשקנו. ע"פ עמו' ב, ז. אותי. ע"פ איכ' ג, ב. אזי השמו.
ע"פ ירמ' י, כה; תה' עט, ז; פ, יגידו. עניפתנו. ע"פ תה'
פ, יב. אכנו צי. ע"פ ישע' יב, א. טלאי תכיפתנו. ע"פ ישע'
מ, יא; ירמ' יב, ג; פדר"א פר' מה. צנלי צרכות, דף מצ ע"א,
'תקף לסמיכה שחיטה'.

אָבִיבִי תְּנוּפְתָנוּ. אַרוּכַת תְּרוּפְתָנוּ. אֵיכָה אָהֵמוּ בְּחַפְתָּנוּ.
אֶת־חֶרְפְּתָנוּ.

חֶרְפְּתָנוּ אָצוּ בְרוּחִים. יַעֲלֵעוּ אַפְרוּחִים. לָמָּה תִהְיֶה כְּאִישׁ
נִדְהָם. וְאוֹרֶךְ זוֹרְחָם. זִכַר אַזְרָחִים. וְגוֹנְגִים בְּרַחֵם
מִגֵּן אַבְרָהָם.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מִגֵּן אַבְרָהָם:

אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם יְהוָה. מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ.
מוֹרִיד הַטַּל. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מְחַיֶּה מֵתִים
בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ גּוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים. מַתִּיר אֲסוּרִים.
וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לַיִּשְׁנֵי עֶפְרָי. מִי־כְמוֹךְ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמָה
לָךְ. מְלַךְ מַמְיֵת וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ לָנוּ יְשׁוּעָה. וְנֶאֱמַן אַתָּה
לְהַחְיֹת מֵתִים:

נַחֲלָתָנוּ בְּנֵי בְלִי־שֵׁם כּוֹרִים. בְּמַחְשָׁכִים בְּמֵאֲפֵלְיָה עֲמוֹק
עוֹכְרִים. בְּנֵה בְּדִיק סוּלָלוֹת כָּרִים. בְּלָה בְּשִׁמְצַת

מקורות ומקבילות

אֵיבִיבִי. ע"פ שמו' כג, טו; דב' טז, א. תוספתנו. ע"פ ויק' כג, טרכ. ארוכת. ע"פ ישע' נח, ח; ירמ' ח, כב. תרופתנו. ע"פ יח' מז, יב. ראו דב' טז, טו. אהמו. ע"פ ירמ' ה, כב; תה' מז, ז. תוספתנו - הוכלל דה"צ ג, ה וד"ק. את חרפתנו. ע"פ ישע' כה, ח; ירמ' כט, יח; לפ' ב, ה; איכ' ה, א. אלו. ע"פ יהו' ח, טו. יעלעו אפרוחים. ע"פ איוב לט, ל. ראו ויק"ר פ"ר, כ, ס"ד. למה תהיה כאיש נדהם. ירמ' יד, ט. ואורך זרחם. ע"פ ישע' ס, א; תה' קיב, ד; ספרי פ"ר נשא, פ"י מ"א; מדה"ג (וורשא), פ"ר ויקהל, ס"י י. זכור אורחם - אצרהם. ע"פ צבלי ב"ב, דף טו ע"א. זכות אצרהם. מס' כלה רבתי, פ"ה, ה"י; פסו"ו פ"ר ב"א, פ"ב, ס"ו ב. וגונגם. ע"פ דב' לג, כט; ישע' לא, ה. צרחם. ע"פ הוש' ב, כא; תה' קג, יג. נחלתנו. ע"פ איכ' ה, ב. בני עלי שם. ע"פ איוב ל, ח. כורים. ע"פ דב' ז, ו. נמחשכים. ע"פ תה' פ"ח, ז. נמאפליה. ירמ' ב, לא. עמוק עוכרים. ע"פ הוש' ב, ח. צנה צדיק סוללות כרים. ע"פ יח' ד, ב; כ"א, כז. צנה בשמלת. ע"פ שמו' לג, כה.

ח"נ והערות

אָהֵמוּ בַחֲפֵתָנוּ. במח' רומניא: יָהֵמוּ בַחֲפֵתָנוּ. וְאוֹרֶךְ זוֹרְחָם. במח' רומניא: יְאוֹרֶךְ זְרָחִים. וְגוֹנְגִים בְּרַחֵם. בקד"א מבואר שהוא לשון יחיד של רחמים. ובכ"ז, ע"פ הרד"ק שורש רחם, ובמכלול דף קנב, סוף ע"ב, הראוי לנקד 'רָחִים', וכ"ה במח' רומניא, אלא שהר"ש בקמץ. אמנם בנוב"ר מנוקד בבי' קמצים, אך מכיון שלא דקדקו בין ניקוד קמץ לפתח, נראה שניקוד הפנים הוא נכון, והוא חידוש הפייטן. וראו כעין זה בסליחות גולד', מבוא עמ' 16. וראו לקמן בברכת סלח לוחם בפתח מפני החריזה, וא"כ גם כאן יש לומר שצ"ל רחם מלרע בפתח, תמורת הציר"י. בל"ה בשמצת. כ"ה במח' בולוניא, קד"א, כ"י, רומניא, גולד' ואתר האקדמיה, בבית. במח' רמ"ו ושד"ל: יְבֵלָה בַשְּׁמִצַּת.

שׁוֹר אֲכָרִים. בָּלַע בְּעֵבְרָה זִיו נִכְרִים. בְּחָרוֹת אָף חוֹבְרִים.
בְּכַה בְּלֹא הוֹן נִמְכָּרִים. בְּתִינוּ לְנִכְרִים:

לְנִכְרִים לְגֵאִיוֹנִים מוֹמְתִים. וְחִיְתָם לְמִמִּיתִים. לָמָּה תִהְיֶה
כָּלֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ עַמּוֹתִים. וְיִדְדָךְ מִמְּתִים. זְכֹר
לְעַקְדַת בְּנֵי-מִתִּים. בְּטַל מַחֲיָה הַמִּתִּים:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מַחֲיָה הַמִּתִּים:

כִּתְרֵנוּ לָךְ הַמּוֹנֵי מֵעֵלָּה עִם-קְבוּצֵי מִטָּה. יַחַד כָּלָם
קִדְשָׁה לָךְ יִשְׁלְשׁוּ. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר עַל-יַד נְבִיאָךְ. וְקִרָא
זֶה אֶל-זֶה וְאָמַר. קו"ח: קִדְוֹשׁוּ קִדְוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת. מְלֹא
כָל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזון: לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ. קו"ח: בְּרוּךְ
כְּבוֹד-יְהוָה מִמְקוֹמוֹ: חזון: וּבְדַבְרֵי קִדְשְׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר. קו"ח:
יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אֱלֹהֶיךָ צִיוֹן לְדָר וָדָר. הַלְלוּיָהּ:

לְדוֹר וָדוֹר נִמְלִיךְ לְאֵל. כִּי-הוּא לְבָדוֹ מְרוֹם וְקִדְוֹשׁ. וְשִׁבְחְךָ
אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא-יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעַד. כִּי-אֵל מְלֹךְ גָּדוֹל
וְקִדְוֹשׁ אַתָּה.

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

שור. ע"פ תה"ק, כ; מלד"ג פ"ה כי תשא, ס"ו ו; פסז"ו פ"ה כי
תשא, פ"ה לז, ס"ו ד. איכרים. ע"פ ירמ"י ד, ד. בלע בעברה.
ע"פ איכ"ב, ג, ג. זיו נכרים. ע"פ ישע"י ס"א, ט; שמו"ר פ"ה מו,
ס"ו ד, 'צפניהם הם ניכרים'; מלד"ג (וורשא), פ"ה בראשית,
ס"ו ו, 'לעתיד הקב"ה מחזיקם, זיו פניו מנין' וכו'. נחרות
אף. ע"פ תה"ק קכד, ג. חוצרים. ע"פ בר"י ד, ג; או"י לד, ת.
בלא הון נמכרים. ע"פ תה"י מד, יג. צתינו לנכרים. איכ"ה, ג;
איכ"ר פ"ה ה, ס"ו ג. לגאיונים. תה"י קכג, ד. מומתים. ע"פ
מ"ב י"א, ג. וחיחס לממיתים. ע"פ או"י לג, כב; במדב"ר
פ"ה יג, ס"ו ג. למה תהיה כלא יוכל להושיע. ע"פ ירמ"י ד, ט.
עמותים. במדב"ר פ"ה ט, ס"ו ט, 'הקב"ה שהוא רוע ישראל';
דב"ר פ"ה ג, ס"ו י"א, ע"פ תה"י קכג, ת. וידך מומתים. ע"פ
תה"י ו; ורלו ברכ"ק ע"פ וצורש 'מתה'. זכור לעקדת. ע"פ מלד"ג פ"ה ז, ד"ה ורלויתו את; ירושלמי
תענית פ"ג, ה"ד; בבלי ר"ה, דף טז ע"א; ויק"ר פ"ה כט, ס"ו ט. צן מתיס - ילחק. ע"פ פרד"ס פ"ה לא, 'פרחה ויאלה נשמתו
של ילחק'; אה"מ ויושע, עמ"י 148. זכות ילחק. ע"פ ב"ר פ"ה מט, ס"ו י"א; מלד"ג פ"ה ז, כ, בלע מחיה המתיס. ע"פ

בלע בעברה זיו. כ"ה במח' רומניא, כ"י, גולד, אתר
האקדמיה וני"א בשד"ל. במח' רמ"ז וקד"א: צ"ל בעברה
זיו, וכ"ה בנוסח ראשון בשד"ל. במח' בולוניא: צ"ל
בעברה זיו. בחרות אף. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא,
שד"ל, אתר האקדמיה וגולד. כ"י ורומניא: בחרון אף.
אף חוברים. במח' גולד' ואתר האקדמיה: אף חוכרים.
לגאיונים. במח' רומניא: לגאי יונים. עמותים. במח'
רומניא: עמותים. וידך. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל.
במח' רומניא וגולד': וידך ממתים. כ"ה במח'
בולוניא, כ"י, רומניא וגולד', המ"ם בשוא. במח' שד"ל:
זיך ממתים. במח' רמ"ז תיבות זיך ממתים נשמשו,

יתומים גם־גרים נחֻשְׁבו מִמְנוֹת. גָּדַר גְּזִית לְהַפְשִׁיט
הָאוֹמְנוֹת. גַּם גָּמַר אָמַר אֲמוֹנוֹת. גָּדַר גְּבֵי תְּאוּמֵי
נְאֻמָּנוֹת. גָּדַע גָּדַשׁ שְׁלִישֵׁי מְנוֹת. גְּעָרָה הַמְנוֹת. גָּלְתָה גּוֹלָה
וְסוּרָה לְמְנוֹת. אֲמַתִּינוּ כְּאֶלְמְנוֹת:

כְּאֶלְמְנוֹת עֲנוּנוּ לְדוֹשׁ. סֵעַר מִתְּבֵן כְּהַדוֹשׁ. לָמָּה תִהְיֶה
כְּעוֹמֵד בְּרַחוּק קְדוֹשׁ. וְאַתָּה קְדוֹשׁ. זְכַר עֲקֵב
בְּבִטָּן וְתִקְדוֹשׁ. הָאֵל הַקְּדוֹשׁ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקְּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמִלְמַד לְאֲנוֹשׁ בִּינָה. וְחֲנִינוּ מֵאַתָּךְ
דַּעַת וּבִינָה וְהַשְׂכִּיל.

מקורות ומקבילות

פדר"א פ"א ל"ד; אה"מ, מעשה צרהשית, עמ' 317. **יתומים**.
ע"פ אי"ב ה, ג. **גם גרים**. ע"פ ויק' כה, כג; דה"א כט, טו;
מדת"נ פ"א וישב, ס"א ג. **נחשבו ממונות**. ע"פ ירושלמי ר"ה
פ"א, ה"א, י"א זכו למנות לעלמן; מכיל' דרשב"י פי"ט, פ"א.
גדר גזית. ע"פ אי"ב ג, ט. **להפשיט האומנות**. ע"פ יחו'
טז, לט; כג, כה; או"י יט, ט. **האומנות**. ע"פ מ"צ יח, טז; אי"ב
ד, ה. **גם גמר אומר**. ע"פ תה"י טז, ט. **אומר אמונות**. ע"פ
תה"י פח, יב; פט, ג. **גדר גבי**. ע"פ אי"ב ג, ט. **תאומו**
נאמנות - משה וזהרין, ע"פ שה"ר פ"א ד, ס"א ה; ילקוט"ש שה"ש,
רמז תתקפה, ד"ה כמגדל דויד. **גדע**. ע"פ אי"ב ב, ג. **גדע**
שלישי. ע"פ שמ"י כג, טז. **שלישי** - סיון. ע"פ שמ"י יט, א.
ממונות. ע"פ ישע"י א, יד; עמו"ה, כ"א; ה, י; מלא' ב, ג. **גערה**
הימנות. ע"פ ירושלמי ר"ה פ"א, א, י"א זכו למנות לצנינו התחילו
מוטין להרצנו; מכיל' דרשב"י פי"ט, פ"א. **גלתה**. ע"פ אי"ב
א, ג; אי"ב ב, ו. **גולה וסורה**. ע"פ ישע"י מט, כ"א. **אומותינו**
כאלמנות. אי"ב ה, ג; אה"ח פ"א ו ס"א ז. **עיטנו לדוש**. ע"פ
אי"ב ה, ה; צמד"ר פ"א ב, ס"א יג, יג. "...כך ישראל עשוים דייש".
לדוש. ע"פ הוש"י י, יא. **סוער מתבן כהדוש**. ע"פ הוש"י ג, ג
וישע"י כה, ו. **למה תהיה**. ע"פ ירמ' יד, ח"ט. **כעומד ברחוק**.
ע"פ תה"י א, א; ספרי צמ"י פ"י מז. **ואתה קדוש**. תה"י כב, ד;
צ"ר פ"א מת, ס"א ז. **עקב צנטן** - יעקב. ע"פ צ"ר כה, כה;
הוש"י יב, ד. **זכות יעקב**. ע"פ מהע"ד פ"א ל, פ"א; מדת"נ
פ"א צ"א, ס"א ז. **צנטן ותקדוש**. ע"פ צ"ר כה, כג; ירמ' א, ה; ילקוט"ש או"י, רמז תתנ"ט.

ח"נ והערות

כנראה בטעות. נחֻשְׁבו מִמְנוֹת. במח' רומניא, אתר
האקדמיה וגולד'י: נחֻשְׁבו מִמְנוֹת. תְּאוּמֵי נְאֻמָּנוֹת.
במח' רמ"ז ונוסח א' בקד"א: יְתוּמֵי נְאֻמָּנוֹת; אך צ"ל
כאן מול תאומוים. גָּדַשׁ. כ"ה במח' בולוניא, קד"א,
כ"י ושר"ל. במח' רמ"ז, גולד'י ואתר האקדמיה כ"י
קיימברידג'י: גָּרַשׁ, ע"פ ויק' ב, יד. במח' רומניא: גָּדַר.
שלישי מְנוֹת. במח' רומניא: שלישי לְמְנוֹת. גְּעָרָה
המנות. כן מנוקד בכ"י מח' רומניא וגולד'י. והוא ניקוד
שם דבר, וכן דעת קד"א. במח' שר"ל: גְּעָרָה, כניקוד
פועל. באתר האקדמיה כ"י קיימברידג'י: גְּעַר ההמנות.
גולה וסורה לְמְנוֹת. כ"ה במח' רמ"ז, רומניא ושר"ל.
במח' בולוניא, כ"י וגולד'י: גולה וסורה לְמְנוֹת. סֵעַר
מתבן כהדוש. כן מנוקד בכ"י וגולד'י, וכן נראה נכון.
ראו מכלול דף סב ע"ב. במח' רמ"ז, בולוניא ושר"ל:
סֵעַר מתבן כהדוש. במח' רומניא: סוער מתבן כהדוש.
בְּרַחוּק קְדוֹשׁ. במח' רומניא דפ' ויניציאה: בְּרַחוּק
לְדוֹשׁ, דפ' קושטא: בְּרַחוּק לְדוֹשׁ; זְכַר עֲקֵב בְּבִטָּן.
כן מנוקד בכלום, כלשון הפס' בהוש"י יב, ד: בְּבִטָּן עֲקֵב,
ושלא כבר' כה, כו. בבטן וְתִקְדוֹשׁ. כן מנוקד בכלום
בחולם, מלשון ארמי של יקדוש.

מִי־מִינוּ דְבַק דְאָגָה וְרָגְזָה כְּבָאוּ דְרַךְ דִּי עֵינְתָהּ לוֹ וַיִּבְּאוּ.
דְּרִכֵּי רוּדְנִים כְּהוּבְאוּ. דָּב דְאָב סְרִטָן בְּמַאֲרָב
חֲבָאוּ. דְרַךְ דְּמַעַּ מְבַכּוֹת תַּמּוּז כְּבָאוּ. דוֹהֲרֵי קֶץ תְּבֹאוּ.
דְּרִכֵּי דוֹלְקִים אֲשֶׁר יִלְבְּאוּ. בְּמַחִיר יִבְאוּ:

יִבְאוּ זְדוּנֵי נִגְדָּעַת. הַשְּׁנִית זְמִנֵי מוֹדַעַת. לְמָה תְהִיָּה כְּזוּעַם
לְדַעַת. וּמְפִיָּךְ דַּעַת. זְכַר זְקוֹן עֲדָנָה וְחֵן מִיַּדַּעַת.
חֲוִינְן הַדַּעַת:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חֲוִינְן הַדַּעַת:

הַשִּׁיבְנוּ אָבִינוּ לְתוֹרַתְךָ. וְדַבְּקָנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וּקְרַבְנוּ מִלְּכָנוּ
לְעַבּוּדְתְּךָ. וְהַחֲזִירְנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ.
עַל-הָאוֹכְלִים הַלְעֵן הַחֲלָנוּ. הַשְּׁבִיעֵנִי הַרוּנִי וּמְלַחֵם בְּהַלְנוּ.
הָיִיתִי הַלּוּמִי יֵין כְּהַבְהִילְנוּ. הִבִּיא הַהֲגָרִים אָרִי וְנַהֲלָנוּ.

ח"ג והערות

דאגה וְרָגְזָה. כן ניקוד גולד' וכן נראה נכון, מפני שמשפט זה הוא ע"פ יחזי יב, יח. בשאר המח' מנוקד: דאגה וְרָגְזָה, ניקוד זה נמצא גם בישע' לב, יא. במח' רומניא: רָגְזָה וְדָאָגָה. עֵינְתָהּ לוֹ. באתר האקדמיה: עֵינְתָלוּ. דוֹרְנִים. במח' רומניא ובאתר האקדמיה: דוֹרְנִים. דָּב דָּאָב. במח' רומניא ובאתר האקדמיה כ"י קיימברידג': דָּב דָּאָב. במאָרָב חֲבָאוּ. במח' רומניא: יבמארב הוּבְאוּ. למה תהיה כְּזוּעַם. במח' רומניא וגולד': למה תהיה כְּזוּמַס. ומפִּיךְ דַּעַת. במח' רומניא: זמפִּיךְ הַדַּעַת. הַשְּׁבִיעֵנִי הַרוּנִי. במח' רומניא: הַשְּׁבִיעֵנִי הַרוּנִי. ומלחם בְּהַלְנוּ. כ"ה במח' רומניא וגולד', אלא שנוסחם ובאתר האקדמיה, בחי'ת בְּהַלְנוּ, וכן בכ"י בשינוי ניקוד. במח' רמ"ז ובולוניה בה"א עם ניקוד שונה. הָיִיתִי. במח' רומניא: יְהִיִּיתִי. הַהֲגָרִים. במח' רומניא ובאתר האקדמיה: יְהַגְרָאִים. אָרִי וְנַהֲלָנוּ. במח' רומניא ונ"א בגולד': אָרִי וְנַחֲלָנוּ.

מקורות ומקבילות

מימינו דַּבַּק דְאָגָה וְרָגְזָה. ע"פ יחז' יב, יח; אויכ"ר פ"ד, ד, ס"ד. כְּבָאוּ. ע"פ צ"ר מד, ל. דַּרְךְ... וַיִּבְּאוּ. ע"פ צמ" כה, א; דצ" כה, כה. עֵינְתָהּ לוֹ. מוזכר צירופלמו מדה פ"א, ה"א, 'מעשה צריצה אחת צעייחלו'. דַּרְכֵי דוֹנִים כְּהוּבְאוּ. ע"פ ישע' כה, ו; מדח"ג (וורשא), פ"ד יחז"ר, ס"ה; אויכ"ר (צופר), פ"ד, ב, ס"ד, ב, ד"ה אויכ"ר יוסקן שמונים אלף וכו' וצידם שמונים אלף. זְדוּ דָּאָב. ע"פ אויכ"ר ג, י. דַּרְךְ דְּמַעַּ. ע"פ אויכ"ר א, ב, ג, יא. מַבְכּוֹת תַּמּוּז כְּבָאוּ. ע"פ יחז' ח, יד. דוֹהֲרֵי. ע"פ שופ' ה, כב; נח"ג, ג, ב. דוֹהֲרֵי קֶץ תְּבֹאוּ. ע"פ ירמ' ד, ו; חזק' א, ח; אויכ"ר ד, יחדיט. דַּרְכֵי דוֹלְקִים. ע"פ צ"ר לא, לה; ישע' ה, כרכח. אֲשֶׁר יִלְבְּאוּ. ע"פ ישע' ה, כט"ל. צְמַחִיר יִבְאוּ. אויכ"ר, ד. זְדוּנֵי נִגְדָּעַת. ע"פ תה' עה, יא. הַשְּׁנִית זְמִנֵי. ע"פ דני' ב, כה. מוֹדַעַת. ע"פ ירמ' י, יד; נח, ח. לְמָה תְהִיָּה כְּזוּעַם. ע"פ ירמ' טו, יחדיט; זכ' א, יב. וּמְפִיךְ דַּעַת. ע"פ מש' ב, ו; שמו"ר פ"ד, מ"א, ס"ד ג. זְקוֹן עֲדָנָה - שרה. ע"פ צ"ר יח, יב. זְכַר וְחֵן מִיַּדַּעַת. ע"פ אסת"ר פ"ד ז, ס"ד יא; מדח"ג פ"ד, בשלח, ס"ד כג. וְחֵן מִיַּדַּעַת. ע"פ ישע' לג, ב; תה' קכג, ג. מוֹדַעַת. ע"פ שמו"ר כט, מה"מו. עַל הָאוֹכְלִים. ע"פ אויכ"ר ד, ה. הַלְעֵן... הַשְּׁבִיעֵנִי הַרוּנִי. ע"פ אויכ"ר ג, טו. הַחֲלָנוּ. ע"פ דצ" כה, נט"ס"א; ישע' א, ה. וּמְלַחֵם. ע"פ ויק' כו, כו. צְמַחִיר. ע"פ ויק' כו, טז. הָיִיתִי הַלּוּמִי יֵין. ע"פ ישע' כה, א. כְּהַבְהִילְנוּ. ע"פ אויכ"ר כג, טז; מדח"ג מ"ז, ב, ס"ד ז, 'לומ"ה שהזהירו את ישראל צִאָף וצחמה; ויקר"ש תה', רמז תרנ. הַבִּיא... אָרִי. ע"פ עמו"ה יט; תה' כב, ח; אויכ"ר ג, י. הַהֲגָרִים. ע"פ תה' פג, ז. אָרִי. ע"פ ירמ' ד, ז ורש"י; צבלי מגילה, דף יא ע"א. אָרִי וְנַהֲלָנוּ. ע"פ מ"ב כד, יד"טז.

הָיָה הַזֶּרֶם אָב וְאִם חֲלוּנוּ. הַשָּׂאת וְהַשִּׁבֵּר לְנַחֲלָנוּ. הָיוּ הַמְצָרִים
לְזַחֲלָנוּ. וְלֹא הִוַּנְחֵלָנוּ:

לָנוּ רָעוֹת חֲשֹׁבָה. לְמַגֵּר בֶּס יְשִׁיבָה. לְמָה תִּהְיֶה כְּרוּעָה
שָׁבֵא. וְעִדְרוּ נִשְׁבָּה. זָכַר רְצוּצָה וְשׁוּבָה. הָרוּצָה
בְּתִשׁוּבָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הָרוּצָה בְּתִשׁוּבָה:

סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל-לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ. כִּי
אֵל טוֹב וְסִלַּח אַתָּה.

מְצָרִים וַיִּגְדֵּל שָׁם שֵׁם נְשׂוּאֵי רַחֵם. וְאוֹמֵר כְּמִימֵינוּ בֵּן יַעֲרֹן
לְחֵם. וְתִזְנַח רוּחַ בְּחֶטָא נֶאֱפוּף זֶהֱם. וַיִּגְרַס הוּד
בְּתוֹלָה מִקְדְּרוֹת פְּחֵם. וַיַּחֲמַס טוֹר שְׂהֵם. מְעַשְׂרֵי בִשְׂשֵׁי
יַחֵם. וַיֵּצֵא קוֹל נְהֵם. כְּדָקְרוּ שְׁבַע לְחֵם:

מקורות ומקבילות

היה הזרם. ע"פ איכ"ב, ג, ב, ח. חילוני. ע"פ ישע' כו, יח. השאלת והשבר לנחלנו. ע"פ איכ"ב, ג, מז. לנחלנו. ע"פ איכ"ב, ה, ב. היו המצרים. ע"פ איכ"ב, ג, ג. לנחלנו. ע"פ אי"ו, לב, ו. ולא הונח לנו. איכ"ב, ה, ה. לנו רעות חשבה. ע"פ תה" קמ, ג; מדת"ה מז, כב, סו' כ. לנמנר. ע"פ תה" פג, ו. כס ישיבה. ע"פ ישע' סו, א; ירמ' ח, יב. למה תהיה. ע"פ ירמ' יד, חט. כרועה. ע"פ תה" כג, א; פ, ב. ועדרו נשבה. ע"פ ירמ' יג, ח; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב; וילקו"ש ירמ', סוף רמז רלא. רלוטה - רבקה. ע"פ צ"ר כה, כב. זכות רבקה. ע"פ צ"ר, פ"ר מקק, עמ' 205. ושונה. ע"פ תה" ג, יג; קבו, ד. מלרים. ע"פ איכ"ב, ה, ו. ויגדל פס. ע"פ שמו"א, ז, יב; צבלי צרכות, דף ז, סוף ע"א. ויגדל... פס. ע"פ שמו"ט, יד; דני"ט, טו. נשואי רחם. ע"פ ישע' מו, ג; צמדצ"ר פ"ר, ד, סו' ב. ואומר. ע"פ תה" עז, יא. כמימין כן יערון. ע"פ שמו"ט, ו. לוחם. ע"פ שמו"ד, יד; דב' א, ל; מכדרי"ו צלחה, מס' דויה, פ"ר, ב, ד"ה ה' ילחם לכס. ותזנח רוח. ע"פ ישע' סג, י; איכ"ב, ג, ח. חטוא נאפוף זהם. ע"פ הוש' ב, ד. ויגרם. ע"פ איכ"ב, ג, טז. הוד צתולה. ע"פ ישע' סב, ה; ירמ' ב, לב. מקדרות פחם. ע"פ ישע' ג, ג; איכ"ב, ד, ח. ויחמוס. ע"פ ירמ' יד, יט; איכ"ב, ב, ו. טור. ע"פ צבלי גיטין, דף נה ע"ב. שוהם. ע"פ שמו"ט, כה, כ; איכ"ב, ד, ב. מעשרי ששישי - צללול. ע"פ משנ"ר"ה פ"א, מ"א; אסת"ר פ"ר, ז, סו' יא. וילא קול טהם. ע"פ צבלי צרכות, דף ג ע"א. כדוקרו שבע לוחם. ע"פ איכ"ב, ד, ט.

ח"ג והערות

היה הזרם. כ"ה בכ"י, מח' רומניא, גולד', נוסח שני בקד"א ובאתר האקדמיה. במח' בולוניא, שד"ל ונוסח א' בקד"א: יהיה חורם. במח' רמ"ו: יהיה חורם, אך במח' רס"ד-רס"ה תוקן: יהיה חורם. היו המצרים. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י. במח' רומניא וקד"א: היו המצרים. בגולד': היו המצרים בצירי". לזחלנו. במח' רומניא: לזחלנו ויגענו. ועדרו נשבה. באתר האקדמיה: זעדרו נשבא! כן יערון. במח' רומניא: כן ירעון. באתר האקדמיה: כן ירעון. לחם. בכ"י: לוחם, אך בשאר נוסחאות בפתח מפני החריזה. ומ"מ נראה שהוא מלרע שם תואר, על משקל הפועל. בְּחֶטָא נֶאֱפוּף. במח' רומניא: בְּחֶטָא נֶאֱפוּף. באתר האקדמיה: בְּחֶטָא נֶאֱפוּף. מקדרות פחם. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניא, שד"ל וגולד'. בכ"י, מח' רומניא ובאתר האקדמיה: מְקַדְרוֹת פַּחֵם. מְעַשְׂרֵי בִשְׂשֵׁי. בכל הנוסחאות בשין שמאלית, אמנם בקד"א פירשו בשין ימנית, לשון עושר. בששי יחם. במח' רומניא: בששי יחם. קול נְהֵם. בגולד': קול נְהֵם. במח' רומניא: קול נוחם. כְּדָקְרוּ שְׁבַע. בלי צורת הפסק. במח' רומניא: כְּדָקְרוּ לְשִׁבּוּעַ. באתר האקדמיה: כְּדוּקְרוּ

לֶחֶם בְּעֶרְבַּ לְמַלְחָה. תַּמּוּר גְּזוּלֵי שִׁילּוּחַ. לָמָּה תִּהְיֶה כְּבוֹ
 לְשִׁלּוּחַ. וְהֵם עִמָּךְ אֱלוֹהֵי זֵכֶר בְּרוּכֹת בְּטָן וּסְלֹחַ.
 הַמְרַבֵּה לְסְלֹחַ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חַנּוּן הַמְרַבֵּה לְסְלוּחַ:

רְאֵה נָא בְּעֵינֵינוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּגְאַלְנוּ מִלַּכְנוּ מִהֲרָה לְמַעַן
 שְׁמֹךְ. כִּי (אֵל) גּוֹאֵל חֲזַק אֶתָּה.

אַבוּתֵינוּ זָכוּ וְחַטָּאִים תִּבְלַנוּ. זֹאת הָעֵת בְּכֵן בְּסוּל וּקוּץ
 גְּבָלְנוּ. זֵכֶר גְּזֵרֶת סְפִיר קִבְלָנוּ. זֵכֶר לְהַכְרִיעַ
 בַּפֶּלֶס זְכוּת הַרְהַגְבְּלָנוּ. זָנַח וְחִבְלָנוּ. עַל־חֲבוּל חִבְלָנוּ. זָכְרָה
 דָּת בְּשִׁבְעֵי עוֹלָנוּ. כִּי־לֹא סִבְלָנוּ:

סִבְלָנוּ יְסוּרֵי אֵל. וְנִהְיֵנוּ הוּי אַרְיָאֵל. לָמָּה תִּהְיֶה כְּיִשָּׁן, אֵל.
 עוֹרָה וְאֶל־תִּישָׁן אֵל. וְצִדְקַתְךָ כְּהַרְרִיאֵל. זֵכֶר

ח"ג והערות

משבוע. לֶחֶם בְּעֶרְבַּ. במח' רומניא: לֶחֶם בְּעֶרְבַּ.
 תַּמּוּר גְּזוּלֵי. במח' רומניא: תַּמּוּר גְּזוּלֵי. זָכוּ וְחַטָּאִים
 תִּבְלַנוּ. במח' רומניא: זָכוּ וְחַטָּאִים סִבְלָנוּ. זֹאת הָעֵת.
 במח' רומניא: זֹאת הָעֵת. בְּכֵן בְּסוּל. במח' רמיו:
 יִבְכּוּ בְּסוּלֵי. גְּבָלְנוּ. במח' רומניא ובאתר האקדמיה:
 עוֹבְלָנוּ. הַרְהַגְבְּלָנוּ. כֵּן הוּא בְּכִי, מח' שד"ל, גולד' ואתר
 האקדמיה. במח' רומניא: הַרְהַגְבְּלָנוּ. במח' רמיו,
 בולוניא (וכן נראה מקד"א): הַרְהַגְבְּלָנוּ. בְּשִׁבְעֵי
 עוֹלָנוּ. כֵּן הוּא בְּמח' רמיו, בולוניא ושד"ל. בקד"א, כ"י
 רומניא, גולד' ואתר האקדמיה: שְׁבִיעֵי עוֹלָנוּ. כְּיִשָּׁן,
 אֵל. כ"ה בנוב"ר וכ"י אחר באתר האקדמיה. במח'
 רומניא: כְּיִשָּׁן אֵל. בגולד': כְּיִשָּׁן אֵל. באתר האקדמיה:
 כְּיִשָּׁן אֵל. עוֹרָה וְאֶל־תִּישָׁן אֵל. כ"ה בנוב"ר ונ"א
 אחר באתר האקדמיה. תיבות אלו אינן במח' רומניא
 וגולד'.

מקורות ומקבילות

לֶחֶם בְּעֶרְבַּ לְמַלְחָה. ע"פ איכ"ר (בוצר), פ"ב, כ"ג, ד"ה א"ר
 ויהינן שמונים אלף וכו' ובידס שמונים אלף. מולי שילוח. ע"פ
 מש"כ סוכה פ"ד, מ"ט. ככז. ע"פ מ"ז כ"ה, יד; ישע' מז, כג;
 ירמ' ב, יד. לשלוח. ע"פ ויק' כו, כה. והם עמך. ע"פ שמו
 ט, כט; מ"א ח, נ"א. צרוכת בטן - לאה. ע"פ צ"ר כט, לא.
 אבותינו זכו וכו'. ע"פ איכ"ר, ה, ז. זכו. ע"פ איכ"ר, ד, ז. וחטאים
 תבלנו. ע"פ ילקוט' ש תו', רמז תרכ"ב, 'שחבלנו את החטא, שחתו
 את החטא'. נכח בסול וקוץ. ע"פ יחו' כה, כד. ראו ירושלמי
 קידושין, פ"א, ה"ב. סבלנו. ע"פ ישע' כד, ד; ירמ' טז, יח.
 גזרת ספיר. ע"פ איכ"ר, ד, ז; ספרי צמ', פ"ב בהעלתך, פ"ב ק"א;
 משר"א פ"ב יד, תחילת עמ' 265, 'הלוותות היו שלספיר'. קבלנו.
 ע"פ שמו' כד, יב; משר"א פ"ב יד, עמ' 266, 'וקבלום כל ישראל'.
 להכריע בפלס. ע"פ ישע' מו, יב; מש' טז, יא. זכות ה'. ע"פ
 מדת"ה מו' פז, ס"ב ג; אה"מ, י' גלויות, עמ' 436, ד"ה גלות ט.
 הר הגבלנו. ע"פ שמו' יט, יב. זנח וחבלנו. ע"פ תה' מג, ג;
 איכ"ר, ב, ז. על חבול חבלנו. ע"פ נחמ' א, ז. בשביעי עולנו.
 ע"פ נחמ' יג, ח"ד; מתע"ד פ"ב ה, פט"ו, ע"פ יחו' כב, כו; צבלי שבת, דף קטע ע"ב. כי לא סבלנו. ע"פ נחמ' ד, ז; מש"כ
 אבות פ"ג, מ"ה; צבלי ע"ז, דף ה ע"ב, 'כשור לטול וכחמור למשאוי'. סבלנו. ע"פ איכ"ר, ה, ז. יסורי אל. ע"פ ויק' כו, יח; דב'
 ת, ה; ירמ' טו, ג"ה. ונהינו. ע"פ ישע' נט, יא. הוא אריאל. ישע' כט, א. כישן. אל. ע"פ תה' עה, סה; ירושלמי מט"ש
 פ"ה, ה"ה; מדת"ה (וורשא), פ"ב בשלח, ס"ב טו; רש"י עמ"ס מגילה, דף טו ע"ב, ד"ה שנת מלכו. שורה ואל תישן אל. ע"פ תה'
 מד, כד; מדת"ה מו' קכ"ה, ס"ב ג. ולדקתך כהררי אל. ע"פ תה' לו, ז; צ"ר פ"ב נ"ג, ס"ב א; מדת"ה פ"ב נ"ה, ס"ב ח.

יפת תאר להגאל, גואל ישראל:
ברוך אתה יהוה גואל ישראל:

אם נוכחים לפחות ששה צמים אומר:

עַנְנוּ יְהוָה עַנְנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ. כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ.
וְאֶל-תַּעֲלֵם אֶזְנֶךָ מִשְׁמוֹעַ תְּפִלָּתֵנוּ. וְאֶל-תַּתְּעַלֵּם
מִבְּקִשְׁתֵּנוּ. הֲיִה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֵנוּ. טָרִם נִקְרָא אֶתָּה תַעֲנֶה.
כַּדְּבַר שְׁנֵאמַר. וְהָיָה טָרִם-יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם
מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֶשְׁמַע. כִּי אֶתָּה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל-עֵת צָרָה
וְצוֹקָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה וּמוֹשִׁיעַ:

רַפְּאֵנוּ יְהוָה (אֱלֹהֵינוּ) וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנוּ וְנוֹשְׁעָה. כִּי תִהְלָתֵנוּ
אֶתָּה. וְהַעֲלֵה רַפּוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל-מְכוּתֵינוּ (וּלְכָל-
תַּחֲלוּאֵינוּ). כִּי אֵל רֹפֵא רַחֲמָן וְנֹאמֵן אַתָּה.

עֲבָדִים חֲשָׁךְ-לֵי לְיוֹם אִידִם. חֲלָקֵי וְאֲבִיָּה בְּנֵאֲצָם בְּחִידִם.
חֲדָשִׁים מְקָרוֹב עִמִּי בְּצִיָּדִם. חֲסִדֵי מְקוֹם עֲקָרָב
תָּמוּ לְיָדִם. חֲשָׁב לְצִיָּדִם. בְּבוֹל שְׁמִינֵי לְגִידִם. חֲטָא בְּחִיבו
לְיָדִם. פָּרַק אֵין מִיָּדִם:

מקורות ומקבילות

יפת תאר - רחל. ע"פ צ"ר כט, ח. זכות רחל. איכ"ר, סוף פתוח' כד, ע"פ ירמ' לא, טו; צ"ר (אלבק), פ"ר וישלח, פ"ר פב, ס' יט. להגאל. ע"פ דני' א, ח ורש"י; מדה"ג פ"ר וילא, ס' כ, ...היתה רחל מלידה, לומר שמה יעלגה עשו מאחר שלא הולדתו בן; מדה"ה מ' נה, ס' ד. לפחות ששה צמים. ע"פ סה"ת, סוף ס' לב; שו"ת קול גדול, ס' יד; צרכי יוסף או"ת, ס' תקסו ס"ק ג; כף החיים או"ת, ס' תקסו ס"ק לב; מנח' הרב מ"ע הרטום. ראו מס'ו פ"ר י, ה"ג; שע"ת, או"ת, ס' תקסו, סק"ד. באור"ח ח"א, הלכות תענית, אות טו, כתב בשם ר' נתן, שדי בג' מהענין, וכ"ה צבית הצחורה למאורי עמ"ס מגילה, דף ג ע"א, ד"ה מה שאמרו בסוגיא. ענו צחורת הש"ץ. סרע"ג ח"ב, ס' לט; טור או"ת, ס' תקסו; רמב"ם, סד"ת, נוסח צרכות התפילה; פסקי ר"ד תענית, סוף דף יג ע"ג; פסקי ריא"ז תענית פ"א, ה"א, אות יט; שבה"ל, סדר תענית, ס' רעו, בשם רבינו נסים וסדר תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יוס' ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא. עבדים. ע"פ ש"ב ת, יד; דה"א ית, יג; איכ"ה, ת. חשך לי. ע"פ ישע"י ט, א; מב, ז; מייכ"ז, ת. ליום אידם. ע"פ ירמ' מט, לב. חלקי, ע"פ נחמ' יב, טו. ואביה. ע"פ נחמ' יב, ח. נחלם. ע"פ ירמ' כג, ח. חדשים מקרוב. ע"פ דב' לב, ח. חסדי. ע"פ ירמ' ב, ב; מכדרי' בשלח, מס' דויהו, פ"ר ג. מקום עקרב. ע"פ דב' ת, טו; מכדרי' בשלח, מס' דויסע, פ"ר א. צבול שמיני. ע"פ מ"א ו, לת. חטא כחויצו לידם. ע"פ יס"ו ז, יא; שופ' י, י; ישע"י מב, כד. פורק אין מידם. איכ"ה, ת; ע"פ ישע"י ג, א.

ח"ג והערות

חשך-לי ליום. במח' רומניא, גולד' ואתר האקדמיה: יחשך-לי יום. ואב"ה. באתר האקדמיה: זאבייהו. בנאצם. במח' רומניא: יבנעצם. תמו לידם. כ"ה במח' רומניא, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י: יתמו לידם. חטא. באתר האקדמיה: זחאט.

מִיָּדָם רִטְפַּשׁ מַחְלִי וְרַפָּה חִילִי לָמָּה תִהְיֶה כְּרַע־כָּפָאָח לִי וְלֹא תִרְפְּאֵנִי מַחְלִי זָכַר רִבְעַ מַחֲזִלְלִי רֹפֵא חִלִּי בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה רֹפֵא חִילִי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרַךְ עֲלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְאֶת־כָּל־מִיָּנִי תְבוֹאָתָהּ וְתֵן טַל לְבִרְכָה עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וְשַׁבַּע אֶת־הָעוֹלָם מִבְּרִכּוֹתֶיךָ וְתֵן בְּרַכָּה רְחוּה וְהַצְלַחַה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ וּבְרַךְ אֶת־שָׁנוֹתֵינוּ כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת הַמְּבוֹרָכוֹת בְּנִפְשָׁנוּ טוֹבִים נֶאֱלָחוּ לֹלֵא דְבַר טוֹב מְבַצֵּר שׁוֹד וְאַרְבֵּל הַדְּבַר טוֹב עַד־צוֹלָה אֶתֶם גְּדִבְרַ טוֹב רְשָׁפִי קִשְׁתַּ בְּעַמְּךָ שִׁבְרַ טָבְעוּ בַמַּדְבָּר עַד־תְּשִׁיעֵי דְבַר טְמֵאָתָה מְשַׁלַּח דְּבַר לְצוֹק הַמַּדְבָּר:

הַמַּדְבָּר בְּאִישׁוֹנִים בְּפָנִים מְשֻׁנָּם לָמָּה תִהְיֶה כְּבִשׁוֹשָׁנִים מְבַעֵר עֲשָׁנִים זָכַר בְּרִית רֵאשׁוֹנִים

ח"ג והערות

ולא תרפאני במח' רומניא: ולא תרפאני. טובים נאלחו. במח' רומניא: טובים נאנחו. שוד וארבל. בגולדי ואתר האקדמיה: שוד ארבל, נגד שאר הנוסחאות. במח' רומניא: שוד וארבל. צולה אתם. במח' רומניא: צולה אותם. אתם גדבר. בן מנוקד במח' בולוניא, כ"י, שד"ל וגולדי. במח' רמ"ז ורומניא: אתם גדבר. טבעו במדבר. בן נראה הנוסח הנכון ע"פ קד"א. במח' רמ"ז, בולוניא, כ"י, רומניא, גולדי ואתר האקדמיה: טבעו בדבר. במח' שד"ל נ"א: טבעו במדבר. טמאתה משלח. ש"ן דגושה. כ"ה במח' בולוניא, כ"י ושד"ל. במח' רמ"ז, רומניא וגולדי בלי דגש. ואולי השמטת הדגש איננה אלא ט"ס. משלח דבר. במח' רומניא, גולדי ואתר האקדמיה: משלח דבר. לצוק המדבר. במח' רומניא: לקץ המדבר. באישונים. במח' רומניא: באשונים. תהיה כבשושנים. כ"ה במח' רומניא, שד"ל וגולדי. במח'

מקורות ומקבילות

מידס. ע"פ יחו' לד, י; איכ"ה, ה. ת. רוטפס מחלי. ע"פ אי"ו לג, כה. ורפס - מלשון רפיון. ע"פ שופ' יט, ט ומז"ל. ורפס חילי. ע"פ ישע' מט, ד; תה' לא, יא. חילי. ע"פ חבק' ג, יט. כרע כחח לי. תה' לה, יד; ע"פ שה"ש, ה; א; מדת"ג (וורשא). פרי יתרו, ס"ו, ה, ז"ה הקב"ה שקרה לישראל אחים ורעים. ולא תרפאני מחולי. ע"פ דה"צ כ"א, יח; לו, טז; צבלי שבת, דף קיט ע"ג. רובע - ד' אמהות. ע"פ צ"ר פרי' לט, ס"ו יא; מדת"ג פרי' ראה, ס"ו יב. מחוללי. ע"פ דב' לב, יח ורש"י, ד"ה אל מחוללק. זכות אמהות. צבלי ר"ה, דף יא ע"א. נכפשו. ע"פ איכ"ה, ט. טובים. ע"פ מ"א כ, ג; איכ"ה, ד, ט. נאלחו. ע"פ תה' יד, ג. טוב מנצל שוד וארבל הודבר. ע"פ הוש' י, יד. טוב - הקב"ה. ע"פ תה' קמה, ט; צבלי מנחות, דף גג ע"ג. עד לולה - צבל. ע"פ ישע' מד, כז, תי"ו ורש"י. רשפי קשת צעמק שיבר. ע"פ יחו' כ"א, כריכ; תה' טז, ד; איכ"ה פתיח' כג, ...לקסס קסס וכו', קלקל צחזים' וכו'. טבעו. ע"פ איכ"ה, ב, ט. עד תשיעי דובר. ע"פ יחו' כד, ח. טומאתה. ע"פ איכ"ה, ט. משלוח דובר לצוק המדבר. ע"פ ויק' טז, י; טז, כ"דכב; משנ' יומא פ"ה, ד"ו. המדבר באשונים. ע"פ דב' לב, ז, ט. נפנים משונים. ע"פ ירמ' יח, ח; יחו' ז, יח. ככשושנים. ע"פ שה"ש ו, ג; ירושלמי ברכות פ"ג, ה"ח. מצעיר. ע"פ מ"א טז, ג. עשנים. ע"פ דב' כט, יט; תה' עז, ח. זכור ברית ראשונים - שצט"ס. ע"פ ויק' כז, מה ורש"י; שמו"ר פרי' מד, ס"ו ט; מדת"ג פרי' וישלח, ס"ו כ"א; הגבר

בְּטַל מְבָרַךְ הַשָּׁנִים:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְבָרַךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ. וְשֵׂא גַם לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ.
עוֹרְנוּ יְדֵי עַב כְּמָרוּ לִיעֵב. יִתֵּן עַל כָּבוֹל מְתִימֵי לְהִתְעַב.
יִתֵּן יְשׁוּעָתִי לְהַעֲבִיר בְּעַב. יֵשֶׁב בְּמֵאֲרֵב טְבַח גְּדֵיִי
מֵעִיו. יֵשְׁבוּ מְרַעִים. בְּעֵשׂוֹר עִיר לְלַעֲב. יְדוּ נַחַת וְתַעֲב.
בְּזַלְעָפוֹת רָעַב:

רָעַב יַעֲף יִשְׂרָיִל. מֵרְגַשׁ הַרְרֵי אֵל. לָמָּה תִּהְיֶה כְּיוֹסֵר
אֵל. הַקִּיץָה וְאֵל־תִּזְנַח אֵל. זָכַר יְהוָה שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל.
מְקַבֵּץ גְּדַחֵי יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְקַבֵּץ גְּדַחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

מקורות ומקבילות

פ' פ, ס' א. **בטל מברך.** ע"פ דב' לג, יג. **שורט...** כמרו.
ע"פ איכ"ה, י, ו. **ידי עב.** ע"פ ירמ' כג, יד; יח' יג, כב.
ליעב. ע"פ ישע' מט, ז ורש"י; ירמ' ו, טו. **יתן טבל.** ע"פ
ירמ' כז, ת. **כבול -** שם מקום. ויקר' פ"ב, כ, ס' ג. **מתמימי.**
ע"פ שה"ר פ"ב, כ, ס' יד, ישראל אללו הם תמימים כוונתו.
להתעב. ע"פ מדר"ש (בזכר), פ"ב, א, פ"ה, "כך ישראל
האומות מצוין עליהם; מדה"ה מו' כב, ס' כ. **יתן ישועתי.**
ע"פ תהי' ד, ז. **ישועתי להעביר עב.** ע"פ או"י ל, טו. **ישב**
במארב טבות. ע"פ תהי' י, ת. **טבות גדוי.** ע"פ צבלי גיטון,
דף ח ע"ב; מדה"ג פ"ב חולדות, ס' י, ג. **גדי מעיו -** אללחי
יעקב. ע"פ ישע' מה, יט וזה"מ, מנין, עמ' 305, ע"פ צ"ר
כז, טו. **ישבו מרעים.** ע"פ ירמ' ד, ד; יא, יב; תהי' כו, ה;
מדה"ג (וורשא), פ"ב צהעלותך, ס' יד. **בעשור עיר.** ע"פ יחז'
כד, א"ב. **ללעב.** ע"פ מ"ב יט, כה; יחז' לו, ד; תהי' עט, ד;
דני' ט, טו. **ידו נחת.** ע"פ ש"ב כב, לה; תהי' לה, ג. **ניחת**
וקעב. ע"פ מ"ב יט, ג"ד, כה"כ. **זלעפות רעב.** ע"פ איכ"ה
ה, י. **רעב יעף.** ע"פ שופ' ה, טו; ש"א יד, כה. **ישרי אל.**
ע"פ תהי' לו, יא; מהע"ד פ"ב יד, פ"א. **מרגש הררי אל.** ע"פ
צ"ר כב, ב; ישע' ב, ב"ג; תהי' נה, טו. **כיוסר אל.** ע"פ ויק'
כו, יח; דב' ה, ה; ירמ' ל, יא. **הקילה ואל תזנח.** ע"פ תהי'
מד, כד. **תזנח אל.** ע"פ תהי' מג, ג; מדה"ה מו' מג, ס' א.
זכור יב. ע"פ איכ"ה, ה; שמו"ר פ"ב מ"ד, ס' ט. **שצטי**
ישראל. ע"פ צ"ר מט, כה; תהי' קכב, ד.

ח"ג והערות

רמ"ו, בולוניה וכ"י: יתהיה כבשושנים. **בטל מברך.**
כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו ורומניא:
בטל מברך. באתר האקדמיה: בטל לברך. **שורנו**
ידי עב. במח' רומניא וגולד': שורנו ידי ע"ר. **עב**
כמרו. במח' רמ"ו: עב חמרו. במח' רומניא: עב יכמרו.
יתן על. במח' רומניא: יתן על. **כבול מתימי.** כ"ה
במח' רמ"ו, כ"י ושד"ל. במח' בולוניה: כבול מתימי,
ופירש בקד"א שהוא לשון מתמימים ומכלים אותי
(משורש תמס בהפעיל, ראו מכלול, דף קל ע"ב). במח'
רומניא וגולד': כבול מתימי. **להתעב.** במח' רומניא:
להעב. **יתן ישועתי להעביר.** במח' רומניא, גולד'
ואתר האקדמיה: יתן להעביר ישועתי. **ישבו מרעים.**
כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה וכ"י, דהיינו עושים רע
ורשע, וכן עיקר. במח' שד"ל וגולד': ישבו מרעיו, לשון
רעים ואהובים. במח' רומניא ואתר האקדמיה: ישבו
מרעיו. **רעב יעף.** במח' רומניא, גולד' וני"א אחר
באתר האקדמיה: רעב יעה. **למה תהיה כיוסר.**
ברי"ש, כ"ה בכ"י, פ"י קד"א ומח' שד"ל. במח' רמ"ו וכן
נראה מבולוניה: למה תהיה כיוסר, בדל"ת. במח'
רומניא, גולד' וני"א אחר באתר האקדמיה: למה תהיה
כישן, וכן נראה יותר לפי הענין. **זכור יב שבטי.** במח'
רומניא: זכר שבטי. **מקבץ גדחי.** במח' רומניא, גולד'
ואתר האקדמיה: יקבץ גדחי.

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִוְעֲצֵינוּ כְּבִתְחִלָּה. וְתַמְלֹךְ
עָלֵינוּ אֶתְּהָ (מְהֵרָה) לְבִדְךָ (בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים).
בְּצַדֶּק וּבְמִשְׁפָּט.

נָשִׁים כָּלָה נָבוּ אַתֶּם מְלֵהֲתִיחָדָה. כִּי־פְנוּיֹת קָנָה אוֹתֶם
לְיִחָדָה. כִּי־בְעוֹלוֹת מַלְט וְצוּר לוֹ הוֹדָה. כִּי־כַמְסָלוֹל
חַד דָּלְיוֹ חוֹדָה. כָּלוּ בְּפַחֲיָדָה. כְּהַפְקֵד שֶׁבֶט לְחַדָּה. כָּל־גֵּיא
בִּידוֹ אַחוֹדָה. כְּגַלְתָּה יְהוּדָה:

יְהוּדָה קָהְלָה נִשְׁפָּט. בְּאַרְבַּעַת שְׁפָטֵי שְׁפָט. לָמָּה תִהְיֶה
כְּקָמִים לְהַשְׁפָּט. בְּעַמֶּק יְהוֹשָׁפָט. זְכַר קִשְׁט שְׁפָט.
אוֹהֵב הַמִּשְׁפָּט:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט:

נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

וְלַמְּלַשִּׁינִים בַּל־תְּהִי תַקוּהָ.
וְכָל־הַמִּינִים

נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

וְלַמְּשֻׁמְרִים בַּל־תְּהִי תַקוּהָ.
וְכָל־הַמִּינִים

ח"ג והערות

מְלֵהֲתִיחָדָה. במח' רומניא ואתר האקדמיה:
לְהִתְיַחֵדָה. כִּי־כַמְסָלוֹל. במח' רומניא, גולד' ואתר
האקדמיה: כִּי־כַמְסָלוֹל. דליו חוֹדָה. כִּיָּה במח' רמ"ו
ובולוניה. במח' רומניא, כִּיָּה שד"ל ואתר האקדמיה:
דליו חוֹדָה. בגולד': דליו חוֹדָה, וכן נראה מקד"א.
כְּהַפְקֵד. במח' רומניא: כְּהַפְקֵד. שֶׁבֶט לְחַדָּה.
בגולד': שֶׁבֶט לְחַדָּה, ופירשו שם החודש, שבו שולט
מזל דל' בִּידוֹ אַחוֹדָה. במח' רמ"ו וכִּיָּה: בִּידוֹ אַחוֹדָה,
כפי קד"א, שהוא לשון אחיזה (על דרך ארמית שעיין
בלשון מתחלף בדל"ת). כְּקָמִים לְהַשְׁפָּט. כ"ה
במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ו ורומניא: כְּקָמִים
לְהַשְׁפָּט. אוֹהֵב הַמִּשְׁפָּט. במח' רומניא: אֶלְהִי
הַמִּשְׁפָּט, ע"פ ישע' ל, יח.

מקורות ומקבילות

נשים כילה נבו איתם מלהתיחדה. ע"פ איכ"ר (בוצר), פ"ה ה,
ס"ו יא. נבו - נבוכדנצר. אה"מ, עשרת המלכים, עמ' 463,
זמנה פירשו של נבוכדנצר? נבו וכו'; שה"ר פ"ה ג, ס"ו יד.
בעולות מלט. ראו ויק' יח, כ. וְאוֹר לוֹ הוֹדָה. ראו אד"ג נוסח א,
סוף פ"ה לו. כִּי כַמְסָלוֹל חד. ע"פ ירמ"ו ד, יג; חזק' א, ח.
דליו חוֹדָה. ע"פ צבלי צרכות, דף נט ע"ב, מ'מיוו חדין וקלן.
הכשדים היו חלק מנבוכדנצר, ע"פ מ"ב כד, ב; כה, יג. ראו
יחז' יב, יג; כג, טו. כָּלוּ כַפְחִידָה. ע"פ דב' כח, סו; ישע' כד,
חדיה; לג, יד; ירמ' ל, ה"ו. כְּהַפְקֵד שֶׁבֶט לְחַדָּה. ע"פ ירמ'
יא, כג; טו, צ"ג; עמ"ג ג, ב. לְחַדָּה. ע"פ יחז' ה, א; תה'
ז, ה. כָּל גֵּיא. ע"פ ישע' מ, ד. בִּידוֹ אַחוֹדָה. ע"פ צ"ר
כה, כו; יחז' ל, כד; אי"ו לח, יג. כְּגַלְתָּה יְהוּדָה. ע"פ איכ'
א, ג. יְהוּדָה קָהְלָה. ע"פ דה"ב ב, ה; ל, כה. מִשְׁפָּט. ע"פ
ישע' ה, ג. בְּאַרְבַּעַת שְׁפָטֵי שְׁפָט. ע"פ יחז' יד, כה; משר"א

פ"ה ה, סוף עמ' 104. כְּקָמִים לְהַשְׁפָּט עַמֶּק יְהוֹשָׁפָט. ע"פ יוא' ד, ב; יב; צחמ"ד ח"ב, זרובבל, ד"ה חז' דבר ה'. קִשְׁט
שְׁפָט - משה, ע"פ ש"מ יח, יג"ט; צמ"ו כו, ה; דב' לג, כה; חוספתא סוטה, פ"ד, ה"ט. אוֹהֵב הַמִּשְׁפָּט. ע"פ שמו"ר פ"ה ל, ס"ו א;
מדת"ג פ"ה וי"ב, ס"ו יד; משר"א פ"ה טו, עמ' 309.

המשך נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

המשך נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

כָּלֶם כְּרַגַּע יֵאבְדוּ וְכָל־
אֵיבִיךָ מִהֶרָה יִפְרְתוּ וּמְלָכוֹת
זְדוֹן מִהֶרָה תִּעְקַר וּתְשַׁבֵּר
וְתִכְנִיעַ אוֹתָם בְּמִיָּנוּ וְכָל־
אֵיבִיךָ מִהֶרָה יִפְרְתוּ וּמְלָכוֹת
זְדוֹן מִהֶרָה תִּעְקַר וּתְשַׁבֵּר
וְתִכְנִיעַ אוֹתָם בְּמִיָּנוּ

שָׂרִים לֹא־מִצְאוּ מְרַעָה כְּנַעֲדָרוּ לְעֹנֹת מְבַצֵּר צִפְתֵּי אֲדָמוֹת
נַעֲדָרוּ לְהַטּוֹת מְדִין דְּלִים נֶאֱדָרוּ לְדַכָּא נְדָגִים
רְשָׁתוֹת סְדָרוּ לְאֲמוֹתָם לֹא־גָדְרוּ וְגִיָּה אֲדָר קָדְרוּ לֹא־שָׁלְמוּ
כְּנַעֲדָרוּ לְכֵן לֹא־נִהְדָרוּ

נִהְדָרוּ לְהֵאָדָרִים פְּנֵי כְּשָׂדִים לָמָּה תִּהְיֶה כְּלוֹחִים יְדִידִים
וּמְלָחִים מְזִידִים זָכַר לְאִישׁ חֲסָדִים וְהַכְּנַע זָדִים
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְּעֵי זָדִים

מקורות ומקבילות

שרים לא מצאו מרעה. ע"פ איכ"ה, ו. כנעדרו. ע"פ צבלי שבת, דף קוט ע"ב, צבצול שלא הוכחו וכו'; איכ"ר (פוצר), פ"ה, ס"ב. לענת. ע"פ איכ"ה, ג, לו. אדמות נעדרו. ע"פ דב' כטו, סז; מ"ב יז, כג; ישע"ה, א, ז. להטות מדין דלים. ישע"ה, א, ב. נאדרו. ע"פ שמי' טו, ו, אה; ישע"ה, נט, טו. לדכא. ע"פ איכ"ה, ג, לד; ישע"ה, ג, טו. נדגים. ע"פ צ"ח, טז ורש"י; צ"ח, פ"ה, צראשית, עמ"ס, טו. ראו צבלי ע"ז, דף ג ע"ב. רשות סדרו. ע"פ יחז' יט, ח; הו"ה, ה, א; תה"י, ט. לאמותם. איכ"ה, ג, יב. לא גדרו. ע"פ ישע"ה, ג, ג; יוא"ל, ב, י; ד, טו. אדר - מלבוש יקר, מוכ"ב, ב, ח ומנ"י: זכ' יג, ד. לא שלמו כנדרו. ע"פ דב' כג, כב; כג; תה"י, עו, יב; מהע"ד פ"ה, כד, פט"ו, 'ממך נפרעתי; ויק"ר פ"ה, לו, ס"ה; מדה"ג פ"ה, וישלח, ס"ה, ת. לא נהדרו. איכ"ה, יב. נהדרו להאדים פני כשדים. ע"פ ישע"ה, יג, יט; חצק"ה, א, הרת. כלוחם. ע"פ איכ"ה, ב, ה; מכדרי"ו בשלח, מס' דשירה, סוף פ"ה. יודים - ישראל. ע"פ אד"ג נוסח"ב, ב, פ"ה, מג, ד"ה [ששה] אלו; צבלי מנחות, דף מג ע"ב. ומלחים. ע"פ מ"ב יז, ה'ו; כד, א"ב. מוידים. ע"פ ירמ' מט, טז; תה"י, יד. לאיש חסדים - אהרן. ע"פ דב' לג, ה; שמו"ר פ"ה, ה, ס"ה; י, מ"ל, ילקוט ת"ת, פ"ה, צעלוק, דף מט ע"ב. והכנע זדים. ע"פ משה"א פ"ה, יב, סוף עמ"ס 231.

ח"ו והערות

אדמות נעדרו. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה ושד"ל. בכ"י וגולד: ארחות נעדרו. במח' רומניא: ארחות נעדרו. באתר האקדמיה: ארחות נדרו. דלים נאדרו. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, כ"י רומניא, וכן עיקר. במח' שד"ל: 'מדין דלים נאדרו. בגולד: 'דלים נהדרו, ולא צויין שום שנויים. לדכא נדגים. במח' רומניא: 'לדכא נדגים. לאמותם לא נדרו. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, כ"י, רומניא, גולד' ואתר האקדמיה. במח' שד"ל: 'לאמותם לא נדרו. ובגולד' בשם לקח טוב: 'לאמותם לא נדרו. ונגייה. בחירק, כן מנוקד בכ"י, רומניא ושד"ל. במח' רמ"ו ובולוניה: ונגייה, בצירי. אדר קדרו. כ"ה במח' רמ"ו, רומניא, גולד' ואתר האקדמיה. במח' בולוניה, קד"א ושד"ל: עדר קדרו. לא שאלמו. במח' רומניא: 'לא שאלמו. לאיש חסדים. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושד"ל. בכ"י, מח' רומניא וגולד' ואתר האקדמיה: 'לאיש חסידים. ונהכנע זדים. במח' רומניא: 'מכנע זדים.

המשך נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

המשך נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

עַל-הַחֲסִידִים וְעַל-הַצְּדִיקִים וְעַל-גְּרֵי הַצְּדִק וְעַל-פְּלִיטַת
עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְהֵמוּ (נָא) רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְתַן
שָׂכָר טוֹב לְכָל-הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתּוֹ. וְשִׁים חֻלְקָנוּ
עִמָּהֶם. לְעוֹלָם לֹא גִבוּשׁ כִּי-בְךָ בְּטַחְנוּ מֶלֶךְ עוֹלָמִים.

בַּחֲוָרִים מַחְטָאת בְּנִקְוָה נִשְׁלוּ. מֵה־יִתְרוֹן כִּי-דָלוּ וּמִמְעוֹן
נִחְשְׁלוּ. מִפִּי גִזְרַת מֶלֶךְ נוֹשִׁים מִשְׁלוּ. מִי־הָאֱמִין
בְּנוֹגְשִׁים כִּי-בָם נִמְשְׁלוּ. מֵה־בְּצַע כִּי-נֶאֱשְׁלוּ. וּבִזְקִים שְׁלֹשְׁלוּ.
מִמָּרוֹם בָּאֵשׁ בְּשָׁלוּ. כְּאֲשֶׁר כָּשְׁלוּ:

כָּשְׁלוּ יְלָדִים דְּקִים בְּיַד מַדְקִים. לָמָּה תִּהְיֶה כְּיָם רְחוּקִים.
וְלֹא-תִעָנֶה דְּחוּקִים. זְכַר יִשְׁיִשְׁרַת מַצְדִּיקִים.
מִבְּטַח לְצַדִּיקִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מִשְׁעָן וּמִבְטָח לְצַדִּיקִים:

ח"ג והערות

כִּנְקָף נִשְׁלוּ. במח' רומניא: כִּנְקָף בְּשָׁלוּ. וּמִמְעוֹן
נִחְשְׁלוּ. כן הוא במח' רמ"ו, בולוניה, שד"ל וגולד. בכ"י
ורומניא: זִמְמִעוֹן נִחְשְׁלוּ. נוֹשִׁים מִשְׁלוּ. במח' רומניא:
נְשִׁים מִשְׁלוּ, ע"פ ישע"ג, יב. מִי־הָאֱמִין בְּנוֹגְשִׁים.
בכ"י ורומניא: מִי־הָאֱמִין בְּנוֹגְשִׁים. כִּי בָם נִמְשְׁלוּ.
כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה ושד"ל, בכ"י, מח'
רומניא, גולד' ואתר האקדמיה: כִּי בָם וּמִשְׁלוּ. בָּאֵשׁ
בְּשָׁלוּ. במח' רומניא: בָּאֵשׁ בְּשָׁלוּ. בָּא"י מִשְׁעָן
וּמִבְטָח לְצַדִּיקִים. במח' רומניא לא באה הוראה על
סיום הברכה, כתמיד, אלא ממשך זקנים נעו.

מקורות ומקבילות

נחוריס מחטאת. ע"פ ישע"ג, מב, כד"כד. ראו מס' דרכ"א,
פרי' ר"ש, הל' ז; ולקו"ש ש"א רמז קלו. כְּנִקְוָה שֶׁלּוּ. ע"פ
ישע"ג, ח; ו; מב, כד"כה; אי"ב, ה, יד. שֶׁלּוּ. ע"פ דצ' כח, מ.
מֵה־יִתְרוֹן. ע"פ קה' א, ג. כִּי דָלוּ וּמִמְעוֹן. ע"פ או"י כח, ד.
וּמִמְעוֹן - מִקְדָּשׁ. ע"פ תה' כו, ח. ראו ש"א ב, כט ורש"י.
מִשְׁלוּ. ע"פ ש"א כו, יע; בצלי מנילה, דף יב ע"ב; צמד"ר
פרי' ז, ס"ו י. מִפִּי גִזְרַת מֶלֶךְ. ע"פ ירמ' כט, דט; מש' ח, ב;
אה"מ, י' הרומי מלכות, עמ' 447, ד"ה ורחיו ר"י. נוֹשִׁים
מִשְׁלוּ. ע"פ ישע"ג, נב; ה; ירמ' כח, יד; אי"ב, ה, ח. מִי הָאֱמִין.
ע"פ אי"ב, ד, יב. בְּנוֹגְשִׁים כִּי בָם נִמְשְׁלוּ. ע"פ ישע"ג, יב.
מֵה־בְּצַע. ע"פ צר' לו, כו; מלח' ג, יד. כִּי נֶאֱשְׁלוּ. ע"פ שמו'
ג, ה; דצ' יע, ה; רות ב, עו. וּבִזְקִים שְׁלֹשְׁלוּ. ע"פ אסת"ר

פרי' ג, ס"ו ה; מדה"ג פרי' וישב, ס"ו יח. מִמָּרוֹם בָּאֵשׁ שֶׁלּוּ. ע"פ אי"ב, א; יג; בצלי סנהדרין, דף קד ע"ב; אי"ב (צובר), פרי' א,
ס"ו כב. בָּאֵשׁ בְּשָׁלוּ. ע"פ אי"ב, ד; ה; ירושלמי סנהדרין פ"ו, ה"ב, א... והיו מסיקין תחתיו; פדר"ך פ"י כד, ד"ה תשובתו של מנשה.
כְּאֲשֶׁר שֶׁלּוּ. ע"פ ויק' כו, לו; ישע"ג, רח; ירמ' ו, כא. כְּשֶׁלּוּ יְלָדִים דְּקִים. ע"פ אי"ב, ה, יג. בִּיד מַדִּיקִים. ע"פ ויק' כו, כה;
מ"ב כא, יד; ירמ' יט, ז. מַדִּיקִים - אוֹיְבִים. ע"פ דני' ז, ז. כִּים רְחוּקִים. ע"פ תה' סה, ו. ראו דצ"ר פרי' ב, ס"ו יב. וְלֹא
תִעָנֶה דְּחוּקִים. ע"פ אי"ב, ג, ח; בצלי צרכות, דף לב ע"ב; צמד"ר פרי' יא, ס"ו א; ולקו"ש שה"ש, רמז תקל"ד, ד"ה כרס היא.
יִשְׁיִשְׁרַת מַצְדִּיקִים - זְקִנִים. ע"פ ירושלמי צרכות פ"ב, ה"ד; שמו"ר פרי' לא, ס"ו טז; שה"ר פרי' ד, ס"ו ז, ז'דוקים העמידה לו
צחורבנה; וכו'. זְכוֹת הַזְּקִינִים. ע"פ שמו"ר פרי' עו, ס"ו ד; אה"מ, י' המלכים, עמ' 465; צ"ר פרי' כח, ס"ו ה, 'צרכות הדוקים
והלדוקים; מדה"ג פרי' מקד, ס"ו יג.

**וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב. וּבָנָה אוֹתָהּ בְּיָנֵן עוֹלָם
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.**

**זְקֵנִים גָּעוּ מִסֹּדֶר אֲגָנְתָם. נֶחְנוּ כְּרִינוּ שִׁיחִים לְגֻנוֹתָם. נִשְׂא
קִינָה לְאַלְף מַגְנַתָּם. נַחֲפָשָׂה אֵין מָצָא יְשִׁיבֵת גְּנָתָם.
נְבִיאֶיךָ בְּאֲגָנְתָם. הֶפֶךְ מַגְיֵנְתָם. נִשְׁקַד עַל גְּלוּתָם. וּפְסו
אָמוּנִים מַגְיֵנְתָם:**

**מַגְיֵנְתָם רְבִיד. יְהִיר הָאֶבֶיד. לְמָה תְּהִיָּה כְּרַב מִקְפִּיד.
מִשְׂאוֹי לְהַכְבִּיד. זְכָר רָם וְתִלּוּל לְהַרְבִּיד.
אֱלֹהֵי דוֹד:**

מקורות ומקבילות

זקנים נעו. ע"פ אויב' ה', יד ופסו"ו; צבלי שבת, דף טו ע"א; ילקוט ישעי', רמז חכט, ד"ה צטחו צה'. **מסדר אגנתם.** ע"פ צבלי סנהדרין, דף לו ע"ב [פ"ה, מ"ג]; שמו"ר פ"ה, ה', ס"ו יב; פס"כ"ג פ"י, י, ד"ה כי תשא את, 'אלה אסטרונוגיון חלי גורן עגולה'. **מחו.** ע"פ אויב' ג, מז. **כרינו שיחים.** ע"פ ירמ' יח, כ"ב; תה' מ, ז; מדרש"ה מ' קוט, ס"ו לב. **לגנתם.** ראו צבלי צ"ק, דף טז ע"ב, 'שחשדוהו מזונה'. **מישא קינה.** ע"פ יחז' כו, יז; כו, לב; עמנו' ה, א; תד"ר פ"ה, כח, ד"ה ולא זו צלצד. **לאסף מגנתם.** ע"פ שה"ש ד, ד; אג"ר פ"ה, פ, ס"ו א; ילקוט"ש שה"ש, רמז תתקפח, ד"ה כמגדל דוד לוארך. **נחפשה.** ע"פ אויב' ג, מו. **אין מלוא.** ע"פ צבלי צרכות, דף ה ע"א, 'פפשה ולא מלא, יתלה צבטול תורה'. **ישיבת גינתם.** ע"פ שה"ש ה, יג; צבלי שבת, דף סג ע"א. **נביאוך נאגנתם.** ע"פ מדרש"ג (יורשא), פ"ה, צ"ה, ה', 'לא מדבר עם הנביאים אלא במקום טהור'. **הפך מגינתם.** ע"פ אויב' ג, סג; ה, יד. **נשקד עול גלותם.** ע"פ אויב' א, יד; אויב' פ"ה, א, ס"ו מז, 'שקד הקב"ה אוך להציל עלי את הרעה וכו' הציל אותן עלי מכופלות'. **ופסו אמונים מגינתם.** ע"פ תה' יב, ב; אויב' ה, יד; אויב' ל, ח"י. **מגינתם רביד.** ע"פ תה' ק"ג, ד; שה"ש ב, יד. **יהיר - נצודגלל.** ע"פ חבק' ב, ה ורש"י. **האביד.** ע"פ צבלי סנהדרין, דף כ"ב ע"ב; אסת"ר פ"ה, ג, ס"ו ה, 'נצודגלל הרשע שצא ומחריב בית המקדש ומגלה את ישראל'. **כרב מקפיד.** ע"פ משנ' אבות פ"ב, מ"ה; מ"ח; כלה רצחי, פ"ד, ה"ל לא. **משאווי להכביד.** ע"פ תה' ל"ח, ה, או ע"פ: צ"ר פ"ה, מ"ז, ס"ו ו; מדר"ז איכה (צובר), פ"ה, א, ס"ו ז, 'אוינו רואה להתנבאות עליהם נבואה קשה'. **רם ותלול - דוד.** ע"פ ש"א טו, יג; יח, יד. ראו ספרי דצ' פ"י כו, ד"ה שני פרנסים טובים, 'יכולים לתלות את העולם צמטשים הטובים'; שה"ר פ"ה, ד, ס"ו ד. **להרביד.** ע"פ מ"ש ז, טו.

ח"ג והערות

זקנים נעו. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, רומניא, נ"א בשד"ל ובגולד'י. במח' שד"ל נוסח העיקרי: זקנים נעו. **מסדר אגנתם.** כ"ה במח' בולוניא וקד"א. במח' רמ"ו וכ"י בנוסח הפנים, ללא תיבת 'מסדר'. בכ"י תוקן בגליון 'משךר', וכ"ה באתר האקדמיה. בגולד'י: 'משךר אגנתם'. במח' רומניא: 'משךר אגנתם'. ובקד"א נראה שהסכים לתיקון כתב היד. ניקוד גולד'י הוא ע"פ הפסוק שה"ש ז, ג. **נחנו כרינו.** כן הוא בקד"א, רומניא, גולד'י ואתר האקדמיה. במח' רמ"ו, בולוניא, כ"י ושד"ל: 'נחנו כריים'. **כרינו שיחים.** כ"ה בקד"א. במח' רמ"ו, שד"ל ואתר האקדמיה: 'כרינו שוחים', וכן נראה במח' בולוניא. בכ"י, מח' רומניא וגולד'י: 'כרינו שוחים', רק שברומניא אין ניכר הניקוד. **שיחים לגנתם.** בגולד'י: 'שיחים לגנתם'. **לאסף מגנתם.** בגולד'י: 'לאסף מגנתם'. **נחפשה אין.** כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל. בכ"י ומח' רומניא: 'נחפשה אין'. בגולד'י: 'נחפשה אין'. **נביאוך נאגנתם.** במח' רומניא: 'נביאוך נאגנתם'. **ופסו אמונים מגינתם.** תיבת 'אמונים' איננה במח' רומניא, באתר האקדמיה נמצאת בסוגריים. **רביד.** במח' רומניא: 'רביד'. **משאווי להכביד.** במח' רומניא: 'משאווי להכביד'. בכ"י: 'משאווי להכביד'. **אלהי דוד.** באתר האקדמיה בא כאן תחילת הקינה (הסלסלה) 'דוד זרעו מכסאו וכו' עד 'לכן מוש לב שבת' ובוה מסתיימת הקרובה. לפי מח' רמ"ו ובולוניא ממשיכים כאן עם הקינות הנמצאות לאחר חזרת הש"ן, אולם לא נוהגים כן כיום.

אלהי דוד. ע"פ ש"ש ה', י; מ"ב ב, ה; ישע' לח, ה; ירושלמי צמטשים הטובים; שה"ר פ"ה, ד, ס"ו ד. להרביד. ע"פ מ"ש ז, טו.

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל-יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ. וְעַל-יְרוּשָׁלַיִם
עִירְךָ. וְעַל-צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל-הָעִיר הָאֲבֵלָה
הַחֲרָבָה וְהַשׁוֹמְמָה. הַנְּתוּנָה בְיַד זָרִים. הַרְמוּסָה בְכַף עָרִיצִים.
וַיְבַלְעוּהָ לַגִּינוֹת. וַיִּירָשׁוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וְלִישְׂרָאֵל עַמּוֹךְ
נִתְּתָה וְלִזְרַע יַעֲקֹב יִרְשָׁה הַזֹּרְשָׁתָה. נְעַרָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מֵעַפְרָה. וְהַקִּיצָה מֵאֶרֶץ דְּוִיָּה. נִטָּה עָלֶיהָ כְּנֶהֱרַ שְׁלוֹם.
וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם. כִּי בָאֵשׁ הִצַּתָּהּ. וּבָאֵשׁ אָתָּה עָתִיד
לְבַנּוֹתָהּ. כְּאָמֹר וְאֲנִי אֶהְיֶה-לָּהּ נְאֻם-יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב
וְלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.

מְנַחֵם צִיּוֹן עִירוֹ וְאֲבֵלֵי עַמּוֹ וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:

אֶת-צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ בְּמַהֲרָה תִצְמַיֵחַ. וּמְרַגְזֵנוּ תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ.
כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל-הַיּוֹם. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מִצְמִיחַ
קַרְן יְשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְחוּם וְחֲנֻנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ. וּמְקַבֵּל
בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת-תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶת-תְּחִנָּתֵנוּ. כִּי אֵב
מְלֵא רַחֲמִים רַבִּים אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם. וְלֹא נָשׁוּב רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

אם אין נוכחים לפחות ששה צמים אומר כאן החזן 'עננו' לעיל עמ' 70 ללא חתימה.

כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רִצָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל וְאֶל-תְּפִלָּתְךָ שָׁעָה. וְהַשֵּׁב
הָעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ. וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְתְפִלָּתְךָ מְהֵרָה

מקורות ומקבילות

ברכות פ"ד, ה"ה; מד"ש פר' טו, ס"ו ג. רחם ה'. ראו סרע"ג, ח"ג סדר ת"ג; הלכות רי"ן גיאת, הל' ת"ג, עמ' 13.

בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן. וְתִהְיֶה לְרִצּוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל
עִמָּךְ. וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים
כְּמֵאָז. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמַּחְזִיר בְּרַחֲמָיו שְׂכִינְתּוֹ לְצִיּוֹן:

בחזרה כשהחזן אומר 'מודים' חייבים כל הציבור
לשוח עמו ואומרים 'מודים דרבנן':

מוֹדִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים
אַנְחֵנוּ לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵי כָּל-בֶּשֶׂר. יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר
בְּרֵאשִׁית. בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת
לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ. עַל-
שֶׁחֲחִיטָנוּ וְקִימָתָנוּ. בֵּן תַּחֲיִינוּ
וּרְתַחֲנֵנוּ וְרַאֲסוּף גְּלוּיֹתֵינוּ
מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. וְנָשׁוּב
לְשִׁמּוֹר חֲקִיךָ וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹנְךָ
בְּאַמֶּת וּבְלִבֵּב שָׁלֵם. עַל-
שֶׁאַנּוּ מוֹדִים לָךְ. (בְּרוּךְ אַל
הַהוֹדָאוֹת): עַד כֵּאן.

מוֹדִים אֲנַחֲנוּ לָךְ. שְׂאֵתָה הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ. עַל-חֲיִינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ
וְעַל-נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ. וְעַל-
נַסִּיךְ שֶׁבְּכָל-יוֹם וְיוֹם עִמָּנוּ וְעַל-
נַפְּלֹאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל-עֵת.
עָרַב וּבָקַר וְצִהָרִים. הַטוֹב כִּי
לֹא-כָלוּ רַחֲמֶיךָ. הַמְּרַחֵם כִּי לֹא-
תָמוּ חֲסָדֶיךָ וּמַעֲוֹלָם קוִינּוּ לָךְ.
לֹא-הִכְלַמְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא-
עֲזַבְתָּנוּ וְלֹא-הִסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ:

עַל-כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מְלַכְנוּ תָּמִיד. כָּל-הַחַיִּים
יִוְדוּךָ סֵלָה. וַיִּהְלְלוּ לְשִׁמְךָ הַטוֹב בְּאַמֶּת. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה. הַטוֹב שִׁמְךָ וְלָךְ נֶאֱדָה לְהוֹדוֹת:

אין אומרים ברכת כהנים.

שִׁים שְׁלוֹם. טוֹבָה וּבִרְכָה. (חַיִּים). חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים. עֲלֵינוּ
וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ. בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כָּלְנוּ כְּאַחַד בְּאוֹר
פְּנֵיךָ. כִּי בְּאוֹר פְּנֵיךָ נִתְּתָ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. תּוֹרַת חַיִּים.

מקורות ומקבילות

אִיזָּה בְּרַכַּת כְּהֻנִּים. ט"פ שנה"ל, סדר תענית, ס' רס"ג; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' ל"א. ראו סרע"ג ח"ב,
ס' קב; ספה"ח ס' כב.

אֶהְבֶּה וְחֶסֶד • צְדָקָה • בְּרָכָה • יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם •
 וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ (לְבָרְכֵנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת־כָּל־עַמּוֹד יִשְׂרָאֵל
 תָּמִיד בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ • בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה •
 הַמְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם • (אָמֵן):

החזן אומר פסוק זה בלחש:

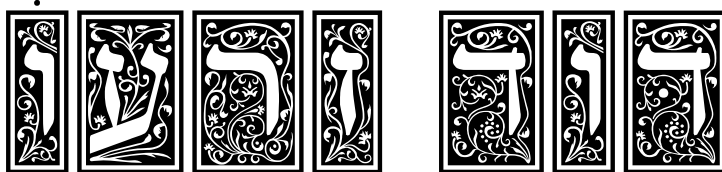
יְהִיו לְרִצּוֹן אִמְרֵי־פִי • וְהִגִּינוּ לִבִּי לְפָנֶיךָ • יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

מקורות ומקבילות

אֶזָּא סְלִיחוֹת וַיִּזַּג מִיָּדוֹת. ע"פ שצה"ל, סדר העניית, ס' רסט, צשס מנהג שתי ישיבות ומנהג הנפוץ; סה"ר ס' ס, ענין יוס ת"צ;
 סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 179א. אִין נְפִילַת אִפְסִים. ע"פ שצה"ל, סדר העניית, ס' רסט; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא;
 כ"י כ"ה, דף 179א.

סדר הקינות ליום תשעה באב

יושבים ואומרים את הקינות.

מִכְסָאוֹ נִשְׁבֵּת. עַל־כֵּי־עָבְרוּ אֲמִירֵי מְשִׁיבַת. וּבַעֲוֹנוֹתֵם הִגְלוּ
נַצֹּרֵי קְבֵבַת. לָכֵן מְשׁוֹשׁ לֵב שָׁבַת:

שָׁבַת סוֹרוֹ מְנִי שְׁמֵעוֹנֵי עוֹכְרֵי. סְחֵי הַשִּׁמּוֹנֵי בְּעֶדְרֵי
חֲבֵרֵי. סִכּוֹת מִשְׁכָּן

ח"ג והערות

יושבים ואומרים את הקינות. לפי מח' רמ"ו ובולוניה ממשיכים עם העמידה והקרובה (המשך של ברכת ירושלים, לפני ירחים). וראו זה גם בגולד' דף לה ובמבואו עמ' ח. במח' שד"ל כתוב: יש קהלות שנוהגין לומר כאן רחם ולגמור אחר כך כל התפלה ואחר כך יושבין על הארץ ומתחילין מכאן לומר הקינות. ומנהג יפה הוא שלא להפסיק כ"כ התפלה ברבור ובמעשה, וכן נהוג כהיום. דוד זרעו מכסאו נשבת. סלסלה שאיננה במח' אשכנז ורומניא. שבת סורו מני. קינה מאת ר' אלעזר קליר. ס'י 'אלעזר, הנמצאת גם במנהג אשכנז, מח' גירנברג, דף 194; גולד' דף לה, ס'י ז; מע"צ דף 333; ערוגת הבושם, ח"ג, דף 256; מח' רומניא, דף רג ע"א. במח' רומניא במקום הבית הראשון בא: 'זקנים אדירי משיבת. לופצו ונפצו משיבת. עת סועה בגזית נשבת. זקני חרש ומסגר הושבת. רגל ומועד ושבבת. שוכח בציון ושוש שבת. מ"מ שתי הנוסחאות אינן מהקינה המקורית. ובכ"י, תיבת 'שבת' מקושטת, כבראש קינה. שמעוני עוכרי. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, כ"י, רומניא ושד"ל. נ"א בקינות אשכנז: 'שמעוני עוכרי, וכן פירש בחכם קדמון, וכן נראה מעד"ב והחריזה.

מקורות ומקבילות

קינות. ע"פ מס"ו פרי ית, ה"ט; שצה"ל, סדר תענית, ס'י רסג; סה"ת, סדר ח"ג, ס'י לא; כ"י כ"ה, דף 378; מח' רומניא, דף ר ע"ג. יושבים ואומרים את הקינות. ע"פ סה"ר ס'י ס, ענין יוס ח"ג. דוד זרעו. ע"פ ש"צ כב, נא; מ"א ב, לג; תה"י פט, לר"ל; דה"צ ג, ה; מדה"ג (ורשא), פרי' לך לך, ס'י כ; מדמ"ש פרי' טו, ס'י ח, ע"פ תה"י קלז, יא. מנסאו נשבת. ע"פ ירמ' כב, ל; לג, כו; תה"י פט, לטרמ; צבלי סנהדרין, דף לו ע"ג. על כי עברו אמרי. ע"פ תה"י קו, יא; מכו"ל דר"י יתרו, מס' (דעמלק) [דוישמע], פרי' ב, 'הצריח שנכרתה עם דוד לא נכרתה אלא על תנאי, ע"פ תה"י קלז, יא; ירמ' דרש"י פרי' יח, פכ"ז; מתע"ד פרי' יא, פ"י; ספרי צמ' פי' קוט, ד"ה אני חלקך, 'ודוד זכה ללדיקוס ולא לרשעים', ע"פ תה"י קלז, יא; ירמ' מדת"ה מז' קלז, ס'י א; משר"א פרי' טז, סוף עמ' 305. עברו אמרי משיבת. ע"פ מ"צ כח, יב"ח; כד, צד; ירמ' יא, רח; טו, ד; ח, איד; דה"צ כח, כה; איכ' א, חדע; דג"י ט, טו. משיבת. ע"פ תה"י יט, ה; מדת"ה מז' כג, ס'י ה; ילקו"ש ישע', רמז חפ. ונעונוס הגלו. ע"פ איכ' ד, כב; איכ"ר פחיח', סוף ס'י י; ילקו"ש ישע', רמז חח. נאורי כננת. ע"פ זכ' ב, יב; ספרי צמ' פי' פד, ד"ה ויטוס משנאך; שמו"ר פרי' ל, ס'י טו. משוש לב שבת. ע"פ איכ' ה, טו. ראו ירושלמי סוטה, פ"ט, הל' יב. סורו מני. ע"פ ישע' כב, ד; ל; יא; תה"י ו, ט; קוט, קטו. שמעוני. ע"פ איכ' ד, טו; פדר"ך פי' ח, ס'י ה; מדת"ג פרי' תוריע, ס'י טו. עוכרי. ע"פ צ"ב לר, ל. סחי השימוני. ע"פ איכ' ג, מה; פס"ו איכ', פרי' ג, ס'י מה. צעדרי חנרי. ע"פ ש"ש א, ז; פס"ו ש"ש פרי' ח, ס'י יד. סכות משכן. ע"פ איכ' ג, מה.

מַסְכּוֹת דְּבִירֵי סִכּוֹת וְהַבְּלָגוֹ גְבוּרֵי סַפְקוֹ כַּף וּמְעָדוֹ אַבְרֵי
כְּסֻלָּה כָּל־אֲבִירֵי:

נַפְלָה עוֹדְנֵנוּ בְּחוּג דְּכוּיָהּ עֵינֵי חֶכְמָתָהּ חֲזוֹן בְּן־בְּרַכְיָה
עַד־פְּלֵאֵי גְלָגַל חֲבוּיָהּ עֵינֵי מְעַלְלַת בְּיוֹנִית נְכוּיָהּ
עָשָׂה וְנָחַס וַיִּקְרָא לַבְּכִיָּה וְנָס עַל־אַלְהוֹ אֲנִי בּוֹכְיָה:
עַל־פְּנֵי פֶרֶת נַפְצוֹ חֲסִידֶיהָ פְּלָגֵי סוּף זָכָרָה כְּעָרוֹ יְסוּדֶיהָ
פָּחַד חֲטָא שִׁילוֹ תְּכַף סוּדֶיהָ פָּצוּ יַעֲרֵי חֲזִיר אִיָּה חֲסִידֶיהָ
פָּצוּ מַעֲשֵׂה עֲרוּהָ לְגִידֶיהָ פְּרֻשָׁה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ:

ח"ג והערות

מסכות דְּבִירֵי בכ"י: 'מסכות דְּבִירֵי, וכן בח"ג בגולד' ווער נ"א שם: 'מסכות דְּבִירֵי, ע"י ביאוריו. בעה"ב: 'מסכות דְּבִירֵי, פ"י מנהיגי. נפלה עוֹדְנֵנוּ. כן הוא ע"פ מבנה הקינה ע"פ איכה ד, יז. וכ"ה במח' רמ"ו, כ"י, רומניא, מח' נירנברג, עה"ב, גולד' ושאר אשכנז. במח' בולוניה ושד"ל: 'נפלה עֵרְנֵנוּ. בְּחוּג דְּכוּיָהּ. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, כ"י, רומניא. שד"ל, וכן בעה"ב וקד"ן. באשכנז: 'צַצַּל דְּכוּיָהּ, וכ"ה במח' נירנברג, גולד' ווער. חֲזוֹן בְּן־בְּרַכְיָה. במח' רומניא, נירנברג ואשכנז: 'חֲזוֹן בְּן־בְּרַכְיָה. פְּלֵאֵי גְלָגַל. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, נירנברג וכ"י. במח' שד"ל, רומניא, עה"ב, כמה אשכנז וגולד': 'פְּלֵאֵי גְלָגַל. גְּלָגַל חֲבוּיָהּ. במקצת אשכנז: 'גְּלָגַל חֲבִיָּהּ. בְּיוֹנִית נְכוּיָהּ. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניה. בכ"י: 'בְּיוֹנִית נְכוּיָהּ. במח' רומניא: 'בְּיוֹנִית נְכוּיָהּ. וַיִּקְרָא לַבְּכִיָּה. כן מנוקד במח' בולוניה, כ"י ושד"ל. במח' רמ"ו ואשכנז: וַיִּקְרָא לַבְּכִיָּה. זכרה כְּעָרוֹ יְסוּדֶיהָ. כ"ה בכל המקורות, בקמ"ן. בגולד' ניקרו בצירי, ע"ש. פָּצוּ יַעֲרֵי חֲזִיר. במח' נירנברג, עה"ב ווער אשכנז: 'פָּצוּ חֲזִירֵי יַעֲרֵי, וע"י ביאור גולד'. אִיָּה חֲסִידֶיהָ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, רומניא וגולד'. במח' שד"ל ודפוסי אשכנז: אִיָּה חֲסִידֶיהָ. מַעֲשֵׂה עֲרוּהָ

מקורות ומקבילות

מסכות דְּבִירֵי. ע"פ ישע' סג, טו; איכ' א, יא. והוּצַלְנוּ. ע"פ ירמ' ח, יח, ד"ק ומנ"ל; אי"ו ג, כ. גְבוּרֵי. ע"פ מ"ב כד, יד; עמו"ב, יד. סַפְקוֹ כַּף. ע"פ איכ' ב, טו. וּמְעָדוֹ. ע"פ ש"ב כב, לו; תה"ל, לו. לֵא. כְּסֻלָּה כָּל אֲבִירֵי. ע"פ תה"ל קוט, קיה; איכ' א, טו; איכ"ר פתיח, ס"ו יא, 'אלו זכיתם הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים סְלָה כל אֲבִירֵי. נַפְלָה. ע"פ ישע' כד, כ; איכ' ה, טז; צבלי צרכות, דף ד ע"ב. עוֹדְנֵנוּ. ע"פ ירמ' כה, ב. בְּחוּג. ע"פ ישע' מ, כב. דְּכוּיָהּ. ע"פ ישע' מ, טו; ירמ' מד, ריג; איכ' ג, לד. עֵינֵי חֶכְמָתָהּ. ע"פ חזק"ב, ג; תה"ל, לג; דני' יב, יב. רְאוּ יַעֲרֵי סוּף. חֲזוֹן בְּן־בְּרַכְיָה. ע"פ זכ"ה, ח; ד"ה; ספרו דב', פ"ב עקב, פ"א מג, ס"ו טו. פְּלֵאֵי גְלָגַל. ע"פ יחז"ל, ע"י; סה"ר פ"ד ס"ו ח. חֲבוּיָהּ. ע"פ סה"ר פ"ד, ס"ו א; מדה"ה מ"ו א, ס"ו ב. עֵינֵי מַעֲלָלָת. ע"פ איכ' ג, נא; אי"ו טו; ירושלמי הענין פ"ד, ה"ה. בְּיוֹנִית. ע"פ צבלי צ"ק, דף פג ע"א, 'חמש מאות למדו חכמת יוגית, ולא נשתייר מהם אלא אני כאלן וכן אחי אצא צעסויא! נְכוּיָהּ. ע"פ ש"ב ד, ד; צבלי סוטה, דף מט ע"ב, 'ואורח אדם שילמד לצנו חכמת יוגית'. עָשָׂה. ע"פ איכ' ב, ח; ויק"ר פ"ו ו, ס"ו ה. וְנָחַס. ע"פ איכ"ר פתיח, כד, '...צוכה ואומר אוי לי מה עשית'. וַיִּקְרָא לַבְּכִיָּה. ע"פ ישע' כב, יב, ונס. גֵּשֶׁן חַכְמִים, כמו: משג' יצמות פט"ז, מ"ז, 'זנומיתו לו'. עַל אֵלֶּה אֲנִי בּוֹכִיָּה. ע"פ איכ' א, טז; איכ"ר פתיח, ס"ו יא, 'אלו זכיתם

הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים על אלה אני צוכיה'. עַל פְּנֵי פֶרֶת טוּפְלוֹ. ע"פ מדה"ה מ"ו קל, ס"ו ג, 'הרג זהם פרת צישראל יותר ממה שהרג צוכולדלר הרשע' וכו'; פסר"ב פ"י כח, ד"ה ד"א על נהרות צבלי. טוּפְלוֹ - שצורו. ע"פ שופ' ז, יט ורש"י; תה"ל קל, ט ומנ"ל. חֲסִידֵיהָ. ע"פ ירושלמי קידושין, פ"ד, ה"א; צמוד"ר פ"ח, ס"ו ד; מנ"ש פ"ח כה, ס"ו ז. פְּלָגֵי סוּף. ע"פ שמי' יד, כ"ד כב, כט; טו, ח; ישע' סג, יב"ד; תה"ל עת, יג; קלו, יג. כְּעָרוֹ יְסוּדֶיהָ. ע"פ תה"ל קלו, ז. פָּחַד חֲטָא. ע"פ ישע' לג, יד; צבלי צרכות, דף ס ע"א. חֲטָא שִׁילוֹ. ע"פ ירמ' ז, יב; חוספתא מנחות פ"ב, הל' כב; צבלי יומא, דף ט ע"א. חֲסִידֵיהָ. ע"פ צ"ר מט, ו; תה"ל סד, ג. פְּלֵאֵי. ע"פ תה"ל כב, יד; איכ' ב, טז; ג, מו. יַעֲרֵי חֲזִיר. ע"פ תה"ל פ, יד; אד"ג נוסח א, פ"ל, ד"ה כיוצא ב. אִיָּה חֲסִידֶיהָ. ע"פ תה"ל פט, ג. מַעֲשֵׂה עֲרוּהָ לְגִידֶיהָ. ע"פ איכ"ר (צוכר), פ"ה א, ס"ו טו, 'מילא שלם ספיות אשמי' וכו'; מה"ג כח, סח, ד"ה והשיבך. פְּרֻשָׁה צִיּוֹן צִידֵיהָ. איכ' א, ח;

**עַל־הַר צִיּוֹן צָדוּ שְׂאוֹנֵי מְדִינָי. צָפוּ עַל־רֹאשֵׁי זְדוּנָי. צָמְתוּ
 לַעֲמֹד בְּנוֹב לַעֲמֹד זְדוּנָי. צוּד נִצְרַת לְעוֹרֵר מְדִינָי. צָעַק
 עַמִּי בְיָמֵי בְּזוּדֵינִי. צָדִיק הוּא יְהוָה:**

**אַתָּה קָלִים הַכְּבֹדֶת וּמַעֲדֵי עֲרֻמוֹנֵי. קָרַבְתָּ בָּא אֱלֵי וַיַּחְרִימֵנִי.
 קָרַאתִי לַיּוֹשְׁבֵי גְבְעוֹן עוֹד הֵם זְרֻמוֹנֵי. קוֹלִי לְהַשְׁמִיעַ
 בְּעָרְב הַגְּרִימוֹנֵי. קוֹמֵי עֲבוּרֵי בְּהַתֵּל הַעֲרִימוֹנֵי. קָרַאתִי
 לְמֵאֲהָבֵי הַמָּה רְמוֹנֵי:**

**לָמָּה רוּחַ אֲפִינֹו לַטֶּבַח שְׁמָרוּ. רְאִיתָ כִּי־תִנּוֹר עוֹרוֹ כָּמָרוּ.
 רְאִיתָ עֵמֶל וְכַעַס בְּאוֹיְבֶיךָ גָּמָרוּ. רַבַּת בְּיַד יַחְזָקָאֵל**

מקורות ומקבילות

איכ"ר פתוח, סי' יא, 'אלו זכיתם הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלל זכיתם, הרי אתם קוראים פרשה ליון צדיקה'. על הר ליון. ע"פ איכ"ר, ה, ח. לדו. ע"פ איכ"ר, ג, נג; ד, יח. שאוני מדיני. ע"פ ישע' כה; ה, מש' י, יב. לפו על ראשי זדוני. ע"פ איכ"ר, ג, נד ותה' קגד, ה. אמנו. ע"פ תה' פח, ח וד"ק. לעמוד בנוב. לו ישע' י, לב. לעמוד זדוני. ע"פ צמ' ה, טו; יח' כח, כט. לז. ע"פ איכ"ר, ג, נג. נרת. ראו צבלי סנהדרין, דף לה ע"א, '...שתייר מעונה של נוב'. לעורר מדני. ע"פ מש' י, יב; ויק"ר (מרגליות), פר' ז, ס' א; אה"מ, היכלות, עמ' 125, ד"ה היכל חמישי. לעק עמי. ע"פ ירמ' יא, יא; מיכ' ג, ד; חבק' א, ב. בימי בן דיני. ע"פ משנ' סוטה פ"ט, מ"ט; ספ"י מלה"י ב, יב, ד; רש"י עמ"ס כתובות, דף כו ע"א, 'רולת היה ולעורר שמו'. לדיק הוא ה'. איכ"ר, יח; איכ"ר פתוח, סי' יא, 'אלו זכיתם הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלל זכיתם, הרי אתם קוראים לדיק הוא ה' כ"י. אתה קלים הכבדת. ע"פ ישע' כג, יג; צבלי חגיגה, דף יג ע"ב, 'שלל יאמרו אוה"מ ציד אומה שפלה מסר הקצ"ה את צניו'; ילקו"ש יחו', סוף רמז שלו. ומעדי ערמוני. לו שמו' ל, ה; אוי' כב, ו. קרבת צל אלני. ע"פ דב' כח, מט; צבלי סוכה, דף נא ע"ב. ויחרימוני. ע"פ פס' ג, ז; דה"צ לב, יד. ליושבי גבעון. ע"פ יח' ט, ג. הם זרמוני. ע"פ ישע' ל, כב. קולי להשמיע בערב. ע"פ איכ"ר פר' ב, סי' ד. הגרימוני. כמו 'הן גרמו לי', צבלי חגיגה, דף

ח"נ והערות

לְגִידֵיָהּ. פירושו, לשון נודד. על-הר ציון צדו. בדל"ת, כ"ה בפסוק, במח' שד"ל, גולד', רומניא ואשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י: על-הר ציון צרו. ראו כוזרי מאמר ג, סי' כז, ובמנ"ש איכ"ר, ד, יח. בתנ"ך קניקוט מצוין רק לכ"י אחד של איכה שנוסחו 'צרו ברי"ש, אך במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י באיכה עצמה, הנוסח 'צרו' בדל"ת. שְׂאוֹנֵי מְדִינָי. בכ"י: 'בעלי מדיני'. על-ראשי זדוני. כ"ה במח' נירנברג, רמ"ו, בולוניא, עה"ב, חכס קדמון מראש"ך, וכן מקצת אשכנז וגולד', בציר"י. במח' שד"ל, כ"י ועוד אשכנז: 'על-ראשי זדוני'. ברומניא: 'על-ראשי מי מדיני'. לעמד זדוני. בכ"י: 'לעמד זדוני'. צוד נצרת. תוקן ע"פ כ"י וע"פ הפסוק שלפנינו, וכ"ה בעה"ב, קד"ץ, גולד' ואשכנז. במח' רמ"ו, קד"א, בולוניא ושד"ל: 'צוד נצרת'. במח' רומניא: 'צוד נצרת'. נִצְרַת לְעוֹרֵר. כ"ה במח' בולוניא, קד"א, שד"ל ומקצת אשכנז. במח' רמ"ו ורומניא: 'נצרת לעורר'. בכ"י: 'נצרת לעורר, וכ"ה במח' נירנברג. בגולד': 'נצרת לעורר, וכ"ה בקינה יא, עמ' נא. בימי בְּזוּדֵינִי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, רומניא וגולד'. במח' שד"ל: 'בימי בְּזוּדֵינֵי. בא אלֵי וַיַּחְרִימֵנִי. בגולד' ואשכנז: 'בא אלֵי וַיַּחְרִימֵנִי. ביד יחזקאל לְקוֹס. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, כ"י, רומניא.

יג ע"ב. קומי עזרי. ע"פ ישע' כג, יב. צהתל הערימוני. ע"פ איכ"ר פר' ב, סי' ד, 'אמרו להן אכלו קדמיו ולצתר כן אחון שתיון וכו'. קראתי למאהבי המה רמוני. איכ"ר, ח, יע; איכ"ר פתוח, סי' יא, 'אלו זכיתם הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלל זכיתם, הרי אתם קוראים קראתי למאהבי; ויקו"ש שה"ש, רמז תקפב, ד"ה בני אמו. למה רוח אפינו לטבת. ע"פ איכ"ר, כ, ד; צבלי חגיגה, דף כב ע"ב; סע"ר פר' כד. לטבת שמרו. ע"פ ישע' יד, כח; סה, יב. כי כחור עורו כמרו. ע"פ איכ"ר, י, מש"ט צר', פר' מג, פ"ל. ראית עמל וכעס. ע"פ תה' י, יד; אסת"ר פר' ג, סי' ה. באוויך - צמקדשך. ע"פ תה' קגז, יג. ראו ירמ' נח, נח. גמרו. ע"פ מ"ב כה, ט; ישע' כג, יח. רבת. ע"פ איכ"ר, ג, נח. ציד יחזקאל לקוס. ע"פ יח' כה, יד; צבלי גיטין, דף

לְקוֹם כְּמוֹ מָרוּ. רְאֵה וְנִכְחֵידִם מִגּוֹי אֲמָרוּ. רְאֵה יְהוָה כִּי-צָר-לִי
מֵעֵי חֲמַרְמָרוּ:

הַשִּׁיבֵנו שִׁישֵׁי שְׁמַע לְגוֹי צָאֲנֵי. שְׁבִתָּם רִמַּס חֲצָרֵי
לְהַדְּבִיאֲנֵי. שְׁפִתֵי מְשׁוֹרְרֵי דְבִיר דְּמָמוּ לְהַדְּבִיאֲנֵי.
שְׁמַעַת זְמוּרוֹת אֶף הִכִּין לְטֹאטְאֵי. שְׁכָבוּ וְנָדוּ חֲצָץ לְהַבְרִיאֲנֵי.
שְׁמַעוּ כִּי נֶאֱנַחָה אֲנֵי:

כִּי-תִם חֲקַת בְּכַס אֹפְנִיךָ. תְּשִׁיב גְּמוּל כְּאֵז חֲזוֹת פְּנִיךָ. תִּרְדֹּף
לְצַלְמוֹן יוֹעֲצֵי עַל-צְפוּנֶיךָ. תִּתֵּן לְהַבְהִיב נוֹתְצֵי פְּנִיךָ. תִּקְרָא
לְשַׁכְּרִים כּוֹס כְּמוֹס פְּנִינֶיךָ. תִּבְא כָל-רַעְתָּם לְפָנֶיךָ:

מקורות ומקבילות

נו ע"א. כמו מרו. ע"פ תה"ה, יא. ונכחידם מגוי אמרו.
ע"פ תה"ה פג, ה; מדת"ג (וורשא), פ"ר שופטים, ס"ו טו. ראה
ה' כי וכו' איכ"ה, כ; איכ"ר פתיח, ס"ו יא, 'אלו זכיתם הייתם
קוראים וכו', ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים ראה ה'
כי לר ל'. השיבו שיש. ע"פ תה"ה נא, יד. שיש שמע לגוי.
ע"פ איכ"ה ד, כא. לגוי לאני. ע"פ מ"ב כה, יא; ירמ' כט, א;
ח"ב, ג, ו. שנתם. ע"פ איכ"ה ג, סג. רמוס חלרי. ע"פ ישע'
א, יב. להדכיאיני. ע"פ תה"ה נג, ג ורש"י. שפתי משוררי -
אלו הלויים. ע"פ ירושלמי הענין פ"ד, ה"ב. משוררי דציר.
ע"פ דה"א ט, לג ונחמ' י, מ. שמעת זמורות אף. ע"פ יחז'
ה, ח; איכ"ר פ"ר א, ס"ו נז. הכין לטאטאיני. ע"פ ישע' יד, כג.
שכבו. ע"פ ישע' יד, יא; תה"ה לו, ה. ונדו. ע"פ איכ"ה ג, טו;
איכ"ר פ"ר ג, ס"ו יט, 'ויניעו ראשן על צת ירושלים'. חלץ.
ע"פ איכ"ה ג, טז; פס"ר ג, סוף פ"ו לג, ד"ה ד"א אכני; איכ"ר
פ"ר ג, ס"ו טז. להבריאיני. ע"פ ש"ב ג, לה. שמעו כי נאחזה
אני. איכ"ה א, כא; איכ"ר פתיח, ס"ו יא, 'אלו זכיתם הייתם
קוראים וכו', ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים שמעו כי
נאחזה אני. תס - יעקב. ע"פ צ"ר כה, כז. חקת בכס
אופניך. ע"פ משר"א פ"ר י, סוף עמ' 187. ראו בצלי חולין, דף
לא ע"ב, ורש"י ד"ה בדיוקנו; צ"ר פ"ר עה, סוף ס"ו ג; מדת"ג
(וורשא), פ"ר צמדצ"ר, ס"ו יט; ילקו"ש ישע', רמז תנצ, ד"ה
אמר ה'. תשיב גמול. ע"פ תה"ה עט, יב; איכ"ה ג, סד; מדת"ה
מח' קבא, ס"ו ג. כאלו חזות פניך. ע"פ ישע' לו, כ; תה"ה ח, טו;
מדת"ג (וורשא), פ"ר בלק, ס"ו יד. תרדוף. ע"פ תה"ה פג, טז;
איכ"ה ג, סו. ללמון - לגיהנוס. ע"פ בצלי צרכות, דף טו ע"ב.
ע"פ מש' ל, טו; בצלי ע"ז, דף ח ע"א; מדת"ה מח' לא, ס"ו ט.
איו, ה, יט. תקרא לשכרם כוס. ע"פ ישע' נא, כב; תה"ה עה, ט; איכ"ה ד, כא. כמוס פנייך. ע"פ דב' לב, לה. תנא כל
רעתם לפניך. איכ"ה א, כב; איכ"ר פתיח, ס"ו יא, 'אלו זכיתם הייתם קוראים וכו', ועכשיו שלא זכיתם, הרי אתם קוראים תנא כל

ח"ג והערות

במח' שד"ל ודפוס אשכנז: 'ביד יחזקאל לנקום'.
השיבנו שיש. כ"ה בפסוק, בנוב"ר ובמח' רומניא.
במח' שד"ל בש"ן ימנית: 'שישי בטעות. שבתם
רמס. כ"ה במח' רמ"ו, כ"י, רומניא, קר"ץ, חכם קדמון,
גולד' וכצ"ל ע"פ הפסוק. במח' בולוניא וקד"א: 'שבתם
רמס', וכ"ה במח' תתת"ס רפ"ד. חצרי להדכיאיני.
בחכם מקדמ"א וגולד': 'חצרי להדכיאיני. במח' רומניא
ונ"א בגולד': 'חצרי להדכיאיני. דביר דממו. בגולד':
'דביר דוממו. דממו להדכיאיני. במקצת אשכנז: 'דממו
להדכיאיני, ובמקצת אשכנז: 'דממו להדכיאיני. אף
הכין. כ"ה בקד"א, רומניא, כ"י, אשכנז וגולד'. במח'
רמ"ו ובולוניא: 'אף הכין. תם חקת. בפסוק הוא
בפתח, כי הוא פעל, משא"כ כאן. חקת בכס. בכ"י:
'חקקת בכס'. תרדף לצלמון. כ"ה בכ"י, מח' רומניא,
גולד', אשכנז, קר"ץ, וכן צ"ל ע"פ הפסוק. במח' רמ"ו,
קד"א, בולוניא ושד"ל: 'תרדף לצלמון. יועצי
על-צפוניך. כ"ה בקדמ"א וצרפת, גולד' ודפוס אשכנז,
וכ"ה ע"פ הפסוק. במקצת דפוסים: 'יועצי רע על-
צפוניך. בנוב"ר ורומניא, ללא תיבת 'על'. נותצי פניך.
במח' שד"ל וקד"א: 'נותצי פניך. באשכנז וגולד': 'נותצי
פנייך', וכ"ה בנוסח אחר בשד"ל. כוס כמוס פנייך.
כ"ה נוב"ר ורומניא. בגולד', אשכנז, קדמ"א וצרפת: 'כוס
כמוס פנייך'.

תְּבֵא אֶל-צַר אֲשֶׁר כָּלְנוּ. לְמִבֵּא חֶמֶת בְּחֶמָה נִהְלָנוּ.
עַד-לַחֲלָח וְחָבוּר הִגְלָנוּ. זָקֵן בְּחֹר וּבְתוּלָה כְּבָלְנוּ.
רַם הַבְּטָנָא עִמָּךְ כָּלְנוּ. זָכַר יְהוָה מַה-הָיָה לָנוּ:

לָנוּ שְׁלוֹת בְּחֶרוֹן אַפְּךָ. מִעַת נִתְּנוּ סַפִּינוּ אֶת-
סַפִּיךָ. וְסִכְרִתְנוּ בְּשִׁצְף
קִצְפְּךָ. אוֹיְבִים עָלֵינוּ בְּהַצִּיפְךָ. לְבַלַּע נַחֲלֶתְךָ וְחַפְּךָ. אֵיכָה
אַצַּת בְּאַפְּךָ:

אֵיכָה אַצַּת בְּאַפְּךָ. לְאַבֵּד בְּיַד אֲדוּמִים אֲמוּנִיךָ. וְלֹא
זְכַרְתָּ. בְּרִית בֵּין-בְּתָרִים. אֲשֶׁר
בִּרְרַת לְבַחוּנִיךָ. וּבִכְן בְּטִינִי. זָכַר יְהוָה מַה-הָיָה לָנוּ:

מקורות ומקבילות

רעס לפניך; איכ"ר פרי' ה, סי' כח. תנא אל לר. ע"פ ירמ' י, כה; תה' עט, ו. אשר כלנו. ל' ש"צ כח, ה; ע"פ ירמ' ג, ה; תה' עט, ב-ג. למנא חמת נחמה נהלנו. ע"פ עמו' ו, יד. ראו מ"צ כה, כח. עד לחלח וחבור הגלנו. ע"פ מ"צ י, ה, יח, יא. זקן חזור ונחמה. ע"פ ירמ' גח, כג. ככלנו. ע"פ מדר"ג (וירש"ה), פרי' יתרו, סי' ה, 'היו כפותים ודיהם מחתוריהן נתונים בשלשלאות של צחלי. רס - הקצ"ה. ע"פ ישע' ו, א; ח, טו; תה' קיג, ד; קלת, ו. הכט לא עמד כולנו. ישע' סד, ה. זכור ה' מה היה לנו. איכ' ה, א. לנו שלות. ע"פ ירמ' ז, טו; איכ' ג, א. שלות. ע"פ חבק' ג, ח. בחרון אפך. ע"פ מ"צ כג, כו; ישע' יג, ט; ירמ' ד, ח. מעת נתנו ספינו את ספיך. ע"פ יחז' מג, ח; ירושלמי ברכות פ"ד, ה"ד; קה"ר פרי' ה, סי' ו. וסכריתו - סגרתנו. ע"פ צר' ה, ב; ישע' יט, ד. בשלף קלפך. ע"פ ישע' נד, ח. אויבים עלינו. ע"פ איכ' איכ' ג, מו; ספרי דב', פי' שנג, סוף סי' לא; מדר"ה מו' זכ, סי' ו. בהצפך. ע"פ דב' יא, ד. לבלע נחלתך. ע"פ חבק' א, יג; איכ' פרי' ג, פסוק: ג, ה, ח. איכה אצת באפך. ע"פ איכ' ג, א. אצת. ע"פ ירמ' ח, טח. לאבד. ע"פ ירמ' כו, ה, מ; טו; איכ' ג, יח. ציד אדומים. ע"פ דה"צ כח, יז. אמוניך. ע"פ מדר"ה בשלח, מס' דויהו, פרי' ו, 'לא נחלנו ישראל ממזרים אלא בשכר האמנה', ע"פ שמי' ד, לא; ילקו"ש שמי' רמז רנז. ולא זכרת. ע"פ תה' פת, ו; ראו תה' קו, מדר"מה. ברית בין בתרים. ע"פ צר' טו, יח; צמד"ר פרי' יד, סי' יא. אשר בררת. כמו: 'בררת לך משצעים לשונות וברת ברית', ילקו"ש תו', רמז לה. לנחוניך. ע"פ תה' סו, י; פת, ח; מדר"ה מו' קמג, סי' ג. ובכן בטינו. ע"פ ויק' ה, ד. זכור ה' מה היה לנו.

ח"נ והערות

בחמה נהלנו. במח' רומניא: 'בחמה בנהלנו'. לנו שלות בחרון אפך. סלסלה לחבר בין קינה לקינה, סי' שמואל ואינה במח' אשכנז. בחרון אפך. במח' רמ"ז וכ"י: 'בחרון אפך'. את-ספיך. במח' רמ"ז וכ"י: 'את-ספך'. בשצף קצפך. במח' רמ"ז וכ"י: 'בשצף קצפך'. עלינו בהצפך. במח' רמ"ז וכ"י: 'עלינו בהצפך'. נחלתך וחפך. במח' רמ"ז וכ"י: 'נחלתך וחפך'. אצת באפך. במח' רמ"ז וכ"י: 'אצת באפך'. איכה אצת באפך לאבד. קינה מאת ר' אלעזר קליר, המכילה 11 בתים, בכל בית שתי אותיות המיוסדת ע"ס א"ב, חמש פעמים בכל בית. נמצאת גם במנהג אשכנז, מח' נירנברג, דף 196א; גולד' דף לח, סי' ח; מע"צ 334; עה"ב 260; מח' רומניא, דף רג ע"ב; אתר האקדמיה: בודפשט, האקדמיה, אוסף קאופמן, גניזה (76)117. אצת באפך. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל ורומניא. במח' רמ"ז וכ"י: 'אצת באפך', על דרך לשון חז"ל, וכן הלאה בקינה. ביד אדומים. במח' שד"ל: 'ביד בשד"ים, נוסח מצונור, ובסוגריים הנוסח המקור 'אדומים'. זכר ה' מה-היה לנו. כ"ה במח' נירנברג, שד"ל, רומניא, אשכנז, קדמונים ואתר האקדמיה. במח' רמ"ז, בולוניה וכ"י, אין זכר ה' מה היה לנו ונראה לפי נוסח זה, שבסוף כל חרוז אומרים 'ובכן בטינו וכו' איכה ואיכה של החרוז הבא משמש גם לסוף החרוז הקודם. וראו קדי"א ד"ה ובכן דברת (צ"ל דברנו). ורק בסוף בא אחרי החרוז 'ובכן נתננו,

איכה גְעֵרַת בְּגַעְרָךְ. לְגָלוֹת בְּיַד גְּאִים גְּמוּלֶיךָ. וְלֹא זָכַרְתָּ. דְּגִילַת דְּלוּג דְּרָךְ. אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְדַגְלֶיךָ. וּבָכָן דִּבְרָנוּ: זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:

איכה הִבְעַת בְּהִגֶּיךָ. לַהֲדַף בְּיַד הוֹלְלִים הַמוֹנִיךָ. וְלֹא זָכַרְתָּ. וְתָק וְעוֹד וְסֵת. אֲשֶׁר וַתִּרְתָּ לְיוֹעוּדֶיךָ. וּבָכָן וּקְוַנְנוּ. זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:

איכה זָנַחַת בְּזַעַמְךָ. לְזַלְזַל בְּיַד זָרִים זְבוּלְךָ. וְלֹא זָכַרְתָּ. חֲתוֹן חֲקֵי חוֹרֵב. אֲשֶׁר חָקַקְתָּ לְחַמוּלֶיךָ. וּבָכָן חוּיְנוּ. זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:

מקורות ומקבילות

איכ' ה, א. גערת בגערך. ע"פ ישע' ל, ח; נח, כ; תה' פ, ח. נגלות. ע"פ ירמ' יג, יט; כד, א; יחז' א, ג; נח, כא. ניד גאים. ראו צבלי צרכות, דף נח ע"ב. גמולך. ע"פ ישע' סג, ז; תה' עג, א; איכ' ג, כב; מדת"ה מו' פט, סו' א. דגילת דלוג דרך. ע"פ שמי' יט, ד; דב' א, ב ורש"י; מכד"ו פ"ה ב"א מ"ס דפסחא, פ"ה יד; ספרי צמ' ריש פ"ה פב; מד"א שמו, פ"ה יג, פ"ב. אשר דברת. ע"פ שמי' לב, לד; שופ' ו, לו; מ"א ח, כג. לדגליך. ע"פ צמ' א, נב; שמו"ר פ"ה טו, סו' ו; מדת"ג פ"ה צמדבר, פ"ה ט"ב. הכעת. ע"פ מש' א, כג. צהגך. ע"פ ישע' כז, ח. להדוף. ע"פ ירמ' מו, טו ומז"ל. הוללים. ע"פ תה' ה, ו; עה, ה. המוניך - ישראל. ע"פ ש"צ ו, יט; פס"ו שה"ש פ"ה ח, סו' יא; ילקו"ש שה"ש, רמז תתקלד, ד"ה כרס. ולא זכרת. ע"פ ישע' מט, יד; תה' פת, ו. אשר ויתרת. ע"פ ירושלמי חגיגה, פ"א, ה"ז, "...שויתר הקב"ה לישראל וכו'; ויק"ר פ"ה א, סו' ג; מדת"ג פ"ה קורח, הוספה סו' ב. ובכן וקונו. ע"פ ירמ' ט, טו. זנחת בזעמך. ע"פ תה' עד, א; פט, נח; איכ' ב, רז. לזלזל ניד זרים זנולך. ע"פ יחז' ז, כ"ב; ירושלמי צרכות, פ"ד, ה"ג, 'התוהו ניד זרים הרמוסה ניד ערילוס'. זנולך - מקדשך. ע"פ מ"א ח, יג. חיתון. ע"פ שה"ש ג, יא ומשלי טענית פ"ד, מ"ה; ויק"ר פ"ה כ, סוף סו' ו; מדת"ג פ"ה אחרי מות, סו' ח. חוקי חורב אשר. ע"פ מל"א ג, כב; נחמ' ט, יג. חקקת. ע"פ ירושלמי כלאים פ"א, ה"ז; צבלי יומא, דף סז ע"ב, 'אני ה' חקקתי'; ויק"ר פ"ה לה, סו' ד; מדת"ג פ"ה חוקת, סו' ד. לחמולך. ע"פ ישע' סג, ט; מד"א ויק', פ"ה כב, סו' כז. חוינו. ע"פ ל' תה' יט, ג.

ח"ג והערות

זכור ה' מה היה לנו. גערת בגערך. כ"ה במח' רומי ורומניא. במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: גערת בגערךך, או 'בגערךך'. לְגָלוֹת בְּיַד גְּאִים. כ"ה במח' נירנברג, כ"ה, גולד', אשכנז וכן נראה מקד"א שהוא כמו להגלות, וכ"כ בעה"ב. במח' רמ"ו, בולוניא, רומניא ושד"ל: לְגָלוֹת בְּיַד גְּאִים, בבנין הפיעל. אמנם בבנין הפיעל לא מצינו אלא במשמעות של גילוי ולא של גלות. גְּמוּלֶיךָ. באתר האקדמיה: גאולךך. דְּגִילַת דְּלוּג. כ"ה בנוב"ר ורומניא. בגולד' ואשכנז: דְּגִילַת דְּלוּג. ובקדמונים וחי' בגולד': דְּגִילַת דְּלוּג. אשר דִּבַּרְתָּ. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג וגולד': אשר דְּגִילַת, ובאשכנז: אשר דְּגִילַת. איכה הִבְעַת. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, קד"ץ ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: איכה הִבְעַת. וְתָק וְעוֹד. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, נירנברג, קד"ץ ומקצת אשכנז. בגולד' ומקצת אשכנז: וְתָק וְעוֹד. וְעוֹד וְסֵת. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י, הוי"ו בצירי. במח' שד"ל: וְעוֹד וְסֵת בחיריק, וכ"ה באשכנז. וַתִּרְתָּ. באתר האקדמיה: זיועדתה. לְיוֹעוּדֶיךָ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י, הוי"ו בצירי. במח' שד"ל ואשכנז: לְיוֹעוּדֶיךָ, בחיריק. לְזַלְזַל. באתר האקדמיה: לזליל. בְּיַד זָרִים. כן הוא בקד"א, כ"י, רומניא, גולד' ואשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל: בְּיַד זָרִים, אע"פ שאמור להיות כאן אות ז. בח"ג שבגולד' ובאתר האקדמיה: בְּיַד זָרִים. אשר חָקַקְתָּ. בגולד': אשר חָקַקְתָּ. חקקת לחמולךך. כן הוא בכ"י, גולד' ואשכנז. במח' רמ"ו, קד"א, בולוניא, שד"ל ורומניא: חקקת לחמולךך, בה"א: אע"פ שאמור להיות כאן אות ח. לְחַמוּלֶיךָ. לשון חמלה, כלומר 'למרוחמךך'. כן לא מצינו במקרא ובחז"ל לשון חמ"ל. באתר האקדמיה: זב

**אִיכָה טְרַחַת בְּטְרַחֶךָּ • לְטָרֶף בְּיַד טְמָאִים טְלֹאֲיָהּ • וְלֹא זָכַרְתָּ •
 יָקָר יְדִידוֹת יִשְׂרָאֵל • אֲשֶׁר יַחְדָּת לְיִזְדְּעֶיךָ • וּבָכָן יִלְלָנוּ •
 זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**אִיכָה כּוֹנֵת בְּכַעֲסֶךָ • לְכִלּוֹת בְּיַד כּוֹשְׁלִים כְּרַמְיָהּ • וְלֹא זָכַרְתָּ •
 לֹא לְזִנְחָ לְעוֹלָם • אֲשֶׁר לְמִדַּת לְלַקּוֹחֶיךָ • וּבָכָן לְהִגְנוּ •
 זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**אִיכָה מְלֵלֶת בְּמַאֲסֶךָ • לְמַחֹת בְּיַד מוֹנִים מְנַשְׂאֵיךָ • וְלֹא זָכַרְתָּ •
 נְשִׂיאַת נְוֶצֶת נְשָׁר • אֲשֶׁר נְשָׂאתָ לְנַשְׂוֹאֲיָהּ • וּבָכָן נְהִינוּ •
 זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**אִיכָה סַעֲתָ בְּסַעְרֶךָ • לְסַגֵּר בְּיַד סַעֲפִים סִהְדֶיךָ • וְלֹא זָכַרְתָּ •
 עֹז עַדֵי עַדְיִים • אֲשֶׁר עֲטַרְתָּ לְעַבְדֶיךָ • וּבָכָן עֲנִינוּ •
 זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

מקורות ומקבילות

ח"ג והערות

חוייבנו. טְרַחַת. באתר האקדמיה: 'טפחתה. אשר יחדת. במחו רומניא: 'אשר יסדת. כוּשְׁלִים כְּרַמְיָהּ. באתר האקדמיה: 'כּוֹשִׁים כְּלוּלִיךָ. אשר לְמִדַּת. במחו בולונויא: אשר לְמִדַּת. איכה סַעֲתָ בסערך. באשכנו, רומניא וגולד: איכה סַחַת בסערך.

טרחת טרחך. ע"פ צבלי שבת, דף קמה ע"ב, 'מטריחין אותי לדע אחו גזירה קשה אציל עליהן. ראו אויב פתיח' כג, י"ח שנה היתה צת קול יולאת צפליטין של נצובדנלר וואומרת עבדל צישל זיל חרב ציתה דמך. לטרוף. ע"פ יחז' יט, ג; תה' יז, יב; מדת"ה מז' קד, ס"ח. **ציד טמאים.** ע"פ ירמ' כז, ו ויק"ר (מרגליות), פ"ח ח ס"ח ז, 'מקום טמא זו צבלי; תה' עט, א; קו, מה. **טלאיך.** ע"פ ישע' מ, יא; ירמ' ג, ח; יחז' לד, לא. **יקר.** ע"פ מש' ג, טו; תוספתא הוריות פ"ב, ה"ז; ויק"ר פ"ב, ב, ס"ח א. **ידידות** - תורה שבע"פ. ע"פ צבלי ע"ז, דף לה ע"א. ראו מדת"ה מז' ס, ס"ג. **יושר** - תורה ונבואים. ע"פ קה' יב, ו ורש"י. **אשר יחדת.** ע"פ שמו"ר פ"ב כט, ס"ח ד; ילקו"ש תו, רנח שם. **ליודעך.** ע"פ פדר"ך פ"י יב, צדוש השלישי, ס"ח כה, 'היו יודעים שאני הוא אנכי יי אלהיך'. **ילנו.** ע"פ ירמ' כה, לו; זכ' יא, ג. **כעסקך.** ע"פ תה' פה, ה. **לכלות ציד.** ע"פ ויק' כו, כה; דב' כה, מה. **כושלים** - חוטאים. ע"פ הוש' יד, ו. **כרמך.** ע"פ ישע' ה, ז; ויק"ר פ"ב לב, ס"ח א; מדת"ג פ"ב ראה, ס"ח ג. **לא לזנח לעולם.** ע"פ אויב' ג, לא; אויב"ר פ"ב א, ס"ח א. **אשר למדת.** ע"פ דב' ד, ה; ישע' מה, ח; מדת"ג פ"ב שלה, ס"ח כו; צמדצ"ר פ"ב ח, ס"ח א. **ללקוחך.** ע"פ דב' ד, לד. **להגנו.** ע"פ קה' יב, יב. **מללת** - דברת. ע"פ תר"א צ"ב, ג, ח. **ממאסך.** ע"פ הוש' ד, ו. ראו ירמ' לא, לו. **למחות.** ע"פ שמו"ר פ"ב מג, ס"ח ט, 'צקש הקב"ה לכלותה'. **ציד מונים** - ציד מעיקים. ע"פ ויק' כו, כה; ישע' מט, כו. **מנשאיהך.** ע"פ צחמ"ד ח"ב, מד' אלפא ציתה, 'שמנשאין הקב"ה על הצרחו'. **נשיאת נוצת נשר.** ע"פ שמו"ר יט, ד; מכד"י צא, מס' דפסחא, ריש פ"ב יד. **אשר נשאת.** ע"פ צמ" יד, לו; יחז' כ, כח. **לנשואיך.** ע"פ ישע' מו, ג; צמדצ"ר פ"ב ד, ס"ח ב. **נהיטו.** ע"פ ירמ' לא, יד; מויב' ב, ד. **סעת כסערך.** ע"פ ירמ' כג, יט. **לסגר.** ע"פ ש"א כד, יח; היפך תה' לא, ט. **ציד סעפים.** ע"פ יחז' לה, י; תה' כה, יב; קוט, קיג. **סהדיך.** ע"פ ישע' מג, יב, 'אחס עדי; מד, ה. **עוז.** ע"פ צמדצ"ר פ"ב יב, ס"ח יב, 'נהלת צנן זו תורה; מדת"ג פ"ב צמדצ"ר ס"ח ג. **עדי עדיים.** ע"פ יחז' טז, ז. **אשר עטרת.** ע"פ יחז' טז, יב. **לעבדיך.** ע"פ ויק' כה, נה; ישע' מט, ג. ענינו. ע"פ דב' כז, יד; אח"י ט, יד.

**אִיכָה פָּצַת בְּפִחֶךָ • לְפָגַר בְּיַד פְּרִיזִים פְּלִאֲיָךְ • וְלֹא זָכַרְתִּי •
צָהַלְתְּ צָבִי צָדֶק • אֲשֶׁר צָפַנְתְּ לְצַבְאֲיָךְ • וּבָכָן צָעַקְנוּ •
זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**אִיכָה קָרַאת בְּקִרְיָאתְךָ • לְקִנּוֹת בְּיַד קָמִים קְרוּאֲיָךְ • וְלֹא
זָכַרְתִּי רֶגֶשׁ רֶכֶב רְבוּתִים • אֲשֶׁר רָצִיתְ לִרְעֶיךָ • וּבָכָן
רָגַנּוּ •
זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**אִיכָה שָׁאֲגַת בְּשֹׁאֲגֶךָ • לְשָׁלוֹת בְּיַד שׁוֹלְלִים שְׁלִמְיָךְ • וְלֹא
זָכַרְתִּי תִקְוָה תִלְתְּלִי תֹאֵר • אֲשֶׁר תִּכְנַתְּ לְתַמִּימֶיךָ •
וּבָכָן תִּאֲנַנּוּ •
זָכַר יְהוָה מִהֲהִיָּה לָנוּ:**

**לָנוּ שְׁחַת צָר וְתַעֵב כַּמְנַדָּה • מִפְּנֵי נְתִינַת נְדָה • וּבָכָן
בְּמַר נֶפֶשׁ אֲדַדְדֶּה •**

ח"ג והערות

פריזים פְּלִאֲיָךְ. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, שד"ל, רומניא ומקצת אשכנז. בכ"י, גולד', ראש"ד ומקצת אשכנזים: 'פריזים פְּלִאֲיָךְ'. לְקִנּוֹת בִּיד. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, כ"י ורומניא. במח' שד"ל, גולד', ראש"ד ונוסחאות אשכנזים: 'לְקִנּוֹת בִּיד'. באתר האקדמיה: 'לְקַלַע בִּיד'. קְרוּאֲיָךְ. באתר האקדמיה: 'קְהִלְיָךְ'. אֲשֶׁר רָצִיתְ. בכ"י: אֲשֶׁר רָצִיתְ. וּבָכָן רָגַנּוּ. בכל הנוסחאות: זבכּן רָגַנּוּ, ואין זה שיבוש. אִיכָה שָׁאֲגַת בְּשֹׁאֲגֶךָ. באשכנז: אִיכָה שָׁאֲפַת בְּשֹׁאֲפֶךָ, וכ"ה בגולד' וראש"ד. שָׁאֲגַת בְּשֹׁאֲגֶךָ. בכ"י: 'שָׁאֲגַת בְּשֹׁאֲגֶתְךָ'. במח' רומניא: 'שָׁאֲגַת בְּשֹׁאֲפֶיךָ'. לְשָׁלוֹת בִּיד. בכ"י ומקצת אשכנז: 'לְשָׁלוֹת בִּיד'. בִּיד שׁוֹלְלִים. נ"א בגולד' ובאתר האקדמיה: 'בִּיד שׁוֹדְדִים'. וּבָכָן תִּאֲנַנּוּ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושר"ל. בכ"י, אשכנז, רומניא וגולד': זבכּן תִּאֲנַנּוּ. והשווה ל'רגננו לעיל. לָנוּ שְׁחַת צָר וְתַעֵב כַּמְנַדָּה. סלסלה מאת ר' שמואל במבנה של הסלסלה הקודמת ואיננה בנוסחאות אשכנז.

מקורות ומקבילות

פלת. ע"פ צ"ד, ד, יא. צפחדך. ע"פ ש"א יא, ז; ישע' ב, ה; ירמ' ל, ה. לפגור - למוחה. ע"פ ויק' כו, ג; ירמ' לג, ה; יחז' ו, ה. ציד פריזים - רשעים. ע"פ יחז' ז, כב ותי"ו; צבלי מדריס, דף סב ע"א; דצ"ר (ליברמן), פרי דצ"ר, סי' כה. פלאיך - ישראל. ע"פ שמו' לד, ה; מויכ' ז, טו; שמו"ר פרי' ה, סי' ט, 'הרחא צקולו לישראל פלאו פלאסי'. אלהת צבי לזק. ע"פ ישע' כד, טו. אשר לפנת. ע"פ תה' לא, כה. לנצחך. ע"פ שמו' יב, מה. זכנן לעקנו. ע"פ איכ' ב, יח. קראת נקריאתך. ע"פ איכ' א, כה. לקנות. ע"פ עמו' ח, ה; ויא' ד, ח. ציד קמים. ע"פ דצ' כה, ז; תה' ג, ב; ספרי צמי פרי' צהעלותך, פ"ד, מ"י שקס על ישראל'. קרואיך. ע"פ הוש' ב, יח; מדת"ה מז' קטז, סי' ג, זלעולס אנו קוראים בשמך. רגש. ע"פ תה' ב, א; נה, טו. רכב רבועים. ע"פ תה' סח, יח; מדת"ג פרי' יתרו, סי' יד; תדא"ר פרי' כ, ד"ה הנה איכ' אשר רצית. ע"פ יחז' מג, כ; תה' קמז, יא. לרעיך. ע"פ שמו"ר פרי' כו, סי' ט; מדת"ג (וורשא), פרי' יתרו, סי' ה. זכנן רגנו. ע"פ דצ' א, כו. איכה שאגת בשאגך. ע"פ ירמ' כה, ג; צבלי צרכות, דף ג ע"א; שמו"ר פרי' כט, סי' ט. לשלות. ע"פ חבק' ב, ה; איכ' ב, א. ציד שוללים. ע"פ זכ' ב, יב. תוקף תלתלי תואר. ע"פ שה"ש ה, יא וצבלי עירובין, דף כה ע"ב; מדת"ג (וורשא), פרי' צראשית סי' א; אגז"ר פרי' פד, סי' א. אשר תכנת. ע"פ ישע' מ, יב; תה' לא, כ. לתמימך. ויק"ר פרי' ה, סי' ז, 'ישראל נקראו תמימים', ע"פ מש' כה, ה; מדת"ג פרי' חוקת, סי' כה, ע"פ שה"ש ו, ט. זכנן תאננו. ע"פ איכ' ב, ה. לנו שחת. ע"פ עמו' א, יא. ותעב כמנודה. ע"פ איכ' ד, טו; מדת"ג פרי' חריע, סי' ט. מפני נתינת נדה. ע"פ יחז' ז, כ; איכ' א, ח. במר נפש אדדה. ע"פ ישע' לח, טו.

אַבְכָּה וְאַבְכָּה עַל־פִּי בּוֹדָה. לָמָּה תַחַת עַל רוּדָה. מַחּוּג וְעַד
חוּג אַאָדָה:

אַאָדָה עַד־חוּג שָׁמַיִם. אַאָלָה אֶתִּי שָׂא מַיִם. אָאוּר יוֹם
מַחְרִיבֵי פְעֻמִּים. אֶתְרוֹנֵן מִי־יִתֵּן
רֵאשִׁי מַיִם: אַבְחִין בְּבָכִי לַיִל מְדַבֵּר. אַבְחָנָה לַיִל מְלִיל וּמְדַבֵּר
מִמְדַבֵּר. אַבְכָּה אֶתִּי עוֹלֵת מְדַבֵּר. אֶשְׂאֵג מִי־תִתְּנֵנִי בְּמְדַבֵּר:
אָגוּעַ וְאַנְשֵׁל כְּנִקְוֹף זֵיתִי. אָגְרָה־בִּי כָּל־בְּנֵי בֵּיתִי. אָגְרִים שְׂיֵאמֵר
בְּעַל הַבַּיִת. אָרְשָׁה מִי־תִתְּנֵנִי שְׂמִיר שְׂוִית: אָדוּה בְּכָל־לַיִל

מקורות ומקבילות

אֲבָכָה וְאַבְכָּה. ע"פ ישע' טז, ט; ירמ' ח, כג. למה תחת. ע"פ ירמ' ז, יד. עול רודה. ע"פ דב' כח, מה. אֲבָכָה. ע"פ ישע' לח, טו ורש"י; תה' מז, ה. עַד חוּג שְׁמַיִם. ע"פ או"י כב, יד. אֲבָכָה. ע"פ יוא"ל א, ח; תי"ו ש"ג ג, לג. אֶתִּי שָׂא מַיִם. ע"פ איכ"ר פ"ר א, ס"ג, כג; 'צוכה ומצכה שמים ורחק עמה'; ויקו"ש איכ"ר רמז תתרת. שָׂא מַיִם. ע"פ צ"ר פ"ר ד, ס"ז, ז; 'שמים שא מים, טעון מים'. אֲאוּר יוֹם. ע"פ ירמ' כ, יד; או"י ג, ג. מַחְרִיבֵי פְעֻמִּים. ע"פ משנ' תענית פ"ד, מ"ו, 'צט"ג... וחרב הצות צראשונה וצשניה'; ספרי דב', פ"י לא. אֶתְרוֹנֵן. ע"פ תה' עת, סה ורש"י. מִי יִתֵּן רֵאשִׁי מַיִם. ירמ' ח, כג; איכ"ר פ"ר א, ס"ג. אַבְחִין. ע"פ אה"מ, מעשיות, עמ' 322, 'אבחין לך זה הדבר שאני אומר'. צָכִי לַיִל מְדַבֵּר. ע"פ צמ"י יד, א; ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, 'אתם צכיתם לפני צכיה של הפלות' וכו'; צמדצ"ר פ"ר טז, ס"ו; מדה"ג פ"ר שלח, ס"ו כא. אֲבָכָה לַיִל מְלִיל. ע"פ ישע' כה, יא; פסז"ו שה"ש, פ"ר ג, ס"ו א. לַיִל. ע"פ צמ"י יד, א. וּמְדַבֵּר. ע"פ צמדצ"ר פ"ר כג, ס"ו א, 'ישראל צמדצ"ר כדי שיהיו יודעים מה נסוס שעשיתם להם'; מדה"ג פ"ר מסעי, ס"ו א. מְדַבֵּר. ע"פ אה"מ, רבינו הקדוש, עמ' 511, 'זו גלות עולם וחצירותיה'. אֲבָכָה אֶתִּי. ע"פ איכ"ר פ"ר א, סוף ס"ו כג, 'צוכה ומצכה כנסת ישראל עמה'. עוֹלֵת מְדַבֵּר. ע"פ שה"ש ג, ו; מד"ז שה"ש, פ"ר ג, ס"ו ו; ויקו"ש שה"ש, רמז תתקפו, ד"ה מי זאת עולה. מִי יִתְּנֵנִי מְדַבֵּר. ירמ' ט, א. אָגוּעַ. ע"פ או"י ג, יא. וְאַנְשֵׁל. ע"פ דב' כח, מ. כְּנִקְוֹף זֵיתֵי. ע"פ ישע' י, לד ורש"י; ח, ו; כד, יג. אָגְרָה. ל' דב' ז, כד. צַעַל הַבַּיִת - זה הקב"ה. מדה"ה מ"ו ז, ס"ו יג, ע"פ תה' כד, א. רֵאוּ מוֹס' דרכ"א, פ"ר בן שא"י, פ"ד, ה"א. אֶרְשָׁה. ע"פ תה' כה, ג. רֵאוּ קִינֹת לְצַ"ח, ס"ו ח, הערה כג. מִי יִתְּנֵנִי שְׂמִיר שְׂוִית. ע"פ ישע' כו, ד. אָדוּה כָּל לַיִל. ע"פ איכ"ר ה, ח; דה"א כב, יט; ספ"ע ד, א; סח"ש א, ו.

ח"ג והערות

אֲבָכָה וְאַבְכָּה עַל־פִּי. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. בכ"י ובמח' רמ"ו: 'אבכה וְאַבְכָּה עַל־פִּי'. אֲאוּר עַד־חוּג שְׁמַיִם. קינה מאת ר' אלעזר קליר, ס"י לעור. מכילה 12 בתים ומיוסרת ע"ס א"ב משולש עד אות ל ובכל משפט אחרון של כל בית, משלים מאות ת עד אות מ. קינה זו נמצאת גם במנהג רומניא, דף רד ע"א; גולד', דף מ, ס"י ט; מע"צ 335; מח' נירנברג דף 195; עה"ב 261; באתר האקדמיה, ע"פ כ"י ירושלים הספריה הלאומית, 781 4. אֶתְרוֹנֵן. באשכנז: 'אַאָדָה. אֶתִּי שָׂא מַיִם. כ"ה בנוב"ר (ע"י קד"א). באשכנז, גולד' ואתר האקדמיה: 'אתי שָׂמַיִם. אֶתְרוֹנֵן מִי־יִתֵּן. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, קד"ץ ואתר האקדמיה. בגולד' ואשכנז: 'אַתְרוֹנֵן מִי־יִתֵּן. מִי־יִתֵּן רֵאשִׁי מַיִם. במח' רומניא הפסוק בשלמותו. אֲבָחִין בְּבָכִי. במח' רמ"ו: 'אבחין בְּבָכִי, ובגראה שקד"א בא לאפוקי מנוסח זה. בְּבָכִי לַיִל מְדַבֵּר. בגולד', מקצת אשכנז וקד"ץ: 'בבכי לַיִל מְדַבֵּר. מִי־יִתְּנֵנִי בְּמְדַבֵּר. במח' בולוניה וכ"י: 'מייתנני בְּמְדַבֵּר, וכן נמצא בכ"י בודדים בירמיה. במח' רומניא הפסוק בשלמותו. אָגוּעַ וְאַנְשֵׁל. במח' נירנברג ובפירושו: 'אַגְדָּע וְאַנְשֵׁל. אָגְרָה־בִּי כָּל. כ"ה בנוב"ר, רומניא וחלק מאשכנז. במקצת אשכנז, נ"א בגולד' וקד"ץ: 'אגרה אֶתִּי כָּל. שְׂמִיר שְׂוִית. כ"ה במח' שר"ל ובגולד', כלשון הפסוק. במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, רוב אשכנז, רוב כ"י, רומניא ואתר האקדמיה: 'שְׂמִיר וְשְׂוִית, וכ"ה בקצת כ"י בישע, אמנם כבר כתב המנ"ש, שע"פ המסורת צ"ל חסר ו. במח' רומניא הביא הפסוק בשלמותו. אָדוּה כָּל לַיִל כן מנוקד בגולד' ועוד קינות, בבנין הקל. במח' בולוניה, כ"י, שר"ל, רומניא ושאר אשכנז: 'אַדוּה כָּל לַיִל, בבנין ההפעיל, ואף שלא נמצא בתנ"ך כי אם בקל, יש לומר

לְהַמְצִיאוֹ אֶדְעָה מְלִים בָּם לְאַמְצָהוּ אֶדְאָג רוּעָה וְלֹא-
אֶמְצָאָהוּ אֶקְרָא מִיִּתְּן יִדְעֵתִי וְאַמְצָאָהוּ:

אֶהֱפֹכָה וְאֶתְהַפְּכָה כְּאוֹפֵן בְּמַלְי אֶהֱגֶה פָּנִים בְּפָנִים לְתַנּוֹת
עַמְלֵי אֶהוּ חֶרֶס וְסֹהַר מְלֵהֲגִיָּה לְמוֹלֵי אֶצְרִיחַ מִיִּתְּן אֶפּוֹ
וַיִּכְתְּבוּן מְלֵי: אֶוֹרַח מְשַׁפְּטֵי גוֹנְבֵי עָלַי אֶוֹדִיעַ בְּבִצְעֵי וּמַעְלֵי
אוּמְלָלוּ מְזוֹלוֹת בְּקֶרְעֵי מַעֲלֵי אֶפּוֹנָה מִי יִתְּן-לִי שִׁמְעַ עָלַי:

אֶזְדָּה כְּהוֹפְרָה הָאֲבִינָה אֶזְכְּרָה כְּהֵיִתִי מְחַתְנָה אֶזִּיל פְּלָגִים
כְּבָרְכָה הַעֲלִינָה אֶעֱגַב מִיִּתְּן-לִי אֶבֶר כִּינָה: אַח נִפְשַׁע

ח"ג והערות

שבא בקינה בהפעיל, לריבוי הדאָגָה. או פירושו אדאיב את נפשי. לְהַמְצִיאוֹ. באתר האקדמיה: לְהַמְצִיאוֹ. אדעה מְלִים. במח' רומניא, ואתר האקדמיה: אדעה מְלִים. אֶדְאָג. באתר האקדמיה: אדאיג. אֶקְרָא מִיִּתְּן. כ"ה בנוב"ר, רומניא ואתר האקדמיה. בגולד' ואשכנז: אֶקְוֹן מִיִּתְּן. מִיִּתְּן יִדְעֵתִי וכו'. במח' רומניא הביא הפסוק בשלמותו. אֶהֱפֹכָה ואתהפכה. כ"ה במח' רמ"ג, בולוניא ורומניא. בגולד': אֶהֱפֹכָה ואתהפכה. כֹּאֹפֵן בְּמַלְי. באתר האקדמיה: כֹּאֹפֵן מְלֵי. אֶהֱגֶה פָּנִים. כ"ה במח' רמ"ג, בולוניא, רומניא וגולד', כבמקרא ישע' לח, יד, תה' סג, ז. במח' שד"ל: אֶהֱגֶה פָּנִים. באתר האקדמיה: אֶהֱגֶה בה פָּנִים. אֶצְרִיחַ מִיִּתְּן. כ"ה במח' רמ"ג, בולוניא ושד"ל. במח' רומניא: אֶצְרִיחַ מִיִּתְּן. בגולד', מח' שד"ל בסוגריים ואתר האקדמיה: אֶצְרַח מִיִּתְּן. מִיִּתְּן אֶפּוֹ וכו'. במח' רומניא הפסוק בשלמותו. גוֹנְבֵי עָלַי. כ"ה במח' שד"ל וגולד'. במח' רמ"ג ורומניא: גוֹנְבֵי עָלַי. במח' בולוניא נראה: גוֹנְבֵי עָלַי. אֶוֹדִיעַ בְּבִצְעֵי. במח' רומניא: אֶוֹדִיעַ מְצָרֵי. מִי יִתְּן-לִי שִׁמְעַ. במח' רומניא הפסוק בשלמותו. אֶזְדָּה כְּהוֹפְרָה. כ"ה במח' רמ"ג, בולוניא, רומניא, גולד', ראש"ך, קד"ץ ואתר האקדמיה. לדעת קד"א: אֶזְדָּה כְּהוֹפְרָה. במח' שד"ל: אֶזְדָּה כְּהוֹפְרָה, ונ"א בסוגריים: אֶזְדָּה כְּהוֹפְרָה. כְּהֵיִתִי מְחַתְנָה. כ"ה במח' רמ"ג, בולוניא ושד"ל. בכ"י, גולד', ראש"ך, קד"ץ ואתר האקדמיה: כְּהֵיִתִי מְחַתְנָה. במח' רומניא: כְּהֵיִתִי מְחַתְנָה. פְּלָגִים כְּבָרְכָה. בלי ידיעה כפולה, כמצוי בלשון חז"ל. בגולד': פְּלָגִים כְּבָרְכָה. מִיִּתְּן-לִי אֶבֶר. במח' רומניא

מקורות ומקבילות

להמלכו. ע"פ דב' ה, כט; ירמ' כט, יג; מדה"ג (וורשא), פ"ר בשלח, ס"ו ט. אדעה מְלִים. ע"פ חו"י כג, ה. לאמלכו. ע"פ זכ' יב, ה; חו"י ח, ט. אדאג. ע"פ שופ' ו, יג, זעמיה נטשנ"ו. ראו ירמ' ב, ו. רועה - הקב"ה. ע"פ תה' כג, א; פ, ב; שמו"ר פ"ר לד, ס"ו ג. ולא אמלכו. ע"פ שה"ש ג, ב. אקרא. ע"פ דב' לב, ג; ש"ב כב, ז. מי יתן ידעתי. חו"י כג, ג. ראו קה' ח, ח ורש"י ד"ה כי לא יוכל. צמילי. ע"פ חו"י ט, כג. אהנה פנים בפנים. ע"פ דב' ה, ד; ח"כ' ב, יט; תד"ר פ"ר יח, ד"ה נוכח פני ה' (השני). לתנות - לקוץ. שופ' יח, מ ורש"י. עמלי. ע"פ תה' כה, יח. אהנה. ע"פ יח' ל, ב; יח' א, טו. חרס. ע"פ חו"י ט, ז; מדה"ג (וורשא), פ"ר משפטים, ס"ו יב. וסרה - ירה. ע"פ שה"ש ז, ג ומו"ל; חו"י יח' לב, ז. מלהגיה למולי. ע"פ ישע' יג, י; פד"ך נספח' ס"ו ו, ו. מהו שש חשיב, 'חמה ולגנה נחאבלו'. אצריח. ע"פ זכ' א, יד. מי יתן אפו ויכתוב מלי. חו"י יט, כג. אורח משפטי. ע"פ ישע' כו, ח; מ, יד. גונבי עלי. ע"פ מג"ת, הסכוליון, ד"ה מה הם גונבי; צבלי תענית, דף כח ע"א. אודיע בצעעי ומעלי. ע"פ ירמ' יח, יח; תה' נא, ה; מש' א, כג. אומללו מזלות. ע"פ ישע' ג, ג; צבלי צרכות, דף נט, סוף ע"א. בקרעי מעלי. ע"פ ויק"ר פ"ר ו, ס"ו ה, 'צבע פורפירי'; ח"כ"ר (צירי), פ"ר א, ס"ו א. אפונה. ע"פ תה' פח, טז, רש"י ורד"ק. מי יתן לי שומע לי. חו"י לא, לה. אודה. לשון תכנים, כמו: צבלי שבת, דף לד ע"ב, 'ואחזו לטעמייהו'. כהופרה האבינו. ע"פ קה' יב, ה. ראו רש"י ד"ה ותפר, ע"פ דב' א, כו ותה' קוט, קעד; ח"כ"ר, פתוח' כג, זחפר האבינוה, זו זכות אבות; קה"ר פ"ר יב, ס"ו ז. אוכרה. ע"פ תה' מז, ה; טז, ד; ח"כ"ר, פתוח' כד, 'כנגד כנסת ישראל'. כהייתי מחותנה. ע"פ שה"ש ה, ח; דב"ר פ"ר ב, ס"ו א, 'קרא הקב"ה לישראל כלה'. אזיל פלגים. ע"פ ירמ' ח, כג; ח"כ' ג, מה; מדה"ה מ" קוט, ס"ו סז. כנרעה העליונה. ע"פ מ"ב יח, ח. ראו ויק"ר פ"ר לו, ס"ו ג. אעגוב - אחשוב. ע"פ יח' כג, ז ומ"ל. מי יתן לי אבר כינה. תה' נה, ז. אה. ע"פ שה"ש ח, א; מדה"ג פ"ר שמות, ס"ו כד, 'ישראל אומרם להקב"ה מי יתן כח נפשע... אל אבר. ע"פ צבלי מגילה, דף כט ע"א, 'גלו לצבלי

מִקְרִית עוֹ אֶל-צוֹר. אָחוּ בְּלִי מִים בְּאֵף לְעֶצֶר. אוֹחֵז קְמוֹת
לְקֶצֶר וְעוֹלָלוֹת לְבִצֵר. אֲשִׁיחַ מִי יִבְלַנִי עֵיר מְצוֹר:

אֲטַע אֶהְלִי אֶפְדְּנִי בְּצִלְמוֹת. אֲטוֹשָׁה וְאֲשַׁכְּנָה עַד-חֶצֶר מוֹת.
אֲטַפֵּל אֶת-הַמַּחֲכִים לַמּוֹת. אֲנַהֵה מִי גִבֹר יַחִיה וְלֹא יִרְאֶה-מּוֹת:
אֵילוֹתַי לְעֹזְרֹתַי תִּרְתִּי לַחֲזוֹת. אֵימְתִי בְּכַל-שָׁנָה אוֹמַרְתָּ הִיא
שָׁנָה זֹאת. אֵי־דַע לְכֹל כִּי-מוֹדַעַת זֹאת. אִם-לֹא כִּי יִרְ-יִהְיֶה
עֲשֵׂתָה זֹאת:

מקורות ומקבילות

שכינה עמה, ע"פ ישע' מג, יד; תדל"ז פ"ט, ט. ו...ונלחה
ירושלים עמה, והקב"ה היה מבקש לניח עמה; מדה"ג
פ"ה אחרי, ס"ו יג, ע"פ ישע' סג, ט. מקרית עוז. ע"פ מש'
ית, יע; דני' יא, לא. אל צור. צבלי פסחים, דף מב ע"ב, ע"פ
יחז' כו, ב. אחז צלי מים. ל' חז"ל, יא. מים באף לעזר.
ע"פ דב' יא, ח. אחוז קמות ליקצור. ע"פ מתע"ד פ"ה יא,
פ"ו; ולק"ש ח"ו, רמז תהטט, 'משל לליסטים שניכסו צדקה צעל
הבית וקצר קמתו' וכו'. ועוללות לצור. ע"פ ירמ' מט, ט.
אשית. ע"פ תה' נה, יח; עז, ד; מדר"ו צשלה, מס' דויהו,
פ"ה ד, ד"ה וישאו. מי יוצילני עיר מלצה. תה' ס, יא; ת"ו;
דב"ר פ"ה א, ס"ו טו. אטע אהלי אפדני. ע"פ דני' יא, מה.
אפדני - עניינו חרמון. מנ"ל דני' יא, מה, ע"פ צבלי צרכות,
דף נו ע"ה. ראו ירמ' ח, כו. צלמות. ע"פ ישע' ט, א; תה'
כו, ד; קו, י. אטושה ואשכונה. ע"פ חז"ל, ט, כו ות"ו; תה'
נה, ז. עד חצר מות. ע"פ צ"ר י, כו; צ"ר פ"ה לו, ס"ה ת,
'מקום הוא וכו' ומנפיש למיתה בכל יום'. ראו צבלי צרכות,
דף יח ע"ב, ורש"י ד"ה לחצר מות. אטפל - אהצב. ע"פ
תה' קט, סט ורש"י; חז"ל, ח. את המחכים למות. ע"פ
חז"ל ג, כא; אה"מ, כהפוח צעלי, סוף עמ' 263. אנהה. ע"פ
יחז' לב, יח; מייכ' ב, ד. מי גבר יחיה וכו'. תה' פט, מט;
דב"ר פ"ה ט, ס"ה ד; מד"ש פ"ה י, ס"ה א. אילותי לעזרתי.
ע"פ תה' כב, כ. תרתי לחזות. ע"פ צמ' יג, כא; תה' כו, ה;
לק"ש תה', רמז תשמ"א, '...אלה לראות את פניך'. איומתי.
ע"פ שמ"ר פ"ה טו, ס"ו ג, 'שדימה הקב"ה את ישראל למלאכים'.
צבל שנה אומרת היא שנה זאת. ע"פ מדה"ה מ"ו מב, ס"ו ו.
אידיע לכל. ראו שה"ר פ"ה ד, ס"ה ג, 'כבר מודעת זאת מסוף
הטובים ועד סופו'. כי מודעת זאת. ע"פ ישע' יב, ה. אם
לא כי יד וכו'. ע"פ דב' לב, כט; ישע' מה, כ; חז"ל, יב, ט.

ח"ו והערות

הפסוק בשלמותו. בְּאֵף לְעֶצֶר. כן הוא בקד"א, כ"י,
מח' רומניא, גולד' ואתר האקדמיה. במח' רמ"ו, בולוניא
ושד"ל: אֵף לְעֶצֶר. אוֹחֵז קְמוֹת. כן הוא במח' רמ"ו,
בולוניא וקד"א. בכ"י, שד"ל, גולד', רומניא, קד"ן,
ראש"ך ואתר האקדמיה: אָחוּ קְמוֹת. ועוֹלָלוֹת לְבִצֵר.
בכ"י: זעוללות לְצוֹר; אֲשִׁיחַ מִי יִבְלַנִי. כ"ה במח'
רמ"ו (רק שבמקום ש"ן ס"ן), בולוניא ושד"ל. במח'
רומניא וגולד': אֲשִׁיחָה מִי יִבְלַנִי. מִי יִבְלַנִי עֵיר
מְצוֹר. במח' רומניא נוסף: או', והביא את המשך הפסוק
כולו. אֲטַע אֶהְלִי אֶפְדְּנִי. כן הוא במח' רמ"ו, קד"א,
בולוניא, כ"י ושד"ל. במח' רומניא, קד"ן, ראש"ך ואתר
האקדמיה: אֲטַע אֶפְדְּנִי, וללא תיבת אֶהְלִי. אֶפְדְּנִי.
כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, רומניא, קד"ן, קד"מ"א, גולד'
ואתר האקדמיה. במח' רמ"ו, קד"א וכ"י: אֶפְדְּנִי, כנמצא
בדני'. בְּצִלְמוֹת. באתר האקדמיה: בְּצִלְמוֹת.
אֲטוֹשָׁה וְאֲשַׁכְּנָה. כ"ה באתר האקדמיה ושד"ל
במכב"ר, עמ' 55. באתר האקדמיה חרוז זה בא לאחר
אֲטַפֵּל אֶת הַמַּחֲכִים לַמּוֹת. במח' רומניא, קד"א, שד"ל
ראש"ך וגולד': אֲטוֹשָׁה וְאֲשַׁכְּנָה. במח' רמ"ו, בולוניא
וכ"י: אֲנַהֵה וְאֲשַׁכְּנָה. אֲטַפֵּל אֶת. כ"ה במח' רמ"ו,
קד"א, גולד', עה"ב, אשכנזים וכן נראה מרומניא. במח'
בולוניא, שד"ל וכ"י: אֲטַפֵּל אֶת. אֲנַהֵה מִי גִבֹר. כ"ה
במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל וגולד'. במח' רומניא: אֲנַהֵה
מִי גִבֹר. וללא יראה-מוֹת. במח' רומניא הפסוק
בשלמותו. בְּכַל-שָׁנָה אוֹמַרְתָּ. כ"ה במח' רמ"ו,
בולוניא, שד"ל וגולד'. במח' רומניא ואתר האקדמיה:
יְבַכְלֶנָה אוֹמַרְתָּ. הִיא שָׁנָה זֹאת. כ"ה בנוב"ר ובמח'
רומניא. בנוסחאות האשכנזים: הִיא הַשָּׁנָה הַזֹּאת. אִם-
לֹא כִּי יִד. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל, גולד' ואתר
האקדמיה. במח' רומניא: אֲמַנְסֵם כִּי יִד.

אָפּוּף לְךָ רֵאשׁ חִילִי. אַכְרָעָה לְךָ בְּרַךְ לְחַתֵּל מַחְלִי. אַכְתִּירְךָ
 בְּשִׁיר כְּשִׁירֵי מַחֻלִי. אַכּוֹן מִי יתְנַךְ כְּאֵחַ לִי: אֶל־תִּשְׁכַּח צַעֲקַת
 אֲרִיאֵל. אֱלֹיו לְאָגֵר יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל. אֱלֹפֵי שְׁנָאן אֲשֶׁר מָסַר
 אֵל. לֵאמֹר מִי יתֵן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל:

יִשְׂרָאֵל לְמַעַת בְּדַרְכֵי לֹא־הֶלְכוּ. עֲזָבוּנִי וְעֲזָבְתִּים וְשָׁכְבוּ.
 זַעֲמָתִי וּפְנֵי מַהֶם נִהַפְּכוּ. רַגְנָתִי וְהִילַלְתִּי. אֵיכָה
 תִּפְאַרְתִּי מִרְאֲשׁוֹתַי הִשְׁלִיכוּ:

יִשְׂרָאֵל שְׁתִּילִי בֵּיתִי. מֵאֲסוּ וְגִרְשׁוּ מִנְּחִלְתִּי. וּכְלֵא אָבו
 קָשָׁב דְּבָרֵי תוֹכְחָתִי. אָסְפוּ וְיָדֵי

ח"ג והערות

אכתירך בְּשִׁיר. כ"ה בנוב"ר, אשכנז ואתר האקדמיה.
 במח' רומניא: אכתירך שִׁיר, ללא ב'. כְּשִׁירֵי מַחֻלִי.
 באשכנז: 'משירי מחולי'. במח' רומניא: 'בְּשִׁירֵי מַחֻלִי'.
 באתר האקדמיה: שירי מחולי. מי יתנך כאח לי.
 במח' רומניא הפסוק בשלמותו. אֶל־תִּשְׁכַּח. במח'
 רומניא: אֵל אֶל־תִּשְׁכַּח. אֱלֹיו לְאָגֵר. כ"ה במח' רמ"ו,
 בולוניא, שד"ל וגולד'. במח' רומניא: אֱלֹיו לְאָסוּף. מי
 יתן מִצִּיּוֹן וכו'. במח' רומניא הפסוק בשלמותו, ובוה
 מסתיימת הקינה. יִשְׂרָאֵל לְמַעַת בְּדַרְכֵי וכו'. נמצא
 גם באתר האקדמיה. לְמַעַת בְּדַרְכֵי. באתר האקדמיה:
 'מעַת בְּדַרְכֵי'. וְשָׁכְבוּ זַעֲמָתִי. תיבות אלו אינן
 בנוסחאות האשכנזים ואתר האקדמיה. רַגְנָתִי
 וההילתִּי. בנוסחאות האשכנזים נוסף: יַמְעִי וְלִבִּי נִשְׁפְּכוּ.
 יִשְׂרָאֵל שְׁתִּילִי בֵּיתִי. סלסלה, ס"י שמואל. מֵאֲסוּ
 וְגִרְשׁוּ. כצ"ל, ובשעות נוקד במח': מֵאֲסוּ וְגִרְשׁוּ. אָסְפוּ
 וְיָדֵי. כצ"ל. במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל: אָסְפוּ וְיָדֵי.

מקורות ומקבילות

אכתירך לך ראש. ע"פ ישע' נח, ה. חילי. ע"פ חבק' ג, יט.
 אכרעה לך צדק. ע"פ עזר' ט, ה. לחתל - לחזק. ע"פ יחז'
 טז, ד ורש"י; חז"ל, ע. מחלי. ע"פ שמו' כג, כה. אכתירך.
 ע"פ חז"ל, ה. הסלות, עמ' 114, 'מכתורי כתרים מרגני עליון
 בשירי גילה'; בתמ"ד ח"א, סדר רצה, ס"י מז. צשיר - לעמוד
 לצוא. מכיל' דרשב"י שמו, פ"ר טו, פ"א, ע"פ ישע' מז, ה;
 ילקו"ש ח"ו, רמז רמז. כשירי מחולי. ע"פ חז"ל, יב; צצלו
 העניית, דף לא ע"א, 'עמוד הקב"ה לעשות מחול ללדיקים' וכו'.
 אָבּוּ. ראו קינות לצ"ח, הערה כט. מי יתנך כאח לי. שה"ש
 ח, א; פדר"ך פ"ו טז, ס"י ה. אֵל תִּשְׁכַּח צַעֲקָתִי. ע"פ חז"ל
 ט, יג. אֲרִיאֵל - 'ישחאל שנקראו אריאל', פסר"ב פ"ו טז, ד"ה
 ד"א וימנך. ראו רד"ק ישע' ב, כט. אֱלֹיו לְאָגֵר יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל.
 ע"פ ישע' יא, ריב; מדת"ג פ"ר מסעי, ס"י ה; מדת"ה מ"ח קז,
 ס"י ד. לְאָגֵר. ע"פ מש' ו, ח; צ"ר פ"ר' ג, ח. ס"י ח. אֱלֹפֵי
 שְׁנָאן. ע"פ חז"ל, סה, יח; מתע"ד פ"ר' לב, פ"ט, 'ורדו עמו מחנות
 מחנות של מלאכי השרת'. אֲשֶׁר מָסַר אֵל - מלאכים. ע"פ צצלו
 מחנות, דף פו ע"א ורש"י ד"ה שומרים. מי יתן מִצִּיּוֹן וכו'.
 חז"ל יד, ז; ויק"ר פ"ר' כד, ס"י ד; מדת"ה מ"ח יד, ס"י ו. יִשְׂרָאֵל
 בְּדַרְכֵי לֹא הֶלְכוּ. ע"פ שופ' ב, ח; מ"א יא, לג. עֲזָבוּנִי וְעֲזָבְתִּים
 ושכנו. ע"פ דב' לא, טזח. זַעֲמָתִי. ע"פ ישע' י, ה; זכ' א, יב; חז"ל, קב, יא; חז"ל, ב, ו. וּפְנֵי מַהֶם נִהַפְּכוּ. ע"פ דב' לא, יח;
 ישע' נט, ב; חז"ל, ה. רַגְנָתִי. ע"פ דב' א, כז. וְהִילַלְתִּי. ע"פ ישע' יג, ה; ירמ' ד, ח; יוא' א, ה. יִשְׂרָאֵל שְׁתִּילִי בֵּיתִי. ע"פ
 יחז' ח, כג; חז"ל, ז; יד; מדת"ה מ"ח זכ, ס"י יא. מֵאֲסוּ. ע"פ ויק' כו, מג; ישע' ה, כד; חז"ל פתוח' ב, א"ר יודן כי מלכו
 חז"ל וכו'. וְגִרְשׁוּ מִנְּחִלְתִּי. ע"פ מ"ב כח, יד; דה"צ ז, כ; חז"ל פ"ר' א, ס"י ג, 'כבר גרשו אתכם', ע"פ ירמ' ג, ח. וּכְלֵא אָבו
 קָשָׁב. ע"פ ישע' ל, ט; יחז' כ, ח; מדת"ג (ורשא), פ"ר יחז' ס"י ד. דְּבָרֵי תוֹכְחָתִי. ע"פ חז"ל, יג, ה; מדר"ב צמ' פ"ר' ל, פט"ו,
 'הקשיבי לדברי תוכחה'. אָסְפוּ. ע"פ ישע' כד, כג; חז"ל, י. וְיָדֵי נִהַפְּכוּ עַל אֶמְתִּי. ע"פ חז"ל, כג, ב.

כְּבִדָּה עַל־אֲנַחְתִּי. לְמַטָּה לְמַטָּה עַד־עַפְרֵי אֲדָמְתִי. אֵיכָה
תִּפְאַרְתִּי:

לְמָה תִּרְיִבוּ אֵלַי כָּלְכֶם.

חֲזַקוּ עָלַי דְּבַרְיֶכֶם. מִיִּדְכֶם הֵיְתָה זֹאת לְכֶם:

אֵיכָה תִּפְאַרְתִּי מֵרֵאשׁוֹתַי הַשְּׁלִיכוּ. וּכְנַגְד כֶּסֶף
הַכְּבוֹד צָלַם

הַמְלִיכוּ. וּבַחֲלָלִי תִנְאִי אֲשֶׁר חוֹזֵי גַמְלָכוּ. נִם אִם־בְּחַקְתִּי תִלְכוּ:
לְמָה תִּרְיִבוּ אֵלַי כָּלְכֶם.

חֲזַקוּ עָלַי דְּבַרְיֶכֶם. מִיִּדְכֶם הֵיְתָה זֹאת לְכֶם:

בְּלַע שׁוֹפְטִי בְּמוֹעֲצוֹת עוֹוֹתֶם. וּפְנִים הִסְתִּיר מִהֶם כְּשֶׁר
עוֹתְתֶם. וַיּוֹמַר לְאַבְק מְטָרִם לְהִבְעִיתֶם. חֲלָף וְנִתְתִי גִשְׁמֵיכֶם

מקורות ומקבילות

למטה למטה עד עפר. ע"פ דב' כה, מג; אגז"ר פ"ו ל"ג, ס"א א, 'וכשחיון עושין רלוני כשם שהעפר למטה' וכו'. עפר אדמתו. ע"פ יח"ו יט, יב; איכ"ב, א; ג, כט. למה תריבו אלי כולכם. ירמ' ב, כט. חזקו עלי דבריכם. מל"א ג, יג. מידכס היטה זאת לכס. ע"פ מל"א א, ט. איכה תפארתי. ע"פ איכ"ב, א. מראשיותי השליכו. ע"פ ירמ' יג, יח; איכ"ב ד, א. וכנגד כסף הכבוד. ע"פ ירמ' ח, יב ורש"י; מדת"ג (וורשא), פ"ו ויקהל, ס"א ז. אלס המליכו. ע"פ מ"ב כ"א, ז; ירושלמי יומא פ"ד, ה"ד; צבלי גיטין, דף ז ע"א. וכחללי תנאי. ע"פ אגז"ר פ"ו ע"ו, ס"א א, 'הצרות שכרת הקצ"ה עם האצות אלו מחללין'. חוזי - נבואה. ע"פ מ"ב ח, יג. מולכו - נחשלו. ע"פ ש"י יט, ז"ח. אלס נחוקתי תלכו. ויק' כו, ב. בלע יטע' כה; ח; איכ"ב, ב. שופטי. ע"פ יטע' א, כג. נמועלות. ע"פ ירמ' ז, כד. עוותס. ע"פ איכ"ב ג, לו. ופנים הסתיר מהס. ע"פ דב' לב, כ; יח"ו לט, כג'כד; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב. כשר עוותס. ע"פ איכ"ב ג, כט. גולד. ויומר לאבק מטרים. ע"פ דב' כה, כד. להנעיתס. ע"פ יטע' לג, יד. חלף. ע"פ ירמ' ג, ז. ונתתי גשמיכם

ח"צ והערות

למה תריבו אלי וכו'. פתיחה לקינה הבאה. איכה תפארתי מראשותי. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מכילה 23 בתים ומוסדת ע"פ התיבה הראשונה של איכה פרק שני, בכל אותיות א"ב האות הראשונה במילה השניה של כל בית ע"ס תשריק מתחילתו לסופו ולאחר מכן מסופו לתחילתו. בסוף כל בית, קטע ראשון של פסוקי בחוקתי (ברכות וקללות), בין הבתים פומון מתחלף. קינה זאת נמצאת גם במנהג רומניא, דף רד ע"ב; מח' נירנברג, דף 195-196; גולד', דף מג, ס"י י; מע"צ 336; עה"ב 262; אתר האקדמיה: כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה, T-S Collection, H 14, 19. וכנגד כסף הכבוד. במח' רומניא ואתר האקדמיה ללא תיבת כסף. ובחללי תנאי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושר"ל. במח' רומניא, גולד' ואתר האקדמיה: בחללי תנאי. נם אס-בחקתי. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניה. במח' שר"ל: יאם אס-בחקתי. באשכנז: יאם אס-בחקתי. במח' רומניא: יאם אס-בחקתי, וכ"ה בקצת נוחסאות אצל גולד'. באתר האקדמיה: ערך אס-בחקתי. למה תריבו וכו' חזקו וכו' מידכס היתה זאת לכס. כ"ה במח' רומניא. במח' רמ"ו ובולוניה בא ללא ניקוד וללא תיבות: מידכס היתה זאת לכס. במח' שר"ל, מופיע תיבת 'למה' בלבד, המציין לומר את הפומון. שופטי במועצות. כ"ה במח' רומניא, כ"י ושר"ל, לשון סמיכות. במח' רמ"ו, בולוניה ואשכנז: שופטי במועצות, לשון נפרד. במועצות עוותס. באשכנז, מח' רומניא וכו': במועצות עוותס. הסתיר מהם כשר. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, שר"ל ואשכנז. במח' רומניא ואתר האקדמיה: הסתיר כשר, וללא תיבת 'מהם'. ויומר לאבק. כ"ה בגובר, אשכנז ואתר האקדמיה. במח' רומניא: ויומר אבק, ואולי זו ט"ס. לאבק מטרים. נ"א במח' שר"ל: לאבק מטרים.

**בְּעַתְּם: סָחִי וּמָאוֹס שְׁמֹנִי כָּלָה בְּאָפּוֹ וַיִּשְׁטְמֵנִי נְחוּמִיּוֹ מְהֵרָה
יִשְׁעִשְׁעוּנִי:**

**גָּדַע רוּם קַרְנֶם וְעִלּוּמָם הִקְצִיר וּבְאִבְחַת חָרֵב שְׁעָרֵיהֶם
הִצִּיר מְזִי רָעֵב עָשׂ בְּקִצְרֵי תַמּוֹר וְהִשְׁיֵג לָכֶם דַּיִשׁ אֶת־בְּצִיר:
לָמָּה תְּרִיבוּ אֵלַי כָּלְכֶם חִזְקוּ עָלַי דְּבַרְיֹכֶם מִיָּדְכֶם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:**

**דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ וְכֹלָה בְּחָרִץ וּכְבִּרְזֹל אֶפֶל שָׁמַי עָרִץ פְּרֻצָּנִי
שָׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה פְּרֻץ תַּחַת וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאָרְץ:
סָחִי וּמָאוֹס שְׁמֹנִי כָּלָה בְּאָפּוֹ וַיִּשְׁטְמֵנִי נְחוּמִיּוֹ מְהֵרָה יִשְׁעִשְׁעוּנִי:**

**הִיָּה צוּרְכֶם עֲזוֹכֶם וּמְשֻׁבְּבֶכֶם הַפֶּךְ לְאִכְזָר וְנִלְחַם בְּכֶם הַנּוֹצְרֶכֶם
חוֹשְׁקֵיכֶם תַּעֲבֹכֶם אָנָּה הַבְּטַחַת וְרַדְפְּתֶם אֶת־אֲבִיבֵיכֶם:
לָמָּה תְּרִיבוּ אֵלַי כָּלְכֶם חִזְקוּ עָלַי דְּבַרְיֹכֶם מִיָּדְכֶם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:**

ח"ג והערות

סחי ומאוס וכו' מהרה ישעשעוני. באתר האקדמיה איננו מְהֵרָה ישעשעוני. במח' רומניא: 'בְּמְהֵרָה ישעשעוני'. וּבְאִבְחַת חָרֵב. כן מנוקד במקרא ובגולד', ואולי גם במח' בולוניא. במח' רמ"ז וּשְׁדִ"ל: 'וּבְאִבְחַת חָרֵב'. במח' רומניא: 'וּבְאִבְחַת חָרֵב'. שְׁעָרֵיהֶם הִצִּיר. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא וּשְׁדִ"ל. במח' רומניא: 'שְׁעָרֵיכֶם הִצִּיר'. באשכנז: 'שְׁעָרֵיהֶם הִצִּיר'. עָשׂ בְּקִצְרֵי. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא, בשי"ן ימנית, וכ"כ הקד"א. באשכנז: 'עָשׂ בְּקִצְרֵי'. בשי"ן שמאלית, וכ"ה בראש"ך ועה"ב. באתר האקדמיה: 'עָשׂ כְּבָרֶם בְּקִצְרֵי'. וְכֹלָה בְּחָרִץ. כן באתר האקדמיה: 'כְּבִלְיוֹן וְחָרִץ'. פְּרֻצָּנִי שְׁלֵשׁ. כן מנוקד במח' רמ"ז, בולוניא וכ"ה. במח' שְׁדִ"ל וחלק מאשכנז: 'פְּרֻצָּנִי שְׁלֵשׁ'. בגולד' ועוד: 'פְּרֻצָּנִי שְׁלֵשׁ', וכן נראה במח' רומניא. באתר האקדמיה: 'בְּמִקּוֹם אֶחָד פְּרֻצָּנִי שְׁלֵשׁ'. עֲזוֹכֶם. באתר האקדמיה: 'זִמְעוֹכֶם'. הַפֶּךְ לְאִכְזָר. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. באשכנז: 'הַפֶּךְ לְאִכְזָר', כמו באי"ל, טו. הַנּוֹצְרֶכֶם חוֹשְׁקֵיכֶם. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא, קד"א, כ"ה ואשכנז, ואיננו בלשון תמיה. חוֹשְׁקֵיכֶם. באתר האקדמיה: 'הַנְּצַרְכֶם רַחֲקֵיכֶם וְחֻשְׁקֵיכֶם'. באשכנז נוסף: 'הַנּוֹצְרֶכֶם רַחֲקֵיכֶם חוֹשְׁקֵיכֶם', אך בנוב"ר רומניא, ככפנים. חוֹשְׁקֵיכֶם תַּעֲבֹכֶם. באשכנז: 'חוֹשְׁקֵיכֶם תַּעֲבֹכֶם'. אָנָּה. במח' רומניא: 'אָנָּה'. באשכנז: 'אָנָּה'. הַבְּטַחַת וְרַדְפְּתֶם. כ"ה במח' רמ"ז, כ"ה, אשכנז ורומניא. במח' שְׁדִ"ל: 'הַבְּטַחְתֶּנוּ וְרַדְפְּתֶם'. במח' בולוניא: 'הַבְּטַחְתֶּנוּ וְרַדְפְּתֶם'.

מקורות ומקבילות

נעתם. ויק' כו, ד. סחי ומאוס שמני. ע"פ אי"כ ג, מה. כלה נאפו וישטמני. ע"פ אי"כ טו, ט. נחומיו מהרה ישעשעוני. ע"פ תה' לד, יט; מהע"ד פכ"ו, פ"ט, 'אלו חכרין נחמות שכתבת לנו ומשחטשין בהן'. גזע רוס קרנס. ע"פ אי"כ ג, ג. ועלומס הקליר. ע"פ תה' פט, מו; אי"כ ג, כה. ובאנחת חרב. ע"פ יחז' כה, כ. שטריהם הליר. ע"פ דב' כה, נב. מזי רעב. ע"פ דב' לב, כד. עש בקליר. ע"פ ישע' נה, ח וירמ' ג, טו. והשיג לנס דיש את כליר. ויק' כו, ה. דרך קשתו. ע"פ אי"כ ג, ד. וכלה נחרץ. ע"פ ישע' י, כג. וכנרזל אפל שמי ערץ. ע"פ ויק' כו, יט. פרלני שלש עשרה פרץ. ע"פ משנ' מידות פ"ב, מ"ג; ירושלמי שקלים פ"ו, ה"ב, י"ג פרלות היו זו וכו'. ונחתי שלוש נחרץ. ויק' כו, ו. היה לורכס. ע"פ אי"כ ג, ה. עוזכס ומשנכס. ע"פ תה' נט, יח. הפך... ולנחס נכס. ע"פ ישע' סג, י. הפך לאכזר. ע"פ אי"כ ל, כה. הנוצרכס. ע"פ דב' לב, י; מש' כז, יח. חושקכס. ע"פ דב' ז, ז. תענכס. ע"פ תה' קו, מ. ורדפתס את לויניכס. ויק' כו, ז.

וַיַּחְמַס פְּנֵה צֶדֶק מְלֹאָה. כִּי־בַמְשִׁכִּיתָהּ מִצָּא כָל־טְמֵאָה.
 וּמִכְבֻּדֶיהָ הַזֵּילוּהָ כְּדוּהָ מִטְמֵאָה. בְּשִׁנּוּי וְרַדְפוֹ מִכֶּסֶם חֲמִשָּׁה מֵאָה:
 סָחִי וּמֵאוֹס שְׂמָנִי כִּלְהָ בָאֶפוֹ וַיִּשְׁטְמֵנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:
 זָנַח עֲלֵינוּ קָרִית מוֹעֲדֵיכֶם. וְהֶאֱבִיל שְׁעָרֵי חֵיל עֲמִידַת רַגְלֵיכֶם.
 מִי־בִקֵּשׁ זֹאת פֶּן וְהִגְלַכֶם. וְגָמַר אָמַר וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם:
 לָמָּה תָרִיבוּ אֵלַי בְּלַכֶם. חֲזָקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם. מִיְדְּכֶם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:
 חֲשַׁב שְׁנֵאת אִם לָקַט כְּשׁוֹשָׁן. וּמִחֶלֶב עוֹלָלֶיהָ אוֹתָהּ דִּשָׁן. קִיטוֹר
 חֲפָתָהּ הָעֵלָה כְּכַבְּשָׁן. וְשָׁאֲלוּ אֵיךָ דָּגָן וְאֶכְלֹתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן:
 סָחִי וּמֵאוֹס שְׂמָנִי כִּלְהָ בָאֶפוֹ וַיִּשְׁטְמֵנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:
 טָבְעוּ נְכֶסוֹ רוּבְדֵי דוּכְנֵי. בְּגִי חֲמַת כְּנָקְטֵל מְכַהֲנֵי. אֶלְף וְחִמְשׁ
 מֵאוֹת גְּלָה יְסוֹד מְכוּנֵי. וְסַע מְתוּכֵי אָמַר וְנִתְתִי מְשֻׁכְנֵי:

מקורות ומקבילות

וַיַּחְמַס פְּנֵה. ע"פ או"כ 3, ו. פנה - יקר ומולק. ע"פ ירמ' גח, כו ומלנ"ס. צדק מלאה. ע"פ ישע' א, כא; לג, ה; צ"ר פ"ו מנ, ס"ו ו, צדק נקראת ירושלים. צמשייתה מלא כל טמאה. ע"פ יח' ת, יב"ג. ומכבדיה הזילה. ע"פ או"כ א, ת. כדוה מטמאה. ע"פ ישע' ל, כב; או"כ א, יג. ורדפו מכס חמשה מלה. ויק' כו, ת. זנח עליון. ע"פ או"כ 3, ז. קרית מועדיכם. ע"פ ישע' לג, כ. והאביל שערי חיל. ע"פ או"כ 3, ת. ראו קניות לצ"ח, ס"ו ט. עמידת רגליכם. ע"פ תה' קכב, 3. מי בקש זאת. ישע' א, יב. פן. ע"פ ישע' י, יד. והגלכם. ע"פ מ"צ כד, יד. וגמר אומר. ע"פ תה' עז, ט. ופניתי אליכם. ויק' כו, ט. חשב. או"כ 3, ת. שנאת אס. ע"פ או"כ 3, ה; מכדרי' מס' דשירה, פ"ו ה; מדח"ג פ"ו בחקותי, ס"ו 3. לקט כשושן. ע"פ שה"ש 3, א. ומחלב עוללה. ע"פ ויק' כו, כט. אותה דשן. ע"פ ישע' לד, ז. קיטור... העלה ככבשן. ע"פ צ"ר יט, כה; מ"צ כה, ט. ושאלו איך דגן. ע"פ או"כ 3, יב. ואכלתם ישן טשן. ויק' כו, י. טבעו. או"כ 3, ט. רובדי. ע"פ משנ' יומא פ"ד, מ"ג. דוכני. ע"פ משנ' ערכין פ"ב, מ"ו. בני חמת כנקטל מכהני. ע"פ מ"צ כה, יח; יח"כא. גילה יסוד. ע"פ מ"כ א, ו. מכוני. ע"פ ש"י טו, ה; מ"א ה, יג. וסע מתוכי. ע"פ צצ"ו ר"ה, דף לא ע"א; סט"ר פ"ו כו. ונתתי משכני. ויק' כו, יא.

ח"נ והערות

פְּנֵה צֶדֶק. באשכנז ומח' רומניא: פְּנֵת צֶדֶק. צֶדֶק מְלֹאָה. במח' רומניא: צֶדֶק מְלֹאָה. מִצָּא כָל־טְמֵאָה. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל ואשכנז. במח' רומניא: מִצָּאָה כָל־טְמֵאָה. וְהֶאֱבִיל. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. במח' רומניא: וְהֶאֱבִיל, ללא וי"ו. שְׁעָרֵי חֵיל. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. בכ"י: שְׁעָרֵי חֵיל. במח' רומניא: יְשָׁרֵי חֵיל. פֶּן וְהִגְלַכֶם. באשכנז: יְפִן וְהִגְלַכֶם. במח' רומניא: יְפִן וְהִגְלַכֶם. חֲשַׁב שְׁנֵאת אִם. באשכנז: חֲשַׁב שְׁנֵאת אִם. במח' רומניא: יְחֲשַׁב שְׁנֵאת אִם, ותיבת 'אום' באה פעמיים: לָקַט כְּשׁוֹשָׁן. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל ובאשכנז. בחלק מאשכנז: לָקַט כְּשׁוֹשָׁן. במח' רומניא: לָקַט כְּשׁוֹשָׁן. אוֹתָהּ דִּשָׁן. במח' נירנברג, ראש"ך, עוד כ"י ואתר האקדמיה: יְחַרְבֵּ דִשָׁן. ואכלתם ישן. בנוסחאות האשכנזים ומקצת כ"י בגולד' נוסף: תְּמֹר וּמִכְבֻּדֶיהָ הַזֵּילוּהָ כְּדוּהָ מִטְמֵאָה. כ"ה בכ"י: מַח' נירנברג, עה"ב וגולד'. במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל: טְבַעוּ נְכֶסוֹ. במקצת אשכנז: טְבַעוּ נְכֶסוֹ. במח' רומניא: טְבַעוּ נְכֶסֶי. כ"ה במח' שד"ל וכן נראה מבולוניא. במח' רמ"ו וכ"י (כנראה תיקון): בְּגִי חֲמַת. כְּנָקְטֵל. באתר האקדמיה: בְּרַבְלָה כְּנָקְטֵל. אֶלְף וְחִמְשׁ מֵאוֹת. כ"ה בנוב"ר, קד"ן, מח' רומניא ואתר האקדמיה. בנוסחאות האשכנזים: יְחַרְבֵי פְּנֵי שְׁנֵי, זכ' ו, ג, וכ"ה בסוגריים במח' שד"ל. גְּלָה. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, רומניא, כ"י, נוסחאות האשכנזים, ראש"ך ועה"ב. במח' רמ"ו ונירנברג: יְסוֹד מְכוּנֵי. כ"ה בנוב"ר ואתר האקדמיה. במח' רומניא וראש"ך: יְסוֹד מְכוּנֵי, וכ"ה בפירוש מח' נירנברג (בניגוד לנוסח הפנים). וְסַע מְתוּכֵי.

לְמָה תְּרִיבוּ אֵלַי כָּלְכֶם. חֲזַקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם. מִיְדָכֶם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:

יֵשְׁבוּ מִבְּכִים מִנְאֵק מִתִּיכֶם. בְּאַרְבַּע מִיתוֹת הַפִּיל מִתִּיכֶם.
חָרַב וְרָעַב וַחֲיָה וְדָבָר שַׁחַתְכֶם. כָּסֶר יָצַל פֶּן וְהִתְהַלַּכְתִּי
בְּתוֹכְכֶם:

סָחִי וּמָאוֹס שְׁמִנִי. כֹּלָה בָּאֶפֶס וַיִּשְׁטַמְנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:

כָּלוּ לְשׁוֹד רָגַע אֶהְלִיכֶם. וּבְכֶם נִשְׁבְּעוּ מְהוֹלְלֵיכֶם.
לְחִיקְכֶם שָׁפְכוּ נִפְשׁוֹת עוֹלְלֵיכֶם. בְּמוֹאָסְכֶם שִׁיחַ אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם:

לְמָה תְּרִיבוּ אֵלַי כָּלְכֶם. חֲזַקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם. מִיְדָכֶם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:

לְאַמּוֹתֶם כִּלְכוּל אָנָּה שׁוּעוֹ. וַיִּצוֹר לְמִלְאָכָיו שָׁח מִנֵּי שְׁעוֹ. אֶרֶץ
הַכְּרָמַל הַבְּאֵתִים וְשַׁעֲשְׁעוֹ. וְשָׁנְאוּ מוֹכִיחַ וְאִסְלָא תִשְׁמְעוּ:
סָחִי וּמָאוֹס שְׁמִנִי. כֹּלָה בָּאֶפֶס וַיִּשְׁטַמְנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

ישנו מנכים. יחז' ח, יד; איכ' ג, י. מנאק מתיכס. ע"פ אוי' כד, יב. נארינע מיתות הפיל וכו'. ע"פ יחז' יד, כה. ראו צנלי כחוצות, דף ל, סוף ע"א. שחתכס. ע"פ יחז' ה, טז. כסר אל. ע"פ צמ' יד, ט. והתהלכתי בתוככם. ויק' כו, יב. כלו. איכ' ג, יא. לשוד רגע. ע"פ צמ' טז, כה; י, י. אלהיכס. ע"פ תה' עה, ס. זכס נשעו מהולליכס. ע"פ תה' קב, ט. ראו דב' כה, לו. לחיקס שפכו נפשות עולליכס. ע"פ איכ' ג, יא-יב. צמאסכס שיח. ע"פ ויק' כו, מג. אני ה' אלהיכס. ויק' כו, יג. ראו שמו"ר פר' כט, ס' ג. לאמותס כלכול אנה שועו. ע"פ איכ' ג, יב. ואר. ע"פ דב' לב, יח. למלאכיו שח מני שועו. ע"פ ישע' כב, ד ורש"י; מדה"ה מו' קלו, ס' ג. ארץ הכרמל הנאתים. ע"פ ירמ' ג, ז. ושעשעו. ע"פ מד"ז שה"ש (ציצה), פר' א, פ"א, ו'להחטין בתוכה'. ושנאו מוכיח. ע"פ עמו' ה, י. ואס לא תשמעו. ויק' כו, יד.

באתר האקדמיה: זסע מתוכו. יֵשְׁבוּ מִבְּכִים. כ"ה בפסוק, כ"י, גולד' ומקצת אשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל, רומניא ושאר אשכנז: יֵשְׁבוּ מִבְּכִים. מִבְּכִים מִנְאֵק. במח' רומניא: מִבְּכִים מִנְאֵק. מִנְאֵק מִתִּיכֶם. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, נירנברג, עה"ב, נוסחאות האשכנזים, כ"י ורומניא. במח' רמ"ו: מִנְאֵק מִתִּיכֶם. הַפִּיל מִתִּיכֶם. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, נירנברג, עה"ב ונוסחאות האשכנזים. במח' רמ"ו: הַפִּיל מִתִּיכֶם, וכו"ה בכ"י ומח' רומניא. חָרַב. במח' נירנברג: חָרַב, כסר יָצַל. בקד"ן, קצת אשכנז וגי' בשד"ל: יָכֶסר יָצַלְס. בראש"ד, פירוש מח' נירנברג ועה"ב: יָכֶסר יָצַלְס. רָגַע אֶהְלִיכֶם. באשכנז: יָכֶרַע אֶהְלִיכֶם. במח' רומניא: יָכֶרַע אֶהְלִיכֶם. באתר האקדמיה: רָגַע וּשְׁבִי אֶהְלִיכֶם. וּבְכֶם נִשְׁבְּעוּ. באשכנז ובמח' רומניא: זִבְכֶם נִשְׁבְּעוּ. באתר האקדמיה: זִבְחֶם נִשְׁבְּעוּ. לְחִיקְכֶם שָׁפְכוּ. בדפוס

אשכנז: לְחִיקְכֶם נִשְׁבְּעוּ. במח' רומניא: לְחִיקְכֶם שָׁפְכוּ. עוֹלְלֵיכֶם. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא, כנמצא במקצת מקומות במקרא. ברוב המקומות במקרא, בקמ"ן, במקצת דפוס אשכנז ומח' נירנברג: נִפְשׁוֹת עוֹלְלֵיכֶם. בְּמוֹאָסְכֶם שיח. בנוסחאות האשכנזים: בְּמוֹאָסְכֶם שיח. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. באתר האקדמיה: זַפְנִיתִי אֱלִיכֶם. אָנָּה שׁוּעוֹ. כ"ה במח' בולוניא, נוסחאות האשכנזים ורומניא. במח' רמ"ו, קד"א ושד"ל: אָנָּה שׁוּעוֹ. באתר האקדמיה: יָדַן אָנָּה שׁוּעוֹ. שׁוּעוֹ. במח' רומניא: שׁוּעוֹ. הַבְּאֵתִים וְשַׁעֲשְׁעוֹ. כן הניקוד בנוב"ר, מח' נירנברג וחלק מאשכנז. בגולד' ועוד אשכנז: הַבְּאֵתִים וְשַׁעֲשְׁעוֹ.

מָה־אֶעֱיֹדֶךָ יִשִּׁיחַ עִסְגוֹרֶיךָ בּוֹסְסוּ־אוֹמְרֵי עַל־סוֹס נָנוּס
 עַל־בֶּן נָסוּ־נִלְאִיתִי נִשָּׂא עֲוֹנוֹתֶיכֶם כְּהַעֲמָסוּ־וְאִי־סָרְכֶם וְנִגְמַתִּי
 וְאִם־בְּחַקְתִּי תִמְאָסוּ:

לְמָה תִרְיֵבוּ אֵלַי בְּלַכְּסֵם חִזְקוּ עָלַי דְּבַרְיֶכֶם מִיֶּדְכֶם הִיתָה זֹאת לָכֶם:

נְבִיאֶיךָ טָעוּ תִרְמִית שׁוּא חֲזוֹת־וְאֶדְרָשׁ לְסַלַח וְנִגְמַתִּי אִי
 לְזֹאת פְּתִיתִים וּכְנַגְדֵי הִשְׁיֵבוּ עֲזוֹת־וְאֶנְפַתִּי וְשַׁחְתִּי אֶף־אֲנִי
 אֶעֱשֶׂה־זֹאת:

סָחִי וּמָאוּס שְׁמִנִי כִלָּה בְּאֶפֶס וַיִּשְׁטַמְנִי נַחֲמוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנִי:

סִפְקוּ חֲרָקוּ שְׂרָקוּ מוֹנִי מִבְּפָנַי וּמִבְּחוּץ לְהַצְמִית אֲמוּנִי
 כִּי־בָנִים זָרִים חָלְלוּ סְפוּנִי לָרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה נָם וְנִתַּתִּי פְּנִי
 לְמָה תִרְיֵבוּ אֵלַי בְּלַכְּסֵם חִזְקוּ עָלַי דְּבַרְיֶכֶם מִיֶּדְכֶם הִיתָה זֹאת לָכֶם:

מקורות ומקבילות

מה אעידך. אי"ב, יג. ישיח עסגוריך. ע"פ דה"צ ל"ח, ח. נוספו. ע"פ ישע' ל"ג, יח; ירמ' יב, י. אומרי על סוס וכו' נסו. ע"פ ישע' ל"ג, טז; משר"א פ"ג, עמ' 38. נלאיתי נשוא. ע"פ ישע' א, יד. כהעמסו. ע"פ מ"א יב, יא. ואי־סרכם. ע"פ הו"ס, ז, יב. ואם בחוקותי תמאסו. ויק' כו, טו. נביאך טעו וכו'. ע"פ יחז' יג, י; אי"ב, יד. תרמית שוא חזות. ע"פ ירמ' יד, יד; כג, כה; יחז' כג, כח. ואדרוש לסלות. ע"פ ירמ' ה, א. אי לזאת. ירמ' ה, ז. פתיים. שמו"ר פ"ג, ס' ט, 'הצבים ישראל שהוא מפתה אותם', ע"פ ישע' נה, ג. הלשון ע"פ ש"צ ג, כה. השיבו עזות. ע"פ ישע' ה, יט; מש' יח, כג. ולאנפתי. ע"פ מ"א ח, מה; ישע' יב, א. אף אני אעשה זאת. ויק' כו, טו. ספקו חרקו שרקו. ע"פ אי"ב, ג, טרעו. ראו סה' כג, יד. מוני. ע"פ ישע' מט, כו ורש"י ע"פ ויק' כה, יד. מנפנים ומנחוך. ע"פ יחז' ז, טו; אי"ב, כ. להלמית. ע"פ ש"צ כג, מה. אמוני. ע"פ ת"ו ישע' כו, ג. כי בני זרים. ע"פ הו"ס, ז. חללו ספוני. ע"פ יחז' ז, כח"כ; דני' יא, לא. לרעה ולא לטובה. ע"פ ירמ' כה, י; ספר"א, פ"ג בחוקותי, פ"ג, פ"ד ס' ד, 'כשם שנאמר בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי וכו'. ונתתי פני. ויק' כו, ח.

ח"ג והערות

אומרי על-סוס. במח' רומניא: 'אומרים על-סוס, וכ"ה באשכנז. נ"א בשד"ל: 'אמרו על-סוס. באתר האקדמיה: 'ויאמרו על-סוס. נלאיתי נשוא עונותיכם. כ"ה בנוב"ר ובאשכנז. במח' רומניא: 'נלאיתי עונותיכם נשוא. כְּהַעֲמָסוּ. באשכנז: 'כְּהַעֲמָסוּ. במח' רומניא: 'זלא העמסו. באתר האקדמיה: 'זלא העמסו. ואי־סרכם. לא נמצא במח' רומניא. וְנִגְמַתִּי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ורומניא. באשכנז: 'נְגַמְתִּי. במח' שד"ל, הביא את שתי הנוסחאות, אלא שהגיה בתוספת אל"ף, (1) וְנִגְמַתִּי, (2) וְנִגְמַתִּי. וְאִם־בְּחַקְתִּי תִמְאָסוּ. כ"ה בנוב"ר ובמקרא. באשכנז, מח' רומניא ואתר האקדמיה: 'אם־בחקתי תמאסו, וללא אל"ף בתיבת אם. נביאך טָעוּ. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. במח' רומניא: 'נביאך טעו. באתר האקדמיה: 'נביאך טעו. תִרְמִית שׁוּא חֲזוֹת. במח' שד"ל נ"א: (ע)תִרְמִית שׁוּא (ל)חֲזוֹת. וְאֶדְרָשׁ לְסַלַח. בעה"ב: 'וְדַרְשָׁתִּי לְסַלַח. וְנִגְמַתִּי אִי לְזֹאת. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניה. במח' שד"ל: 'וְנִגְמַתִּי אִי לְזֹאת. באשכנז, קד"ץ, ראש"ך ואתר האקדמיה: 'זפצתי אי לזאת. במח' רומניא: 'זפצתי לזאת, וללא תיבת אי. לְהַצְמִית אֲמוּנִי. כ"ה בנוב"ר ובאשכנז. במח' רומניא: 'להשמיד המוני. באתר האקדמיה: 'להכחיד אמוני. וְדִים. נ"א באשכנז ונ"א בשד"ל: 'ביבאו וְדִים. במח' רומניא: 'בְּבִגְנֵי בֵּית וְדִים. במח' נירנברג ועוד: 'ביבגני וְדִים. חללו ספוני. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, קד"ץ וגולד'ר. בדפוסי אשכנז ומח' רומניא: 'חללו צפוני. נָם וְנִתַּתִּי.

פָּצוּ זָדִים לְפָנַי מִי־תַחֲלָה. עִם כְּבֹד עֲוֹן פָּקֵד וַיִּלְאֲדָה.
 לֹא תַחֲכוּ מוֹפֵת וְאוֹת וּפְלֵאָה. כְּנָסֵב וְנָסַע וְנָם וְאָס־
 עַד־אֱלֹהִים:

סְחִי וּמָאוֹס שְׁמָנִי כִלָּה בְּאִפּוֹ וַיִּשְׁטְמָנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:

עֲשֵׂה וַיִּרְם קְדָקֹד כְּגִי שְׂאוֹן. וְדַמֵּי שְׂפָרְגֵי כְּגִי צְמָאוֹן.
 וּבְכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה הוֹסִיף יְגוֹן עַל־אוֹן. מֵעַת כָּעַס וְנָם וְשִׁבְרֵתִי
 אֶת־גְּאוֹן:

לָמָּה תִרְיָבוּ אֵלַי כְּלַכֶּם. חֲזַקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם. מִיְדַכֵּם הֵיטָה זֹאת לָכֶם:

צָעַק הוּי הוּי וְאַשְׁפָּה הַרְיֵק. מִפֶּה וּמִפֶּה הִבִּיא מַעְרִיק. וּבִלְעָגִי
 מְעוּג שְׁנֵי צָר הַחֲרִיק. וּבְכִלָּה כַחֵי כְּגוֹאֵם וְתָם לְרִיק:
 סְחִי וּמָאוֹס שְׁמָנִי כִלָּה בְּאִפּוֹ וַיִּשְׁטְמָנִי. נַחֲמֵנוּ מִהֲרָה יִשְׁעֵשְׂעוּנֵינוּ:

ח"ג והערות

במח' שד"ל: יצאם ונתתי. במח' רומניא ואתר האקדמיה ללא תיבת ינס. פצו זדים לפני מי־תחלה. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. במח' רומניא: יצו צרים לפני מתהלה. פקד וילאה. כ"ה בנוב"ר ובאשכנז. במח' רומניא: יפקד וילא. בקד"ץ, נ"א במח' שד"ל וגולד'ר: יפקד מלא. באתר האקדמיה: יפקד ויכלה. וילאה לא. במח' רומניא: וילא וילא, בתוספת וי"ו. לא תחכו. בכ"י נוסף בגליון תיבת יעוד, וכ"ה בנוסחאות האשכנזים, מח' רומניא ואתר האקדמיה, אבל איננו בנוב"ר וכ"י בנוסח המקורי. מופת ואות ופלא. במח' רומניא: מופת ואות פלא. בגולד'ר: אות ומופת ופלא, וכן בעוד אשכנז. במח' נירנברג: יעוד מופת ופלא. בעוד אשכנזים: יעוד למופת ופלא. כנסב ונסע. כ"ה בנוב"ר ואתר האקדמיה. במח' רומניא: יכנסב ונסע. בגולד'ר: ינסב ונסע. אשכנז: יאנף ונסע. ונס ואס־עד. במח' שד"ל: ינאם ואס־עד. כגי צמאון. כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רומניא, אשכנזים ואתר האקדמיה: יגי צמאון. במח' רמ"ז: יגי צמאון. ונס ושברתי. במח' שד"ל: ינאם ושברתי. צעק הוי הוי. במח' רומניא: יצעק אוי אוי. ונאשפה הריק. באשכנז: ינאשפתו הריק. ובילעגיי מעוג שני. במח' רומניא: יבלעגיי מעוג שני. בשד"ל ואתר האקדמיה. באשכנז: ינאם ותם. במח' שד"ל: יבואם ותם.

מקורות ומקבילות

פלו זדים. ע"פ אי"כ 3, טו. תקלה. ע"פ שמו"ל 3, יא. עס כנד עון. ישע"ר 4, ד. פקד. ע"פ ירמ' 4, ט; יא, כג; כג, 3. וילאה. ע"פ ישע"ר 4, יד. לא תחכו מופת וכו'. ע"פ דב' 3, יא; 33בלי חגיגה, דף ה ע"ב, 'עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מנייה'. כנסב ונסע. ע"פ הוש' 4, טו. ואס עד אלה. ע"פ ויק' כו, יא. עשה. אי"כ 3, ת. קדקוד בני שאון. ע"פ ירמ' מה, מה. רלו קינות לב"א, ס' ט. ודמי שכרני. ע"פ ישע"ר מט, כו. בני צמאון. כמו תה' כג, ד. צמאון. ע"פ דב' כה, מה. וכל שנה ושנה הוסיף וכו'. רלו משני סוטה פ"ט, מ"ג. יגון על און. ע"פ ירמ' 4, יא; מה, ג; יח' כג, לג. ושברתי את גאון. ע"פ ויק' כו, יט. לעק. אי"כ 3, יא. הוי הוי. ע"פ זכ' 3, י. ואשפה הריק. ע"פ אי"כ ג, יג. מעריק - ערק. ע"פ תי"ו צ"ל לא, כב; חו"י ג, ג. רלו קינות לב"א, ס' ט. ובלעגיי מעוג. ע"פ תה' לה, טו. שני צר החריק. ע"פ תה' לו, יב; חו"י טו, ט; אי"כ 3, טו. וכלה כוחי. ע"פ תה' עא, ט. ותם לריק. ויק' כו, ב.

יצאם ושברתי. צעק הוי הוי. במח' רומניא: יצעק אוי אוי. ונאשפה הריק. באשכנז: ינאשפתו הריק. ובילעגיי מעוג שני. במח' רומניא: יבלעגיי מעוג שני. בשד"ל ואתר האקדמיה. באשכנז: ינאם ותם. במח' שד"ל: יבואם ותם.

קוּמִי דַּפְקִי שׁוּעֵי אֱלֹהֵי דְדָמִי. וְתַנִּי כְּאוֹב קוֹלֶךְ מֵאַרְצֵי וְדָמִי. מִי
 רֹאשׁ הַשְּׁקָנִי וְהַדְּמִי. וְחֻשְׁךָ הַלּוּכִי בְּגָאֵם וְאִם־תִּלְכוּ עִמִּי:
 לְמָה תִּרְיֵבוּ אֵלַי בְּלִבְכֶם. חֲזַקוּ עָלַי דְּבִרְיִכֶם. מִיְדַכֶּם הֵייתָה זֹאת לָכֶם:
 רְאֵה גּוֹרֵל אֹיֶת הַיּוֹשֵׁם לְעֵיתָ. וְלִקְאֵת מִדְּבַר הֵייתִי דְמוּתָ.
 גּוֹלָה גְנוּיָת וְסוּרָה כְּגוּיָת. בְּשִׁמְעִי וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם אֶת־חֵיתָ:
 סְחִי וּמֵאוֹס שְׁמִנִי. כְּלָה בְּאִפּוֹ וַיִּשְׁטַמְנִי. נַחֲמוּ מְהֵרָה יִשְׁעֵשְׁעוּנִי:
 שְׁכַבּוּ בְּעֵלוֹף כְּתָא וְאִין דּוּלָה. הַמְלָאִים גְּעַר לְאִין מֵרְפָא
 עוּלָה. וְהִרִי כְּמָה שְׁנִים לְהַתְּכֵלָה. אֲנוּשִׁים בְּנוּכַח וְאִם־בְּאֵלָה:
 לְמָה תִּרְיֵבוּ אֵלַי בְּלִבְכֶם. חֲזַקוּ עָלַי דְּבִרְיִכֶם. מִיְדַכֶּם הֵייתָה זֹאת לָכֶם:
 תִּקְרָא אִיד עוֹלְלָתִי עַל־אֲדָמוּנִי. לְסַחְפוֹ וּלְשַׁסְּפוֹ שְׁבַע־תִּים

מקורות ומקבילות

קוּמִי. אי"כ 3, יט. דפקי. ע"פ ילקו"ש תה' רמח חרעה, ודפק
 על פתחו של מלך וכי. שועי אל דמי. ע"פ ישע' ס3, ו.
 ותני כאוב קולך מארץ. ע"פ ישע' כט, ד. ודומי. ע"פ תה'
 ס3, ו. מי ראש השקני והדמי. ע"פ ירמ' ח, יד. וחשך
 הלוכי. ע"פ ישע' ג, י ורש"י. ואם תלכו עמי. ע"פ ויק' כו, כא.
 ראש. אי"כ 3, כ. גורל אֹיֶת. ע"פ תה' קכ3, יג. הוֹסֵס לְעֵיתָ.
 ראו ח"ג והערות. ולקאת מדבר הייתי דמוית. ע"פ תה' קכ, ז.
 ראו רש"י ורד"ק ד"ה דמיתו. גולה גוית וסורה כוית. ע"פ
 ישע' מט, כא ואי"כ 7, טו. בשמעני. ע"פ ישע' מח, ח. והשלחתי
 נכס את חית השדה. ויק' כו, כ3. שכנו בעלוף כחא. ע"פ
 ישע' נא, כ; אי"כ 3, כא. דולה. ע"פ תה' ל, 3. המלאים
 גער. ע"פ ישע' נא, כ. לאין מרפא עולה. ע"פ דה"צ לו, טז.
 והרי כמה שנים. ע"פ זכ' ז, ג. להתכלה. ע"פ ישע' י, כג.
 יחו' יא, יג. אנושים. ע"פ ירמ' טו, יח. ואם באלה. ויק'
 כו, כג. תקרא. אי"כ 3, כ3. איד. ע"פ ירמ' מט, ח. עוללתי.
 ע"פ אי"כ 8, כ3. על אדמוני - על עשו. ע"פ צר' כה, ל.
 לסחפו. ע"פ ירמ' מו, טו. ולסספו. ע"פ ש"א טו, לג. שבעתים.
 ע"פ תה' עט, יב; מדת"ג פ"ר כי תלא, ס"י י.

ח"ג והערות

קוּמִי דַּפְקִי. באשכנז: 'קומי דפקי'. כאוב קולך מארץ
 וְדָמִי. באשכנז: 'כאוב מארץ קולך ודמי'. במח' רומניא:
 'כאוב מארץ קולך ודומי'. מי ראש. במח' רומניא
 ואתר האקדמיה: 'מי רוש'. השקני וְהַדְּמִי. כ"ה בנוב"ר
 ואתר האקדמיה. באשכנז: 'השקני וְהַדְּמִי'. במח' רומניא:
 'השקני וְהַדְּמִי'. וְחֻשְׁךָ הַלּוּכִי בְּגָאֵם. באשכנז: וְחֻשְׁךָ
 הַלּוּכִי בְּגָאֵם. במח' רומניא: וְחֻשְׁךָ הַלּוּכִי בְּנוּכַח. באתר
 האקדמיה: וְחֻשְׁךָ הַלּוּכִי בְּנוּכַח. ראה גּוֹרֵל אֹיֶת
 הַיּוֹשֵׁם. כ"ה בנוב"ר, אשכנז ואתר האקדמיה. במח'
 רומניא: 'ראה גּוֹלָה רְעִים שְׁמֹקָה'. ג"א בשד"ל: 'ראה
 גּוֹרֵל אֹיֶת רְעִים הַיּוֹשֵׁם'. במקצת אשכנז: 'ראה גּוֹרֵל הַיּוֹשֵׁם
 לְרְעִים'. הַיּוֹשֵׁם לְעֵיתָ. הוא שם עיר בישע' ג, כח
 וראו יהו' ח, כ. במקצת אשכנז וגולד' מנוקד: 'הוֹסֵם
 לְעֵיתָ', ופירשוהו, שהוא לשון 'שמו את ירושלים לעינים',
 (תה' עט, א), לעי השדה. גּוֹלָה גְנוּיָת וְסוּרָה כְּגוּיָת.
 כ"ה בנוב"ר, גולד' ואתר האקדמיה. במח' רומניא: 'גולה
 כְּגוּיָת וְסוּרָה כְּגוּיָת'. בחלק מאשכנז: 'גולה כְּגוּיָת וְסוּרָה
 כְּגוּיָת'. וְהִרִי כְּמָה שְׁנִים. כ"ה בנוב"ר ובאשכנז. במח'
 רומניא: 'זהירי תשע מאות וְחֻמְשִׁים וְחֻמְשִׁים שְׁנָה'. נוסח
 כ"י אחד בגולד': 'אֵלַף וּמֵאָה וְשֵׁשׁ וְעוּד'. באתר האקדמיה:
 'זהירי אלף ועשרים וחמש שנה'. להתכלה. באשכנז
 ומח' נירנברג נוסף: 'הִקְמִי לְהַתְּכֵלָה'. אנושים בְּנוּכַח.
 מח' רומניא ואתר האקדמיה: 'אנושים בְּנוּכַח'.
 אִיד עוֹלְלָתִי. במח' שד"ל: 'אִיד עוֹלְלָתִי'. עַל־אֲדָמוּנִי. כ"ה
 במח' רמ"ו (שונה ע"י הצנזורה), בולוניא, שד"ל,
 אשכנז ואתר האקדמיה. במח' רומניא: 'עַל־אֲדָמוּנִי'. בקד"א:
 'עוֹלְלָתִי לְאֲרָמוּנִי'. לְסַחְפוֹ וּלְשַׁסְּפוֹ. במח' רומניא
 ואתר האקדמיה: 'לְסַחְפוֹ וּלְשַׁסְּפוֹ', וללא וי"ו. שְׁבַע־תִּים
 כְּאוּנִי. בכ"י, מח' רומניא ואתר האקדמיה: 'שְׁבַע־תִּים
 כְּאוּנִי'.

כְּאוֹנֵי תְהוֹם צָרִי בְּצֵאת קוֹל מְאַרְמוֹנֵי כְּנֶהְמֶמְתִּי בְּרִיב
וְהִלַּכְתִּי אֶף-אֲנִי:

סְחִי וּמְאוֹס שְׁמֵנִי כִּלְהָ בָּאפוּ וַיִּשְׁטְמֵנִי נַחֲמוּ מְהֵרָה יִשְׁעֵשְׁעוּנִי:

אֲנִי לְבִטְתִּי מִיַּד כָּל-עוֹבֵר. עֲבוּר שְׁעֵשׂוּעֵי כִּי-תַעֲבֹתִי
מִלְּחֶבֶר. זְרוּמִים הָעִיר
עָלִי לְהִתְגַּבֵּר. רְדוֹת בֵּי וְעוֹלָלִי לְשִׁבְרִי. לָכֵן קוֹנְנֶתִי אֵיכָה
אֲשַׁפְּתוּ פְתוּחַ כְּקָבֵר:

אֵיכָה אֲשַׁפְּתוּ פְתוּחַ כְּקָבֵר. וְלְרוּדֵי בְּאֶף הוֹסִיף אֲבָר.
אֲנִי הִגְבַּר: אֵיכָה אֲשֵׂא
עוֹן הֶגַּח וְחֶסֶם פִּי מִפְּלִל לְהֶגַּח. אוֹתִי נְהַג: אֵיכָה אֶן זַעֲמוּ

ח"ג והערות

תְהוֹם צָרִי. כן מנוקד בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: תְהוֹם צָרִי. בְּצֵאת קוֹל מְאַרְמוֹנֵי. במח' רומניא: בְּצֵקוֹל מְאַרְמוֹנֵי? כְּנֶהְמֶמְתִּי בְּרִיב. במח' רומניא: כְּנֶהְמֶמְתִּי בְּרִיב. וְהִלַּכְתִּי אֶף אֲנִי וכו'. נחמוזי מהרה ישעשעוני. כאן מסתיימת הקינה במח' רומניא ואתר האקדמיה. אֲנִי לְבִטְתִּי מִיַּד וכו'. סלסלה מאת ר' אלעזר קליר. ס' לעזר. אֵיכָה אֲשַׁפְּתוּ פְתוּחַ. קינה מאת ר' אלעזר קליר, המכילה כ"ב בתים, ארבעה טורים בכל בית. מיוסדת ע"ס א"ב משולש לכל טור. המילה הראשונה של ג' הטורים הראשונים בכל בית לקוחה מפר' א, ב וד מאיכה ע"ס א"ב ובסוף כל טור בא מפסוקי איכ' (פר' ג) ע"ס א"ב משולש. המילה הראשונה בטור הרביעי בכל בית, היא המילה הראשונה מכל פסוק של פ"ה של איכ', הקטע האחרון מהטור הרביעי בכל בית, הוא ציטוט מתחילת פסוקי ויק' פר' כו, פסו כהימו. הקינה נמצאת גם במנהג אשכנז, גולד, דף סה, ס' טז; רומניא, דף רה

מקורות ומקבילות

כְאוֹנֵי - כלערי. ע"פ בראשית לה, יח ורש"י. תהום. ע"פ דצ' ז, כג; תה' קמד, ו. נללח קול מארמוני. ע"פ ישע' סו, ו; שמו"ר פר' ט, ס' יג; מדה"ג פרשת ואלה, ס' טו. כנהממתי. ע"פ ישע' ה, ל. בריב. ע"פ ישע' ג, יג; מ, טז; ירמ' ב, ט. והלכתי אף אני. ויק' כו, כד. לנטתי. ע"פ מש' י, ח. מיד כל עובר. ע"פ איכ' ג, טו. שעשועי - תורה. ע"פ תה' קיט, טו. כי תעבתי מלחבר. ע"פ ירמ' ט, יב; מו"כ ג, ט. זרומים העיר עלי להתגבר. ע"פ ישע' ג, יב. ועוללי לשבר. ע"פ מ"ב ח, יב. לכן קוננתי. ע"פ ירמ' ט, טז. אשפתו פתוח כקבר. ע"פ ירמ' ה, טו. ולרודי בלף. ע"פ ויק' כו, ח. הוסיף אבר - כקף. ע"פ ישע' מ, לא ורש"י; דצ' כח, מט. אני הגבר. איכ' ג, ח. הג - דבר בדבורו הקשה. רש"י ישע' כז, ח. וחסם פי מפלל. ע"פ איכ' ג, ח. להג - לשון הגייה ודבור. אלשך על קר' יב, יב. אותי נהג. איכ' ג, ב. אף. ע"פ זכ' א, יד. זעמו לשפוך. ע"פ יח' כב, לא.

ע"ב; כ"י 170; מע"צ דף 337; עה"ב דף 264; מח' נירנברג דף 206ב-208א; אתר האקדמיה: Oxford, Bodleian Library, e.35 (2720), 33-34. פתוח כְּקָבֵר. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ז, רומניא ואשכנז: פתוח כְּקָבֵר, וכ"ה ברמ"ז. וְלְרוּדֵי בְּאֶף. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניה, כ"י, נירנברג וגולד. במח' שר"ל ודפוסי אשכנז: וְלְרוּדֵי בְּאֶף. במח' רומניא: וְלְרוּדֵי בְּאֶף. אֲשֵׂא עוֹן. כ"ה בנוב"ר, רומניא, גולד' ומקצת אשכנז, וכן נראה מקד"א, עה"ב וקד"ץ. במח' נירנברג ושאר אשכנז: אֲשֵׂא עוֹן, בסמיכות. הֶגַּח וְחֶסֶם. כ"ה במח' בולוניה במקום הֶגַּח, ובא בחסרון ה"א, ראו קד"א. וכן מנוקד במח' נירנברג, גולד' ודפוסי אשכנז. במח' רמ"ז, שר"ל וכ"י: יֶהַג וְחֶסֶם. במח' רומניא: יֶהַג וְחֶסֶם. פִּי מִפְּלִל. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. במח' רומניא: פִּי מִפְּלִל. באתר האקדמיה: פִּי מִפְּלִל. לְהֶגַּח. במח' רמ"ז הוגה בטקסט: וְלְהֶגַּח, בתוספת ה, וכן נוסף כנ"א במח' שר"ל.

לְשַׁפְּךָ. הַכִּיל נִלְאִיתִי וְגַם שַׁפְּךָ. אַךְ בֵּי יֵשֵׁב יְהִפְךָ: זָכַר
 אֶפִּיפְתִי בְּזָרְבִי. וְגַם בְּלִינְטוֹ אֶלְלִי עָרְבִי. וְהִבֵּאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב:
 בְּכַה בָּעַת כָּל חֶסְרִי. וּכְעוֹזֵב אֶרֶח יִסְרִי. בְּלָה בְּשָׂרִי:
 בְּלַע בַּיִת לָרוּם מְזֻקָּף. וּבִבְרֹזֶל סִבְכוֹ נִקְף. בָּנָה עָלַי וַיִּקְף:
 בְּנִי בְטָנִי לְאָכַל הַקְּשִׁיבְנִי. מְנִי צָר אֶחֱזָר הַשִּׁיבְנִי. בְּמַחְשָׁכִים
 הוֹשִׁיבְנִי: נַחֲלָתָנוּ בְּנִתְשׁוֹ בְּיַד לֹחֶס. נָם לֹא-אָחוּס וְלֹא-אֶרְחָס.
 בְּשִׁבְרִי לְכֶם מִטָּה-לְחֶס:

גְּלַתָּה גְּהוּצָה לְעֵנֵד עֲדִי. וּמַחְפָּה לְגָלוֹת לְעֵתְדִי. גְּדָר בְּעֲדִי:

מקורות ומקבילות

הכיל נלאיתי וכו'. ע"פ ירמ' ו, יא. וגם שפך. ע"פ יח' כ, ת. אך צי ישוב יהפוך. איכ' ג, ג. אפיפתי. ע"פ תה' יח, ה. ינטו לללי ערב. ע"פ ירמ' ו, ד; סע"ר פ"י כז, 'עם חשכה הניחו' וכו'; צבלי חננית, דף כט ע"א. והנאתי עליכם חרב. ויק' כו, כה. נכה צעת כל חסרי. ע"פ דב' כח, מה; ירמ' ח, כג; איכ' א, ג. וכעוזב אורח יסרי. ע"פ מש' טו, י ורש"י. גלה בשרי. איכ' ג, ד; איכ"ר פ"י ג, ס"ו. ג. גלג. ע"פ איכ' ג, ג; ג, ה. ראו ירמ' יב, יג. בית לרום מוזקף. ע"פ עזר' ט, ט; משני' מידות פ"ד, מ"ו, 'ההיכל וכו' רוס מלאה; צבלי יומא, דף כז ע"א. וצברזל סבכו נקף. ע"פ ישע' י, לד. נכה עלי ויקף. איכ' ג, ה. בני בטני לאכול הקשיבני. ע"פ ויק' כו, כט; דב' כח, נג; מד"א (צובר) דב', א, א. מני לר וכו'. ע"פ תה' מד, יא. אחור השיבני. ע"פ איכ' א, יג. צמחשכיס הושיבני. איכ' ג, ו. נחלתנו צנתשו. ע"פ ישע' ג, ו. ציד לוחס. ע"פ מ"צ כה, יד; ירמ' יב, ז. לא אחוס ולא ארחס. ע"פ ירמ' יג, יד. צצרי לכס מטה לחס. ויק' כו, כו. גלתה. ע"פ איכ' א, ג. גהולה. ע"פ שה"ש פ"י ד, ס"ו. ג. 'הענן היה שק צהס ומגהולין; מדת"ה מ' כג, ס"ו. ד. לענד עדי. ע"פ יח' טז, ז; מדת"ו (ורש"א), פ"י צא, ס"ו. ת. ומחפה. ע"פ צבלי צנת, דף פח ע"ב, '...בחוך חופתה'. ראו צתמ"ד ח"ב, פ"י ראויות יח', ד"ה אמר ר' יחאק, 'וחופתה של תורה'. לגלות לעתדי. ע"פ ילקוט'ש יח', רמז לו, '...גמורה גזרה על ישראל שילמדו תורה מתוך הלצר ומתוך השטנות' וכו'. ראו פדר"א פ"י מ, 'יודע אני שאין בני ממתין' וכו'. גדר צעדי. איכ' ג, ז.

ח"ג והערות

הכיל נלאיתי. במח' רומניא: 'הכיל נלאיתי'. וְגַם שַׁפְּךָ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, אשכנז ואתר האקדמיה. במח' רומניא, נירנברג ומקצת כ"י: וְגַם שַׁפְּךָ. במח' שד"ל: וְגַם שַׁפְּךָ. זָכַר אֶפִּיפְתִי בְּזָרְבִי. באתר האקדמיה: Cambridge, Lewis-Gibson (formerly Westminster), Liturgica, II, 26. בְּכַה בָּעַת כָּל חֶסְרִי. בְּלָה בְּשָׂרִי. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, עה"ב ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז, גולד', קד"ץ וראש"ד: 'בְּשָׂרְבִי, וכו' בניא במח' שד"ל. בְּלִינְטוֹ. באשכנז: 'ציינטו'. בכה בָּעַת כָּל. כ"ה בנוב"ר ואתר האקדמיה. באשכנז ומח' רומניא: 'בכה תקבָה בָּעַת כָּל. וּכְעוֹזֵב אֶרֶח יִסְרִי. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ועה"ב. באשכנז: וְכְעוֹבֵי אֶרֶח יִסְרִי. בקד"ץ ונ"א במח' שד"ל: וְכְעוֹבֵי אֶרֶח יִסְרִי. וּבִבְרֹזֶל סִבְכוֹ. כ"ה במח' בולוניא, קד"א, כ"י גולד', מקצת אשכנז, ראש"ד ואתר האקדמיה. במח' רמ"ו, שד"ל, קד"ץ עה"ב ורומניא: וְכְעוֹבֵי אֶרֶח יִסְרִי. סִבְכוֹ נִקְף. כ"ה בכ"י, קד"א, רומניא, גולד' ומקצת אשכנז. במח' בולוניא: 'סִבְכוֹ נִקְף'. בשאר אשכנז, ראש"ד וקד"ץ: 'סִבְכוֹ נִקְף'. במח' רמ"ו: 'סִבְכוֹ נִקְף'. מְנִי צָר. באתר האקדמיה: זמני צר'. נחלתנו בניתשו. במקצת אשכנז: נחלתנו בְּנִתְשׁוֹ, ובמקצת: 'נחלותינו בְּנִתְשׁוֹ'. במח' רומניא: 'נחלתנו בְּנִתְשׁוֹ'. אבל לפי האקרוסטיקון צ"ל: 'בנ... ולא בנ...'. נָם לֹא-אָחוּס. במח' רומניא ואתר האקדמיה: 'פִּין לֹא-אָחוּס'. במח' שד"ל: וְגַם לֹא-אָחוּס. לְעֵנֵד עֲדִי. כ"ה בכ"י, מח' נירנברג, ראש"ד, גולד' ואתר האקדמיה.

במח' רמ"ו, שד"ל, רומניא וקד"ץ: 'לְעֵנוֹת לְעֵנוֹת עֲדִי'. במקצת אשכנז: 'לְעֵנוֹת עֲדִי'. ובמקצת: 'לְשֵׁנוֹת עֲדִי', וכו' בניא בשד"ל. במח' בולוניא: 'לְעֵנוֹת עֲדִי'. עֲדִי. כן מנוקד במח' שד"ל, גולד' ודפוסי אשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא, כ"י נירנברג: עֲדִי. לפי נוסח זה, נראה שהניקוד איננו מדויק וצ"ל: 'עֲדִי', לשון תכשיט, וכן פירש בקד"א לגירסת 'לענות'. אמנם מקד"ץ נראה ש'לענות עדי', הוא לשון ערות, ואיכ' ניקדו צ"ל: 'עֲדִי', מלרע. ומחפה לגלות. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': 'מחפה לגלות', ללא וי"ו, וכו' במח' רומניא, אך שניקדו: 'מחפה'. לגלות

גִּדְעוּ גְאוֹן נְגִיד וְשׁוֹעֵי וְהַשִּׁיב יָמִין אַחֲרֵי מְלֵהוּשִׁיעַ. גַּם כִּי
 אֲזַעֲק וְאֲשׁוּעַ: גַּם-גִּבֵּר עָלַי פּוֹרְכֵי וּבִנְאָקֵי סֵתֶם חֲרִפֵי גְדָר
 דְּרָכֵי: יְתוּמִים גְּרוּשִׁים מֵאַחֲזוֹת. וְלֹא שָׁב אִפּוּ בְּכָל-זֹאת.
 בְּאוֹמֵר וְאִם-בְּזֹאת:

דְּרָכֵי דִיין סֶךְ לְהֶאֱבִילֵי. וּבְגָלוֹת לְשִׁשְׁךָ הוֹבִילֵי. דָּב אַרְב
 הוּא לֵי: דֶּרֶךְ דּוֹחֵק עַל-בְּמוֹת לְהַשְׁתַּרֵּר. שְׁעוּ מִנִּי בְּבָכִי
 אֲמַרְרֵי. דְּרָכֵי סוֹרְרֵי: דְּבַק דּוֹלְקֵי וְצָדֵי בְּרִשְׁתּוֹ. עָלַי לְלַמֵּשׁ
 מִחֲרִשְׁתּוֹ. דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ: מִיְמִינוּ דְלַח וְנָס אֲשַׁמְכֶם. גִּיָּא גְלוֹת
 אֲטִילְכֶם לְהַכְלִימְכֶם. וְהִלְכְתִי עִמָּכֶם:

ח"ג והערות

לְעֵתְדֵי. באשכנו וגולד: יגלות בהתעדר. באתר
 האקדמיה: יגלות עיתר. נגיד וְשׁוֹעֵי. כ"ה במח
 בולוניה ושר"ל. במח רמיו ואשכנו: נגיד וְשׁוֹעֵי. במח
 רומניא (קושטא): נגיד וְשׁוֹעֵי. ימין אַחֲרֵי. באתר
 האקדמיה: אחר ימינו. גַּם-גִּבֵּר עָלַי. בחלק מאשכנו:
 גַּם-גִּבֵּר עָלַי. סתם חֲרִפֵי. במח רומניא: יסתם חורכ"י.
 גְּרוּשִׁים מֵאַחֲזוֹת. במח בולוניה. חסרה התיבה:
 ימֵאַחֲזוֹת. וְלֹא שָׁב אִפּוּ. במח רומניא, ללא תיבת
 אִפּוּ. בְּאוֹמֵר וְאִם-בְּזֹאת. במח רמיו: בְּאוֹמֵר. בכ"י:
 בְּאוֹמֵר. בשד"ל: בְּאוֹמֵר. באשכנו וְאִם-בְּזֹאת. במח רומניא
 ואתר האקדמיה: אֲמַרְרֵי. דְּרָכֵי דִיין. במח רומניא:
 דְּרָכֵי דִיין. במח נירנברג, אשכנו וגולד: דְּרָכֵי דִיין.
 גִּיָּא בשד"ל: דְּרָכֵי דִיין. סֶךְ לְהֶאֱבִילֵי. במח רומניא:
 סֶךְ לְאֵבִילֵי. וּבְגָלוֹת לְשִׁשְׁךָ. באשכנו: יגלות ששך.
 בגולד: יגלות לְשִׁשְׁךָ. במח רומניא: יגלות לְשִׁשְׁךָ. גִּיָּא
 במח שד"ל: יגלות לְשִׁשְׁךָ. באתר האקדמיה: יגלות
 שישך. הוֹבִילֵי. באתר האקדמיה: יחבילי. דֶּרֶךְ
 דּוֹחֵק. גִּיָּא במח שד"ל: ידְּרָכֵי דְּחָק, אך ע"פ מבנה
 הקינה, צ"ל כאן ידְּרָךְ, תיבה ראשונה של איבי ב, ד.
 בְּמוֹת לְהַשְׁתַּרֵּר. באשכנו, מקצת כ"י, ראשון וניא
 במח שד"ל: יבמותי להשתרר. שְׁעוּ מִנִּי. כ"ה במח
 רמיו, שד"ל וגולד. במח בולוניה ואשכנו: שְׁעוּ מִנִּי.
 במח רומניא: שְׁעוּ מִנִּי. יְצָדֵי בְּרִשְׁתּוֹ. כ"ה במח
 רמיו, בולוניה וקד"א. במח שד"ל וכ"י: יְצָדֵי בְּרִשְׁתּוֹ.
 באשכנו: יְצָדֵי בְּרִשְׁתּוֹ. במח רומניא ואתר האקדמיה:
 יְצָדֵי בְּרִשְׁתּוֹ. לְלַמֵּשׁ מִחֲרִשְׁתּוֹ. במח רומניא: לְלַמֵּשׁ
 מִחֲרִשְׁתּוֹ. מִיְמִינוּ דְלַח. כ"ה במח רמיו, בולוניה,
 ראשון, קד"ן, עה"ב, אשכנו, גולד, ואתר האקדמיה.

מקורות ומקבילות

גדע גאוון. ע"פ ויק' כו, יט; איכ"ג, ג; צבלי גיטין, דף לו ע"א.
 נגיד וְשׁוֹעֵי. ע"פ ישע"ל, ה. ראו צבלי סוטה, דף מח ע"ב.
 והשיב ימין אַחֲרֵי. ע"פ איכ"ג, ג. מלחשיב. ע"פ שופ' י, יג;
 ירמ' יד, ט. גַּם כִּי אֲזַעֲק וְאֲשׁוּעַ. איכ"ג, ה; צבלי צרכות, דף
 לב ע"ב. גַּם גִּבֵּר עָלַי. ע"פ איכ"ג, טז. פורכי. ע"פ שמו
 א, יג. וּבִנְאָקֵי. ע"פ שמו"ג, כד ורש"י; ישע"ל, ה, ז. סתם
 חֲרִפֵי. ע"פ ישע"ל, טו; ירמ' ז, טז; איכ"ג, ג. מל. גדר דרכי.
 איכ"ג, ג. יתומים. ע"פ איכ"ג, ג. גְּרוּשִׁים מֵאַחֲזוֹת. ע"פ
 מ"ב טו, כט; כד, יד; יד; כה, יא. וְלֹא שָׁב אִפּוּ כָּל זֹאת. ע"פ
 ישע"ל, ה, כה; טז. וְאִם בְּזֹאת. ויק' כו, כז. דרכי דין.
 ע"פ תה"י, ח, ה. ראו קינות לצ"ח, ס"ו טו. דין - אחד מ'
 לשונות של שמוחה. ע"פ אד"ג נוסח א, פ"ה ל. סך להאבילי.
 ע"פ הוש"ב, ח. וּבְגָלוֹת לְשִׁשְׁךָ הוֹבִילֵי. ע"פ ירמ' כד, א; כז, כ;
 מ, א. לְשִׁשְׁךָ - לצבלי. ע"פ ירמ' כה, כו ורש"י. דוב אורב
 הוא לי. איכ"ג, י. ראו קינות לצ"ח, ס"ו טו, הערה לא. דרך.
 ע"פ איכ"ג, ד. דוחק. ע"פ שופ' ב, יח. על צמות להשתרר.
 ע"פ ישע"ל, יד; צבלי פסחים, דף לד ע"א; מדה"ג פ"ה וארא,
 ס"ו ח. שְׁעוּ מִנִּי צַנְכֵי אִמְרֵי. ע"פ ישע"ל, כב, ד; מדה"ה
 מח קלו, ס"ו ג. דרכי סורר. איכ"ג, ג. יא. דַּבֵּק דּוֹלְקֵי. ע"פ
 איכ"ג, ד, יט; קה"ר פ"ה ה, ס"ו ג. וְלֹא בְּרִשְׁתּוֹ. ע"פ הוש'
 ז, יא; תה"י, ט; איכ"ר פ"ה א, ס"ו מה, דמלכא צבו למימן
 וכו' ודין יהודאין. עני לנטוש מחרשתו. ע"פ ש"א יג, כ.
 דרך קשתו. איכ"ג, יב; מדה"ג פ"ה ללצים, ס"ו א. מימינו
 דלת. ע"פ יח"ל, לב, ב. וְנָס אֲשַׁמְכֶם. ע"פ ויק' כו, לא; ספרא
 צחוקותי, פ"ה ב, פ"ו אות ה. גִּיָּא גְלוֹת. ע"פ תה"י, כג, ד.
 אטילכם להכלימכם. ע"פ דה"ב, ז, כ. והלכתי עמכם. ויק'
 כו, כח.

במח רומניא, שד"ל וכ"י: מימינו דְלַח, וכ"ה במח נירנברג ובפירשו. וְנָס אֲשַׁמְכֶם. במח שד"ל: ינאם אשמכם.

הָיוּ הָהָ לַיּוֹם בְּכִיּוֹתַי וְצָרְבֶת אֵשׁ כְּוִיּוֹתַי הִבִּיא בְּכִלְיֹתַי: הָיָה
הוֹלֵךְ מִפְּנֵי וּמִזְעִימֵי וְכַעֲסִים דְּמֵי הַטְּעִימֵי הָיִיתִי שְׂחַק
לְכָל־עַמִּי: הָאוֹכְלִים הַקְּדוֹשׁ פֶּסַח בְּלִיל שְׂמוּרִים־ הָאֹכִילִם
בְּכַפֵּן רֹאשׁ חֲמוּרִים־ הַשְּׂבִיעֵנִי בְּמִרוּרִים: עַל־צוּאָרְנוּ הַסְּגִיר
וְחִלְחַל שְׂכָם־ וְגַם אֶפְקֹד עַל־עוֹנוֹתֵיכֶם־ וְאֶכְלֹתֶם בְּשֵׁר בְּגִיכֶם:
וַיֵּצֵא וְקָדַקְדַּק סֶפֶח וְרִצָּץ־ וְחִזַּק מוֹסְרֵי כִּי־אֶתְלוֹצֵץ־ וַיִּגְרַם
בְּחִצָּץ: וַיַּחֲמֵס וַעֲוִדֵי לְהַכְפִּישֵׁי וְלִתְהוֹם נִמְנָה הַרְפִּישֵׁי וַתִּזְנַח
מִשָּׁלוֹם נִפְשֵׁי: וַיִּגְדַּל וְכָבֵד נָאֵק רִצְחֵי וּבְקָדְקָדֵי עָלָה צְוֹחֵי־

מקורות ומקבילות

היו הם. ע"פ ירמ' ד, י; איכ"ר, ה. ראו קינות לב"א, ס"ו ע"ו, הערה 13. ליום בכיותי. ע"פ ישע' כג, יב; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב. ולרצת אש כויותי. ע"פ ויק' יג, כה; איכ"ר פ"ר א, ס"ו כה, "...ונושרות על לחייהם כלרצת השחקין". הביא צבליותי. איכ"ר ג, יג. וכעסים דמי הטעימי. ע"פ ישע' מט, כו. הייתי שחוק לכל עמי. איכ"ר ג, יד. ראו רש"י על תה' קמ"ד, ג, ויש פותרים וכו'. האוכלים הקדש פסח. ע"פ שמ"י, יא. כליל שמורים. ע"פ שמ"י, יב, מב. צקפן - צרעב. ע"פ או"ר, ה, כב. ראש חמורים. ע"פ מ"צ, ו, כה. ראו קינות לב"א, ס"ו ע"ו, ומש"כ צבס הרמב"ן. השביעי במרוצים. איכ"ר ג, טו; איכ"ר (צוצר), פתוח ית. על לארצנו. ע"פ איכ"ר א, יד. וחלחל. ע"פ ירמ' ו, כד. שכם. ע"פ צ"ר ט, כג. אפקוד על עוונתיכם. ע"פ עמ"ג, ג; אה"מ, יחצקד, סוף עמ"ג 251. ואלתם שר נייכם. ויק' כו, כט. ואל. ע"פ איכ"ר א, ו. וקדקוד ספת. ע"פ ישע' ג, ח; צבלי שבת, דף סב ע"ב. ורלץ. ע"פ ויק"ר פ"ר טו, ס"ו א, "...עצרות עליהן ומרמסין". וחזק מוסרי כי אתלוצץ. ע"פ ישע' כה, כב. ויגרם צחלץ. איכ"ר ג, טו; איכ"ר (צוצר), פ"ר א, ס"ו ב, 'זהו לרורות מדובקים צה' וכו'. ויחמס. איכ"ר ג, ו. ועודי - מקדש. ע"פ יחז"ל, כ ורש"י. להכפישי ע"פ איכ"ר ג, טו. ולתהום נמנה. ע"פ איכ"ר ב, א; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב, אמר, מאיגרא רס לצירא עמיקתא'. הרפישי ע"פ ישע' ח, כ. ותזנח משלוס נפשי. איכ"ר ג, ח; מדת"ה מז' קיט, ס"ו ע. ויגדל. איכ"ר ד, ו. וכבד נאק רלחי. ע"פ ירמ' נא, נב; או"ר כד, יב. ובקדקדי. ע"פ דב' כה, לה; ישע' ג, ח. עלה לחי. ע"פ ירמ' יד, ג; רב"ה (לרגה), פ"ר א, ס"ו ו; אה"מ, ר' עקיבא, עמ"ג 432.

ח"ג והערות

במח' רומניא: יָנַם אֲשִׁימְכֶם. באתר האקדמיה: יָנַם אשמימכם. ליום בכיותי. כן מנוקד בנוב"ר, מח' רומניא, נירנברג ומקצת אשכנז. בגולד' ושאר אשכנז: ליום בכיותי. הולך מִפְּנֵי וּמִזְעִימֵי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, כ"י, נירנברג וגולד'. במח' רומניא ושד"ל: הולך מִפְּנֵי מִזְעִימֵי. הָאֹכִילִם בכפן. באתר האקדמיה: וְהִחְלַח שְׂכָם. רֹאשׁ חֲמוּרִים. באשכנז וגולד': יָרְאֵשִׁי חֲמוּרִים. עַל־צוּאָרְנוּ הַסְּגִיר. במח' נירנברג, עה"ב, רומניא, כ"י, קד"ץ, ראש"ך, אשכנז, גולד' ואתר האקדמיה: עַל־צוּאָרְנוּ הַשְּׂרִיג, וכ"ה בני"א בשד"ל. וְחִלְחַל שְׂכָם. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז, גולד' ועה"ב: יְחַלְלֵל שְׂכָם. בקד"ץ: יְחַלְלֵק שְׂכָם. בפירוש מח' נירנברג נראה ני"א: שְׂכָם גִּזְרָל וְחַלְקֵי. וְגַם אֶפְקֹד. במח' שד"ל: יָנַם אֶפְקֹד. מוֹסְרֵי כִּי־אֶתְלוֹצֵץ. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, נירנברג, גולד', מקצת אשכנז ואתר האקדמיה. בכ"י נוסף: מוֹסְרֵי כִּי־בו אֶתְלוֹצֵץ. במקצת אשכנז: מוֹסְרֵי בִּי וְאֶתְלוֹצֵץ. וַיַּחֲמֵס וַעֲוִדֵי. במח' שד"ל: יָנַם אֶפְקֹד. וכ"ה בני"א בשד"ל. וְעוֹדֵי לְהַכְפִּישֵׁי. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה, כ"י, שד"ל ונירנברג בנוסח הפנים. במח' רומניא: יָנַם אֶפְקֹד. באשכנז, גולד', ראש"ך והגה"ה במח' נירנברג: יָנַם אֶפְקֹד לְהַכְפִּישֵׁי, וכ"ה בני"א בשד"ל. וְלִתְהוֹם נִמְנָה הַרְפִּישֵׁי. כ"ה במח' רמ"ו, קד"א, בולוניה ונוסח ראשון בשד"ל. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': יָנַם אֶפְקֹד לְהוֹסֵם הַרְפִּישֵׁי, לשון רפש וטיש, ע"פ ישע' ג, ח, וכן מבואר בקד"ץ, ראש"ך, עה"ב וקד"א. בגולד' ניקד: הַרְפִּישֵׁי, בשי"ן ואולי זו טעות. בראש"ך ורומניא: יָנַם אֶפְקֹד לְהוֹסֵם הַרְפִּישֵׁי, וכן נראה מפירוש מח' נירנברג. ויגדל וְכָבֵד. נאק רצחי. באתר האקדמיה: יָנַם אֶפְקֹד עַלְה. באתר האקדמיה: וּבְקָדְקָדֵי עַלְה.

וְאָמַר אֲבָד נִצְחִי: מִצָּרִים וְכוּשׁ סָח אֲשִׁיבְכֶם. וְאֲשַׁפְּטֶכֶם
בְּזִמּוֹתֵיכֶם. וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת-בְּמֹתֵיכֶם:

זָכְרָה זֹאת כִּי-נִבְאָר נִרְדִּי. וּלְכֹלָה פֶּן מִכְבוֹד רְדִי. זָכַר-עֲנִי
וּמְרוֹדִי: זָנַח זֹעַם וְלֵב הִקְשִׁיחַ. וּבְהִתְעַבְרוּ עַם-מְשִׁיחַ. זְכוֹר
תִּזְכֹּר וְתִשׁוּחַ: זָכוּ זְקֵנִי וּפְעֻלָּם אָבִיָא. כִּי-בִכְן פָּרִץ גָּדֵר נָבִיא.
זֹאת אֲשִׁיב אֶל-לְבִי: אָבוֹתֵינוּ זַעֲקוּ וְכָלוּ מְרִיבָה. וְשַׁח
עַל-רַעְתָּנוּ כִּי-רַבָּה. וְנִתַּתִּי אֶת-עֲרִיכֶם חֲרָבָה:

חֲטָא חֲזוּ כִּי-עֲוֹן נִכְתַּמְנוּ. תָּמוּר בְּצִיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ. חֲסָדֵי יְהוָה

ח"ג והערות

מצרים וכוש. בראש"ך: 'מצרים ואשור'. בפירוש מח' נירנברג: 'כוש דנקט, עבור מצרים, דכתיב (בר' י, 1) ובני חם כוש ומצרים. סח אשיבכם. במח' רומניא: 'שח אשיבכם! באתר האקדמיה: 'עם אשיבכם'. ואשפטכם ב'זמותיכם'. כ"ה במח' רמ"ו ובלוניא. במח' רומניא ושר"ל: 'זאשפטכם ב'זמותיכם'. באשכנז: 'זאשפטכם ב'זמתיכם'. באתר האקדמיה: 'זאשפט אתכם כזמתכם. זכרה זאת כִּי-נִבְאָר וכו'. אתר האקדמיה: כ"י ירושלים, הספרייה הלאומית, 781 4. כִּי-נִבְאָר נִרְדִּי. כ"ה בנוב"ר, קד"א, מח' נירנברג, עה"ב ואתר האקדמיה. באשכנז ובגולד: 'כִּי-נִבְאָר נִרְדִּי. במח' רומניא: 'כִּי-נִבְאָר נִרְדִּי. בראש"ך: 'נִבְאָר נִרְדִּי, עייש שהוא כמו נבער. מכבוד רְדִי. כ"ה במח' רומניא, נירנברג, אשכנז, ראש"ך וגולד, וכך הוגה במח' רמ"ו, וכ"ה בניא במח' שד"ל וכ"י (אלא שנראה שהוא תיקון של יד הראשונה). במח' רמ"ו נוסח המקורי, בולוניא ושר"ל נוסח הראשון: 'מכבוד רודי'. זנח זועם. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, גולד, ועה"ב: 'זנח זעם'. באשכנז ומקצת כ"י: 'זנח זבול'. זכו זקני. בחלק אשכנז: 'זכות זקני, אך התיבה שבראש הפסוק, איכ' ד, ז איננה. פֶּרֶץ גָּדֵר. במח' רומניא: 'פֶּרֶץ גָּדֵר. פֶּרֶץ גָּדֵר נָבִיא. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, ראש"ך, אשכנז וגולד, 'פֶּרֶץ נְתִיבִי. באתר האקדמיה: 'פֶּרֶץ נְתִיבִי. זַעֲקוּ וְכָלוּ. במח' נירנברג, אשכנז, גולד, ורומניא: 'זַעֲקוּ וְכָלוּ. וכלו מְרִיבָה. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, עה"ב, ראש"ך ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: 'זכלו מְרִיבָה. מבית האחרון של אות מ עד בית הראשון של אות פ, נכנסו בטעות לפני אות ח. כִּי-עֲוֹן נִכְתַּמְנוּ. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, גולד, ואתר האקדמיה. באשכנז וניא במח' שד"ל: 'כִּי-עֲוֹן נִכְתַּמְנוּ. בקד"א ללא תיבת 'עון'. בעה"ב: 'כִּי-עֲוֹן נִחַתְמָנוּ. תָּמוּר בְּצִיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ. באשכנז: 'תָּמוּר בְּצִיּוֹן נִחַתְמָנוּ. בגולד: 'תָּמוּר הַצִּיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ.

מקורות ומקבילות

ולומר אנד נחמי. איכ' ג, יח. מנרס וכוש סח אשיבכם. ע"פ דב' כח, סח; אסת"ר פתוח ס"ג. וכוש. רלו מד"א (צובר), צר' פרי' יב, פ"א. ואשפטכם כזמתיכם. ע"פ יח' יח, ל; שמו"ר פרי' א, ס"י יח, 'שחין הקצ"ה משלם אלא מדה כנגד מדה'. והשמדתי את כזמתיכם. ויק' כו, ל. זכרה זאת. ע"פ איכ' כ, כ"כח. כי נבאר נרדי. ע"פ שה"ש א, יב; צבלי שנת, דף פח ע"ב, 'דכתיב נתן ולא כתב הסריח; שה"ר פרי' א, ס"י יב. וְלִכְלָה. ע"פ שמי' לא, יח, ורש"י ד"ה ככלת; שמו"ר פרי' מא, ס"י ה. מנכוד רדי. ע"פ שמי' לג, ה; צבלי צרכות, דף לב ע"א, '...גדולה אלא צבלי ישראל'. זכר עניי ומרודי. איכ' ג, יט; מד"א (צובר) דב', פרי' א, פ"א. זנח זועם. ע"פ איכ' ב, רז. ולג הקשיח. ע"פ ישע' סג, ח. ובהתעברו עם משיח. ע"פ תה' פט, לט; איכ' ד, כ. זכור תזכור ומשוח. איכ' ג, כ. זכו זקני. ע"פ איכ' ד, ז; ספרי דב', פ"י ל, ס"י יח, 'הכל צכות אבותיך; שמו"ר פרי' טו, ס"ז, 'צלו האבות חכו'. ופעלם אביא. ע"פ מדת"ג פרי' כי תשא, ס"ג, 'שהגגת עלינו צכות אבותינו'. פֶּרֶץ גָּדֵר. ע"פ ישע' ה, ה; תה' פ, יג. נביא. ע"פ ישע' ג, ב. זאת אשיב אל לבי. איכ' ג, כא; אה"מ, פסיקתא, עמ' 490. אבותינו זעקו. ע"פ צמ' יד, א; צבלי הענית, דף כט ע"א. מריבה. ע"פ צמ' יד, ב. ושח על רעתנו כי רבה. ע"פ צר' ו, ה; צמ' יד, יא. ונתתי את עריכם חריבה. חטא. ע"פ איכ' א, ח. כי עון נכתמנו. ע"פ ירמ' ב, כב. ציון כי נחתמנו. ע"פ איכ' ב, יג; מד"ז איכ' (צובר), פרי' א, ס"ז, '...נחתם גזר דינה של ירושלים'. חסדי ה' כי לא תמנו. איכ' ג, כג; מדת"ה מו' סז, ס"י א,

חטא חזו כִּי-עֲוֹן וכו'. במח' רמ"ו בבלב בסדר השורות, מבית האחרון של אות מ עד בית הראשון של אות פ, נכנסו בטעות לפני אות ח. כִּי-עֲוֹן נִכְתַּמְנוּ. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, גולד, ואתר האקדמיה. באשכנז וניא במח' שד"ל: 'כִּי-עֲוֹן נִכְתַּמְנוּ. בקד"א ללא תיבת 'עון'. בעה"ב: 'כִּי-עֲוֹן נִחַתְמָנוּ. תָּמוּר בְּצִיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ. באשכנז: 'תָּמוּר הַצִּיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ. בגולד: 'תָּמוּר הַצִּיּוֹן כִּי-נִחַתְמָנוּ.

כִּי לֹא־תִמְנֹנֶה חֶשֶׁב חוֹרְשֵׁי לְקַרְקַר קִיר יְקָרִים. מֵר יִבְכְּיוּן
 מִכְּתֵי סוּקְרִים. חֲדָשִׁים לְבָקָרִים: חֶשֶׁךְ חֲזוֹן מְגִישֵׁי אֲשֵׁי. קִיר
 כְּעוֹר מְגֻשָּׁשִׁי. חֶלְקֵי יְהוָה אֶמְרָה נִפְשָׁי: עֲבָדִים חֶסְמוֹנֵי
 מְלֻגְדָּר פֶּרֶץ. וְתוֹכְחוֹת קָשׁוֹת פֶּץ בְּחָרֶץ. וְהִשְׁמַתִּי אֲנִי
 אֶת־הָאָרֶץ:

טְמֵאתָה טְפוּלָה וְנָטָה קוֹ. וְלֹא נָסוּב אַחֹר מְקוֹ. טוֹב יְהוָה
 לְקוּוֹ: טָבְעוּ טִירוֹתַי וּפִי צָר הָמָס. וְכַל־עוֹבֵר שָׂרָק וְשָׁמַם.

מקורות ומקבילות

ר'חמניו של הקב"ה קיימים וכו', חלל שהיית מהדשינו ומעמידנו
 בכל צוקר; מדת"ה מ' קית, ס' ד, 'כל הסדים שהקב"ה עושה
 לנשרל לטולס הו'. חשב חורשי. ע"פ תה' קכט, ג. לקרקר
 קיר. ע"פ ישע' כב, ה; מד"א (צובר), צמ' פ' כד, פי"ז.
 יקרים. ע"פ איכ' ד, ג. מר יבכיון. ע"פ ישע' לג, ז. מכתו
 סוקרים. ע"פ דב' כט, כא. חדשים לנקרים. איכ' ג, כג; צבלי
 חגינה, דף יד ע"א, 'כל יומא ויומא נברחין מלאכי' וכו'; צ"ר
 פ' עת, ס' א. חשך חזון. ע"פ צבלי סנהדרין, דף יא ע"א.
 מגישי אישי. ע"פ ויק' ד, לה. קיר כעור מגששי. ע"פ ישע'
 נט, י; צמד"ר פ' טו, ס' ה. חלקי ה' אמרה נפשי. איכ'
 ג, כד; מתע"ד פ' האזינו, פ' לב, פ"ט; מדת"ה מ' כח,
 ס' א. עבדים. ע"פ צ' כז, לו. ראו קינות לב"א, ס' טו.
 מלגדר פרץ. ע"פ יחז' יג, ה. ותוכחות קשות פץ. ע"פ יחז'
 ה, טו; תה' לט, יב. צחק. ע"פ מ"א כ, מ; ישע' י, כג.
 והשמתי אני את הארץ. ויק' כו, לב. טמאתה טפולה. ע"פ
 איכ' א, ט. ונטה קו ולא נסוב. ע"פ איכ' ג, ח. ולא נסוב
 אחור. ע"פ ש"ב א, כג; ישע' א, ד; כה, יג. טוב ה' לקו.
 איכ' ג, כה; צבלי סנהדרין, דף לט ע"ב; מדת"ג פ' מזרע,
 ס' יא. טבעו טירותי. ע"פ איכ' ג, ט; צבלי סוטה, דף ט
 ע"א, 'משה ודוד שלא שלטו שוגאיהם צמטשיהם'; צמד"ר
 פ' טו, ס' יג. וכל עובר שרק ושם. ע"פ ירמ' יח, טז;
 איכ' ג, טז.

ח"ג והערות

בקדמ"א: תמור בצחיון ביינהמנו. בעה"ב: בַּחֲטָאִינו
 ביי־צחון נכתמנו. במח' רומניא: זַנְתְּקֵנו תמור ביימין
 ביי־נחתמנו. באתר האקדמיה: תמור כי בציון נחתמנו.
 חשב חורשי. במח' רומניא: חשב חורשיים. באתר
 האקדמיה: חשב חורשי. לקרקר קיר יקרים. כ"ה
 בנוב"ר, גולד' ומקצת אשכנז. במח' רומניא, קד"ץ ומקצת
 אשכנז: לקרקר יקרים, וללא תיבת יקיר. בראש"ך:
 לקרקר יקרים. באתר האקדמיה: לקרקר יקרים.
 מקד"א נראה שהנוסח הוא: לקרקר קיר, וללא תיבת
 יקרים. מר יבכיון. כ"ה בנוב"ר ומח' נירנברג. במח'
 רומניא, ראש"ך, עה"ב, גולד', אשכנז ואתר האקדמיה:
 זמר יבכיון. חֶשֶׁךְ חֲזוֹן. כ"ה במח' בולוניא, כ"י שד"ל,
 רומניא, אשכנז וגולד'. במח' רמ"ז: חֶשֶׁךְ חֲזוֹן, בשי"ן
 שמאלית, וכן נראה מראש"ך ופירוש מח' נירנברג,
 שפירשו לשון חיסור ונמנעות. במח' רס"ד-רס"ה תוקן
 ל'חֶשֶׁךְ חֲזוֹן, בשי"ן ימנית. קיר כְּעוֹר. כך מנוקד
 בב"י, ע"פ ישע' נט, י. במח' רמ"ז: קיר כְּעוֹר. במח'
 בולוניא, שד"ל, אשכנז ורומניא: קיר כְּעוֹר. כְּעוֹר
 מְגֻשָּׁשִׁי. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך ואתר האקדמיה. במח'
 רומניא: כְּעוֹר מְגֻשָּׁשִׁי. במח' נירנברג, אשכנז וגולד':
 כְּעוֹר לְגֻשָּׁשִׁי. בקד"ץ: כְּעוֹר מְגֻשָּׁשִׁי. עבדים חֶסְמוֹנֵי.
 באשכנז: עבדים חֶסְמוֹנֵי. במח' רומניא: עבדים חֶסְמוֹנֵי.
 פֶּץ בְּחָרֶץ. בב"י: פֶּץ בְּחָרֶץ. טמאתה טְפוּלָה. כ"ה
 בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, ראש"ך, אשכנז וגולד':
 שמתה טְפוּלָה, וכ"ה נ"א במח' שד"ל ואתר האקדמיה.
 ולא נָסוּב. במח' רומניא, נירנברג, ראש"ך, גולד' ואשכנז:
 זלא נָסוּב. נ"א במח' שד"ל ואתר האקדמיה: זלא נָסוּב.
 אחור מְקוֹ. במח' נירנברג, אשכנז, גולד' ורומניא: אחור
 מְקוּוֹ. נ"א במח' שד"ל: אחור מְקוּוֹ. טבעו טִירוֹתַי
 וכו'. במח' רומניא התחלפו סדר החרושים. ופי צר. בראש"ך:
 זַפְצָר צר. במח' רומניא: זַפָּה צר. צר הָמָס.
 כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. בקד"ץ, אשכנז, גולד' ואתר
 האקדמיה: צר הָמָס. במח' נירנברג ועוד כ"י: צר זָמַם.
 וכל־עוֹבֵר. באשכנז נוסף: וכל־עוֹבֵר עָלַי. באתר האקדמיה:
 וכל עובר עליו. שָׂרָק ושָׁמַם. במח' רומניא: שָׂרָק
 ושָׁמַם.

טוֹב וַיְחִיל וְדוֹמָם: טוֹבִים טַפִּים נָכְלוּ כְּהוֹסִיפוּ לְמַעַל. וְכַמְעַלְלֵי
 חָר בִּי לַפְעַל. טוֹב לִגְבֵר כִּי־יִשָּׂא עַל: בְּנַפְשֵׁנוּ טָרַף אַפְר
 נִבְרָה. כִּי־כִמוּ בְרַחַת וּבְמִזְרָה. נָם וְאַתְכֶם אֲזָרָה:

יְדוּ יָרָה בִּי אֹר כְּסָדוֹם. וְעַל־כָּל־אֵלֶּה הוֹנְתָנִי בַת־אָדוֹם. יֵשֵׁב
 בְּדָר וַיְדָם: יֵשְׁבוּ יְגוֹנִים בְּנֵי עַל־חוֹפֵהוּ. כִּי־כַבֵּד עָלֵי אֶפְהוּ.
 יִתֵּן בַּעֲפָר פִּיהוּ: יְדֵי יְסוּדֵי שְׁתוּבֵי מַחֵי. וְקִשְׁבֵּתִי מִפִּי צַר

ח"ג והערות

טפִּים נָכְלוּ. כִּי־הוּא רמ"ז, כ"י, נירנברג, גולד',
 אשכנז, וכן פירשו בעה"ב וקד"ץ. במח' בולוניה, שד"ל
 ורומניא: טפִּים נָכְלוּ, וכן נראה מראש"ך. כְּהוֹסִיפוּ
 לַמַּעַל. כִּי־הוּא נירנברג, בולוניה, כ"י ושד"ל. במח'
 רמ"ז: כְּהוֹסִיפוּ לַמַּעַל. במח' רומניא, גולד' ואשכנז:
 'כְּהוֹסִיפוּ לַמַּעַל. וְכַמְעַלְלֵי. כִּי־הוּא בנב"ר, אשכנז ואתר
 האקדמיה. במח' נירנברג וגולד': וְכַמְעַלְלֵי. במח'
 רומניא: וְכַמְעַלְלֵי. חָר בִּי לַפְעַל. כִּי־הוּא בולוניה,
 שד"ל, גולד' ואתר האקדמיה. במח' רמ"ז: יָדוּ בִּי לַפְעַל.
 במח' נירנברג, אשכנז ונ"א בשד"ל: יָרָה בִּי לַפְעַל, וכן
 נראה מראש"ך. במח' רומניא: יָרָה בִּי לַפְעַל. בְּנַפְשֵׁנוּ
 טָרַף אַפְר נב"ר. כִּי־הוּא בנב"ר, מח' נירנברג וגולד'.
 באשכנז: בְּנַפְשֵׁנוּ נְבִיא טָרַף נְבָרָה, או: נְבָרָה. במח'
 רומניא: בְּנַפְשֵׁנוּ אַבְר נב"ר, ול"א תיבת 'טָרַף'. בקד"ץ:
 'טָרַף אִיד נְבָרָה. בעה"ב: 'טָרַף אַפּוּ מְרָה. נְבָרָה.
 כך ניקדו במח' נירנברג, רומניא וגולד'. במח' בולוניה
 ושד"ל: נְבָרָה, בְּנִין פִּיעַל, יוֹצֵא לְשׁוֹן. במח' רמ"ז:
 נְבָרָה, בְּנִין הַנְּפִיעַל - אֲנַחְנוּ נְבָרָה. בכ"י: נְבָרָה.
 כִּי־כִמוּ בְרַחַת וּבְמִזְרָה. במח' רומניא: כִּי־כִמוּ בְרַחַת
 וּבְמִזְרָה. נָם וְאַתְכֶם. במח' רומניא ושד"ל: נָם
 וְאַתְכֶם. יְרָה בִּי אֹר כְּסָדוֹם. כִּי־הוּא בולוניה,
 נירנברג, גולד' ואשכנז. במח' רמ"ז ושד"ל: יְרָה בִּי אֹר
 כְּסָדוֹם. בעה"ב: יְרָה בִּי אֵש כְּסָדוֹם. במח' רומניא: יְרָה בִּיאֹר כְּסָדוֹם, תיבה אחת. בראש"ך ואתר האקדמיה:
 יְרָה בִּי כְּסָדוֹם, ול"א תיבת 'אֹר'. הוֹנְתָנִי בַת. כִּי־הוּא במח' שד"ל, גולד' ומקצת אשכנז. במח' נירנברג ושאר
 אשכנז: הוֹנְתָנִי בַת. במח' רמ"ז ובולוניה: הוֹנְתָנִי בַת. במח' רומניא: הוֹנְתָנִי בַת. באתר האקדמיה: הִכְתָּנִי בַת.
 יְגוֹנִים בְּנֵי עַל. כִּי־הוּא בנב"ר, מח' רומניא, נירנברג, ראש"ך ועה"ב. בגולד' ואשכנז: יְגוֹנִים בְּנֵי עַל. חוֹפֵהוּ.
 נ"א בראש"ך: אֶפְהוּ, לְשׁוֹן יְאֹפִי שֶׁל אֹמֶה זו'. כִּי־כַבֵּד עָלֵי. במח' רומניא: כִּי־כַבֵּד עָלֵי. אֶפְהוּ. כִּי־הוּא בנב"ר,
 מח' רומניא, נירנברג, עה"ב, גולד', אתר האקדמיה וכן נראה בראש"ך. באשכנז: אֶפְהוּ. יְדֵי יְסוּדֵי. במח'
 רומניא: יְדֵי יְסוּדֵי. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: יְדֵי יְסוּדֵי. בגולד' ומקצת אשכנז: יְדֵי יְסוּדֵי. בעה"ב: יְדֵי אֶסְרֵי.
 שְׁתוּבֵי מַחֵי. כִּי־הוּא בולוניה, שד"ל ורס"ד-רס"ה. במח' רמ"ז ואשכנז: שְׁתוּבֵי מַחֵי. במח' רומניא ואתר
 האקדמיה: שְׁתוּבֵי מַחֵי. מִפִּי צַר שְׁחִי. כִּי־הוּא בולוניה ושד"ל, וכן תוקן ברס"ד-רס"ה. במח' רמ"ז: מִפִּי צַר
 שְׁחִי. במח' רומניא: מִפִּי צַר שְׁחִי.

מקורות ומקבילות

טוֹב וַיְחִיל וְדוֹמָם. אי"כ ג, כו. טוֹבִים טַפִּים נָכְלוּ כְּהוֹסִיפוּ
 לַמַּעַל. ע"פ דה"צ לו, יד. וְכַמְעַלְלֵי... לַפְעוֹל. ע"פ ירמ" ד, יח.
 חָר בִּי. ע"פ דב' לא, יח. טוֹב לִגְבֵר כִּי־יִשָּׂא עַל. אי"כ ג, כז;
 תדח"ר (אי"ש שלום), פרי"ת, ד"ה ברוך המקום ברוך. בְּנַפְשֵׁנוּ
 טָרַף אַפְר וכו'. ע"פ אי"כ ה, ט. טָרַף - אֹכַל. ע"פ מלא'
 ג, י. נב"ר. ע"פ ש"צ יג, ו ות"ו. כִּי־כִמוּ בְרַחַת וּבְמִזְרָה.
 ע"פ ישע"ל, כד. וְאַתְכֶם אֲזָרָה. ויק' כו, לג; ספר"א בחוקותי,
 אי"כ (בזכר), פרי"ת, סי' ז. כְּסָדוֹם. ע"פ ברי"ט, כד; ישע"
 א, ט; ירמ' כג, יד; אי"כ ד, ו. רְאוּ בְּצִלְיָ סִהַרְרוּן, דף קד ע"ב.
 וְעַל כָּל אֵלֶּה. ע"פ ירמ' ב, לד; קה' יא, ט. הוֹנְתָנִי - זְעַרְנִי.
 ע"פ ש"מ כב, כ; ויק' יט, לג. הוֹנְתָנִי בַת אָדוֹם. ע"פ יח"
 כה, יב; אי"כ ד, כ"א-כב. יֵשֵׁב בְּדָר וַיְדָם. אי"כ ג, כה ורש"י.
 רְאוּ קִינֹת לְבָ"א, סי' עו. יֵשְׁבוּ יְגוֹנִים. ע"פ יח"ו כג, לג; תה"
 יג, ג; קמ"ג. יֵשְׁבוּ... בְּנֵי. ע"פ הו"ש ג, ה. עַל חוֹפֵהוּ. ע"פ
 דב' לג, יב; בְּצִלְיָ זְכַרְיָהוּ, דף קו"ח ע"ב. זֶה מִקְדָּשׁ וכו'. כִּי
 כַבֵּד עָלֵי אֶפְהוּ. ע"פ דב' כט, כב; ישע"ל ה, כה; לו, כז; ירמ"
 כה, לד-לח; אי"כ ב, כב. יִתֵּן בַּעֲפָר פִּיהוּ. אי"כ ג, כט. שְׁתוּ
 בֵי. ע"פ תה"ו ג, ז. מַחֵי. ע"פ יח"ו כו, ט. וְקִשְׁבֵּתִי מִפִּי צַר
 שְׁחִי. ע"פ ישע"ל נח, כג; מדר"ה מ' קמ"ו, סי' ו; מדר"א (בזכר),
 ברי' פרי"ת, פט"ז.

במח' רמ"ז ושד"ל: יְרָה בִּיאֹר כְּסָדוֹם, תיבה אחת. בראש"ך ואתר האקדמיה:
 יְרָה בִּיאֹר כְּסָדוֹם, ול"א תיבת 'אֹר'. הוֹנְתָנִי בַת. כִּי־הוּא במח' שד"ל, גולד' ומקצת אשכנז. במח' נירנברג ושאר
 אשכנז: הוֹנְתָנִי בַת. במח' רמ"ז ובולוניה: הוֹנְתָנִי בַת. במח' רומניא: הוֹנְתָנִי בַת. באתר האקדמיה: הִכְתָּנִי בַת.
 יְגוֹנִים בְּנֵי עַל. כִּי־הוּא בנב"ר, מח' רומניא, נירנברג, ראש"ך ועה"ב. בגולד' ואשכנז: יְגוֹנִים בְּנֵי עַל. חוֹפֵהוּ.
 נ"א בראש"ך: אֶפְהוּ, לְשׁוֹן יְאֹפִי שֶׁל אֹמֶה זו'. כִּי־כַבֵּד עָלֵי. במח' רומניא: כִּי־כַבֵּד עָלֵי. אֶפְהוּ. כִּי־הוּא בנב"ר,
 מח' רומניא, נירנברג, עה"ב, גולד', אתר האקדמיה וכן נראה בראש"ך. באשכנז: אֶפְהוּ. יְדֵי יְסוּדֵי. במח'
 רומניא: יְדֵי יְסוּדֵי. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: יְדֵי יְסוּדֵי. בגולד' ומקצת אשכנז: יְדֵי יְסוּדֵי. בעה"ב: יְדֵי אֶסְרֵי.
 שְׁתוּבֵי מַחֵי. כִּי־הוּא בולוניה, שד"ל ורס"ד-רס"ה. במח' רמ"ז ואשכנז: שְׁתוּבֵי מַחֵי. במח' רומניא ואתר
 האקדמיה: שְׁתוּבֵי מַחֵי. מִפִּי צַר שְׁחִי. כִּי־הוּא בולוניה ושד"ל, וכן תוקן ברס"ד-רס"ה. במח' רמ"ז: מִפִּי צַר
 שְׁחִי. במח' רומניא: מִפִּי צַר שְׁחִי.

שְׁחִי יִתֵּן לְמַכְהוּ לְחִי: עוֹרְנוּ יוּעַם בְּחֶרֶשׁ בְּקֶרֶץ. וְגוֹיְנוּ שְׁמֵנוּ
בְּאֶרֶץ. אִזְּ תִרְצֶה הָאֶרֶץ:

כָּל-כְּבוֹד תִּאָּרְנוּ הַכֶּלֶם. וְצוֹר אֲרַחֲוֵתוֹ חֶסֶד כְּלָם. כִּי לֹא
יִזְנַח לְעוֹלָם: כָּלוּ כַמְעַט כִּי-בִי גִלְחָם. וְעַל-הֶרְעָה הוּא גָחַם.
כִּי אִם-הוֹגָה וְרַחֵם: כָּלָה כַעֲסוֹ וְהִצִּית לְהָבוֹ. וּבִתְכֻלִּית
שָׁסָה מֵאֹוֵי כִי-בוֹ. כִּי לֹא עֲנָה מִלְּבוֹ: גָּשִׁים כְּפָרוּעוֹת
יֹשְׁבוֹת שָׁמָּה. בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה מְזַכְּרוֹת אֲשָׁמָה. כָּל-יְמֵי
הַשָּׁמָּה:

מקורות ומקבילות

יתן למכהו לחי, איכ"ג, ל. שורנו. ע"פ איכ"ה, י. יועם.
ע"פ איכ"ד, ח ורש"י. כחרש. ע"פ תה"כ, כב, טו. בקרץ.
ע"פ ירמ"ו, מו, כ; או"י, ל. ו. וגוינו שמנו בארץ. ע"פ ישע"י
נא, כג; צר"ר, רצח, עמ' 148. אז תרצה הארץ. ויק"כ, לו, לד;
מדת"ה מ"ו, פה, ס"א. כל כבוד תארטו הכלס. ע"פ איכ"ח, ה;
ד, ה; צבלי יומא, דף ג' ע"ב. ואור אורחותיו חסד כולס. ע"פ
תה"כ, כה, י; קמה, ח; מדת"ג פ"י וירא, ס"ד; אגז"ר פ"י יט,
ס"א א. כי לא יזנח לעולם. איכ"ג, ג, לא; אה"מ, יהודית,
עמ' 206. כלו כמעט. ע"פ תה"י קיט, פ; מדת"ה מ"ו, קיט,
ס"ו, ל. יבקשו הרשעים ללותנו מן העולם וכו'. כי צי נלחם.
ע"פ ישע"י, סג, י; איכ"ב, ב, ה; מדת"ג (וורשא), פ"י בחקותי,
ס"ו ב. ועל הרעה הוא נחם. ע"פ ש"י, לז, יד; יוא"ב, ב, יג;
יו"ד, ב; משנ"י אצות פ"ב, מ"ג. כי אם הוגה ורחם. איכ"י
ג, לב ורש"י. קלה כעסו. ע"פ יחז"ה, יג; איכ"ד, יא; מדת"ג
פ"י תזריע, ס"ו יג; מדת"ה מ"ו, עט, ס"ו ג. והלית להנו. ע"פ
ירמ"י, ח, כז; איכ"ד, יא; צבלי צ"ק, דף ס ע"ב. ובתכלית.
ע"פ או"י יא, ז; כה, ג. שסה. ע"פ מ"ב, כה, יד; ישע"י, מ, ז;
כז"כ; תה"י, פט, מ. מאווי כי נו. ע"פ תה"י קמ, ט; צבלי
מגילה, דף ו, סוף ע"א; מד"ש פ"י כה, ס"ו ג. כי לא ענה
מלכו. איכ"ג, ל. נשים כפרועות - דרך ציון. ע"פ צמ"ה, יח
ורש"י; צבלי כתובות, דף עב, סוף ע"א. יושבות שמה. ע"פ
ישע"י, ה, ט; ירמ"ב, טו. מזכירות אשמה. ע"פ צמ"ה, טו;
דב"ט, ז. כל ימי השמה. ויק"כ, לו, דה"ב לו, כה; מדת"ג
פ"י צה"ר, ס"ו ב.

ח"ו והערות

בְּחֶרֶשׁ בְּקֶרֶץ. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, גולד', אשכנז
ונ"א בראש"ך. במח' רומניא: בְּחֶרֶשׁ בְּקֶרֶץ, ע"פ תה"י
כב, טו. נוסח הראשון בראש"ך: בְּחֶרֶת בְּקֶרֶץ. בעה"ב:
בְּחֶרֶשׁ בְּקֶרֶץ. באתר האקדמיה: כי חרש בקרץ.
וְגוֹיְנוּ שְׁמֵנוּ בְּאֶרֶץ. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, עה"ב
ראש"ך, גולד' ומקצת אשכנז. במקצת אשכנז ופירוש
מח' נירנברג: וְגוֹיְתֵינוּ שְׁמֵנוּ בְּאֶרֶץ. במח' רומניא:
וְגוֹיְתֵינוּ שְׁמֵנוּ בְּאֶרֶץ. וְצוֹר אֲרַחֲוֵתוֹ. במח' נירנברג,
רומניא ואתר האקדמיה: צוֹר אֲרַחֲוֵתוֹ, וללא וי"ו. כָּלוּ
כַמְעַט. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, ראש"ך, גולד' ואתר
האקדמיה. באשכנז: כָּלוּנוּ כַמְעַט. במח' נירנברג: כָּלוּ
כְּלָם. וְעַל-הֶרְעָה. במח' רומניא נוסף: וְעַל-כָּל-הֶרְעָה.
וְהִצִּית לְהָבוֹ. במח' רומניא ושר"ל: וְהִצִּית לְהָבוֹ.
וּבִתְכֻלִּית שָׁסָה. כ"ה במח' בולוניה, קד"א ושר"ל. במח'
רמ"ו, רומניא, נירנברג ופירוש, קד"ק, ראש"ך, עה"ב,
גולד' ואתר האקדמיה: וּבִתְכֻלִּית שָׁסָה, ע"פ ויק"ר
פ"י, כו, ס"ח, שש שנים היו אותן גזלים עמומות בידו
של גבריאל. מֵאֹוֵי. במח' רומניא: מֵאֹוֵי. בקד"ק:
אֹוֵי. במח' נירנברג, עה"ב, גולד' ואתר האקדמיה:
מֵאֹוֵי. באשכנז: מֵאֹוֵי אֹוֵי. בראש"ך: מֵאֹוֵי.
כִּי-בוֹ. כ"ה בנוב"ר ופירוש מח' נירנברג. בראש"ך, גוף
הטקסט במח' נירנברג, עה"ב, אשכנז, גולד' ואתר
האקדמיה: כִּבוֹ. במח' רומניא: כִּיבוֹ. נָשִׁים כְּפָרוּעוֹת.
בראש"ך: נָשִׁים כְּפָרוּעוֹת. יֹשְׁבוֹת שָׁמָּה. כ"ה במח'
רמ"ו, בולוניה, גולד' ואשכנז. במח' נירנברג: יֹשְׁבוֹת לְשָׁמָּה, ולדעת כולם לשון שממה הוא. במח' שר"ל ורומניא:
יֹשְׁבוֹת שָׁמָּה, אמנם קשה לדעת האם יש כאן ש"ג או אי דיוק בחילוף בין פתח לקמץ, ובודאי מסתבר שהוא לשון
שממה. בכל-שנה וְשָׁנָה מזכירות. במח' רומניא: בכל-שנה מזכירות, וללא תיבת וְשָׁנָה.

לֹא אֲלֵיכֶם לֹחֲצֵי גִילָיו. וְעַל-בְּנָיו הָעֵבִיר גִּילָיו. לְדַכֵּא תַחַת רַגְלָיו: לְאֲמוֹתֶם לָעֵת כָּמָהוּ מִשְׁפָּר. יַעַן כִּי-פָתְחוּ גְרוֹן כְּקָבֶר. לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט-גְּבֵר: לֹא לְמַחֹת פֶּץ לְעַם קְרוּבוֹ. וְאִיךְ מִתְעַר הוֹצִיא חֲרָבוֹ. לְעֹת אָדָם בְּרִיבוֹ: שָׂרִים לְכוּדִים הוֹצִיא מִשְׁעָרִים. תַּת כַּתְּאֲנִים הַשְׁוֹעָרִים. לְעוֹלָל וְהַנְּשָׂאָרִים:

מִמָּרוֹם מְגִלָּה כָּתַב בְּנֵהִי. קִנְיָם וְהִגָּה וְהָיָה מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי: מִהָאֲעִידֶךָ מְאוֹסָה מְלַהֲרָצָה. נִתְּוֶנָה בְּיַד מְרִיב וּמִתְנַצָּה. מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא: מַחֲטָאוֹת מְדִיחֵי אֶקוּנָן. מְנַחְמֵי כְּמִיּוֹן

ח"ג והערות

לוחצי גיליו. במח' רמ"ו: 'לוחצי גיליו. באתר האקדמיה: 'לוחצי רגליו. וְעַל-בְּנָיו. ב"ה בנוב"ר, גולדי ומקצת אשכנז. במח' נירנברג, ראש"ך, רומניא ומקצת אשכנז: 'על-בניו, ללא ו. באתר האקדמיה: 'על בניו. יַעַן כִּי-פָתְחוּ גְרוֹן כְּקָבֶר. ב"ה במח' בולוניה ונ"א בשד"ל. במח' רמ"ו, קד"א ושד"ל נוסח עיקרי: יַעַן כִּי-גָבְהוּ גְרוֹן כְּקָבֶר, ע"פ ישעי' ג, טו. באשכנז: יַעַן כִּי-גָרוֹן פָּתְחוּ כְּקָבֶר, במח' רומניא: יַעַן גְרוֹן פָּתְחוּ כְּקָבֶר, פְּתָחוּ. במח' נירנברג, עה"ב, ראש"ך וקד"ץ: 'פְּתָחוּ. וְאִיךְ מִתְעַר. בראש"ך ומח' נירנברג: 'איך מתער, ללא ו. לְעֹתָי. עי' זעירא ע"פ המסורה. שָׂרִים לְכוּדִים. במח' רמ"ו: 'שרים לכוזים. תַּת כַּתְּאֲנִים. ב"ה במח' שד"ל ואשכנז, וכ"ה בירמ' שלפנינו. במח' רמ"ו, בולוניה ורומניא: 'תת כתאנים. כַּתְּאֲנִים הַשְׁוֹעָרִים. באשכנז: 'כתאנים השוערים. במח' רומניא: 'כתאנים משוערים. לְעוֹלָל. במח' נירנברג: 'לאבד. באתר האקדמיה: 'לדלוק. וְהַנְּשָׂאָרִים. בראש"ך, גולדי וחלק אשכנז: 'הנשארים. בחלק אשכנז: 'את הנשארים. כַּתַּב בְּנֵהִי. ב"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, ראש"ך, עה"ב, גולדי ומקצת אשכנז. במח' רומניא: 'כתב בנהי. מקצת אשכנז: 'כתב בנהי. במח' אשכנז: 'כתב בנהי. ב"ה בפסוק, בחסר י. מְרִיב וּמִתְנַצָּה. במח' רומניא: 'מריב ומתנצח. מַחֲטָאוֹת מְדִיחֵי. ב"ה במח' בולוניה וקד"א, נירנברג, עה"ב, ראש"ך וגולדי. באשכנז: 'מחטאות מדיחי שוא. במח' רמ"ו: 'מחטאות מדיחיי. במח' רומניא: 'מחטאות נדיחיי. מְנַחְמֵי כְּמִיּוֹן. במח' רומניא ושד"ל: 'מנחמי כמיון.

מקורות ומקבילות

לא אליכם. ע"פ איכ"ו, יב. לוחצי גיליו. ע"פ דני"א, ה; ויק"ר פ"ג, ז; ס"ו, ו; 'לחץ את בני ישראל בחוקה וכו', לא נזון אלא באש; מדה"ג פ"ג, ז; ד; דה"ר (איש שלום), פ"ג, ה; ד"ה דס ובשר. ראו קינות לז"א, ס"ו טו והערה לו. צניו. ע"פ דצ"ד, יד; א; משני אבות פ"ג, מ"ד. העניד גליו. ע"פ יוני ב, ד; תה"י מז, ח; קבד, ה. לדכא תחת רגליו. איכ"ו, ג, לה; איכ"ר פ"ג, ג, ס"ו ל. לאמוסת לעת וכו'. ע"פ איכ"ו, ב, יב. כמסה - תלוו. ע"פ תה"י סג, ב וס"י. משכר. ע"פ צ"ר מז, יט; ש"ב כב, ה. כי פתחו גרון כקבר. ע"פ תה"י, י. להטות משפט גבר. איכ"ו, ג, לה; בצלי יומא, דף פז ע"א. לא למחוט. ע"פ מ"ב יד, כז; שמו"ר פ"ג, מד, ס"ו י; מדה"ג פ"ג, צמדצ, ס"ו לא. לעס קרונו. ע"פ דצ"ד, ז; תה"י קמת, יד; ירושלמי ברכות פ"ט, ה"א, 'הקורא לכל ישראל קרוצים; מדה"ג פ"ג, צבלת, ס"ו ו. ואיך מתער הולא חרבו. ע"פ יח"ו כה, ח; מכדרי"י פ"ג, צא, מס' דפסחה, פ"ג, יא, ד"ה והערת אל. לעות אדם צרינו. איכ"ו, ג, לו. שריס. ע"פ משני' שבת פ"ד, מ"ד, 'ישראל בני מלכים הם'; ראו מכדרי"י פ"ג, צא, מס' דפסחה, פ"ג, א, 'היו כל ישראל כשרים למלכות'. לכוזים הוליא משערים. ע"פ איכ"ר פ"ג, א, ס"ו כה, 'צשעה שנסכו שואים' וכו'. תת כתאנים השוערים. ע"פ ירמ' כט, ח; בצלי עירובין, דף כ"א ע"ב. לעולל והנשארים. ע"פ ישעי' ח, ה; ירמ' ו, ט; אה"מ, פנחס בן יאיר, עמ' 485. והנשארים. ע"פ ויק' כו, לו. ממרום מגילה כתב. ע"פ ירמ' לו, א"ב; לו, ו. ראו בצלי צ"ב, דף טו, תחילת ע"א. צנתי. ע"פ ירמ' ט, ט; עמו' ה, טו. קינים והנה והי יח"ו, ב, ה; בצלי עירובין, דף כ"א ע"א. מי זה אמר ותהי. איכ"ו, ג, לה; מדה"ג (וורשל), פ"ג, תולדות, ס"ו ה. מה אעידך. ע"פ איכ"ו, ב, יג; איכ"ר פ"ג, ב, ס"ו ח; פדר"ך פ"ג, טו, ס"ו ג.

מאוסה. ע"פ ירמ' לא, לו; איכ"ו, ג, מה; ויק"ר פ"ג, לו, ס"ו ב, 'נראין כאלו מאוסין צעה"ז וכו'. נתונה ציד. ע"פ ירמ' לב, כד; לה; יח; איכ"ו, יד. מריב ומתנצה. ע"פ ישעי' נח, ד; תה"י קב, ז; מדה"ג מ' קט, ס"ו ג. מפי עליון לא תלא. איכ"ו, ג, לה; מדה"ג (וורשל), פ"ג, ראה, ס"ו ג. מחטאות. ע"פ איכ"ו, ד, יג. מדיחי אקונן. ע"פ ירמ' ט, יד"ט; איכ"ו, ב, יד. מנחמי - הקב"ה. ע"פ ישעי' מ, א; נא, יב; ויק"ר פ"ג, לב, ס"ו ה, 'אמר הקב"ה עלי לנחמן; מד"ז איכ"ו (צובר), פ"ג, א, ס"ו טו. כמיון

מְתַרוּגְנֵן מֵה־יְתָאוּגְנֵן: בְּחוּרִים מוּטְטוּ בִּי לְהֶרֶב. וּשְׂכִינָה הָעֵלָה
מִקָּרֵב. וְכִשְׁלוֹ אִישׁ־בְּאֲחִיו כְּמִפְנֵי־חָרֵב:

נִשְׁקָד נָטַל עַל פּוֹרְכֵינוּ. וַיִּתְעַב שֵׁי עֶרְכָנוּ. נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ:
נְבִיאִיךָ נֶאֱצוּ לְקָרִיץ עֲפֻעֵפִים. וְאֶכְזְרוּ עֲלֵינוּ אֶרֶךְ אַפִּים. נִשָּׂא
לְבַבְנוּ אֶל־כַּפָּיִם: נָעוּ נָדוּ רֹאשׁ בְּמַהְמוֹרְנוּ. רְשָׁעִים מִפִּילִים
בְּמַכְמוֹרֵינוּ. נָחַנוּ פִּשְׁעֵנוּ וּמְרֵינוּ: זְקָנִים נִינִים לָרֵב סְגוּיִים.
אֶכְלוּם וְהוֹשַׁתְנוּ מִשָּׁל בְּגוֹיִם. כָּנָם וְאַבְדַּתְם בְּגוֹיִם:

מקורות ומקבילות

מתרוגן. ע"פ תה" טח, סה; ירושלמי מעשר שני, פ"ה, ה"ה; מדת"ה מז' נט, ס"ה, מה יתאווגן, איכ' ג, לט. בחורים מוטטו. ע"פ ישע"י, מ, ל; איכ' ה, יג. בי להרב. ע"פ ירמ' מו, טז. ושכינה העלה מקרב. ע"פ צבלי ר"ה, דף לא ע"א, יסעה שכינה; מכדרי' פ"י, צח, מס' דפסחא, פ"י, יד, 'כביכול גלתה שכינה עמסה'; ויק"ר (מרגליות), פ"י, אמורה, פ"י, לב, ס"ו, ח. וכשלו איש בלחיו כמפני חרב. ויק' כו, לו; צבלי סנהדרין, דף כז, סוף ע"ב. נשקד נטל עול. ע"פ איכ' א, יד. פורכינו. ע"פ שמו"א, יג. ויתעב. ע"פ תה" קו, מ. שי ערכנו. ע"פ תה" עו, יב. נחפשה דרכינו. איכ' ג, מ; מד"א (צובר), ויק' פ"י, יד, פ"ב. נביאיך וכו'. ע"פ איכ' ב, יד. נאלו. ע"פ דב' לא, כ; ישע"י, ד; תה" קו, יא. לקרון עפעפים. ע"פ מש' ו, יג. ואכזרו. ע"פ ישע"י, ט; סג, י; אי"ו, ל; כא; מדת"ג (ורשא), פ"י, בחקותי, ס"ו, ב, 'עשיתם אותי לאחורי'. ארך אפים. ע"פ שמו"ל, ו, נשא לזבנו אל כפים. איכ' ג, מא; צבלי תענית, דף ח ע"א; אה"מ, חסר ויחר, עמ' 198. נעו נדו ראש. ע"פ ירמ' יח, טז. צמהמורנו. ע"פ תה" קמ, יא. רשעים מפילים צממורינו. ע"פ תה" קמא, י. נחנו פשענו ומרינו. איכ' ג, מז. סגויים. ע"פ תה" עג, יב; לב, יג. אכלום. ע"פ ירמ' ג, ז. והושתנו משל צגויים. ע"פ דב' כח, לו; תה" מד, טו; מדת"ה מז' עט, ס"ו, ה. ואבדתם צגויים. ויק' כו, לח; צבלי מכות, דף כד ע"א.

ח"ג והערות

בחורים מוטטו. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, גולד' ואשכנז. בקד"ץ וראש"ך: 'בחורים מוטטו. במח' רומניא: 'בחורים מוטטו. מוטטו. במח' נירנברג, גולד', אשכנז וני"א בשד"ל: 'מוטטו כושל'. בראש"ך: 'מוטט כושל'. במח' רומניא: 'מוט כושל'. בי להרב. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. במח' רמ"ז: 'בלי לקרב'. באשכנז: 'בי להרב'. ושכינה העלה. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: ושכינה העלה. נשקד. במח' רומניא: 'נשקד'. נטל על פורכינו. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, גולד', אשכנז, נירנברג, עה"ב, ראש"ך וקד"א. במח' רמ"ז: 'נטל על פורכינו. במח' רומניא: 'נטל על פורכינו. ויתעב שי. במח' רומניא: ויתעב שי. שי ערכנו. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': 'שי עורכינו. נביאיך נאצו. במח' רומניא, עה"ב, נירנברג, ראש"ך, אשכנז, גולד' ואתר האקדמיה: 'נביאיך נאצו'. ונאכזרו עלינו. כ"ה בגולד' ואשכנז, וכן נראה נכון. במח' רמ"ז: 'נאכזרו עלינו, אבל לקמן באות פ, בחרוז פצו, בריס"ד-רס"ה: 'נאכזרו עלינו, בחיריק. במח' בולוניא ושד"ל: 'נאכזרו עלינו. במח' רומניא: 'נאכזרו עלינו. ראש במהמורנו. כ"ה בקד"א, מח' שד"ל, נירנברג, אשכנז, גולד', רומניא ואתר האקדמיה. במח' רמ"ז ובולוניא: ראש כמהמורנו. רשעים מפילים. במח' רומניא: 'רשעים מפילינו, וכ"ה באתר האקדמיה אבל ללא ו' בתיבת זרשעים. כמהמורינו. כן מנוקד במח' רמ"ז, רומניא, גולד', מקצת אשכנז, וכן נראה נכון ע"פ הפסוק. במח' בולוניא, נירנברג, שד"ל ומקצת אשכנז, המ"ס הראשונה בחיריק. 'במהמורינו, כ"ה במח' רמ"ז, שד"ל, נירנברג, רומניא קד"ץ, ראש"ך, עה"ב ואשכנז. במח' בולוניא וקד"א: 'כמהמורינו, בכ"ף. זקנים נינים. כ"ה במח' בולוניא, קד"א, שד"ל, גולד' ואתר האקדמיה. במח' נירנברג ורומניא: 'זקנים נינים, ע"פ תה" עד, ח. באשכנז: 'זקנים ונינים. במח' רמ"ז: 'זקנים נינים. אכלום והושתנו. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. בגולד' ואשכנז: 'אכלום והשתנו'. במח' נירנברג: 'אכלונו והשתנונו. כנם ואבדתם. במח' שד"ל: 'כנאם ואבדתם. באתר האקדמיה ללא תיבת נינים.

סְלָה שְׁמִי קְטוּרָה בְּאֵף־ וְאֶפְעַר פֶּה וְאֶשְׂאֵף־ סִכּוּתָה בְּאֵף־
 סִפְקוֹ סוּטְנֵי כַף וְאֶשְׂתוֹנֵן־ וְאֶצְעַק חֲמָס וְאֶתְחַנֵּן־ סִכּוּתָה בְּעַנְזֵי־
 סוּרוֹ טָמֵא שָׁחוּ מְאֻשִׁימְנוֹ־ בְּהִנָּתֵן כְּבָרוֹל שְׁמִינוֹ־ סְחֵי וּמְאֹס
 תְּשִׁימְנוֹ־ שְׁבֵת מְשׁוֹשׁ שְׁמַח מְשׁוֹרְרִים־ וְרוֹדְפֵי קָלוֹ מְנַשְׂרִים־
 לְאֵבֶד וְהַנְּשָׂאָרִים־

עַל־אֵלֶּה עֲשָׂקוֹנוֹ בְּחֵרוּפֵיהֶם־ הַגְּדִילוֹ שְׁאוֹן גְּדוּפֵיהֶם־ פָּצוּ
 עָלֵינוּ פִּיהֶם־ פָּצוּ וּפְעָרוּ פִּיהֶם מִבְּאֵר שַׁחַת־ וְאֶכְזְרוּ עָלֵינוּ

ח"ג והערות

סלה שמי כ"ה בגולד' ואשכנז, וכן נראה ניקודו לפירושי קד"ן וראש"ך. במח' רמ"ו ורומניא: 'סלה שמי'. במח' נירנברג, בולוניא ושד"ל: 'סלה סמי'. וְאֶפְעַר פֶּה. כ"ה בנוב"ר ואתר האקדמיה. באשכנז: יָאֶפְעַר פִּי. במח' רומניא: יָאֶפְעוֹר פֶּה. וְאֶצְעַק חֲמָס. כ"ה בנוב"ר, גולד' ואתר האקדמיה. בראש"ך, מח' נירנברג, אשכנז ורומניא: יָאֶצְעַק חֲמָס. חֲמָס וְאֶתְחַנֵּן. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, קדמ"א, גולד' ורומניא: חֲמָס וְאֶתְחַנֵּן. שָׁחוּ מְאֻשִׁימְנוּ. כ"ה בקד"א, מח' שד"ל, נירנברג, גולד' ומקצת אשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא, קדמ"א, מקצת אשכנז ואתר האקדמיה: שָׁחוּ מְאֻשִׁימְנוּ, כדרך כתיבת חז"ל, שדרכס להחליף שיין שמאלית שבמקרא לסמ"ך. במח' רומניא: שָׁחוּ מְאֻשִׁימְנוּ! בְּהִנָּתֵן כְּבָרוֹל. כ"ה במח' בולוניא ואשכנז. במח' רמ"ו, רומניא ושד"ל: בְּהִנָּתֵן כְּבָרוֹל, בכ"ף. באתר האקדמיה: להננתן כברול. מְשׁוֹשׁ שְׁמַח. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, גולד', עה"ב ומקצת אשכנז. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: מְשׁוֹשׁ שְׁמַחַת. בקדמ"א: מְשׁוֹשׁ שְׁבַח, וכ"ה נ"א במח' שד"ל. באתר האקדמיה: ישון שמחת. שמה משוררים. במח' רומניא נוסף: שמה תוף משוררים. וְרוֹדְפֵי קָלוֹ. במח' רומניא: יָקְלוּ רוֹדְפֵים.

מקורות ומקבילות

סלה. ע"פ ירמ' ג, כו; איכ"ר, טו. שמי קטורה באף. ע"פ דצ' לג, ו. ואפער פה ואשאף. ע"פ ישע' מז, יד; תה' קוט, קלא. סכותה באף. איכ"ר ג, מג; איכ"ר פ"ג, ג. ס' ס. ספקו סוטני כף. ע"פ איכ"ר ב, טו. ולאשתונן. ע"פ תה' עג, כה. ולאצק חמס. ע"פ חזק' א, ב; או"י יט, ז. ולאחנקו. ע"פ ירמ' ג, כה. סכותה בענן. איכ"ר ג, מד. סורו טמא שחו. ע"פ איכ"ר ד, טו; ויק"ר פ"ג, טו, ס' א; מדה"ג פ"ג חרוב, ס' טו. מלשימנו. רלו קיוות לב"א, ס' טו. בהנתן כברול שמינו. ע"פ ויק' כו, יט; צמד"ר פ"ג, ס' יב. סחי ומאוס תשימנו. איכ"ר ג, מה. שנת משוש. ע"פ ישע' כד, ה; איכ"ר ה, טו; ירושלמי סוטה פ"ט, ה"ב. שמה משוררים. ע"פ דה"צ כג, יג. ורודפי קלו משוררים. ע"פ איכ"ר ד, יט; קה"ר פ"ה ס' ב. על אלכד והנשאררים. ע"פ ויק' כו, להדלט. על אלה. ע"פ איכ"ר א, טו; ה, ח. עשקונו בחרופיהם. ע"פ ישע' נב, דה. הגדילו שאון גידופיהם. ע"פ ישע' מג, כה; תה' מד, ח. פלו עלינו פיהם. איכ"ר ג, מו; פסז"ו איכ"ר, פ"ג, פמ"ו. פלו ופערו פיהם. ע"פ ישע' ה, יד, תה' כב, יד ואו"י טו, י. מצאר שחת. ע"פ תה' נה, כד; צבלי עירובין, דף יט ע"א; פס"ב סוף פ"ג. ולאכזרו. ע"פ דצ' לג, יג; ירמ' ו, כג.

באתר האקדמיה: זרודפיהם קלו. לְאֵבֶד. במח' רומניא: לְדָלוֹק. באתר האקדמיה: לרדוף. וְהַנְּשָׂאָרִים. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, רומניא ואתר האקדמיה, עם ו, כלשון הפסוק. בראש"ך, גולד' ואשכנז: הַנְּשָׂאָרִים, ללא ו. עַל־אֵלֶּה עֲשָׂקוֹנוֹ וכו' פִּיהֶם. במח' רמ"ו, רומניא, נירנברג, ראש"ך, גולד' ואשכנז, שורה זו באה כאן, שהרי באי"ב הראשון אות ע' קודמת לאות פ', ורק באחרים הקדימו אות פ' לעי"ן. במח' בולוניא ושד"ל הקדימו אות פ' לעי"ן. עֲשָׂקוֹנוֹ בְּחֵרוּפֵיהֶם. במח' רומניא: עֲשָׂקוֹנוֹ בְּחֵרוּפֵיהֶם. באתר האקדמיה: עונושקונו יחד בחירופיהם. הַגְּדִילוֹ שְׁאוֹן. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ואתר האקדמיה. במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: הַגְּדִילוֹ שְׁאוֹן. פָּצוּ וּפְעָרוּ פִּיהֶם. באשכנז, מח' רומניא ואתר האקדמיה: פָּצוּ פְעָרוּ פֶּה. וְאֶכְזְרוּ. כ"ה במח' רס"ד-רס"ה ונירנברג. במח' בולוניא ושד"ל: יָאֶכְזְרוּ. באשכנז, גולד', ראש"ך, מח' רומניא, נ"א בקד"א ואתר האקדמיה: יָאֶשְׂרוּ. בעה"ב: יָאֶשְׂרוּ. עָלֵינוּ בתוכחת. באשכנז ואתר האקדמיה: עָלֵי בתוכחת. במח' רומניא: עָלֵיו בתוכחת.

בְּתוֹכָחַת פֶּחַד וּפְחַת: פְּנֵי פֶּאֶר חֶפֶת מְעוֹנֵי. הַקְּמִיל וְהַרִים
 מְעוֹנֵי. פְּלִגְי־מִים תִּרְדַּ עֵינָי: נִפְלָה עֵטְרַת עוֹז מִשְׁעָנָם. וְצַר
 בְּשַׁבְּעָה דְרָכִים עֵינָם. וְהִתְוַדּוּ אֶת־עוֹנָם:

פִּרְשָׁה פְּצָתָה אוֹי כִּי־סָגְרָה. תָּמור מְתַנֶּיָּה בְּעוֹ חֲגָרָה. עֵינָי
 נִגְרָה: עָשָׂה עֲבָרְתוֹ וַיַּחְרָה. וְעָרַף אֶת־מְדוֹן מְגָרָה. עַד־יִשְׁקִיף
 וַיֵּרָא: עוֹדִינוּ עָף כְּבוֹד וְעָלָה. וְעֵשָׂר מַעְלֹת נִעְלָה. עֵינָי
 עוֹלָלָה: עַל־זֶה פָּסַק נוֹאֲמָם. וְשָׁח לֹא אָעֻזְבְּכֶם בְּכַף זוּעָמָם.
 אַף־אֲנִי אֵלֶיךָ עֹמָם:

מקורות ומקבילות

נתוכחת. ע"פ תה" עג, יד. פחד ופחת. איכ" ג, מז; פסז"ו
 איכ" ג, מז. פלה. ע"פ ישע" ס, ז; ס, יג. מעוני. ע"פ ירמ'
 כה, ל. הקמיל. ע"פ ישע" יט, ו. והרים מעוני. ע"פ איכ'
 ג, ח; איכ"ר פר' ג, ס"ו כה. פלגי מים תרד עיני. איכ'
 ג, מח. נפלה עטרת. ע"פ איכ' ה, טז; אה"מ, עשר גלויות,
 עמ' 435. עוז משענס. ע"פ ישע" ג, א. כשנעה דרכים
 עינס. ע"פ ויק' כו, יח; דב' כה, כה. והתודו את עונם. ויק'
 כו, מ; ספרה פר' בחוקותי, פר' ג, תחילת פ"ח, אות ג; צמדצ"ר
 פר' ת, ס"ו ה. פרשה. ע"פ איכ' א, ח. פלחה. ע"פ צר'
 ד, יח; צמ' טז, ל. אוי כי סוגרה. ע"פ ירמ' יג, יט. מתניה
 בעוז הגרה. ע"פ מש' לא, יח. ראו מדמ"ש פר' לא, ס"ו לו [ח].
 עיני נגרה. איכ' ג, מט. עשה עברתו. ע"פ איכ' ג, צ; ג, ח;
 ג, א. ויחרה. ע"פ שמו' כב, כג; מ"ב כג, כו; ישע" ה, כה.
 וערף. ע"פ דב' כה, ד. מדון מגרה. ע"פ מש' טו, יח; כט, כב.
 עד ישיקף וירא. איכ' ג, נ; איכ"ר פר' ג, ס"ו ע; פסז"ו איכ',
 פר' ג, פ"ג. עודינו. ע"פ איכ' ד, ח. עף. ע"פ דני' ט, כה.
 כבוד ועלה. ע"פ ש"א ד, כה. ועשר מעלות נעלה. ע"פ צבלי
 ר"ה, דף לא ע"א; סע"ר פר' כו; איכ"ר פתיח, ס"ו כה. עיני
 עוללה. איכ' ג, נח; צבלי סוטה, דף מט ע"ב. על זה. ע"פ
 איכ' ה, ח. לא אעזבכם. ע"פ ויק' כו, מד; ישע" מה, ח.
 ככף זועמס. ע"פ ישע" ה, ה. אף אני אלך עמם. ויק' כו, מה;

ח"ג והערות

חפת מעוני. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל, רומניא, נירנברג,
 אשכנז וגולד', וכן מוכח מקד"א וראש"ך. במח' רמ"ז:
 'חפת מעוני. הקמיל וְהַרִים. כ"ה במח' בולוניה, קד"א
 ושד"ל. במח' רמ"ז, רומניא, נירנברג, ראש"ך, גולד'
 ואשכנז: 'הקמיל וְהַרִים'. וְהַרִים מְעוֹנֵי. במח' רמ"ז:
 'הקמיל מעוני. עוז משענס. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא.
 במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: 'עוז משענס'. ושני הניקודים
 נכונים ומקורם בתנ"ך. וְצַר בְּשַׁבְּעָה דְרָכִים עֵינָם.
 באתר האקדמיה: 'זכשמת צר עינס'. דרכים עינס.
 נראה שהוא מלשון: 'עוין את דוד', ש"א יח, ט, וכך
 פירש בקד"ן, וראו בשרשי רד"ק. במח' נירנברג, גולד'
 ומקצת אשכנז: 'דרכים עינס'. במקצת אשכנז: 'דרכים
 דָּנָם'. פִּרְשָׁה פְּצָתָה וכו' נגרה. ברוב הנוסחאות
 שורה זו באה כאן, וכ"ה בקד"א על אחר. פִּרְשָׁה.
 במח' רומניא: 'פִּרְשָׁה', שלא כבפסוק. פְּצָתָה אוי.
 כ"ה במח' שד"ל, גולד' ומקצת אשכנז. במח' רמ"ז,
 האקדמיה: 'פִּרְשָׁה אוי'. במח' רומניא: 'פִּרְשָׁה אוי'.
 תָּמור. באתר האקדמיה: 'זתמור'. מְתַנֶּיָּה בְּעוֹ חֲגָרָה.
 כ"ה בנוב"ר וגולד'. במח' רומניא: 'בְּעוֹ מְתַנֶּיָּה סָגְרָה'.
 במח' נירנברג ואתר האקדמיה: 'עוֹ מְתַנֶּיָּה שָׁח חֲגָרָה'.
 במקצת אשכנז: 'בְּמְתַנֶּיָּה', ובמקצת אחרים: 'בְּשָׁח'.

עברתו ויחרה. במח' נירנברג: 'עברתו באף ויחרה'.
 אֶת־מְדוֹן. במח' נירנברג: 'נְצָרָה אֶח אֶף מְדוֹן'. עוֹדִינוּ עָף כְּבוֹד.
 מַעְלֹת. כ"ה בנוב"ר, קד"א ומח' רומניא. בקד"ן, ראש"ך, אשכנז,
 גולד' ואתר האקדמיה: 'נְצָרָה אֶח אֶף מְדוֹן'. עוֹדִינוּ עָף כְּבוֹד.
 נירנברג: 'עֵשָׂר מַעְלֹת, ללא ו'. נִעְלָה. כן מנוקד בנוב"ר. אמנם
 גולד' ומקצת אשכנז: 'על־זה פסק. במח' רומניא, נירנברג,
 ראש"ך, גולד' ואשכנז נוסף: 'על־זה פסק נוא'.
 גולד' ומקצת אשכנז: 'על זה פסק נוא'. בקד"ן וראש"ך נְאָמָם.
 במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: 'נְאָמָם'. וְשָׁח לֹא אָעֻזְבְּכֶם
 בְּכַף זוּעָמָם. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניה, מקצת אשכנז ואתר
 האקדמיה. במח' שד"ל: 'שח לא', ו'ללא ו'. במח' רומניא:
 'יָנָם לא'. במח' נירנברג, גולד', מקצת אשכנז וניא בשד"ל:
 'יָנָם לא'. לא אָעֻזְבְּכֶם. במח' רומניא, נירנברג,
 גולד' ואשכנז: 'לא אָעֻזְבְּכֶם', וכן נראה נכון בגלל
 זועמס' שאחריו. בְּכַף

שְׁמַעַת אֶל־תְּעֹלָם: קָלִים קָרְאוּנִי וְעֵלְמַת מְרַאָּךְ. הִשֵּׁת בְּגוֹיִם
 מוֹרְאִיךְ. קָרְבַּת בְּיוֹם אֶקְרְאָךְ: אַתָּה יְהוָה קִץ אֶל־תְּכֹזֵב.
 עַד־מַתִּי כַחֲרַשׁ אֲעֹב. וְהָאָרֶץ תִּעָזֵב:

רְאֵה רְגֵזוּ מַכַּת אֲנוּשֵׁי. וְאוֹמֵר בְּהִנְטָשִׁי בְנֵשִׁי. רַבַּת אֲדֹנָי
 רִיבֵי נַפְשֵׁי: רְאֵה רִיב בְּעִתְתִּי. הַשְּׁמוֹת כָּל־עַדְתִּי. רְאִיתָה
 יְהוָה עֹנֹתַי: רוּחַ רְפָתֶהָ בִּי מְאַיְמָתָם. לְבַלְעֵי הָעֵלוּ חֲמָתָם.
 רְאִיתָה כָּל־גְּנֻמָּתָם: לָמָּה רַחוּק תַּעֲמֵד בְּדַבְרָם עֲזוֹת. גַּמְתָּ
 הַנְּשָׁמָה אוֹשִׁיב פְּרוּזוֹת. וְאַף־גַּם־זֹאת:

שְׁמָעוּ שְׁנוּקְשָׁתִי בְּדַחֲיַפְתָּם. וְכִילַק עָלָה עֵיפְתָם. שְׁמַעַת

מקורות ומקבילות

קלים. ע"פ איכ"ד, יט. קראוני. ע"פ איכ"ד, טו. ועלמת
 מראך. ע"פ דב' לא, יח; ז' פ' מ, ס"ג. השת בגוים
 מוראך. ע"פ תה"ט, כ"א; מדה"ג פ"א ואל"ה, ס"ו. קרנת
 ביום אקרעך. איכ"ג, ח. אמה ה'. ע"פ יו"א, יד; איכ'
 ה, יט. קץ אל תכוז. ע"פ חב' ב, ג; צבלי סנהדרין, דף א'
 ע"ב; מדה"ה מח' טו, ס"א. עד מתי כחרש אעזב. ע"פ ישע'
 י, ט. והארץ תעזב. ויק' כו, מג. ראה. ע"פ איכ"א, ט"ו;
 ב, כ. רגז. ע"פ דב' כח, סה. מכת אנושי. ע"פ ירמ' טו, יח;
 מו"א, ט. ואומר. ע"פ ישע' יב, א. בהנטעי נשני. ע"פ
 ישע' ב, ה; תה"פ פח, יג; איכ' ג, ח. רבת ה' ריבי נפשי. איכ'
 ג, ח. ראה ריב. ע"פ מו"א ז, ט; איכ' ג, לו. צעיתתי. ע"פ
 ש"א טו, יד; ישע' כ"א, ד. השמות כל עדתי. ע"פ אי"ו טז, ז.
 ראייתה ה' עותתי. איכ' ג, נט. רוח רפתה. ע"פ שופ' ח, ג.
 מאימתם. ע"פ ירמ' ל, ה; איכ' ג, מח. לללעי. ע"פ ישע'
 מט, יט. ראייתה כל נקמתם. איכ' ג, ס. למה רחוק תעמוד.
 ע"פ תה"י, א; פסר"ב פ"א לא, ד"ה ד"א ותאמר וכו' גניאים
 קראו. צדקס עזות. ע"פ תה"מד, יח; מש' יח, כג; אד"ג
 נוסח ב, פ"ז, 'התחיל מתקף ומגדף ומנאץ ומרקק' וכו'; מדה"ג
 (וורש"א), פ"א פקודי, ס"ד. הנשמה. ע"פ יחז' לו, לה. אושיב
 פרוזות. ע"פ זכ"ב, ה; צבלי ב"ב, דף ע"ב. ואף גם זאת.
 ויק' כו, מד. שמעו. ע"פ איכ"א, כ"א. שנוקשתי בדחופתם.
 ע"פ תה"י, ח"א. וכילק - מין ארצה. ע"פ ירמ' לא, יד
 ומ"ל. עיפתם. ע"פ עמו"ד, יג; אי"ו, י, כב ורש"י. שמעת

ח"ג והערות

קלים קראוני. כ"ה בנוב"ר ונוסח ראשון בקד"א.
 בראש"ך, אשכנז, גולד' ואתר האקדמיה: קלים קרהני.
 ג"א בקד"א: קלים קרהני, וכ"ה בעה"ב. במח' נירנברג
 ורומניא: קלים קרהני. ג"א בשד"ל: קלים קרהני.
 ועלמַת מראך. במח' רומניא: זיהעלמַת מראך, אבל
 הניקוד צ"ל: זיהעלמַת. הישת בגוים. באשכנז: הישת
 בגוים. במח' רומניא: הישב בגוים. עדמתי כחרש.
 במח' רומניא: עדאנה כחרש. רגז מכת. במח'
 רס"ד-רס"ה: רגז מכות. אנושי. כ"ה במח' בולוניה,
 שד"ל, רומניא נירנברג, גולד' ואשכנז. במח' רמ"ז מנוקד:
 אנושי. בראש"ך: אנושה. ואומר בהנטשי. במח'
 רומניא: ואומר כה נטשי. באתר האקדמיה: ואומר
 כהנטשי. בנטשי. במח' נירנברג, מקצת אשכנז ורומניא
 מנוקד: רבת אדני. כ"ה באשכנז, כארצ'ו
 ובדרפוסים שלפנינו. בנוב"ר, מח' רומניא ואתר
 האקדמיה: רבת יי, וכ"ה בפסו"ז ובלקח טוב על איכ'.
 ראה ריב. כ"ה בנוב"ר ומח' נירנברג. בראש"ך, גולד',
 אשכנז, מח' רומניא, ג"א בשד"ל ואתר האקדמיה: ראה
 רוב. בעיתתי. כ"ה בנוב"ר, אתר האקדמיה ובדומה
 במח' נירנברג ורומניא. במקצת אשכנז: בעיתתי,
 ובמקצת: בעיתתי. בגולד': בעיתתי. לבלעי העלו.
 במקצת אשכנז וג"א בשד"ל נוסף: זיהבלעי העלו.
 בדברים עזות. כ"ה במש"י, כג. במח' רומניא: בדברים
 עזות. נמת הנשמה. במח' שד"ל: נמת הנשמה.
 אושיב פרוזות. במח' רומניא: אושיב פרוזות. ואף גם זאת.
 שנוקשתי בדחופתם. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. בכ"י: שנוקשתי בדחופתם. שנוקשתי מר בדחופתם.
 וכילק עלה עיפתם. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. בכ"י, מח' רומניא ואתר האקדמיה: וכילק עלי עיפתם. בראש"ך: וכילק
 עיפתם עלי.

**חֲרַפְתָּם: שָׁכְבוּ שׁוֹחָחִים בְּנֵי בִּיגוֹנָם. וְשׁוֹבִייהֶם גָּאָה לְמֵאֵד
 גְּאוֹנָם. שִׁפְתֵי קָמִי וְהִגִּיזוֹנָם: שְׂיֵשִׁי שׁוֹסְתֵי כִּי־בִי יָד מְטָה.
 מְשַׁפְּלֵת עַד־שָׂאוֹל מְטָה. שִׁבְתָּם וְקִמְתָּם הַבִּיטָה: הַשִּׁיבֵנו
 שֵׁלָם שָׁנִים. וְתֹאמַר אֲפֻדָּם מִשׁוֹנָם. וְזַכַּרְתִּי לָהֶם בְּרִית
 רַאשָׁנִים:**

**תְּבוֹא תְּשׁוּר מְעַנִּי לְמוֹל. הֵם שָׁגְבוּ וְאוֹוִיךָ אָמוּל. תָּשִׁיב
 לָהֶם גְּמוּל: תִּקְרָא תִגְלָה יוֹם כְּמוֹס מְלֵב. וּמְחַפְּשֵׁי לְפַעַל**

ח"ג והערות

שׁוֹחָחִים בְּנֵי. כ"ה בנוב"ר ואשכנז. בכ"י ניקד תיבת
 'שׁוֹחָחִים/ בשי"ן שמאלית. במח' רומניא: 'שׁוֹחָחִים בְּנִים.
 בִּיגוֹנָם. כ"ה בנוב"ר, עה"ב, מח' רומניא ואתר
 האקדמיה. במח' נירנברג, ראש"ך, גולד' ואשכנז:
 'מיגונם. ושׁוֹבִייהֶם גָּאָה לְמֵאֵד. במח' רומניא:
 ישׁוֹבִייהֶם גָּאוּ מְאֹד. באשכנז: ישׁוֹבִייהֶם גָּאָה מְאֹד.
 שְׂיֵשִׁי שׁוֹסְתֵי. כן מנוקד בנוב"ר, גולד' ומקצת אשכנז,
 בלשון נקבה. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: שְׂיֵשִׁי
 שׁוֹסְתֵי. במח' רומניא: שְׂיֵשִׁי שׁוֹחָתֵי. כִּי־בִי יָד מְטָה.
 במח' רומניא: כִּי־יָד מְטָה. הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם שָׁנִים.
 כ"ה בנוב"ר, וראו גם הערה הבאה, ד"ה 'שֵׁלָם'. במח'
 נירנברג: הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם שָׁנִים. בראש"ך: הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם
 לְאֶרֶץ מִים. בגולד' ואשכנז נוסף: הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם שֵׁלָם
 שָׁנִים. בחלק מרפוסים אשכנז וני"א בשד"ל: הַשִּׁיבֵנו אֶרֶץ
 שָׁנִים. במח' רומניא: הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם שָׁנִים. באתר
 האקדמיה: הַשִּׁיבֵנו שֵׁלָם לְאֶרֶץ שָׁנִים. שֵׁלָם. כן
 מנוקד במח' שד"ל וגולד', וכן נראה מעה"ב וקד"א.
 במח' רמ"ו, בולוניא, כ"י וראש"ך: 'שֵׁלָם, ופירש שם
 לירושלים, ע"פ בר' יד, יח; תה"ע, ג. וְתֹאמַר אֲפֻדָּם.
 במח' רומניא: תֹּאמַר וְתֻפְדָּם. מִשׁוֹנָם. כ"ה בנוב"ר
 וקד"ן. בראש"ך: מְשֻׁאוֹן. באשכנז וגולד': מְשֻׁאוֹנִים.
 במח' נירנברג, עה"ב, כמה כ"י ואתר האקדמיה:
 'מִשְׁאוֹנִים. במח' רומניא: מְשֻׁאוֹנִים. מְעַנִּי לְמוֹל. כ"ה
 בכ"י, מח' נירנברג, ראש"ך, עה"ב, גולד', אשכנז ומח'
 שד"ל. במח' רמ"ו ובולוניא: מְעַנִּי לְמוֹל. בקד"ן: אוֹיְבֵי
 לְמוֹל. במח' רומניא: מְעַנִּי לְמוֹל. הֵם שָׁגְבוּ. כ"ה
 בנוב"ר, מח' נירנברג, רומניא, ראש"ך, עה"ב ואתר
 האקדמיה. בגולד' ואשכנז נוסף: הֵם שָׁגְבוּ תָלֵל. וְאוֹוִיךָ אָמוּל. בעה"ב: יָוֵם כְּמוֹס מְלֵב. כ"ה
 בנוב"ר וגולד'. בחלק מאשכנז ומח' רומניא: יָוֵם כְּמוֹס בְּלָב. באתר האקדמיה: יָוֵם כְּמוֹס מְלֵב. וּמְחַפְּשֵׁי.
 כ"ה בנוב"ר. בכ"י, מח' נירנברג, ומקצת אשכנז: וּמְחַפְּשֵׁי. בעה"ב: וּמְחַפְּשֵׁי. במח' רומניא: וּמְחַפְּשֵׁי. לְפַעַל
 עוֹלוֹת מְלֵב. בעה"ב: עוֹלוֹת לְטָמוֹן בְּלָב. במח' רומניא: לְפַעַל עוֹלוֹת בְּלָב. באתר האקדמיה: עוֹלוֹת לְפַעַל
 מְלֵב.

מקורות ומקבילות

חרפתם. אי"ב ג, סא; מדה"ה מ' לה, ס"ו א. שכנו. ע"פ
 אי"ב ג, כא. שוחחים בני. ע"פ מדה"ה מ' קמו, ס"ו ג.
 ביגונם. ע"פ ירמ"ה, יח. ושׁוֹבִייהֶם. ע"פ מ"א ח, מו; ורמ'
 ג, לג. גאה למאוד גאוונם. ע"פ ירמ"ה, מה, כט; א"פ ג, חד;
 תה"נ ט, יג. שפתי קמי והגיונם. אי"ב ג, סג. שישׁי. ע"פ
 אי"ב ד, כא. שוסתי. ע"פ מ"צ כח, יד; ישע"י מז, כד. כי
 בי יד מטה. ע"פ חו"י יט, כא. משפלת עד שאלו. ע"פ ישע"י
 מ, ט. שאלו מטה. ע"פ מ"ש טו, כד. שנתם וקומתם הניטה.
 אי"ב ג, סג. ראו קינות ל"א, ס"ו טו והערה קב. הסיגנו
 שלם שנים. ע"פ שמי' כג, ג; תה"ג, טו; ויקר"ש תו, רמז ססג,
 'שכל מי שנוטל ממון כאלו שופך דמים'. ראו צבלי צ"ק, דף ס
 ע"ב, 'עלו לשלם את הצערה שהצערתי'. אפדס. ע"פ הוש'
 ז, יגידו. משוונים. ע"פ ישע"י יג, ד. וזכרתי להם ברית
 ראשונים. ויק' כו, מה; שמו"ר פ"ר מד, ס"ו ט; מד"א ויק'
 פ"ר כו, פמ"ה. הנול. אי"ב ח, כב. תשור - ראה. ע"פ
 ישע"י מ, ט ורש"י מ"צ יד, כו. מעני. ע"פ ישע"י ס, יד; א"פ
 ג, יט. למול - ל' כריחה. ע"פ רש"י על תה"ג, צ. הס
 שגנו. ע"פ תה"ע, עג, יב; אי"ב ח, ג; ספרי דב', פ"י נג, 'הרשעים
 שנגליחים'. ואוויך. ע"פ תה"קלג, יג. אמול - מקולקל.
 ע"פ יחו' טו, ל ורש"י. תשיב להם גמול. אי"ב ג, סד. ע"פ
 תה"ע, עט, יב; מדה"ה מ' קכא, ס"ו ג; אי"ב פ"ר ג, ס"ו ח.
 תגלה. ע"פ עמו' ג, ז; תה"ג, א"ב; ורש"י ד"ה שירו לה'. יום
 כמוס מלב. ע"פ דב' לב, לד; מכר"י צלה, מ"ס דיוסע, פ"ה,
 ד"ה ויקראו; צבלי פסחים, דף נד ע"ב. ומחפשי. ע"פ מ"ש
 י, כט; כא, טו. לפעול עולות מלב. ע"פ תה"ג, ג; סד, ז.

מקורות ומקבילות

עולות מלב. תתן להם מגנת לב: תס תכלית תקפם ללכדם.
 יפלו בלי להעמידם. תרדף באף ותשמידם: כיתמיד
 רוקדים ושחקים. ומתורתך אנו לא רחוקים. השיבנו והורנו
 אלה החקים:

עד כאן אין אומרים בק"ק רומה.

בדומיה בדר אשבה. כאם עזובה נחשבה. לכל-
 צר קהלה נשבה. וכל-
 תנחומיה לא-קשבה. על-כי שובה משובה. נהי קוננה
 איכה ישבה:

לפי מנהג ק"ק רומה אומרים רק את שני הבתים הראשונים והאחרונים.

מקורות ומקבילות

תתן להם מגנת לב. איכ"ג, סה; איכ"ר פ"ג, ג, ס"ה; פס"ו איכ"ר פ"ג, ג, ס"ה. תס. ע"פ צ"ר מז, יח. תכלית - גבול. ע"פ א"ר י"א, ז. ללכדם. ע"פ תה" נט, יג; מש"ה, כב. יפלו צלי להעמידם. ע"פ צבלי מגילה, דף טז ע"ב, 'שלא תהא תקומה למפתח; מדה"ה מז' יח, ס"ה; לה"מ ר' עקיבא, עמ' 431, אות ע'. תרדוף באף ותשמידם. איכ"ג, סה; מכד"ו בשלה, מס' דעמלק, פ"ר, ב, ד"ה ויאמר ה'; מש"ט פ"ר בשלה, פ"ר, יח, ס"ה טז, ד"ה מלחמה לה'; מדה"ה מז' קכ"א, ס"ה ג. רוקדים. ע"פ צבלי יומא, דף סט ע"ב, 'נכרים מקרקרין צהיכלו; ילקו"ש ת"ר, רמז תתנ; מה"ג דב', פ"ה י, פ"ז. ושחקים. ע"פ ירמ' מת, ס; איכ"ג, יד; ויק"ר פ"ר לו, ס"ה ב; איכ"ר פתוח' ס"ה כד, 'שחוק לגוים ולעג לצריות'. ומתורתך. ע"פ תה" קיט, נ"א. אנו לא רחוקים. ע"פ דב' ל, י"א; צבלי צרכות, דף מ ע"א, 'אפילו ריקנין שצך מלאים מלות כרמון. ראו תה' מ, ט; צבלי צרכות, דף ח ע"א, 'רזינגו לעשות רזוק'. הסיבנו. ע"פ תה" פ, ד; איכ"ה, כ; ירושלמי צרכות, פ"ה, ה"א, 'השיבנו תחת כי מאוס מאסתנו; מדה"ה מז' ד, ס"ה י; איכ"ר פ"ר ה, ס"ה כ"א. והורנו. ע"פ דב' ד, יד; ישע' מת, יח; תה" קיט, יב; צ"ר (אלצק), פ"ר ויגש, פ"ר לה, ד"ה ואת יהודה, ע"פ ישע' נד, יג. אלה

ח"ג והערות

יפלו בלי להעמידם. תרדף. במח' רומניא נוסף: 'תשיבם ותלכדם. יפלו בלי להעמידם. בעל-שלישים. ועל-רבעים תפקידם. תרדוף וכו'. כיתמיד רוקדים. במח' רומניא: 'כיתמיד רוקדים. רוקדים ושחקים. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, ראש"ך, קד"ץ, גולד', מקצת אשכנז ואתר האקדמיה: 'דוקרים ושחקים. במקצת אשכנז: 'דוקרים ושחקים. ושחקים. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל ורומניא. במח' רס"ד-רס"ה וגולד': 'שחקים. במקצת אשכנז: 'שחקים. לא רחוקים. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: 'לא רחוקים. בגולד': 'לא רחוקים. בדומיה בדר אשבה וכו'. סלסלה הנמצאת בנוב"ר בלבד. לפני הסלסלה כתוב: 'זיושבין על הארץ. כנראה שהערה זו שייכת למנהג הישן שאמרו כל הקינות בחזרת הש"ץ ומכאן ישבו כלשון הסלסלה: 'בדומיה בדר אשבה, וכן הקינה 'איכה ישבה חבצלת. בדומיה. במח' שד"ל: 'בדומיה. לכל-צר קהלה. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. במח' רמ"ו: 'לכל-צד קהלה, וכן נראה מכ"י.

החוקים. ויק' כו, מו; ספרא פ"ר ת, סוף פ"ר יב, אות י, 'שמורה ועשייה לחוקים וכו' וחי צה"ס. גדומיה. ע"פ תה" לט, ג; מדה"ה מז' ס"ה, ס"ה א. דד אשבה. ע"פ איכ"ה, ח; צבלי סנהדרין, דף קד ע"א; מד"ז איכ"ה (ביצ"ר), פ"ר ח, ס"ה יח. תס כ"א עזובה משנה. ע"פ ישע' נד, ו; ס, טו; איכ"ה, ח; איכ"ר פ"ר ח, ס"ה ג. לכל לר. ע"פ ישע' סג, ט. קהלה משנה. ע"פ ירמ' יג, יח; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב; איכ"ר פתוח', ס"ה כה. וכל תנחומיה לא קשבה. ע"פ ישע' כב, ד; איכ"ר פתוח', ס"ה כד; פס"ר צ פ"ר כה. שזכנה משונה. ע"פ ירמ' ג, יב; ת, ה. נהי קוננה. ע"פ ירמ' ט, עז"ח; איכ"ר פתוח', ס"ה ב; ילקו"ש ירמ', רמז רפג.

אִיכָהוּ יְשֵׁבָה חֲבַצְלַת הַשָּׁרוֹן. וְדָמָם רָן מִפִּי גּוֹשְׁאֵי אָרוֹן. גָּעוּ מִמִּשְׁמְרוֹתָם

כִּהְיִי בְּנִי־אֶהְרֹן. כְּגִמְסַר הַבַּיִת בְּמִסְרֵי מָרוֹן (יְהוֹרִיב):

בְּכַה תִּבְכֶּה מְחַמֶּשֶׁת סְפָרִים. כְּנֶהְרַג כִּהֵן וְנִבְיָא בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְעַל־דָּמוֹ גִּשְׁחָטוּ פְּרָחִים כְּצַפְרִים. וְגָלוּ כְּצַפְרִים כִּהְיִי צַפּוּרִים (יְדַעְיָה):

גָּלְתָה מֵאַרְצָה כָּלָה מְקַשְׁטָה. בַּעֲוֹן מַעֲשָׂרוֹת וּשְׂמִטָּה.

ח"ג והערות

איכה ישבה חבצלת השרון. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב, לפי הפסוק שבפיר' א שבאיכה. כאן צוינו כל הכי"ד משמרות שבה"א פרק כד, על הסדר חוץ מישבאב ובלגה. בלגה וישבאב היו משמרות גם בדה"א כד, יד, וגם בבית שני כמובא בסוף סוכה, דף נו ע"ב. ואולי גנתון זה משמרת בלגה, ופשחור זה ישבאב. ועי' לקמן אות ל' ואות ס'. וראו מהרש"א בחד' אנדרות עמ"ס תענית, דף כו ע"א, ד"ה ד' משמרות ומ"ש עליו הרש"ש. בנוב"ר צויין בסוף כל בית שם המשמרת על הסדר, כפי שמופיע בדברי הימים, אך הזיהו לא תמיד ברור וכן היחס לשנים המצויינות בסוף הקינה. וראו את הקדמת גולד' ואוצ'יר, ובהקדמתו עמ' 8 ד"ה כסניף ובלב אהרן בהרחבה. קינה זו נמצאת גם במנהג אשכנז; מח' נירנברג, דף 197; קינות אוצר ראשוני, דף קעו; עה"ב דף 268; מע"צ דף 340; גולד' דף מז, ס' יא. בכ"י 170; באתר האקדמיה: Cambridge, University Libray, T-S Collection, H 14, 42. **כִּהְיִי בְּנִי־אֶהְרֹן.** במח' נירנברג, גולד' ואשכנז: **כִּהְיִי בְּנִי־אֶהְרֹן. כְּגִמְסַר הַבַּיִת.** בכ"י: **כְּגִמְסַר הַבַּיִת. בְּמִסְרֵי מָרוֹן.** במח' נירנברג, עה"ב, קד"ן, ראש"ך, גולד' ואשכנז: **בְּמִסְרֵי מָרוֹן. יְהוֹרִיב.** שמות המשמרות מופיעות בסוף כל בית בנוב"ר וכ"י וללא ניקוד, אך במח' בולוניה הם מנוקדים, והשלמנו את הניקוד על פיו וע"פ ניקוד השמות של משמרות כהונה בדה"א כד, זיח. במח' נירנברג, גולד' ואשכנז אינם. **נִשְׁחָטוּ פְּרָחִים.** באתר האקדמיה: **נִשְׁחָטוּ שְׂמוֹנִים אֶלְפִי.** וְגָלוּ כְּצַפְרִים. בגולד' ואשכנז: **נְגָדוּ כַּצְּפָרִים.** בקד"ן ומקצת כ"י: **נְגָעוּ כַּצְּפָרִים. כִּהְיִי צַפּוּרִים.** כן מנוקד בחולם בכ"י, מח' שד"ל, נירנברג, גולד' ואשכנז. וכן מסתבר, ע"ש מקום מושבם בצפורה. במח' רמ"ז ובולוניה מנוקד: **כִּהְיִי צַפְרִים. יְדַעְיָה.** כ"ה במח' רמ"ז, בולוניה וכ"ה במשמרות כהונה בדה"א כד, ז. במח' שד"ל: **יְדַעְיָהוּ. בַּעֲוֹן מַעֲשָׂרוֹת.** באתר האקדמיה: **כְּבִטְלָה מַעֲשָׂרוֹת.**

מקורות ומקבילות

איכ' ישבה. איכ' א, א. **חנללת השרון.** שה"ש 3, א; שה"ר פ"ג 3, ס' א; מדה"ה מח' א, ס' ב. **ודמם.** ע"פ מ"א יט, יב; תה" קו, כט; צבלי ערכין, דף יא ע"ב, 3. **לא הספיקו לומר...** רון, ע"פ תה" ק, 3; או"י לה, ז; צבלי ערכין, דף יא ע"א, ע"פ דצ"י יח, ז. **נושאי ארון - לויים.** ע"פ דצ"י לה, ט; יח"ה, לג. **געו.** ע"פ עמו"ר ד, ח; יב; איכ' ד, יד"טו. **ממשמרות כהני בני אהרן.** ע"פ צמ"ג, ג, לה; צבלי תמיד, דף כו ע"א. **כנמסר הנית.** ע"פ צבלי גיטין, דף נו ע"ב; אד"ג נוסח 3, סוף פ"ו. **נמסרתי מרון יהויריב.** ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, יהויריב, יח הרי"ב ע"ש צניו על שמרו וסרבו צו'. **יהויריב.** דה"א כד, ז. **צכה תצכה.** ע"פ איכ' א, 3. **מחומשת ספרים -** חמשה חומשי תורה, ע"פ צבלי נדרים, דף כז ע"ב; ירושלמי סוטה פ"ה, ה"ו. **כנהרג כהן ונביא.** ע"פ איכ' 3, כ; דה"ב כד, כ"כא; מדה"ג פ"ל ויקרא, ס' ח. **כנהרג וכו' ציום הכיפורים.** ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה; מד"ז (צוצה), פ"ר א, ס' ט; ילקו"ש איכ', רמז תתריד. **ועל דמו נשחטו פרחים כלפירים.** ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה; צבלי גיטין, דף ח ע"ב; סנהדרין, דף לו ע"ב. **פרחים.** ע"פ משנ' יומא פ"א, מ"ז; צבלי חולין, דף נב ע"א. **וגלו כלפירים.** ע"פ מש' כז, ח; שמו"ר פ"ר כז, ס' ו. **כִּהְיִי לַפּוּרִים יְדַעְיָה.** ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, ידעיה, עמוק יפירי'ס. **ידעיה.** ע"פ דה"א כד, ז. **גלתה מארצה.** ע"פ איכ' א, ג. **כלה -** ישראל. **דצ"ר פ"ר 3, ס' לו.** **כלה מקושטה.** ע"פ ישע' סא, י; שמו"ר פ"ר כג, ס' ה. **בעוון מעשרות.** ע"פ רצ"ה פ"ר ד, ס' ה; מדה"ה מח' ח, ס' 3. **בעוון... שמיטה.** ע"פ אד"ג נוס' א, פל"ה; צבלי שבת, דף לג ע"א, ע"פ ויק' כו, לד.

שד"ל, נירנברג, גולד' ואשכנז. וכן מסתבר, ע"ש מקום מושבם בצפורה. במח' רמ"ז ובולוניה מנוקד: **כִּהְיִי צַפְרִים. יְדַעְיָה.** כ"ה במח' רמ"ז, בולוניה וכ"ה במשמרות כהונה בדה"א כד, ז. במח' שד"ל: **יְדַעְיָהוּ. בַּעֲוֹן מַעֲשָׂרוֹת.** באתר האקדמיה: **כְּבִטְלָה מַעֲשָׂרוֹת.**

וּבְאַרְבַּעַת שְׁפָטִים הַשְּׁפָטָה וּמַעֲדֵיהָ הַפְּשָׁטָה מִשְׁמֶרֶת מִפְּשָׁטָה (חָרִים):

דְּרָכֵי הַיָּכֵל דָּמְמוּ כְּגִפְרִיץ כְּתָלוּ. וְהִמְעִיל כְּגִנְקָרַע פְּתִילוֹ. וְהוֹרֵד וְהִשְׁפִּיל מִתָּלוּ. וְנָע מִשְׁתִּילוֹ כִּהֵן עֵינֵיהֶלּוּ (שְׁעוּרִים):

הָיוּ מְלַעֲבִים בְּלוֹחָמֵי לָחֶם. כְּבִטְלוּ הַלּוֹא פָּרִס לָרַעֵב לָחֶם. וְרַעֲבוּ וְצָמְאוּ מִמֵּי וּמִלָּחֶם. וּבִטְלוּ שְׁתֵּי הַלָּחֶם מִבֵּית לָחֶם (מִלְכָּה):

וַיֵּצֵא אֶם בְּכֶסֶף נְחֻפָּת. וְתַמּוּרוֹ אֶפְרַיִם בְּרֵאשֵׁה חֲפָת. וְנִרְוֹת

מקורות ומקבילות

ובארבעת שפטים השפטה. ע"פ יחו' יד, כח; משר"א פ"ה, סוף עמ' 104. ומעדה. ע"פ ירמ' ב, לב. הופשטה. ע"פ ז"ר פ"ה נד, ס"ו ד, וזמפ"הו צ"ד ז, אלו צגדי כהונה; מדה"נ פ"ה קדושים, ס"ו ז. חרים. ע"פ דה"א כד, ת. דרכי היכל. ע"פ מלא' ג, א; איכ' א, ד. דממו. ע"פ איכ"ר פתיח, ס"ו יא; פדר"ך נספח ו, ד"ה שוש אשי. כנפריץ כתלו. ע"פ נחמ' א, ג. ראו אה"מ, רש"י, עמ' 552, ד"ה והמלך השני. והמעיל כנקרע פתילו. היפך שמו כח, לא-לב. והורד והשפיל. ראו מדה"נ (וורשא), פ"ה תלוה, ס"ו יא. מחילו. ע"פ ירושלמי ברכות פ"ד, ה"ה; צבלי ברכות, דף ל ע"א, ע"פ שה"ש ד, ד. ונע משתילו. ע"פ צ"ד, ד, יב; תה' קט, י. עיתה לו. ע"פ ירושלמי נדה פ"א, ה"א. שעורים. ע"פ דה"א כד, ת. היו מלעבים. ע"פ דה"ב לו, טז; שמו"ר פ"ה לא, ס"ו טז; צבלי שבת, דף קטו ע"ב, צבצול שבתו זה ת"ח. בלוחמי לחם. צבלי חגיגה, דף יד ע"א, ע"פ מש' ט, ה; מדה"נ פ"ה צלח, ס"ו ג. כניטלו הלא פרום. ראו צבלי יומא, דף ט ע"ב; מדה"נ פ"ה מקן ס"ו ת. הלא פרום לרענ לחם. ע"פ ישע' נח, ז; ירושלמי פאה פ"ה, ה"ה; צבלי ז"ב, דף י ע"א. ורענו וצמאו ממים ומלחם. ע"פ יחו' ד, טז"ה; איכ' ד, ד"ה. שתי הלחם. ע"פ ויק' כג, ח. מביית לחם. ע"פ יהו' יט, טו. מלכיה. ע"פ דה"א כד, ט. וילא לחם. ע"פ צ"ר כה, כג-כו; שמי' יד, ת. בכסף נחפת. ע"פ תה' סח, יד; צבלי סוטה, דף יא ע"ב. בכסף - התורה שנמשלה לכסף. ע"פ מדה"ה מ" סח, ס"ו ת. נחפת. ע"פ שה"ר פ"ה א, ס"ו ג, יבך תורה מכסוס' וכו'; תד"ר פ"ה כה, סוף ד"ה כי תראה ערום. ותמורו אפר. ע"פ ישע' סא, ג; יחו' כו, ל. בראשה חפת. ע"פ ירמ' יד, ד. גרות נכבו. ע"פ ירושלמי יומא פ"ו, ה"ג, יב מערבי כבה; תוספתא סוטה פ"ג, ה"ז.

ח"ג והערות

משמרת מפשטה. באתר האקדמיה: חרים מפשטה. מפשטה. באשכנז: מפשטה. בגולד' מפשטה. מנקרע פתילו. באתר האקדמיה: נקרע פתילו, ללא כ"ו. והורד והשפיל. בראש"ך וחלק מאשכנז: ונקרע והשפיל. באתר האקדמיה: וזוהרבה והשפיל. בגולד': והורד ונקרע והשפיל. והשפיל מתלו. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל ואשכנז. במח' רמ"ז: ונקרע מתלו. במח' רס"ד-רס"ה: ונקרע מתלו. כדן עיתה"לו. ברוב הספרים מנוקד: זכה עיתה"לו, העיין בפתח. באתר האקדמיה ובירושלמי שלפנינו: עיתה"לו. הלא פ"ה. כ"ה במקרא שלפנינו, אשכנז, גולד' ומח' שד"ל, בסמ"ך. במח' רמ"ז, בולוניא, כ"ו, נירנברג, קדמ"א: יהלא פ"ה, בשו"ן, וכ"ה בב"ב דף ט ע"א. וראו מנ"ש על הפס' בישע', וגליון הש"ס לרעק"א עמ"ס שבת דף נה ע"ב. ורעבו וצמאו. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, מקצת אשכנז וגולד'. במקצת אשכנז ובאתר האקדמיה ע"פ המתקן: ונקרעו וצמאו. ובטלו שתי. בכ"י: ונקרעו שתי. באשכנז וגולד': ונקרעו שתי. במח' נירנברג: ונקרעו שתי. באתר האקדמיה: ונקרעו שתי. מבית לחם. באתר האקדמיה: ומלכיה בית לחם. ויצא אם. באשכנז ונ"א במח' שד"ל נוסף: ויצא הדר אם. אפר בראשה. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא, כ"ו ונ"א בשד"ל. במח' נירנברג, קד"ן, ראש"ך, גולד' ומקצת אשכנז: אפר ראשה. במקצת אשכנז ואתר האקדמיה: אפר על-ראשה. ונרות נכבו. אתר האקדמיה: ונקבו נרות.

נִכְבוּ וּמְנוּרָה נִכְפָּת. כְּפָשְׁעוּ בְּלַחַס פֶּת, גִּלְפָּדָה יוֹדֶפֶת
(מִימִין):

זְכָרָה זְמַן נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע הַשִּׁיבוּ. וְעַתָּה אָמֵן עֲנוֹת לֹא אָבוּ.
לַעֲנָה וְרֹאשׁ שָׁבְעוּ וְרוּוּ. וְהִקְצוּ וְהִלְעִבוּ כִּהְיִי עֵילְבוּ
(הַקּוֹץ):

חֲטָא חֲטָאָה וְאִמְרָה לְאֵלִיל זֶה אֵל. וְהִלְעִיגָה וְתַעֲתֶעָה
בְּחֻזֵי אֵל. עֵבוֹר כֵּן הִקְנָאָה בְּמַרְגִּיזֵי אֵל. וַיֵּצֵא מִמְּעוֹן
אֵל כְּפָר עֲזִיזָאֵל (אֲבִיָּה):

טְמֵאָתָה הַחֲנִיפָה תִּבֵּל. וְנַעֲלָה רַב הַחוּבֵל. וְעֵנָן אֲבָק רִגְלֵיו
כְּאֵבֵל. וַאֲיֵן מִתְכַּרְבֵּל בְּכִהְיִי אֲרִיבֵל (יִשׁוּעַ):

ח"ג והערות

כְּפָשְׁעוּ. במח' שד"ל ט"ס: 'כְּפָשְׁעוּ'. שהרי לפניו
קמץ גדול ושוא נע, ועוד צ"ל לשון רבים. יוֹדֶפֶת.
כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, קד"ץ, ראשיד, גולד'
וקדמ"א. וכ"ה בבבלי ערכין, דף לב ע"א ובגדה, דף
כ ע"א. במקצת אשכנז: יוֹרְפֶת, וכ"ה בתו"כ פ"ר בהר,
מהדו' וויס. בנוב"ר, מח' נירנברג, ומקצת אשכנז
מנוקד: 'ו.../ בשורוק. בכ"ז גולד' ומקצת אשכנז:
'ו.../ בחולם. זמן נַעֲשֶׂה. באשכנז נוסף: זמן אֲשֶׁר
נַעֲשֶׂה. אָמֵן עֲנוֹת. באשכנז: 'עֲנוֹת אָמֵן. באתר
האקדמיה: 'לַעֲנָה. באתר האקדמיה:
'לַעֲנָה. וְרֹאשׁ שָׁבְעוּ. כ"ה בנוב"ר, וכן כתוב
באי"י ובכל מקום במקרא שלפנינו, חוץ מדב' לב, לב,
ובעדות המס"מ של בן-אשר וקודקס הל"י "ל' כתיב
ו', כלומר אין עוד מקום בתנ"ך שתיבה זו כתובה
בו. בכ"ז, מח' נירנברג, גולד' ואשכנז: 'רוּשׁ שָׁבְעוּ.
וְהִקְצוּ. באתר האקדמיה: 'וְהִקְצוּ. כִּהְיִי עֵילְבוּ.
כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג ומקצת אשכנז. בגולד'
ומקצת אשכנז: כִּהְיִי עֵילְבוּ. וַיֵּצֵא. באתר האקדמיה
נוסף: וַיֵּצֵא וְנַעֲ. הַחֲנִיפָה תִּבֵּל. באתר האקדמיה:
'טְמֵאָה תִּבֵּל. בְּכִהְיִי אֲרִיבֵל. בן מנוקד במח'
בולוניא, כ"י, שד"ל, נירנברג ואשכנז. במח' רמ"ז
וגולד': 'בכ"ה אֲרִיבֵל, ללא דגש, כנראה ע"פ הניקוד
בהדו' י. יד. ולפ"ז נראה שהשוא נע, מפני המתג
באל"ף, וראו בלח"ג ליעב"ץ עמ"ס אבות פ"א, מ"ז,
ובל"ז ח"ב, ס"י.

מקורות ומקבילות

ומטרה נכפת. ראו ירושלמי יומא פ"א, ה"א, ופני משה ד"ה אמרו
כפה הסויה את המטרה; ויק"ר פ"ר כ"א, ס"ו ט. כפשונו נלחם
פת. ע"פ מש' כח, כח. יודפת. משנ' ערכין פ"ט, מ"ו. מימין.
ע"פ דה"א כד, ט. זכרה זמן. ע"פ אי"י א, ז. נעשה ושמע
השינו. ע"פ שם' כד, ז; מדת"ג פ"ר וישלח, ס"ו י; מדת"ה מ"ו א,
ס"ו כ. ועתה אמן ענות לא אנו. ע"פ ספרי דב', פ"י טך, אות ג,
ד"ה רבי דוסתו, ע"פ ירמ' יא, ה; מתע"ד לב, כ. לענה ורוש
שצו ורוו. ע"פ אי"י ג, טו; ג, יט; אי"י פתחה, ס"ו יח; מד"א
דב', א, א. והוקלו והולענו. ע"פ אי"י ד, טו. ראו מדת"ג
פ"ר תרוע, ס"ו טז. והולענו. ע"פ דה"צ לו, טז. הקוץ. ע"פ
דה"א כד, י. חטא חטאה. ע"פ אי"י א, ח. ואמרה לאליל זה
אל. ע"פ ירמ' ג, כו. זה אל. ע"פ שם' ד, ד. והלעיגה ותעטעה
נחוזי. ע"פ דה"צ לו, טז; צצלי שבת, דף קטע ע"ג. ותעטעה.
ע"פ צ"ר כו, יב. נחוזי אל. ע"פ מ"ב ח, יג; אד"ג נוסח א'
פ"ר לד, י' שם' נקרא נצ"ח וכו'. חחה'. עשור כן הוקנאה. ע"פ
דב' לב, כח. נמרגיזי אל. ע"פ אי"י יב, ו. ממעון אל. ע"פ
ירמ' כה, ל; תה' כו, ח. אביה. ע"פ דה"א כד, י. טומאתה
החניפה תבל. ע"פ צמ' לה, לג; ישע' כד, ה; ירמ' ג, ט; כג, טו.
תבל - אר"י. ספרי דב', פ"ר עקב, פ"י לו, ד"ה והיה, ע"פ מש'
ח, ל"א; תד"ר פ"ר ג, ד"ה ד"א יוס'. ועלה רב החובל. ע"פ
מתע"ד לב, כ, ד"ה ויאמר א"י; מדת"ג פ"ר שמות ס"ו י. וענן
אבק רגליו כאבל. ע"פ נחו' א, ג; אי"י פ"ר א, ס"ו א; פדר"ך
פ"י טו, ס"ו ג. מתכרבל - מתעטף. ע"פ דה"א טו, כו ורד"ק.
כרבל משנ' אבות פ"א, מ"ו. ישוע. ע"פ דה"א כד, יא.

יָדוּ פָּרֵשׁ צָר בְּבֵית זָבוּל. כִּי כָלְיָה חִיבְתֵי כְדוֹר הַמְּבוּל.
כֶּסֶּאָו הִשִּׁית לְתַבּוּל וְנַבּוּל. וַיֵּצֵא בְּכַבֵּל כְּבוּל כֶּהֵן כְּבוּל
(שְׂכַנְיָהוּ):

כָּל־עַמָּה קוֹנְנוּ קִינָה. בִּי־הִכְעִיסוּ לְאֵל קִנְאָ. בְּגוֹי נָבֵל אוֹתָהּ
קִנְאָ. וְנָדְדָה מִן־קִנְיָה. מִשְׁמֶרֶת אֶלְקָנָה (אֶלְיָשִׁיב):
לֹא לְמָרוֹם עֵינַי צִפְתָּ. וְכִסְף עַל־חָרָס צִפְתָּ. בְּחֻזּוֹק מוֹסֵר
הַרְפַּתָּ. וְנִהְרָס וְנִלְפַת כֶּהֵן צִפְתָּ (יָקִים):
מִמָּרוֹם הַשָּׁמַיִם נִלְאִיתִי טְעוֹן. וְהִכְנִי בְּעוֹרוֹן וּבִשְׂעוֹן. וּפְקַד
עָלַי עוֹן נָב וְגִבְעוֹן. וְנִעְדָה מִמְּעוֹן כְּהִנֵּת בֵּית מְעוֹן
(חֶפְדָּה):

מקורות ומקבילות

ידו פרש צר. ע"פ ח"כ' א, י; צבלי יצמות, דף טז ע"ב. צבלי זבול. ע"פ מ"א ח, יג. כי כליה חויבתי כדור המבול. ע"פ צבלי שבת, סוף דף סב, ותחילת דף סג ותוספתא מנחות פ"ג, ה"ב. ראו צבלי העניתי, דף כז ע"ב. כדור המבול. ע"פ צר' ו; ז; משנ' ב"מ פ"ד, מ"ב. כסאו - מקדש. ע"פ ירמ' יז, יב; מדת"ג פ"י נשא, ס"ו יט. השית. ע"פ ש"צ כב, יב ומל"ד. לתיבול וניבול. ע"פ שמו"י, יח. וילא ככלל כבול. ע"פ שמו"ר פ"י לא, ס"ו י; אסת"ר פ"י ג, ס"ה. כהן כבול - עיירה גדולה. ע"פ ירושלמי העניתי פ"ד, ה"ה. שכניו. ע"פ דה"א כד, יח. כל עממה. ע"פ ח"כ' א, יח. קוננו קינה. ע"פ יח' סו, לב. ראו צבלי העניתי, דף כט ע"א, 'קובץ לבס בטיה לדורות'. כי הכעיסו. ע"פ דב' ד, כה; מ"ב יח, יח; ירמ' יח, ת. לאל קנא. ע"פ שמו"י כ, ה; צבלי ע"ז, דף נד ע"ב; מדת"ג (וורשא), פ"י יחור, ס"ו טו. צבלי נכל אותה קינא. ע"פ דב' לב, כא. ונדה מן קינה. ע"פ מש' כז, ת. אלישיב. ע"פ דה"א כד, יב. למרום עין. ע"פ ישע' לח, יד; מ, כו. וכסף על חרס יפית. ע"פ מש' כז, כג. צחזוק מוסר. ע"פ ירמ' ה, ג; מש' ד, יג. הרפת. ע"פ ירמ' ו, כד. ונהרס. ע"פ יח' לח, כ. יקים. ע"פ דה"א כד, יב. ממרום השמיים. ע"פ ירמ' כה, ל; צבלי צרכות, דף ג ע"א. נלאיתי טעון. ע"פ ישע' א, יד; צבלי שבת, דף קמה ע"ב. והכני בעורון ובשעון. ע"פ דב' כה, כח. עוון נב וגבעון. ע"פ ש"א כב, יד; ירושלמי סנהדרין פ"ו, ה"ז. ממעון - ממוקדש. ע"פ ירמ' כה, ל; תה"י כו, ת. בית מעון. ראו צ"ר פ"י פב, ס"ו ו. חופה. ע"פ דה"א כד, יג.

ח"ז והערות

ידו פרש. באתר האקדמיה: ידו פרס'. כי כליה חויבתי. במח' שד"ל: כי כליה חויבתי. באתר האקדמיה: 'כנותני כליה' כסאו. באתר האקדמיה: 'וכסאו'. לתבול. במח' נירנברג, קד"ץ, אשכנז וגולד: 'לתבול'. ונבול. במח' שד"ל: 'ונבול'. ויצא בכבל. כן מוקד במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל, גולד' ומקצת אשכנז. בכ"י מח' נירנברג ומקצת אשכנז: 'ויצא בכבל'. כיהכעיסו לאל. במקצת אשכנז: 'כיהכעיסו את אל'. בגוי נבל. באתר האקדמיה: 'וגוי נבל'. אותם קנא. ונדה. באשכנז וגולד: 'ונדה'. מן קנאה. באשכנז וגולד: 'מקנאה'. משמרת אל קנאה. כ"ה בגוב"ר ובחלק אשכנז. באתר האקדמיה: 'משמרת קנאה' וכ"ה בגולד' ע"פ הראב"ן וכ"י אחד, ולדעתו זוהי הגירסא הנכונה, ע"ש. על חרס צפת. באתר האקדמיה: 'עלי חרס חפת'. באשכנז: 'על חרס חפת'. בחזוק מוסר. באשכנז: 'צחזוק מוסר'. באתר האקדמיה: 'צחזוק יד מוסר'. מוסר הרפת. באשכנז: 'מוסר הרפת'. ונהרס ונלפת. באתר האקדמיה: 'זנחרד ונלפת'. כהן צפת. יש גורסים: 'כהן פשחור צפת', ראו קינות קול ברמה, מהדו"ק, ב"ב תשמ"ז; כתב עת שמעתק 118, עמ' 71. וראו גם בראש"ך ופ"י במח' נירנברג. ובגולד' כתוב, שצפת היא מושב משמרת פשחור. ונעדה ממעון כהנת בית מעון. באתר האקדמיה: 'נעע ממעון חפה בית מעון'.

נְשַׁקְדוּ עַל עֵוֹן וְנִכְאָב. כְּהוֹשְׁבֵתִי אֲנוּנָה מִבְּלֵי אָב. דּוֹמְמֵתִי מִלְצַפְצָף בְּמַנִּים וְעוֹגֵב. וְנִשְׂאָה עָלַי קִינָה מִשְׁמֶרֶת יִשְׁבָּאָב (אָמַר):

סִלָּה אֲבִירֵי מוֹרָה הוֹרִיָּה. וְלֹא-נִזְכַּרְלִי עֶקְדַת מוֹרִיָּה. מֶרֶב מְרִירָה וּמְרִיָּה. וְצָגָה עֵרוֹם וְעָרְיָה, מִשְׁמֶרֶת מֵעֵדְיָה (חִזִּיר):

עַל-גְּבֵי חֲרָשׁוֹ חֲרָשִׁים וְהֶאָרִיכוּ מֵעֲנִית. וְהֶרִיקוּ עָלַי חָרֵב וַחֲנִית. וְהֶרְבִּיתִי צוֹמוֹת וְתַעֲנִית. וּמִצּוֹרֶת תִּבְנִית יִצְאָה יוֹנִית (הִפְצִיץ):

מקורות ומקבילות

נשקדו. ראו ס' השכנים לרד"ק, ערך שקד. נשקד על עוון. ע"פ איכ"ל, יד. **עול עוון ונכאב.** ע"פ ירמ"ל, טו; תה"ל, ג, ורש"י; בצלני שבת, דף נה, סוף ע"א. **כהושבתי אנונה.** ע"פ הוש"ד, ג; עמו"ט, ה. **אנונה.** ע"פ משנ"מ ש"ס, ה, יב. **מגלי אב.** ע"פ איכ"ל, ה, ג; מדת"ה מח' סה, ס' ג. **דוממתי.** ע"פ תה"ל קלא, ב. **זמניס ועוגב.** ע"פ תה"ל קל, ד. **ונשאה עלי קינה.** ע"פ יחו"ט, ח. **ישנאב.** ע"פ דה"א כד, יג. **אימה.** ע"פ נחמ"י, ב. **סילה אבירי.** ע"פ איכ"ל, א, טו ורש"י. **אבירי** - חין אביר אלל לשון אב צ"ד. **מדת"ג פ"ד שופטים,** ס' ג, ע"פ ש"א כאל, ח. **מורה הוריה.** ע"פ דב"י, יא. **הוריה.** ע"פ ירושלמי צרכות פ"ד, סוף ה"ה. **ולא נזכר לי עקדת.** ראו בצלני שבת, דף נה ע"א, 'חמה זכות אבות', ותוס' ד"ה ושמאל אמר. **עקדת מוריה.** ע"פ צ"ח, ט. **מרייה.** ע"פ דב"י, ט, ז; לא, כז. **ומרייה.** ע"פ צ"ח, כה; כ"ה, ו. **ולגה ערום ועריה.** ע"פ יחו"ט, טז. **לט. משמרת מעדיה.** ע"פ נחמ"י, יב, ה. **חזיר.** ע"פ דה"א כד, טו. **על גבי חרשו וכו' מענית.** ע"פ תה"ל קכט, ג. **והריקו - שלפו.** ע"פ ש"י, טו, ט ורש"י, ע"ש. **והריקו עלי חרב.** ע"פ יחו"ט, כה, ז. **חרב וחנית.** ע"פ ש"א ח, מה. **והרביתי צומות ותענית.** ע"פ ישע"י, נח, ג; תה"ל סט, יא; קט, כד. **ומלורת תבנית.** ע"פ יחו"ט, מג, י; דה"א כה, יט ורש"י. **הפיץ.** ע"פ דה"א כד, טו.

ח"ג והערות

על עון נכאב. כ"ה במח' רמ"ו, שד"ל ואשכנז. במח' בולוניא: 'על עון נב ונגעון, ואולי זו ט"ס, שהרי כבר נמצא בבית שלפניו. באתר האקדמיה: 'עול עון ונדאב'. **כהושבתי אנונה.** במח' שד"ל: 'כהושבתי אנונה? דוממתי מלצפצף. כ"ה במח' רמ"ו, גולד' ומקצת אשכנז, וכניקוד הפס' בתה' קלא, ב. במח' בולוניא, שד"ל וכ"י: 'דממתי מלצפצף'. במקצת אשכנז ומח' נירנברג: 'נמממתי מלצפצף'. **ונשאה עלי קינה.** במע"צ ומקצת כ"י: 'ונשאה עלי קינות'. **ישבאב.** כ"ה במח' בולוניא, שד"ל, גולד' ובה"א כד, יג שלפניו. במח' רמ"ו: 'ישבב', ובדומה לו בחלק מאשכנז. **אבירי מוריה.** כ"ה בנוב"ר. אך צ"ל לשון רבים: 'אבירי מורי', וכ"ה במח' נירנברג ובפרושו, מע"צ, אשכנז וגולד'. בחלק מאשכנז: 'קל' אבירי מורי'. **מרב מרייה.** באשכנז וגולד': 'מרב מרד'. גולד' בשם כמה כ"י: 'מרב מרייה'. במח' נירנברג נראה: 'מרב מרי'. **מרב מרייה וכו' משמרת מערייה.** באתר האקדמיה: 'והוכתי במכת טרייה. והוצגתי ערום ועריה. בלגה מערייה. וצגה ערום. באשכנז: 'הצגה ערום'. **משמרת מעדייה.** כ"ה בנוב"ר, מע"צ ומקצת אשכנז, בדל"ת, שם הנמצא בנחמ"י, ה. במח' נירנברג, ראש"ך ומקצת אשכנז: 'משמרת מערייה'.

לדעת פ"י ראש"ך, מח' נירנברג ומע"צ, משמרת בלגה. **יונית.** כ"ה בנוב"ר, מע"צ, אשכנז וגולד'. במח' נירנברג: 'צאה יונית'. בעה"ב ואתר האקדמיה: 'צאה יבנית', וכ"ה במקורות אחרים, ראו שם עמ' 269 הערה 30. ואולי זה 'אבנית' של ימינו, הקרובה לעיר צפת. וראו באור ישראל, גליון ד, תשנ"ו, עמ' קעט, בענין הקינה הזאת וכ"ד משמרות.

פְּרָשָׁה וְאִין־יָד שׁוּלַח כִּי־לֹא הָאָמִינָה בְּהַשְׁכֵּם וְשׁוּלַח וְהִשְׁבֵּתָה בְּרִית מַלְאָח וְאִין שְׁמֵן מְמַלְחָ, בְּרֹאשׁ מְמַלְחָ (פְּתִיחָה):

צְדִיק הוּא יְהוָה כִּי פִיהוּ מֵרַת וְעָרוּ עָרוּ הָעֵרַת, תָּמור עָזִי וְזִמְרַת קִינִים עָלֶיהָ נְחֵרַת וּבְשַׁעְרֵי אֶרֶץ נְזֻרַת, מְשַׁמֶּרֶת נְצֵרַת (יְחִזְקָאל):

קָרָאתִי בְּצַר־לִי וְלֹא־קָרַב וְקוֹנְנָתִי בֵיעַר בְּעַרְבִי וְכִבְה נִר הַדֶּלֶק בְּמַעַרְבִי וְרִיחַ לֹא־עָרַב מֵאֲכָלָה עָרַב (יְכִיָּז):

מקורות ומקבילות

פרשה. ע"פ אי"כ א, ח. ואין יד שולח. ע"פ מ"ב יד, כג; ישע' י, ג; תה' כב, יב. כי לא האמינה. ע"פ דב' ט, כג; מ"ב יד; תה' עח, כב. נהפכס ושלות. ע"פ ירמ' ז, כה; דה"צ ל, טריט. והושגתה ברית מלח. היפך מויק' ב, יג. ואין שמן. ע"פ חוספתא סוטה פ"ג, ה"א; צבלי יומא, דף גב ע"ב. ממולת. ע"פ שמי' ל, לה. פתחיה. ע"פ דה"א כד, טו. לדיק הוא ה' וכו' מרת. ע"פ אי"כ א, יח. וערו ערו. ע"פ תה' קלו, ז. הוערת. ע"פ ישע' מא, כה. עזי וזמרת. ע"פ שמי' טו, ג. קינים עליה נחרת. ע"פ יח' ב, ט"ג; צבלי טירוזין, דף כח ע"א. ובשערי ארץ נחרת. ע"פ ירמ' טו, ז; מדת"ג פ"ה מסעי, ס"י יג. נזרת. נסוגו לאחוריהם מהלל המקום, רש"י ישע' א, ד. יחזקאל. ע"פ דה"א כד, טו. קראתי נזר לי. ע"פ ש"ב כב, ז; ישע' כו, טז. ולא קרב. ע"פ ישע' א, טו; ירמ' ז, טו. וקוננתי ביער בערב. ע"פ ישע' כח, יג; אי"כ ר (צובר), פ"ה ב, ס"ו ב, ד"ה א"כ יוחנן שמונים; ילקו"ש ישע', רמז תכח. וכבה נר. ע"פ דה"צ כט, ז; ירושלמי פ"ה, ה"ג; צבלי יומא, דף לט ע"ב. נר הדלק נמערב. ע"פ משנ' תמיד פ"ו, מ"א; צבלי שבת, דף כב ע"ב. וריח לא ערב. ע"פ ישע' א, יג. ערב - ספר המחבר צירושלמי, ברכות ותענית פ"ד, ה"א. יכין. ע"פ דה"א כד, ח.

ח"ג והערות

פרשה ואין יד שולח. באתר האקדמיה: 'פרשה יד ואין שולח. בְּהַשְׁכֵּם וְשׁוּלַח. באתר האקדמיה: לְהַשְׁכֵּם וְשׁוּלַח. בְּרִית מַלְאָח וְכוּ' בְּרֹאשׁ מְמַלְחָ. באתר האקדמיה: 'ברית מלח מלוח. ואין כהן ממליח. בחזיר ממליח. בראש מְמַלְחָ. כ"ה בנוב"ר וכן נראה מע"ב וקד"א. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד': 'בראש מְמַלְחָ, וא"כ הוא שם מקום. באור ישראל הנ"ל ובקול ברמה מהדו"ק במקורות, צוין שהוא מקומו של רבי דוסא ממלחיא, מוכר בירושלמי סוטה פ"ג, ה"ז, ובכמה מקומות במדרש. בגולד' כתוב שיותר נכון לגרוס: 'ממלח', בה"א, שהוא מקום מושב משמרת חזיר, כמו שכתב בראש"ך. וערו ערו הָעֵרַת. כ"ה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במע"צ, אשכנז וגולד': זערו ערו עדה'סוד בְּהָ הָעֵרַת, ע"פ הפס' בתה' קלו, ז. נ"א בשד"ל נוסף רק: 'עדה'סוד'. תָּמור עָזִי. כ"ה בנוב"ר ומע"צ, ללא ו'. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': זתמור עזי. וּבְשַׁעְרֵי אֶרֶץ. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך, קד"ן, מע"צ וכן נראה נכון ע"פ ירמ' טו, ז. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': זבְּקָצוּי אֶרֶץ. ארץ נְזֻרַת. במח' רמ"ז: 'ארץ נְזֻרַת, ע"פ ויק' טו, כב. מְשַׁמֶּרֶת נְצֵרַת. באתר האקדמיה: 'הפצץ נצרת'. נְצֵרַת. דומה לזה במח' נירנברג ובגולד': נְצֵרַת. באשכנז ומע"צ: נְצֵרַת. קראתי בְּצַר־לִי. באשכנז: קראתי לְצַרִּי. במח' נירנברג: קראתי לְצַרִּי בְּצַר־לִי. וְלֹא־קָרַב. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך ומע"צ, בפיעל. במח' נירנברג וגולד': יְלֹא־קָרַב, בקל. באשכנז: יְקוּלִי לֹא עָרַב. וְכִבְה נִר. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד': יְכִבְה נִר, בקל. הַדֶּלֶק בְּמַעַרְבִי. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד': הַדֶּלֶק בְּמַעַרְבִי. וְרִיחַ לֹא־עָרַב. במח' שד"ל, נירנברג, אשכנז וגולד': זריח לא ערב. מֵאֲכָלָה עָרַב. כ"ה בנוב"ר, מקצת אשכנז וכן נראה ממח' נירנברג, אלא שניקד 'ערב', בגולד' ומקצת אשכנז: מֵאֲכָלָה עָרַב, ופי' שם מקום. בכ"י: מֵאֲכָלָה עָרַב, ללא מפיק. במע"צ: מֵאֲכָלָה עָרַב, גם ללא מפיק. לדעת המפרשים שהוא שם מקום, הניקוד איננו ברור, גם לא מובן מה טיבו של המפיק בה"א במקצת נוסחאות. באתר האקדמיה: 'מפתחיה' <מאכלה ערב'.

**רֵאָה כִּי־הִסְעַרְתִּי כְּאֵנִיָּה • בְּתֵאֵנִיָּה וְאֵנִיָּה • וְקָהְלִי כְּצֹאֵן לַטֶּבֶחַ
מְנוּיָה • וְנָעָה מִחֲנִיָּה, מִגְדֹּל נוּנְיָא (גְּמול):**

**שָׁמְעוּ כִּי־גִזְהַמְתִּי בְּצַחְנָה • וְסַתֵּם מִנִּי תַחְנָה • וְלֹא נָתַן לִי
רַחֲמִים וְחֲנִינָה • וּמְקָרִית חֲנָה, נָעָה כְּפָר יוֹחֲנָה (דְּלִיָּהוּ):**

**שָׁמְעוּ כִּי־יִצְאָתִי בְּשִׁבְיָה • וְנִשְׁרָפָה דַּת מְרוֹם שְׁבוּיָה • וְהוֹשַׁתִּי
לְשִׁמָּה וְעַרְבָּבִיָּה • וּמִהֶסְתֵּר חֲסִיָּה, גְּלַת בַּיִת חוּבְיָה**

(מַעֲזִיָּהוּ):

**תָּבֹא רַעַת שְׁמוּנֵי הַדְּמִין • וְשָׁתוּ שְׁעָרֵי שׁוּמְמִין • וְהִשִּׁיב אַחֹר
יָמִין • וּבְעוֹן צְלָמִים נָעָה צְלָמִין (גְּנָתוֹן):**

ח"ג והערות

וְנָעָה. בכ"י: יְנָחָה. מִחֲנִיָּה. במח' נירנברג, ראש"ך, מע"צ, אשכנז וגולד'י: 'מְחֲנוּיָה'. מִגְדֹּל. במח' נירנברג, ועה"ב: 'כְּפָר'. נוּנְיָא. כן מנוקד במח' בולוניא, שד"ל וכ"י. במח' רמ"ו, מע"צ ומקצת אשכנז: 'נוּנְיָה'. במח' נירנברג: 'נוּנְיָה'. בשאר אשכנז וגולד'י: 'נוּנְיָה'. שָׁמְעוּ כִּי־גִזְהַמְתִּי בְּצַחְנָה. במח' נירנברג ובמקצת אשכנז, בית זה בא לאחר בית 'שמעו כי יצאתי בשביה'. אמנם בנוב"ר, מע"צ, גולד'י ומקצת אשכנז, הסדר כבפנים. מְנוּיָה תַחְנָה. בגולד'י: 'מְנוּיָה' תַחְנָה, כדרך המקרא שלא בהפסק. וְלֹא נָתַן לִי. במח' נירנברג, גולד'י ואשכנז: וְלֹא נָתַן לִי דַת מְרוֹם. כ"ה במח' רס"ד-רס"ה, שד"ל, נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד'י. במח' רמ"ו: דַת מְרוֹם. במח' בולוניא: דַת מְרוֹם. באתר האקדמיה ומקצת כ"י: דַת מְרוֹם. וְהוֹשַׁתִּי לְשִׁמָּה. באתר האקדמיה: וְהוֹשַׁתִּי שִׁמָּה, ללא ל'. וּמִהֶסְתֵּר חֲסִיָּה. במח' נירנברג, ראש"ך, מע"צ, אשכנז וגולד'י: זִמְהֶסְתֵּר חֲבִיָּה. באתר האקדמיה: זִמְסְתֵּר חֲבִיָּה. גְּלַת. באשכנז: יְגָלְתָה. בַּיִת חוּבְיָה. במח' נירנברג: 'כְּפָר חוּבְיָה'. חוּבְיָה. כ"ה במח' רמ"ו, מע"צ ושד"ל. במח' נירנברג: חוּבְיָה. באשכנז וגולד'י: חוּבְיָה. במח' נירנברג: חוּבְיָה. באתר האקדמיה: חוּבְיָה, ראו עור' ב, סא; נחמ' ז, סג. וְשָׁתוּ שְׁעָרֵי שׁוּמְמִין. באתר האקדמיה: וְשַׁעֲרֵי שׁוּמְמִין. וּבְעוֹן צְלָמִים נָעָה. בראש"ך ומקצת כ"י: זְבֻעוֹן צְלָמִים נָעָה. נָעָה צְלָמִין. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך ומע"צ. באתר האקדמיה: נִלְכְּדָה צְלָמִין. בעה"ב, אשכנז וגולד'י: נָעָה גְּנָתוֹן צְלָמִין. במח' נירנברג: נָעָה גְּנָתוֹן צְלָמִין.

מקורות ומקבילות

רָאָה כִּי. ע"פ איכ' א, כ. הוֹסַעְתִּי כִלְנִיָּה. ע"פ ישע' נד, יא ויו"ל א, ד. נְתַלְתִּי וְאֵנִיָּה. ע"פ ישע' כט, ב; איכ' ב, ה. וְקָהְלִי כְּצֹאֵן לַטֶּבֶחַ. ע"פ ישע' נג, ז; תה' מד, כג; ספרי דב' פ"א ואתחנן, פ"א לב, אות ה, ד"ה צכל לנבך; מדת"ג פ"א תלוה, ס"א א. מְנוּיָה. ראו ירמ' יב, ג. וְנָעָה מִחֲנִיָּה. ע"פ צבלי ר"ה, דף לא ע"א, 'מחנות לירושלים'. ראו ירמ' לו, טו. מִגְדֹּל נוּנְיָא. צבלי פסחים, דף מו ע"א. גְּמול. ע"פ דה"א כד, ח. שָׁמְעוּ כִּי. ע"פ איכ' א, כא. נְלַחְסָה. ע"פ ישע' ד, ה; יוא' ב, כ. וְסַתֵּם מִנִּי תַחְנָה. ע"פ איכ' ג, ה; צבלי צרכות, דף לב ע"ב. וְלֹא נָתַן לִי רַחֲמִים וְחֲנִינָה. ע"פ ישע' מז, ו וירמ' טו, יג; צבלי סנהדרין, דף לח ע"ב. וּמְקָרִית חֲנָה. ע"פ ישע' כט, א; איכ"ר פתיח, ס"א כו; ילקו"ש ישע' רמז תלג, ד"ה הוּי אַרְיֹאֵל. דְּלִיָּהוּ. ע"פ דה"א כד, יא. שָׁמְעוּ... בְּשִׁבְיָה. ע"פ דה"א ב, כח, יא. וְנִשְׁרָפָה דַּת. ע"פ משנ' העניות פ"ד, מ"ו; צבלי העניות, דף כו ע"ב. ראו סמק"א א, נו. דַת מְרוֹם שְׁבוּיָה. צבלי שבת, דף פט ע"א, ע"פ תה' סח, יט; מדת"ג פ"א האזינו, ס"א ג. וְהוֹשַׁתִּי לְשִׁמָּה. ע"פ ירמ' ב, טו. וּמִהֶסְתֵּר חֲסִיָּה. ע"פ דב' לא, יא; תה' ל, ת. חֲסִיָּה - הַקְּצִיָּה. ע"פ ש"צ כב, ג; ישע' כה, ד; יוא' ד, טו. מַעֲזִיָּהוּ. ע"פ דה"א כד, יא. תַבְּעָל רַעַת. ע"פ איכ' א, כב. שְׁמוּנֵי הַדְּמִין. ע"פ דני' ב, ה ורש"י. וְשָׁתוּ - שָׁמוּ מֵאֹר. ע"פ ישע' כב, ז ורש"י. שְׁעָרֵי שׁוּמְמִין. ע"פ איכ' א, ד. וְהִשִּׁיב אַחֹר יָמִין. ע"פ איכ' ב, ג; מדר"י בשלח, מס' דשירה, סוף פ"א ה; מדת"ג (וורשא), פ"א בשלח, ס"א טו. וְנָעָה צְלָמִים. ע"פ משנ' אצות פ"ה, מ"ט. צְלָמִים - ע"ז. ע"פ משנ' ע"ז פ"ג, מ"א. גִּימְטוֹן. ע"פ נחמ' י, ז; יב, ד.

באתר האקדמיה: נִלְכְּדָה צְלָמִין. בעה"ב, אשכנז וגולד'י: נָעָה גְּנָתוֹן צְלָמִין. כן מנוקד בנחמ' י, ז, וכך הוא מופיע בנוף הקינה

**תָּבֵא תִמְרֵי־חַ וְחֹשְׁבֵי תִזְרִיחַ. וְכִדְשָׂא עֲצָמוֹתֵינוּ תִפְרִיחַ. וְרִיחַ
בְּקָדָם תִּרְיחַ. וּמִשְׁלַחֲנֶךָ תִּאֲרִיחַ, שׁוּלֵי חֶמֶת אֲרִיחַ
(פְּשָׁחוֹר):**

לפי מנהג ק"ק רומה עוברים לעמ' 127, 'איכה אהובים'.

**לוֹ אֱלֹהֵי גְעוֹנוֹ וְשִׁכְכָה חֲמָה. עֲבְרוּ וְעוֹד נוֹסֵף עֲלֵיהֶם
דְּבָרִים רַבִּים כְּהַמְדָּה.
זְכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מַעֲוָלִים וְאֶתְנַחֲמָה. רוֹאֵה וְשׁוֹחֵה. עַד־קֵץ
נַחֲמָה:**

מקורות ומקבילות

תמריח. ע"פ ישע' לח, כח. **וחשבי תזריח**. ע"פ ש"צ כז, כט; ישע' נה, י; תה' קיז, ד. **וכדשא עצמותינו תפריח**. ע"פ ישע' סו, יד; אגז"ר פכ"ג, חות ד. **וריח קדס תריח**. ע"פ מלא' ג, ד; במדב"ר פ"ח, ס"ד. **ומשלחנך**. ע"פ ויק' כד, ו; יחז' מא, כב. **ומשלחך תאריח**. ע"פ צצלי צילה, דף כח ע"א, 'משלתן גזרה קא זכר'. רלו צצלי צ"צ, דף עה ע"א, 'עמיד הקצ"ה לעשות' וכו'. **שולי** - כהניס. ע"פ ילקו"ש ישע', רמז תד, ד"ה בשנת מות. **אריח**. ע"פ ירושלמי כלאים פ"א, ה"ד, 'צתחוס אריח'. **פשחור**. ע"פ דה"א ט, יב. **ושככה חמה**. ע"פ יחז' טו, מז; אס' ז, י. **עברו**. ע"פ הוש' ח, א; תה' לח, ה; מז, ח. **ועוד נוסף וכו' כהמה**. ירמ' לו, לב. **זכרתי משפטיך מעולם ואתנחמה**. ע"פ תה' קיט, כג. **ושוחה**. ע"פ תה' מז, כו. **עד קץ נחמה**. ע"פ דני' יב, יג; צצלי פסחים, דף גז ע"ב.

ח"ג והערות

באשכנז ומח' נירנברג. בגולד' צויין, שגם כאן שם המשמר הוא 'גנתון', אך אינו מופיע בנוסחי הקינות שלפנינו. **וְחֹשְׁבֵי תִזְרִיחַ**. באשכנז: **וְחֹשְׁבֵי תִזְרִיחַ**. באתר האקדמיה: **יחושבי תזריח**. **שׁוּלֵי חֶמֶת אֲרִיחַ**. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל ואשכנז. במח' רמ"ז: **חמת אריח**, וללא תיבת 'שולי'. באתר האקדמיה: **מעויה שולי חמת אריח**. **אֲרִיחַ**. כן מנוקד בנוב"ר ומע"צ. במח' נירנברג וגולד': **אֲרִיחַ**. **פְּשָׁחוֹר**. כן מנוקד בתנ"ך, אך אינו מופיע בנוסחאות הקינות שלפנינו. אמנם בבבלי תענית, דף כו, סוף ע"א, וערבין, דף יג, ריש ע"א, נזכר כאחד מארבעה משמרות שעלו מן הגולה. וראו רש"י בערבין, דף יב ע"ב, ד"ה ידעיה, ובמיוחס לרש"י בתענית שם, ד"ה פשחור, ובהגהות הבי"ח אות ד'. אך בראש"ן כתב שמדובר כאן במשמרת מעויה וכ"כ גולד'. ולענין משמרת פשחור, ראו בעלי תמר על הירושלמי תענית

פ"ד, ה"ב, ד"ה ד' משמרות עלו, ובכתב עת שמעתין, מס' 118, תשנ"ג, עמ' 71. **סיום כ"ד משמרות**. כאן צוינו כל הבי"ד משמרות שבד"ה על הסדר, חוץ מישבאב ובלגה, אלא שישבאב נזכרה באות ג', ובלגה וישבאב היו משמרה גם בדה"א כד, פס' יגיד, וגם בבית שני, כמובא בסוף סוכה, דף נו ע"ב. ושם גנתון זהו בלגה, וכונה גנתון לשון גנאי, ע"ש המעשה בסוף סוכה, ופשחור זה ישבאב, וצ"ע. וראו לעיל הערה על בית ל', ד"ה כהן צפת, ועל בית ס', ד"ה משמרת מעדיה. **לוֹ אֱלֹהֵי גְעוֹנוֹ**. מחרוזות השרשור מאת ר' אלעזר קליר, הנועדות לקשר בין קינה זו לקינה הבאה. לפי שד"ל, במכב"ר עמ' 54-55, בכל אחד משני הבתים האחרונים חתום 'לעזר'. אמנם הבית האחרון פותח בנחמה ורק המילה השנייה מתחילה בלמ"ד - 'לפתה' והאות ר"ש (של לעזר) איננה בכלל בדפוסים, לכן תיקנו עליפי כ"י את המילה 'לְטָשְׁתִּי' (או 'לְחַשְׁתִּי') לְטָשְׁתִּי. יש לציין עוד שהמילה 'נחמה' בתחילת הבית איננה בכמה כ"י ואולי נוספה בשעות 'נחמה' היא גם המילה האחרונה של הבית הקודם). **וְשִׁכְכָה חֲמָה**. כ"ה במח' רמ"ז ושד"ל. במח' בולוניה וגולד': **וְשִׁכְכָה חֲמָה**. **דְּבָרִים רַבִּים כְּהַמְדָּה**. תיבת 'רבים' איננה בכ"י. אמנם קטע זה חוזר על עצמו בסוף הקינה 'עונינו ארוכים', כ"י פתיחה 174, ומופיעה שם תיבת 'רבים'. **מַעֲוָלִים וְאֶתְנַחֲמָה**. כ"ה במח' בולוניה, וכן נראה נכון. ראו מבלול לרד"ק, דף סט ע"א. או **אֶתְנַחֲמָה**, ללא צורת הפסק וכמו שהוא במח' רמ"ז וכ"י.

נְחֻמָּה לַפְתָּה מַחֲלֵי עוֹמֶדֶת מְצַפֶּה לְקוֹל פְּתַח־לֵי זְרוֹן
כְּרִתוֹת וְדַבְרוֹת בְּבִהְלֵי רְטֹשְׁתִּי לְחֻשְׁבוֹנָם אַרְבָּעִים
וְשֵׁשׁ לְמִנֵּן אֶהְלֵי:

אֶהְלֵי אֲנִי עֵבֶטְתִּי בְּדַבּוֹר סָרָה וְגוֹרְרוּ יְרִיעוֹת עֶשֶׂר
בְּמֵאָסִי עֶשְׂרֵהָ
בְּלָה קְרָנוֹת עֶשֶׂר לְמַרְבֵּה הַמְּשָׁרָה וְדַמְמוּ מִרִיחוֹ קוֹלוֹת
עֶשְׂרֵה:

שִׁדְד גְּדֵר צֶאֱן בְּאַפְס חֲצִיר בְּבִגְדֵי בְּאַנְכֵי שָׁלַח אֵשׁ בְּקִצִּיר
דָּב שָׁכַל בְּקֶרֶן בְּזֶשְׁמֹן וַיַּעַר הַבְּצִיר וַנְּאָלֵם מִפְּתַח
שָׁמַע קוֹל הַצִּיר:

ח"ג והערות

נְחֻמָּה לַפְתָּה. במספר כ"י המילה נְחֻמָּה לא מופיעה (למשל בכ"י פארמה, כ"י 2884, דף 1137א). לְקוֹל פְּתַח־לֵי. במח' רס"ד-רס"ה: לְקוֹל פְּתַח־לֵי וללא תיבת לֵי. זְרוֹן כְּרִתוֹת וְדַבְרוֹת וכו' לְמִנֵּן אֶהְלֵי. בכ"י זמנתי כי לעד יֶאֱהִילֵי. רְטֹשְׁתִּי וְנִסְעֵתִי וְנִטְשׁ אֶהְלֵי. ודברות בְּבִהְלֵי. כ"ה במח' בולוניה וגולד'. במח' רמ"ז, כ"י ושד"ל: יודברות בְּבִהְלֵי. רְטֹשְׁתִּי. כ"ה בכ"י (למשל כ"י וויתקן, Ross, 436, דף 248א) ובגולד'. במח' רמ"ז ושד"ל: לְטֹשְׁתִּי. במח' בולוניה וניא בשד"ל: לְחֻשְׁתִּי. וראו לעיל הערה סוף ד"ה ילו אלה גענו. אֶהְלֵי אֲנִי עֵבֶטְתִּי. קינה מאת ר' אלעזר קליר. התיבה הראשונה של כל בית מיוסדת ע"פ הפסוק בירמ' י, ב, אֶהְלֵי שִׁדְד וכל מיתרי וכו'. והתיבה השניה של הפיוט, מראש של א"ב הנמצא באני הגבר, איכ' פיג, וכ"ה בראש חצי השני של הבתים. קינת זו נמצאה גם בכ"י 171; באתר האקדמיה: בודפשט, האקדמיה, כ"י קאופמן, גניזה (117/76). וְגוֹרְרוּ יְרִיעוֹת. כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ז וכ"י: וְגוֹרְרוּ יְרִיעוֹת. באתר האקדמיה בש"ג. וְדַמְמוּ מִרִיחוֹ. כ"ה במח' רמ"ז, כ"י, קד"א ושד"ל. במח' בולוניה: וְדַמְמוּ מִרִיחוֹ. גְּדֵר צֶאֱן. כ"ה במח' הקדומים ובפסוק. בכ"י: גְּדֵר צֶאֱן.

מקורות ומקבילות

נחמה לפתה מחלי. ע"פ מש' יג, יב. עומדת מצפה לקול. ע"פ ישע' כח, רח. פתחי לי. ע"פ שה"ש ה, ג. זרון. ע"פ דב' יח, יב. ודברות כנהלי. ע"פ ירמ' טו, ח; תה' עח, לג. רוטשתי. ע"פ הוש' י, יד. אהלי ירמ' י, כ. אני איכ' ג, א. דבדור סרה. ע"פ דב' יג, ו; צבלי שבת, דף קיט ע"ב, צבלי שפסקו ממנה אנשי אמנה. ראו צבלי יומא, דף ע' ע"ב, 'היתה זו שאלת חס'. יריעות עשר. ע"פ שם' כו, א. עשרה. ע"פ שם' לד, כח. נלה. איכ' ג, ד. קרנת עשר. ע"פ דני' ז, ז, ורש"י. למרצה המשרה. ע"פ ישע' טו, ו. קולות עשרה. ראו צבלי יומא, דף לג ע"ב, 'אמר רבבי' מירושלים ליריחו וכו'. שודד. ירמ' י, כ. גדר. איכ' ג, ז. אלא באפס חציר. ע"פ מ"א כב, יח; יחז' לד, צ"ג. צנגדי. ע"פ ישע' כד, טו. באנכי. ע"פ שם' כ, ג; ירמ' ה, יב; דב"ר (ליצרמן), פ"י דברים, ס"ו יא. שלח אש. ע"פ איכ' א, יג; צבלי סנהדרין, דף קד ע"ב. בקציר. ע"פ תה' פ, יב. דב שכל. ע"פ הוש' יג, ח; איכ' ג, י. בקרן בן שמן. ע"פ ישע' ה, א; מדת"ג (וורשא), פ"י ויך, ס"ו ג. ויער הציר. ע"פ זכ' יא, ב; אד"ג נוסח א, פ"ד, ד"ה וכשצא אספסינוס, ז"ה בית המקדש. ונאלם מפתח שמע. ע"פ איכ' ה, יד; איכ"ר פ"י ה, ס"ו טו. קול הציר. ע"פ אד"ג נוסח ב, פ"י לג, ד"ה עשרה נסים.

בְּבִגְדֵי בְּאַנְכֵי. במח' רמ"ז: בְּבִגְדֵי בְּאַנְכֵי. שִׁדְד וּבִאתֵר הַקְּדוּמִים: בְּבִגְדֵי בְּאַנְכֵי. שִׁלַּח אֵשׁ. בִּאתֵר הַקְּדוּמִים: שִׁלַּח אֵשׁ. וַיַּעַר הַבְּצִיר. בכ"י וַיַּעַר הַבְּצִיר. וַנְּאָלֵם מִפְּתַח. בִּאתֵר הַקְּדוּמִים: נֶאֱלַם מִפְּתַח, לֵאמֹר.

**וְכָל־הַבָּיָא פִּתַּע וּבֹעֲרוֹת הַפְּשִׁיר. וּכְצַג אֱלִיל בְּאֹי לְשִׁשְׁךְ
 אוֹתָם הַשִּׁיר. וַיִּגְרַס סַבּוּךְ קָרֵן בְּנָע דַּל וְעֵשִׂיר. וַיְדוּם
 מִמְרַחֵק שְׁמַע קוֹל הַשִּׁיר:**

**מִיתְרֵי זֹאת פְּסָקָה מִחֲצָרְתָּ. בְּמִשְׁאוֹת שׁוֹא אֲשֶׁר פּוֹצְרֹתָ.
 חֲסָדֵי קַרְנֵי־רֵאֵם לוֹ הָיוֹת נוֹצְרֹתָ. הָיָה לָּהּ לְהַשְׁמִיעַ
 בְּאֹז קוֹל חֲצוּצְרֹתָ:**

**נִתְקַו טוֹב בְּרַע עֲנָג בְּהוֹפֵר. בְּחָלָל בְּהִזִּיד בְּלֵי הָיוֹת מְשֻׁפֵּר.
 יֵשֵׁב בְּדָד מְקַרִּינַת בְּצַפֵּר. כִּי־אֵין לַיָּבֵב קוֹל תִּקַּע שׁוֹפֵר:
 בְּנֵי כִּי אָב וְאֵם הִקְלוּ כְּלִיל. וְאִיָּה קָרוֹן עוֹר בְּעֵדָם לְהַפְּלִיל.**

מקורות ומקבילות

וכל ירמ' י, כ. הביא פתע ע"פ ישע' כט, ה; חבק' ב, ז; איכ' ג, יג. ובערות הפשיר. ע"פ מדה"ג פ"ר אומר, ס"ה ה, 'הפשיין ונתקן לו'; ויק"ר פ"ר כו, ס"ה ח. וכלג אליל. ע"פ ישע' י, י. כאלו לששך אותם. ע"פ מ"ב כד, טז; כה, יא; ירמ' כ, ד"ו. ראו ירמ' כה, ט ורש"י ד"ה ששך. ויגרס. איכ' ג, טז; איכ"ר (בוצר), פ"ר א ס"ה א, '...היו שני קרות'. סנוך קרן. ע"פ ויק"ר פ"ר כט, ס"ה י, 'אך עתידין ציך להיות נלחצים צעמונת ונסבכים בלחות וכו'. כנע דל ועשיר. ע"פ מ"ב כד, ידעו; ירמיהו לט, ט וגז, טו. שמע קול השיר. ע"פ משנ' תמיד פ"ג, מ"ה; צבלי תמיד, דף ל ע"ב. מיתרי ירמ' י, כ. זאת איכ' ג, כא. מחלרת. ע"פ תה' ק, ד. נמשאות שאל. ע"פ איכ' ב, יד; איכ"ר (בוצר), פ"ר א, ס"ה יט; פדר"ך פ"י טז, סוף ס"ה ג. אשר פולרת. ע"פ ש"א טו, כג. חסדי קרני ראס. ע"פ דב' לג, ח; איכ' ג, כג; צ"ר פ"ר לט, ס"ה ב, 'יוסף כנגד מלכות אדום'; מד"ש פ"ר ד, ס"ה ג. היות טולרת. ע"פ שמו' לד, ז; מחדר"י צשלח, מס' דוהיה, פ"ר ג, 'צוכות עלמות של יוסף' וכו'; צ"ר פ"ר פד, ס"ה ה. הויה לה להשמיע. ע"פ ישע' נח, ד. כאלו קול חלולרת. ע"פ דה"ב ה, יג. נתקו. ירמ' י, כ. טוב ברע ענג. איכ' ג, כה; ע"פ ספרא בחוקותיו, פ"ר ב, פ"ד, אות ד. כהופר. ע"פ ישע' כד, ה; מדה"ג פ"ר ראה, ס"ה יא; איכ"ר פתיח' ס"ה כד, 'רשע"ע, הופר צרית של אברהם' וכו'.

ח"ג והערות

וְכָל־הַבָּיָא. כ"ה במח' בולוניא וכ"י, וכן מנוקד באיכ' שלפנינו. במח' רמ"ו: 'כל־הביא, ללא ו'. במח' שד"ל: 'כל הביא. הביא פתע. בכ"י: הביא פתח. וכצג אליל. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל ובאתר האקדמיה. במח' רמ"ו: צבצג אליל. השיר. באתר האקדמיה: 'התשיר, לשון תשורה. בנע דל. כ"ה במח' הקדומים ובאתר האקדמיה. במח' שד"ל: 'בנע דל. שמע קול. מפי קד"א נראה, שלא היה בנוסחו תיבת 'שמע'. פסקה מחצרת. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י. במח' שד"ל: 'פסקה מחצרת. היות נוצרת. באתר האקדמיה: 'היתה נוצרת. להשמיע בנע. באתר האקדמיה: 'להשמיע בנע'. נתקו. כ"ה במח' רמ"ו ובירמ' שלפנינו, בהפסק. במח' בולוניא ושד"ל: נתקו. כחלל בהזיד. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. באתר האקדמיה: 'כחלל בהזיד. בהזיד. במח' רמ"ו: 'כהלל בהזיד'. כ"ה במח' רמ"ו וקד"א. במח' בולוניא, כ"י ושד"ל: 'מקרינת שפר, ובדומה באתר האקדמיה. קול תקע שופר. באתר האקדמיה: תקע [קול] שפר. ואיה קרון. כן מנוקד במח' רמ"ו וכ"י. במח' רס"ד־רס"ה ושד"ל: ואיה קרון, אך צ"ל מנוקד: קרון, מפני שהר"ש

כחלל בהזיד. ע"פ יחז' כ, יג; לו, כח"כ; מלל' א, יב; נחמ' ט, טז-כט. יש צדד. איכ' ג, כח. מקרינת - 'לשון מאור, כשהוא נוקב חורת דרך הנקב נראה כמין קרניס בולטין, רש"י חבק' ג, ד. צלפר - צבוקר. ע"פ צ"ר א, ה ותה"א. מקרינת צלפר - סימן לגלולה במקרא. ראו ש"ב כג, ד, ורש"י ד"ה וכאור צוקר; מ"ב ז, ט; תה' ג, יד; קמג, ת. וראו רש"י תה' כב, א, ד"ה השחר. ליבב - לשון חכמים כמו: משנ' ר"ה פ"ד, מ"ט. קול תקע שופר. ע"פ ישע' כו, יג; צבלי מכות, דף כד ע"א. בני ירמ' י, כ. כי איכ' ג, לא. אז ואס הקלו. ע"פ יחז' כב, ז; פדר"ך פ"י יג ס"ה ד; צ"ר רבתי עמ' 154. כליל. ע"פ שמו' כה, לא ורש"י. ואיה קרון. ע"פ ישע' סג, יא. קרון עור - משה רבינו. ע"פ שמו' לד, כט; ס"ו (הרובין), צמ' כו, כ; שמור' פ"ר מז, ס"ה ו; מדה"ג פ"ר כי תשח, ס"ה כ. צעדס להפליל. ע"פ ספרי צמ' פ"ר בהעלותך, סוף פ"ר קה; מדה"ג מ"ו ג, ס"ה ת. להפליל -

לְדַבֵּא בְּצוּלָה שְׂאָג וְהִילִיל. וַיִּסְכַּר קִנְיָה קוֹל הַחֲלִיל:
 יִצְאוּנִי מִיַּלְדָּךְ אַתָּם לְצַרְפָּה. וְהִנֵּם חֲלָלִים וְאִין עֲרוּף עֲרוּפָה.
 נַחֲפָשָׁה עַל־מָה קָרַן נְבוּאָה חֲרוּפָה. כִּי־פָסוּ אֶלְף
 מִיָּנִי זִמְר מִקוֹל הַמְּגַרְפָּה:

וְאִינָם סְכוּתָה בַעֲדָם עֲדָיִים לְנִצַּל. כִּי־בְנֵאֲפוּף שָׂד שְׂאָרָם
 פִּיצַל. עֵינֵי בְּקָרַן לוֹיָה מֵהָאֲצֵל. וַיִּדָּם מִמְּרַחֵק שְׁמַע
 קוֹל הַצֵּלָצֵל:

אִין פְּחַד וְחִיל כְּאֹרוּ מְרוּז. וַיִּגְבּוּ שְׁלֵשׁ מֵאוֹת גַּעַר בְּעֵץ
 לְחֲרוּז. צוּד צָדוּ קִרְנֵי מְזַבַּח בּו חֲזִיר לְפָרוּז. וּפָס מְדוּכָן
 קוֹל גְּבִינֵי כְרוּז:

מקורות ומקבילות

להתפלל. ע"פ תה"ק, ל. לדכא. איכ"ג, ג. ג. בלטה - 3333.
 ע"פ ישע' מד, טו ורש"י; צבלי סנהדרין, דף לג ע"א; מדת"ה
 מח' סט, ס"ו ב. שאג והיליל. ע"פ ירמ' מז, ב; יחז' כא, ח.
 ויסכר. ע"פ צר' ח, ב. קול החליל. ע"פ משנ' תמיד פ"ג, מ"ה;
 צבלי תמיד, דף ל ע"ב. ילאוני. ירמ' י, כ. מי ילך. ע"פ
 ישע' ו, ח; איכ"ג, ג. לנרפה. ע"פ מלא' ג, ג. והנס חללים.
 ע"פ יחז' ט, ז; תה"פ, ו. ואין ערוף ערופה. ע"פ משנ'
 סוטה פ"ט, מ"ט; ירושלמי סוטה, פ"ט, ה"ח; ולקו"ש תי, רמז
 תתקנ"ג ד"ה תנו רבנן. נחפשה. איכ"ג, מ. על מה. ע"פ
 דב' כט, כג. קרן נבואה חרופה. ע"פ דה"ב לו, טז; אד"נ
 נוסח ב, פ"ג, ד"ה על ג' [דברים]; איכ"ר פ"ג, ב, ס"ו ו.
 כי פסו. ע"פ תה"י, ב. אלף מיני זמר. ע"פ צבלי ערכין,
 דף יא ע"א, ממלאת כולה מוטיאה אלף מיני זמר; ירושלמי
 סוכה פ"ה, ה"ו. מקול המגרפה. ממגרפה היתה במקדש,
 עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוטיאה עשרה מיני זמר,
 צבלי ערכין, דף י ע"ב. ואינס. ירמ' י, כ; איכ"ה, ז. סכותה
 צעדם. ע"פ תה"ק קמ, ח; איכ"ג, ג. מג. עדיים לללל. ע"פ שמי
 לג, ה; מדת"ג פ"ג כי תשא, ס"ו טו. צנאפוף שד. ע"פ הוש'
 ג, ד. עיני. איכ"ג, מ. נקרון לוי. ע"פ איכ"ר פ"ג, ב, ס"ו ו.
 משנ' תמיד פ"ג, מ"ח, ממריחו היו שומעין קול הלללל. אין. ירמ' י, כ.
 איכ"ג, מ. כאורו מרוז. ע"פ שופ' ה, כג. ויגנטו שלש מאות נער. ע"פ ירושלמי תענית, פ"ד, ה"ה, 'אמרו שלש מאות מוח'
 וכו'; איכ"ר פ"ג, ב, ס"ו ד. נעץ לחרו. ע"פ איכ"ר פ"ה, ס"ו יג. אוד קדו. איכ"ג, ג. קרני מזבח. ע"פ תה"ק קוח, כו
 ורש"י. חזיר לפרו. ע"פ צבלי ב"ק, דף פז ע"ב, 'והעלו להם חזיר' וכו'; ירושלמי ברכות, פ"ד, ה"א. ופס מדוכן. ע"פ ירושלמי
 תענית, פ"ד, ה"ה; צבלי תענית, דף כט ע"א, 'ולא הספיקו לומר' וכו'. קול גביני כרוז. ע"פ משנ' שקלים פ"ה, מ"א; משנ'
 תמיד פ"ג, מ"ה; צבלי יומא, דף כ ע"ב.

ח"נ והערות

איננה מקבלת דגש. באתר האקדמיה: זאיה קרן.
 לדבא בצולה. באתר האקדמיה: לדבא במצולה.
 קול החליל. באתר האקדמיה: קול החליל. בכ"י: זמל
 קול החליל. ערוף ערופה. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל.
 במח' רמ"ו וכ"י: ערוף ערופה. עדיים לנצל. בכ"י:
 עדיים לנצל. בנאפוף שד. כ"ה במח' רמ"ו ושד"ל.
 במח' בולוניא: 'בנאפוף שם'. בכ"י: 'בנאפוף שר'. וידים
 ממרחק. באתר האקדמיה: זדמם מרחוק. כאורו
 מרוז. כ"ה במח' בולוניא, קד"א ושד"ל. במח' רמ"ו וכ"י:
 'כאורו מרוז'. בעץ לחרו. כ"ה במח' בולוניא וכ"י.
 במח' רמ"ו ושד"ל: 'בעץ לחרו'. באתר האקדמיה: 'בעץ
 אחד לחרו'. קרני מזבח. באתר האקדמיה: קרנות
 מזבח. חזיר לפרו. באתר האקדמיה: חזיר לתרוז.
 גביני כרוז. כן מנוקד במח' בולוניא, כ"י ורס"דרס"ה.
 במח' רמ"ו ושד"ל נראה שמנוקד: גביני כרוז, הנוץ
 בחיריק.

**נְטָה קְרָאתִי וְחָר אָף לְהֵשֶׁם. וַיַּעֲדוּ בִי שֹׁקֵר בְּגִי בְלִי־שֵׁם.
רַבַּת קָרָן נְבוּאָה וּמַלְכוּת מְלֵהָרָשִׁים. וְלֹא נִשְׁמַע עוֹד
קוֹל כֹּהֵן אוֹמֵר אֲנִי הֵשֶׁם:**

**עוֹד שָׁמַעַתְּ תְּנוּאוֹת מְקַטְרֶת. בְּלֹא חֲמֻדָּה הֵייתָ כְּרָמִים
נוֹטְרֶת. אֶהְלִי שִׁפְתֵי כַחֲשֵׁי שְׁלָלוּ מִנִּי עֲטָרֶת. וְלֹא
הִפִּיחָה עַד־יַעֲזוֹר רִיחַ עֵנַן הַקְּטָרֶת:**

**וּמִקִּים יְרִיעוֹתֵי תִשָּׁיב כְּאֶרְחוֹ. כְּמֶלֶךְ בְּמִסְבּוֹ גִרְדִי נָתַן
רִיחוֹ. אֶחָד עֶשֶׂר סָמִים בְּהַרְיָחוֹ. יְשׁוּבָב
לְקַדְמָתָן שְׁמַעַ עֲשָׂרָה אֵלֶּה מִרִּיחוֹ:**

מִרִּיחוֹ לְבַד קְהֵלִי. עַד־הַנְּסֻתָרִים לְהַבְהִילִי. זְרָחִי

מקורות ומקבילות

נטה. ירמ' ג, כ. קראתי. איכ' ג, נה. וחר אף להשם. ע"פ דב' לא, יח. ויעידו בי שקר. ע"פ ישע' ט, יד; מ, ה; נט, ג; ירמ' ה, ב; צבלי שבת, דף לג ע"א, 'צטון שבוטת' וכו'. בני עלי שם. ע"פ איוב ל, ח. רבת. איכ' ג, נה. קרן נבואה ומלכות מלהרשם. ע"פ אד"ג נוסח ב, פ"ג, מו, ד"ה על ג' [דברים]; איכ"ר פ"ג, ב, ס' ו, '...כיון שחטאו ויעלו מהין'. ולא נשמע עוד קול כהן. ע"פ אד"ג נוסח ב, פ"ג, 'מיריחו היו שומעים קול כהן גדול ציוה"כ אומר אלף השם'. כהן אומר אלף השם. ע"פ משנ' יומא פ"ג, מ"ה; ירושלמי יומא, פ"ג, ה"ז. עוד. ירמ' ג, כ. שמעת. איכ' ג, סא. תטאות. ע"פ שופ' יד, ד; איוב לג, י. נלל חמדה. ע"פ דה"צ כה, כ ורש"י. היות כרמים נטרת. ע"פ שה"ש א, ה, ח; יא; ירושלמי עירובין, פ"ג, ה"ט. אהלי ירמ' ג, כ. שפתי כחשי. ע"פ ישע' ל, ט; איוב טז, ח. שללו מני עטרת. ע"פ ישע' ל, יג; איכ' ה, טז. הפיחה... הקטורת. ראו מדה"ג פ"ג תולדות, ס' כב, 'הפיח הקב"ה ריחה בצגדיו של יעקב'. יעזר. צמ' לב, לה; יח' כה, לו. ריח ענן הקטורת. ע"פ ויק' טז, יג; משנ' תמיד פ"ג, מ"ה; צבלי יומא, דף לט ע"ב. ומקיס יריעותי. ירמ' י, כ. תשיב. איכ' ג, סד. כמלך כמסבו וכו' ריחו. ע"פ שה"ש א, יב; צבלי שבת, דף פח ע"ב, 'ועדין חציבותא היא גנן'. אחד עשר סמים. ע"פ צבלי כריתות, דף ו ע"ב, ע"פ שמ' ל, לד.

ח"צ והערות

וְחָר אָף. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניא. במח' רס"ד-רס"ה, שד"ל ובאתר האקדמיה: וְחָרָה אָף. אף לְהֵשֶׁם. באתר האקדמיה: אף להאשם. קרן נְבוּאָה. באתר האקדמיה: קרן כהונה. כהן אומר. באתר האקדמיה: כהן גדול אומר. כרמים נוטרת. בכ"י: כרמים גוטרת: מְנִי עֲטָרֶת. ראו בקינה הקודמת 'איכה ישבה חבצלת השרון, אות שיין, בית 'שמעו כי נוהמת', בענין ניקוד של תיבה 'מני'. ריח עֵנַן הקטרת. באתר האקדמיה: ריח הקטרת, וללא תיבת עֵנַן. תשיב כְּאֶרְחוֹ. במח' רמ"ו: תשיב כְּאֶרְחוֹ. באתר האקדמיה מציע: תשיב לאורחו. אֶחָד עֶשֶׂר סָמִים. כן מנוקד בכל הנוסחאות, בסגול וקמץ, אבל במקרא מופיע: אֶחָד עֶשֶׂר, בשני פתחים ושמא כן הוא דרך לשון חז"ל. יְשׁוּבָב לְקַדְמָתָן. במח' בולוניא: ישובב לְקַדְמָתָן. שְׁמַעַ עֲשָׂרָה אֵלֶּה מִרִּיחוֹ. באתר האקדמיה: שימוע עשרה מיריחו. מִרִּיחוֹ לְבַד קְהֵלִי וכו'. סלסלה מאת ר' אלעזר קליר. סימן 'לעזר'. לדעת שד"ל במכב"ר, דף 55, בית זה הוא סיום הפיוט הקודם וחתימת הפיוט בו. עַד־הַנְּסֻתָרִים. בכ"י: עַד־הַסְּתָרִים. זְרָחִי. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. במח' רמ"ו: זְרָחִי, וכן במספר

יְשׁוּבָב לְקַדְמָתָן. ע"פ תה' כג, ג; מדה"ה מ' קבה, ס' א; אה"מ, ארכוס, עמ' 70, 'עתיד הקב"ה להחזיק לישראל לעתיד לבא'. שִׁמַע עֲשָׂרָה אֵלֶּה מִרִּיחוֹ. ע"פ משנ' תמיד פ"ג, מ"ה; צבלי ערכין, דף יא ע"א, 'עשרה נקבים היו צה, כל אחד ואחד מוליח עשרה מויני זמרי'. צבלי תמיד, דף ל ע"ב, מוצאכ עוד י' דברים ששמעו צריחו. מיריחו לנד. ע"פ מ"צ כה, ה. לנד קהלי. ע"פ מ"צ ח, ו; ירמ' לג, ג. עד הנסתרם להבהילי. ע"פ ירמ' לט, ד"ה; נצ, ז"ח. זרחי כחרמו. ע"פ יח' ז, א; ספרי צמ' פ"ג נשא,

בְּחַרְמוֹ לְהַנְיָא צְהַלֵי. רְחֻקָהּ וּמְשָׁם סִלְקָה שְׂכִינַת אֶהְלֵי:
 זְקָנִים יִשְׁבוּ וַיִּדְמוּ. וְכִיָּם יִהְמוּ. מְקוֹר דְּמַעְתִּי יִזְלוּ מֵיָם:
 מִיִּיתָן רֵאשֵׁי מַיָּם. עֵינָיו עֵינָיו יִרְדָּה מַיָּם. אֲבָבְהָ
 בְּמַר נַפְשֵׁי:

בירושלים עוברים לעמ' 129 'אוי כי אסרתי בזקים'. לפי מנהג ק"ק רומה אומרים כאן:
איכה אהובים נאמנים. אבדו ביד מענים. בני רעי.
 אבבה במר נפשי:
איכה גאולי בחילי. גלו מזבולי. דודי רעי.
 אבבה במר נפשי:
איכה המונים. הגלו ממעונים. ומאמיני רעי.
 אבבה במר נפשי:
איכה זכים. זוללו ביד זועכים. חביבי רעי.
 אבבה במר נפשי:

ח"ג והערות
 מכ"י. בְּחַרְמוֹ לְהַנְיָא. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו: בְּחַרְמוֹ לְהַנְיָא. רְחֻקָהּ וּמְשָׁם. כ"ה במח' בולוניה. במח' רמ"ו ושר"ל: רְחֻקָהּ וּמְשָׁם. מנוסח המקורי בכ"י נראה: רְחֻקָהּ מְשָׁם, ויד מאוחרת הוסיפה ו' לתיבת שם' וגם הוסיפה 'סִלְקָה' בגליון. ומשם סִלְקָה. כן נראה נכון. במח' רמ"ו ובולוניה: זמשם סִלְקָה. במח' שר"ל: זמשם סִלְקָה. בגוף הכ"י ללא תיבת 'סִלְקָה'. שכינת אֶהְלֵי זקנים ישבו וכו'. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו: שכינת אֶהְלֵי זקנים ישבו, הכל בא בקטע אחד וללא הפסק לאחר תיבת 'אהלי', ולכך היא מנוקדת בצירי. יִשְׁבוּ וַיִּדְמוּ. בכ"י: יִשְׁבוּ וַיִּדְמוּ. מִיִּיתָן רֵאשֵׁי וכו' במר נפשי. מכ"י ומח' שר"ל, נראה ששייך לסוף קינה זו. אמנם ממח' בולוניה ואולי גם ברמ"ו, נראה שהיא הקדמה לקינה הבאה 'איכה אהובים נאמנים', שהרי כל שורה מסתיימת ב'אבבה במר נפשי'. בכל אופן שורה זו נראה שמקשרת בין סוף הקינה הנוכחית לקינה 'איכה אהובים נאמנים'. איכה אהובים נאמנים. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. נמצאת גם במנהג רומניא, דף רח ע"ב; אתר האקדמיה: רומה, קונטנזה, 69. איכה המונים. במח' רומניא: 'איכה הדודי'. הגלו ממעונים. במח' רומניא: 'פתאום הגלו מהדודי'. ומאמיני רעי. במח' רומניא: 'ותיקי רעי'. זוללו ביד זועכים. חביבי רעי. במח' רומניא: 'זוחו ביד זרים. חסוני רעי'.

מקורות ומקבילות
 פ"ג, ד"ה למטול מעלי; צמדצ"ר פ"ה, ט' ס"ו ה'. להניא אהלי. ע"פ יח"ז, ה'; מדה"ג (וורשא), פ"ה לנצ"ס, ס"ו ג'. רחקה ומשם סלקה. ע"פ יח"ז, י' יב"ג. שכינת אהלי. ע"פ צבלי וימח, דף ג, תחילת ע"א; סנהדרין, דף קה ע"ג. זקנים ישבו וידמו. ע"פ איכ"ז, ג, י. וכיס יהמו. ע"פ ישע' נא, טו. מקור דמעתי. ע"פ ירמ' ה, כג. יזלו מים. ע"פ ירמ' ט, ח; פדר"ך פ"ה טו, ס"ו ד. מי יתן ראשי מים. ע"פ ירמ' ה, כג; איכ"ר פ"ה א, ס"ו יג. עיני עיני יורדה מים. ע"פ איכ"ז א, טז; צבלי גיטין, דף נח ע"א; איכ"ר פ"ה א, ס"ו נא. איכה אהובים. ע"פ שה"ש א, ז. אהובים נאמנים. ע"פ מש' כז, ו. אבדו ביד מענים. ע"פ ירמ' ג, יח; איכ"ז ג, יח. צני. ע"פ דב' יד, א; הוש' ג, א. רעי. ע"פ ספרי דב' תחילת פ"ה טו, 'נקראו אחים ורעים וכו' וכל לשון חיבה'; שמו"ר פ"ה כז, ס"ו ט. אבבה במר. ע"פ תה' סט, יא. במר נפשי. ע"פ מ"ג ד, כז; ישע' לח, טו. גאולי. ע"פ ישע' סב, יב; תה' קז, ג. בחילי. ע"פ דב' ה, ת; יח; חזק' ג, יט. גלו. ע"פ מ"ג כה, ט"א; ירמ' ג, א; צבלי חגיגה, דף ה ע"ג, 'שלש דמעות הללו למה?'. מזבולי - מקדש. ע"פ מ"א ח, יג; צבלי ר"ה, דף ח ע"א. דודי רעי. ע"פ שה"ש ה, א; מדה"ג פ"ה קדושים, ס"ו ה, 'קרא להם דודים'. המונים. ע"פ יח"ז, יא. הוגלו ממעונים. ע"פ ירמ' כה, ג; ירושלמי ברכות, פ"ט, ה"ב; צבלי ברכות, דף ג ע"א, 'אוי להם לנצ"ס שגלו וכו'. ראו ירמ' ט, י, ג. ומאמיני. ע"פ צבלי שבת, דף א ע"א, 'מאמינים בני מאמינים'. זכים. ע"פ איכ"ז ד, ז; שה"ש ו, ט; צר' רצתי עמ' 110, 'אחס זכים'. זוללו. ע"פ ירמ' ג, ח ואיכ"ז א, יא; תה' מד, יב. זועכים. ע"פ אי"ח, א. חניני רעי. ע"פ מש"נ אבות פ"ג, מ"ד; צבלי מגילה, דף כט ע"א; שמו"ר פ"ה כז, ס"ו ט, 'הצדיקים ישראל שנקראו

אֵיכָה טָפִים. טָרְפוּ בְיַד טוֹרְפִים. יְדִידֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה כְּהֲנִי. כָּלוּ בְיַד מְעַנֵּי. לְקוּחֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה מְאַמִּינִים. מְגָרוּ בְיַד מוֹנִים. נְגִידֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה סְגָלִים. סָלְפוּ בְיַד סְכָלִים. עֲמוּסֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה פְּזוּרִים. פְּלָצוּ בְיַד זָרִים. אֲנֻעֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה קְדוּשִׁים. קָלְעוּ בְיַד קְדָשִׁים. רְחוּמֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 אֵיכָה שְׁלֵמִים. שָׁכְחוּ בְיַד אֲשָׁמִים. תְּמִימֵי רְעִי. אַבְכָּה בְמַר נַפְשִׁי:
 זָכַר יְהוָה מַה־הָיָה לָנוּ:

עד כאן מוסיפים בק"ק רומה וממשיכים בעמ' 134 'אנה אלך ואזיל'. בירושלים בשנים האחרונות נהגו לעבור לעמ' 141 'אם תעירו', או לעמ' 144 'אז בחטאינו'.

מקורות ומקבילות

רעים', ע"פ תה' קכג, ח. טפים טורפו ביד טורפים. ע"פ ירמ' ט, כ; איכ' א, ה. ראו מ"ב, יב. יד ידי רעי. ע"פ צבלי מנחות, דף נג ע"ב, 'ידידים אלו ישראל', ע"פ ירמ' יב, ז; צמדצ"ר פ"ה, ס"ו ט. כהני כלו ביד מעני. ע"פ איכ' א, יט; ד, טז. כלו. ע"פ תה' עה, סד; עזר' ט, ז; נחמ' ב, ג. ביד מעני. ע"פ ישע' ס, יד; לפ' ג, יט; תדל"ר פ"ה, ה, ד"ה דס ובשר, 'אוי'ה מעני את ישראל ולחלוק אותן ושוחקן את עלמן ואת צשק' וכו'. לקוחי רעי. ע"פ דב' ד, לד; יחז' לו, כא; מכיק דרשב"י שמו, פ"ה, 'איונו מחצב אלא ישראל, ולמה? שלקס' וכו'. מאמינים. ע"פ צבלי שבת, דף אז ע"א, 'גליא קמי קב"ה דמיהומני ישראל'; מדת"ג פ"ה שמות, ס"ו ב. מוגרו. ע"פ מיכ' א, ה; תה' פט, מה; איכ' ג, מט. ביד מונים. ע"פ ישע' מט, כו ורש"י ע"פ ויק' כה, יד. סגולים. ע"פ שמו יט, ה ורש"י; תה' קלה, ד. סולפו. ע"פ מש' יא, ג. ביד סכלים. ראו צ"ר פ"ה, ס' ג, 'נבוכדנצר טפסר טפש'. עמוסי. ע"פ ישע' מו, ג; ילקו"ש תו', רמז תהל. פזורים. ע"פ ירמ' ג, יז; יוא' ד, ב; אס' ג, ה; צבלי פסחים, דף פז ע"ב, 'לדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות'. פללו. ע"פ ישע' כה, ד ורש"י; ירמ' טו, ה; יחז' כה, ד. ביד זרים. ע"פ יחז' ז, כה; ירושלמי ברכות פ"ה, ה"ג. אנועי. ע"פ שה"ר פ"ה א,

ח"נ והערות

איכה טפים. כ"ה במח' רמ"ו, שד"ל ואתר האקדמיה. במח' בולוניא: איכה טפים. במח' רומניא: איכה טהורים. טרפו ביד. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא ואתר האקדמיה. במח' שד"ל: 'טרפו ביד'. במח' רומניא: 'טררו ביד'. ביד טורפים. במח' רומניא: 'ביד טמאים'. איכה כהני. במח' רומניא ונ"א בשד"ל: 'איכה כהנים'. כלו ביד מעני. במח' רומניא: 'קלם לתרב נקנים'. מגרו ביד. במח' רומניא: 'סגרו ביד'. סלפו ביד. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. במח' רמ"ו: 'סולפו ביד'. סלפו ביד סכלים. במח' רומניא: 'ספו ביד מגלים'. איכה פזורים. במח' רומניא: 'איכה פקודים'. פלצו ביד זרים. במח' רומניא: 'פוקרו ביד פושעים'. נ"א במח' שד"ל: 'פלצו ביד פריצים'. שכחו ביד. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. במח' רמ"ו ורומניא: 'שכחו ביד'. נ"א במח' שד"ל: 'שודרו ביד'. ביד אשמים. נ"א במח' שד"ל: 'ביד שודדים'. זכר יי מההיה לנו. אינו באתר האקדמיה. במח' הקדומים ובמח' שד"ל מופיע כאן הקינה: 'זכור אשר עש צר בפנים וכו', שהיום לא נהוג לאמרה ולכן לא הובאה כאן.

ס"ו ב, 'ק' ישראל לנועים'. קדושים. ע"פ שמו' יט, ו; כב, ל; ויק' יט, ב; ירמ' ג, ג. ל' ח"ל צהרצה מקומות, כמו: צ"ר פ"ה עה, ס"ו ו 'וישראל קדושים'. קדשים - זמה. ע"פ מ"ב כג, ז ורש"י. רחומי. ע"פ דב' יג, יח; ישע' נד, ז; הוש' ב, כה. שלמים. ע"פ צמדצ"ר פ"ה יג, ס"ו, 'כולם שלמים היו'; ס"ו יד, 'והיו ישראל ציונים מושלמים'. שוכחו. ע"פ ירמ' ל, יד. תמימי. ע"פ ויק'ר פ"ה ה, ס"ו, ז; ע"פ מש' כה, י; מדת"ג פ"ה חוקת, ס"ו כה. זכור ה' מה היה לנו. איכ' ה, א.

אוי כּי אַסְרְתִי בְזָקִים וּבְכָבֵל. בְּיַד כּוֹרְעֵי לַבַּל הַבַּל.
גּוֹלָה וְסוּרָה וְשַׁבְתִּי

בְּאָבֵל. דְּרוּסָה שְׁבָעִים בְּרִגְלַי בֵּת-בְּבֵל:

אוי כּי הֵיכְלִי נְהָרַס. וּקְלוּנֵי לְעֵין כּל נְפָרַס. זְדוּן עֲרַפִּי נְדָרַס.
חֲשִׁבּוֹן חֲמָשִׁים וּשְׁתַּיִם בְּיַד מְדֵי וּפְרָס:

אוי כּי טָמֵא לְמוֹלֵי נְתִיבָן. יַעֲזֵן עֲלוֹת לְבֵית הַמִּכּוֹן. כְּבֵה נְרוֹת
וְהַשְּׁבִית קֶרֶבָן. לְהַטְתֵּנִי מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מְלָכוֹת יוֹן:

אוי כּי מְכַרְסֵם תְּפֹשׁ הָדוּם. נֶעֱזֵן בְּחִזִּיר אוֹתִי לְקָדָם. סְחִי
וּמָאוּס כְּמַהֲפַכַת סְדוּם. עֲשָׂקְנִי כְּמָה שָׁנִים עֲשׂוּ אָבִי אָדוּם:

אוי כּי פָּרָא בְּעֵדֵי נוֹעֵל. צְבָאִיו אֶפְפוּנֵי כְּמַעַל מוֹעֵל. קִצְרוּ
חַיֵּי לְהַגְעֵל. רוּחִי קִפְדָּה בְּשִׁלְטוֹן יִשְׁמַעְעָל:

ח"ג והערות

אוי כּי אסרתי בזקים. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. בכל בית חתומות מלכויות שהציקונו, 'בבל, פרס, יון, אדום, ישמעאל ושחורים'. נמצאת גם בכ"י 172 ובאתר האקדמיה: Cambridge, University Library, T-S Collection, H 14, 15. **בְּזָקִים וּבְכָבֵל.** כ"ה במח' בולוניה. במח' שד"ל: **בְּזָקִים וּבְכָבֵל.** לבל הבל. באתר האקדמיה: לבל ולהבל. **ישבתי כאבֵל.** באתר האקדמיה: יושבת כאבֵל. **ברגל בת.** באתר האקדמיה: **ביד בת.** כ"ה היכלי. באתר האקדמיה כ"ה בודפשט ועוד: **כי הכלי.** **לעין כל נפרס.** באתר האקדמיה כ"ה קמברידג' ועוד: **לעין כל נפרש.** ובכ"י בודפשט ועוד: **לעין כל מפרס.** **כל נפרס.** כ"ה נראה הניקוד הנכון, אף שנוקד בשעות במח': **קָלִי.** **ערפי נדרס.** באתר האקדמיה כ"ה בודפשט ועוד: **ערפי**

מקורות ומקבילות

זקיס וכבֵל. ע"פ תה' קמט, ת. **כורעי לבל.** ע"פ ישע' מו, ח. **הגל.** ע"פ דב' לז, כח. **גולה וסורה.** ע"פ ישע' מט, כח. **דרוסה ע' ברגל נת כבל.** ע"פ ירמ' כה, יא-יב. **חשבון חמשים ושתיים.** ע"פ פדר"ך פי' ה, ס"ו, ט. ד"ה ד"א ענה דוד; ולקר"ש דני', רמח חתרוס, פ"ט. **ניצ ציד מדי ופרס.** ע"פ סע"ר (ליינר), פרי' ג, 'כל שני מלכי מדי ופרס חמשים ושתיים שנה'. **לצית המכוון.** צמדצ"ר פרי' ד, ס"ו יג, 'המקדש מכוון כנגד צית המקדש והארון כנגד הכסא', ע"פ שמי' טו, יז; מדת"י (וורשא), פרי' ויקהל, ס"ו ז, 'מקדש של מעלה מכוון כנגד צה"מ של מטה, והארון מכוון כנגד כסא הכבוד של מעלה', ע"פ ירמ' יז, יג. **סחי ומאוס.** ע"פ איכ" ג, מה. **כמהפכת סדום.** ע"פ דב' כט, כג. **עשו אבי אדום.** ע"פ צר' לו, ח. **פרא.** ע"פ צר' טו, יג. **אפפוני.** ע"פ ש"א כג, ה. **קצרו חיי.** ע"פ תה'

כלא נדרס. **חשבון חמשים.** באתר האקדמיה כ"ה בודפשט ועוד: **חוייבתי חמשים.** **ביד מדי ופרס.** באתר האקדמיה כ"ה בודפשט ועוד: **במלכות פרס.** **למולי נתיבון.** כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ו: **למולי נתיבון.** **כְּבֵה נְרוֹת.** במח' רמ"ו: **כְּבֵה נְרוֹת.** **להטתני מאה ושמונים מלכות.** באתר האקדמיה כ"ה קמברידג' ועוד: **לוחצתי ק' ופי' במלכות.** **מאה ושמונים.** במח' שד"ל: **מאה שמונים,** ללא ו'. **אוי כּי מְכַרְסֵם.** כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רס"ד-רס"ה מנוקד: **מְכַרְסֵם,** ואולי גם במח' רמ"ו. **סחי ומאוס כמהפכת.** באתר האקדמיה כ"ה קמברידג' ועוד: **שמני כמהפכתי.** **עשקני כמה.** בכ"י: **עשקני כמה.** **כמה שנים עשו אבי אדום.** בגלל הצנורה – במח' רמ"ו תיבות: **עשו אבי,** נמחקו. במח' בולוניה תיבות: **כמה שנים,** נמחקו. במח' שד"ל: **כמה שנים שמני לרגליו הרום?** **כמעל מועל.** כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ו, כ"ה ואתר האקדמיה: **כמעל מועל.** **קצרו חיי.** באתר האקדמיה כ"ה קמברידג' ועוד: **קצתי בחיי.** **חיי להגעל.** כן מנוקד במח' בולוניה, כ"ה ושד"ל, וכן נראה מאתר האקדמיה. במח' רמ"ו: **חיי להגעל.** **רוחי קפדה בשלטון.** באתר האקדמיה כ"ה קמברידג'

אוי כּי שְׁחָרִים הִכְבִּידוּ עֲלֵינוּ. שָׁלְלוּ עִמָּלְנוּ אֶכְלוּנוּ הַמָּמוֹנוּ.
תִּקַּף עָלֵם לְמָאד עֲלֵינוּ. וּמְדִירַת מוֹשְׁבוֹתֵינוּ הִגְלוּנוּ:

זָכַר יְהוָה מֶה־הָיָה לָנוּ:

בְּשָׂרָה שְׂכִינָה נְמָה. אֵלֶךְ וְאָשׁוּב בְּרַחֲמִים. אוֹלֵי יְשׁוּבוּ:

אוֹיֵל כְּהִכְנִיס תִּרְף בְּהִיכַל. בְּרַחַה שְׂכִינָה בְּזוּיוֹת הִיכַל.
בְּרַחַה מֶה־הִיכַל לְעֶזְרָה

בְּמִבּוֹכוֹת. וְרֵאֲתָה הַנְּשִׁים תִּמּוֹז מִבְּכוֹת:

גְּלָתָה מִעֶזְרָה לְפִתַּח עַל־תְּנַאי. וְרֵאֲתָה אַחֲרֵיהֶם אֶל־הִיכַל

מקורות ומקבילות

קב, כד. שחורים - מלרים. ע"פ מד"א (צובר), צר' פרי' יב, סו' יא, למקום שחורים, לפי שמלרים היו מצניהם שהיו שחור.
הכבדו עולנו. ע"פ ישעי' מז, ו. אכלנו הממונו. ע"פ ירמי' נא, לד. זכור ה' מה היה לנו. איכ"ה, ה, א. אלך ואשוב. ע"פ הוש' ה, טו. אויל. ראו צבלי סנהדרין, דף קב ע"ב, נפתח צהבדין, ורש"י ד"ה אמר למחר. כהכניס תרף בהיכל. ע"פ ירושלמי יומא פ"ד, ה"ד, 'שהעמיד מנשה ללס בהיכל'. נרחח שכינה. ע"פ צבלי ר"ה, דף לא ע"א, 'עשר מסעות נסעה שכינה'. נזויות היכל. ע"פ תה' קמ"ד, יב. ראו פס"ב פ"י כו, 'צברצבע זויה של היכל'. נרחח מהיכל לעזרה. ע"פ אה"מ, חופת אליהו, עמ' 177, 'ומנג ההיכל לחומת עזרה'. נמנוכות. ע"פ מוכ' ז, ד. הנשים תמוז מנכות. ע"פ יח"ט, ת, יד; ילקו"ש איכ"ה, רמז תתרי. אחריהם אל היכל ה'. יח"ט, ת, טז; מש"ל סוכה פ"ה, מ"ד.

ח"ג והערות

ועוד: רוחי רפתה במלכות. שחרים הכבדו עלינו. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'שודדים הכבדו עולי'. שללו עמלנו אכלנו הממונו. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'שודדוני הממוני ואכלו עמלי'. תקף עלם למאד עלינו. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'לארץ לא לי הגלוני במעלי'. עלם למאד. במח' רס"ד-רס"ה: 'עולם למאד'. ומדירת מושבותינו הגלונו. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'עת כי פשעתי בצור מחוללי. אוי כי תפשוני ברוע מפעלי. ולא זכרתי חסד אלי. לכן בכל שנה אנהה במילולי. כי אש' בח' י"י א' ל"י. כשרה שכינה וכו'. בית זה בא בכ"י 172, בשורות קצרות ואותיות קטנות, עומד בפני עצמו בין הקינות. נראה שבית זה שייך לקינה הבאה. במח' רומניא מופיעה שורה זו, כרפריין בין בית לבית. ויש להעיר, שדרך מח' רומי להקדים הרפריין לקינה, היפך ממנהג מח' אשכנז. שְׂכִינָה נְמָה. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י. במח' שד"ל כדרכו: 'שְׂכִינָה נְאָמָה. במח' רומניא: 'שְׂכִינָה נְעָה. והשווה לקמן אות ע, בית 'עברה מן הגרודים' ואות ת, בית 'תלת מהר הזיתים'. ברחמים אוֹלֵי יְשׁוּבוּ. לפי מח' שד"ל, כאן מסתיימת הקינה אוי כי אוסרתי בוקים. אוֹיֵל כְּהִכְנִיס תִּרְף. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. נמצאת גם במנהג רומניא, דף רו ע"ב; אתר האקדמיה: Cambridge, University Library, T-S Collection, H 14, 12. ברחח שכינה בְּזוּיוֹת הִיכַל. במח' רומניא: 'ברחח השכינה מוויית ההיכל'. בְּרַחַה מֶה־הִיכַל. במח' רומניא: עֲדָדָה מֶה־הִיכַל, אך לכאורה אינו נראה נכון, שהרי צ"ל כאן אות ב, אמנם יכול להיות שלפי מח' רומניא, אות ב' כבר באה על לעיל 'ברחח שכינה'. באתר האקדמיה: 'ברחח מן ההיכל'. לְעֶזְרָה מִבְּכוֹת. כצ"ל, הלמיד בקמץ, מפני שהוא לעזרה הידועה, וכדלקמן 'לפתח... ירחוב...'. במח' הקדומים: 'לְעֶזְרָה. בְּמִבּוֹכוֹת. במח' רומניא: בְּמִבּוֹכוֹת. הנשים תמוז. במח' רומניא: הנשים יושבות תמוז. באתר האקדמיה: 'שאננות יושבות תמוז. מעזרה לְפִתַּח. כן מנוקד במח' רומניא ושד"ל. במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י: 'מעזרה לְפִתַּח.

יְהוָה: דָּאֵת מַפְתַּח לְרַחֵב מִן־הַנְּאוּצִים. וְרֵאֲתָה הַבְּנִים
מִלְקָטִים עֲצִים:

הַלְכָה מִרַחֵב לְפִנֵּת הַגְּזוּת. וְרֵאֲתָה מִשְׁתַּחֲוִים עַל־הַגְּזוּת:
וּמִן־הַגְּזוּת לְחֹמֶה נְדָה בְּחָרוֹן. וְרֵאֲתָה נִשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת
שׁוּמְרוֹן:

זוֹה וְנָדָה מִחֹמֶה לְשָׂדֶה. וְרֵאֲתָה מִזְבְּחוֹתֶם כְּגִלִים עַל תְּלָמִי
שָׂדֶה: חֲזָרָה מִשָּׂדֶה אֶל־הַהָרִים. וְרֵאֲתָה זֹזְבָּחִים עַל־הַהָרִים:
טָסָה מִן־הַהָרִים אֶל־הַגְּבְעוֹת. וְרֵאֲתָה מִקְטָרִים עַל־הַגְּבְעוֹת:
יִצְאָה מִן־הַגְּבְעוֹת אֶל־הַגְּדוּלִים לְנַעַל. וְרֵאֲתָה כִּי־הִמָּה יַחְדָּו
שָׁבְרוּ עַל:

כַּמָּסָה מְגִדוּלִים אֶל־כַּהֲנֵי יְהוָה. וְרֵאֲתָה וְלֹא אָמְרוּ אֵיךְ יְהוָה:
לְכַתָּה מִן־הַכַּהֲנִים אֶל־הַנְּעָרִים. וְרֵאֲתָה נוֹדְרִים וְגַם־מְפִירִים:

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

מִן־הַנְּאוּצִים. ע"פ ישע' א, ד; נחמ' ט, יא; ט, כרכו. הַנְּנִים
מִלְקָטִים עֲצִים. ירמ' ז, יא; איכ"ר פ"א א, ס' ט. מִשְׁתַּחֲוִים
עַל הַגְּזוּת. ע"פ זכ"א, ה; איכ"ר פתיח, ס' כב. וּמִן הַגְּזוּת
לַחֹמֶה. ע"פ צב"ל ר"ה, דף לא ע"א, 'זמנג לחומה'; פדר"ק
פ"א יג, ס' יא. מִשְׁנַעֲסִים בְּאַשְׁמַת שׁוּמְרוֹן. ע"פ עמו' ה, יד.
זוֹה. ע"פ מדרש"ג (וורשא), פ"א פקודי, ס' יא. מִזְבְּחוֹתֶם כְּגִלִים
עַל תְּלָמִי שָׂדֶה. ע"פ הוש' יב, יב; צב"ל סנהדרין, דף קב ע"ב;
דכ"ר פ"א ב, ס' יט. זֹזְבָּחִים עַל הַהָרִים. ע"פ ישע' סה, ז.
מִן הַהָרִים אֶל הַגְּבְעוֹת. ע"פ הוש' ד, יג. מִקְטָרִים עַל הַגְּבְעוֹת.
ע"פ ישע' סה, ז. הִמָּה יַחְדָּו שָׁבְרוּ עַל. ירמ' ה, ה. כַּמָּסָה.
ע"פ דב' לב, לד; אה"מ, ר' עקיבא, עמ' 412, 'ששכיה תעלה
למרומים צלילה לבית מסתרים שלה'; צתמ"ד ח"ב, מד' א"ב,
ד"ה ד"א מ"ן. וְלֹא אָמְרוּ אֵיךְ ה'. ירמ' ב, ו.

מִן־הַנְּאוּצִים. כן מנוקד במח' בולוניה ושר"ל. במח'
רמ"ו וכ"י: 'מִן־הַנְּאוּצִים'. במח' רומניא: 'מִן־הַנְּאוּצִים'.
וראתה הַבְּנִים. במח' רומניא: זראתה בְּנִים, ללא ה'.
הַבְּנִים מִלְקָטִים. באתר האקדמיה נוסף: 'הַבְּנִים בשבת
מִלְקָטִים'. הלכה מִרַחֵב. באתר האקדמיה: 'הלכה
מִן הַרַחֵב'. עַל־הַגְּזוּת. במח' רומניא: 'אֶל־הַגְּזוּת';
לְחֹמֶה נְדָה. במח' רומניא ובאתר האקדמיה: 'לְחֹמֶה
נְדָה'. בְּחָרוֹן. כן מנוקד בכ"י ומח' רומניא, וכן נראה
נכון בנפרד. במח' רמ"ו, בולוניה ושר"ל: 'בְּחָרוֹן, בצורת
הסמיכות. ולפי' צריך לפרשו כאילו היה כתוב: 'בְּחָרוֹן
אָף, והפייטן קיצר לצורך החרוז. זוֹה וְנָדָה מִחֹמֶה
לְשָׂדֶה. באתר האקדמיה: זוה מן החומה אל השדה.
עַל תְּלָמִי שָׂדֶה. במח' רומניא: 'עַל פְּנֵי שָׂדֶה, שלא
כלשון הפסוק. חזרה מִשָּׂדֶה. באתר האקדמיה: חזרה

מִן הַשָּׂדֶה. זֹזְבָּחִים עַל־הַהָרִים. במח' רומניא ובאתר האקדמיה: זֹזְבָּחִים עַל־רֵאשֵׁי הַהָרִים. טָסָה מִן־הַהָרִים.
במח' רומניא: 'טָסָה מִן־הָרִים'. יִצְאָה מִן־הַגְּבְעוֹת. במח' רומניא: 'יִצְאָה מִן־הַגְּבְעוֹת'. וְרֵאֲתָה כִּי־הִמָּה. במח' רומניא
ללא תיבת 'כִּי'. באתר האקדמיה: זראתה והנה המה. מְגִדוּלִים אֶל־כַּהֲנֵי יְיָ. במח' רומניא: 'מְגִדוּלִים אֶל־הַנְּעָרִים'.
באתר האקדמיה: 'מִן הַגְּדוּלִים אל הַנְּעָרִים'. וְרֵאֲתָה. באתר האקדמיה: זראתה אותם. וְלֹא אָמְרוּ אֵיךְ יְיָ.
במח' רומניא ובאתר האקדמיה: עוֹדְרִים וְגַם־מְפִירִים. מִן־הַכַּהֲנִים אֶל־הַנְּעָרִים. במח' רומניא ובאתר האקדמיה:
'מִן־הַכַּהֲנֵי יְיָ. נוֹדְרִים וְגַם־מְפִירִים. במח' רומניא: 'לֹא אָמְרוּ אֵיךְ יְיָ! באתר האקדמיה: 'ולא אמרה
אֵיךְ יְיָ'.

מִן־הַנְּעָרִים לְיוֹנָקִים חֲנֻנָה. וְרֵאֲתָה זֶרַע מְנַאֵף בְּנֵי עוֹנְנָה: נְסָעָה
 מִיוֹנָקִים אֶל־גּוֹמְלֵיהֶם בְּצַבִּיּוֹן. וְרֵאֲתָה כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן:
 סִלְקָה מִמְּבַעֲיֹסוֹת אֶל־גְּדוּדֵי זָד. וְרֵאֲתָה מְשׁוֹטְטִים וְלֹא מוֹצְאִים
 זָד: עֲבָרָה מִן־הַגְּדוּדִים אֶל־הַשָּׁרִים. וְרֵאֲתָה וְנָמָה שָׁרִיד סוֹרְרִים:
 פְּנַת מְשָׁרִים אֶל־כַּת מִתְנַבְּאִים. וְרֵאֲתָה כִּי כָלֶם חֲבָרֵי גְנָבִים:
 צָעָדָה מִחֲבָרֵי גְנָבִים אֶל־זֶרַע אֶמֶת בְּלִי כַחַד. וְרֵאֲתָה כִּי־כָלוּ
 אֶהָב שְׁחָד:

קְרֵאתָ בְּכַפֵּל הַנְּנִי לְהַרְגִיעַ. וְרֵאֲתָה אֵין אִישׁ וְאֵין מַפְגִיעַ:
 רִתְקָה בְּגִהֵץ בְּרַבּוֹת בְּנוֹת. וְרֵאֲתָה כַּעַס בְּנִים וּבְנוֹת:

מקורות ומקבילות

חננה. ע"פ ישע' ל, יח; תה' קב, יד; צבלי סנהדרין, דף לו ע"ב. זרע מנאף בני עוננה. ע"פ ישע' מ, ג; צבלי שבת, דף לג ע"א. כי גבחו בנות ציון. ישע' ג, טו; צבלי שבת, דף סב ע"ב. סלקה. ירושלמי סנהדרין פ"ח, ה"ח, 'ומסלקת את השכינה'; צמד"ר פ"י, יג, ס"ו. ממוכעיסות. ע"פ דב' לב, יט; מ"א יד, טו; ישע' סה, ג. משוטטים. ע"פ חגי"ה, סוף פ"י, ע"פ עמו' ח, יב. ולא מוצאים זך. ע"פ ירמ' יד, ג; תה' טו, ה; שה"ש ג, א. שריך סוררים. ישע' א, כג; פדר"ך פי' טו, ס"ו ט; מד"א שמי, פ"א כ"א, ס"א. משרים. ע"פ ירמ' ד, ט. כת מתנבאים. ע"פ ש"א י, ה; מוכר"ו פ"י, צ"א, מס' דפסחא, פ"א, א, סוף ד"ה לאמר. כי כולם חברי גנבים. ע"פ ישע' א, כג; ילקו"ש ישע', רמז ש"א; איכ"ר (צוצר), פ"א, א, ס"ו, יט, 'מתנבאים עליו נבואות של שקר'. זרע אמת. ע"פ ירמ' ב, כ"א; מדת"נ פ"י, נשא, ס"ו יג; פדר"א פ"י, לח. כולו אוהב שחד. ישע' א, כג. קראת בכפל. ע"פ ישע' מ, ב. הנני להרגיע. ע"פ ירמ' לח, א; צבלי מכות, דף כד ע"א. אין איש ואין מפגיע. ע"פ ישע' נט, טו; צבלי סנהדרין, דף לח ע"א; שמו"ר פ"י, ל, ס"ו כד. צרעות נמות. ע"פ מש' לא, כט. כעס ננים וננות.

ח"נ והערות

מִן־הַנְּעָרִים לְיוֹנָקִים. במח' רומניא: 'מן־הכהנים ליונקים'. באתר האקדמיה: 'מן־הכהנים אל התינוקות'. וראתה זרע. במח' רומניא: זראתה אותם זרע. בני עוננה. במח' רומניא: 'בני אוננה'. נסעה מיונקים. באתר האקדמיה: 'נדרה מן התינוקות'. סלקה ממבועיסות. כן מנוקד במח' רמ"ו, בולניא ושד"ל, וכן נראה באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד. בכ"י: 'סלקה ממבועיסות'; וכן נראה באתר האקדמיה. במח' רומניא: 'סלקה ממבועיסות'. ממוכעיסות אֶל־גְּדוּדֵי זָד. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'ממכעיסים אל השרים'. משוטטים וְלֹא מוֹצְאִים זָד. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'זנמה שריך סוררים'. מוצאים זך. במח' רומניא: 'מונים זך'. מן־הַגְּדוּדִים. במח' רומניא: 'מגדודים'. מן־הַגְּדוּדִים אֶל־הַשָּׁרִים. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'מן השרים אל כת מתנבאים'. וראתה וְנָמָה. במח' שד"ל: זראתה ונאמה, כדרכו. ונמה שריך סוררים. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'כולם חברי גנבים'. פנת. במח' רומניא ובאתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'פנתה'. משרים אֶל־כַּת מתנבאים. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'מחבירים אל השופטים'. וראתה כי כלם. במח' רומניא ללא תיבת כ"י. כי כלם חברי גנבים. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'יתומים ואלמנות לא נשפטים'. צעדה מחברי גנבים אל. במח' רומניא: 'צערה [!]' מחברים אל'. וללא תיבת 'גנבים'. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'צאתה מן השפטים אל'. וראתה כ"י כולו. במח' רומניא ובאתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד, ללא תיבת 'כי'. קראת. כ"ה במח' שד"ל ורומניא. במח' רמ"ו ובולוניא: 'קראת'. קראת בכפל הנני להרגיע. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'קראה לזרע אמת שובו בנים'. בכפל הנני. בכפל הנני הנני. וראתה אין איש. באתר האקדמיה: זראתה כי אין איש. אין איש ואין מפגיע. במח' רומניא: 'אין איש מפגיע'. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'מקטרים על הלבינים'. רתקה בגהץ. במח' בולוניא ובאתר האקדמיה: 'רתקה בגהץ'. רתקה בגהץ וכו' בניים ובנות. באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: 'ראתה מבנים כי אין מקנא'.

שְׁחָרָה לְדַפֵּק אֶל־הַשׁוֹפְטִים. וְרֵאתָה יְתוּמִים לֹא נִשְׁפָּטִים:
שָׁלֹשׁ שָׁנִים וּמַחְצָה עֲשֶׂתָה בְּהַרְהִיטִים. וְהִיתָה בְּתִקּוּל
מְפֹאָצֶת שׁוּבוּ עֲמוּתִים:

תָּלַת מֵהָר הַזֵּיתִים לְמְרוֹמִים. וְרֵאתָה וְנָמָה אֶל־ךְ לִי לְמְרוֹמִים:
תַּחְבּוּלוֹת עֲשֶׂתָה לְגִזּוֹ גְנָתִי. וְרֵאתָה וְנָמָה מִבְּלִיגִיתִי:

כִּפְתוּב אֶלֶךְ אֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר־יֵאָשְׁמוּ וּבִקְשׁוּ פָּנָי.
בִּצָר לָהֶם יִשְׁחַרְנְנִי: אָנָּה אֶלֶךְ וְאָנָּה אֲזַעַק וְאָנָּה אֶבְכֶּה
וְאֶמְצָא בְּנִי:

בירושלים עוברים לעמ' 141 'אם תעירו' ולפי ק"ק רומה מוסיפים:

מקורות ומקבילות

ע"פ דב' לב, יט; מתע"ד פ"י יד, פ"א; צבלי כתובות, דף ח
ע"פ 3. שחרה. ע"פ תה' סג, ב; מש' ז, טו. לדפוק אל
השופטים. ראו מדרש"י (וורשא), פ"י משפטים, ס"ו ד; משר"א
פ"י טו, עמ' 331. יתומים לא נשפטים. ע"פ דב' כז, יט; ישע'
א, ח; ירמ' ה, כה; אגז"ר פ"י סז, ס"ו א. ג' שנים ומחלה
עשתה זהר וכו'. ע"פ איכ"ר פתיח, ס"ו כה; פדר"ך (מגדלצויס),
פ"י יג, ס"ו יא; ילקוט ירמ', רמז רמ; ילקוט מנצ'ר, הוש'
ה, טו; מדרש"ה מז' י, ס"ו ב [ג, א]. והיתה בת קול מפוללת.
ע"פ שה"ר פ"י ב, ס"ו ג. שובו. ע"פ ירמ' ג, יד; מלא' ג, ז.
למרומים. ע"פ צבלי ר"ה, דף לא ע"א, 'עלמה וישבה במקומה',
ע"פ הוש' ה, טו. ונמה אלך לי למרומים. ע"פ איכ"ר פתיח,
ס"ו כה, ע"פ הוש' ה, טו. תחבולות עשתה. ע"פ מש' כ, יח.
לגזו גנתי. ראו איכ"ר, פתיח ס"ו לב, 'עשיתי ציתי גיתי'.
מנליגייתי. ע"פ ירמ' ח, יח. ככתוב אלך אשובה. הוש' ה, טו.

ח"ג והערות

וראתה והנה סמל הקנאה המקנא. שחרה לדפוק
אל־השופטים. במח' רומניא סדר הבתים האחרונים
שונה: שחרה, תחבולות, שלש, תלת. לפי הענין מסתבר
סדר זה, וגם מתקשר לפסוק בסוף ככתוב 'אלך אשובה'
וכו'. לדפוק אל־השופטים. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא,
כ"י ורומניא. במח' שד"ל נשמטה תיבת 'אל'. וראתה
יתומים. במח' רומניא: זראתה יתומים וְאֶמְצָא. שלש
שנים ומחציה. כן מנוקד במח' רמ"ז, בולוניא ורומניא,
על דרך ניקוד 'מחצית', ויש לזה גם סמך בניקוד הבללי.
במח' שד"ל: וְמַחְצָה. וְהִיתָה בְּתִקּוּל. במח' רומניא
ובאתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד, ללא תיבת וְהִיתָה.
מהר הזיתים לְמְרוֹמִים. כן מנוקד במח' בולוניא, כ"י
ורמניא. במח' רמ"ז ושד"ל: לְמְרוֹמִים. וְרֵאתָה וְנָמָה
וכו' וְנָמָה מִבְּלִיגִיתִי. באתר האקדמיה כ"י קמברידג'
ועוד, חסר. וראתה וְנָמָה. במח' שד"ל: זראתה
וְנָמָה. וְנָמָה אֶל־ךְ לִי לְמְרוֹמִים. במח' רומניא: וְנָמָה
עשות. לְגִזּוֹ גְנָתִי. כ"ה במח' רמ"ז, בולוניא וכ"י. במח'
רס"ד-רס"ה ושד"ל: לְגִזּוֹ גְנָתִי. במח' רומניא: לְגִזּוֹ
גנתי. וראתה וְנָמָה. במח' בולוניא: זראתה וְנָמָה.
באתר האקדמיה כ"י קמברידג' ועוד: זנמה
אלך. אֶלֶךְ. כ"ה במח' שד"ל, רומניא ובפסוק שלפנינו,
וראו מדרש"י (ווארשא), פ"י בחוקותי ס"ו ג. במח' רמ"ז
ובולוניא: אֶלֶךְ, וכ"ה בס"ז פ"י יב, פ"ט; איכ"ר (ווילנא),
פתיח, ס"ו כד. אֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי. כ"ה במח' שד"ל
ובפסוק שלפנינו. במח' רמ"ז, בולוניא ורומניא: וְאֲשׁוּבָה
אֶל־מְקוֹמִי, בו"י. וכ"ה בירושלמי ברכות, פ"ד, ה"ה;
ס"ז פ"י יב, פ"ט; איכ"ר, פתיח, ס"ו כד. וּבִקְשׁוּ פָּנָי
בִּצָר לָהֶם יִשְׁחַרְנְנִי. באתר האקדמיה כ"י קמברידג'
ועוד: וּבִקְשׁוּ פָּנָי בִּצָר לָהֶם יִשְׁחַרְנְנִי. באתר האקדמיה
כ"י קמברידג' ועוד: אָנָּה אֶלֶךְ וְאָנָּה וכו'. במח' רמ"ז
ובולוניא, בית זה הוא פתיחת הפיוט. לפי מח' שד"ל,
הוא סיום הפיוט הקודם.

אָנָה אֵלֶךְ וְאַזִּיל דְּמַעוֹת כַּמַּיִם. עַל-בְּנֵי כִי גָלוּ.
אוּיָה מִיִּיתָן רֵאשֵׁי מַיִם:

אָנָה אֵלֶךְ וְאַגִּיר דְּמַעָה. עַל-דּוּדֵי כִי גָלוּ. וְעֵינַי מְקוֹר דְּמַעָה:
אָנָה אֵלֶךְ וְאַהֲמָה בְּקוֹל יִלְלָה. עַל-וִתִּיקֵי כִי גָלוּ. וְאַבְכָּה
יוֹמָם וְלַיְלָה:

אָנָה אֵלֶךְ וְאַזִּיל וְעַמִּי. עַל-חֲסוֹנֵי כִי גָלוּ. אֶת חֲלָלֵי בַת-עַמִּי:
אָנָה אֵלֶךְ וְאַטּוֹסָה בְּמַעוֹנוֹת. עַל-יְדֵי כִי גָלוּ. וּפֶן קָרָאוּ
לְמַקּוֹנְנוֹת:

אָנָה אֵלֶךְ וְאַיְכָה אֲמַצְאָנָה. עַל-לְקוּחֵי כִי גָלוּ. וּפֶן קָרָאוּ
לְמַקּוֹנְנוֹת וּתְבוֹאֵינָה:

אָנָה אֵלֶךְ וְאַמַּצָּא יוֹנָה. עַל-נְגִידֵי כִי גָלוּ. וְאַל-הַחֲכָמוֹת שְׁלָחוּ
וּתְבוֹאֵנָה:

אָנָה אֵלֶךְ וְאַשִּׁיחַ בְּטַעַמִּי. עַל-עַמוּסֵי כִי גָלוּ. וְאַיִן קוֹרָא בְּעַמִּי:
אָנָה אֵלֶךְ וְאַפְעָה בְּהִידָד. עַל-צְנוּעֵי כִי גָלוּ. אֵיכָהוּ וְיִשְׁבָּה בְּדָד:

מקורות ומקבילות

אנה אלך. ע"פ תה"קלט, ז. ואזיל דמעוֹת כמיים. ע"פ ירמ' ח, כג, ט, י. על בני כִי גלו. ע"פ יח'לט, כג. מי יתן ראשי מיים. ירמ' ח, כג. דודי - 'קרא לישראל דודים', מד"א (בוצר), פרי' קדושים, פרי' יט, ס"ב, ב, ע"פ שה"ש ה, א; פסז"ו שה"ש, פרי' ה, ס"ב, א. ועיני מקור דמעוֹת. ירמ' ח, כג. ותיקי - 'אנשים עניים ומחזבין מלוה', רש"י עמ"ס ברכות, דף ט ע"ב. ואנכה יומם ולילה. ירמ' ח, כג. את חללי בת עמי. ירמ' ח, כג. ופן קראו למקוננות. ע"פ ירמ' ט, טז. ואל החכמות שלחו ותבואנה. ירמ' ט, טז. על עמוסי - ישראל. ע"פ ישע' מו, ג; ילקו"ש תו, רמז תתל, '...ומי חביב יותר מִישראל? שהן עמוסין מן הקב"ה'. ואין קורא בעמי. ע"פ הוש' ז, ז. לטועי - ישראל. שה"ר פרי' א, ס"ב, ב, 'כך ישראל לטועים'. איכה ישבה בדד. איכ' א, א.

ח"ג והערות

אנה אלך ואזיל דמעוֹת. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. נמצאת גם באתר האקדמיה: רומה, קונטנטנה, 69. בְּקוֹל יִלְלָה. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וכ"י. במח' רמ"ו: 'בְּקוֹל יִלְלָה. עַל-וִתִּיקֵי כִי גָלוּ. כ"ה במח' שד"ל. במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י: 'עַל-וִתִּיקֵי כִי גָלוּ. עַל-חֲסוֹנֵי. בכ"י: 'עַל-חֲסוֹנֵי. וְאַטּוֹסָה בְּמַעוֹנוֹת. במח' רמ"ו, בולוניה ושד"ל: 'וְאַטּוֹסָה בְּמַעוֹנוֹת' וכאן תוקן על פי כ"י ואתר האקדמיה. קָרָאוּ לְמַקּוֹנְנוֹת. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וכ"י. במח' רס"ד-רס"ה: 'קָרָאוּ לְמַקּוֹנְנוֹת. שְׁלָחוּ וּתְבוֹאֵנָה. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וכ"י. במח' רמ"ו: 'שְׁלָחוּ וּתְבוֹאֵנָה. וְאַשִּׁיחַ בְּטַעַמִּי. כ"ה במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ו וכ"י: 'וְאַשִּׁיחַ בְּטַעַמִּי. וַאֲפַעָה בְּהִידָד. כ"ה במח' רמ"ו ושד"ל. במח' בולוניה, כ"י ואתר האקדמיה: 'וַאֲפַעָה בְּהִידָד'.

אָנָּה אֵלֶיךָ וְאַקְרָא בְּקוֹל יִלְלָהּ. עַל־רַעִי כִּי גָלוּ. בָּכוּ תִבְכֶּה
בְּלִילָהּ:

אָנָּה אֵלֶיךָ וְאַשְׁפֹּד לֵב כַּמִּים. עַל־תְּמִימֵי כִּי גָלוּ. עַד־יִשְׁקִיף
וְיֵרָא יְהוָה מִשָּׁמַיִם:

שְׂתִים נָשִׁים בְּנֹת אִסְאֲחַת. וַתִּהְיוּ לִי שְׂתִיָּהן כְּאֲחַת.
וּכְעֹתוֹ שַׁלְחָתִים כְּאֲחַת. עַל נְהִירוֹתוֹ בְּכָל
פְּגָעָה אַחַת לְאַחַת. וַתִּשְׁאַלְנָה אַחַת לְאַחַת. וַתִּקְוֶנְנָה אַחַת
אֶל־אַחַת. וּשְׁמוֹתֵן שְׁמֵרוֹן אֶהְלֶה. וִירוּשָׁלַם אֶהְלִיבָה:

בְּמַכַּת אֶהְלֶה אֶמְרָתִי יֵשׁ פְּלִיטָה.
וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה בָּהּ לֹא יִכְלָתִי לְהַבִּיטָה:
בְּמַכַּת אֶהְלֶה גְזֵרָתִי לְבַצֵּעַ אֶמְרָתִי.
וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה דְּמַמְתִּי וּבַצְּעֵתִי אֶמְרָתִי:

ח"ג והערות

בָּכוּ תִבְכֶּה. כ"ה באיכו שלפנינו ובמני"ש. במח' רמ"ו, בולוניה, שד"ל וכ"י: יְבָה תִבְכֶּה. עַל־תְּמִימֵי. בכ"י: עַל־תְּמִימֵי. במח' הקדומים ובמח' שד"ל מופיעה כאן הקינה: איכה אלי קוננו מאליו וכו' עם פסוק חיבור לפניה, שהיום לא נהוג לאמרה ולכך לא הובאה כאן. שְׂתִים נָשִׁים. סלסלה המקשרת לקינה: 'אוי כי מחלוקת ביני ובינך נסבה, שהיום לא נהוג לאמרה ולכך לא הובאה כאן. קְנוֹת אִס. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושר"ל. במח' רס"ד-רס"ה: קְנוֹת אִס. שַׁלְחָתִים. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניה. במח' שד"ל: שַׁלְחָתִים. עַל נְהִירוֹת. כ"ה בפסוק שלפנינו ובמח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו: עַל נְהִירוֹת. וַתִּקְוֶנְנָה. במח' רמ"ו: עַל נְהִירוֹת. במח' רמ"ו, בולוניה ושר"ל: וַתִּקְוֶנְנָה, וצ"ע. בְּמַכַּת אֶהְלֶה אֶמְרָתִי. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. נמצא בכ"י דף 174; אתר האקדמיה: Oxford, Bodleian Library, d.59 (2845). לֹא יִכְלָתִי לְהַבִּיטָה. באתר האקדמיה נוסף: 'שמו שמים ע'. לְבַצֵּעַ אֶמְרָתִי. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל בסגול, ע"פ הפסוק. במח' רמ"ו וכ"י: אֶמְרָתִי, כדרך שאר המקרא, וכמו במשפט הבא: וּבַצְּעֵתִי אֶמְרָתִי.

מקורות ומקבילות

כְּבו תִבְכֶּה. גלילה. איכו' א, ב, ג. ואשפוד לב כמים. ע"פ איכו' ב, יט. תמימי. ויק"ר פ"ה, ה, ס"ז, 'אמר הקב"ה לישראל, אלני הס שה"ר פ"ה, ב, ס"ז א [יד], 'אמר הקב"ה לישראל, אלני הס תמימים כיונים'. עַד יִשְׁקִיף וִירָא ה' מַשְׁמִים. איכו' ג, ג. שְׂתִים נָשִׁים. יחו' כג, ב; ויק"ר (מרגליות), פ"ה כג, ס"ז ז. וַתִּהְיוּ לִי שְׂתִיָּהן כְּאֲחַת. ע"פ ש"א כה, מג. וּכְעֹתוֹ שַׁלְחָתִים כְּאֲחַת. ע"פ ירמ' ג, ה; תה' פ"א, יצ"ג; מתע"ד פ"ה האזינו, לב, א; איכו"ר פ"ה, א, ס"ז ג. עַל נְהִירוֹתוֹ בְּכָל קוֹלוֹ. א, וּשְׁמוֹתֵן שְׁמֵרוֹן וְכו'. ע"פ יחו' כג, ד. בְּמַכַּת אֶהְלֶה. ע"פ מ"ב ח, ה"ג; יח, ט"ד. אֶהְלֶה - שומרון. יחו' כג, ד ורש"י: צתמ"ד ח"ב, מ"ד חסרות, ס"ז כב. אֶמְרָתִי יֵשׁ פְּלִיטָה. ע"פ עזר' ט, ח; נחמ' א, ב; דה"צ יב, ז; צ"ר רצה (אלבק), פ"ה עו, ח"ט. וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה. ע"פ מ"ב כה, א"ד; ישע' נ"א, ח; פסר"ב פ"ה כו, ד'ומה מכתך למכתו של איבו'. אֶהְלִיבָה - ירושלים. יחו' כג, ד ורש"י. לֹא יִכְלָתִי לְהַבִּיטָה. ע"פ ישע' נ"א, יט; נג, ג; תה' מ, יג; איכו' ד, עז. גִּזְרָתִי. ע"פ ויק"ר פ"ה, ו, ס"ז ה, 'צע פורפורה'; ילקו"ש תה', רמז תרל, 'כמה גזרות גזרת עלי'. לְבַצֵּעַ אֶמְרָתִי. ע"פ ויק' כו, יח; איכו' ב, ח. דַּמְמַתִּי. ע"פ תה' עט, ג. וּבַצְּעֵתִי אֶמְרָתִי. ע"פ ישע' י, יב; איכו' ב, ח.

בְּמַכַּת אֶהְלֶה הֵיְתִי צוּעֵק וּמְתַנַּחֵם.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה וּבְחֶתִי אֶל־תֵּאִיצוּ לְנַחֵם:
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה זַעֲקוֹתִי אֵלֶיהָ הוּי.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה חֲרָדְתִּי וְזַעֲקוֹתִי הוּי הוּי.
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה טָסְתִי לְבִרְחַ מִפְּנֵי אָרִי הָרֹאשׁוֹן.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה יֵצְאֹתִי לַיְלֵךְ אֶל־מְקוֹמִי הָרֹאשׁוֹן:
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה כְּגָלְתָה לֹא נֶאֱמְרוּ עָלֶיהָ קִינּוֹת.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה לָעֵת גָּלְתָה נְמַתִּי קָרְאוּ לְמְקוֹנְנוֹת:
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה מְסַרְתִּי שְׁבִטִי קִדְשִׁי.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה נְתַתִּי אֶת־יְדוֹת נַפְשִׁי:
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה סְמַכְתִּי נְחוּמִים לְהִנָּחֵם.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה עָלֶיהָ פְּצַתִּי הוּי אֲנַחֵם:

מקורות ומקבילות

היינו לועק ומתנחם. ע"פ איכ"ר פ"ג ב, ס"ד ד, 'היה דורש וזוכה ומתנחם; מדה"ה מ"ז ע"ז, ס"ג, 'מתנחם והולך'. וכתתי ע"פ ישע"א, יח. אל תאילו לנחם. ע"פ ישע"א כב, ד; ח"ה ע"ז, ג. זעקתי אליה. ע"פ יחז"ל ט, ח. הוי. ע"פ עמו"ה, א, א. חרדתי. ע"פ ירמ"ל, ה. ולעקתי ע"פ ישע"א, ה, ז; ירמ"ל כה, ל; איכ"ר ב, יח. הוי הוי. ע"פ זכ"ב, י. טסתי לנרות. ע"פ ח"ה נה, זח. לנרות. ע"פ ישע"א מה, כ. ארי הראשון. ע"פ ירמ"ל, יח. ילאתי לילך אל מקומי הראשון. ע"פ הוש"ב, ט; ה, טו; בצל"ר ר"ה, דף לא ע"א; איכ"ר פתיח, ס"ד כד; מדה"ה מ"ז, י, ס"ג. אהלה כגלתה. ע"פ מ"ז ח, ה"ו; יח, ט"ו. לעת גלתה. ע"פ ירמ"ל, ט; טו; איכ"ר, ג, ג; א"ס ב, ו. נמתתי. ל' חכמים, כמו: תוספתא פסחים פ"א, ה"ו; בצל"ר יצמות, דף קטו ע"א. קראו למקוננות. ע"פ ירמ"ל, ט; טז; נח"ג, ז; איכ"ר פתיח, ס"ד ב, ס"ד כז. מסרתי שבטי קדשי. ע"פ דב"ל, ל; נחמ"ט, כח; פסר"ב פ"ל, ד"ה ד"ה אמר הקב"ה, 'מסרתים ציד אר"ה'. נתתי את ידידות נפשי. ירמ"ל, יב, ז; פדר"ך נספח"ה, ד"ה קול יופך. נחומים להנחם. ע"פ ישע"א, ב, ג. עליה פלתי. ע"פ ישע"א כב, ד. פלתי. ע"פ שופ"י, יח, לה. הוי אנהם. ישע"א, ח; כד; פדר"ך פ"ז טו, ס"ד יח.

ח"ג והערות

אל־תאיצו לנחם. באתר האקדמיה נוסף: ש' ש. זעקתי אליה הוי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י. במח' שד"ל ובאתר האקדמיה: זעקתי אליה או"י, באל"ף. חרדתי וזעקתי. באתר האקדמיה: חרדה נשמעה כפליים. הוי הוי. במח' שד"ל: יאוי או"י. באתר האקדמיה: יאוי ואבוי. שומו שמים. טסתי לברח. כ"ה במח' רס"ד־רס"ה, בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ו: טסתי לברח. ארי הראשון. באתר האקדמיה: ארי ראשון. יצאתי לילך אל־מקומי הראשון. באתר האקדמיה: יומתי אלך ואשובה אל אישי הראשון. שומו. לילך אל־מקומי. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י. במח' שד"ל: לילך אל־מקומי. כגלתה לא נאמרו עליה. באתר האקדמיה: כגלת לא (אני) נאמר עליה. לא נאמרו. במח' רמ"ו, בולוניה ושד"ל: לא נאמרו. נמתתי. במח' שד"ל: צאמתי. קראו למקוננות. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ושד"ל. במח' רס"ד־רס"ה: קראו למקוננות. סמכתי נחומים להנחם. באתר האקדמיה: שמתי נחומים על לבי. עליה פצתי הוי אנהם. באתר האקדמיה: עליה דווה כל לבי. שומו. הוי אנהם. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י, וכ"ה בישע"א, כד, שלפנינו. במח' שד"ל: יאוי אנהם.

בְּמַכַּת אֶהְלֶה פּוֹל בָּא אוֹתָהּ לַחֲטָף.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה צָר חָשׁ כִּי־רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוּף;
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה קָרָאתִי שְׁאֲרִית יֵשׁ פֹּה.
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה רַבְתִּי וְעַתָּה מֵה־לִּי־פֹה;
 בְּמַכַּת אֶהְלֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיִיתִי מְפִיגָה;
 וּבְמַכַּת אֶהְלִיבָה תִּנְיָתִי אֶל־תִּתְּנִי פּוֹגָה;

שָׁמוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת חָטְאוּ כְּאֵלָה וְלָקִינוּ בְּכָל־אֶלָּה:

נִשְׁכָּבָה בְּבִשְׁתָּנוּ וְנִכְסֵנוּ כְּלַמְתָּנוּ כִּי לִיהוָה אֵלֵהִינוּ
 חָטְאוּ אֲנַחְנוּ וְאָבוֹתֵינוּ אֱלֹלֵי לֵי

אִם־תֵּאכְלֶנָּה נָשִׁים פְּרִים עֲלֵלֵי טַפְחִים אֱלֹלֵי לֵי

ח"ג והערות

פול בא אותה. באתר האקדמיה: פול ארב ברשתו. צר חש. באתר האקדמיה ע"פ אוקספורד ועוד: צרחתי. קראתי שארית וכו' ועתה מה־לי־פה. באתר האקדמיה י"ג: קולעתי לנהר גזון אותי לחבל. ובמכת אהליבה רושתי ביד כורעי לבל בבבל. וי"ג שם: קמתי לשלח המוני. ובמכת אהליבה רצתי להשתחוות במעני. שומי. שארית יש. במח' בולוניה: ראשית יש. שלשים ושתים שנה. באתר האקדמיה: שלשים ומאה, וללא תיבת שנה. שמו שמים על־זאת. כ"ה במח' רמ"ו ושר"ל, אבל איננו בבולוניה וכ"י. חטאנו כאֶלָּה. בכ"י: חטאנו כאֶלָּה. במח' הקדומים ובמח' שר"ל מופיעה כאן הקינה: עונינו ארוכים וכו', שהיום לא נהוג לאמרה ולכן לא הובאה כאן. נשכבה בבשתנו ותכסנו. סלסלה זו איננה במח' רמ"ו, אשכנו, נירנברג ורומניא, אך ישנה במח' בולוניה ושר"ל. ונראה שהיא תוספת לחבר בין הקינות. אֲנַחְנוּ וְאָבוֹתֵינוּ. כ"ה במח' בולוניה ובירמ' שלפנינו. במח' שר"ל: אָנוּ וְאָבוֹתֵינוּ. אֱלֹלֵי לֵי - סיום כל בית. במח' רומניא לא באה סיומת זאת כלל. אִם־תֵּאכְלֶנָּה נָשִׁים וכו'. קינה מאת ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס א"ב. נמצאת גם במנהג אשכנז, מח' נירנברג, דף 196א-197ב; מעגלי צדק, דף 341; ערוגת הבושם, דף 281; גולד, דף עה, ס' יח; מח' רומניא, דף רו ע"א; כ"י דף 176.

מקורות ומקבילות

פול בא. ע"פ מ"צ טו, יט; דה"א ה, כו. אותה לחטוף. ע"פ תה"י, ט. לר חש. ע"פ ישע' כו, טז; מדת"ה מז' סג, ס"ו א. כי רוח מלפני יעטוף. ישע' ח, טז. קראתי. ע"פ ישע' סה, יב; סו, ד. שארית יש פה. ע"פ מ"צ יט, ד; כה, יד; ירמ' לא, ה; יחז' יא, יג. נְקָתִי יֵשׁ מִיֵּךְ ה, ג; אויב' ג, נה; מדת"י פ"י אָמוֹר, ס' יג. ועתה מה לי פה. ישע' נב, ה; מדת"י (וורשא), פ"י פקודי, ס' א; מדת"ה מז' כ, ס' א. שלשים ושתים שנה. ע"פ פד"ך פ"ה ה, ד"ה ד"א ענה דודי, אֵלֵינוּ שלשים ושננה שנה שהיה כעס על ישראל. הייתי מפיגה. ע"פ פסר"צ פ"י ג, ד"ה ד"א ממור שיר, ז'אני מפיג חמתי, ע"פ אויב' ג, ד; מדת"ה מז' סב, ס' ד. תניתי - קוננתי. ע"פ שופ' יא, מ ורש"י; הוש' ח, ט. אל תתני פוגה. ע"פ אויב' ג, יח. שומו שמים על זאת. ירמ' ג, יב. חטאנו כאלה. ע"פ ויק' ה, כג; ירמ' ג, כה; דני' ט, ה"א. ולקינו בכל אלה. ע"פ ישע' סד, ט"ה; ירמ' ה, יט; דני' ט, יב"ד; ויק"ר פ"י ח, ס' ה. ישכאל חוטאין והאֶרֶץ היא מתקללת. נשכבה בבשתנו ותכסנו כלמתינו וכו'. ירמ' ג, כה. אם תאכלנה נשים וכו'. אויב' ג, כ; ע"פ ויק' כו, כט; מד"א דב', פ"י א, ס' א; ויקר'ש אויב', רמז תתרי, א'היה אָנוּ וְקִרְבָּנֵינוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ. אֵלֵינוּ לֵי ע"פ מיכ' ז, א; אויב' י, טו; מד"ז אויב', פ"י א, ס' יא.

אֶסְתַּבְּשֵׁלְנָה רַחֲמָנִיּוֹת הַמְדוּדִים טַפְּחִים טַפְּחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּגּוּזְנָה פֶּאֶת רֹאשׁ וְתַקְשׁוּרְנָה לְסוּסִים פּוֹרְחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּדְּבַק לְשׁוֹן חֵךְ בְּצַמְאֹן שִׁיחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּהֲמְנָה זֹו לְעַמְת־זֹו וּנְבִשֵׁל אֶת־בְּנֵי צוֹרְחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּוְּמַרְנָה זֹו לְזֹו תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְהוּא חֲבוּי מְנַתַּח נְתַחִים נְתַחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּזְמִין בְּשׂוֹר אָבוֹת לְבָנִים בְּמַעְרוֹת וְשִׁיחִים • אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּחֲיִבְנָה בְּנוֹת עַל־חֵיק אֲמוֹתָם גַּתְּפָחִים • אֶלְלִי לִי

מקורות ומקבילות

תשלנה רחמניות. ע"פ אי"ז, ד, י. המדודים טפחים טפחים. ע"פ צבלי יומא, דף לה ע"ב; ספרא בחוקותי, פ"ג, ב, פ"ו, אות ג. תגוזה פאת וכו' פורחים. ע"פ אי"ז פ"א, א, ס"ו, מו, א"ס לא רחמיה שקשרו שערותיה בזנבי סוסיהם של ערביים והיו מרזיין לה' וכו'. ראו אי"ז פ"ג, ב, ס"ו, יד. לטוסים פורחים. ע"פ ישע' ה, כח; חבק' א, ח. תדבק לשון חך. ע"פ יח"ז, ג, כו; אי"ז, ד, ד; סה' קלו, ו. בלמאון. ע"פ דב' כח, מה; ישע' ה, יג; אי"ז, ד, ד. שיחים. כמו: 'משחים זה לזה', חד"ג נוסח' ב, פ"ד, ית. ע"פ ישע' מלא, ח; אי"ז (צובר), פ"ד, ד, ס"ו, ד, 'מדבק לשתות'. תהומה. ע"פ יח"ז, ז, טו וד"ק. זו לעומת זו. ע"פ קה"ז, יד. ונשאל את בני זורחים. ע"פ מ"ב ו, טרכט; אי"ז, י; פסר"ב פ"י כט, ד"ה צכה תצכה. תומרה וכו' חזוי. ע"פ מ"ב ו, כהיכט. מנתח נתחים נתחים. ע"פ שופ' יט, כט; פסר"ב פ"י כט, ד"ה צכה תצכה למה, 'שהיה שחוט ומנשול'; ילקו"ש מ"ב, רמז ללא. תזמין כשר אבות וכו'. ע"פ יח"ז, י; אי"ז פ"א, א, ס"ו, מה, 'אשכחיה לאצוה דקטיל נסציה' וכו'. תחיבנה בנות. ע"פ ישע' ג, טז"ח. בנות על חיק אמותם. ע"פ אי"ז, יב; פסר"ב פ"י כו, ד"ה ויחוק הרעב. נתפחים. ע"פ דב' לב, כד ות"א.

ח"ג והערות

תבשלנה רחמניות. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. בראש"ך ואשכנז: 'תבשלנה נשים רחמניות ילדי'. במקצת אשכנז: 'ילדים, ובמקצת: 'ילדיהן. במח' נירנברג וגולד': 'תבשלנה רחמניות ילדיהן. המדודים טפחים. במח' רומניא: 'המדודים טפחים. בגולד': 'המדודים טפחים. תגוזה. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא, נירנברג ומע"צ, מנוקד בקמץ משורש צו"ו בבנין הקל, וכן עיקר. במקצת אשכנז וגולד': 'תגוזה. ולפי ניקוד זה, הוא נפעל משורש צו"ו, במקום צו"ו. פאת ראש. כ"ה בנוב"ר ורומניא. במע"צ, אשכנז וגולד': 'פאת ראשם. במח' נירנברג, מקצת כ"י ועד"ב: 'פאת ראש ונקן. ותקשורנה. כ"ה בנוב"ר ומע"צ. בכ"י, ומקצת אשכנז: 'תקשורנה, מבנין הקל, בגולד' ומקצת אשכנז: 'תקשורנה, מבנין הנפעל, אך אין לשון זו מתאימה להיות מוסבת על 'פאת ראש' והשוה לעיל הערה ד"ה תגוזה. במח' נירנברג ורומניא: 'תקשור'. לשון חך. כ"ה בנוב"ר וראש"ך. במח' רומניא: 'לשון, וללא תיבת חך. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד': 'לשון יונק לחיד'. בצמאון. כ"ה בכ"י, גולד' ומקצת אשכנז, בצורת סמיכות וכן מסתבר. בנוב"ר, מח' נירנברג, רומניא, מע"צ ומקצת אשכנז: 'בצמאון.

שיחים. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד': 'צחחים. במח' רומניא: 'צחחים. ע"פ תה' סח, ו. אסתהמנה. במח' רומניא ומקצת אשכנז: 'אסתהמנה. בגולד' ומקצת אשכנז: 'אסתהמנה'. זו לעמת. במח' רומניא: 'זאת לעמת. ונבשל. במח' נירנברג, רומניא, מע"צ, אשכנז וגולד' נוסף: 'בואי ונבשל'. אתבני. במע"צ, אשכנז וגולד': 'אתבנינו. אסתומרנה. כ"ה בנוב"ר, מח' רומניא ומע"צ, אלא שנכתב באלף: 'אסתאמרנה, כמשפט, רק בשביל סדר א"ב הוחלף לאות ו'. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': 'אסתענדנה. זו לזו. במח' רומניא: 'זאת לזאת. והוא חבוי. במח' בולוניה תיבת חבוי' חסרה. נתחים נתחים. במח' רומניא ומקצת אשכנז, נתחים השני חסר. אסתזמין. במח' נירנברג: 'אסתזמן. בקדמ"א: 'אסתזמנה. בגולד' 'אסתזמנה. אבות לבנים. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ורומניא. באשכנז ובמח' שד"ל: 'אבות לבנים'. במערות ושיחים. בש"ן ימנית. כן מנוקד במח' רמ"ו, בולוניה, רומניא, גולד' ואשכנז, וכ"כ במלאכת שלמה, ב"ק פ"ח, מ"ה, שכן ניקודו, ע"ש והשוה תהלים נג, ג, רד"ק, מתורגמן שורש וערך שוח וערוך השלם ערך שחי הרביעי. בכ"י ומח' שד"ל: 'שיחים, בש"ן שמאלית. תחיבנה בנות. בגולד' ומקצת אשכנז: 'תחיבנה הבנות. במח' רומניא: 'תחיבנה בנותיהם'. על-חיק, במח' נירנברג,

אֶסְתַּוְסַנְה רוּחוֹת עוֹלָלִים בְּרַחוּבוֹת קַרְיָה טַפּוּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתִּיקְדָּנָה בְּשִׁכּוֹל רַחֵם וְצַמוּק שְׁדִים אִם עַל־בְּנִים שְׁחִים.
 אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּכְּשֶׁלְנָה שְׁמוֹנִים אֶלְפִים מְגִנִים בְּעֶרְב אֶלוּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתִּלְהַטְנָה רוּחֵם בְּמִינֵי מְלוּחִים וְגוֹדוֹת נְפּוּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּמְעַטְנָה מֵאֶלֶף מֵאָה וּמֵמֵאָה עֶשְׂרֵה וּמֵעֶשְׂרֵה אֶחָד
 לְמַפְחִים.
 אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּנּוֹסְנָה לְמִסְךְ הֵיכָל שְׁמוֹנִים אֶלֶף פְּרָחִים.
 אֶלְלִי לִי

מקורות ומקבילות

תוספתא. ע"פ ח"ו ט, כו. רוחות. ראו ח"ה מ, גן עדן, עמ' 89.
 'פורחות השמות וכו' כי הרוחות למטה'. עוללים נרחבות
 קריה. ע"פ ח"ו ט, יא. טפוחים. ע"פ ח"ו ט, כ. תיקדנה.
 ע"פ ויק' ו, ג; ירמ' טו, יד. כשכול רחם ולמוק שדים. ע"פ
 הוש' ט, יד; ספרי דב', פ' שמצ, ד"ה חלת הכרעה; פס"ב
 פ' מד, ד"ה ד"ה [שזה ישראל]. אס על בני שמים. ע"פ
 הוש' ו, יד. שמים. ע"פ ח"ה ו, י; מש' ג, יח. אס תכשלה.
 ע"פ ישע' ג, ח; ירמ' ו, כא; צבלי שבת, דף קוט ע"ג, 'צשעת
 כשלוה של יושלים; פס"ז ח"ו ט, כ. שמונים אלפים
 אלפים מנינים וכו'. ע"פ ח"ו ט, כ. שמונים אלפים
 וכו' וצדק מניני וכו' בערצ'. בערצ. ע"פ ישע' כא, יגיד.
 אלוחים. ע"פ ח"ה ג, ד; ח"ו ט, טו. תלטהנה. ע"פ ישע'
 מז, כה; יוא' ג, ג. ראו מדר"ה ח' עה, ס' ז. צמיני מלוחים
 ונדודות נפוחים. ע"פ ירושלמי (ויליא), תענית פ"ד, דף סט
 טור ג; ח"ו ט, כ. ס' ד, 'והוילו להם מיני וכו'. אס
 תמעטנה. ע"פ ירמ' ו, כד. מאלף מאה וממאה עשרה. ע"פ
 עמוס ה, ג. אחד למפחים. ע"פ ישע' ל, ח; ירושלמי תענית
 פ"ד, ה"ה, 'ומכולם לא נשתייר אלא אני, ע"פ ח"ו ט, ג. נח.
 למפחים. ע"פ ח"ו יא, כ. תוספתא. ע"פ ויק' כו, לו. למסך
 היכל וכו' פרחים. ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, 'שמונים אלף
 פרחים כהנה צרחו להם לתוך קלתותם של בית המקדש; ח"ו ט
 (צוה), פ"ג, ד"ה ח"ו יוחן שמונים. פרחים. ע"פ משנ
 יומא פ"א, מ"ז וע"ב.

ח"ג והערות

רומניא, מע"צ, ראש"ד, אשכנז וגולד: 'אל-חיק'. אס
 תטוסנה. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד: 'אס
 תטוסנה. בראש"ד: 'אס-תטופנה. קריה טפוחים.
 במח' רומניא וכו': 'קריה טפוחים. במע"צ, אשכנז וגולד:
 'קריה תפוחים. במח' נירנברג וראש"ד: 'קריה נפוחים.
 אס-תקדנה. במע"צ ואשכנז: 'אס-תקדנה. במח'
 נירנברג וגולד: 'אס-תקדנה. במח' רומניא: 'אס-
 תיקדנה. בשכ"ל. במח' רס"ד-רס"ה: 'שקול! בכ"י
 תיבת 'שכ"ל' חסרה. בשכ"ל רחם וצמוק שדים.
 במח' רומניא: 'שכ"ל רחם וצמוק שדים' רחם. כ"ה
 במח' בולוניה, שד"ל וגולד. במח' רמ"ו, אשכנז ורומניא:
 'רחם. אס על-בנים. ללא ו. במח' נירנברג, אשכנז
 וגולד: 'אס על-בנים. שחים. במח' רומניא: 'שחים?
 אס-תכשלה. במח' רומניא: 'אס-תכשלה? שמונים
 אלפים. במח' נירנברג: 'שמונים אלף. בעה"ב, ראש"ד,
 מע"צ, אשכנז, גולד' ומח' רומניא: 'שמונה מאות.
 אס-תלהטנה. כ"ה במח' נירנברג ושד"ל, בחולם וכן
 נראה נכון, כפי המשתמע ממכלול דף סב ע"ב, שהה"א
 הוא תשלום הדגש, וכן מצינו מ'ב'הלים, אס' ח, יד,
 'מְטַהֲרֵה יחו כב, כד. במח' רמ"ו, בולוניה, רומניא
 ואשכנז: 'אס-תלהטנה. במיני מלוחים. תיבת 'מלוחים'
 חסרה בכ"י. אס-תמעטנה. כן מנוקד במח' נירנברג,
 רמ"ו, בולוניה, שד"ל ורומניא. בכ"י, מע"צ, אשכנז וגולד:
 'אס-תמעטנה. וממאה עשרה. במח' נירנברג: 'ממאה
 עדי-עשרה. ומעשרה אחד. כ"ה במח' בולוניה ושד"ל.
 מע"צ, אשכנז, גולד' ורומניא: 'עדי-אחד. בכ"י: 'מעשרה אחד אֶחָד? אס-תנוסנה. בחולם, כ"ה במח' נירנברג,
 אשכנז וגולד' וכן נראה נכון, כמש"כ במכלול דף קא ע"ב ובלוחות הפעלים. בנוב"ר: 'אס-תנוסנה; במלאפוס. במח'
 רומניא ומע"צ: 'אס-תנוסנה. למסך היכל. באשכנז ומח' רומניא: 'למסך היכל. במע"צ תיבת 'למסך' חסרה.
 שמונים אלף. במח' רומניא: 'שמונים אלפים. פרחים. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: 'כִּהְנִים פרחים, אבל איננו
 בנוב"ר, מח' רומניא ומע"צ.

אֶסְתַּרְפָּנָה שָׁם כָּל־אוֹתָן הַנְּפֹשׁוֹת בְּקוֹצִים כְּסוּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּרְפָּנָה עַל־דָּם נְקִי שְׁמוֹנִים אֶלֶף כְּהַנִּים נִרְצָחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּפְּחָנָה נְפֹשׁוֹת מְדַקְרִים מְרִיחַ תְּנוּבוֹת שִׁיחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּצְבְּרָנָה עַל־אֶבֶן אַחַת תִּשְׁעָה קַבִּין מוֹחֵי יְלָדִים מוֹבְחִים.
 אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּקְעָנָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת יוֹנְקִים. עַל־שׁוֹכָה אַחַת מְתוּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּרְאִינָה רְפוֹת עֲנָנוֹת כְּבוֹלוֹת עַל־יַד רַב טְבָחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּשְׁכְּבָנָה בֵּין שְׁפֵתַיִם בְּנוֹת מְלָכִים מְשַׁבְּחִים. אֶלְלִי לִי
 אֶסְתַּתְעַלְפָּנָה הַבְּתוּלוֹת וְהַבְּחוּרִים בְּצֶמָא צִיחִים. אֶלְלִי לִי

עד כאן מוסיפים לפי ק"ק רומה ועוברים לעמ' 144 'אז בחטאינו חרב מקדש'.

מקורות ומקבילות

תשרפנה שם וכו'. ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, ז'כולהס נשרפו' וכו'. **קווצים כסוחים**. ע"פ ישעי' לג, יב. תערפנה. ע"פ שמו"י, יג, דב' כ"א, ד. על דס נקי. ע"פ ירמ' כב, יח; תה' לד, כ"א; דה"צ כד, כ"כב. **שמונים אלף כהנים נרצחים**. ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, 'שמונים אלף פירחי כהונה נהרגו על דמו של זכריה'; איכ"ר פר' ב, ס' ד; פדר"ך פ' טו, סוף ס' ז. **תפחנה נפשות**. כמו: ילקו"ש חבק' רמז תקסב, 'היפה רוחו'. **נפשות מדוקרים וכו' שיחים**. ע"פ איכ' ד, ט; איכ"ר פר' ד, ס' יב ורחו קינות לז"א, ס' יח, הערה קכג. **תצברנה**. ע"פ זכ' ט, ג. על אבן אחת תשעה קבין. ע"פ צבלי גיטין, דף נח ע"א, '...מוח נמלאו על אבן אחת, עולא חמה, תשעת קבין'. **מוחי ילדים**. ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"ה, 'מוחי תינוקות מלאו וכו'; איכ"ר (צובר), פר' ב, ס' ב, ד"ה שלש מאות. **תוקענה** תלו. ע"פ צמ' כה, ד; ש"א לא, י. **שלוש מאות וכו' מתוחים**. ע"פ איכ"ר פר' ה, ס' יג, 'שלש מאות תינוקות נמלאו חרחים בשוכה אחת'; פסו"ו איכ' פר' ה, ס' יג. **שוכה**. ע"פ שופ' ט, מה. **אס תראינה**. ע"פ דב' כה, לד; ירמ' לג, ד. **רבות ענוות**. ע"פ דב' כה, טו. **רב טבחים**. ע"פ מ"צ כה, ה. **אס תשכננה**. ע"פ זכ' יד, ב; איכ' ה, יא. **בין שפתים**. ע"פ תה' סח, יד; צבלי סוטה, דף יא ע"ב, ורש"י ד"ה בין שפתים. **בנות מלכים משובחים**. ע"פ תה' מה, י ורש"י ע"פ מחמ"ג דף 17, לוגדון, תר"ד. **תתעלפנה הכתולות והבחורים בלמא**. ע"פ ישעי' נא, כ; עמו"ת, יג. **בלמא**

ח"ג והערות

כל־אותן. כ"ה במח' רמ"ו, שד"ל וגולד'. במח' בולוניא ורומניא: **כל־אותם**. **בְּקוֹצִים כְּסוּחִים**. במח' רמ"ו וכו"י: **בְּקוֹצֵי כְּסוּחִים**, כמצוי לרוב, ראו לוי"א ח"ב, ס"י קנט וב'ארשנו רעננה' שם. **אֶסְתַּרְפָּנָה**. כ"ה במח' נירנברג, אשכנז, גולד', ורומניא, וכן נראה נכון להיות נפעל לפי הענין. בנוב"ר, ראש"ך ומע"צ: **אֶסְתַּרְפָּנָה**. **כְּהַנִּים נִרְצָחִים**. באשכנז: **כְּהַנִּים מְשׁוּחִים**, ע"פ במ' יח, ח ורש"י שמי' כט, כט. **תִּפְחָנָה נְפֹשׁוֹת**. במח' רומניא: **תִּפְחָנָה נְפֹשׁוֹת**. **תְּנוּבוֹת שִׁיחִים**. במח' נירנברג: **תְּנוּבוֹת וְשִׁיחִים**. **אֶסְתַּצְבְּרָנָה**. במח' רומניא: **אֶסְתַּצְבְּרָנָה**. **יְלָדִים מוֹבְחִים**. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל בנוסח הראשון. בכ"י, מח' נירנברג, מע"צ, אשכנז, גולד' ורומניא: **יְלָדִים מְנַחִים**, וכ"ה בג"א בשד"ל. **אֶסְתַּתְעַלְפָּנָה**. כ"ה במע"צ, אשכנז, גולד' ובעין זה במח' נירנברג, לשון הופעל וכן נראה נכון לפי הענין שהוא סביל. בנוב"ר ומח' רומניא: **אֶסְתַּתְעַלְפָּנָה**. **עַל־שׁוֹכָה**. כ"ה במח' נירנברג, אשכנז וגולד', או **שׁוֹכָה** כפי דרך כתיבת חז"ל, וכן נראה נכון לפי הענין והמפרשים. במח' רומניא ומע"צ: **עַל־סָבָה**. במח' רמ"ו: **בְּסוֹכָה**. במח' בולוניא ושד"ל: **בְּסָבָה**. **אַחַת מְתוּחִים**. במח' רומניא: **אַחַת מוֹנְחִים**. **אֶסְתַּרְאִינָה**. במח' רומניא: **אַחַת מוֹנְחִים**. **רְפוֹת עֲנָנוֹת**. כ"ה בנוב"ר ומח' רומניא. במח' נירנברג, ראש"ך, מע"צ, אשכנז וגולד': **רְבוֹת וְעֲנָנוֹת**. **כְּבוֹלוֹת**. בכ"י: **בְּבוֹלוֹת** ותוקן ביד מאוחרת: **כְּבוֹלוֹת**. **רַב טְבָחִים**. במע"צ, גולד' ומקצת אשכנז: **רַב הַטְּבָחִים**. **אֶסְתַּשְׁכְּבָנָה**. כן מנוקד במח' רמ"ו, שד"ל, מע"צ ומקצת אשכנז. במח' בולוניא, כ"י, נירנברג, גולד', שאר אשכנז ורומניא: **אֶסְתַּשְׁכְּבָנָה**. **וְהַבְּחוּרִים בְּצֶמָא**. כ"ה במח' רומניא ושד"ל. במח' רמ"ו, בולוניא וכ"י: **וְהַבְּחוּרִים בְּצֶמָא**, בלי ידיעה, וכן הנוסח לקמן. במח' נירנברג,

**אִם-תִּעְרֹו תִלְנוּתֵיכֶם. דְּעוּ מַעֲשֵׂי וּמַעֲשֵׂיכֶם. וְהִנְנִי עֲנֹו
בִּי: אִם-שָׁמְעוּ שָׁמוּעַ מַלְתִּי.**

צְוִיתִי וְלֹא-עָנִיתָם אוֹתִי. וּמָה הִלְאַתִּיךָ עֲנֵה בִּי:

**אִם-רָחֲצוּ הַזְּכוּ פִּצְתִּי. וְלֹא קָרַאתֶם אוֹתִי. מַה-יִגְעַתֶּם בִּי: אִם-
קָרַאתִי וּתְכַבִּידוּ אֲזַנֵּיכֶם. תִּקְרְאוּ: וְלֹא-אֶשְׁמַע לָכֶם. מַה-תִּלְיֵנוּ בִּי:
אִם-צִירִים שְׁלַחְתִּי וְהִעַדְתִּי בָכֶם. מִכְּתָמִים לְשׁוּבָב אֶתְכֶם.
מַה-תִּהְיֶה בִּי: אִם-פְּתִימָה תֵּאָהָבוּ פְתִי וּכְחֹשׁוּ. וּפְתִיִים עֲבְרוּ
וְנִעְנְשׂוּ. מַה-תִּכְחָשׁוּן בִּי:**

מקורות ומקבילות

ליחס. ע"פ דב' כח, מה ויחז' כד, ז; צמדצ"ר פ"ג, ג, ס"ו ה, ו
ז'אין לחיפה חלל לשון למח', ע"פ ישע' ה, יג. אס תעירו.
ע"פ שה"ש ב, ז. תלנותיכם. ע"פ שמו' טז, זח. רלו צבלי
סנהדרין, דף קי ע"א. דעו מעשי ומעשיכם. ע"פ שה"ר פ"ה ה,
ס"ו ב; מדת"ג פ"ה קדושים, ס"ו טו. רלו ויק"ר פ"ה כט, ס"ו ה
פדר"ך פ"ה כג, ס"ו ה. והנני ענו בני. ע"פ ש"א יב, ג. שמעו
שמוע מלתי. או"י יג, ח; ח; כח, ב. לויתי. ע"פ דב' לא, כט; מ"ב
יז, יג; ירמ' יא, ד. ולא עניתם אותי. ע"פ ישע' סה, יב; ירמ'
ז, יג; פס"ב פ"ה לג, ד"ה ד"א חנני (השלישי). ומה הלאתיך
ענה בני. מו"כ ו, ג; צמדצ"ר פ"ה כ, ס"ו ה. רחצו הזכו. ע"פ
ישע' ח, טז; ירושלמי ר"ה, פ"ד, ה"ז, י' וידוים שאמר ישעיה;
צ"ר פ"ה מת, ס"ו י. ולא קראתם אותי. ע"פ ישע' מג, כב;
מדת"ג פ"ה ויחי, ס"ו ט; אה"מ, יחברך, עמ' 251. מה יגעתם
בני. ע"פ ישע' מג, כב; אסת"ר פ"ה ג, ס"ו ה; איכ"ר (צובר),
פתיח', ס"ו י. אס קראתי. ע"פ ישע' ג, כ; סה, יב; או"י
ט, טז. ותכבדו אזניכם. ע"פ ישע' ו, י; נט, א. תקראלו ולא
אשמע לכם. ע"פ ירמ' יא, יד; צבלי צרכות, דף לב ע"ב, '...נענעלו
שערי חפלה', ע"פ איכ"ר ג, ח. מה תלינו בני. ע"פ שמו' טז, ז.
ציריכם שלחתי. ע"פ מ"ב ז, יג; ירמ' ז, כה; מש' כה, יג; איכ"ר
פתיח', ס"ו לא. והעדתי בכם. ע"פ דב' ח, יט; ל, יט; איכ"ר
פ"ה ב, ס"ו ח; פדר"ך פ"ה טז, ס"ו ג. מכתמים. ע"פ ישע'
א, יח; ד, ד. לשובב אתכם. ע"פ ישע' מט, ה; ירמ' ג, יד;
יחז' לט, כז. תהכרו. ע"פ או"י יט, ג. פתיים תהיו פתי.
מש' א, כב; מד"ז איכ"ר (צובר), פ"ה א ס"ו כט. וכחשו. ע"פ
ישע' נט, יג; ירמ' ה, יב; נח"ג, א; שמו"ר פ"ה ל, ס"ו ה.
ופתיים עברו ונענשו. מש' כב, ג. תכחשוני בני. ע"פ יחז' כד, ט;

ח"ג והערות

מע"צ, ומקצת אשכנז: זיהבחוורים בצמאון. בגולד' ומקצת
אשכנז: זיהבחוורים בצמאון, בסמיכות. ציחים. במח'
נירנברג, מע"צ, גולד', אשכנז ורומניא: יצחיקים. במח'
הקדומים ובמח' שד"ל מופיעים כאן מס' פסוקים שהיום
לא נאמרים. אסתעירו תלנותיכם. קינה מאת
ר' אלעזר קליר, מיוסדת ע"ס תשר"ק. קינה זו נמצאת
גם באתר האקדמיה: Oxford, Bodleian Library, d.57
ובתחילת הקינה באה סלסלה: "משמים הערתי אליכם.
השכם והערב בשלחי נביאכם. ולא שמעתם ולא הטיתם
אזנכם. למה תעירו עלי תלונותיכם". והנני ענו.
בפסוק שלפנינו ובאתר האקדמיה: ינני ענו, ללא ו.
ענו בני. באתר האקדמיה נוסף: יבנים גידלתי ורוממתי
בטובי. והם פשעו בני, וכ"ה בכל בית, רק שצויין בניס
וג'. שָׁמְעוּ שְׁמוּעַ. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל, כלשה"ב
באיו' יג, ז, כא, ב. במח' רמ"ז וכ"י: שָׁמְעוּ שְׁמוּעַ. באתר
האקדמיה: שמוע שמעו. צייתי ולא וכו' ענה בני.
באתר האקדמיה: ולא אביתם וליסרכם הוספתי. מה
תשננו בני. ומה הלאתיך. כ"ה בפסוק שלפנינו. במח'
רמ"ז ובולוניה: ימה הלאתיך. קראתם וכו' יגעתם
בני. באתר האקדמיה: קראת אותי כי יגעת בני. מה תרגנו
בני. ותכבדו אזניכם. כ"ה במח' בולוניה. במח' רמ"ז,
כ"י ושר"ל: ותכבדו אזניכם, לשון יחיד. באתר
האקדמיה: יולא שמעתם. תלינו בני. באתר
האקדמיה: יתקנאו בני. שלחתי. באתר האקדמיה:
שלחתי אליכם. והעדתי בכם. כ"ה במח' רמ"ז,
בולוניה ושר"ל. בכ"י: והעדתי בכם. מכתמים לשובב.
באתר האקדמיה ללא תיבת 'מכתמים'. מהתהכרו.

כ"ה במח' בולוניה, כ"י ושר"ל. במח' רמ"ז: מהתכחשוני. באתר האקדמיה: מהתצירו. פתיים תאָהָבוּ. כ"ה
במש' שלפנינו. במח' רס"ד-רס"ה, שד"ל ואתר האקדמיה: ופתאים תאָהָבוּ. וכחשוני. כ"ה במח' שד"ל. במח' רמ"ז
ובולוניה: יכחשוני. באתר האקדמיה ללא תיבה זו. ופתיים עברו. כ"ה באתר האקדמיה ובמש' שלפנינו. במח'
רמ"ז, בולוניה ושר"ל: ופתאים עברו. ונענשו. באתר האקדמיה: ונענשו בפתים. מהתכחשוני. באתר האקדמיה:

אֶם-עַל-דָּגְן וְתִירוֹשׁ תִּתְגַּזְרוּ וּכְפָרָה סוֹרְרָה סָרְרוּ. מֵהַ
 תְּסוּרוּ בֵּי אֶם-סִרְתֶּם מִן-הַדֶּרֶךְ. וְהִבֵּאתִי בְלִבְבְּכֶם מֶרֶךְ.
 מֵה־תִּתְגַּרוּ בֵּי:

אֶם-גָּאֲצוּ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְנִזְוְרוּ אַחֲרֵי. וְהִשִּׁיב יָמִין אַחֲרֵי.
 מֵה־תִּתְחַרוּ בֵּי אֶם-מֵאַנְתֶּם אַרְבַּע עַד-אַנְהָ. וְנִגְמַלְתֶּם אַרְבַּע
 עַד-אַנְהָ. מֵה־תִּדְבְּרוּ בֵּי:

אֶם-לֶבֶן אָמוֹץ נִסְרַתֶּם בְּמִגְרָה. וְדָמוּ גִדְרֵשׁ בְּעֵבְרָה. מֵהַ
 תִּהְתְּלוּ בֵּי אֶם-כִּהֵן וְנִבְיָא נִסְקַל בְּשַׁבַּת וְכַפּוּר וְדָמוּ מוֹכִיחַ.
 וְעֲלִיו אֶתְכֶם אוֹכִיחַ. מֵה־תִּעֲנוּ בֵּי:

אֶם-יִשׁוּבוּ לְלֹא עַל. וְנִפְלוּ שָׂרִיכֶם בְּמַעַל. מֵה־תִּרְגְּנוּ בֵּי:
 אֶם-טִבַּחְתֶּם מוֹכִיחַ בְּשַׁעַר. וּבֹא צַר בְּשַׁעַר. מֵה־תִּשְׁיחוּ בֵּי:

מקורות ומקבילות

ח"ג והערות

י"מ תפשונו]. סָרְרוּ מֵה־תְּסוּרוּ בֵּי. באתר האקדמיה:
 יתסוררו מה תענו בֵּי. אֶם-סִרְתֶּם. באתר האקדמיה:
 יאם סרו מהר. וְהִבֵּאתִי בְלִבְבְּכֶם. באתר האקדמיה:
 זהובא בלזבס. מֵה־תִּתְגַּרוּ. באתר האקדמיה: מה
 תסורו. קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְנִזְוְרוּ. באתר האקדמיה
 ובישע' שלפנינו: אֶתְקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְנִזְוְרוּ. וְהִשִּׁיב יָמִין.
 באתר האקדמיה: זימינו השיב. מֵה־תִּתְחַרוּ. באתר
 האקדמיה: י"מ תנאצו. וְנִגְמַלְתֶּם אַרְבַּע. באתר
 האקדמיה: ונגמלתם בארבע. מֵה־תִּדְבְּרוּ. באתר
 האקדמיה: י"מ תמאנו. נִסְרַתֶּם בְּמִגְרָה. באתר
 האקדמיה: יצרו במגרה. מֵה־תִּהְתְּלוּ. באתר
 האקדמיה: י"מ תלינו. וְנִבְיָא נִסְקַל. באתר האקדמיה:
 ונביא ודיין ומוכיח נסקל. וְדָמוּ מוֹכִיחַ וכו' מֵה־תִּעֲנוּ
 בֵּי. באתר האקדמיה: ודמו הוכיח מה תכפרו בֵּי. לְלֹא
 עַל. העיין קמוצה, ראו רש"י ורד"ק הוש' ז, טו. בנוב"ר:
 לֹא עַל. שָׂרִיכֶם בְּמַעַל. באתר האקדמיה: י'חברב
 שריהם ממעל. מֵה־תִּרְגְּנוּ. באתר האקדמיה: י"מ
 תיגעו. מוֹכִיחַ בְּשַׁעַר וּבֹא. באתר האקדמיה: י'שעער.
 מוכיח ובא. וּבֹא צַר. כ"ה במח' רמ"ז ובולווינא. במח'
 שד"ל: זבא צרי. בכ"ז: זבא שרי. בְּשַׁעַר מֵה־תִּשְׁיחוּ

אוי' ת, ית. על דגן ותירוש תתגוררו. ע"פ הוש' ז, יד. וכפרה
 סוררה סרו. ע"פ הוש' ד, טז; פדר"ך פי' ד, ס' ג, ד"ה ד"א
 פרה; תד"ר (איש שלום), פ"ג, ד"ה וירקודם כמו עגל.
 תסורו בֵּי. ע"פ ישע' ל, יא; הוש' ז, יד. סרחת מן הדך. ע"פ
 דב' ט, טז; לא, כט; מלא' ג, ה; ג, ז; ילקו"ש תי', רמז תשנז,
 ד"ה וסרתם מן הדך. והנחתי בלבבכם מֶרֶךְ. ע"פ ויק' כו, לו;
 ספרא בחוקותי, פ"ג, פ"ו, אות ג; ילקו"ש תי', רמז תרע"ה,
 ד"ה ואתכם אזרה. נאלו קדוש ישראל וכו'. ע"פ ישע' א, ד;
 ה, כד; איכ"ר פתיח, ס' ב; מדה"ג פ"י מלרע, ס' י. והשיב
 ימין אחור. ע"פ איכ' ג, ג; מכד"י בשלה, מס' דשירה, פ"ה ה;
 איכ"ר פתיח, ס' כד; מדה"ה מ"ז קלו, ס' ה. מה תתחרו
 בֵּי. ע"פ ירמ' יב, ה. אס מנאנס ארבע עד אנה. ע"פ מדה"ה
 מ"ז יג, א; ילקו"ש תה', רמז תרנ"ט, ד"ה למנלה ממור.
 מה תדברו בֵּי. ע"פ חבק' ג, א; מלא' ג, יג. לכן אמוץ. ע"פ
 מ"ב יט, ג; ישע' א, א. ראו בצלי סוטה, דף י ע"ב. נסרתם
 במגרה. ע"פ בצלי יצמות, דף מט ע"ב, 'אתיה לאחרא ונסרוה';
 ילקו"ש תי', רמז סט. ודמו נדרש. ע"פ צ"י מ"ז, כב. בעצרה.
 ע"פ ישע' יג, ט. תהתלו בֵּי. ע"פ אוי' יג, ט. כהן ונביא.
 ע"פ איכ' ג, כ; בצלי יומא, דף לח ע"ב. ראו ויק"ר פ"י י,
 ס' ג. נשנת וכפור. ע"פ ירושלמי תענית, פ"ד, ה"ה [דף כה
 ע"א]; מד"ז איכ' (בוצר), פ"ה א, ס' ט; ילקו"ש איכ', רמז

תתירי. ודמו מוכיח. ע"פ ירושלמי תענית, פ"ד, ה"ה [דף כה ע"א]; בצלי גיטין, דף ט ע"ב; איכ"ר פתיח, ס' כג. ועליו
 אתכם אוכיח. ע"פ ירושלמי תענית, פ"ד, ה"ה [דף כה ע"א], 'הקב"ה רולה לתצונו דמו מדינו'. ישובו ללא על. ע"פ הוש' ז,
 טז. ונפלו שריכם. ע"פ ש"ב ג, לה. תרגנו. ע"פ דב' א, כו. טעחתם. ע"פ מ"א יט, י; נחמ' ט, כו. מוכיח בשער. ע"פ
 ישע' כט, כא; עמו' ה, י. ובא צר בשער. ע"פ דב' כה, נב; איכ' ד, יב; איכ"ר פתיח, ס' ל.

אִם-חִזְקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם. מִה־נִּדְבַרְנוּ רְגַנְתֶּם כְּלָכֶם. מִה־תִּחְשְׁבוּ
בֵּי אִם-זָכְרוֹן הוּשֵׁם אַחַר הַדִּלְתָּ בְּהִשְׁחַתְתֶּם. וְנִלְכַד
בְּשַׁחֲתוֹתֶם. מִה־תִּפְנוּ לָלוֹן בֵּי:

אִם-וְתִיק עֲנִיתוֹתַי הַשְּׁלַכְתֶּם לְבוֹר. וְנִצַּמְתֶּם בְּבוֹר. מִה־תִּכְבְּדוּ
בֵּי אִם-הִקְנִיאוֹנִי בְּלֹא אֵל. וְאֲנִי אֶקְנִיאֶם בְּלֹא עֵם וּמְרַגְזֵי
אֵל. מִה־תִּכְעִיסוּ בֵּי:

אִם-דָּם נִמְלָאָה יְרוּשָׁלַיִם פֶּה לְפִה. וַיֹּאכְלוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל
בְּכַל-פֶּה. מִה־תִּגְדוּ בֵּי אִם-גָּמְלַתִי שׁוֹלְמֵי רָע. וְהוֹמַר
טוֹב בְּרָע. מִה־תֹּאִילוּ בֵּי:

אִם-בְּקִשְׁתִּי לֹלֵא בְקִשׁוֹנֵי. נִדְרַשְׁתִּי לֹלֵא דְרַשׁוֹנֵי. מִה־תִּשְׁיבוּ
בֵּי אִם-אֶמְרַתִּי הִנְנִי הִנְנִי. קָרָאתִיו וְלֹא עֲנִנִי. מִה־כְּלָכֶם

ח"ג והערות

בי. באתר האקדמיה: 'בכל שער מה תטפלו בי. מה־נדברנו. במח' רמז תיבת 'מה' חסרה. באתר האקדמיה: זמה־נדברנו, בו"ו. רְגַנְתֶּם כְּלָכֶם. באתר האקדמיה: אמרתם, ללא תיבת 'כְּלָכֶם'. מִה־תִּחְשְׁבוּ. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל. בכ"י: מִה־תִּחְשְׁבוּ וּכְעֵן זֶה במח' רמז. זכרון הושם. בכ"י: זכרון אותם הושם. אחר הַדִּלְתָּ בְּהִשְׁחַתְתֶּם. באתר האקדמיה: אחר דלתם, וללא תיבת בְּהִשְׁחַתְתֶּם. מִה־תִּפְנוּ לָלוֹן בֵּי. באתר האקדמיה: זמה־תירו בי. עֲנִיתוֹתַי וְכוּ' תִּכְבְּדוּ בֵּי. באתר האקדמיה: עֲנִיתוֹת הוּשַׁלְךְ לְבוֹר וְצוּמַת תם בבור מה תועילו בו"ו. הִקְנִיאוֹנִי בְּלֹא אֵל. באתר האקדמיה: ים קנאוני בלא אל בפשעים. בלא עם. כ"ה במח' בולוניא ושד"ל וכן נראה נכון. במח' רמז: 'בלא עם'. וּמְרַגְזֵי אֵל מִה־תִּכְעִיסוּ בֵּי. באתר האקדמיה: זמה תהתלו בי. דָּם נִמְלָאָה יְרוּשָׁלַיִם. באתר האקדמיה: ידם נמלא, וללא תיבת 'ירוּשָׁלַיִם', ע"פ יחז"ט, ט. פֶּה לְפִה. כ"ה במח' בולוניא וכן נראה נכון. במח' רמז: 'פה לְפִה'. במח' שד"ל: 'פה לְפִה'. מִה־תִּגְדוּ. באתר האקדמיה: זמה תדברי. וְהוֹמַר טוֹב. בכ"י: זְהוּסַר וְהוֹמַר טוֹב. מִה־תֹּאִילוּ. בכ"י: 'מה־תעילו'. באתר האקדמיה: זמה תנעלו. לֹלֵא דְרַשׁוֹנֵי מִה־תִּשְׁיבוּ. באתר האקדמיה: ללא שאלוני מה תבושו. הִנְנִי הִנְנִי. באתר האקדמיה: ללא יְהִנְנִי השני. ולא עֲנִנִי. כ"ה בשד"ש שלפנינו. בנוב"ר: ולא עֲנִנִי.

מקורות ומקבילות

חזקו עלי וכו' נדברנו רגנתם. ע"פ מלא' ג, יג. מה תחשבו בי. ע"פ נחו' א, ט. זכרון הושם אחר הדלת. ע"פ ישע' מ, ח; איכ"ר פתוח, ס"ו כב. נהשחתתם. ע"פ דב' לא, כט; שופ' ב, יט. וולכד נשחיתתם. ע"פ איכ' ד, כ. ותיק עננותי - ירמיהו הנביא. ע"פ ירמ' א, א. השלכתם לצור. ע"פ ירמ' לא, יח; איכ' ג, נד; פסר"ב פ"ו כו, ד"ה ירמיה היה אחד מג'. ונלמתם לצור. ע"פ איכ' ג, נג; צמדב"ר פ"ו י, ב. הקניאוני בלא אל וכו' בלא עם. ע"פ דב' לב, כא; ספרי דב', פ"ו האזינו, פ"ו שכ, ד"ה ואני אקניאם. וּמְרַגְזֵי אֵל. ע"פ או"י יב, ו. מה תכעיסו בי. ע"פ ירמ' כה, ו; סנ"ר פ"ו כו, 'מכעיסון לפני הקב"ה'; צ"ר פ"ו ט, ס"ו ה, ע"פ מלא' ב, ח. דָּם נִמְלָאָה יְרוּשָׁלַיִם פֶּה לְפִה. ע"פ מ"צ כ"א, טז; כד, ד; ישע' ד, ה; מייכ' ג, י; תה"י עט, ג. וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל פֶּה. ישע' ט, יא; איכ"ר פ"ו א, ס"ו מ; פדר"ך פ"ו טז, ס"ו יא. מה תגדו. ע"פ ירמ' כב, ו. אִם נִגְמַלְתִּי שׁוֹלְמֵי רָע. תה"י, ה. וְהוֹמַר טוֹב בְּרָע. ע"פ ויק' כו, י; ישע' ה, כ; צבלי סוטה, דף מא ע"ב. ללא נקשוני נדרשתי וכו'. ע"פ ישע' סה, א; מדה"ה מז' ו, ס"ו ב. מה תשיבו בי. ע"פ או"י טו, יג"ד. אִמְרַתִּי הִנְנִי הִנְנִי. ישע' סה, א; ילקו"ש תה"י, רמז תשפ. קראתיו ולא ענני. שה"ש ה, ו. ע"פ תה"י כב, ג; מדה"ה מז' כב, ס"ו ו. כִּלְכַס נַגְדַתִּי בֵּי. ע"פ ירמ' ג, כ; צבלי סנהדרין, דף פב ע"א; מדה"י פ"ו משפטים, ס"ו י.

מִה־כְּלָכֶם בְּגִדְתֶּם בֵּי. באתר האקדמיה: זמה

בְּגִדְתֶם בַּיּוֹם אֲסִיְהַרְג בְּמִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כִּהְיֶן וְנָבִיא תְּמֹרוּ אֲשַׁלַּח לָכֶם אֶת־אֱלֹהֵי הַנְּבִיא:

אָז בַּחֲטָאֵינוּ חָרַב מִקְדָּשׁ • וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ נִשְׂרַף הַיְכָל:
בְּעִיר שְׁחָבְרָה־לָהּ קִשְׂרָה מִסְפָּד • וַצָּבָא הַשָּׁמַיִם נִשְׂאוּ קִינָה:
גַּם בָּכוּ בְּמִרְהָ שְׁבִטֵי יַעֲקֹב • וְאִף מְזֻלוֹת יִזְלוּ דְמַעָה:
דְּגִלֵי יִשְׂרָוִן חָפוּ רֵאשִׁים • כִּימָה וְכִסִּיל קָדְרוּ פְּנֵיהֶם:
הַעֲתִירוּ אָבוֹת וְאַל כְּלֵא שׁוֹמְעֵי • זַעֲקוּ בָּנִים וְלֹא־עֲנִים:

מקורות ומקבילות

אס יהרג צמקדש ה' איכ"ב, ב; כ; צצלי וימא, דף לח ע"ב; מדת"ג (וורשא), פה' ויקרא, סי' ו. אשלח לכם את אליהו הנביא. ע"פ מלא' ג, כג; דצ"ר פ"ו, ו, סי' ז; מדת"ג פ"ו משפטים, סי' יב. אליהו. ראו רש"י ויק' כו, מצ. אז. ראו קינות לצ"א, סי' ה. נחטאנו חרב צמקדש. ע"פ ויק' כו, יחדיט; צצלי שבת, דף לג ע"א; ב"ר פ"ו מצ, סוף סי' ג. ונעונותינו. ע"פ פ"ו ט, רז; אה"מ, הלפ"ח ביח"א דצ"ס, עמ' 38, 'ועשיו שגמנו עונותינו וכו'. ראו ישע' נט, ב. נשרף היכל. ע"פ צצלי גיטין, דף נו ע"א; תענית, דף כט ע"א. צעיר שחונרה לה. ע"פ תה' קכב, ג; צצלי תענית, דף ה ע"א, ורש"י ד"ה ירושלים הצנויה. קשרה מספד ולצ"ל. ע"פ איכ"ר פתוח, סי' כד, 'קושרין מספד צענין הזה' וכו'. ראו פדר"ך נספח' ה, 'קשרו שם מספד גדול'. ולצ"ל השמים. ע"פ נחמ' ט, ו. נשאו קינה. ע"פ עמו"ה, א. ככו נמרה. ע"פ ש"א א, י; ירמ' כב, י; ג, ד; איכ"ב א, ב. שצטי יעקב. ע"פ ישע' מט, ו. ואף מזלות. ע"פ מדת"ג פ"ו בראשית, סי' יב, 'המזלות וכו' אף הם לוקין עמהם'. יזלו דמע"ה. ע"פ ירמ' ט, ח; איכ"ר (צובר), פ"ו א, סי' א, 'ומצכה ככבים ומזלות עמה'. דגלי. ע"פ צמ' א, יב; ב, ב; צמד"ר פ"ו ב, סי' ג; מדת"ג פ"ו צמד"ר, סי' י. ישרון. ע"פ דצ' לב, טו. אחד מע' שמות שנקראו ישראל. מד"ז שה"ש (צובר), פ"ו א, סי' א. חפו ראשם. ע"פ ירמ' יד, ג; משנ' סוטה פ"ט, מט"ו. כימה וכסיל. ע"פ עמו"ה, ה; או"י ט, ט. קדרו פניהם. ע"פ ירמ' ד, כה; יוא' ב, י; ד, טו. העתירו אבות. ע"פ איכ"ר (צובר), פתוח, סי' כד, 'לך וקרא לאברהם ליחנק וליעקב ומשה מקציהם' וכו'. זעקו בניו וכו'. ע"פ ירמ' יא, יא; חצק' א, ב; איכ"ב ג, ה. ולא ענם. ע"פ ש"צ כב, מצ; ישע' א, טו.

ח"ג והערות

תאיצו ללין ביי. במקדש אדני. ראו לעיל הערה על סלסלה זרוח הקודש, ד"ה 'במקדש אדני. אשליח לכם. באתר האקדמיה: 'ישלח, וללא תיבת לכם. את־אלהי. כ"ה במלא' שלפנינו, במח' רמ"ו, בולוניה וכ"י. במח' רס"דרס"ה, שד"ל ואתר האקדמיה: 'את־אלהי. אז בחטאינו חרב. קינה מיוסדת ע"ס א"ב, שם מחבר לא ידוע. נמצאת גם במנהגי אשכנז וספרדים; עה"ב ח"ג, דף 283; מחו"ו, מהדו"ר אריה גולד, עמ' תרכב; כ"י 182; מח' נירנברג, דף 219; גולד, דף כט, סי' ו; בית אב, דף פח ע"ב; במח' תתת"ס רפ"ד, דף רל, ב-רלא. באתר האקדמיה: רומה קונטנוה 69, 'קינה שהביא ר' ורחיה, וראו שם שבאו כ"י שונים לחלקי הפיוט. במח"ו, עה"ב, מח' נירנברג ובנוסחי אשכנז נוסף בהקדמה לקינה זו: 'עד אָנה בקינה צִיִּין ומספד בירושלים. תרחם ציין ותבנה חומות ירושלים'. חרב מקדש. כ"י מנוקד 'חרב' במשקל פֻּעַל, על דרך התואר חרב. בְּעִיר. כ"ה בנוב"ר, בית אב ומקצת אשכנז. במח' נירנברג, מחו"ו, עה"ב ושאר אשכנז: 'צָרָךְ. שְׁחָבְרָה־לָהּ. כ"ה בנוב"ר, עה"ב, אתר האקדמיה, מקצת אשכנז ובית אב. במח' נירנברג, מחו"ו ושאר אשכנז: 'חָבְרָה־לָהּ, ללא שייך. קִשְׂרָה. בבית אב: 'קִשְׂרו'. במח"ו נוסף: 'קשרה־לָהּ. נשאו קינה. במח' נירנברג, מחו"ו, ומקצת אשכנז, ציין כאן ובסוף כל שתי שורות לחזור על 'עד אָנה וכו' חומות ירושלים', הנמצא אצלם בהקדמה לקינה, ראו לעיל סוף ד"ה 'אז בחטאינו חרב'. בכ"ה בנוב"ר, אתר האקדמיה ומקצת אשכנז. במח' נירנברג ושאר אשכנז: 'בכו בְּמִרְהָ. במח"ו, בית אב ומקצת כ"י: 'בכו בְּמִרְהָ, לשון צער, רש"י ורי"ד איכ"ב א, ו. מזלות יזלו. במח' נירנברג: 'מזלות נזלו. דְּמַעָה. במח"ו נוסף: 'בְּמִזְלוֹת, או: 'בְּמִיִּם. כימה וכסיל. במח' נירנברג, מחו"ו, שאר אשכנז וגולד: 'כִּימָה וכסיל'. זַעֲקוּ בָּנִים. במח"ו, גולד, ראש"ך, קד"ן, אשכנז ובית אב: 'זַעֲקוּ בָּנִים, וְלֹא־עֲנִים. כ"ה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג, מחו"ו, אשכנז, גולד; ובית אב: 'זֵלֵא־עֲנֵה אָב.

וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּמִרְהָּ • רֹעֵה נְאֻמָּן לֹא הָטָה אֶזְנוֹ •
 זָרַע קָדָשׁ לָבְשׁוּ שְׂקִים • וַיֵּצֵא הַשָּׁמַיִם שֶׁק הוֹשֵׁת בְּסוֹתָם •
 חֲשֵׁךְ הַשָּׁמַיִם וַיִּרְחַח קִדְרֵהּ • וְכוֹכְבִים אָסְפוּ נְגָהֵם •
 טָלָה רֵאשׁוֹן בּוֹכָה בְּמַר נִפְשָׁהּ • עַל־כֵּי כְּבִשְׁוֹ לַטֶּבַח הוֹבְלוּ •
 יִלְלָה הַשָּׁמַיִם שׁוֹר בְּמִרוֹמֵים • עַל־כֵּן בְּכוֹר שׁוֹר שָׁחוּ קַרְנָיו •
 כּוֹכַב תְּאוֹמִים חָלָה מִכַּעֲס • כִּי־דָם אַחִים נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם •
 לְאַרְצָן בְּקֶשׁ לְנַפְל סֶרְטָן • כִּי־הִתְעַלְפוּ צַחֵי צֶמָא •
 מְרוֹם נִרְעַשׁ מִקּוֹל אֲרִיָּה • כִּי־שִׁאֲגָתָנוּ עֲלֵתָה לְמְרוֹם •

מקורות ומקבילות

וקול התור נשמע. ע"פ שה"ש 3, יב; שה"ר פ"ב 3, ס"ו יב, 'קול
 תייר טב נשמע בחרלנו זה משה'. נשמע נמרה. ע"פ איכ"ר
 פתיח, ס"ו כד, 'כן עמדם עמוד ורחה לאךך שכלעום אויבים
 וכו', פתח משה. רועה נאמן - הקב"ה. ע"פ איכ"ר פתיח,
 ס"ו כד, 'רשיח מהימנא'; ולקו"ש איכ", סוף רמז תקנ"ו. זרע
 קודש. ע"פ ישע"י ו, יג; עזר' ט, 3. לבשו שקים. ע"פ ירמ'י
 ד, ה; יחז"ל, יח; איכ"ר 3, י. השמים שק הושת כסותם. ע"פ
 ישע"י ג, ג; צבלי ברכות, דף נט ע"א; אה"מ, אסתח, עמ' 58.
 חשך השמש. ע"פ ישע"י ו, י. וירח קדר וכו' נגסה. ע"פ ויל'י
 3, י. טלה ראשון. ע"פ צבלי ברכות, דף לב ע"ב, 'וי"צ חולות
 צרחתו צרקיע' וכו'; מל"ג פ"ג, ג, יז. כוכב צמר נפש.
 ע"פ ש"א ח, י. לטעה הוללו. ע"פ ישע"י ג, ז. יללה השמימע
 ע"פ פ"א ח, י; ולקו"ש ח"ו, רמז תרעט, 'צלה קול צביו ויללה'.
 שור צמרומים. ע"פ מד"י שה"ש (צוצה), פ"א ח' ש"א, 'אצל
 צמרום השור והארי שניהם צמרכצה'. צבור שור. ע"פ דב'
 לג, ח. שחו. ע"פ ישע"י 3, ט; מש' יד, יט. שחו קרינו. ע"פ
 איכ"ר 3, ג; איכ"ר פ"ב 3, ס"ו ו; מד"ש פ"ה, ה, ס"ו ח. דס
 אחים משך כמים. ע"פ פ"א ח, י; ח"ה עט, ג. כי התעלפו
 לחי למא. ע"פ עמו' ח, יג. לחי. ע"פ יחז"ל כד, ז. מרום
 נרעש. ע"פ ויל' 3, י. מקול אריה. ע"פ ירמ'י יב, ה; או'
 ד, י. שאגתנו. ע"פ ח"ה כב, 3; איכ"ר ג, ח. עלתה למרום.
 ע"פ ישע"י נח, ד; אה"מ, משה, עמ' 381, 'עד שעלה צביתם
 לשמי מרום'.

ח"ג והערות

וקול התור. בבית אב וניא במח' שד"ל: 'וקול התורה.
 נשמע במרה. במח' נירנברג, עה"ב, קד"ץ, אשכנז
 וגולד'י: נשמע בפרוס'. במחוי"ו: 'צעקה במרה'. באתר
 האקדמיה: 'זועק במרה'. בבית אב: 'זועק במרה'. רועה
 נאמן. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך ובאתר האקדמיה, ללא ו'.
 במח' נירנברג, מחוי"ו, אשכנז, גולד'י ובית אב: 'רועה
 נאמן'. לָבְשׁוּ שְׂקִים. בקצת כ"י ובבית אב: 'יחגרו
 שקים'. השמים. בקצת כ"י נוסף: 'השמים גם הם',
 וכ"ה במקצת אשכנז וקד"ץ. במח' נירנברג וקצת כ"י:
 'השמים אף הם'. שק הושת. כ"ה בנוב"ר, אתר
 האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, ראש"ך, קד"ץ, מחוי"ו,
 אשכנז וגולד'י: 'שק הויש'. כסותם. בבית אב: 'כסותה';
 וירח קדר. באתר האקדמיה: 'זהירח', וללא תיבת קדר'.
 וכוכבים אספו. כ"ה בנוב"ר, מחוי"ו, אתר האקדמיה
 ובית אב. במח' נירנברג, אשכנז וגולד'י: 'וכוכבים ומגלות
 אספו'. בוכה במר. במח' נירנברג, מחוי"ו, אשכנז,
 גולד'י וכ"י אחר באתר האקדמיה: 'צכה במר'. באתר
 האקדמיה ובבית אב: 'זועק במר'. לטבח הובלו.
 כ"ה בנוב"ר, אשכנז, אתר האקדמיה ובית אב. בכ"י,
 מח' נירנברג, מחוי"ו, ראש"ך וכ"י אחר באתר האקדמיה:
 'לטבח ויבדלו'. שור בפרומים. כ"ה בנוב"ר, מח'
 נירנברג ואתר האקדמיה. בכ"י: 'שור מפרומים'. במחוי"ו:
 'שור במרוים', או: 'שור כמרוים'. בקד"ץ: 'שור
 בפרוס'. על-כן בכור שור שחו קרניו. כ"ה בנוב"ר,

אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחוי"ו, ראש"ך, קד"ץ, אשכנז, גולד'י וכ"י אחר באתר האקדמיה: כי
 על-צאָרְנוּ נִרְדְּפֵנוּ כְּלָנוּ. כן בכור. באתר האקמיה, בחלק מאשכנז וניא בשד"ל: 'כי בכור'. חָלָה מִכַּעֲס. כ"ה
 בנוב"ר, אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחוי"ו, עה"ב, קד"ץ, אשכנז, גולד'י וכ"י אחר באתר האקדמיה:
 'נראָה חֲלוּקִי. בעה"ב נוסף: 'נפנפ'. לנפל סרטן. באתר האקדמיה: 'לנפל שרטן'. כִּי־הִתְעַלְפוּ. בקד"ץ: 'נתעלפו'.
 במח' נירנברג, אשכנז וכ"י אחר באתר האקדמיה: 'נתעלפנו'. באתר האקדמיה ובית אב: 'התעלפנו'. בראש"ך:
 'עלפו'. בעה"ב: 'עִיפָה נִפְשֵׁנוּ'. צחי צמא. בבית אב: 'צחה צמא'. במח' נירנברג, מחוי"ו, עה"ב, ראש"ך, קד"ץ,
 אשכנז, גולד'י וכ"י אחר באתר האקדמיה: 'מפני צמא'. באתר האקדמיה: 'צחה צמא'. מרום נרעש. כ"ה בנוב"ר,
 אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחוי"ו, אשכנז וגולד'י: 'מרום נבעת'. עלתה למרום. כ"ה בנוב"ר, מחוי"ו,

נְהַרְגוּ בְּתוֹלוֹת גְּסֵי־בַחוּרִים • עַל־כֵּן בְּתוֹלָה קָדְרוּ פְּגִיָּה:
 סָבַב מֵאֲזִיזִים וּבִקֵּשׁ תַּחֲנֹנָה • כִּי־נִכְרַע לָנוּ כַּף מֹות מַחֲיִים:
 עֲקָרְב לְבָשָׁה פֶּחַד וּרְעֵדָה • כִּי־בְעַקְרָבִים יִסְרוּנוּ צְרִינוּ:
 פְּגִי הֶקְשֶׁת נִהְפְּכוּ לְאַחֹר • כִּי־צוּר דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב:
 צָרַח דָּלִי כִי־צָפוּ מַיִם עַל־רֵאשֵׁינוּ • וּמִבְּלִי דָלִי מָלֵא חֲכָנוּ יָבֵשׁ:
 קוֹל גְּדִי נִשְׁמַע לְהַפְסִיק קָרְבָּן • כִּי־גְדִי נִגְדָּע וּשְׁעִיר הַחֲטָאת:
 רָגַז וּפֶחַד מִזֹּל דָּגִים • כִּי־כַדְגִים נֶאֱחָזְנוּ בְּמִצּוֹדָה רָעָה:

מקורות ומקבילות

נהרגו בתולות גס בחורים. ע"פ דב' לז, כה; תה' עח, סג; איכ' ז, כה; איכ"ר פ"ג, ס' כה. ונקט תחינה. ע"פ מ"א ח, לה. כי נכרע... מות מחייס. ע"פ ירמ' ח, ג. פחד ורעדה. ע"פ ישע' לג, ה; חו"י ד, יד. ראו פסו"י (לקח טוב), איכ', פ"ג, ס' מח. כי בעקרבנים יסרונו. ע"פ מ"א יב, יא. לריטו. ע"פ ישע' סג, יח. הקשת. ע"פ הוש' א, ה. נהפכו לאחור. ע"פ יחזק' ז, ח. דרך קשתו כאויב. איכ' ז, ד. לרת. ע"פ לפ' א, יד. אפו מים על ראשו. ע"פ איכ' ג, נד; צר' רצהי עמ' 175. ומנלי דלי מלל. ראו לה"מ, טולס קטן, עמ' 406. דלי פעמים מלא ופעמים' וכו'. חכנו יבש. ע"פ תה' כב, טז; קלו, ו. להפסיק קרבן. ע"פ ישע' א, יא. נגדע. ע"פ עמו' ג, יד. רגז ופחד. ע"פ דב' כח, סה"ס; ירמ' לג, ט. מזל דגים - סימן לריצוי. ע"פ צר' מח, טז וש"י. ראו צנלי ברכות, דף כ, סוף ע"א. כדגים נלחזנו במלודם רעה. ע"פ קה' ט, יב; קה"ר פ"ג, ט, ס' יב; לה"מ, אסתר, עמ' 53.

ח"ג והערות

אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, אשכנז וגולד' ילא עלתה למרוס. גס־בחורים. במח' נירנברג, גולד' ואתר האקדמיה: זנס־בחורים. על־כֵּן בתולה. כ"ה בנוב"ר, מחו"י, בית אב וכן נראה מראש"ך. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': יכי על כן בתולה. באתר האקדמיה: יעל כי בתולה. קָדְרוּ פְּגִיָּה. כ"ה בנוב"ר, גולד', אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחו"י, ראש"ך ואשכנז: קָדְרָה פְּגִיָּה, לשון יחיד. כִּי־נִכְרַע לָנוּ כַּף מֹות. כ"ה בנוב"ר, מע"צ, אתר האקדמיה ובית אב. באתר האקדמיה ללא תיבת כ"ף. במח' נירנברג, מחו"י, ראש"ך ואשכנז: כִּי־נִכְבַּחַר לָמוּ מוֹת. בקד"ץ וגולד': כִּי־נִכְבַּחַר לָנוּ מוֹת. בעה"ב: יכי נִכְבַּחַרְנוּ למוֹת. עֲקָרְב. כ"ה במח' רמ"ז ובולוויא. באשכנז, גולד' ומח' האקדמיה. במח' נירנברג, מחו"י, ראש"ך, קד"ץ, אשכנז, גולד' ובית אב: לְבָשָׁה פֶּחַד וּרְעֵדָה. באתר האקדמיה:

רעד ופחד. בְּעַקְרָבִים יִסְרוּנוּ צְרִינוּ. כ"ה בנוב"ר, אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחו"י, עה"ב, אשכנז וגולד': בְּחַרְב וּבְרֵעַב שְׁפָטְנוּ צְרִינוּ. בקד"ץ נראה שאין בנוסחו תיבת 'בְּחַרְב'. פְּגִי הֶקְשֶׁת וכו' קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב. כן נוסח בית זה בנוב"ר, אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, מחו"י, ראש"ך, קד"ץ, אשכנז, גולד' וכ"י אחר באתר האקדמיה: "פְּלִגְיָמִים הוֹרִידוּ דְמָעָה קְנִתָל (במח' נירנברג, מע"צ וכ"י אחר באתר האקדמיה: 'פְּבִבּוֹל). כִּי אוֹת בְּקִשְׁתָּ לֹא (במח"ו תיבת 'לֹא' חסרה) גְּמַן־לָנוּ (במח' נירנברג: 'לָמוּ)". צָרַח דָּלִי וכו' וּמִבְּלִי דָלִי. כן נוסח בית זה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז וכ"י אחר באתר האקדמיה: צָפוּ מַיִם עַל־רֵאשֵׁינוּ וּבְדָלִי. דָּלִי מָלֵא. במח"ו: זְבַדְלִי מָלֵא מַיִם. קוֹל גְּדִי וכו' וּשְׁעִיר הַחֲטָאת. כן נוסח בית זה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג, מחו"י, קד"ץ, מע"צ, אשכנז וכ"י אחר באתר האקדמיה: "קָרְבָּנוּ קָרְבָּן וְלֹא (כ"י אחר באתר האקדמיה: 'לֹא) נִתְקַבַּל. וְגַדִּי פֶסֶק שְׁעִיר חֲטָאתָנוּ (במח' נירנברג, קד"ץ ומע"צ: 'חֲטָאוֹתֵינוּ)". לְהַפְסִיק. כ"ה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. בבית אב וני"א במח' שד"ל: 'בִּילְלָהּ כִּי אָפְסִי. גְדִי נִגְדָּע. בכ"י: גְדִי נִגְרָע. וּשְׁעִיר הַחֲטָאת. בבית אב: זִשְׁעִיר חֲטָאת. רָגַז וּפֶחַד וכו' בְּמִצּוֹדָה רָעָה. כן נוסח בית זה בנוב"ר, אתר האקדמיה ובית אב. במח' נירנברג, אשכנז, גולד' וכ"י אחר באתר האקדמיה: "רְחֻמְנִיִּת בְּשָׁלוּ יִלְדִיקוּ. וּמִזֹּל דָּגִים הַעֲלִים עֵינָיו (במע"צ: 'עֵינוּ)". בְּמִצּוֹדָה רָעָה. כ"ה בקה' שלפנינו ובמח' בולוויא. וכתב בעל המגיש: 'בס"ס כ"י מדוייקים ובדפוסים ישנים בחולם וכ"כ רד"ק בשורש צוד'. במח' רמ"ז ושד"ל: 'בְּמִצּוֹדָה רָעָה'.

שְׂכַחְנוּ מוֹעֵד וְשַׁבַּת בְּטֻלָנוּ • שְׂדֵי מִסְרָנוּ בְּיַד צָר וְטֻלְטָלָנוּ:
 תְּמַהַר גְּאֵלָה תַחֲיֵשׁ יְשׁוּעָה • תֹאמַר לִירוּשָׁלַיִם שְׁבַתִי
 אֵלַיָּה בְרַחֲמַיִם:

לפי מנהג ק"ק רומה עוברים לעמ' 156 'אש תוקד בקרבני'.

הַדְרַת מַלְכוּתְךָ תִגְלָה אֵל עֲלִינוּ • וְתַמְלֵךְ עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד •
 אַתָּה תִקּוּם תִרְחַס צִיּוֹן • כִּי־עַת לְחַנְּנָה כִי־בָא מוֹעֵד:

בַּת־צִיּוֹן שְׁמַעְתִּי
 אֶהְיֶה עַל־כּוֹס שְׁתִיתִי
 אֵלַי עֲדִינָה לְשִׁכְנָה
 מְקוֹנֶנֶת אֲמַרְיָה •
 וּמְצִיתִי שְׁמַרְיָה •
 אֲשֶׁר חָשְׁכוּ מְאוּרִיָּה •

ח"ג והערות

שְׂכַחְנוּ מוֹעֵד וכו' וְטֻלְטָלָנוּ. כן נוסח בית זה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז וכ"י אחר באתר האקדמיה: "שְׂכַחְנוּ (במח' נירנברג: "שְׂכַחְנוּ) שְׁבַת בְּלִבּוֹת שׁוֹבְבִים. שְׂדֵי שְׂכַח בְּלִי־צִדְקוֹתֵינוּ". ע"ד האות ש"י"ן בית אב שווה רובו לנוב"ר, מכאן שונה. תְּמַהַר גְּאֵלָה וכו' אֵלַיָּה בְרַחֲמַיִם. כן נוסח בית זה בנוב"ר ובאתר האקדמיה. במח' נירנברג, אשכנז וכ"י אחר באתר האקדמיה: "תִּקְנָא לְצִיּוֹן קְנָאָה גְדוּלָה. וְתֹאִיר לְרַבְתִּי עִם מְאוּר נְגִהָךְ (במח' נירנברג וכ"י אחר באתר האקדמיה: "נוֹגְהֵךְ)". תֹאמַר לִירוּשָׁלַיִם. בכ"י: יְתֹאמַר לִירוּשָׁלַיִם. הַדְרַת מַלְכוּתְךָ וכו' כִּי־בָא מוֹעֵד. במח' רמ"ז ובולוניה שתי שורות אלו מחוברות לסוף הקינה, אבל במח' שד"ל נפרדו ממנה וכנראה הם תוספת. בַּת־צִיּוֹן שְׁמַעְתִּי. קינה מאת ר' יהודה הלוי הנהוגה גם בקהילות הספרדים והתימנים. לנוסח הקינה, ראוי: 'שירי הקדש לרבי יהודה הלוי על פי כתבי יד ודפוסים' מהד' דב ירדן, ירושלים, תשמ"ו, כרך ד, עמ' 1058-1056. כאן הקינה נדפסה לפי המסורת האיטלקית וצוינו עיקרי ח"ג ביחס למהדורה של דב ירדן. הקינה נמצאת גם בבית אב, דף ק' ע"א; תכלאל ע"ח, דף עה ע"ב; מח' תתת"ס רפ"ד, דף רלד-ב-רלה. שְׁמַעְתִּי מְקוֹנֶנֶת. אצל ירדן: 'שמעתי מְקַרְרַת, וכ"ה בנוסחאות הספרדים ובתכלאל ע"ח ולפי שד"ל, מכב"ר עמ' 55, זהו הנוסח הנכון. אֲמַרְיָה. במח' רמ"ז: אֲחַרְיָה. אֶהְיֶה עַל כ"ה כל פעם במקרא שלפנינו, במח' בולוניה ושד"ל. במח' רמ"ז ואצל ירדן: אֶהְיֶה עַל. עַל־כּוֹס. בנוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: כִּי־כּוֹס.

מקורות ומקבילות

שְׂכַחְנוּ מוֹעֵד וְשַׁבַּת. ע"פ איכ" ב, ה; נחמ" יג, טו; איכ"ר פ"ר ב, ס"ו י. וְשַׁבַּת צִיַּטְלָנוּ. ע"פ ירמ" ה, כב"כ; נחמ" יג, יח"ח. וְשַׁבַּת כְּטִלְטוּ שְׂדֵי מִסְרָנוּ. ע"פ נחמ" יג, יח"ח; צבלי שבת, דף קיט ע"ב, 'חרצה ירושלים וכו' שחללו בה את השבת', ע"פ יח"ו כב, כו. מִסְרָנוּ צִיד לַר. ע"פ תה" עה, סא; צבלי תעניות, דף יח ע"ב, 'מסרנו הקצ"ה צידך' וכו'; שח"ר פ"ר ה, ס"ו י. וְטֻלְטָלָנוּ. ע"פ ויק' כו, לו; ישעי' כב, יח; יח"ו יח, טז; ראו צבלי סנהדרין, דף כו ע"א, 'טלולא דגברא קמי מדאיתחא'. תְּמַהַר גְּאֵלָה. ע"פ תה" סט, יח"ט; מדת"ג פ"ר בחוקותי, ס"ו ה; ילקוט"ש שה"ש, רמח תקופה, ד"ה דודי לי. תַחֲיֵשׁ יְשׁוּעָה. ע"פ ישעי' ס, כב; צבלי סנהדרין, דף נח ע"א, 'זכו אחישנהו'; אה"מ, דני', עמ' 102, 'להחיש להם גאולה פדות וישע'. תֹאמַר לִירוּשָׁלַיִם. ע"פ ישעי' מד, כו. לִירוּשָׁלַיִם שְׁבַתִּי אֵלַיִם בְּרַחֲמַיִם. ע"פ זכ" א, טז; מדת"ה מ" עב, ס"ו א; אה"מ, ר' עקיבא, עמ' 413, ד"ה ה"א. הַדְרַת מַלְכוּתְךָ. ע"פ ישעי' ב, ה; לה, ב; תה" קמה, יח"ט; דני' יא, כ ונמ"ל. תִּגְלָה אֵל עֲלֵינוּ. ע"פ ישעי' ב, ה; מס"ו פ"ר יע, ה"ה; ילקוט"ש תו', רמח שז, ד"ה כי לא יראתי, 'מגלה כבודו' וכו'; אה"מ, וישע, תחילת עמ' 155. וְתַמְלֵךְ עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. ע"פ תה" י, טז; ש"א יב, יב; מדת"ג פ"ר וישלח, ס"ו ל, ע"פ זכ" יד, ט; ילקוט"ש מ"א, רמח ריד, ד"ה צהרו לכם. אַתָּה תִקּוּם תִרְחַס וכו'. תה" קב, יד; פס"ו (לקח טו), צמ' דף קא ע"ב, ד"ה טו"ב. בַּת צִיּוֹן. ע"פ איכ" א, ו. בַּת צִיּוֹן שְׁמַעְתִּי מְקוֹנֶנֶת אֲמַרְיָה. ע"פ ירמ" ד, לא. מְקוֹנֶנֶת אֲמַרְיָה. ע"פ ישעי' כב, ד; מ"ש ב, טז. אֶהְיֶה עַל כּוֹס. ע"פ יח"ו ט, ה. כּוֹס שְׁתִיתִי וּמִלִּיתִי שְׁמַרְיָה. ע"פ תה" עה, ט. אֵלַי. ע"פ יח"ו א, ה. עֲדִינָה. ע"פ ישעי' מז, ה. חָשְׁכוּ מְאוּרִיָּה. ע"פ יח"ו לב, ה; איכ" ה, יח; ח"ו יח, יח.

בְּתוֹלָה חֲגֵר־תֶּשֶׁק
הִילִילִי יַעַר לְבָנוֹן
שָׁעַר צִיּוֹן יִסְפֹּד
וְתִתְפַּלֵּשׁ הָעוֹרָה
וְהִלְשָׁכָה תִּקְוֶנָה
לְשַׁכַּת בִּירָה תִּבְכֶּה
וְגַם־קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים
וְהַפְּרָכֶת תִּזְעַק
כִּי־רָאֵתָה זָרִים
וְהִמַּחְתָּה תִּקְוֶנָה
וְלֵב אֶהְרֶן נִקְרַע
וְהַמִּזְבֵּחַ יִתְרַגַּז

עַל־בְּעַל נְעוּרֶיהָ:
אַרְיֵן אִשׁ אוֹכְלָהּ.
כִּי־אֵלֵי עֲשָׂה בִּי כָּלֵה.
כִּי־שָׁבְתָה הָעֲבוּדָה.
עַל כִּי־אָסְפוּ סְנֵה־רֵיהָ:
אוֹי עַל־זָרַע אֶהְרֶן.
אוֹי עַל־גְּנִיזַת אָרוֹן.
אוֹי עַל־מְקוֹמִי וְתָרוֹן.
גָּלוּ סְתָרֶיהָ:
אֵיִה קִטְרֶת סַמִּים.
עַל־אָפֶס אוֹרִים וְתַמִּים.
עַל־עוֹלוֹת וְשִׁלְמִים.

מקורות ומקבילות

כַּתוּלָה חֲגוּרָת שַׁק וכו'. יו"א א, ח. הילילי. ע"פ ישע' יד, לא. יער לבנון. ע"פ מ"א ז, ב; ישע' י, לד. אריון. ע"פ ישע' טז, ט. אל אוללה. ע"פ יו"א ב, ה; זכ' יא, א; צבלי יומא, דף לט ע"ב. שער ציון. ע"פ תה" ט, טו. יספוד. ע"פ יו"א א, יג. כי אל עשה כלה. ע"פ ישע' י, כג; יחז' יא, יג. עשה צי כלה. ע"פ צר' יח, כא. ותחלש. ע"פ ירמ' ג, כג; מיי' א, י. כי שנתה העבודה. ע"פ ויק' כו, לא. והלשכה תקונו וכו' סנהדריה. ע"פ צבלי יומא, דף יט ע"א, לשכת הגזית שם היה סנהדרין. אספו סנהדריה. ע"פ משנ' סוטה פ"ט, מו"א; פס"ב פ"ג ד"ה כי תשא. לשכת צירח. ע"פ נחמ' יג, ד; דה"א כט, א. זרע אהרן. ע"פ ויק' כא, כא. קודש הקדשים. ע"פ שמי' כו, לג; מ"א ו, טז. גניזת ארון. ע"פ משנ' שקלים פ"ג, מ"א; צבלי יומא, דף נג ע"ב. והמחתה... קטורת סמים. ע"פ ויק' טז, יב. ולג אהרן נקרע. ע"פ יו"א ב, יג. נקרע. ע"פ מ"א יג, ג"ה. על אפס אורים ותומים. ע"פ שר' ב, סג; צבלי סוטה, דף מו ע"ב. יתרגז. ע"פ ישע' לו, כט; חזק' ג, טז. על עולות ושלמים. ע"פ שמי' כד, ה; שופ' כ, כו.

ח"ג והערות

הִילִילִי. במח' בולוניה ושר"ל, קרוב לזה במח' רמ"ו. אצל ירדן: הִילִילִי, ע"פ זכ' יא, ב. בבית אב: הִילִילִי, בתת"ס רפ"ד ותכלאל ע"ח: הִילִילִי. אַרְיֵן. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: אַרְיֵן, לדעת שר"ל במכב"ר כ"ה הנכון. אִשׁ אוֹכְלָהּ. אצל ירדן: אִשׁ אֹכְלָהּ, ע"פ יחז' טו, ו. שָׁעַר צִיּוֹן. כינ' בנוב"ר. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: יְשַׁעַר צִיּוֹן. כִּי־אֵלֵי עֲשָׂה בִּי כָּלֵה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: כִּי אֵל עֲשָׂה כָּלֵה, וללא תיבת 'בי'. וְתִתְפַּלֵּשׁ הָעוֹרָה. אצל ירדן: וְתִתְפַּלֵּשׁ הָעוֹרָה. שְׁבֵתָה הָעוֹבְדָה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: שְׁבֵתָה הָעוֹבְדָה. עַל כִּי־אָסְפוּ. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: כִּי־אָסְפוּ, וללא תיבת 'על'. וְגַם־קִדְשׁ. אצל ירדן: זִבְיַת קִדְשׁ. אוֹי עַל־גְּנִיזַת. אצל ירדן ללא תיבת 'אוי'. וְהַפְּרָכֶת תִּזְעַק. כ"ה במח' רמ"ו ושר"ל. במח' בולוניה ואצל ירדן: זִה־פְּרָכֶת תִּזְעַק. אוֹי עַל־מְקוֹמִי וְתָרוֹן. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: אֵין אֶת־סְתָרֶיהָ. וְהִמַּחְתָּה תִּקְוֶנָה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: אֶהְרֶן וְהַמִּזְבֵּחַ יִתְרַגַּז. אצל ירדן ובתת"ס רפ"ד: אֶהְרֶן יִקְרַע. בתכלאל ע"ח: אֶהְרֶן יִקְרַע. עַל־אָפֶס אוֹרִים וְתַמִּים. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו: עַל־אוֹרִים וְתַמִּים וללא תיבת אָפֶס. אצל ירדן: עַל־אוֹרִים וְעַל־תַּמִּים. וְהַמִּזְבֵּחַ יִתְרַגַּז. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: זִמְזַמֵּן יִתְרַגַּז.

מְדוּעַ לֹא-בָעַתָּה
 יִלְיָל כְּנֹזֵר לְיָיִם
 וְתַעֲנֶה הַמְּנוּרָה
 וְהֶאֱהָל מֵתְאוּנָן
 וְהַתּוֹרָה תִּתְרַעַם
 חוֹל יְחוּל הַשְּׁלֶחָן
 וּכְיוֹנָה תִּהְיֶה
 וּבֵת-עַמִּי כָל-זֹאת
 וְלִפְנֵי צָרֶיךָ
 זֶה כַּמָּה מִיַּחְלָת
 קְשׁוּרָה כַּצָּפוּר בְּיַד צוֹר

יְכַנְיֶנָּה סוּדְרִיָּה:
 מִי־עֵיר נְגִינֹתַי
 מִי־עֵלָה גְרוֹתַי
 אֵין מְקִים יְרִיעוֹתַי
 כִּי-חָדְלוּ שׁוֹמְרֵיָה:
 אֵי עוֹרְכֵי מַעֲרָכָה
 אֵיכָה שָׁבַתָּה מְלֹאכָה
 מֵהוֹדָה גְתָכָה
 הִלְכוּ שְׁבִי צִרְיָה:
 יוֹם רָצוֹן מִמָּדָ צוֹר
 עָזוּב וְעָצוּר

ח"ג והערות

מְדוּעַ לֹא. אצל ירדן; יומדוע לא. לֹא-בָעַתָּה. במח' רמ"ז: לֹא-בָעַתָּה! יְכַנְיֶנָּה סוּדְרִיָּה. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל ואצל ירדן. במח' רמ"ז: יְכַנְיֶנָּה סוּדְרִיָּה. נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: יְכַנְיֶנָּה סוּדְרִיָּה. יִלְיָל כְּנֹזֵר. בתת"ס רפ"ד: יִלְיָל כְּנֹזֵר. וְתַעֲנֶה הַמְּנוּרָה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: וְתַעֲנֶה הַמְּנוּרָה שְׁהוּרָה. חָדְלוּ שׁוֹמְרֵיָה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: חָדְלוּ שׁוֹמְרֵיָה. חוֹל יְחוּל. כ"ה במח' בולוניא, שד"ל ואצל ירדן, וכן נראה נכון, כמו ביחז' ל, טז, מקור מלשון חיל, פחד ורעדה. במח' רמ"ז, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: חוֹל יְחוּל. וּכְיוֹנָה תִּהְיֶה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: וּכְיוֹנָה תִּהְיֶה. כָּל-זֹאת. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: עַל-כָּל-זֹאת. מֵהוֹדָה גְתָכָה. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: יְדַמְעָתָה גְתָכָה. וְלִפְנֵי צָרֶיךָ. אצל ירדן, נוסחאות הספרדים ותכלאל ע"ח: וְלִפְנֵי צָרֶיךָ. שְׁבִי צִרְיָה. אצל ירדן; שְׁבִי צִרְיָה. כַּמָּה מִיַּחְלָת. כ"ה בנוב"ר ובנוסחאות שלפנינו, כניקוד זכ"ז, ג. אצל ירדן; כַּמָּה מִיַּחְלָת. כַּצָּפוּר. אצל ירדן; כַּצָּפוּר. בְּיַד צוֹר. כ"ה במח' רמ"ז ובולוניא, במח' שד"ל ואצל ירדן; בְּיַד צָר. בתת"ס רפ"ד: בְּיַד צָר. בבית אב ותכלאל ע"ח: בְּיַד צָר. עָזוּב וְעָצוּר. אצל ירדן ובשאר הנוסחאות: עָזוּב וְעָצוּר.

מקורות ומקבילות

נעיתה. ע"פ ישע' ס, כג. יְכַנְיֶנָּה סוּדְרִיָּה. ע"פ ויק' כד, ח; עזר' ג, ג. סוּדְרִיָּה. ע"פ חו"י י, כג; משנ' סוכה פ"ד, מ"ד. מִי יַעֲרָה. ע"פ ישע' ג, ד. נְגִינֹתַי. ע"פ ישע' לח, כ. הַמְּנוּרָה... יַעֲלֶה נְרוֹתַי. ע"פ שמו"מ, ד; ויק' כד, ד. וְהֶאֱהָל... אֵין מְקִים יְרִיעוֹתַי. ע"פ ירמ' י, כ; מד"א ח"כ פ"א ח, א; סו"ז; פסר"ב פ"א כה, ד"ה זו היא שגאמרה. מֵהוֹדָה גְתָכָה - מתרגם. צבלי קידושין, דף פ ע"ב, ע"פ ח"כ ג, לט. וְהַתּוֹרָה... שׁוֹמְרֵיָה. ע"פ מש' כז, ד. חוֹל יְחוּל. ע"פ יחז' ל, טז; תה"י מח, ז. הַשְּׁלֶחָן. ע"פ שמו"כ, כה, כג. אֵי. ע"פ צר' ד, ט. עוֹרְכֵי מַעֲרָכָה. ע"פ שמו"מ, ד; ויק' כד, ה. מֵהוֹדָה גְתָכָה. ע"פ שמו"מ, לט, לו. וּכְיוֹנָה תִּהְיֶה. ע"פ ישע' לח, יד; נט, יא. אֵיכָה שָׁבַתָּה. ע"פ ישע' יד, ד. וְזֶה עַמִּי. ע"פ ישע' כב, ד. מֵהוֹדָה גְתָכָה. ע"פ ח"כ ג, א; שמו"ר פ"א מ, סו"ד, א...גתן הוד והדר על ישראל. מֵהוֹדָה גְתָכָה. ע"פ נח"י ח, ג. וְלִפְנֵי צָרֶיךָ הִלְכוּ שְׁבִי. ע"פ ח"כ א, ה. זֶה כַּמָּה מִיַּחְלָת. ע"פ זכ"ז, ג. מִיַּחְלָת. ע"פ תה"י סט, ד. יוֹם רָצוֹן מִמָּדָ צוֹר. ע"פ תה"י קכד, ז; מכד"א פ"א צגלח, מס' דויהי, פ"א ג, ד"ה ויושע ה'. עָזוּב וְעָצוּר. ע"פ דב' לב, לו.

בבית אב ותכלאל ע"ח: בְּיַד צָר. בבית אב ותכלאל ע"ח: בְּיַד צָר. עָזוּב וְעָצוּר.

קום בְּטָרָם יִתְמוּ
וּפְקֹד בְּנֵה נְטֻשָׁתָּה

עוֹלָלוֹת כְּרָם נְצוּר.
וּפְרִצְתָּ גְדָרֶיהָ:

בירושלים בשנים האחרונות נהגו לעבור לעמ' 156 'אש תוקד בקרבי'.

תִּסְתַּר לְאֵלִים תְּרִשִׁישִׁים מְרוֹן. וְזִעְזַעְתָּ עוֹלָם מִפְּנֵי
חֲרוֹן. כְּלֶהְטָה אֵשׁ
בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן:

שְׁנֵי מְקַדְשִׁים אֲשֶׁר בְּמַעְלָה וּבְמַטָּה. זֶה-עַל-גְּבִי זֶה הָאֶפְלוֹ
בְּעֶלְטָה. וְנִמְתָּ אַחֲרֵי־שׁ אֶתְאֶפֶק וְאֶבִּיטָה:

רֵאשֵׁי הַבָּדִים נִגְנְזוּ בֵּין-הַפְּרוּכוֹת. וְאַרְבַּע גְּחָלִים בְּדָבִיר

מקורות ומקבילות

קום. ע"פ תה"ג, ת. נטרס יתמו עלולת. ע"פ ישע' ח, ד"ו.
כרם - ישראל. ע"פ ישע' ה, ז; מתע"ד יד, א; שמו"ר פ"ה, ה.
ס' יב. נלור. ע"פ ישע' מט, ו; תה" קכ"א, ד. ופקוד כנה.
ע"פ תה" פ, טרנטו. כנה - ישראל. ע"פ אה"מ ר' עקיבא,
עמ' 433. נטשת. ע"פ מ"ב כ"א, יד; ישע' ב, ו. ופרלת
גדריה. ע"פ תה" פ, יג. תסתה. ע"פ דב' ל"א, יח; תה" פט, מז.
לאלם תרשישים מרון. ע"פ איכ"ר פתוח, ס' כד, 'בקשו מלאכי
השרת לומר שירה לפני הקב"ה ולא הניחין; צ"ר רבתי, עמ' 56.
תרשישים. ע"פ צבלי חולין, דף ל"א ע"ב; אה"מ, גן עדן, עמ' 86.
'...הנקראים תרשישים'. וזעזעת עולם. ע"פ מדה"ג פ"ה בראשית,
ס' יב, 'ובית מקדשו חרב וכו' העולם וזמנתי; ולקו"ש תו',
רמח תתלו, '...הקב"ה מנעט עולמו שצביל חורבן בית המקדש',
ע"פ ירמ' כה, ל. מפני חרון. ע"פ ירמ' ד, כו. כלהטה אש
בין גדי הארון. ע"פ צמדצ"ר פ"ה, ה, ס' א; מדה"ה מז' כב,
ס' יא. מקדשים וכו' זה על גבי זה. ע"פ מדה"ג (וורשא),
פ"ה ויקהל, ס' ז; מדה"ה מז' ל, ס' א; אה"מ, ה' בחכמה,
עמ' 104. אשר צמעלה וצמטה. ע"פ מק"ט מס' שמחות,
חיבוט הקצר, פ"ה א, ה"א; מש"ט צ"ר, פ"ה ל, ס' יג; אה"מ,
ה' בחכמה, עמ' 70. האפלו צעלטה. איכ"ר פ"ה א, ס' א,
'מכנה את הפנסין', ע"פ יוא' ד, טו; פדר"ך פ"ה טו, ס' ג.
אחריש אתאפק. ע"פ ישע' מז, יד; מכד"ר' בשלח, מס' דשירה,
פ"ה ת; מדה"ה מז' סה ס' א. ואצטטה. ע"פ ישע' יח, ד.
ראשי הבדים. ע"פ מ"א ח, ה; צבלי יומא, דף נד ע"א, 'נראין
ואין נראין וכו'. נגנזו בין הפרוכות. ע"פ צבלי יומא, דף נג
ע"ב. ואלרע גחלים צדציר מהלכות. הביאו ספ"ר ס' סב,

ח"ג והערות

כרם נְצוּר. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניא וניא בשד"ל. אצל
ירדן ושאר הנוסחאות: 'כרם נְצוּר'. מח' שד"ל: 'כרם
נְצוּר'. כנה נְטֻשָׁתָּה. אצל ירדן ושאר הנוסחאות: 'כנה
נְטֻשָׁתָּה'. תסתה לאלם תרשישים. קינה מאת ר'
אלעזר הקליר, מיוסדת ע"ס תשר"ק. נמצאת גם במנהג
אשכנז. מחו"ו, מהדו' ר' אריה גולד', עמ' תריש; כ"י 177;
מע"צ דף 322; עה"ב ח"ג, דף 277; מח' נירנברג, דף
203; גולד', דף צ, ס' כה. וְזִעְזַעְתָּ עוֹלָם. במח'
נירנברג, מחו"ו, ראש"ך, עה"ב, אשכנז וגולד': 'זִעְזַעְתָּ
עוֹלָם'. כְּלֶהְטָה אֵשׁ. כ"ה בנוב"ר, קד"ן, אשכנז
וגולד'. במח' נירנברג, מחו"ו, עה"ב וראש"ך: 'כְּלֶהְטָה
הָאֵשׁ'. בֵּין בְּדֵי. במח"ו, קד"ן, רוב אשכנז וניא במח'
שד"ל: 'בֵּין שְׁנֵי בְדֵי, אב"ל איננו בנוב"ר, עה"ב, מח'
נירנברג וגולד'. בְּדֵי הָאָרוֹן. במח' נירנברג ואשכנז:
'בְּדֵי אָרוֹן'. במח"ו בסוף כל בית נוסף: 'על הקודש
ועל המקדש, ובין כל הבית: 'על חרבן בהמ"ק...'.
זֶה-עַל-גְּבִי. במח' נירנברג, מחו"ו, עה"ב, אשכנז וגולד':
זֶה-עַל-גְּבִי. הָאֶפְלוֹ. כ"ה נראה נכון וכ"ה באשכנז
ובגולד'. במח' נירנברג, ראש"ך ושד"ל: 'הָאֶפְלוֹ'.
בְּעַד-בֵּי: 'הָעֶפְלוֹ'. במח' רמ"ו, בולוניא וכו': 'הָאֶפְלוֹ',
וצ"ל: 'הָאֶבְלוֹ'. במח"ו: 'הָאֶבְלוֹ וְהָעֶפְלוֹ'. וְנִמְתָּ. במח'
נירנברג ללא ו. במח' שד"ל: 'וְנִמְתָּ'. אֶתְאֶפֶק. במח'
נירנברג: 'אֶתְאֶפֶק'. הַבָּדִים נִגְנְזוּ. כ"ה נראה נכון.
בנוב"ר: 'הַבָּדִים נִגְנְזוּ'. במח' נירנברג, ראש"ך, קד"ן,
עה"ב, אשכנז וגולד': 'נִגְנְזוּ'. בֵּין-הַפְּרוּכוֹת. כ"ה
בנוב"ר ועה"ב. בראש"ך ומקצת אשכנז: 'מִבֵּין'. במח'
נירנברג, גולד' ומקצת אשכנז: 'מִבֵּין'. בְּמִן או: 'עם'.
הַפְּרוּכוֹת. כ"ה במח' שד"ל, גולד' ועוד, וכן נראה
נכון ע"פ המכלול, דף קסא ע"א. במח' רמ"ו ובולוניא: 'הַפְּרוּכוֹת'. בכ"י ומקצת

מְהִלְכוֹת אַרְבָּעִים יְסוּד עַד־תְּהוֹם מְלַחְכוֹת:
 קָדַשׁ הַקָּדָשִׁים מִכְּתִי קָדַשׁ בְּיָדוֹ וְשַׁחַת וְהִילַחַת אֶהְלִי שְׂדֵדוֹ.
 אָכָה כַּף אֶל־כַּף הַשְּׂמֵעֶת בְּהִידָד:
 צְפִירַת תְּפֹאֲרֶתָךְ נִתְּנָה בְיַד־צָר. כָּל־כְּלִי חֲמֻדַת אֹוִי עִם־
 הָאוֹצָר. וְלֶךְ הַכַּח וְהַגְּבוּרָה וְנָמוּ עֲצָר:
 פְּנֵי הַפְּסָא אָז אֶפְלוּ וְגִבְהֵי שָׁמַיִם לְקַדְרוֹת הַשְּׁפֵלוּ יָכִין וּבָעוּ
 לְהִשְׁתַּבֵּר כְּנַפְלוּ:
 עֲשֶׂרֶת שְׁלַחְנוֹת זָהָב שָׁלְלוּ וְלַעֲזָרְכֵיהֶם נָמוּ אֵיִה אֲדוֹן אֶלּוּ.

מקורות ומקבילות

סוף עמ' שני; סודי חיי ח"א, אות ס, ד"ה והנה אין. ראו
 צבלי יומא, דף עז ע"א, 'אילמלא לא נלטנו גהלים וכו'; ויק"ר
 פ"א כו, ס"א ח. נודד. ע"פ איכ"א, א. ו. והילנת. ע"פ ישע'
 כב, ד; מד"ז איכ"א (צוה), פ"א א, ס"א ז, 'צלותה שעה קרא
 אצלי; מדת"ה מ' קל, ס"א ג, 'ומצבים עמהם הקצ"ה'. אהלי
 שודד. ע"פ ירמ' י, כ. אכה כף אל כף. ע"פ יחז' כה, כב;
 פסכ"צ פ"א כה, ד"ה ד"ה על נהרות צבלי; מדת"ה מ' קל,
 ס"א ג. צהידד. ע"פ ישע' טז, ט ורש"י. לפירת תפארתך.
 ע"פ ישע' כה, ה; צבלי מגילה, דף טו ע"ג. נתנה יד לך.
 ע"פ תה"ע, ס"א; איכ"א, א. ז. כל כלי חמדת. ע"פ דה"צ
 לו, ה; תוספתא שקלים (ליצרמן), פ"ג, ה' יח; צמד"ר פ"א טו,
 ס"א יג. איווי - מקדש. ע"פ תה"ק, יג. עס האולר. ע"פ
 מ"א יד, כו; דה"צ לו, יח. ולך הכה והגבורה. ע"פ דה"א
 כט, יב; מדת"ה מ' קל, ס"א ג. ונמו עלר. ראו צבלי צרכות,
 דף לב ע"א. פני הכסא. ע"פ אי"ו כו, ט. אז אפלו. ראו
 ישע' ג, ג; עמו"ה, כ; לפ"א, טו; איכ"ר פ"א, א, ס"א א, 'מכזה
 את הפנסין' וכו'. וננהי שמים. ע"פ ישע' נה, ט; אי"ו יא, ח.
 שמים לקדרות הושפלו. ע"פ ישע' ג, ג; צבלי צרכות, דף נט
 ע"א; אסת"ר פ"א ז, ס"א יג. יכין ונענו. ע"פ מ"א ז, כה;
 דה"צ ג, ח. להשתבר כנפלו. ע"פ מ"צ כה, יג. עשרת
 שולחנות. ע"פ דה"צ ד, ח. וזכ שולו. ע"פ מ"צ כה, טו; זכ'
 צ, יב. ולעזרכיהם. ע"פ שמו"מ, כג; ויק' כד, ז; נחמ"י, ל.
 נמו איה אדון. ע"פ תה"מ, ד; עט, י.

ח"ג והערות

אשכנז: 'הפרכת', בלשון יחיד. בְּדָבִיר. במח' נירנברג
 וגולד': 'בְּדָבִיר. אַרְבָּעִים יְסוּד. כ"ה בנוב"ר ועה"ב.
 במח' נירנברג, מחו"ו, ראש"ך, קד"ץ, אשכנז וגולד':
 'אַרְבָּעִים יְסוּד. יְסוּד. במח' שד"ל בסוגריים: 'יסודות'.
 מִכְּתִי קָדַשׁ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, כ"ה, נירנברג,
 ראש"ך, קד"ץ, עה"ב, גולד' ומקצת אשכנז. במחוי
 ומקצת אשכנז: 'מִכְּתִי קָדַשׁ. במח' שד"ל: 'מִכְּתִי קָדַשׁ'
 ונ"א בסוגריים: 'מִכְּתִי'. בְּיָדוֹ. כ"ה בנוב"ר ומחוי.
 במח' נירנברג, אשכנז וגולד': 'בְּיָדוֹ'. בראש"ך, קד"ץ
 ונ"א בשד"ל: 'בְּיָדוֹ'. וְשַׁחַת. במח' נירנברג: 'שַׁחַת',
 ללא ו. באשכנז: 'שַׁחַת'. אָכָה כַּף. כ"ה בנוב"ר ומחוי.
 במח' נירנברג, קד"ץ, עה"ב, אשכנז וגולד': 'עָנְמַת אָכָה
 כַּף. הַשְּׂמֵעֶת בְּהִידָד. במח' נירנברג, עה"ב, קד"ץ,
 גולד' ומקצת אשכנז: 'שַׁאֲנֵת הִידָד. במחוי: 'שַׁאֲנֵת',
 ללא ו. במקצת אשכנז: 'שַׁאֲנֵת'. תְּפֹאֲרֶתָךְ. במח'
 נירנברג ואשכנז: 'תְּפֹאֲרֶתָךְ'. נִתְּנָה בְיָדוֹ. כ"ה בנוב"ר
 ומחוי. במח' נירנברג, אשכנז וגולד': 'נִתְּנָה בְיָדוֹ'. כְּלִי
 חֲמֻדַת. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל ונירנברג. במח' רמ"ו
 וגולד': 'כְּלִי חֲמֻדַת, לֶשׁוֹן רַבִּים. חֲמֻדַת אֹוִי. כ"ה
 בנוב"ר וגולד'. במח' נירנברג, ראש"ך, מחוי ואשכנז:
 'חֲמֻדַת אֹוִי. אֹוִי. במח' נירנברג: 'אֹוִי. בכ"י: 'אֹוִי'.
 עִם־הָאוֹצָר. כ"ה בנוב"ר, במח' נירנברג, מחוי, קד"ץ
 וגולד'. ע"י בעה"ב, תחילת עמ' 278, ובהערות המהדיר
 מס' 66, שנראה שניקד 'עם האוצר', בקמץ. באשכנז

וכמה כ"י: 'בית האוצר', וכן נראה מראש"ך. וְנָמוּ עֲצָר. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, נירנברג, מחוי וגולד'. במח'
 שד"ל: 'וְנָמוּ עֲצָר. בראש"ך וחלק מאשכנז: 'וְנָמוּ עֲצָר. אֶפְלוּ. בכ"י: 'עָנְמַת אֶפְלוּ. וְנָמוּ עֲצָר. מעה"ב נראה
 שתיבת וְנָמוּ אינה בנוסחו. כְּנַפְלוּ. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו ונירנברג: 'כְּנַפְלוּ. עֲשֶׂרֶת
 שְׁלַחְנוֹת. במח' נירנברג, עה"ב, גולד' והרבה אשכנז: 'עֲשֶׂרֶת שְׁלַחְנוֹת. בראש"ך, קד"ץ ושאר אשכנז: 'עֲשֶׂרֶת
 שְׁלַחְנוֹת. זָהָב. כ"ה בנוב"ר, מחוי וכן נראה מעה"ב. במח' נירנברג, ראש"ך, קד"ץ, אשכנז וגולד': 'אֹוִי. שְׁלָלוּ.
 במח' נירנברג, מחוי, ראש"ך, קד"ץ ומקצת אשכנז: 'שְׁלָלוּ, ניקוד זה הוא על דרך הפועל הפשוט, על דרך

לְאוֹצֵר שְׁנַעַר לְקִדְשֵׁי הַנְּחִלוֹ:

שְׁרָפִים עוֹמְדִים נָעוּ מִמַּעַמְד־כְּנִהְרִסוּ מְכוֹנֹת מִתּוֹךְ מַחְמַד־

וְזָרִים קָרְאוּ יְמֵי הַשְּׁמַד:

נְחֻשֶׁת יָם וַעֲשָׂרָה כִּיּוֹרוֹת־נִתְּנוּ לִבְלֹ וְהִנֵּם שְׁבוּרוֹת־וְשָׁנֵי

הַמְּאוֹרוֹת מֵאֹז קְדוֹרוֹת:

מַעֲשֵׂה הָאוֹפְנִים אֲשֶׁר בַּמְּרַכְבָּה־כְּהוֹרְדוּ לְאֶרֶץ זֶהַר הַרְקִיעַ

כְּבָה־חוֹלֵשׁ עַל־גּוֹיִם לְפָנֵי מְכַרְוֵבִים בָּא:

לוֹיֹת הַמּוֹרֵד מֵעַת רְדָדו־הַטְּלָלִים עוֹד לְבִרְכָה לֹא יִרְדּו־

בְּלִבָּם רְעִים מֵעַל בְּמַתִּי עֵב דָּדוֹ:

מקורות ומקבילות

לְאוֹצֵר שְׁנַעַר. ע"פ מ"ב כה, וי"ח; ירמ' נב, ח"כ; דני' א, ב. שְׁנַעַר - צבל. ע"פ צ"י י, ה; צ"ר פ"א א, ס"ד. שְׁרָפִים עוֹמְדִים. ע"פ ישע' ו, ב. מְכוֹנֹת. ע"פ מ"א ז, כו. מִתּוֹךְ מַחְמַד. ע"פ יחז' כד, כ"א. וְזָרִים. ע"פ ישע' ס"א, ה; ירמ' נ"א, נ"א; הוש' ז, ט. קָרְאוּ יְמֵי הַשְּׁמַד. ע"פ תה' פג, ה; מתי"ג (וורש"א), פ"ב שופטים, ס"ו טו; מתי"ה מ"ו סז, ס"א א. נַחֲשֵׁת יָם. ע"פ מ"ב כה, יג. וַעֲשָׂרָה כִּיּוֹרוֹת. ע"פ מ"א ז, לח. נִתְּנוּ לִבְלֹ. ע"פ דני' א, ב; עזר' א, ז. לְבֹל - חליל של צבל. ע"פ ישע' מו, א ורש"י; ירמ' ג, ב. וְהִנֵּם שְׁבוּרוֹת. ע"פ פדר"ך נספח ב, פרשה אחרת, ד"ה זש"ה, 'הפכו כל כלי בית המקדש ושברו אותם'; ע"פ ח"ג, דף 278, צ"ס אגדה. וְשָׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת מֵאֹז קְדוֹרוֹת. ע"פ יחז' לב, ז; יוא' ב, י; איכ"ר פ"א א, ס"א א; ילקו"ש ישע' רמז חכב. מַעֲשֵׂה הָאוֹפְנִים אֲשֶׁר בַּמְּרַכְבָּה. ע"פ מ"א ז, לג. זֶהַר הַרְקִיעַ כְּבָה. ע"פ ישע' ג, ג; יוא' ב, י; צבלי צרכות, דף נט, סוף ע"א. חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם. ע"פ ישע' יד, יב; צבלי שבת, דף קטז ע"ג. לְפָנֵי מְכַרְוֵבִים כָּא. ראו סע"ר פ"א כה, י"ח ש"ס נצוה"ל להיכל. לוֹיֹת הַמּוֹרֵד. ע"פ מ"א ז, כט. הַטְּלָלִים עוֹד לְבִרְכָה לֹא יִרְדּוּ. ע"פ צבלי ב"ב, דף כה ע"ב, 'מיום שחרב בית המקדש אין הגשמים יורדו מאלוה טו"ב'; תענית, דף יט ע"ב. צַלְצַם רְעִים. ע"פ תה' קמ, ג; קה"ר פ"א ה, ס"ג, 'חושבים רעות צלצם' וכו'. מֵעַל גַּמְתִּי עב. ע"פ ישע' יד, יד. דָּדוֹ. ע"פ מנשי' שבת פ"ה, מ"ב.

ח"ג והערות

השלמים. בגולד' ומקצת אשכנז: 'שול'ו, ניקוד זה הוא פועל מפעלי הכפל, שלל על דרך בנין המרובע, ראו ישפה לנאמנים בלוח הפעלים (עמ' יג) סוף הע' ו, בלוי' חן בסוף הכפולים, שער ה' פרק ז' (דף סב ע"ב), מכלול דף קכח ע"א והבנת המקרא לר"י, בר' מט, כג. והשווה לעיל קינת איכה ישבה חבצלת השרון, בית ג, הערה ד"ה ידוממתי, על ענין ניקודו, ולקמן בקינה זו, בית כ, ד"ה יזש"ו. לְאוֹצֵר שְׁנַעַר. במח' נירנברג וגולד': 'לְאוֹצְרוֹת שְׁנַעַר'. לקדשים הַנְּחִלוֹ. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג ומחז"ו. בקד"ן, אשכנז וגולד': 'לקדשים כְּהִנְחִלוֹ. מִתּוֹךְ מַחְמַד. כ"ה בנוב"ר, מח' נירנברג, מחז"ו, גולד' והרבה אשכנז. בראש"ך ומקצת אשכנז: 'מבית מחמד'. וְזָרִים קָרְאוּ. כ"ה בנוב"ר, ראש"ך, גולד' ומקצת אשכנז. במח' נירנברג ומקצת אשכנז: וְזָרִים קָרְאוּ, או: וְזָרִים קָרְאוּ. במחז"ו: וְקָרְאוּ וְזָרִים. נִתְּנוּ לִבְלֹ. במח' נירנברג, עה"ב, אשכנז וגולד': 'נְתַמְסְרוּ לִבְלֹ. בראש"ך, קד"ן ומקצת כ"י: 'נְתַמְסְרוּ לִבְלֹ. וְשָׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת מֵאֹז קְדוֹרוֹת. כ"ה בנוב"ר וגולד'. במח' נירנברג: 'מֵאֹז קְדָדוּ שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת. בכ"י תיבת 'מֵאֹז' איננה. כְּהוֹרְדוּ. במח' שד"ל: 'כְּהוֹרְרוּ, ובסוגריים: 'הוֹרְדוּ. הַרְקִיעַ כְּבָה. במח' רמ"ו: 'הַרְקִיעַ כְּבָה? חוֹלֵשׁ. נ"א במח' שד"ל: 'חֻלְשֵׁי. מְכַרְוֵבִים כָּא. במח' רס"ד-רס"ה ללא תיבת 'כָּא'. במח' נירנברג וגולד': 'כְּרוֹבִים כָּא. במחז"ו: 'לְפָנֵים מְכַרְוֵבִים. מעת רְדָדוּ. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה, כ"י, עה"ב ונוסח כ"י ראשון במחז"ו. במח' נירנברג, כ"י אחד של מחז"ו, ראש"ך, קד"ן, מע"צ, אשכנז, גולד' ושד"ל: מעת הוֹרְדוּ. הַטְּלָלִים. במח' נירנברג: 'הַטְּלָלִים. לֹא יִרְדּוּ. כ"ה במח' בולוניה, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו ונירנברג: 'לֹא יִרְדּוּ. צַלְצַם רְעִים. כ"ה בנוב"ר וקד"ן בנוסח א. בכ"י: 'צַלְצַם רְעִים. במח' נירנברג, מחז"ו, ראש"ך, עה"ב, קד"ן נוסח ב, מע"צ, אשכנז וגולד': 'צַלְצַם רְעִים. מֵעַל בַּמַּתִּי. במח' נירנברג וגולד': 'עַל בַּמַּתִּי. עַב דָּדוּ. כ"ה

כָּל-כְּלֵי הַכֶּסֶף וְכָלֵי הַזָּהָב. קִצְצוּ וְשִׂסּוּ מִבֵּית הַלְהָב. כְּצֹאת
הַהֲדָר שְׁחָחוּ עֲזָרֵי רְהָב:

יוֹם אֲשֶׁר נִקְרָא מְהוּמָה וּמְבוּכָה. לְהִקָּת מְלֹאכִים כְּאִשָּׁה
מְצָרָה נְבוּכָה. דְּבוּר פֶּתַח וְעֵנּוּ אַחֲרָיו אֵיכָה:

טָס עֲמוּנֵי וּמוֹאָבֵי וְהוֹצִיאוּ הַכְּרוּבִים. וּבְכַלִּיבָה הָיוּ אוֹתָם
מְסוּבָבִים. הִנֵּה כְּכָל-הַגּוֹיִם בַּיִת יְהוּדָה חֲשׂוּבִים:

חֵיל שְׂרָפֵי מַעַל חָלְף מְגֻדְלָתוֹ. וְאֵל אֲדִיר שְׁמוֹ לֹא-אָבָה
תְּהַלְתּוֹ. לְגַלִּים כְּהוֹשֵׁם בַּיִת תִּפְלָתוֹ:

מקורות ומקבילות

כל כלי הכסף וכלי הזהב. ע"פ מ"ג כה, טו. קוללו. ע"פ מ"ג יח, טז. וזוסו. ע"פ ישע' מז, כג. כללאת ההדר. ע"פ איכ' א, ה; ו; פסר"ב פי' כט, 'זה הקב"ה' וכו'. שחחו עוזרי רהב. ע"פ אי"ו ט, יג. יוס... מהומה ומנוכה. ע"פ ישע' כב, ה; איכ"ר פתיח, סי' כד; ילקו"ש ישע', רמז חכא. להקת מלאכים וכו'. ע"פ ש"א יט, כ; מדת"ה מז' כ, סי' ג, 'יוס שאפילו מלאכי השרת יראים' וכו'; ילקו"ש תה', רמז תרפ. כאשה מלרה. ע"פ ירמ' מז, מא; פדר"ך, נספח' ה, ד"ה קול לופוך, 'אלו מלאכי השרת שהם היו חללים'. נבוכה. ע"פ שמו' יד, ג; אכ"ג טו. דבור פתח וכו'. ע"פ ישע' כב, יב; מד"ז איכ' (צובר), נוסח ב, פ"א, סי' ג, 'מייד פתח הקב"ה ואמר' וכו'; ילקו"ש איכ', רמז תחרט. טס עמוני ומואבי וכו' מסובבים וכו'. ע"פ איכ"ר פתיח, סי' ט; פדר"ך פי' יט, סי' א. הכרוצים. ע"פ שמו' כה, כ. הנה ככל הגוים וכו'. יחז' כה, ח. חשוים. ע"פ דב' ח, כ; יחז' כ, לב. חיל וכו' חלף מגדלתו. ע"פ איכ"ר (צובר), פ"א, סי' ב, '...חילף שרים של מעלה' וכו'. שרפי מעל. ע"פ ישע' ו, ב. ואל אדיר שמו. ע"פ ש"א ד, ה; תה' ח, ב. לא אנה תהלתו. ע"פ ישע' כב, ד; איכ"ר פתיח, סי' כד, 'ויחזיק הן ל'. לגלים כהושם. ע"פ ירמ' ט, י. בית תפלתו. ע"פ ישע' נז, ז.

ח"ג והערות

בכ"י, מח' נירנברג, ראש"ך, נוסח א' בקד"ץ, מחו"ו, גולד', מע"צ ומקצת אשכנז. במח' רמ"ו, בולוניא, שד"ל, נוסח ב' בקד"ץ: 'עב רדו'. קצצו. במח' נירנברג: 'כלו'. ו'שסו. כן מנוקד בנוב"ר, מח' נירנברג ומקצת אשכנז, והוא פועל עבר משורש 'שסה'. במע"צ, גולד' ומקצת אשכנז: 'שסו', השי"ן בחולם, על דרך זימרהוה ו'רבו', ברי' מט, כג, ע"ש ברש"י, רד"ק, בפי' שד"ל ובמכלול דף קנח ע"א, משורש 'שסס' וע"ש בהבנת המקרא לרז"ה. השוו לעיל בית ע', ד"ה 'שלו'. במחוי"ו: 'זשרפו'. כְּצֹאת ההדר. במח' נירנברג, קד"ץ, כ"י ומקצת אשכנז: 'כְּצֹאת ההדר'. ההדר. במח' שד"ל בסוגריים: 'מך ההדר'. ההדר שחחו. במח' נירנברג ומקצת כ"י: 'ההדר מך ההיקל שחחו'. שְׁחָחוּ. בראש"ך: 'שחחוהו'. בפי' מח' נירנברג: 'שחו'. מצרה נבוכה. במח' רס"ד-רס"ה: 'מצרה נבוכה'. בכ"י, מע"צ, גולד' ומקצת אשכנז: 'נבוכה'. במח' נירנברג: 'מצרה נבוכה'. דבור פתח. במחוי"ו: 'דבור פתח אל', וכן נוסף בסוגריים במח' שד"ל. טָס עֲמוּנֵי וּמוֹאָבֵי. במקצת אשכנז: 'טסו עמונים ומואבים'. עֲמוּנֵי וּמוֹאָבֵי וכו' אוֹתָם מְסוּבָבִים. בתוס' מ"ק, דף כו ע"ב, ד"ה בכליכה גרסו: 'עמון ומואב הוציאו את הכרוכים וכליכה היו בס מסובבים, ע"ש. ומואָבֵי. כ"ה במח' רס"ד-רס"ה, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו, בולוניא ונירנברג: 'זמואָבֵי. היו אוֹתָם. במחוי"ו, מע"צ, ומקצת אשכנז: 'היו כָּם, וכ"ה בני"א אצל שד"ל. הנה ככל. נ"א במח' שד"ל: 'צפצו הנה ככל'. שרפי מעל. בעד"ב, גולד', מע"צ ומקצת אשכנז: 'שרפי מעלה'. במחוי"ו, מקצת אשכנז ומקצת כ"י: 'שרפי קדשי'. וְאֵל אֲדִיר. במח' נירנברג: 'אל אדיר'. כְּהוֹשֵׁם. בקד"ץ ומקצת אשכנז: 'הושם', ללא כ"ף. במע"צ ומקצת אשכנז: 'כהושם'. בית תפלתו. במח' נירנברג, מע"צ, גולד', מקצת אשכנז ונ"א במח' שד"ל: 'בית תפלתו'.

הוציאו את הכרוכים וכליכה היו בס מסובבים, ע"ש. ומואָבֵי. כ"ה במח' רס"ד-רס"ה, שד"ל וגולד'. במח' רמ"ו, בולוניא ונירנברג: 'זמואָבֵי. היו אוֹתָם. במחוי"ו, מע"צ, ומקצת אשכנז: 'היו כָּם, וכ"ה בני"א אצל שד"ל. הנה ככל. נ"א במח' שד"ל: 'צפצו הנה ככל'. שרפי מעל. בעד"ב, גולד', מע"צ ומקצת אשכנז: 'שרפי מעלה'. במחוי"ו, מקצת אשכנז ומקצת כ"י: 'שרפי קדשי'. וְאֵל אֲדִיר. במח' נירנברג: 'אל אדיר'. כְּהוֹשֵׁם. בקד"ץ ומקצת אשכנז: 'הושם', ללא כ"ף. במע"צ ומקצת אשכנז: 'כהושם'. בית תפלתו. במח' נירנברג, מע"צ, גולד', מקצת אשכנז ונ"א במח' שד"ל: 'בית תפלתו'.

זְמָרֵי שַׁחַק הוֹחֲשׂוּ מִנְעָם. וְגַם מֵה־לָּכֶם פֶּה אֵין הַיּוֹם טַעַם.
מֵה־תִּקְלָסוֹן מֶלֶךְ בְּשַׁעַת הַזֵּעַם:
וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם נִשְׁחָטִים. וְעַל־מַחְלָקוֹתָם עֹמְדוֹ
אֶסְטְרָטִיּוֹטִים. וְגַמוּ אֵיךְ מֶלֶךְ אָסוּר בְּרֵהָטִים:
הַכֹּלִים הַמְשַׁמְשִׁים בְּשִׁבֵי הוֹלְכִים. וְהַשָּׂרִים וְהַסְּגָנִים בְּכָבֵל
מְשׁוּכִים. וְתַמּוֹר בְּדִים שֶׁק חָגְרוּ מִלְאָכִים:
דָּן עִם נָבו וּפְקַח עֵינָיו. וְהִגֵּה מִיכָאֵל מֵהִלֵּךְ לְפָנָיו. וְהַשָּׂרִים
הַלְכִים כַּעֲבָדִים חָזִם בְּעֵינָיו:

מקורות ומקבילות

זמרי שחק. ע"פ או"י לה, ז; מתע"ד פ' יד, פ"א, 'מלאכי שרת נקראו ממרים'. **הוחשו מנעם.** ע"פ איכ"ר פתיח, ס' כד, '...לומר שירא לפני הקב"ה ולא הניח'. **מה לכס פה.** ע"פ יש"כ כב, טז. **מה תקלסון מלך וכו'.** ע"פ מס' דרכ"א, פ' המינין, סוף הל' לא; צבלי זכיות, דף ז ע"א. **נשעת הזעם.** ע"פ יש"כ כו, כ. **והכהנים על משמרותם.** ע"פ יחו"מ, מ, מה. **נשחטים.** ע"פ מד"א (צובר) דב', פ"א, פ"א, 'שמונים אלף פרחי כהונה והרגו עליו; איכ"ר פתיח, ס' כג. ראו צבלי גיטין, דף ט ע"ב. **ועל מחלקותם עמדו.** ע"פ דה"צ לה, י. **וגמו איה מלך.** ע"פ תה"י מז, ד; מדת"ה מז' קיט, ס' ח. **מלך אסור כהנים.** ש"ש ז, ו; ויק"ר פ' לא, לז; ש"ר פ' ז, ס' ו. **הכלים המשמשים.** ראו משגי' יומא פ"ז, מ"ה, 'משמש בשמנה כלים; ויק"ר (מרגליות), פ' לו, פ' י. **נשני הולכים.** ע"פ דה"צ לו, ז-יח. ראו צבלי מגילה, דף יב ע"א, 'שלגש בגדי כהונה'. **והשרים והסגנים.** ע"פ עז"ר, ט, ב. **ככלל משוכים.** אסת"ר פ' ג, ס' ה. ראו פסו"ו ויק"ר, דף יט ע"ב, 'והס רתוקות נחשת וצחלי'. **ותמור בדים.** יחו"ט, ב"ג; מד"א (צובר) שמי, פ' כה, פ"ג, 'מלאך לבוש הצדים'. **שק חגרו מלאכים.** ע"פ יש"כ כב, יב; צבלי חגיגה, דף ה ע"ב, 'שאי חרבן בית המקדש'. ראו מד"ז איכ' (צובר), פ' א, ס' כו. **ופקח עיניו.** כמו: צר' כה, יט; מ"ז ו, ח. **והגה מיכאל מהלך לפניו.** ע"פ מדת"ג פ' וישב, ס' טו, '...מה עשה מיכאל? יד ואלה צסוסו, והכניסו לקודש הקדשים; מד"ז איכ' (צובר), נוסח ב, פ' א, ס' ד. **והשרים.** ע"פ דני' ג, יג; כה' צ"ר פ' סג, ס' יד. **הולכים כעבדים.** ע"פ קה"י ז, חזם **בעיניו.** ראו פס"ב פ' לה, 'בשעה שראה גבולדלר וכו' מדעטו כל איבריו'.

ח"ג והערות

זמרי שחק. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו וכ"י: זמרי שחק. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד: זמרי שחק. הוחשו מנעם. במע"צ, אשכנז וגולד: יחשו מנעם. תקלסון מלך. במח' נירנברג: תקלסון למלך. במע"צ, אשכנז וגולד: תקלסון למלך. והכהנים על. במח' נירנברג, מחו"ז, עה"ב, מע"צ ואשכנז: והכהנים והלויים על. מחלקותם עמדו. כ"ה בנוב"ר ומחוי, ללא תיבת 'שעטת'. במח' נירנברג, ראש"ך, קד"ץ, עה"ב, מע"צ, אשכנז וגולד: 'מחלקותם עמדו שעטת. אסטריטיוטים. כ"ה במח' שר"ל. במח' רמ"ו ובולוניה: אסטריטיוטים. במח' נירנברג: אסטריטיוטיין. בחלק מאשכנז: אסטריטיוטים. בגולד: 'אסטריטיוטים. הכלים המשמשים. במע"צ, אשכנז, גולד, והרבה כ"י: הכלים והמשמשים. בכ"ב משובים. כ"ה במח' רמ"ו ובולוניה. במח' רס"ד-רס"ה, שר"ל, נירנברג וגולד: 'בכ"ב משובים. במחוי: 'בכ"ב משובים. בדים. כ"י: 'בדים שם. שק חגרו. במח' נירנברג: 'שקים חגרו. כ"י וקד"ץ: 'חגרו שקים. בראש"ך: 'חגרו שקי. דן עם נבו. כ"ה בגולד: בשם מח' רומי ונוסח העיקרי בשר"ל. במח' נירנברג, עה"ב, ראש"ך, קד"ץ, מע"צ, אשכנז וגולד: דן לביא. כ"י ומחוי: דן נבו, ללא תיבת 'עם'. מכאן ועד סוף הקינה חסר במח' רמ"ו ובולוניה. והשרים. במח' נירנברג וגולד: 'ושרים. חזם בעיניו. כ"ה בגולד: בשם מח' רומי ונוסח העיקרי של שר"ל. במח' נירנברג, מחוי, מע"צ, אשכנז וגולד: 'חזו המוניו. כ"י: 'חזם בעיניו'.

גִּאֲוָה עֹטָה וְכַבֵּה הַמְּנוּרָה. וְנִטָּה יְדוֹ אֶל־אֵל הַנוֹרָא. וְעֲרֵעַר
שְׁבַעַה מַלְּהָאִירָה:

בְּשֹׁאֲנוּ כְּאִירֵיהּ בְּדַבִּיר בֵּל. בְּרַח דּוּדֵי כְּעַל מַת מַתְאֲבֵל.
פְּקֻדוֹן הַרוּחֹת בּוּ בַלִּילָה לֹא־קִבֵּל:

אָמַר לְמַשְׁחִיתִים חֲמַתִּי הַתְּכַתִּי. אֶת־יְדֹדוֹת נַפְשִׁי בְּיַדְכֶם תַּתִּי.
עֹזְבֹתִי אֶת־בֵּיתִי וְנַחֲלָתִי נִטְשָׁתִי:

ח"ג והערות

וְכַבֵּה הַמְּנוּרָה. כ"ה בכ"י, מח' נירנברג, מחו"ו, עה"ב, אשכנז וגולד'. במח' שד"ל ומע"צ: וְכַבֵּה הַמְּנוּרָה. אֶל־אֵל הַנוֹרָא. כ"ה בכ"י, גולד' בשם מח' רומי ועוד כ"י, נוסח העיקרי של שד"ל ועה"ב. במח"ו, ראש"ך, מע"צ, אשכנז וגולד': אֶל־אֵל הַמְּנוּרָא. במח' נירנברג: אֶל־הַמְּנוּרָה. וְעֲרֵעַר שְׁבַעַה מַלְּהָאִירָה. כ"ה בכ"י, גולד' בשם מח' רומי ונוסח העיקרי של שד"ל. במח' נירנברג, עה"ב, מחו"ו, ראש"ך, מע"צ, אשכנז וגולד': וְעֲרֵעַר אֶת־אִירֵיהּ אֶת־בֵּיתִי. בכ"י: בְּשֹׁאֲנוּ. במח"ו: וְעֲרֵעַר אֶת־אִירֵיהּ. כ"ה בכ"י ומח' שד"ל. בשאר הנוסחאות: בְּשֹׁאֲנוּ, או: בְּדַבִּיר. כן מנוקד בכ"י, מח' שד"ל, מע"צ ומקצת אשכנז. במח' נירנברג, גולד' ושאר אשכנז: בְּדַבִּיר בֵּל. כ"ה בכ"י, מח' נירנברג ושאר הנוסחאות, ללא תיבת 'חיל'. במח' שד"ל וגולד' בשם מח' רומי: בְּדַבִּיר חֵיל בֵּל. כְּעַל מַת. בקצת אשכנז: וְעֲרֵעַל מַת. פְּקֻדוֹן. כ"ה במח' שד"ל. במח' נירנברג וגולד': פְּקֻדוֹן. בְּיַדְכֶם תַּתִּי.

מקורות ומקבילות

גאווה עטה. ע"פ מכד"י בשלה, מס' דשירה, פ"ג, צמח שנתגאה, ע"פ ישע' יד, יג; צבלי חולין, דף פט ע"א. וכנה המנורה. ראו לה"מ, פנחס בן יאיר, עמ' 476, זמיון שכנו הנרות מתגברין. ונטה ידו אל אל ע"פ חו" טו, כה; משכ"א פ"ג, י, עמ' 196, ד"ה קשה היא. אל הנורא. ע"פ דב' י, ח. שבעה מלהאירה. ע"פ שמו"א, לו. נשאנו כאריה. ע"פ פ"פ מ"ג, ג; חה"י, ע"ד, ד. נדבירי. ע"פ מ"א ו, טו. גל ע"פ ישע' מו, א ורש"י. נח דודי. ע"פ שם"ש, ח; יד; ילקו"ש שם"ש, רמז תקל"ד, ד"ה כרס היה לשלמה. כעל מת מתאבל. ע"פ ש"צ יד, ב; ישע' כב, יב; איכ"ר פ"ג, א, ס"א, "...והוא מתאבל וכו'". חמתי התכתי. ע"פ ירמ' ז, כ; יח, כ; לג; דה"צ לד, כה. את ידידות נפשי. ע"פ ירמ' יב, ז; חה"י פד, ב; מחט"ד פ"ג, לג, פ"ג; צבלי מנחות, דף נג ע"ב. נידכס תתי. ע"פ דה"צ כה, ט. עזבתי את ביתי וכו'. ע"פ ירמ' יב, ז; ספרי דב', פ"ג, שיה, ס"י טו; פדר"ך, נספח' ה, ד"ה קול לופיק. ומחלתי נטשתי. ע"פ דב' לב, ט; מ"ב כא, יד; ילקו"ש חה"י, רמז תרג.

תתי. כ"ה בכ"י, נוסח העיקרי של שד"ל וגולד' בשם מח' רומי. במח' נירנברג: בְּכַף אוֹיֵב נַתִּיתִי. עֹזְבֹתִי אֶת־בֵּיתִי. בראש"ך: עֹזֵב אֶת־בֵּיתִי. ולפ"ז כנראה הסוף: וְנַחֲלָתִי נִטְשָׁתִי. וְנַחֲלָתִי נִטְשָׁתִי. במח' נירנברג, מחו"ו ואשכנז: וְנַחֲלָתִי נִטְשָׁתִי. בכ"י דף 178 נוסף בקטע בפני עצמו כסיום קינה זו באותיות קטנות: לְמָה לְנַצַּח תִּשְׁבַּחְנוּ \ תִּשְׁבַּחְנוּ לְנַצַּח לְמָה אֱלֹהִים עַל־הַשָּׁמַיִם רֹמָה \ וְרַע אֹהֲבֵיהּ לְרֹמָמָה \ הַבָּאִים מֵאַרְס נְהַרְיָמָה \ וְנִתְּנִים לְקֻלּוֹן וְלַחֲרָפָה וְלִכְלָמָה \ עַד תִּשְׁקִיף וְתִרְאֵהוּ מִשְׁמַיָּמָה.

לפי מנהג ק"ק רומה אומרים את ארבעת החרוזים הראשונים ושני האחרונים בלבד.
אֵשׁ תּוֹקֵד בְּקִרְבִּי בְּעֵלוֹתַי עַל-לְבִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם:
וְקִינִים אֶעֱיֶרֶה לְמַעַן אֲזַכִּירָהּ בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם:

אֲזַ יִשְׁיֶר-מִשְׁהָ שִׁיר לֹא-יִנָּשֶׂה. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם
וַיִּקְוֶנָּה יִרְמְיָהוּ וְנִהְיָ נְהִי נְהִיָּה. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם
בֵּיתִי הִתְכַּוְּנָה וְשָׁכַן הָעָנָן. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם
וַחֲמַת אֵל שָׁכְנָה עָלַי כַּעֲנָנָה. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם
גַּלְיָ יָם רָמוּ וַכַּחוּמָּה קָמוּ. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם
זְדוּנִים שָׁטְפוּ עַל-רֵאשֵׁי צְפוּ. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם
רְגֵן שָׁמַיִם וּמַצּוֹר יָזוּבוּ מַיִם. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם
לְעֵנָה וּמְרוֹרִים וְהַמַּיִם מְאָרְרִים. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם

מקורות ומקבילות

אש תוקד בקרבי. ע"פ ישע' סה, ה; תה' לג, ד; שו"ת הלכות קטנות, ח"ב, ס' קלט. פיוט זה בנוי ע"פ מד' איכ' זוטא, פ"א, ס' יט "...משה מקלסס צמי יתן וכו', וירמיה אמר מי יתן (ת, כג) וכו', וכשילאו ממלכים אמר משה וכו', וכשילאו ישראל מירושלים' וכו'. בעלותי על לבי. ע"פ יחז' יד, ד. זלאתי ממלכים. ע"פ שמו' יג, ה; תה' קיד, א. וקינים. ע"פ יחז' ב, י. וקינים אעירה. ע"פ ישע' טו, ה. אעירה. ע"פ תה' ז, ט. אזכירה. ע"פ תה' מה, יא. זלאתי מירושלים. ע"פ מ"צ כד, יד. אז שיר משה. שמו' טו, א. לא ינשה. ע"פ ישע' מד, כח ורש"י. ויקוץ ירמיה. ע"פ דה"צ לה, כה. ונהה נהי נהיה. מוכ' ב, ד. ביתי התכונן ושכן הענן. ע"פ צמ' טו, טו. ביתי התכונן. ע"פ מש' כד, ג. התכונן. ע"פ ישע' נד, יד. ושכן הענן. ע"פ שמו' מ, לה. וחמת אל. ע"פ מ"צ כב, ה; ירמ' ז, כ. שכנה עלי כעננה. ע"פ חו' ג, ה. גלי ים רמו. ע"פ ירמ' ה, כב. וכחומה קמו. ע"פ שמו' יד, כב. זדונים שטפו. ע"פ תה' קד, ה. על ראשי צפו. ע"פ איכ' ג, נד. רגן שמים. ע"פ תה' עח, כד. ומצור יזובו מים. ע"פ ישע' מח, כח; תה' עח, כ. לענה ומרורים. ע"פ איכ' ג, טו.

ח"ג והערות

אש תוקד בקרבי. קינה עלומת שם, מוסדת ע"ס א"ב, בתכלאל ע"ח מיוחסת לר' יהודה הלוי, ראו 'שירי הקדש לרבי יהודה הלוי', מהדו' דב ירדן, ירושלים, תשמ"ו, כרך ד, עמ' 1043. נדפסה לראשונה במח' רימיני רפ"א, וע"פ הדפסונה. נמצאת גם במנהג אשכנז, מח' נירנברג, דף 209-210א; גולד', דף קיב, ס' לב; מע"צ 853; בית אב, דף קה ע"א; תכלאל ע"ח חיים, דף פג ע"א. תתת"ס רפ"ד, דף רמב ע"א-רמג. בעלותי. במע"צ, אשכנז, גולד', מח' תתת"ס רפ"ד ובית אב: 'בְּהַעֲלוֹתַי'. בתכלאל ע"ח: 'בְּהַעֲלוֹתַי'. על-לְבִי. בנוסח תימן וספרד: 'לְבָבִי'. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם. בתכלאל ע"ח: 'צֵאתִי' וכן בשורה הבאה, אבל אח"כ שוב 'בְּצֵאתִי'. וְקִינִים אֶעֱיֶרֶה. במח' בולוניה: וְקִינִים אֶעֱיֶרֶה. בהרבה מאשכנז: וְקִינִים לֵאלֹהֵי ו'. בנוסח תימן, ספרד ונ"א בשד"ל: וְקִינֵי אֶעֱיֶרֶה. לְמַעַן אֲזַכִּירָהּ. במח' נירנברג: לְמַעַן אֲזַכִּירָהּ. בנוסח תימן וספרד: יָעַן כִּי אֲזַכִּירָהּ. וְנִהְיָ נְהִי בִּשְׂרָר הַנוֹסְחָאוֹת וכן עיקר, שהרי זה נאמר ע"י מיכ' ולא ע"י ירמ'. בנוב"ר: יָעַן נְהִי לֵאלֹהֵי ו'. בֵּיתִי הִתְכַּוְּנָה בראש"ד: 'בֵּיתִי הִתְכַּוְּנָה', ע"ש. במח' נירנברג: 'בֵּיתִי יָם רָמוּ. במקצת אשכנז, גולד', מח' שד"ל, נוסח תימן וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ. בגולד': וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ, ע"פ תה' קכד, ה. במח' נירנברג: וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ. במח' שד"ל: 'מַיִם וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ וכו"ה בתתת"ס רפ"ד, אלא שהו' בשווא. בתכלאל ע"ח ובית אב: 'מַיִם שָׁטְפוּ'. על-רֵאשֵׁי. בכ"י, נוסח תימן וספרד: 'עָלֵי רֵאשֵׁי'. במע"צ, אשכנז וגולד': וְעַל-רֵאשֵׁי. במח' נירנברג: וְעַל-רֵאשֵׁי? וּמַצּוֹר יָזוּבוּ מַיִם. במח' נירנברג: וּמַצּוֹר הַמַּיִם. בגולד', מקצת אשכנז, נוסח תימן

הכונן. וַחֲמַת אֵל. במח' נירנברג: וַחֲמַת אֵל, ללא ו'. וספרד: יָם רָמוּ. בכ"י יָם קָמוּ? במח' נירנברג: יָם רָמוּ. במח' נירנברג: וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ. במח' שד"ל: 'מַיִם וְזְדוּנִים שָׁטְפוּ וכו"ה בתתת"ס רפ"ד, אלא שהו' בשווא. בתכלאל ע"ח ובית אב: 'מַיִם שָׁטְפוּ'. על-רֵאשֵׁי. בכ"י, נוסח תימן וספרד: 'עָלֵי רֵאשֵׁי'. במע"צ, אשכנז וגולד': וְעַל-רֵאשֵׁי. במח' נירנברג: וְעַל-רֵאשֵׁי? וּמַצּוֹר יָזוּבוּ מַיִם. במח' נירנברג: וּמַצּוֹר הַמַּיִם. בגולד', מקצת אשכנז, נוסח תימן

הַשֶּׁם וְהָעָרֵב. סְבִיבוֹת הַרְחֹרֵב. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם.
 קוֹרָא אֶל-אֶבֶל. עַל גְּהֵרוֹתוֹ בְּבֶל. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם.
 וּמְרֵאָה כְבוֹד יְהוָה. כְּאֵשׁ אֶכְלֶת לְפָנָי. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם.
 וְחָרַב הַלְטוּשָׁה. וְלִטְבַח נְטוּשָׁה. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם.
 זָבַח וּמִנְחָה. וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם.
 סִגְלַת לְאֲרוּחָה. כְּצֵאן לְטַבְחָה. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם.
 חֲגִים וְשִׁבְתוֹת. וּמוֹפְתִים וְאוֹתוֹת. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם.
 תַּעֲנִית וְאֶבֶל. וְרֹדֶף הַהֶבֶל. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם.
 טוֹבוֹ אֱהִיִּם. לְאַרְבַּעַת דְּגָלִים. בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם.
 אֱהִי יִשְׁמַעְאֵלִים. וּמַחֲנוֹת הָעֵרְלִים. בְּצִאתִי מִירוּשָׁלַם.

ח"ג והערות

וספרד: יצור יזוב מים. לענה. במח נירנברג: ילענה. ומרורים. במח שד"ל, נוסח תימן וספרד: יתמרורים. והמים. במח שד"ל, נירנברג וגולד: זמים. מאררים. במע"צ: המאררים. במח נירנברג, שד"ל, אשכנז, גולד, נוסח תימן וספרד: הקרים. קורא אל. במח שד"ל וגולד: קרוא אל. בנוסח תימן וספרד: קרא אל. גהרות בבל. כיה בתה שלפנינו, גולד ומח שד"ל. במח נירנברג ובולוניה: גהרות בבל. אכלת לפני. במח שד"ל: אכלה לעיני. וחרב הלטושה. במח שד"ל, אשכנז, גולד, נוסח תימן וספרד: וחרב לטושה. במח נירנברג: וחרב נטושה, ע"פ ישע' כא, טו. ולטבח. במח שד"ל, שאר אשכנז, נוסח תימן וספרד: ולטבח, ויש מנקדים ולטבח או: ולטבח. נטושה. במח נירנברג: לטושה. סגלת לארוחה. בכ"י, נוסח תימן, ספרד ונוסח עיקרי במח שד"ל: סגלה לקוחה. במח נירנברג, מע"צ, ראשיך, אשכנז וגולד: סגלת אל לקוחה. כצאן לטבחה. במח נירנברג, גולד, הרבה אשכנז, שד"ל, נוסח תימן, ספרד: כצאן לטבחה. ורדף ההבל. במח נירנברג: ורדף ההבל. בגולד: ורדוף ההבל. במע"צ ותכלאל ע"ח: ורדוף. טובו אהלים. בראשיך: טובים אהלים. לארבעת דגלים. במח נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד: לארבעה דגלים, וכיה לקמן בבית ש"ן במח רימיני רפ"א ובולוניה עצמם. בנוסח תימן וספרד: לארבעה דגלים. ומחנות הערלים. במח נירנברג, מע"צ, אשכנז וגולד: זמחנות ערלים. בבית אב ונ"א במח שד"ל: זמחנות הקרים. נוסח העיקרי במח שד"ל: זמחנות האלילים, ושני גירסאות אלו משינויי הצנורה.

מקורות ומקבילות

והמים מאררים. ע"פ שמו"ט, כג; צמ"ה, יט; ורמ"כ, טו. הסכס והעיר. ע"פ שמו"ט, ה, יג; ש"א ח, טו. סניעות הר. ע"פ שמו"ט, יב. הר חורב. ע"פ שמו"ט, ו. קורא אל אכל. ע"פ שמו"ט, טו. ראו גם ישע' כב, יב. על נהרות צבל. תה' קל"א, א. ומראה כבוד ה' וכו'. שמו"ט, כד, ח. וחרב הלטושה. ע"פ תה"ז, יג. ולטבח נטושה. ע"פ ישע' כא, טו; יחז' כ"א, לג. זכה ומנחה. ע"פ ויק' כג, לו; ישע' יט, כ"א; דני' ט, כז. ראו צבלי ר"ה, דף יח ע"א. ושמן המשחה. ע"פ שמו"ט, כה, ו; כט, ז; צד"ה פ"ה; ד; צ"ר פ"ה, ע"א, ס"ו. סגולת. ע"פ שמו"ט, ה; ירמ' יב, ג; תה' מד, כג; צבלי גיטון, דף ח ע"ג, צבקה זו הרג נבחרה רב טבחים וכו'. חגים ושבתות. ע"פ ויק' כג, לד; יחז' מה, ח. ומופתים ואותות. ע"פ דב' ד, לו; ו כ"ד; ירמ' לב, כ"ב. תענית. ע"פ עזר' ט, ה. ורדוף ההבל. ע"פ מ"ב ח, טו; ירמ' ב, ה; אי"ב, ד, ח. טונו אוהלים. ע"פ צמ"כ, ה; שמו"ט פ"ה, כ, ס"ו; ה; מה"ג צמ"כ, ה. לארבעת דגלים. ע"פ צ"ר פ"ה, סד, ס"ח, ה. ...כן נעשו צניו ארבעה דגלים צמדצרי; פס"ב פ"ה, יא, ד"ה כך פתח רבי אהלי ישמעאלים. ע"פ תה"ז, פג, ז. ראו צ"כ, יח ואז"ע, ד"ה נפל. ומחנות הערלים. ע"פ ש"א ח, ד, כה; ורמ"ט, ט, כה.

לְיִבֵּל וּשְׂמִטָּהּ. וְאַרְצָן שׁוֹקֵטָהּ.
מְכוֹר לְצַמִּיתוֹת. וְכָרוֹת לְכָרִיתוֹת.
כַּפָּרֶת וְאַרוֹן. וְאַבְנֵי זָכָרוֹן.
אַבְנֵי הַקָּלַע. וְכָלֵי הַבֶּלַע.
לְיָיִם וְאַהֲרוֹנִים. וְשַׁבְעֵים הַזְּקֵנִים.
נוֹגְשִׁים וּמוֹנִים. וּמוֹכְרִים וְקוֹנִים.
מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ וְאַהֲרֹן יִגְחֶנּוּ.
נְבוֹכַדְנֶאֶצַּר. וְאַדְרִיאָנוֹס קִיסָר.

ח"ג והערות

וְאַרְצָן שׁוֹקֵטָהּ. במע"צ, גולד, אשכנז, נוסח תימן וספרד:
 זארץ שוקטה. במח' נירנברג: זְהָאֲרָץ שְׁקֻטָהּ. בכ"י:
 זארץ שקטה, ונראה דהיינו 'שְׁקֻטָהּ'. מְכוֹר לְצַמִּיתוֹת
 וְכָרוֹת. במח' נירנברג, אשכנז, רימיני רפ"א ובולוניה:
 'מְכוֹר לְצַמִּיתוֹת וְכָרוֹת'. וְכָרוֹת לְכָרִיתוֹת. במקצת
 אשכנז: זְכוֹרוֹת וְכָרוֹת. בתכלאל ע"ח: זְכָתוֹב לְכָרִיתוֹת.
 במח' שד"ל נוסח העיקרי: זְכָתוֹב לְכָרִיתוֹת. אַבְנֵי
 הַקָּלַע. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז, גולד, נוסח תימן
 וספרד: זְאָבְנֵי הַקָּלַע. הַקָּלַע. כ"ה בצורת הפסק,
 כאילו מא, כ. בגולד' ותכלאל ע"ח: זְקָלַע, שלא בהפסק,
 כזכ' ט, טו. במח' נירנברג, מע"צ, בית אב: זְקָלַע.
 במקצת אשכנז: זְהָבְלַע. וְכָלֵי הַבֶּלַע. במח' רימיני
 רפ"א: זְאָבְנֵי הַבֶּלַע. במח' שד"ל: זְאָבְלֵי וְהַבֶּלַע.
 בענין ניקוד תיבת 'הבלע', ראו לעיל ד"ה 'הקלע'.
 וְאַהֲרוֹנִים. בתכלאל ע"ח ובית אב: זְכָהֲנִים. וְשַׁבְעֵים.
 כ"ה במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז, גולד, כ"י, שד"ל,
 נוסח תימן וספרד. במח' רימיני רפ"א ובולוניה: זְשָׁבַט.
 הַזְּקֵנִים. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז, גולד, שד"ל,
 נוסח תימן וספרד: זְקֵנִים. וּמוֹכְרִים וְקוֹנִים. כ"ה באשכנז וגולד' וכן עיקר. במח' נירנברג ושד"ל: מוֹכְרִים וְקוֹנִים.
 במח' רימיני רפ"א, בולוניה: זְמוֹכְרִים וְקוֹנִים. מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ. במח' נירנברג, מע"צ ומקצת אשכנז: מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ.
 במח' שד"ל, נוסח תימן וספרד: מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ. וְאַהֲרֹן. בנוסח תימן וספרד: אַהֲרֹן, ללא וי. יִגְחֶנּוּ. במח' שד"ל,
 נוסח תימן וספרד: יִגְחֶנּוּ. בבית אב: יִרְעֶנּוּ. נְבוֹכַדְנֶאֶצַּר. בגולד', נוסח תימן וספרד: זְבוֹכְדְנֶאֶצַּר. במח' נירנברג:
 זְבוֹכְדֶאֶצַּר, במח' בולוניה: זְבוֹכְדֶאֶצַּר, בשתי תיבות. במקצת אשכנז ובקצת כ"י נוסף: זְהָטְפָסָר, כן ניקודו בירמי
 נא. כו. צירוף וכינוי לנבוכדנאצר 'הַטְפָסָר', נמצא בב"ר פ"ז, צ, ס"ג. בתכלאל ע"ח נוסף: זְהָרְעֶנּוּ. וְאַדְרִיאָנוֹס.
 במח' נירנברג: זְאָדְרִיאָנוֹס. בקצת נוסחאות מנוקד: זְאָדְרִיאָנוֹס, האל"ף בפתח וכן עיקר לפי כתיב הלועזי: Hadrianus,
 Hadrian, לפי ההברה האשכנזית והתימנית המבדילים בין קמץ לפתח. קִיסָר. במח' שד"ל נוסח העיקרי: זְהָרְעֶנּוּ.
 בתכלאל ע"ח: זְהָרְעֶנּוּ.

מקורות ומקבילות

יוֹבֵל ע"פ ויק' כה, י. יוֹבֵל וּשְׂמִיטָה. ע"פ ירושלמי שביטול
 פ"ה, ה"ב, 'צבעה שהיובל נוהג שמיטה נוהג דבר תורה' וכו';
 מדה"ג פ"ר צהר, ס"ו, ב. וּשְׂמִיטָה. ע"פ דב' טו, א. וְאַרְצָן
 שׁוֹקֵטָהּ. ע"פ יהו' יא, כג; זכ' א, יא; מד"ז שה"ש, פ"א, פט"ו.
 מְכוֹר לְצַמִּיתוֹת. היפך ויק' כה, כג. ראו ספ"ד, ב. וְכָרוֹת.
 ע"פ ויק' כב, כד; ירמ' ה, ו ורש"י. לְכָרִיתוֹת. ע"פ דב' כד, א;
 ירמ' ג, ה. כַּפָּרֶת וְאַרוֹן. ע"פ שם' כה, כא. וְאַבְנֵי זָכָרוֹן.
 ע"פ שם' כה, יב. אַבְנֵי הַקָּלַע. ע"פ זכ' ט, טו; דה"ב כו, יד.
 וְכָלֵי הַבֶּלַע. ע"פ ירמ' נא, לד; חס' נב, ה; איכ' ב, ה. לְיָיִם
 וְאַהֲרוֹנִים. ע"פ צמ' ג, ט; דב' ג, ח. וְשַׁבְעֵים הַזְּקֵנִים.
 ע"פ שם' כד, א; צמ' יא, טו; צבלי עירובין, דף סה ע"א; אד"ג
 נוסח א, פ"ב, ד"ה אחרו סיוג, 'סוגה צבועים, אלו צבועים
 זקנים'. נוֹגְשִׁים. ע"פ שם' ה, ו. וּמוֹנִים - לשון 'אל תונו'.
 ע"פ ישע' מט, כו ורש"י. וּמוֹכְרִים וְקוֹנִים. ע"פ ישע' כד, ב;
 יחז' ז, יב. מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ. ע"פ ס"ז צמ' פ"ר כו, פ"ז; מתע"ד
 פ"ה, פ"ד; שמו"ר פ"ר, ב, ס"ג. מֹשֶׁה יִרְעֶנּוּ וְאַהֲרֹן יִגְחֶנּוּ.
 ע"פ חס' טו, כא; שמו"ר פ"ר, טו, ס"י יד; פדר"ך פ"ה, ס"ד.
 נְבוֹכַדְנֶאֶצַּר. ע"פ מ"ב פ' כה.

נַעֲרֹךְ מִלַּחְמָהּ. וַיְהוֹה שְׁמָהּ.
 רַחֵק מִמֶּנּוּ. וְהִנֵּה אֵינָנוּ.
 סִתְרֵי פָרְכָתְךָ. וְסִדְרֵי מַעֲרַכְתָּ.
 חֲמָה גַתְּכָתְךָ. וְעֲלֵי סוּכְכָתְךָ.
 עֲזֹלוֹת וּזְבָחִים. וְאִשֵּׁי נִיחֻזִּים.
 בַּחֲרֵב מְדַקְרִים. בְּגִי צִיּוֹן הַיְקָרִים.
 פִּאֲרֵי הַמְּגַבְּעוֹת. לְכַבּוֹד נִקְבְּעוֹת.
 שְׂרִיקוֹת וּתְרוּעוֹת. לְקַלּוֹן וְלַזְּעוֹת.
 צִיץ הַזְּהָב. וְהַמִּשְׁלָ וְרַהֲב.
 אָפֶס הָעֵזֶר. וְהַשְּׁלֵךְ הַנְּזֹר.

מקורות ומקבילות

נערוך מלחמה. כגון שמו"ח, חרט. הלשון ע"פ שופ" כ, ככ. וס' שמה. ע"פ דב' כ, ד; יחז' מת, לה. רחוק ממנו. ע"פ ישע' נט, יא; איז' א, טז. והנה איננו. ע"פ צר' לא, ג; תהי' עד, ט. סתרי פרוכת. ע"פ שמו"ח, לג, והבדילה הפרוכת; צר' רצהו, עמ' 32, וכדי שלא תסתכלו ולא תמותו'. וסדרי מערכת. ע"פ משנ' תמיד פ"ג, מ"ג; צבלי וימא, דף לג ע"א. חמה נתכת. ע"פ ירמ' ז, כ; יחז' כב, כד; כב; תהי' פט, מז; איז"ר פ"ר, ג, ס"ח. ועלי סוכת. ע"פ יחז' ט, ח; תהי' פה, ח. סוכת. ע"פ שמו"ח, כה, כ. עולות וזבחים. ע"פ שמו"ח, כה; כד, ה. ואשעי ניחוחים. ע"פ שמו"ח, כט, יח; צמ' כה, ג. נחצו מדוקרים. ע"פ איז' ד, ט; איז"ר פ"ר ד, ס"ח יב. בני ציון היקרים. איז' ד, ג; ירושלמי הרויות, פ"ג, ה"ד. פארי המגבעות. ע"פ שמו"ח, לט, כה. לכבוד נקבעות. ע"פ שמו"ח, מ ורש"י. שריקות. ע"פ ירמ' יח, טז ורש"י, 'העוזר על חרבות שראה כבר צבתיים טובים רגיל לשרוק'. ותרועות לקלון. ע"פ ירמ' ד, יעדכא; תהי' מא, יב. לקלון. ע"פ ירמ' יג, כה; הוש' ד, ז; מש' ה, לג. ולזעות. ע"פ דב' כה, כה; ישע' כה, יט; ירמ' טו, ד. איך הוהב. ע"פ שמו"ח, כה, לה ויק' ח, ט; צבלי שבת, דף סג ע"ג. והמשל ורהב. ע"פ איז' כה, ג. ורהב - וחסק. ע"פ ישע' ל, ז ורד"ק. אפס. ע"פ צר' מת, טו. אפס העזר. ע"פ מ"צ יד, כו. והשלך הנזר. ע"פ ירמ' ז, כט.

ח"ג והערות

רחק ממנו. במע"צ: רחוק ממנו. חמה נתכת. בנוסח תימן וספרד: יחמה נתכת. ועלי סוכת. במח' נירנברג, גולד', נוסח תימן וספרד: 'עלי סוכת'. עולות. במח' נירנברג, רימיני רפ"א, בולוניא, כ"י וקצת אשכנז: 'עולה'. וזבחים. כ"ה במח' נירנברג, מע"צ, גולד', אשכנז, כ"י, שד"ל, נוסח תימן, ספרד וכן נראה נכון בעדות החרייה. במח' רימיני רפ"א ובולוניא: 'זמנןחות'. ואשעי ניחוחים. כ"ה במח' נירנברג, אשכנז, גולד', רמ"ז ושד"ל. במח' בולוניא: 'אשעי ניחוחות'. בחרב מדקרים. באשכנז וגולד': 'בחרב מדקרים'. במח' נירנברג: 'בחורן מדקרים', ע"פ יחז' ז, טו. במקצת אשכנז: 'בחוצות מדקרים'. במע"צ: 'באש מדקרים', ראו רש"י איז' ד, ט. פארי המגבעות. במח' נירנברג, מע"צ, ראש"ד, אשכנז, גולד', כ"י, נוסח תימן וספרד: 'פארי מגבעות', ללא היא הידיעה. לכבוד נקבעות. במח' נירנברג: 'בכבוד נקבעות'. לקלון ולזעות. כן צריך לנקד, ראו מכלול, דף קנו ע"ב וקנח ע"ב. במח' נירנברג, מע"צ, אשכנז, גולד', נוסח תימן וספרד: 'לקלון וזעות'. ציץ הזהב. במח' נירנברג, גולד', נוסח תימן וספרד: 'ציצת הזהב'. בראש"ד: 'ציצת הזהב'. והמשל ורהב. במח' נירנברג: 'המשל ורהב'. בתת"ס רפ"ד ובית אב: 'המשל והמשל ורהב'. אפס. כדרך משקל 'פעל', המופיע כן במקרא. באשכנז, גולד', תת"ס רפ"ד ותכלאל ע"ח מנוקד: 'אפס'. במח' רימיני רפ"א: 'אפס'. והשלך הנזר. במח' נירנברג, ראש"ד, אשכנז וגולד': 'השלך הנזר ואפס העזר'. וזבחים. במח' נירנברג, אשכנז, גולד', נוסח תימן וספרד: 'השלך', ע"פ דני' ח, יא. בראש"ד: 'השלך'.

באשכנז, גולד', תת"ס רפ"ד ותכלאל ע"ח מנוקד: 'אפס'. במח' רימיני רפ"א: 'אפס'. והשלך הנזר. במח' נירנברג, ראש"ד, אשכנז וגולד': 'השלך הנזר ואפס העזר'. וזבחים. במח' נירנברג, אשכנז, גולד', נוסח תימן וספרד: 'השלך', ע"פ דני' ח, יא. בראש"ד: 'השלך'.

קְדֻשָּׁה וְנְבוּאָה. וְשִׁכִּינָה נִרְאָה.
נִגְאָלָה וּמִרְאָה. וְרוּחַ הַטְּמֵאָה.
רָנָה וַיִּשְׁוְעָה. וַחֲצוּצֹרוֹת וַתְּרוּעָה.
חֲסָרוֹן הַתְּלָמִיד. וּבִטּוֹל הַתְּמִיד.
שָׁלַחַן וּמְנוּרָה. וְכִלְיֵי וּקְטוֹרֶה.
אֵלִיל וַתּוֹעֵבָה. וּפְסָל וּמַצֵּבָה.
תּוֹרָה וַתְּעוּדָה. וְסִדּוֹר הָעֲבוּדָה.
שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה. וְשׁוּבָה וְנוּחָה.
בְּכַתּוּב. שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה:

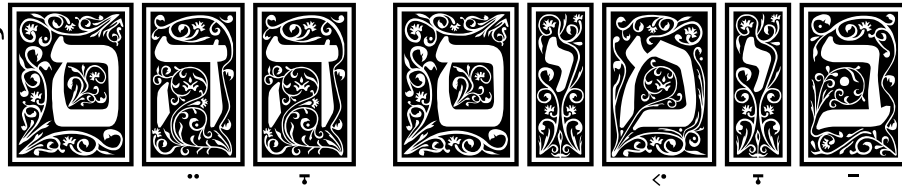
מקורות ומקבילות

קדושה ונבואה. ע"פ צמדצ"ר פ"ר טו, ס"ו יט, 'אלו היתה רוח נבואה מן הקב"ה'; משר"א פ"ר ו, עמ' 110, 'משה רבינו צנזרה, ובראיה, וברוח הקדש'; מה"ג צמ"ג פ"ר קרת, טז, ה, 'אין קדושה אלא נבואה'. ושיטה נראה. ע"פ שמי"ט, י; צמ"ד, י; מנכר"י בשלח, מס' דשיר, פ"ר ג, 'אלו למדבר שכינה עמהם'; מדת"ג פ"ר מנורע, ס"ו יח. **נבואה** - לשון טיטוף, ע"פ ישע' נט, ג ורש"י. **נבואה ומראה**. ע"פ לפ"ג, א; איכ"ר פתיח, ס"ו לא. **רוח הטומאה**. ע"פ זכ"י, ג, **רנה וישועה**. ע"פ תה" קיח, טו; מדת"ג (וורשא), פ"ר צא, ס"ו יא. **וחצוצרות ותרועה**. ע"פ צמ"י, ה; לא, ו; דצ"ב יג, יב. **חסרון התלמיד**. ע"פ צבלי סנהדרין, דף סח ע"א, '...לא חסרוני תלמידי'; סוטה, דף נח ע"ב; תוספתא סוטה פ"ר יד, ה"ח. ראו תד"ר פ"ר כה, ד"ה ברך המקום, ע"פ ישע' מט, ט. **וציטול התמיד**. ע"פ משנ' תענית פ"ד, מ"ו; ירושלמי ברכות פ"ד, ה"א; מד"ז איכ"ר, פ"ר א, ס"ו ט. **שולחן ומנורה**. ע"פ שמי"ט, כו, לה; צמ"ג, לא; מד"א פ"ר תרומה פ"ר כו, ס"ו א. **וכליל**. ע"פ ויק"ר פ"ר ז, ס"ו ד, 'העולה כולה כליל לאישים'; מדת"ג (וורשא), פ"ר ז, ס"ו יד. **וכליל וקטורה**. ע"פ דצ"ב, נג, י. **וקטורה**. ע"פ צמדצ"ר פ"ר יח, ח, 'הקטרת הציצה מן כל הקרבנות'; מדת"ג פ"ר הלכה, ס"ו טו. **אליל ותועבה**. ע"פ ישע' צ, ה; מד, יט; ילק"ש ת"י, פ"ר יתר, רנח שצ, 'עוצד אלילים קרוי תועבה'. **אליל ותועבה ופסל ומצבה**. ע"פ ויק' כו, א. **ופסל ומצבה**. ע"פ דצ"ב, נג, ז; מדת"ג פ"ר בחוקות, ס"ו ה. **תורה ותעודה**. ע"פ ישע' ח, צ, טז; צ"ר פ"ר מצ, ס"ו ג. **וסידור העבודה**. ע"פ אה"מ, מ"ט מדות, עמ' 294, ס"ו ג, 'הקב"ה מלמדן סדר עבודה'; ויק"ש ת"י, פ"ר פקודי, רנח טיט. **ששון ושמחה**. ע"פ ישע' לה, י; זכ"י, ח, יט; מדת"ג פ"ר ויחי, ס"ו יח. **ושובה ומנחה**. ע"פ ישע' ל, טו; קה"ר פ"ר ד, ס"ו ו. **בשזכי**

ח"ג והערות

קדושה ונבואה וכו'. במע"צ סדר החרוזים שונה. **ושכינה נראה**. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: 'זכבוד ונראה'. בנוסח תימן וספרד: 'ושכינה נראה'. **נבואה ומראה**. באשכנז וגולד: 'נבואה ומראה'. בנוסח תימן וספרד: 'מבואה ומראה'. **ורוח הטמאה**. אצל ירדן ותכלאל ע"ח: 'ידנה וטמאה'. **וחצוצרות ותרועה**. במח' נירנברג, אשכנז, גולד, שד"ל ומח' תתת"ס: 'וחצוצרות התרועה'. במע"צ, בית אב ותכלאל ע"ח: 'וחצוצרות תרועה'. **חסרון**. במח' שד"ל: 'חסרון חסרון התלמיד ובטול התמיד'. בכ"י: 'זעקת עולל' \ **נאקת חלל**. במח' נירנברג וגולד: 'זעקת קול עולל' \ **נאקת חלל**. באשכנז: 'זעקת עולל' \ **נאקת חלל**. בנוסח תימן וספרד: 'זעקת עולל' \ **עם נאקת חלל**. **שלחן ומנורה וכו'**. לפני בית זה באים שני בתים: 'שכון אהלים' \ **לארבעה דגלים** \ **בצאתי ממצרים**. אהלי ישמעאלים \ **ומחנות הערלים** \ **בצאתי מירושלם**, הנמצאים רק במח' רימיני רפ"א ובולוניא. בשאר כל הנוסחאות, כולל כ"י, אינם ובאמת נראים מיותרים, ראו לעיל אות ט. **וסידור העבודה**. במע"צ, כ"י, נוסח תימן וספרד: 'סדר העבודה'. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: 'זכלי הקמדה', ע"פ משנ' אבות פ"ג, מ"ד. **ששון ושמחה ושובה ונוחה**. במח' נירנברג, אשכנז וגולד: 'קול ששון ושמחה' \ **נגס גון ונאקת**. נוסח תימן וספרד: 'חסרון התלמיד' \ **ובטול התמיד** \ **בצאתי מירושלם**, כדלעיל אות ר"ש וראו לב אהרן, ד"ה ששון ושמחה. **ונוחה**. בראש"ד: 'זנתה'. במח' רימיני רפ"א: 'זנתה'. **בכתוב ששון וכו'** **וקול זמרה**. בנוסח תימן וספרד ישנה כאן תוספת.

לְמַעַן אֱלֹהֵי תַאגֵּר נְדַחֵי. לְמִזְזוֹת פְּתַחֵי. וְנִגְיֵשׁ זְבַחֵי.
 רִיחַ גִּיחוּחֵי. וְיִדְוֹךְ חֵי חֵי.
 וְיִדְעוּ כָל־חֵי. כִּי־הֵם בְּנֵי אֱלֹהֵי: וְהָאֵר פְּנִיךְ עַל־מִקְדָּשְׁךָ
 הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן אֲדַנִּי:

וּבִעַת הֵהִיא. בְּחֶדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן הוּא־חֶדֶשׁ גִּיטָן.

ח"ג והערות

למעןך אלהי תאגר נדחיי. סלסלה אנונימית. במח' רמ"ז ובולוניא נמצאת בסוף הקינה לעיל: 'תסתר לאלים. במח' שד"ל מופיעה כאן. השמם למען אֲדַנִּי. בשם אדנות, כ"ה בדני' שלפנינו ובמסורה. בנוב"ר: 'השמם למען יי' וראו רלב"ג עה"פ. במח' הקדומים ובמח' שד"ל מופיעה כאן קינה: 'אנכי אנכי אנחם וכו', שהיום לא נהוג לאמרה ולכן לא הובאה כאן. בימים ההם ובעת ההיא. קינה מאת ר' אלעזר קליר, הנמצאת גם במנהג רומניא, דף רכו ע"א, כ"י 184; אתר האקדמיה: Cambridge, University Library, T-S Collection, H 14, 12. הקינה מיוסדת ע"ס א"ב וחודשי השנה ומבוססת על אגדות, קצת ידועות וקצת בלתי ידועות. ראו למשל בבבלי, סנהדרין, דף צח ע"ב וספר זרובבל, מהדו' יילניק, עמ' 57: על שם המשיח מנחם בן עמיאל. ראו גם פסז"ו, פרי בלק, כרך ב, דף קל ע"א. שד"ל, במכב"ר, מהדו' גולד', עמ' 55. במח' רומניא, דפ' ויניציאה, מופיעה הנחיה בכותרת לקינה: זיש קהלות שמתחילין נַחְמֵנו נַחְמֵנו עַמֵּי יִאֲמַר אֱלֹהֵיכֶם, אַמְנֵם בְּדַפ' קוּשְׁטָא, דָּף קַמְג ע"ב, הַפְסוּק בַּא לֵאל הַהֲנַחֵה וּבִאוּתִית גְּדוּלוֹת. בַּשְּׁנֵיהֶם, אַחֲרֵי כֵל בֵּית מוֹפִיעָה תִּיבַת יַחְמוּ... כִּרְפְרִינִי.

מקורות ומקבילות

לירושלים. ע"פ יוא"ל ד, א; זכ"א, טז; שמו"ר פ"ג, ס"ו ה; מדה"ג (וורשל), פ"י וירא, ס"ו טז. **שָׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְלֵא וְכו'.** ישע' נא, ג; צ"ר פ"ק, ס"ו יג; שמו"ר פ"ג, ס"ו ה. **למעןך אלהי.** ע"פ ישע' מח, יא; יחז' לו, כג; דני' ט, יט; צמדצ"ר פ"ג, ט, ס"ו מט. **תַּאגֵּר נְדַחֵי.** ע"פ ישע' יא, יב; ו, ח; תה' קט, ג; צמדצ"ר פ"ג, כג, ס"ו יד; מדה"ג פ"ג, מסע"ג, ס"ו י. **למזוזות פתחי.** ע"פ מש' ח, לד. **ונגיש זבחי.** ע"פ דה"צ כט, לא; ויק"ר פ"ג, ט, ס"ו ז. **ריח גיחוחי.** ע"פ צמ"כ, כה, ג; צמדצ"ר פ"ג, יג, ס"ו ג, זעכשוו יהיה מקביל קרצנות מלמטו'. **ויודוך חי חי וידעו.** ע"פ ישע' לח, יט; תה' קטו, ח"ה; קמה, י; מדה"ג פ"ג, ויחי, ס"ו ח; צמדצ"ר פ"ג, ח, ס"ו ד. **וידעו כל חי.** ע"פ ש"א ח, מח; ישע' מט, כו; מד"ז א"כה, פ"ג, א, ס"ו כג. **הם בני אל חי.** ע"פ הוש' ג, א; צבלי פסחים, דף פז ע"ב; שמו"ר פ"ג, יג, ס"ו א; מדה"ה מ"ז, ט, ס"ו ח. **והאר פניך על וכו'. דני' ט, ח; משר"א פ"ג, יב, עמ' 232, ד"ה מניין ששאלת. למען אדני.** צבלי צרכות, דף ז ע"ג. **צימים ההם וצעת ההיא.** ירמ' לג, טו; יוא"ל ד, א. **נחודש הראשון הוא וכו'. א"ס ג, ז; ראו פה"ג, פ"ג, מ, סוף ס"ו א. חודש ניסן.** ע"פ מכו"ל דרשב"י, פ"ג, פמ"ג; צבלי ר"ה, דף יא ע"א, ז'ניסן נגאלו, ציפסן עתידין ליגאלו.

אָמַנְס בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם בּוֹ. מְנַחֵם בֶּן-עֲמִיאל פְּתָאוּס יָבֹא.
בְּבִקְעַת אַרְבַּל יִצְמַח טוֹבוֹ. וּבְגִדֵי נָקִים יִלְבַּשׁ בְּחַטּוֹבוֹ:

בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא. בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי הוּא חֹדֶשׁ אֲוִיר.
גְּנוּזִים יִגְלוּ בְּגוּזָרֵי שָׁמַיִם. תַּעֲלֶה עֲדַת קָרַח לְעֵין כָּל-
שְׁבָטִים. דְּגְלֵי אֶסָף יִהְיוּ מְקַשְׁטִים. מַעֲרֹבוֹת מוֹאָב עַד-
נַחַל הַשְּׁטִיִּים:

בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא. בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִיּוֹן.
הֵם יָקוּמוּ אֲשֶׁר מָתוּ בַמִּדְבָּר. וְרַעַשׂ גְּדוֹל בְּחֹמוֹת יַגְבֵּר.
וּבְרָאשֵׁי הָרִים יִהְיֶה פְּסֶת־בֵּר. וְתִרְגְּזוּ הָאָרֶץ וְסוּד רָזוּ יְדַבְּרוּ:

מקורות ומקבילות

צֹרְעָנָה עֶשֶׂר יוֹם צוֹ. ע"פ חס"ט, ת. צייד וכו' מנחם וכו' יבוא צנקעת. ע"פ פהר"צ, פר לט, סי' ד. מנחם בן עמיאל - שמו של המשיל. ע"פ מד"ז איכ, נוסח ב, פרי' א, סי' ב; פהר"א פ' יח; אה"מ, זרובבל, עמ' 159; ילקו"ש תה"ו, רמז תתמח; פהר"צ, פ"ג, מ, סי' א. פתאוס יבוא. ע"פ מלא' ג, א; צמדצ"ר פרי' טז, סי' יא; מש"ט פרי' ב'א, פ"ג, פמ"ג. צנקעת ארבל. ראו ירושלמי צרכות פ"א, ה"א. ילמח. ע"פ ישע' ד, ב; ירמ' כג, ה; זכ"ג, ת. טוּצוֹ. ע"פ הוש' ג, ה; זכ"ג, י, ט, יח. וצגדי נקם ילכש. ע"פ ישע' נט, יח; פהר"צ, פרי' מ, סי' א; אה"מ, גן עדן, עמ' 85. ...משית וכו' ומתלבש צגדי נקם. ראו צמ' כד, ת. צחיטוּצוֹ - מהולל צפי רוחהו. ע"פ תה' קמד, יב ורש"י; מש' ז, טו. צחודש השני הוא חודש איר. ע"פ מ"א ו, א; פהר"צ, פרי' מ, סי' ב. גנוזים יגלו. ע"פ תוספתא סוטה, פ"ג, ה"א; צמדצ"ר פרי' יג, סי' יב; פסז"ו שמו, פרי' טז, סי' לב. צולרי שמיטים. ראו ירושלמי סנהדרין, פ"ו ה"א, 'זכות... שמתה'. תעלה עדת קורת. ע"פ צ"ר רבתי, פרי' צראשית, סוף עמ' 28; פהר"צ פרי' מ, סי' ב; ילקו"ש ישע', סוף רמז תנב; אה"מ, חופת אליהו, עמ' 163. עדת קורת. ע"פ צמ' טז, ה; ירושלמי סנהדרין פ"ו, ה"ד; תוספתא סנהדרין, פ"ג, ה"ט.

ח"ג והערות

עשר יום בו. במח' רומניא, כ"י ואתר האקדמיה ללא תיבת 'יום'. במח' בולוניה ללא תיבת 'בו'. בבקעת אַרְבַּל. במח' רומניא ואתר האקדמיה: 'בבקעת אַרְבַּל', בלשון חכמים שניהם משמשים כאחד וראו לעיל קינת 'איכה ישבה חבצלת השרון, בית ט, ד"ה בכחני ארבל, בענין ניקודו. יצמח טובו. במח' רומניא: 'יצמח בו טובו'. ובגדי נקם. באתר האקדמיה: 'בגדי נקם'. בְּיָמִים וכו' חֹדֶשׁ אֲוִיר. באתר האקדמיה: 'ב'ים בחי הבי' איר'. בְּגוּזָרֵי. באתר האקדמיה: 'לנוצרי'. תַּעֲלֶה עֲדַת. באתר האקדמיה: 'זתעל עדת'. עַד-נַחַל. במח' רומניא: 'עדי-נחל'. בְּיָמִים וכו' חֹדֶשׁ סִיּוֹן. באתר האקדמיה: 'ב'י בחי הג' סיוון'. הֵם יָקוּמוּ. באתר האקדמיה: 'הן יקומו'. בְּחֹמוֹת יַגְבֵּר. באתר האקדמיה: 'וחימות יגבר'. וּבְרָאשֵׁי הָרִים יִהְיֶה. ללא תוספת ה', כ"ה בתה' שלפנינו ובנוב"ר. במח' רומניא: 'ובראשי הקרים יקחה'. באתר האקדמיה: 'זבארץ יהי'. וְתִרְגְּזוּ הָאָרֶץ. באתר האקדמיה: 'זתגל הארץ'.

דגלי אסף. ע"פ אה"מ, זרובבל, עמ' 160. יהיו מקושטים. ספרי פרי' עקב, סוף פ"ו, מג, ע"פ ירמ' לא, כ. מערבות מואב. ע"פ צמ' כב, א. נחל השיטים. ע"פ יוא' ד, יח; צמדצ"ר פרי' כ, סי' כב; מדת"ג פרי' בלק, סי' כו. צחודש השלישי הוא וכו'. חס"ט, ט; אה"מ, זרובבל, עמ' 160, ד"ה חה דצר ה'. אשר מתו צמדצ"ר. ע"פ יהו' ה, ד; דצ"ר פרי' ב, סי' ד. ורעש גדול. ע"פ יוא' לח, יט; אה"מ, דני', עמ' 102, ד"ה אחר קן. צחומות יוגצר. ע"פ ישע' כו, א; יוא' מב, כ; זכ"ג, ט. וצראשי הרים יהיו פיסת צר. ע"פ תה' עב, טז; צבלי שבת, דף ל ע"ב; ספרי דב', פרי' האזינו, פ"ו שטו. ותרגזו הארץ. ע"פ ש"א יד, טו; ילקו"ש תה', רמז תתנב, ד"ה ה' מלך; צתמ"ד ח"ב, זרובבל, ד"ה חה דצר ה'. וסוד רז ידובר. ע"פ דני' ד, ג.

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי הוּא חֹדֶשׁ תַּמּוּז •
זַעַם וְעִבְרָה בְּכָל תַּמְצָא • וּמִלֶּךְ מִבְּלַעֲדֵי שָׁמַיִם יֵצֵא • חוֹסֵן
וּמִסְטִין יֵאמְרֵלוּ צֵא • וְרוּחַ וְהִצֵּלָה לְמַעוֹטִים תַּמְצָא:

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ אָב •
טָהוֹר יַעֲט בְּגָדֵי נְקֻמָּתוֹ • וְהָר הַזֵּיתִים יִבְקַע מִנְעֻרָתוֹ • יֵצֵא
מִשִּׁיחַ בְּגִדְלָתוֹ • כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ:

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁשִׁי הוּא חֹדֶשׁ אֱלּוּל •
כְּשֶׁרוֹן יִכְרִיז בּוֹ בְּן־שָׂאֵל־תֵּיֵאֵל • וְיִרְדּוּ מִיכָאֵל וּגְבַרֵיֵאֵל • לַעֲרֹךְ
מִלְחָמַת נְקֻמַּת־אֵל • וְלֹא־יִשְׁאִירוּ אֶחָד מֵאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל:

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הוּא חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי •
מְהוּמוֹת וְסִכְסוּךְ יִהְיוּ בְּכָל־גּוֹי • גּוֹרָא כְּלָקַח לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי •
וְיֵאמְרוּ לָכֵן וְנִכְחַדְדֵם מִגּוֹי • לְבִזּוֹת־נַפְשׁ לְמַתְעֵב גּוֹי:

מקורות ומקבילות

זַעַם וְעִבְרָה בְּכָל תַּמְצָא. ע"פ ישעי' יג, ט; ע"פ ח, טו; תהי' טה, מט. וְרוּחַ וְהִצֵּלָה וכו'. ע"פ חס' ד, יד; מדת"ה מו' כב, סו' ה. לְמַעוֹטִים - לְיִשְׂרָאֵל. ע"פ דב' ז, ז. טוהר. ע"פ חב' א, יג; צבלי נדה, דף ל ע"ב; שמו"ר פרי' יח, סו' ח. יַעֲט בְּגָדֵי נְקֻמָּתוֹ. ע"פ ישעי' נט, ח; דצ"ר פרי' ב, סו' א. וְהָר הַזֵּיתִים יִבְקַע. ע"פ זכ' יד, ד. מִשִּׁיחַ בְּגִדְלָתוֹ. ע"פ ישעי' יא, א. מִלְחָמַת נְקֻמַּת־אֵל. ע"פ צמ' כד, ח ותר"א; ישעי' יא, א-ה; מדת"ה מו' יח, סוף סו' לו, ע"פ מו"ד, יח. מִשִּׁיחַ... שֶׁמֶשׁ. ע"פ שמו"ר פרי' לא, סו' י, ע"פ מל"א ג, כ; מדת"ה פרי' נשא, סו' יט. כְּלָקַח הַשֶּׁמֶשׁ מִקְרֵב גּוֹי. ע"פ חס' טו, א; מדת"ה מו' קד, סו' יח. מִלְחָמַת נְקֻמַּת אֵל. ע"פ צמ' לא, ג. וְלֹא יִשְׁאִירוּ אֶחָד מֵאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל. ע"פ צפ' ג, טו; מדת"ה מו' לה, סו' א. חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הוּא חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי. ע"פ מדת"ה מו' (וורשא), סו' ו. מִשִּׁיחַ בְּגִדְלָתוֹ. ע"פ זכ' יד, יג; מדת"ה מו' יח, סו' יח; ילקו"ש תר"ו, סוף רמז סס. טוהר - הקצ"ה. ע"פ ש"מ טו, יא; לד, יח תהי' מו, ג. כְּלָקַח לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי. ע"פ דב' ד, לד. וְיֵאמְרוּ לָכֵן וְנִכְחַדְדֵם מִגּוֹי. ע"פ חס' פג, ה; מדת"ה (וורשא), פרי' שופטים, סו' טו; מדת"ה מו' סו, סו' א. לְבִזּוֹת נַפְשׁ לְמַתְעֵב גּוֹי. ע"פ ישעי'

ח"ג והערות

בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ תַּמּוּז. באתר האקדמיה: 'בי' בחי' הדי' תמוז. בְּכָל תַּמְצָא. במח' רומניא: 'בל תמצא', ע"פ תהי' טו. חוֹסֵן וּמִסְטִין. במח' רומניא: 'חוסן מסטין', ללא ו'. לְמַעוֹטִים. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רומניא: לְמַעוֹטִים. בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ אָב. באתר האקדמיה: 'בי' בחי' החמישי אב'. בְּגָדֵי נְקֻמָּתוֹ. במח' רומניא: 'בגדי נקמתו'. באתר האקדמיה: 'בו כלי ריגמתו'. וְהָר הַזֵּיתִים. באתר האקדמיה: 'הר הזיתים'. בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ אֱלּוּל. באתר האקדמיה: 'בי' בחי' הוי' אלול'. יִכְרִיז בּוֹ. במח' רומניא: 'יכריז לו'. באתר האקדמיה ללא תיבת 'בו'. וְיִרְדּוּ מִיכָאֵל. כ"ה במח' בולוניה ושר"ל. במח' רמ"ו וכו': 'יירדו מיכאל'. במח' רומניא תיבת 'ירדו' איננה. באתר האקדמיה: 'זבו ירד מיכאל'. וּגְבַרֵיֵאֵל. באתר האקדמיה: 'וגם גבריאל'. נְקֻמַּת־אֵל. באתר האקדמיה: 'נקמת האל'. מֵאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל. כ"ה במח' רמ"ו, בולוניה ואתר האקדמיה. בכ"י: 'ישך' נמחק ע"י הצנזורה. במח' רומניא ושר"ל: 'מאויבי אֵל', נוסח הצנזורה. בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי. באתר האקדמיה: 'בי' הוי' תשרי'. מְהוּמוֹת וְסִכְסוּךְ יִהְיוּ. במח' רומניא: 'מהומה וסכסוך יהיו'. גּוֹרָא כְּלָקַח וכו'. במח' רומניא ובאתר האקדמיה סדר המשפטים הפוכים: 'ויאמרו לכו ונכחידם מגוי' \ גּוֹרָא כְּלָקַח לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי. לְבִזּוֹת נַפְשׁ. כ"ה במח' רמ"ו: 'לְבִזּוֹת נַפְשׁ. בכ"י: 'לְבִזּוֹי נַפְשׁ. במח' רומניא: 'יבזה נפש'. במח' שר"ל ובאתר האקדמיה: 'לְבִזּוֹה נַפְשׁ, וכן נראה נכון כלשון הפס'

וְיֵאמְרוּ לָכֵן וְנִכְחַדְדֵם מִגּוֹי \ גּוֹרָא כְּלָקַח לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי. לְבִזּוֹת נַפְשׁ. כ"ה במח' רמ"ו: 'לְבִזּוֹת נַפְשׁ. בכ"י: 'לְבִזּוֹי נַפְשׁ. במח' רומניא: 'יבזה נפש'. במח' שר"ל ובאתר האקדמיה: 'לְבִזּוֹה נַפְשׁ, וכן נראה נכון כלשון הפס'

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי הוּא חֹדֶשׁ מִרְחֻשָּׁן •
 סַעַר יִהְיֶה בְּגָלוֹת רֵאשׁוּנָה • וּבֹ לַמְדָּבָר תִּצָּא שׁוֹשְׁנָה • עֲשָׂרָה
 אֶלֶף יִגְלוּ בְּמִשְׁעָנָה • וְלֹא־תִהְיֶה כְּרֵאשׁוּנָה הָאֲחֵרוֹנָה •

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי הוּא חֹדֶשׁ
 כְּסִלּוֹ • פְּתָאוֹס תִּפֹּל חֶרֶב מִשָּׁמַיִם • וְדָם עֲרָלִים יִהְלֹךְ כְּנַחְלֵי
 מַיִם • צַח מִשְׁלֵשׁ וְעַד־תִּשְׁעַ יְהוּם הוֹמִים כְּמַיִם • וּמֵתִים יִקוּמוּ
 וַיַּחֲיוּ מִיּוֹמַיִם •

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חֹדֶשׁ טַבֶּת •
 קוֹל יִתְּנוּ שׁוֹקְדֵי יוֹם יוֹם • אֹי־נָא לָנוּ כִּי־פָנָה יוֹם • רָעַב יִהְיֶה
 אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה יוֹם • וְשֵׁם יִתְּהַלֵּל בְּרוּךְ יְהוָה יוֹסֵם יוֹם •

מקורות ומקבילות

מט, ז; מתע"ד פכ"ו, פי"ט; שמו"ר פ"ו, טו, ס"ו ח; מדת"נ
 פ"ו משפטים, ס"ו ג. סער יהיה. ע"פ ישע' סו, טו; ירמ'
 כג, יט; יחז' יג, יג. **נגלות ראשונה.** ע"פ אה"מ, אלהיכו,
 עמ' 26. **ונו למדבר תלא.** ע"פ הוש' ב, טז; שמו"ר (שנאן),
 פ"ו, ב, ס"ו ז, ד, '...מן המדבר אתה עתיד להחיות לעתיד לבוא';
 מדת"ה מ"ו ע"ח, ס"ו ח. **שושנה - ישראל.** ע"פ ויק"ר פ"ו כג,
 ס"ו ג; שמו"ר פ"ו, ב, ס"ו ג. **עשרה אלף יגלו.** ראו אה"מ,
 זרובבל, עמ' 160, ד"ה והס לבב. **במשענה.** ע"פ ישע' ג, א.
ולא תהיה כראשונה וכאחרונה. ע"פ דני' יא, כט. **חודש**
התשיעי הוא חודש כסלו. ע"פ זכ' ז, א. **פתאום תפול.** ע"פ
 ישע' ל, יג; מש' ג, כה; קה' ט, יב. **חרב משמים.** ע"פ ישע'
 לד, ה; מנכד"ו בשלח, מס' דשירה, סוף פ"ו ב; מנכ"ל דרשב"ו
 פט"ו, פ"א. **ודם ערלים.** ראו צמ' כד, ח, הו"ר ויה"ו; ע"פ
 ישע' לד, ג; מט, כו; ירמ' מו, י; יוא' ג, ג; תה' עט, י. **לח -**
 הקצרה. ע"פ שה"ש ה, י. **משלש ועד תשע וכו'.** ע"פ אה"מ,
 ר' עקיבא, עמ' 423, ד"ה ש"ן; בתמ"ד ח"ב, אותיות דר"ע,
 ד"ה ש"ן. **יהוס.** ע"פ יהו' י, ג. **ומתים יקומו.** ע"פ ישע'
 כו, יט; דני' יב, ב; צבלי סנהדרין, דף 5 ע"ב. **יקומו ויחיו**
מיומנים. ע"פ הוש' ו, ב; צ"ר (אלבק), פ"ו וירא, פ"ו, ס"ו כב,
 ציוס שלישי שלתחיית המתים יחיונו מיומנים' וכו'. **חודש**

ח"ג והערות

שלפנינו. **למתעב גוי.** במח' רומניא: יתעב בו גוי.
בימים וכו' חודש מרחשון. באתר האקדמיה: י"ב בח'
 הח' מרחשון. **מרחשון.** במח' רומניא: חשון וללא
 ימ'ר. **סער יקיה.** באתר האקדמיה: סער יהי. **יגלו**
במשענה. במח' רומניא: יגלו במשענה. **כראשונה**
האחרונה. כ"ה במח' בולוניא, רומניא, כ"ו ושד"ל. במח'
 רמ"ו: 'כראשונה האחרונה, ותוקן במח' רס"ד-רס"ה
 כלשון הפס' שלפנינו. **בימים וכו' חודש כסלו.** באתר
 האקדמיה: י"ב בח' הש' כסליו. **ודם ערלים.** כ"ה
 במח' רומניא ובאתר האקדמיה. במח' רמ"ו ובולוניא
 תיבת 'ערלים' נמחקה ע"י הצנוורה. במח' רס"ד-רס"ה
 ושד"ל: **ודם רשעים,** מפני יראת הצנוורה. **יהלך**
כנחלי. במח' רומניא: יהלך כנחרי. **יהוס.** באתר
 האקדמיה: יכחיד'. **בימים וכו' חודש טבת.** באתר
 האקדמיה: יבמ' בח' הי' טבת. **אוינא לנו.** באתר
 האקדמיה ללא תיבת 'נא', כאשר נמצא בירמ' ו, ד.
פנה יום. באתר האקדמיה: פנה היום. **רעב יקיה.**
 במח' רומניא: רעב יקיה. **ברוך יי.** בתה' שלפנינו:
 'ברוך אדני'.

העשירי הוא. א"ס' ב, טז. **חודש טבת.** ראו אה"מ, ילמדנו, עמ' 223, ד"ה וירק. **קול יתנו.** ע"פ שופ' ה, יא; תה' קד, יב; דצ"ר
 (ליברמן), פ"ו אהתק, ד"ה ד"א שמע ישראל; מדת"ה מ"ו קד, ס"ו י; ילק"ש תה', רמז תתסב, ד"ה עליהם עוף. **שוקדי יום יוס.**
 ע"פ מש' ה, לד; צבלי ברכות, דף ח ע"א; מדת"ה מ"ו קט, ס"ו ט. **שוקדי יום וכו' ברוך ה'.** ע"פ שמו"ר פ"ו, כה, ס"ו ט. **אוי**
נא לנו. או"כ' ה, טו. **כי פנה יוס.** ע"פ ירמ' ו, ד; צבלי תענית, דף כט ע"א; סע"ר פ"ו, כו. **רעב יהי מיה יוס.** ע"פ ילקוט
 המכירי הוש' ה, טו, עמ' 158-159; **מד' לקח טוב,** פ"ו בלק, עה"פ אראנו ולא עתה, צמ' כד, ח; אה"מ, זרובבל, עמ' 161, ד"ה
 ואלו הם עשרה. **יתשלל.** ע"פ ירמ' ד, ב; תה' סד, יא. **ברוך ה' יוס יוס.** ע"פ תה' סח, כ; צבלי ברכות, דף מ ע"א; מדת"ה

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בְּחֹדֶשׁ עֶשְׂרֵי עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ
שָׁבֵט • שָׁבִץ יְהִי בְּתַשְׁעִים וּמֵאָה אֶלְף • וּבִלְבוּשׁ שְׂרִיזֵן מֵאָה
אֶלְף • שְׁמֵלַחֲמַת רְבִיעִית יַעֲשׂוּ בְּצֹלַע הָאֶלְף • וְשֵׁם אֶחָד
יִרְדֹּף אֶלְף:

בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא • בְּחֹדֶשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ
אֶדְר • תָּמִיד יְהִי שְׁלֹשָׁה בְּבִנְיָה • תִּשְׁבִּי וּמִנְחָם וְגַם נְחֻמָּיה •
תִּפְאָרֶת מְכֵהֵן עַמָּם מְנוּיָה • וְשֵׁם כָּל הַנְּשֻׁמָּה תְּהִלָּל יְהִי:

כַּכְּתוּב • כָּל הַנְּשֻׁמָּה תְּהִלָּל יְהִי • הִלְלוּיָהּ: וְנֹאמֵר • וְגִנּוּתִי
עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ • לְמַעַנִּי וּלְמַעַן דָּוִד
עַבְדִּי: וְנֹאמֵר • כִּי־נָחַם יְהוָה צִיּוֹן נָחַם כָּל־חֲרֻבְתֶּיהָ וַיִּשֶׂם
מִדְּבָרָהּ כְּעֶדֶן וְעֵרְבֶתָהּ כְּגִן־יְהוֹנָה • שְׁשׂוֹן וְשִׁמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ
תּוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:

ח"ג והערות

בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ שָׁבֵט. באתר האקדמיה: 'בימי
בח' אחד-עשר שבט'. בְּחֹדֶשׁ עֶשְׂרֵי כ"ה
במח' שד"ל ורומניא. במח' רס"ד-רס"ה: 'בְּחֹדֶשׁ
עֶשְׂרִי. במח' רמ"ז ובולוניה ללא ניקוד. שָׁבִץ
יְהִי. במח' רומניא: 'שבץ וקיה'. וּבִלְבוּשׁ שְׂרִיזֵן.
במח' רומניא ובאתר האקדמיה: 'צְבִלְבוּשֵׁי שְׂרִיזֵן.
אחד ירדף. במח' רומניא: 'אחד מִכֶּם ירדף, כמו
ביהו' שלפנינו. באתר האקדמיה: 'ירדף אחד'.
בַּיָּמִים וכו' חֹדֶשׁ אֶדְר. באתר האקדמיה: 'בימי
בח' שנים-עשר אדר'. יְהִי שְׁלֹשָׁה. במח'
רומניא ובאתר האקדמיה: 'יקומו שלשה'.
בְּבִנְיָה. במח' רומניא: 'מְבִנְיָה'. תִּשְׁבִּי וּמִנְחָם.
באתר האקדמיה: 'מנחם ותשבי'. תְּהִלָּל יְהִי.
באתר האקדמיה: 'וג', ובוה מסתיימת הנחמה.
בכ"י נוסף על 'תהלל יְהִי: 'הִלְלוּיָהּ'. כַּכְּתוּב
כָּל הַנְּשֻׁמָּה וכו' וְקוֹל זְמֵרָה. קטע זה איננו
במח' רומניא.

מקורות ומקבילות

מז' קמה, סוף ס"ו א. נחודש עשתי עשר הוא חודש שבט. ע"פ
זכ' א, ז. שָׁבִץ. ע"פ ש"א א, ט. וּבִלְבוּשׁ שְׂרִיזֵן. ע"פ ש"א ח, ה.
וּבִלְבוּשׁ שְׂרִיזֵן מֵאָה אֶלְף. ע"פ אה"מ, זרובבל, סוף עמ' 160. כָּלֵע
האֶלְף. ע"פ יהו' יח, כח. אחד ירדוף אֶלְף. ע"פ יהו' כג, ו; ככל
מ"ק, דף עז ע"ב. נחודש שנים עשר הוא חודש אדר. ע"פ אס'
ג, ז. אדר. ראו אה"מ, חליהו, סוף עמ' 26. תמיד יהיו שלשה.
ע"פ אה"מ, זרובבל, סוף עמ' 160 ותחילת עמ' 161. כְּכִתוּבָה -
צירופים. ע"פ תה' קכב, ג. תִּשְׁבִּי וּמִנְחָם וְגַם נְחֻמָּיה. ראו פהר"ב,
פרי' מ, ס"ו א וכו' ב. תִּשְׁבִּי. ע"פ מלא' ג, כג. וּמִנְחָם - משיח
בן דוד. ע"פ פהר"ב, פרי' לב, ס"ו ה. נחמה - משיח בן יוסף.
ע"פ אה"מ, משיח, עמ' 390, ד"ה האות הששי. תִּפְאָרֶת מְכֵהֵן.
ע"פ צמ"ס ג, א; ככל מנילה, דף יב ע"א; צ"ר פרי' נד, ס"ו ד.
כָּל הַנְּשֻׁמָּה תְּהִלָּל וכו'. תה' קו, ו; דצ"ר פרי' ב, ס"ו לו. מִסִּיח
בנחמות. ע"פ מדדכי, מס' תענית, הל' ת"ב, רמז תלנו. ראו הלך"ג,
הל' ת"ב, ס"ו ה. וְגִנּוּתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת וכו'. ישע' לו, לה. כי
נחם ה' צִיּוֹן וכו'. ישע' נא, ג; צ"ר פרי' ק, ס"ו יג; מדה"ג פרי' מסעי,
ס"ו י; אה"מ, ארקים, עמ' 71.

וּנְאָמֵר • תְּבֹאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר גִּחְלֹתֵיךָ מִכּוֹן לְשַׁבְּתֵיךָ פְּעֵלֶת
 יְהוָה • מִקֶּדֶשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנֵנוּ יְדִידֶיךָ: וּנְאָמֵר • בָּנָה בְּנִיתִי
 בֵּית זָבַל לָךְ • מִכּוֹן לְשַׁבְּתֵיךָ עוֹלָמִים: וּנְאָמֵר • לָכֵן כֹּה־אָמַר
 יְהוָה שְׁבַתִּי לִירוּשָׁלַם בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבְנֶה בָּהּ נֶאֱסָם יְהוָה
 צְבָאוֹת וְקוֹן יִנְטֶה עַל־ירוּשָׁלַם: וּנְאָמֵר • כֹּה אָמַר יְהוָה
 שְׁבַתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם • וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם
 עִיר הָאֱמֶת וְהָר־יְהוָה צְבָאוֹת הָרַקְדָּשׁ: וּנְאָמֵר • מְגִדּוֹל
 יִשׁוּעוֹת מִלְכוֹ • וְעִשְׂה־חֶסֶד לְמִשְׁיחוֹ • לְדָוִד וּלְזָרְעוֹ עַד־עוֹלָם:
 וּנְאָמֵר • יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־תִּשָּׁב פְּנֵי מִשְׁיַחֲךָ • זְכָרָה לְחֶסְדֵי
 דָּוִד עַבְדְּךָ: וּנְאָמֵר • כִּי־נָחַם יְהוָה צִיּוֹן נָחַם כָּל־חַרְבֹתֶיהָ וַיִּשֶׁם
 מִדְּבָרָהּ כְּעֶדֶן וְעַרְבַתָּהּ כַּגִּן־יְהוָה • שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ •

מקורות ומקבילות

תבאמו ותטעמו צה וכו'. שמו טו, י; מכר"י בשלח, מס' דשירה, פ"י, י' צבלי צ"ב, דף קיט ע"ב; מדר"ה מ" מג, ס"א. מכוון לשבתך. ע"פ מ"א ת, יג; ירושלמי זכרות, פ"ד, ה"ה [דף לה ע"ב]; מק"ט ע"מ; שמחות, ספר חיובות הקבר, פ"א, ה"א. פעלת ה' מקדש ה'. ראו צבלי זכרות, דף לג ע"א; כתובות, דף ה ע"א; שמו"ר פ"א לת, א; מדר"ג (וורשא), פ"א ויקהל, ס"א ז; אה"מ, מלות, עמ' 281. כוננו ידך. ע"פ מכר"י בשלח, מס' דשירה, פ"י, י' חביב בית המקדש לפני הקב"ה וכו'; אד"ג נוסח א, סוף פ"א. בנה בניתי בית וכו'. מ"א ת, יג; צבלי ר"ה, דף יז ע"א; אה"מ, עשרה הרוגי מלכות, עמ' 445. לכן כה אמר ה' שצתי לירושלים וכו'. זכ"א, טז; דצ"ר (ווילנא), פ"ד, ס"א יא; איכ"ר פ"י, ג, ס"א יב. לירושלים זכרותי. מדר"ה מ" עב, ס"א א; אה"מ, י' עקיבא, עמ' 413. וקו ינטה. איכ"ר פ"י, ג, ס"א יב. כה אמר ה' שצתי אל ציון וכו'. זכ"א, ג; שמו"ר פ"א ל, ס"א ת. מגדול ישועות מלכו. ש"צ כב, נא; מדר"ה מ" יח, ס"א ל; אה"מ, גדול וגדולה, עמ' 82; ילקו"ש ש"ב, רמח קסד. לדוד ולזרעו עד עולם. ראו מדר"ש פ"י יט, ס"א כא; תד"ר (איש שלום) פ"י, ד"ה זדעתו של הקב"ה. ה' אהים אל תשכ. דה"צ ו, מ; צבלי שבת, דף ל ע"א; מדר"ג פ"י וזרא, ס"א ו. כי נחם ה' ציון וכו'. ישע"י ג; צ"ר פ"י ק, ס"א יג; שמו"ר פ"י, ג, ס"א ה.

ח"ג והערות

וּנְאָמֵר תבאמו וכו'. פסוקים אלו נמצאים גם במנהג רומניא, דף רכט ע"ב. במח' רמ"ז ובולוניא בא כאן סילוק: זיבון עולם על מליאתו, שלא נוהגים לאמרו היום. פסוקים אלו הם מסובים על סוף הפיוט הקודם זיבון עולם על מליאתו שאינו כאן. ולכן אין הלשון מתאימה, וראוי אי"ב לשנות ל'וּנְאָמֵר, במקום 'בְּכַתּוּב' וכך כתב הרב מ"ע הרטום בחוברת המנהג, עמ' 28. וּנְאָמֵר תבאמו. במח' רומניא: 'בְּכַתּוּב בְּתוֹךְךָ תבאמו. אֲדֹנָי כּוֹנְנֵנוּ יְדִידֶיךָ. כ"ה בשמי' שלפנינו. בנוב"ר ובמח' רומניא: י"י כּוֹנְנֵנוּ יְדִידֶיךָ. ונאמר לכן כה אמר יי וכו'. במח' רומניא פסוק כה אמר ה' שבתִי אל ציון וכו' בא לפני פסוק זה. לָכֵן כֹּה אָמַר. כ"ה במח' רומניא כמו בפס' שלפנינו. בנוב"ר ללא תיבת 'לָכֵן' ואולי טעמם ונימוקם, מפני שפסוק זה אינו סמוך לשלפניו, ולכן תיבת 'לָכֵן' איננה שייכת. וְנָקוּ. זהו הקרי, והכתיב: זקוה. מְגִדּוֹל. זהו הקרי, והכתיב: 'מְגִדִיל'. במח' רומניא: 'מְגִדִיל', מפני שהפסוק לקוח מתה"י, נא, משא"ב לנוב"ר הפסוק הוא מש"ב. דָּוִד עַבְדְּךָ. כ"ה בפס' שלפנינו וכן בכל דה"י שלפנינו בא 'דָּוִד' מלא יי. בנוב"ר ומח' רומניא: 'דָּוִד עַבְדְּךָ'.

תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה: וְנֹאמְרֵי שֵׁם אֲצַמִּיחַ קֶרֶן לְדוֹדִי עֲרַכְתִּי נֵר

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעֵלְמָא דְּבִרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיַמִּיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלֵּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
לְעֵלְא לְעֵלְא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא שִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא
דְּאִמִּירָן בְּעֵלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

בירושלים עוברים לעמ' 173.

ח"ג והערות

ערכתי נר למשיחי. במח' רומניא נדפס כאן באותיות רש"י יתמו הנחמות. במח' רמ"ו, בולוניה, שד"ל וכו', אומרים כאן ירחם היא אלהינו עלינו של ברכת 'בונה ירושלים' וגומרים חזרת הש"ץ, אך כהיום לא נוהגים כן. סיום קינות. ע"פ חוברת המנהג של הרב מ"ע הרטום, עמ' 28, יש לומר חצי קדיש, אולם לא מופיע במח' הקדומים.

מקורות ומקבילות

סס אלמית קרן לדוד. תה' קלב, ח; מדה"ג פרי' תרומה, ס"ו; ו; מדה"ה מז' עה, ס"ו ה; ויק"ר פרי' לא, ס"ו יא; מד"א פרי' תלוה, פרי' כז, ס"ו א. ערכתי נר למשיחי. ראו אה"נ, ילמדנו, עמ' 226; ילקוט'ש תו', פרי' בראשית, רמז מז, ד"ה והיו ימיו מלאה ועשרים; מה"ג ש"מ, פרי' תרומה כה, ג. קדיש לאחר קינות. ראו אור"ח ח"א, סדר תפלת ת"ב, אות כ.

סדר
הוצאת ס"ת
וקריאת התורה

לפי מנהג ק"ק רומה נוהגים לומר את הקינות הבאות כמנהג הספרדים:

הוצאת ספר תורה

קוּמִי וְסַפְּדִי תוֹרָה. וְעָשִׂי קִינּוֹת זְכִירָה. בְּתַשְׁעָה בְּאָב יוֹם צָרָה. וּמֵהוּמָה יוֹם עֲבָרָה. בְּיוֹם אָף בִּי חָרָה. וְנִחְרַב דְּבִיר וְעֵרָה. צַעֲקָה גְדוֹלָה וּמְרָה. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה: שְׂאֵלֵי־נָא בָּרַב מְגִנָּה. אֵיךְ מַחְנֶה שְׂכִינָה. וּבֵית לְוִיָּה וְדוּכָנָה. וְאֵיפָה אֲנָשִׁי אֲמוּנָה. וְאֵיפָה פְּנֵה אֲנָה. הוֹד עִיר הַנְּאֻמָּנָה. אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה. מְקַדְּשֵׁת רֵאשׁוֹנָה. לְזֹאת לְבָד מֵר יִקְרָא. כְּמוֹ לֵב אִשָּׁה מְצָרָה. צַעֲקָה:

אֵיךְ רֵאשִׁי יְשִׁיבוֹת. וְאֵיפָה סְנֵה־רִיָּד. וְאֵיפָה הוֹלְכֵי גְתִיבוֹת. לְגִנָּה זִיו זְהָרִיָּד. וְאֵיפָה עוֹרְכֵי תְשׁוּבוֹת. לְשׁוֹאֲלִים עַל־סִתְרִיָּד. וְלֹאֲלָפִים וְרִבְבוֹת. דוֹרְשֵׁי סְדְרִיָּד. כָּלֶם בְּגִלּוֹת עֲצוּרָה. הִלְכוּ בְּיַד בְּנֵי־צָרָה. צַעֲקָה:

אֵיךְ עוֹשֵׂי זְבָחִים. וְאֵיפָה עוֹשֵׂי שְׂמָנִים. וְאֵיפָה עוֹרְכֵי נְתָחִים וְסוּד לָחֶם הַפְּנִים. בָּא רַב הַטְּבָחִים. וְהָרַג אָבוֹת וּבְנֵים. וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְתָחִים. אֲשֶׁר אִז עָרְכוּ הַסְּגָנִים. כִּי אֵל חָרְבוּ קָרָא. וְחֲצִי אִפּוֹ יָרָה. צַעֲקָה:

ח"ג והערות

קומי וספדי תורה. קינה כמנהג הספרדים והתימנים, מאת מחבר עלום שם. נדפסה בתכלאל ע"ח, דף קטו ע"ב; מח' תתת"ס רפ"ד, דף רמד; בית אב, דף קכו ע"ב. מכאן ואילך עד קה"ת איננו במח' רמ"ו, בולוניא ושד"ל. ב"י חרה. בבית אב: ב"י חרה. זיו זְהָרִיָּד. בתכלאל ע"ח ובית אב: זיו זְהָרִיָּד. ולאֲלָפִים וְרִבְבוֹת. בתתת"ס רפ"ד ובית אב: זלאלפים וְרִבְבוֹת. ולפי"ז הוא סמוך ל'דורשי סדריד'. דורשי סְדְרִיָּד. בבית אב: דורשי מְדְרִיָּד, ונראה שהוא טעות הדפוס. וְסוּד לָחֶם. בהע' בתכלאל ע"ח כתב: וְסוּדְרֵי לָחֶם והוא מסתבר מאוד. כִּי אֵל. בתתת"ס רפ"ד: ב"י אל.

מקורות ומקבילות

יוֹם לָרֶה... וְיוֹם עֲבָרָה. ע"פ פ' א', טו. יוֹם אָף בִּי חָרָה. ע"פ דב' לא, י. לַעֲקָה גְדוֹלָה וּמְרָה. ע"פ בר' כו, לד; אס' ד, א. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה. צמ' יט, ב. מְגִינָה. ע"פ איכ' ג, סה. וְאֵיפָה פְּנֵה אֲנָה. ע"פ שה"ש א, א. אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה. ישע' א, כח. כְּמוֹ לֵב אִשָּׁה מְצָרָה. ע"פ ירמ' מח, מח. הוֹלְכֵי נְתָחוֹת. ע"פ שופ' ה, ו. וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְתָחִים. ע"פ ישע' ג, כו. אֵל חָרְבוּ קָרָא. ע"פ ירמ' כה, כט. וְחֲצִי אִפּוֹ יָרָה. ע"פ דב' לב, כג.

ואוחז החזן ס"ת בזרעו ואומר:

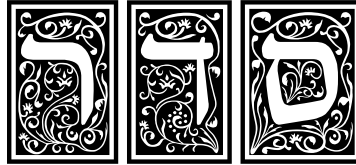
בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־יְהִי הָעֵם. אֵיכָה זָהָב יוֹעַם: בְּמִקּוֹם גְּדִלּוֹ הַמּוֹנִינּוּ.
נִפְלְאָה עֲטֻרַת רֹאשֵׁנוּ: בְּמִקּוֹם הָעֲטֻרָה.
רֹאשׁ פְּתָנִים וּמָרָה: וּבְמִקּוֹם מִפָּה יָפָה. וְחֶסֶר צְעִיפָה: בְּמִקּוֹם יִשְׁמְחוּ
הַשָּׁמַיִם. יְקוֹנְנוּ מִר־כַּפְלָיִם: וּבְמִקּוֹם זֶהָר חֲזוּתֵם. שֶׁק יוֹשֵׁם כְּסוּתֵם:
בְּמִקּוֹם יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם. שָׁמוּ עַל־זֹאת שָׁמַיִם: וּבְמִקּוֹם וְתִגַּל הָאָרֶץ.
לְבִי יִכָּאֵב וּבו יָבֵא קֶרֶץ: וּבְמִקּוֹם יִשְׁמְחוּ הִר־צִיּוֹן. מְרִי שְׁחִי וְיָדֵי
אֲחִזּוּ רִפְיוֹן: וּבְמִקּוֹם תִּגְלָגְלָה בְּנֹת יְהוּדָה. הַיּוֹם אָנוּד וְאֲתַנּוּדְדָה:
וּבְמִקּוֹם עַל־הַכֹּל יִתְגַּדֵּל. אָגֹז רֹאשִׁי וּמִבְּכִי לֹא־אֲחַדֵּל: וְנָהִי אֲחַדֵּשׁ
בְּמִקּוֹם וְיִתְקַדֵּשׁ. עַל־שָׁמְמוֹת קָדֵשׁ וּמִקְדָּשׁ: בְּיּוֹם זֶה מִן־סְעָרָה
אֶקְרָא. בְּעוֹלָמוֹת אֲשֶׁר בָּרָא: וּלְחֶרֶב בֵּן בֵּית אֵל נוֹרָא. תִּשְׁתּוּמֵם וְתַפּוּג
תּוֹרָה: וּלְמִפְקֵד כְּהֵנּוּ וּנְבִיאָיו. שְׁלֹא כִרְצוֹנוּ וְכִרְצוֹן יִרְאִיו: בְּיּוֹם
תְּקוּנָן הוּי אֲרִיאֵל. שְׁלֹא כִרְצוֹן עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל: וּמַעַל אַרְוֹן דָּתְנוּ.
גְּלַתָּה שְׂכִינָה לְחֶרְפְּתָנוּ: לְכֵן תְּעוֹרֵר לְוַיְתָּה. בְּמִקּוֹם גִּיל בְּאַנְחָתָה:
עַד־יִשְׁיבְנוּ אֶל־גְּבוּלָנוּ. תִּגְלָה וְתִרְאָה מַלְכוּתוֹ עָלֵינוּ:

מקורות ומקבילות

אשרי העם. תה' פט, טז. איכ' זהב יועם. ע"פ איכ' ד, א. נפלה עטרת ראשנו. איכ' ה, טז. ראו מס"ו פה' ית, ה"ט. העטרה. ע"פ שה"ש ג, יא. ראש פתנים ומרה. ע"פ דב' לב, לג. ישמחו השמים. תה' לו, יא. מר כפלים. ע"פ ישע' מ, ב. זוהר חזותם. ע"פ צבלי קידושין, דף מט ע"ב, י' קדים יופי ורדו לעולם, ט' נעלה ירושלים; צ"מ, דף פד ע"א, 'אנא אשחיירי משפירי ירושלים, ...ההוא זכורתי. שק יושם כסותם. ע"פ יחז' ז, ית. שומו על זאת שמים. ע"פ ירמ' ב, יב. ותגל הארץ. תה' לו, יא. ישמח הר ציון. תה' מנח, יב. מרי שיחי וידי אחזו רפיון. ע"פ חו"י כג, ב. תגלגלה בנות יהודה. תה' מנח, יב. על הכל יתגדל. ע"פ דני' יא, לו. אגוז ראשי. ע"פ חו"י א, כ. ומנכי לא אחדל. ע"פ ישע' סה, יט; חו"י טז, טז. תשתומם. ע"פ ישע' סג, ה. ותפוג תורה. ע"פ חבק' א, ד. הוי אריאל. ישע' כט, א.

ח"נ והערות

במקום אשרי העם. פיוט כמנהג הספרדים, מאת מחבר עלום שם. בתכלאל ע"ח, דף קטז ע"א; בית אב, דף קכח ע"א; מח' תתת"ס רפ"ד, דף רנד, ב-רנה, א. במקום גדלו. בתכלאל ע"ח: ובמקום גדלו. שק יושם. בתכלאל ע"ח ובית אב: שק הושתי. בתתת"ס רפ"ד: שק חושף? ובו יבא. בתכלאל ע"ח: ייבוא בו. וְאֲתַנּוּדְדָה. בתתת"ס רפ"ד: וְאֲתַנּוּדְדָה. אָגֹז רֹאשִׁי. כן מנוקד בתכלאל ע"ח וכן נראה נכון, משרוש צווי. בתתת"ס רפ"ד ובית אב: יאָגֹז רֹאשִׁי. וּמִבְּכִי לֹא. כ"ה בתכלאל ע"ח וכן נראה נכון. אֲשֶׁר בָּרָא. בתכלאל ע"ח, תתת"ס רפ"ד ובית אב: יִשְׁבְּרָא. בְּיּוֹם תְּקוּנָן. בתכלאל ע"ח: בְּיּוֹם תְּקוּנָן.

קריאת התורה לשחרית של ת"ב

מוציאין ספר תורה בחשאי ואין אומרים גדלו לה' ולא ותגלה מלכותו עלינו ואין מניחין הספר על הדוכן כשאר הימים, אלא אחד מבני הכנסת מקבלו על זרועותיו רחוק מן הדוכן בצד אחד של בית הכנסת, שכוין שגלו ישראל כביכול השכינה והתורה גלו ממקומם ואומר הכל הבו גודל וכו' וקורין בתורה בפרשת היום שלשה בני אדם. בירושלים קוראים את העולים "כהן", "לווי" או "כהן במקום לווי", "שלישי מפטיר" ואין אומרים 'ה' עמכם' ואין אומרים מי שברך.

העולה לתורה פותח ומביט במקום שצריך לקרוא, מכסה את האותיות ומברך:

לפי מנהג ק"ק רומה במקום 'ה' עמכם' אומרים:

בְּרוּךְ דֵּין הָאֱמֶת:

בְּרַכּוּ אֶת־יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:

(הקהל עונה: בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד):

העולה חוזר ואומר: **בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ
מִכָּל־הָעַמִּים וְנָתַן לָנו אֶת־תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
גוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

מקורות ומקבילות

מוציאין ספר תורה בחשאי וכו'. כך כתוב במח' הקדומים ובמח' שד"ל וכו' שצצה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא, אבל איננו צ"י כ"ה, דף 79 ח. ואין אומרים גדלו לה' וכו' ואומר הכל הבו גודל. ע"פ

כ"י כ"ה, דף 79 ח. וקורין וכו' שלשה בני אדם. ע"פ צבלי מגילה, דף כז ע"ב; פסקי רי"ד; סרע"ג ח"ב, סי' ק, צסס רב נטרונאי בר הילאי; תשו' רמ"ג אר"ה, סי' קעו; פסקי רי"ז מגילה, פ"ג, ה"ב, אות ב; שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; כ"י כ"ה, דף 79 ח; מח' רומניא, דף רכד ע"א; ספה"ש, הל' תפילה, שער ו, ד"ה כמה. שלישי מפטיר. ע"פ סרע"ג ח"ב, סי' ק; שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 79 ח; מח' רומניא, דף רכד ע"א. ראו סרע"ג ח"ב, סי' ק. אומרים ברוך דין האמת. מס"ו פרי"ת, ה"ט. ראו מח' רומניא, דף רכד ע"א. הטקסט. ע"פ צבלי צרכות, דף נד

ח"ג והערות

קריאת התורה לשחרית. סדר ההפסקות של העליות לקוח ממח' בולונויא. במח' רמ"ז ושד"ל לא צויינו ההפסקות.

קריאת התורה לשחרית. סדר ההפסקות של העליות לקוח ממח' בולונויא. במח' רמ"ז ושד"ל לא צויינו ההפסקות.

בסיום הקריאה העולה יגלול את התורה ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר נָתַן לָנו
תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה גּוֹתֵן הַתּוֹרָה:

כִּי־תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשְׁנֶתָם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתְּתָם
וְעִשִּׂיתָם פְּסֹל־תְּמוֹנֵת כָּל וְעִשִּׂיתָם הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: הַעִידְתִּי בְכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֲבַד תֵּאבְדוּן מִהָרַם מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ. לֹא־תֵאָרִיכֶן יָמִים עָלֶיךָ כִּי
הַשָּׁמַד תִּשְׁמְדוּן: וְהִפְיִץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי
מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה: וְעַבַדְתֶּם־שָׁם
אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. עֵץ וְאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא־יֵרָאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן
וְלֹא יֵאָכְלוּן וְלֹא יִרְיָחוּן: וּבִקְשַׁתְּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּמִצְאֹתָ. כִּי תִדְרָשׁוּן בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: שְׂנֵי בַּצֵּר לְךָ
וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְּתָ עַד־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹל: כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ
וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ. וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:
כִּי שָׂאֲלֶנָּא לְיָמִים רַאשֵׁינִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר
בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל־הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד־קִצְּהָ
הַשָּׁמַיִם. הִנְהִיָּה כַּדְּבַר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמָהוּ: הַשְּׁמַע
עַם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר־שָׁמַעְתָּ אֶתָּה וַיַּחֲיֵ:

מקורות ומקבילות

ע"א; סדו' רס"ג עמ' 33 ועמ' 34; סח"ר, נספחים, ס' ג, סדר ברכות; סה"ת ס' נח. כי תוליד בניס וכו'. ד' כה"מ; צנלי
מגילה, דף לא ע"ב; סע"ג ח"ב, ס' ק וס' קא; תשו' רמ"ג חו"ח, ס' קעו וס' קעז; שנה"ל, סדר תענית, ס' רסג; סח"ר
ס' ס, ענין יום ח"ב; סה"ת, סדר ח"ב, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 179א; ספה"ש, הל' תפילה, שער ו, ד"ה צפורים; מח' רומניא, דף
רכד ע"א.

שלישי אוו הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת
 באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה
 ובמוראים גדלים. ככל אשר-עשה לכם יהוה אלהיכם
 במצרים לעיניך: אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים.
 אין עוד מלבדו: מן השמים השמיעך את-קלו ליסרך
 ועל-הארץ הראך את-אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך
 האש: ותחת כי אהב את-אבתיך ויבחר בזרעו אחריו. ויצאך
 בפניו בכחו הגדל ממצרים: להוריש גוים גדלים ועצמים
 ממך מפניך. להביאך לתת-לך את-ארצם נחלה ביום הזה:
 וידעת היום והשבת אל-לבבך. כי יהוה הוא האלהים.
 בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת. אין עוד: ושמרת את-חקיו
 ואת-מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך
 אחריו. ולמען תאריך ימים על-האדמה אשר יהוה אלהיך
 נתן לך כל-הימים: פ

חצי קדיש:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דברא כרעותה. וימליך מלכותה
 בחיבון וביומיון ובחיי דכל-בית-ישראל בעגלא ובזמן קריב.
 ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך. לעלם ולעלמי עלמיא.

ח"ג והערות

חצי קדיש לאחר קרה"ת. לפי מנהג בני רומה המקורי
 (שבלי הלקט, סדר תענית, סי' רסט, ספר התדיר, סוף
 סי' לא ועוד, כ"י כ"ה, דף 97א, מח' רמ"ו, בולוניה
 ושד"ל) אומרים קדיש רק אחרי קריאת התורה, ובמפורש
 כתב שבה"ל, ענין שבת, סי' עט, ותשעה באב שיש בהן
 קריאת ההפטרה המפסקת בין הקדיש שלאחר קריאת
 התורה. בעיר רומה (בה מתפללים לפי מנהג בני רומה
 הקדום המושפע על ידי המנהג הספרדי) אומרים חצי
 קדיש רק לאחר ההפטרה, ע"פ שו"ת יביע אומר (ח"ט, או"ח, סי' פח) וילקוט יוסף (קרה"ת וביכ"ג, הערות, סי'
 קמד-רפד, דיני ההפטרה, אות יא).

מקורות ומקבילות

שלישי - הוא המפטור. ע"פ פסקי רי"ד עמ"ס מגילה, דף כג
 ע"ג, ד"ה תניא חל; שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סה"ר
 סי' ס, ענין יוס ת"ג; סה"ת, סדר ת"ג, סי' לא; מח' רומניה,
 דף רכד ע"א. **נותן לך כל הימים.** ע"פ סרע"ג ח"ב, סי' ק;
 שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סה"ת, סדר ת"ג, סי' לא;
 ספה"ש, הל' תפילה, שער ו, ד"ה צפורים; מח' רומניה, דף
 רכד ע"ג.

אוי"ח, סי' פח) וילקוט יוסף (קרה"ת וביכ"ג, הערות, סי'
 קמד-רפד, דיני ההפטרה, אות יא).

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרַומֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל
 שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא:
 לְעֵלָּא לְעֵלָּא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
 בְּעֵלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן:

הפטרה לשחרית של ת"ב

המפטיר, לאחר שייגמור הגולל לגלול את סה"ת, קודם קריאת ההפטרה מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים
 טוֹבִים. וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם. הַנְּאֻמְרִים בְּאִמְתּוֹ. בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה. הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה. בְּמִשְׁהַ עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ.
 וּבְנְבִיאֵי הָאֱמֻת וְהַצְּדִק:

אָסַף אֲסִיפִם נְאֻם־יְהוָה. אִין עֲנָבִים בְּגֶפֶן וְאִין תְּאֵנִים
 בַּתְּאֵנָה וְהָעֵלָּה נָבֵל וְאַתָּן לָהֶם יַעֲבְרוּם:
 עַל־מָה אֲנַחֲנוּ יוֹשְׁבֵי הָאָסֶפֶו וְנִבּוֹא אֶל־עַרְי הַמְּבַצֵּר וְנִדְמָה־
 שָׁם. כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הִדְמָנוּ וַיִּשְׁקֵנוּ מִי־רֹאשׁ כִּי חָטְאנוּ לַיהוָה:
 קָנָה לְשָׁלוֹם וְאִין טוֹב. לָעֵת מִרְפָּה וְהִנֵּה בְעֵתָה: מִדָּן נִשְׁמַע
 נַחֲרַת סוּסִיו מִקּוֹל מִצְהָלוֹת אֲבִירָיו רַעֲשָׂה כָּל־הָאָרֶץ. וַיִּבּוֹאוּ
 וַיֹּאכְלוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וַיִּשְׁבִּי בָּהּ: פ
 כִּי הִנְנִי מְשַׁלַּח בְּכֶם נְחָשִׁים צְפַעְנִים אֲשֶׁר אִין־לָהֶם לָחֵשׁ
 וְנִשְׁכּוּ אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה: ס
 יִגְזוּ. עָלַי לְבִי דָוִי: הִנֵּה־קוֹל שׁוֹעֵת בַּת־עַמִּי מֵאָרֶץ מְרַחֲקִים.

מקורות ומקבילות

א"ל 'השיבנו'. שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יוס ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 79 א. זרבות
 הפטרה. תשו' רי"ג או"ת, ס' קעו; שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יוס ת"ב. קודם קריאת ההפטרה מזכיר.
 סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא. אשר נחזר ננביאים טובים. סה"ר ס' ס, ענין יוס ת"ב; כ"י כ"ה, דף 79 א. אסף אסיפס נאסי'ה
 וכו'. ירמ' ת, יגכג; צבלי מנגלה, דף לא ע"ב; סרע"ג ח"ב, ס' ק; תשו' רי"ג או"ת, ס' קעו; ספה"מ ס' לא; שצה"ל, סדר
 תענית, ס' רסט; סה"ר ס' ס, ענין יוס ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 79 א; ספה"ש, הל' תפילה, שער ו, ד"ה
 צפורים; מח' חונניה, דף רכז ע"ב.

הַיְהוּה אֵין בְּצִיּוֹן אִם־מַלְכָּה אֵין בָּהּ. מִדּוּעַ הִכְעַסְנִי בַּפְסְלֵיהֶם
 בְּהַבְלִי נִכְרִי: עֶבֶר קָצִיר כָּלָה קִיץ וְאַנְחָנוּ לֹא נוֹשְׁעֵנוּ: עַל־
 שֶׁבַר בַּת־עַמִּי הַשְּׁבַרְתִּי. קִדְרַתִּי שָׁמָּה הִחֲזַקְתָּנִי: הַצָּרִי אֵין
 בְּגִלְעָד אִם־רָפָא אֵין שָׁם. כִּי מִדּוּעַ לֹא עָלְתָה אֲרַכְתַּת בַּת־
 עַמִּי: ׀ מִי־יִתֶן רֹאשִׁי מִיָּם וְעֵינַי מִקּוֹר דְּמָעָה.
 וְאַבְכֶּה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶת חֲלָלֵי בַת־עַמִּי: ׀ מִי־
 יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֲרָחִים וְאַעֲזֹבָה אֶת־עַמִּי וְאַלְכֶּה מֵאַתָּם.
 כִּי כָל־מְנַאֲפִים עֲצַרְתַּת בְּגָדִים: וַיִּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם קִשְׁתָּם
 שִׁקְרָה וְלֹא לְאַמוּנָה גָּבְרוּ בְּאַרְצָן. כִּי מִרְעָה אֶל־רַעְהוּ יֵצְאוּ
 וְאֶתִּי לֹא־יִדְעוּ נְאֻם־יְהוָה: אִישׁ מִרַעְהוּ הִשְׁמִרוּ וְעַל־כָּל־אֶחָד
 אֶל־תְּבַטְחוּ. כִּי כָל־אֶחָד עֲקוּב יַעֲקֹב וְכָל־רַע רָכִיל יִהְיֶה: וְאִישׁ
 בְּרַעְהוּ יִהְיֶה וְאֶמֶת לֹא יִדְבְּרוּ. לְמַדּוּ לְשׁוֹנָם דְּבַר־שִׁקְרָה
 הַעֲוָה נִלְאוּ: שִׁבְתֶּךָ בְּתוֹךְ מִרְמָה. בְּמִרְמָה מֵאֲנוּ דַעַת־אוֹתִי
 נְאֻם־יְהוָה: ׀ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת.
 הַנְּגִי צוֹרָפָם וּבַחֲנֻתֵיהֶם. כִּי־אֵיךְ אֶעֱשֶׂה מִפְּנֵי בַת־עַמִּי: חַץ
 שְׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דְּבַר. בְּפִיו שְׁלוֹם אֶת־רַעְהוּ יִדְבֹּר
 וּבִקְרָבוֹ יִשְׂים אֲרָבוֹ: הַעֲלֵ־אֵלֶּה לֹא־אֶפְקֹד־בָּם נְאֻם־יְהוָה. אִם
 בְּגוֹי אֲשֶׁר־כֹּזֵה לֹא תִתְּנָקֶם נַפְשֵׁי: ׀ עַל־הַהָרִים
 אֲשָׂא בְּכִי וְנָהִי וְעַל־נְאוֹת מִדְּבַר קִינָה כִּי נִצַּתוּ מִבְּלֵי־אִישׁ
 עֶבֶר וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מִקְנֵה־מַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד־בְּהֵמָה נִדְּדוּ
 הַלְכוּ: וְנִתְּתִי אֶת־יְרוּשָׁלַם לְגִלְתִּים מְעֹזֵן תַּנִּים וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה
 אֶתֶּן שְׁמָמָה מִבְּלֵי יוֹשֵׁב: ׀ מִי־הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן
 אֶת־זֹאת וְאֲשֶׁר דְּבַר פִּי־יְהוָה אֱלֹהֵי וַיִּגְדֶּה. עַל־מָה אֲבָרָה

ח"ג והערות

מקורות ומקבילות

מי יתני כמדכ. ירמ' ט, ס"ב.

הי"י האל"ף של הקריאה אינה מבוטאת ולכך הקריאה היא: יהונ"י. שחוט. זהו הקרי, והכתיב: שחוט.

הָאָרֶץ נִצְתָה כַּמְדָּבָר מִבְּלִי עֵבֶר: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה
עַל-עֲזֹבְכֶם אֶת-תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיהֶם. וְלֹא-שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי
וְלֹא-הֵלְכוּ בָּהּ: וַיִּלְכּוּ אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת לִבָּם. וְאַחֲרַי הִבְעֵלִים
אֲשֶׁר לְמַדּוּם אֲבוֹתָם: ׀

לָכֵן כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הִנְנִי מֹאכִילִם
אֶת-הָעֵם הַזֶּה לְעֵנָה. וְהִשְׁקִיתִים מִי־רֹאשׁ: וְהִפְצוֹתִים בְּגוֹלִים
אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הֵמָּה וְאַבוֹתָם. וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת-הַחֶרֶב
עַד כְּלוֹתִי אוֹתָם: ׀

כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת. הִתְבוֹנְנוּ וּקְרָאוּ לְמִקּוֹנְנוֹת וּתְבוֹאֵינָה.
וְאַל-הַחֲכִמוֹת שִׁלְחוּ וּתְבוֹאֵנָה: וּתְמַהֲרְנָה וּתְשַׁנְּנָה עֲלֵינוּ נְהִי.
וּתְרַדְנָה עֵינֵינוּ דַמְעָה וְעַפְעֵפֵינוּ יָזוּ-מַיִם: כִּי קוֹל נְהִי נִשְׁמַע
מִצִּיּוֹן אֵיךְ שִׁדְדָנוּ. בְּשָׁנוּ מְאֹד כִּי-עֲזָבָנוּ אֶרֶץ כִּי הִשְׁלִיכוּ
מִשְׁכְּנוֹתֵינוּ: ׀

כִּי-שָׁמְעָה נָשִׁים דְּבַר-יְהוָה
וְתִקַּח אֲזַנְכֶם דְּבַר-פִּי. וְלִמְדָנָה בְּנוֹתֵיכֶם נְהִי וְאִשָּׁה רְעוּתָה
קִינָה: כִּי-עָלָה מוֹת בְּחַלּוֹנֵינוּ בָּא בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ. לְהַכְרִית עוֹלָל
מִחוּץ בַּחוּרִים מִרְחֻבוֹת: דַּבֵּר כֹּה נְאֻם-יְהוָה וְנִפְלָה נִבְלַת
הָאָדָם כְּדָמָן עַל-פְּנֵי הַשָּׁדָה. וּכְעֵמִיר מֵאַחֲרֵי הַקֶּצֶר וְאִין
מְאֻסָּף: ׀

כֹּה אָמַר יְהוָה. אֶל-יְתֵהֱלֵל חֲכָם
בְּחֻכְמָתוֹ וְאֶל-יְתֵהֱלֵל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ. אֶל-יְתֵהֱלֵל עֹשֶׂיר
בְּעֹשָׁרוֹ: כִּי אִם-בִּזְאֹת יְתֵהֱלֵל הַמְתֵּהֱלֵל. הַשִּׁכֵּל וַיִּדְעֵ אוֹתִי.
כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בְּאֶרֶץ. כִּי-בְאֵלָה
חִפְצָתִי נְאֻם-יְהוָה: ׀

מקורות ומקבילות

כִּי נִאֲלָה חֲפֻצְתִּי נֹאֵם ה'. סרע"ג ח"ב, ס' ק; שצ"ל, סדר תענית, ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא; ספה"ש, הל' תפילה, שער ו, ד"ה צפורים; מח' רומניא, דף רכה ע"א.

אחרי קריאת ההפטרה המפטיר אומר:

גָּאֲלָנוּ יְהוָה יִצְבְּאוֹת שְׁמוֹ. קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. צוּר כָּל־הָעוֹלָמִים
צַדִּיק בְּכָל־הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנְּאֻמָּן
הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה. הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם. כִּי כָל־דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק.
נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ. וְדַבֵּר אֶחָד
מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֵר לֹא־יָשׁוּב רִיקָם. כִּי אֵל (מֶלֶךְ) נְאֻמָּן אַתָּה.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל־דְּבָרָיו:**

**רַחֵם עַל־צִיּוֹן כִּי רַחֵם בֵּית חַיֵּינוּ. וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ
תוֹשִׁיעַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְשַׁמַּח
צִיּוֹן בְּבִגְיָה:**

**שְׁמַחְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית
דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. בְּמַהֲרָה יָבֹא וְיַגְלֵל לַבְּנוֹ. עַל־כִּסְאוֹ
לֹא־יָשֵׁב זָר וְלֹא־יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת־כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשָּׁךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ. שְׁלֵא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מְגַן דָּוִד:**

מקורות ומקבילות

ג' נרכות לאחר ההפטרה. סרע"ג ח"ב, ס' ק; תשו' רמ"ג או"ח, ס' קעו; שבה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא; כ"ו כ"ה, דף 79 א. לדיק

כלל הדורות. סרע"ג ח"ב, ס' ק.

מגן דוד. שבה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, ס' לא; כ"ו כ"ה, דף 79 א.

ח"ג והערות

גאלנו ה' צבאות וכו'. לפי מח' שד"ל, אך איננו במח' רמ"ו ובודלוניא.

רחם על ציון. סרע"ג ח"ב, ס' ק. רחם על ציון. סרע"ג ח"ב, ס' ק. רחם על ציון. סרע"ג ח"ב, ס' ק. רחם על ציון. סרע"ג ח"ב, ס' ק.

אחרי ברכות ההפטרה אומרים:

אֲשֶׁר־י יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ. עוֹד יִהְיֶה לְךָ סֶלֶה: אֲשֶׁר־י הָעַם שָׁכַח
 לוֹ. אֲשֶׁר־י הָעַם שִׁיהוּהוּ אֱלֹהֵיו:
 תִּהְיֶה לְדוֹד. אֲרוֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרַכְךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם
 וָעֶד: בְּכָל־יוֹם אֶבְרַכְךָ וְאֶהְלֶלְךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
 גָּדוֹל יְהוָה וּמְהִלָּל מְאֹד וְלֹגְדָלְתוֹ אֵין חֶקֶר: דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח
 מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרָתֶיךָ יִגִּידוּ: הֵדֵר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
 אֲשִׁיחָה: וְעֲזוֹז גְּבוּרָתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדֹלְתֶךָ אֶסְפְּרָנָה: זָכַר
 רַב־טוֹבֶךָ יִבְיְעוּ וְצִדְקָתֶךָ יִרְנְנוּ: חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה. אֲרַךְ אַפַּיִם
 וּגְדֹל־חֶסֶד: טוֹב יְהוָה לְכָל יֹרְחָמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְהוָה
 כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְחִסְדֶיךָ יִבְרַכּוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרָתֶךָ
 יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעוּ לְבַנְיָי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הֵדֵר מַלְכוּתוֹ:
 מַלְכוּתֶךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמַמְשַׁלְתֶךָ בְּכָל־דוֹר וָדָר: סוֹמֵךְ
 יְהוָה לְכָל־הַנִּפְלָאִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים: עֵינַי־כָּל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ
 וְאַתָּה גּוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת־יָדֶיךָ וּמִשְׁבִּיעַ
 לְכָל־חַי רִצּוֹן: צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו וְחֹסֵד בְּכָל־מַעֲשָׂיו:
 קְרוֹב יְהוָה לְכָל־קְרָאָיו. לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת: רִצּוֹן יִרְאִיו
 יַעֲשֶׂה וְאֶת־שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וַיּוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־
 אֲהַבָּיו. וְאֶת כָּל־הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תִּהְיֶה לְךָ יְהוָה יְדָבָר פִּי
 וַיְבָרֶךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קְדֹשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם. הִלְלוּ־יָהּ:

מחזירים את ספר התורה לארון הקודש בדומיה וללא אמירת כל דבר.

מקורות ומקבילות

ההלה לדוד. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 79. מחזירים את ספר התורה וכו'. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 79. בדומיה. ע"פ סה"ת, סה"ת, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' ס, ענין יום ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 79.

לפי ק"ק רומה אומרים:

על נהרותו בכל שם ישבנו גם-בכינו. בזכרנו את-ציון: על-ערבים בתוכה.
תלינו כנרותינו: כי שם שאלונו שובינו דברי-שיר ותוללינו שמחה. שירו
לנו משיר ציון: איך נשיר את-שיר-יהוה. על אדמת נכר: אס-אשכחך ירושלים
תשכח מיני: תדבק-לשוני לחכי אס-לא אזכרכי. אס-לא אעלה את-ירושלים.
על ראש שמחתי: זכר יהוה לבני אדום את יום ירושלים. האמרים ערו ערו.
עד היסוד בה: בת-בבל השדודה. אשרי שישלם-לך את-זמולך שגמלת לנו:
אשרי שיאחו ונפץ את-עלליך אל-הסלע:

יושבים על הארץ ואומרים:

למי אבכה. וכף אכה. ובבכי אמרר והמון מעי אשגן:
הלמקדש וארון או כרובים. אשר עורבים וקפוד שם יקנן:
ועל-דוכן. אשר הוכן. ללוי לנצח בשיר לאל ורגן:
אחי משמים. עלי אורים ותמים. אשר שם כהני משמר יכונן:
ועל-הרג חכמים. בית אלהים. ובא קוסם קסמים גם-מעונן:
ואיכה חשכה. אור ההלכה. והתלמוד כמו גלמוד מי-בונן:
וסוד תורה. היש מוציא לאורה. ומי-הוא זה עלי הדור יגונן:
חללים נפלו. עוללים ויונקים. ואין-מקום ואין-חומל וחונן:
לזאת כל-יום. וכל-ליל אייליל. ברוב חבל כמו אבל ואונן:
ומר אספד. ואח אקרא לקפוד. ומדמעי עפר ציון אחונן:
ואחדל משמע קול מרגן. ואיכה ישבה בדר אקונן:

ח"ג והערות

יושבים על הארץ. ההנחיה ע"פ מחי שד"ל ואיננה במח' רמ"ז ובולוניה.

יִשְׁבֶּה בְּדָד. הָעִיר רִבְתִּי
 עִם הַיְתָה כְּאַלְמָנָה. רִבְתִּי
 בְּגוֹיִם שְׂרָתִי בְּמִדְיָנוֹת.
 הַיְתָה לְמָס: ׀ בָּכוּ

א

תִּבְכֶּה בְּלֵילָה וְדַמְעָתֶהָ עַל לַחְיָהּ אֵין-לָהּ מְנַחֵם מִכָּל-אֲהָבֶיהָ.
 כָּל-רְעֵיהָ בָּגְדוּ בָּהּ. הָיוּ לָהּ לְאִיְבִים: ׀ גְּלָתָה יְהוּדָה
 מֵעֲנִי וּמֵרַב עֲבֹדָה הִיא יֹשֶׁבֶה בְּגוֹיִם. לֹא מִצָּאָה מְנוּחָה.
 כָּל-רֹדְפֶיהָ הִשְׁיִגְוָה בֵּין הַמְצָרִים: ׀ דֶּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת.
 מִכָּל־יָבֵאִי מוֹעֵד. כָּל-שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין כִּהְגִּיָּה נְאֻמְנָחִים. בְּתוֹלְתֶיהָ
 נוֹגְזוֹת וְהִיא מֵרָלָה: ׀ הָיוּ צָרִיהָ לְרֹאשׁ אִיְבִיהָ
 שָׁלוּ. כִּי-יְהוּהוּ הוֹגָה עַל רִבְפְּשָׁעֶיהָ. עוֹלָלֶיהָ הִלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי-

ח"ג והערות

קריאת איכה בשחרית. עיקר קריאת איכה בציבור
 נקבעה בלילה ככתוב: 'בכו תבכה בלילה' (איכ' א, ב)
 וכך משמע במח' הקדומים ובסה"ת, סדר ת"ב, סי' לא,
 בהם לא מוזכר לקרוא אותה ביום (וראו גם שו"ע,
 הרב מ"ע הרטום כתב בחוברת המנהג לקרוא את איכה גם ביום, ע"פ מח' שד"ל).

מקורות ומקבילות

מגילת איכה. ע"פ מס'ו פח' יח, ה"ה, יש שקוין ספר קינות
 בערב, ויש שמאחרין עד הבקר לאחר קריאת התורה. ראו מח'
 רומניא, דף ריד ע"ג; מש"צ סי' תקנט, ס"ק 3.
 סי' תקנט, א"ב). הרב מ"ע הרטום כתב בחוברת המנהג לקרוא את איכה גם ביום, ע"פ מח' שד"ל.

צָרָה: ׀ וַיֵּצֵא מִבֵּת־צִיּוֹן כָּל־הַדְּרָהּ. הָיוּ שָׁרֵיהָ כְּאֵילִים
לֹא־מִצְאוּ מִרְעָה וַיִּלְכוּ בְּלֹא־כֹחַ לִפְנֵי רוּדָף: ׀ זְכָרָה
יְרוּשָׁלַם. יְמֵי עֲנִיָּה וּמְרוּדֶיהָ. כָּל מַחְמְדֶיהָ. אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי
קֹדֶם. בְּנֹפֶל עַמָּה בְיַד־צָר וְאִין עֹזֵר לָהּ. רְאוּהָ צָרִים שֹׁחֲקוּ
עַל מִשְׁבֹּתֶיהָ: ׀ חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם. עַל־כֵּן לְגִידָה
הִיְתָה. כָּל־מִכְבְּדֶיהָ הִזְלִוָהּ כִּי־רָאוּ עֲרוּתָהּ. גַּם־הִיא נֶאֱנַחָה
וַתִּשָּׁב אַחֲוֹר: ׀ טַמְאָתָה בְּשׁוּלֶיהָ. לֹא זְכָרָה אַחֲרִיתָהּ
וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים. אִין מְנַחֵם לָהּ. רְאֵה יְהוָה אֶת־עֲנִיָּי כִּי הִגְדִּיל
אוֹיֵב: ׀ יְדוּ פֶרֶשׁ צָר עַל כָּל־מַחְמְדֶיהָ. כִּי־רָאָתָה גּוֹיִם
בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ. אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ בְּקֹהֶל לָךְ: ׀ כָּל־
עַמָּה נֶאֱנַחִים מִבְּקָשִׁים לָחֵם. נִתְּנוּ מַחְמְדֶיהֶם בְּאֹכֶל לְהַשְׁיֵב
נַפְשׁוֹ. רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָהּ כִּי הִיְתִי זֹלִלָהּ: ׀ לֹא אֵלֵיכֶם
כָּל־עֲבָרֵי דְרָךְ. הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מִכָּאוֹב כְּמִכָּאֲבֵי. אֲשֶׁר
עוֹלָל לִי. אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ: ׀ מִמְרוֹם
שָׁלַח־אֵשׁ בְּעֶצְמֹתַי וַיְרַדְנָהּ. פֶּרֶשׁ רֶשֶׁת לְרַגְלֵי הַשִּׁיבְנֵי אַחֲוֹר.
נִתְּנִי שְׂמֵמָהּ. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה: ׀ נִשְׁקַד עַל פְּשָׁעֵי
בְּיָדוֹ. יִשְׁתַּרְגּוּ עָלוּ עַל־צִוְּאָרֵי הַכְּשִׁיל כַּחֲסֵי. נִתְּנִי אֲדָנִי בְיָדֵי
לֹא־אוֹכֵל קוֹם: ׀ סֵלָה כָּל־אֲבִירָיו אֲדָנִי בְּקִרְבֵי.
קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשֹׁבֵר בַּחֲוֹרֵי. גַּת דְּרָךְ אֲדָנִי לְבַתּוֹלַת
בַּת־יְהוּדָה: ׀ עַל־אֱלֹהֵי אֲנִי בּוֹכֶיָהּ. עֵינָיו עֵינִי
יִרְדֶּה מַיִם. כִּי־רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מִשְׁיֵב נַפְשֵׁי. הָיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים
כִּי גָבַר אוֹיֵב: ׀ פֶּרְשָׁה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ. אִין מְנַחֵם
לָהּ. צוּה יְהוָה לְיַעֲקֹב סְבִיבּוֹ צִרְיוֹ. הִיְתָה יְרוּשָׁלַם לְגִידָה
בִּינֵיהֶם: ׀ צִדִּיק הוּא יְהוָה כִּי פִיהוּ מְרִיתִי.
שָׁמְעוּ־נָא כָּל־הָעַמִּים וּרְאוּ מִכָּאֲבֵי בַּתּוֹלַתִּי וּבַחֲוֹרֵי הִלְכוּ

בשבי: ׀ קראתי למאהבלי המה רמוני כהני וזמני
בעיר גועו כי בקשו אכל למו וישבו את נפשם: ׀ ראה
יהוה כי צר לי מעי חמרמרו נהפך לבי בקרבי כי מרו
מריתי מחוץ שכלה חרב בבית כמות: ׀ שמעו
כי נאנחה אני אין מנחם לי כל איבי שמעו רעתי לשו
כי אתה עשיתי הבאת יוסקראת ויהיו כמני: ׀ תבא
כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי
כירבות אנחתי ולבי דוי: ׀

ב איכה יעיב באפו אדני את בת ציון השליך משמים ארץ
תפארת ישראל ולא זכר הדס רגליו ביום אפו: ׀ בלע
אדני ולא חמל את כל נאות יעקב הרס בעברתו מבצרי
בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה: ׀ גרע
בחרי אף כל קרן ישראל השיב אחר ימינו מפני אויב
ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב: ׀ דרך קשתו
כאויב נצב ימינו כצור ויהרג כל מחמדי עין באהל בת ציון
שפר כאש חמתו: ׀ היה אדני כאויב בלע
ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת יהודה
תאניה ואניה: ׀ ויחמס כגן שכו שחת מעדו
שכח יהוה בציון מועד ושבת וינאץ בזעם אפו מלך
זנח אדני מזבח נאר מקדשו: ׀

הסגיר ביד אויב חומת ארמנותיה קול נתנו בבית יהוה כיום
מועד: ׀ חשב יהוה להשחית חומת בת
ציון נטה קו לא השיב ידו מבלע ויאבל חל וחומה יחדו
אמללו: ׀ טבעו בארץ שעריה אבד ושבר
בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו

חֲזוֹן מִיְהוָה: ◦ יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ יְדָמוּ זְקֵנֵי בֵּת-צִיּוֹן.
 הָעֵלּוּ עֶפְרַיִם עַל-רֹאשׁוֹ חֲגָרוּ שַׁקִּים. הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשׁוֹן
 בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלַם: ◦ כָּלוּ בַדְמָעוֹת עֵינַי חֲמַרְמָרוּ
 מֵעַי. גִּשְׁפָּךְ לָאָרֶץ כְּבֹדִי. עַל-שֹׁכֵר בֵּת-עַמִּי. בַּעֲטָף עוֹלָלִי
 וַיִּזְקַן בְּרַחֲבוֹת קָרְיָה: ◦ לֹא־מָתָם יֹאמְרוּ. אֵיךְ דָּגַן
 וַיִּזֶן. בְּהִתְעַטָּפִים כְּחֹלֵל בְּרַחֲבוֹת עִיר. בְּהִשְׁתַּפֵּךְ גִּפְשֵׁם אֶל-חֵיק
 אִמָּתָם: ◦ מִה־אֶעֱיִדְךָ מִה־אֲדַמָּה-לְךָ הַבַּת
 יְרוּשָׁלַם. מִה־אֲשׁוּה־לְךָ וְאֲנַחֲמֶךָ בְּתוֹלַת בֵּת-צִיּוֹן. כִּי-גָדוֹל כִּי־סֵם
 שִׁבְרֶךָ. מִי יִרְפָּא-לְךָ: ◦ נְבִיאֶיךָ. חֲזוּ לְךָ שׂוֹא וְתַפֵּל.
 וְלֹא-גָלוּ עַל-עוֹנֶךָ לְהַשִּׁיב שְׁבוּתֶךָ. וַיַּחֲזוּ לְךָ מִשְׁאֹת שׂוֹא
 וּמַדּוּחִים: ◦ סִפְקוּ עֲלֵיךָ כַּפַּיִם כָּל-עֹבְרֵי דָרְךָ.
 שָׁרְקוּ וַיִּנְעוּ רֹאשָׁם עַל-בֵּת יְרוּשָׁלַם. הַזֹּאת הָעִיר שִׁיאָמְרוּ
 כְּלִילַת יָפִי. מִשׁוֹשׁ לְכָל-הָאָרֶץ: ◦ פָּצוּ עֲלֵיךָ פִיהֶם
 כָּל-אֵיבֶיךָ. שָׁרְקוּ וַיַּחֲרִקוּ-שֵׁן. אָמְרוּ בִלְעֵנוּ. אַךְ זֶה הַיּוֹם
 שִׁקְוִינָהוּ מִצָּאֲנוּ רָאִינוּ: ◦ עֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמַם. בְּצַע
 אִמָּרְתוֹ אֲשֶׁר צָנָה מִימֵי-קֹדֶם. הָרֶם וְלֹא חָמַל. וַיִּשְׁמַח עֲלֵיךָ
 אוֹיֵב הַרִים קָרַן צָרֶיךָ: ◦ צַעַק לָבָם אֶל-אֲדֹנָי.
 חוֹמַת בֵּת-צִיּוֹן. הוֹרִידִי כִנְחָל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה. אֶל-תַּתְּנֵי
 פּוֹגַת לְךָ. אֶל-תִּדְּם בֵּת-עֵינֶיךָ: ◦ קוֹמִי רַנִּי בַלַּיְלָה.
 לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת. שִׁפְכֵי כַמִּים לְבָבְךָ נִכַח פְּנֵי אֲדֹנָי. שְׂאֵי אֱלֹהֵי
 כְּפִיךָ. עַל-נַפְשִׁי עוֹלְלֵיךָ. הָעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֹאשׁ כָּל-
 חוּצוֹת: ◦ רְאֵה יְהוָה וְהִבִּיטָהּ. לְמִי עוֹלְלַת כָּה־
 אִס־תֹּאכְלֶנָּה גְּשִׁים פְּרִים עֲלֵי טַפָּחִים. אִס־יִהְרֶג בְּמִקְדָּשׁ
 אֲדֹנָי כִּהְזֵן וְנָבִיא: ◦ שִׁכְבוּ לָאָרֶץ חוּצוֹת גַּעַר
 וַזְּקוּן. בְּתוֹלַתִּי וּבַחֲוָרֵי גִפְלוֹ בַחֲרָב. הֲרַגְתָּ בְּיוֹם אַפְּךָ. טַבַּחַת

לֹא חָמַלְתָּ: ◦ תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְבֵּיב־
 וְלֹא הָיָה בְיוֹם אַף־יְהוָה פְּלִיט וְשָׂרִיד־ אֲשֶׁר־טַפַּחְתִּי וְרַבִּיתִי
 אֵיבֵי כָלֶם: פ
 ג אֲנִי הַגִּבֹּר רָאָה עָנִי בְשֶׁבֶט עֵבְרָתוֹ: ◦ אֹתִי
 נִהַג וְיִלְךְ חֶשֶׁךְ וְלֹא־אֹר: ◦ אֶךְ בִּי יֵשֶׁב־ יִהְפֹךְ
 יָדוֹ כָּל־הַיּוֹם: ◦ בָּלָה בְשָׂרִי וְעוֹרִי שֶׁבֶר
 עֲצָמוֹתַי: ◦ בָּנָה עָלַי וַיִּקַּף רֹאשׁ וּתְלָאָה: ◦ בְּמַחְשָׁכִים
 הוֹשִׁיבָנִי כְמִתִּי עוֹלָם: ◦ גָּדַר בְּעֵדֵי וְלֹא אֵצֵא
 הַכְּבִיד נִחַשְׁתִּי: ◦ גַּם כִּי אֲזַעַק וְאֲשׁוּעַ שְׁתֵּם
 תִּפְלְתִי: ◦ גָּדַר דְּרָכֵי בְּגֹזֵיתִי נִתִּיבְתִי עֲנָה: ◦ דָּב
 אֵרֵב הוּא לִי אֲרִי בְּמִסְתָּרִים: ◦ דְּרָכֵי סוֹרֵר
 וַיִּפְשַׁחֲנִי שָׁמַנִּי שָׁמֶם: ◦ דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ וַיִּצְיָבֵנִי כַּמִּטְרָא
 לַחֵץ: ◦ הֵבִיא בְּכִלְיֹתַי בְּנִי אֲשַׁפְתּוֹ: ◦ הֵייתִי
 שְׂחֹק לְכָל־עַמִּי נִגְיַנְתֶּם כָּל־הַיּוֹם: ◦ הַשְּׂבִיעֵנִי
 בְּמַרוֹרִים הֲרוֹנִי לְעֲנָה: ◦ וַיִּגְרַם בְּחֻצָּץ שִׁנֵּי
 הַכְּפִישָׁנִי בְּאֶפֶר: ◦ וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נִשְׁתִּיתִי
 טוֹבָה: ◦ וְאָמַרְתִּי אֶבְדַּ נְצַחִי וְתוֹחַלְתִּי מִיְהוָה: ◦ זָכַר
 עָנִי וּמְרוֹדֵי לְעֲנָה וְרֹאשׁ: ◦ זָכוֹר תִּזְכֹּר
 וְתִשׁוּחַ עָלַי נַפְשִׁי: ◦ זֹאת אֲשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן
 אוֹחִיל: ◦ חֲסֵדֵי יְהוָה כִּי לֹא־תִמְנוּ כִּי לֹא־כָלוּ
 רַחֲמָיו: ◦ חֲדָשִׁים לְבַקָּרִים רַבָּה אֲמוֹנְתְךָ: ◦ חֲלָקִי
 יְהוָה אֲמַרְהָ נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לוֹ: ◦ טוֹב יְהוָה
 לְקוֹן לְנַפֵּשׁ תִּדְרָשָׁנּוּ: ◦ טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוֹמָם לְתִשׁוּעַת
 יְהוָה: ◦ טוֹב לְגִבֹּר כִּי־יִשָּׂא עַל בְּנֵעוֹרָיו: ◦ יֵשֶׁב
 בְּדָד וַיִּדָּם כִּי נָטַל עָלָיו: ◦ יִתֵּן בְּעַפְרָ פִּיהוּ

אולי יש תקווה: ׀ יתן למכהו לחי ישבע
 בחרפה: ׀ כי לא יזנח לעולם אדני: ׀ כי
 אסהוזה ורחם כרב חסדיו: ׀ כי לא ענה מלבו
 ויגה בני-איש: ׀ לדבא תחת רגליו. כל אסירי
 ארץ: ׀ להטות משפט-גבר. נגד פני עליון: ׀ לעות
 אדם בריבו. אדני לא ראה: ׀ מי זה אמר ותהי.
 אדני לא צוה: ׀ מפי עליון לא תצא. הרעות
 והטוב: ׀ מה-יתאונן אדם חי. גבר על-
 חטאו: ׀ נחפשה דרכינו ונחקרה. ונשובה עד-
 יהוה: ׀ נשא לבבנו אל-כפים. אל-אל
 בשמים: ׀ נחנו פשענו ומרינו. אתה לא
 סלחת: ׀ סכותה באף ותרדפנו. הרגת לא
 חמלת: ׀ סכותה בענן לך. מעבור תפלה: ׀ סחי
 ומאוס תשימנו בקרב העמים: ׀ פצו עלינו פיהם.
 כל-איבינו: ׀ פחד ופחת. היה לנו השאת
 והשבר: ׀ פלגי-מים תרד עיני. על-שבר בת-
 עמי: ׀ עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגות: ׀ עד-
 ישקיף וירא. יהוה משמים: ׀ עיני עוללה לנפשי.
 מכל בנות עירי: ׀ צוד צדוני בצפור איבי
 חנם: ׀ צמתו בבור חיי וידו-אבן בי: ׀ צפור
 מים על-ראשי. אמרתי נגזרתי: ׀ קראתי שמך יהוה.
 מבור תחתיות: ׀ קולי שמעת. אל-תעלם אזנך
 לרוחתי לשועתי: ׀ קרבת ביום אקראך. אמרת
 אל-תירא: ׀ רבת אדני ריבי נפשי. גאלת
 חיי: ׀ ראיתה יהוה עותתי. שפטה משפטי: ׀ ראיתה

כָּל־נִקְמָתָם. כָּל־מַחְשַׁבְתָּם לִי: ◦ שְׁמַעַת חֲרַפְתָּם
 יְהוָה. כָּל־מַחְשַׁבְתָּם עָלַי: ◦ שִׁפְתַי קָמִי וְהִגִּיזוּם. עָלַי
 כָּל־הַיּוֹם: ◦ שַׁבְתָּם וְקִימְתֵם הַבֵּיטָה. אָנִי
 מִנְּגִינְתָם: ◦ תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּלָה. יְהוָה כִּמְעַשֵּׂה
 יְדֵיהֶם: ◦ תִּתֵּן לָהֶם מְגִנַת־לֵב. תִּאֲלַתְךָ לָהֶם: ◦ תִּרְדֹּף
 בְּאֶף וְתִשְׁמִידִם. מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה: פ
 ד אֵיכָה יוּעַם זָהָב. יִשְׁנֹא הַכֶּתֶם הַטּוֹב. תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אַבְנֵי־קֹדֶשׁ
 בְּרֹאשׁ כָּל־חֻצוֹת: ◦ בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפּוֹ.
 אֵיכָה נִחְשְׁבוּ לְגַבְלֵי־חֶרֶשׁ. מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: ◦ גַּם־
 תִּנְגַּם חֲלָצוֹ שֶׁד הַיְנִיקוּ גּוֹרֵיהֶן. בַּת־עַמִּי לְאַכְזָר. כִּי־עֲנִים
 בַּמִּדְבָּר: ◦ דַּבֵּק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל־חֻכוֹ בְּצַמָּא.
 עוֹלָלִים שָׁאֲלוּ לָחֶם. פָּרַשׁ אֵין לָהֶם: ◦ הָאֲכָלִים
 לְמַעֲרָגִים נִשְׁמוּ בַּחֻצוֹת. הָאֲמָנִים עָלַי תוֹלַע חִבְקוֹ אֲשַׁפְּתוֹת:
 ◦ וַיִּגְדֹּל עֵוֹן בַּת־עַמִּי מִחַטָּאת סֹדֶם. הַהַפּוּכָה כְּמוֹ־
 רִגְעַ וְלֹא־חָלוּ בָּהּ יְדָיִם: ◦ זָכוּ נְזִירֵיהָ מִשְׁלָג. צָחוּ
 מִחֶלֶב. אָדָמוּ עֵצֶם מִפְּנִינִים. סִפִּיר גְּזֵרְתָם: ◦ חֲשָׁךְ
 מִשְׁחֹרֵר תִּאָּרֶם. לֹא נִכְרוּ בַּחֻצוֹת. צָפַד עוֹרֶם עַל־עֲצָמָם.
 יָבֵשׁ הָיָה כְּעֵץ: ◦ טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי־חֶרֶב מִחֲלָלֵי רַעֲב.
 שָׁהֶם יָזְבוּ מְדַקְרִים מִתְּנוּבַת שָׁדַי: ◦ יְדֵי
 נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוֹ יִלְדֵיהֶן. הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ. בְּשֹׁבֵר בַּת־
 עַמִּי: ◦ כָּלָה יְהוָה אֶת־חַמְתּוֹ. שָׁפַךְ חֲרוֹן אַפּוֹ.
 וַיִּצַּת־אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֶתֶיהָ: ◦ לֹא
 הָאֲמִינוּ מַלְכֵי־אֲרָץ. כָּל יֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי
 יְרוּשָׁלַם: ◦ מִחַטָּאוֹת נְבִיאֶיהָ עֹנֶת כְּהִנִּיָּה. הַשְּׁפָכִים
 בְּקַרְבָּה רַם צַדִּיקִים: ◦ נָעוּ עוֹרִים בַּחֻצוֹת. נִגְאָלוּ

בְּדָם • בָּלֹא יִוְכְלוּ יִגְעוּ בְּלִבְשֵׁיהֶם: ◦ סורו טמא
 קראו למו • סורו סורו אל-תגעו • כי נצו גם-געו אמרו בגוים •
 לא יוספו לגור: ◦ פְּנֵי יְהוָה חִלְקָם • לא יוסיף להביטם •
 פְּנֵי כְהֵנִים לֹא נִשְׂאוּ וּזְמָנִים לֹא חָנְנוּ: ◦ עוֹדִינוּ
 תְּכַלִּינָה עֵינֵינוּ • אֶל-עֲזָרְתֵנוּ הִבֵּל • בְּצַפִּיתֵנוּ צַפִּינוּ • אֶל-גּוֹי לֹא
 יוֹשֵׁעַ: ◦ צָדוּ צַעֲדֵינוּ מִלְכַת בְּרַחֲבֵינוּ • קָרַב
 קִצְנוּ מָלְאוּ יְמֵינוּ • כִּי-בָא קִצְנוּ: ◦ קָלִים הָיוּ
 רִדְפֵינוּ מִנַּשְׂרֵי שָׁמַיִם • עַל-הַהָרִים דִּלְקָנוּ • בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ
 לָנוּ: ◦ רוּחַ אֲפִינוּ מָשִׁיחַ יְהוָה • נִלְכַד בַּשְּׁחִיתוֹתֵם •
 אֲשֶׁר אֲמָרְנוּ • בְּצִלּוֹ נַחִיָּה בְּגוֹיִם: ◦ שִׁישֵׁי וְשִׁמְחֵי
 בַּת-אֱדוֹם יוֹשְׁבַת בְּאַרְצָן עֹזֵן • גַּם-עַל־יָדָי תַעֲבֹר-כּוֹס • תִּשְׁכַּרֵּי
 וְתִתְעַרְרִי: ◦ תִּסְ-עֹנְדִי בַת-צִיּוֹן • לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתְךָ •
 פֶּקֶד עֹנְדִי בַת-אֱדוֹם • גָּלָה עַל-חַטָּאתֶיךָ: ◦
 ה זָכַר יְהוָה מַה-הָיָה לָנוּ • הִבִּיטָה וּרְאָה אֶת-חַרְפֹּתֵנוּ: נַחֲלֵתֵנוּ
 נִהְפְּכָה לְזָרִים • בָּתֵינוּ לְנִכְרִים: יְתוּמִים הָיִינוּ וְאֵין אָב • אֲמַתֵינוּ
 כְּאֶלְמָנוֹת: מִימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ • עֲצִינוּ בַּמַּחִיר יָבֹאוּ: עַל
 צֹאֲרֵנוּ נִרְדְּפָנוּ • יִגְעוּ וְלֹא הוֹנַח-לָנוּ: מִצָּרִים נָתַנוּ יָד • אֲשׁוּר
 לְשֹׁבַע לָחֶם: אֲבַתֵינוּ חָטְאוּ וְאֵינָם • וְאֲנַחְנוּ עֹנֵתֵיהֶם סָבְלָנוּ:
 עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ • פָּרַק אֵין מִיָּדָם: בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לְחַמְנוּ •
 מִפְּנֵי חָרַב הַמִּדְבָּר: עוֹרְנוּ כְּתַנּוּר נִכְמְרוּ • מִפְּנֵי זִלְעָפוֹת רָעַב:
 נָשִׁים בְּצִיּוֹן עָנּוּ • בָּתֵּלַת בְּעָרֵי יְהוּדָה: שָׂרִים בְּיָדָם נָתְלוּ • פְּנֵי
 זְמָנִים לֹא נִהְדָּרוּ: בַּחֲוָרִים טָחוּן נִשְׂאוּ וּנְעָרִים בְּעֵץ כָּשְׁלוּ:
 זְמָנִים מִשְׁעַר שַׁבָּתוֹ • בַּחֲוָרִים מִנְּגִינָתָם: שָׁבַת מְשׁוּש לִבְנוֹ •
 נִהְפְּדָ לְאֶבֶל מְחֻלָּנוּ: נִפְלָה עֲטָרַת רֹאשֵׁנוּ • אוֹיְנָא לָנוּ כִּי
 חָטְאנוּ: עַל-זֶה • הִיָּה דָוָה לִבְנוֹ • עַל-אֵלֶּה חָשְׁכוּ עֵינֵינוּ: עַל

ה־ר־צִיּוֹן שְׁשָׁמִם. שׁוֹעֲלִים הַלְכוּ-בוֹ: פ
 אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב. כִּסֵּאֲךָ לְדוֹר וָדוֹר: לָמָּה לְנִצַּח
 תִּשְׁכַּחְנוּ. תַּעֲזֹבְנוּ לְאַרְךָ יָמִים: הִשִּׁיבְנוּ יְהוָהוּ אֱלֹיֶיךָ וְנִשׁוּבָה.
 חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם: כִּי אִם-מָאֵס מְאֹסְתָנוּ. קִצְפַּת עָלֵינוּ עַד-
 מָאֹד: פ וחוזרים על פסוק 'השיבנו':

הִשִּׁיבְנוּ יְהוָהוּ אֱלֹיֶיךָ וְנִשׁוּבָה. חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם:

לפי מנהג ק"ק רומה עוברים לעמ' 191 'ואתה קדוש'.

עַל גְּהֵרוֹתוֹ בְּבָל. שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם-בְּכִינוּ. בְּזִכְרָנוּ אֶת-צִיּוֹן:
 עַל-עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ. תִּלְיֵנוּ כְּנִרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם שְׁאֵלוֹנוּ
 שׁוֹבֵינוּ דְּבַר-יִשְׁרָאֵל וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה. שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:
 אֵיךְ נִשְׁרָאֵל אֶת-שִׁיר-יְהוָה. עַל אֲדַמַּת נֶכֶר: אִם-אֲשַׁכַּח
 יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמֵינִי: תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי אִם-לֹא אֲזַכְּרֶנּוּ.
 אִם-לֹא אֲעֵלֶה אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי: זָכַר יְהוָהוּ לְבָנֵי
 אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם. הָאֲמָרִים עָרוּנוּ עָרוּנוּ. עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
 בַּת-בְּבֹל הַשְּׂדוּדָה. אֲשֶׁרֵי שִׁישָׁלֶם-לָךְ. אֶת-גְּמוּלָךְ שְׂגַמְלָת
 לָנוּ: אֲשֶׁרֵי שִׁיאֲחֹזוּ וְנִפְץ אֶת-עַלְלֶיךָ אֶל-הַסֵּלַע:

מִזְמוֹר לְאֶסְף. אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתְךָ טָמְאוּ אֶת-הַיְכָל
 קִדְשֶׁךָ. שָׁמוּ אֶת-יְרוּשָׁלַם לְעַיִים: נָתַנוּ אֶת-נִבְלַת
 עַבְדֶיךָ מֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם. בְּשֶׁר חֲסִידֶיךָ לְחִיתוֹ-אֶרֶץ: שָׁפְכוּ
 דָּמָם כַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִין קוֹבֵר: הֵינּוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ.
 לַעֲג וְקָלֶם לְסִבִּיבוֹתֵינוּ: עַד-מָה יְהוָה תִּאֲנַף לְנִצַּח. תִּבְעַר
 כְּמוֹ-אֵשׁ קִנְאָתְךָ: שָׁפַךְ חֲמַתְךָ אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּךָ.
 וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ: כִּי אֲכַל אֶת-יַעֲקֹב
 וְאֶת-נְוֹהוּ הַשָּׁמוּ: אֶל-תִּזְכֹּר-לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינִים. מִהֵרָ יִקְדְּמוּנוּ

רַחֲמֶיךָ. כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: עֲזַרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־
שְׁמֶךָ. וְהִצִּילָנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לָמָּה וַיֹּאמְרוּ
הַגּוֹיִם אֵיךְ אֱלֹהֵיהֶם. יוֹדַע בְּגוֹיִם לְעֵינֵינוּ. נִקְמַת דָּס־עַבְדֶּיךָ
הַשְּׁפוּד: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקַת אֶסִיר. כְּגִדְל זְרוּעָה הוֹתֵר בְּנֵי
תְמוּתָה: וְהֵשֶׁב לְשַׁכְנֵינוּ שְׁבַע־תִּים אֶל־חִיקָם. חֲרָפְתָם אֲשֶׁר
חֲרָפוּךָ אֲדַנִּי: וַאֲנַחְנוּ עִמָּךְ וַצֵּאן מִרְעִיתֶךָ. גִּוְדָה לָךְ לְעוֹלָם.
לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תְּהִלָּתֶךָ:

לפי מנהג ק"ק רומה מדלגים על הפסוק 'ובא לציון' ומתחילים עם 'ואתה קדוש'.

וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבִי פֹשֵׁעַ בְּיַעֲקֹב. נְאֻם יְהוָה: וְאַתָּה
קָדוֹשׁ. יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: בְּקוֹל: וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה
וַאֲמַר. קָדוֹשׁוּ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת. מְלֵא כָל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ: בְּלַחֲשׁ: וּמִקְבְּלֵיךְ מִן הַיָּם וְאֶמְרִין. קָדִישׁ בְּשָׁמַי מְרוֹמָא
עַלְאָה בֵּית שְׁכִינְתָּה. קָדִישׁ עַל־אֲרֵעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתָּה. קָדִישׁ
לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עֲלַמְיָא. יְהוָה צְבָאוֹת מְלֵיא כָל־אֲרֵעָא זִיו
יְקָרָה: ע"כ. בְּקוֹל: וַתִּשְׁאַנֵּי רוּחַ וַאֲשַׁמַּע אַחֲרֵי קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל.
בְּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ: בְּלַחֲשׁ: וּנְטַלְתָּנִי רוּחָא. וּשְׁמַעִית
בְּתִרְאֵי קָל זִיעַ שְׁגִיא. דְּמִשְׁבַּחִין וַאֲמִרִין. בְּרִיךְ יְקָרָא דִּיהוָה
מֵאַתֵּר בֵּית שְׁכִינְתָּה: ע"כ. בְּקוֹל: יְהוָהוּ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּלַחֲשׁ: יְהוָה מְלֻכּוֹתָה (קָאִים) לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עֲלַמְיָא: יְהוָה אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ שְׁמֵרָה־זֹאת לְעוֹלָם לְיַצֵּר

ח"ג והערות

ובא לציון גואל. בכ"י ב"ה, מח' הקדומים
ובמח' שד"ל ציון לומר 'ובא לציון' ללא
הפסוק 'ואני זאת בריתי' וכו' וכ"כ בסרע"ג
ח"ב, ס' צט; שבה"ל ס' רסט, תניא ס' ס,
ובספר התדיר ס' לא.

מקורות ומקבילות

אין אומרים 'ואני זאת בריתי'. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, ס' רסז; סת"ר
ס' נט; כ"י כ"ה, דף 79 ח. ואתה קדוש. ע"פ סרע"ג ח"ב, ס' נט; שבה"ל,
סדר תענית, ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יוס' ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, ס' לא;
כ"י כ"ה, דף 79 ח. סדרא דקדושה. ע"פ סרע"ג ח"ב, ס' נט; סה"ת, סדר
ת"צ, ס' לא; כ"י כ"ה, דף 79 ח. וקרא זה אל זה. כ"י כ"ה, דף 79 ח.

מחשבות ללב עמך והכן לבבם אליך: והוא רחוסו יכפר עון
 ולא ישחית. והרבה להשיב אפו. ולא יעיר כל-חמתו: כי-אתה
 אדני טוב וסלח. ורב-חסד לכל-קראיך: צדקתך צדק לעולם
 ותורתך אמת: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. אשר-נשבעת
 לאבותינו מימי קדם: ברוך אדני יוסו יוס. יעמס-לנו האל
 ישועתנו סלה: יהוה צבאות עמנו. משגב-לנו אלהי יעקב
 סלה: יהוה צבאות. אשרי אדם בטח בך: (יהוה הושיעה.
 הפלך יעגנו ביום-קראנו:) ע"כ בלחש.

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן-התועים.
 ונתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע
 בתוכנו. הרחמן יפתח לבנו לתורתו וישטע אהבתו ויראתו
 בלבנו. וישים בלבנו לאהבה אותו. וליראה אותו. ולעבדו
 ולעשות רצונו בלבב שלם ובנפש חפצה. למען לא ניגע
 לריק ולא נלד לבהלה. וכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו
 ואלהי אבותינו. שנשמר חקיך בעולם הזה. ונזכה ונחיה
 ונראה ונירש ישועת שני המשיח לטובה ולברכה. לזכות
 ולמעשים טובים ולחי העולם הבא:

החזן אומר:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דברא כרעותה. וימליך
 מלכותה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל-בית-ישראל
 בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך. לעלם ולעלמי עלמיא.

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה
 ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא:

**לְעֵלָא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּאֵי שִׁירְתָּאֵי תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא
דְּאִמְרִין בְּעֵלְמָאֵי וְאִמְרוּ אָמֵן:**

לפי מנהג ק"ק רומה מוסיפים:
תתקלי חרבא וכפנא ומותנא ומרעין בישין יעדי מננא ומעל כל-עמה
בית-ישראל. ואמרו אמן:

**יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמִיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:
עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:**

החזן אומר:

בְּרַכּוּ אֶת־יְהוָה הַמְּבָרָךְ:

הקהל עונה ואחריו החזן:

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

מקורות ומקבילות

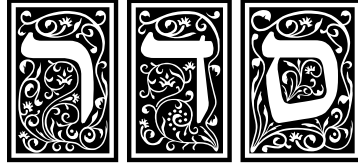
א"א 'תקנל' נשחרית. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסז
וס' רסט; סת"ר סי' נט, ענין ת"צ וסי' ס, ענין יוס ת"צ.
ראו סה"ת, סדר ת"צ, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 679.

ח"ג והערות

סיום תפילת שחרית. כתוב בספר תניא רבתי, סי' ס,
ענין יוס ת"ב: אין אומרים עלינו לשבח. החזן אומר
'ברכו'. במח' הקדומים ובמח' שד"ל אין הנזיה לומר
'ברכו' בסוף תפלת שחרית והוכנס בהשפעת המנהג
הספרדי. כנראה נהגו לאמרו עבור המאחרים שלא הספיקו לשמוע 'ברכו' שלפני ק"ש. ראו שו"ע או"ח סי' קלג,
ברמ"א ובמ"ב שם ובהקדמתו לסי' סט. המברך לעולם ועד. כתב בשבה"ל, הלי' שמחות, סי' יג, בשם אחיו
ר' בנימין, אם נפטר מת בט' באב אומרים עליו צדוק הדין ואף על גב דאיכרי מועד שהרי יום אבלות הוא ואינו
צריך למעט בהספד.

תפילת מנחה
לתשעה באב

מנחה של תשעה באב

ראוי ליטול ידים קודם התפילה.

לפני עטיפת הטלית יפריד הציציות ויברך:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַיְצַונו לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית:**

לפני קשירת התפילין על הזרוע יברך:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַיְצַונו לְהִנָּיֵחַ תְּפִלִּין:**

לפני הנחת תפילין של ראש יברך:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַיְצַונו עַל־מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

כשמגלגלים את הרצועה על האמה יש נוהגים לומר:

**וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי לְעוֹלָם וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְּצַדֶּק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים: וְאֶרְשָׁתִּיךָ
לִי בְּאַמוּנָה וּבְדַעַת אֶת־יְהוָה:**

מקורות ומקבילות

מנחה של ת"צ. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סח"ר סי' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת סוף סי' לא; מנח' רומניא, דף רל ע"א; כ"י כ"ה, דף 379. **טלית צ"צ.** ראו רא"ש עמ"ס תענית פ"ד, סי' לו; הגהות מיימוניות, הל' תעניות, פ"ה, הל' יא, ס"ק ג; שצה"ל, סדר תענית, סי' ער; סח"ר סי' ס, ענין יוס ת"צ; כ"י כ"ה; כ"י כ"ה, דף 79 א. **טלית במנחה.** ע"פ מרדכי עמ"ס תענית, הל' ט"ז, רמז תרלז; ספר המנהגים (טירנא), ט"ז, ד"ה במנחה; מנח' רומניא, דף קלו ע"ג; שו"ע או"ח, סי' תקנא, ס"א. ראו ספר שבלי הלקט סדר תענית סימן רע. **הנחת תפילין צת"צ.** ע"פ תשעה"ג, שו"ת, סי' קנא וסי' רסו; מרדכי עמ"ס תענית, הל' ט"ז, רמז תרלז; רא"ש עמ"ס תענית, פ"ד, סי' לו; פסקי תוספות, עמ"ס מו"ק, פ"ג, אות פח; שצה"ל, ענין תפילין, שימוש תפילין; פסקי ריא"ז, הל' תפילין, סי' לו. **תפילין במנחה של ת"צ.** ע"פ מנח' בולוויא וסד"ל. שצה"ל, סדר תענית, סי' ער, סח"ר סי' ס, ענין יוס ת"צ ומנח' רמ"ו, הביאו שני המנהגים ומגדדים במנהג להניח תפילין, אצל לא כתבו אימתי להניחם וכ"ה בפסקי ריא"ז הל' תפילין, אות לו. בכ"י כ"ה, דף 79 א: 'וצת"צ אין מניחין תפילין, דכתיב לשום לאצילי זיון לתת להם פאר תחת אפר, אצל במקום אפר אין פאר, וכתיב צת"צ העלו עפר על ראשם'; כ"י כ"ה, דף 146 א. במנח' רומניא, דף קלו ע"ג; ז"ש אוסריס להניח תפילין וכו', וכבר נהגו שלא להניח תפילין שחרית וכו', אצל במנחה אחר הנחתם לוצשין.

החזן רשאי להתחיל מ'אשרי' (מנהג מקורי).

לְמַנְצִיחַ עַל־הַגְּתִיתִי לְבַנְי־קֶרַח מְזֻמֹּר: מֵה־יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת: נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָּהּוּ נַפְשִׁי לְחֻצְרוֹת יְהוָה לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֵל אֱלֹהֵי: גַם־צִפּוֹר מִצְּאֵה בֵּית וּדְרוֹרוֹ קֵן לָהּ אֲשֶׁר־שָׂתָה אֶפְרִיחֶיהָ אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מִלְּפִי וְאֱלֹהֵי: אֲשֶׁר־יֹשְׁבֵי בֵּיתְךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֵלָה: אֲשֶׁר־י אָדָם עוֹזֵלוֹ בְּךָ מְסֻלוֹת בְּלִבָּבָם: עֲבְרִי בְּעֵמֶק הַבְּכָא מֵעֵן יִשִּׁיתוּהוּ גַם־בְּרֻכּוֹת יַעֲטֶה מוֹרָה: יִלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן: יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת שְׁמַעְהָ תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: מִגִּנְנוּ רָאָה אֱלֹהִים וְהִבִּט פָּנָי מִשִּׁיחָךָ: כִּי טוֹב־יּוֹם בַּחֲצִיךָ מֵאֶלֶף בַּחֲרָתִי הִסְתוֹפֵף בְּבֵית אֱלֹהֵי מְדוֹר בְּאֶהֱלִי־רִשְׁעִי: כִּי שָׁמְשׁוּ וּמִגֵּן יְהוָה אֱלֹהִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְהוָה לֹא יִמְנַע־טוֹב לְהַלְכִים בְּתַמִּים: יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטַּח בְּךָ:

בק"ק רומה מוסיפים:

וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שׁוֹפְתֵינוּ בְּמָקוֹם קָרְבָן תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבְּנֵי לְחֹמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחֹחֵי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לִיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד: אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקָר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים: וְעִשִּׂירִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רְבִיעֵת הַהֵיזָן: עֹלֹת תְּמִיד הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לִיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵיזָן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֶּדֶשׁ הַסֶּדֶק נִסְדֵּךְ שֶׁכֶר לִיהוָה: וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כַּמִּנְחָת הַבֶּקָר וְכַנְסֻכוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה:

לפי מנהג ק"ק רומה עוברים ל'וערבה'.

אֶתָּה הוּא שֶׁהַקְטִירוֹ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ (אֶת־)קְטַרְתָּ הַסְּמִים פְּטוֹם הַקְטַרְתָּ הַצָּרִי וְהַצְּפָרָן הַחֲלֻבָנָה וְהַלְבוֹנָה מִשְׁקַל

שְׁבַעִים שְׁבַעִים מְנָה. מֵר וּקְצִיעָה. שְׁבַלֵת גֵרֵד וְכַרְכָּם. מִשְׁקַל שֵׁשׁ
 עֶשֶׂר שֵׁשׁ עֶשֶׂר מְנָה. הַקֶּשֶׁט שְׁנַיִם עֶשֶׂר וְקַלּוּפָה שְׁלֹשָׁה. וּמְנֻמּוֹן
 תְּשַׁעָה. בּוֹרִית כְּרִשִׁינָה תְשַׁעָה קִבִּין. יֵין קִפְרִיסִין סְאִין תְּלַת וּמִבִּין
 תְּלַתָּא. וְאִם אֵין לֹא יֵין קִפְרִיסִין מִבִּיא חֲמֵר חוֹרִין עֵתִיק. מֶלַח סְדוּמִית
 רְבַע. מַעֲלָה עֶשֶׂן כָּל־שֵׁהוּא. רַבִּי גֵתָן אָמַר אֵף כַּפַת הַיֵּרֶדֶן כָּל־שֵׁהִיא.
 אִם גֵּתָן בָּהּ דְּבִשׁ פְּסָלָה. אִם חֲסֵר אַחַת מִכָּל־סַמְמָנִיהָ חַיֵּב מִיתָה:

רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן־גַּמְלִיאֵל אָמַר. הַצָּרִי אֵינוֹ אֵלָא שְׂרָף הַנוֹטֵף מַעֲצֵי
 הַקֶּשֶׁט. בּוֹרִית כְּרִשִׁינָה שְׁשָׁפִין בָּהּ אֶת־הַצֶּפְרָן כְּדִי שְׁתֵּהָא נְאָה.
 יֵין קִפְרִיסִין שְׁשׁוֹרִין בּוֹ אֶת־הַצֶּפְרָן כְּדִי שְׁתֵּהָא עֵזָה. וְהֵלֵא מִי רַגְלִים
 יִפִּין לָהּ. אֵלָא שְׁאִין מַכְנִיסִין מִי רַגְלִים בְּמַקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד:

וְעַרְבֵרָה לִיהוֹה מְנַחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם. כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים
 קִדְמָנִית:

כאשר חל ברית מילה בתשעה באב מוהלים את התינוק בתפילת המנחה.

יֹושְׁבֵי בֵיתְךָ. עוֹד יִהְיֶה לְךָ סְלָה: אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁכְכָה לֹא. אֲשֶׁרִי
 הָעַם שִׁיְהוֹה אֱלֹהֵיו:

תִּהְיֶה לְדָוִד. אֲרוּמְךָ אֶלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם
 וָעֶד: בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאַהֲלִלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

מקורות ומקבילות

ברית מילה בתשעה באב. שבה"ל, הל' מילה, סי' ד. מוהלים את התינוק בתפילת המנחה. ע"פ אר"ז ח"ב, הל' מילה סי' נז,
 אות ד, בשם רב שירא גאון; הגהות אשרי עמ"ס תענית, פ"ד, סי' לה; כ"י כ"ה, דף 141א. ראו ראצ"ה ח"ג, הל' תענית, סי'
 תתנ"א, ד"ה תשובה ציוס; שבה"ל, סדר תענית, סי' רע"א והל' מילה, סי' ד; שו"ע אור"ח, סי' תקנ"ט, ס"ז. תכלה לדוד. שבה"ל,
 סדר תענית, סוף סי' רס"ט; סת"ר סי' ס"א, ענין מנחת ח"ב; סה"ת סוף סי' לא; כ"י כ"ה, דף 379.

גָּדוֹל יְהוָה וּמַהֲלֵל מְאֹד וְלִגְדֹלְתּוֹ אֵין חֶקֶר: דָּוָר לְדָוָר יִשְׁבַּח
 מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יִגִּידוּ: הֲדָר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וּדְבָרֵי גִפְלֹאתֶיךָ
 אֲשִׁיחָה: וְעִזּוֹ גְּוֹרֵאתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדֹלְתֶךָ אֲסַפְּרָנָה: זָכַר
 רַב־טוֹבֶךָ יִבְיַעוּ וְצִדְקֹתֶךָ יִרְגְּנוּ: חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה. אַרְךְ אַפַּיִם
 וּגְדֹל־חֶסֶד: טוֹב־יְהוָה לְכָל יְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: יוֹדֶךָ יְהוָה
 כָּל־מַעֲשֵׂיךָ וְחִסְדֵיךָ יְבָרְכוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרֹתֶךָ
 יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעוּ לְבַנֵּי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וְכְבוֹד הֲדָר מַלְכוּתוֹ:
 מַלְכוּתֶךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶךָ בְּכָל־דָּוָר וְדָר: סוּמְךָ
 יְהוָה לְכָל־הַנְּפֹלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים: עֵינֵי־כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ
 וְאַתָּה גּוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת־יְדֶךָ וּמִשְׁבִּיעַ
 לְכָל־חַי רִצּוֹן: צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דַּרְכָּיו וְחֹסֵיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו:
 קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו. לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת: רִצּוֹן־יִרְאִי
 יַעֲשֶׂה וְאֶת־שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־
 אֲהָבָיו. וְאֶת כָּל־הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תְּהַלֵּת יְהוָה יִדְבֵּר פִּי.
 וַיְבָרֶךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וּבְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם. הַלְלוּ־יָהּ:

וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשִׁבֵי פֶשַׁע בִּיעַקְבֵּי. נְאֻם יְהוָה: וְאֲנִי זֹאת
 בְּרִיתִי אִתְּם אֲמַר יְהוָה. רֵיחֵי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרֵי
 אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּפִיךָ. לֹא־יִמְוָשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זִרְעֶךָ וּמִפִּי זִרְע
 זִרְעֶךָ אֲמַר יְהוָה. מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: וְאַתָּה קְדוֹשׁ. יוֹשֵׁב
 תְּהַלּוֹת יִשְׂרָאֵל: בְּקוֹל: וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר. קְדוֹשׁוֹ קְדוֹשׁ

מקורות ומקבילות

במנחה לזמרים ובה' לזיון. שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; סת"ר סי' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף סי' לא; כ"י כ"ה, דף 379. ואני זאת בריתי אוחם. ישעי נע, כא; שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; סת"ר סי' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף סי' לא; כ"י כ"ה, דף 379. ואתה קדוש. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט; סת"ר סי' סא, ד"ה בתפלת; כ"י כ"ה, דף 379. סדרא דקדושה. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; סת"ר סי' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף סי' לא.

קדוש יהוה צבאות. מלא כלהארץ כבודו: בלחש: ומקבלין דין
 מן דין ואמרין. קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה.
 קדיש על-ארעא עובד גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא.
 יהוה צבאות מליא כלהארעא זיו יקרה: ע"כ. בקול: ותשאני רוח
 ואשמע אחרי קול רעש גדול. ברוך כבוד-יהוה ממקומו:
 בלחש: ונטלתני רוחא. ושמעית בתראי קל זיע שגיא. דמשבחין
 ואמרין. בריך יקרא דיהוה מאתר בית שכינתה: ע"כ. בקול: יהוה
 ימלך לעלם ועד: בלחש: יהוה מלכותה (קאים) לעלם ולעלמי
 עלמיא: יהוה אלהי אברהם יצחק וישראל אבתינו שמרה-
 זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך:
 והוא רחוסו יכפר עון ולא-ישחית. והרבה להשיב אפו.
 ולא-יעיר כל-חמתו: כי-אתה אדני טוב וסלח. ורב-חסד
 לכל-קראיך: צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת: תתן אמת
 ליעקב חסד לאברהם. אשר-נשבעת לאבתינו מימי קדם:
 ברוך אדני יוסו יוס. יעמס-לנו האל ישועתנו סלה: יהוה
 צבאות עמנו. משגב-לנו אלהי יעקב סלה: יהוה צבאות.
 אשרי אדם בטח בך: (יהוה הושיעה. הפלך יעגנו ביום-
 קראנו:) ע"כ בלחש.

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן-התועים. ונתן
 לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו. הרחמן יפתח
 לבנו לתורתו ויטע אהבתו ויראתו בלבנו. וישים בלבנו
 לאהבה אותו. וליראה אותו. ולעבדו ולעשות רצונו בלבב
 שלם ובנפש חפצה. למען לא ניגע לריק ולא גלד לבקלה.
 וכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. שנשמר

חֲקִיף בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְנִזְכָּה וְנִחְיָה וְנִרְאָה וְנִירָשׁ יְשׁוּעַת שְׁנֵי
הַמְּשִׁיחַ לְטוֹבָה וְלְבִרְכָה. לְזִכּוֹת וּלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים וּלְחַיֵּי
הָעוֹלָם הַבָּא:

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְבְּרָא כְרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיָמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
לְעֵלָא לְעֵלָא מִן-כָּל-בִּרְכָתָא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמָתָא
דְאִמְרֵן בְּעֵלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן:

מקורות ומקבילות

החזן אומר חזי קדיש. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסע; סת"ר ס' סה, ענין מנחת ת"צ; כ"י כ"ה, דף 379.

סדר הוצאת ספר תורה

וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמְהוּ יְהוָה וַיִּפְצֹל אֵיבֵיךָ
וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:

מנהג ירושלים:

מנהג ק"ק רומה:

קוּמְהָ עֲזַרְתָּהּ לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן
חֲסִדְךָ: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה
וּדְבַר־יְהוָה מִירוּשָׁלַם: יְהוָה
שָׁמַךְ לְעוֹלָם יְהוָה זְכָרְךָ
לְדַרְוֹדָר: יְהוָה חֲפֹץ לְמַעַן
צְדָקוֹ יִגְדִיל תוֹרָה וַיֹּאדְיִר:
קוּמְהָ יְהוָה לְמַנוּחֲתֶךָ אֲתָהּ וְאֶרְצוֹן
עֲזָד: כְּהִנֵּיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וְחֲסִידֶיךָ
יִרְנְנוּ: בְּעֵבֹר דָּוִד עֲבַדְךָ אֶל־
תָּשִׁיב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: וּמוֹצִיאִין סֵפֶר
הַתּוֹרָה, וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁנִּתֵּן
תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ הוּא:
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה
בְּכָל־עֵת תִּמְיֵד תִּהְיֶה לָנוּ בְּפִי: בִּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עַנְוִים
וַיִּשְׁמְחוּ: גִּדְלוּ לַיהוָה אֶתִּי וְנִרְוַמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו:

בירושלים אומרים:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחִלְמִים:
אִז יִמְלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וְלִשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אִז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם
הַגְּדִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהֵי: הַגְּדִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה יְהוָה אֶת־שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּגִבְבֵּי:
הַזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלֹּךְ יִלְדוּ וּבָכָה נִשְׂא
מִשְׁךְ־הַזֶּרַע בְּאִיבָא בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמַתִּיו:

גִּדְלוּ לַיהוָה אֶתִּי וְנִרְוַמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו:

מקורות ומקבילות

הוצאת ספר תורה. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; סת"ר סי' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף סי' לא; כ"י
כ"ה, דף 379. מוז' בשוכ' ה' את שיבת ציון. תהי' קבו, ח"ו. גדלו לה' אתי. שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; סת"ר סי' סא,
ענין מנחת ת"צ; כ"י כ"ה, דף 379.

רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַהֲדָם רַגְלָיו. קְדוֹשׁ הוּא:
 רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַהֲרַקְדָּשׁוֹ. כִּי־קְדוֹשׁ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: אֵין־קְדוֹשׁ כִּי־הוּא כִּי אֵין בְּלִתְדָּ וְאֵין צוּר כְּאֱלֹהֵינוּ:
 (כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבְּלַעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר וְזוֹלָתִי אֱלֹהֵינוּ): אֶחָד
 אֱלֹהֵינוּ. גְּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ. קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ:

וְתִגְלָה (וְתִרְאֶה) מַלְכוּתוֹ עָלֵינוּ מְהֵרָה. וְיַחֲזוּ וְיִרְחֹסוּ פְּלִיטָתוֹ
 וּפְלִיטַת כָּל־עַמּוֹ (בֵּית) יִשְׂרָאֵל. וְיִתְגַּבְּרוּ (תְּמִיד) לְחַן
 וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים וְלִרְצוֹן וְאִמְרוּ כָל־הָעַם אִמֵּן. הַכֹּל הָבֹו גְּדוֹל
 לְאֱלֹהֵינוּ. וְתִגְדּוּ כְבוֹד לַתּוֹרָה:

מגביהים את ספר התורה ואומרים:

וְזֹאת הַתּוֹרָה. אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל: תּוֹרָה
 צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה. מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב: וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
 בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם. חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם:

כִּהֵן קָרַב. יַעֲמַד הַכֹּהֵן (א:ו) אֵין כֹּהֵן יַעֲמוֹד הַלּוֹי א:ו:
 (יִשְׂרָאֵל) בְּרוּךְ שְׁנַתֵּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ.
 תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נְפֶשׁ. עֵדוּת יְהוָה נְאֻמָּה מַחְכֵּמַת
 פֶּתִי: פְּקוּדֵי יְהוָה יִשְׂרָיִם מְשֻׁמְחֵי־לֵב. מִצְוֹת יְהוָה בְּרָה מְאִירַת
 עֵינַיִם: יִרְאֵת יְהוָהוּ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד. מְשֻׁפְּטֵי־יְהוָה אֶמֶת.
 צְדָקוֹ יַחֲדוּ: הָאֵל תְּמִים דְּרָכּוֹ. אִמְרַת־יְהוָה צְרוּפָה. מִגֵּן הוּא
 לְכֹל הַחַסִּים בּוֹ: דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נְעִם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם: עֵץ־
 חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶיהָ מְאֹשֶׁר: כִּי־בִי יִרְבּוּ יַמֵּיךָ

מקורות ומקבילות

ותגלה (ותראה) מלכותו. שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רס"ט; סח"ר סי' ס"א, ענין מנחת ת"צ; כ"י כ"ה, דף 379. הכל הנו גזל:
 שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רס"ט; סח"ר סי' ס"א, ענין מנחת ת"צ; כ"י כ"ה, דף 379.

וְיוֹסִיפוּ לְךָ שָׁנֹת חַיִּים: יְהוֹה עֲזֵ לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְהוֹהוּ יְבָרֶךְ אֶת־
עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

העולה לתורה פותח ומביט במקום שצריך לקרוא, מכסה את האותיות ומברך בקול רם:

יְהוֹה עֲמָכֶם. (הקהל עונה: יְבָרֶכְךָ יְהוֹה):

בָּרְכוּ אֶת־יְהוֹה הַמְּבָרֵךְ:

(הקהל עונה: בָּרוּךְ יְהוֹה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד):

העולה חוזר ואומר: בָּרוּךְ יְהוֹה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

**בָּרוּךְ אַתָּה יְהוֹה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל־הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת־תּוֹרָתוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוֹה.
נֹתֵן הַתּוֹרָה:**

בסיום הקריאה העולה יגלול את התורה ויברך:

**בָּרוּךְ אַתָּה יְהוֹה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ
תּוֹרַת אֱמֶת. וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוֹה. נֹתֵן הַתּוֹרָה:**

ברכת הגומל

יברך בקול רם כדי שישמע הקהל ולכל הפחות עשרה אנשים:

**בָּרוּךְ אַתָּה יְהוֹה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַגּוֹמֵל לַחַיִּבִים
טוֹבוֹת. שְׂגַמְלָנִי כָּל־טוֹב:**

לאחר עניית 'אָמֵן' הקהל עונה:

**מִי שְׂגַמְלָךְ כָּל־טוֹב. הוּא יְגַמְלָךְ כָּל־טוֹב לְעַד סֵלָה. יוֹדוּ
לְיְהוֹה חֶסֶדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם:**

ח"ג והערות

ברכת הגומל. במח' רמ"ז ובולוניה הברכה לא מופיעה וכאן הנוסח כמח' שד"ל בשחרית של חול. במנהג הקדום כנראה שלא אמרו 'ברכת הגומל' בט"ב וכנראה המנהג הוכנס בהשפעת הנוסח הספרדי. ראוי פתח הדביר ח"ב, ס"י ריש, סעיף ו, אות יז; שד"ח, מערכת בין המצרים, ס"י ב, אות ג. לַחַיִּבִים. במח' שד"ל: לַחַיִּבִים.

קריאת התורה למנחה של ת"ב

כהן וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו. וַיֹּאמֶר. לָמָּה יְהוָה יַחַרָּה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה: לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר. בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהִרְגֹת אֹתָם בַּהָרִים וּלְכַלְתָּם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה. שׁוּב מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנָּחֵם עַל־הַרְעָה לְעַמֶּךָ: זָכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר גִּשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֻבָּה אֶת־זַרְעֲכֶם כְּכוּכְבֵי הַשָּׁמַיִם. וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֹן לְזַרְעֲכֶם וּנְחַלוּ לְעַלְמֵם: וַיִּנָּחֵם יְהוָה. עַל־הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: פ

לוי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פֶּסֶל־לֶךְ שְׁנֵי־לַחַת אֲבָנִים כְּרֹאשְׁנֵים. וְכַתְּבֵתִי עַל־הַלַּחַת אֶת־הַדְּבָרִים. אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלַּחַת הַרְאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: וְהָיָה נֶכּוֹן לְבַקֵּר. וְעֹלִית בַּבֶּקֶר אֶל־הָר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר: וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אֶל־יְרֵא בְּכָל־הָהָר. גַּם־הִצָּאן וְהַבֶּקֶר אֶל־יְרֵעוֹ אֶל־מֹול הָהָר הַהוּא: יִשְׂרָאֵל וַיִּפְסֹל שְׁנֵי־לַחַת אֲבָנִים כְּרֹאשְׁנֵים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֶּקֶר וַיַּעַל אֶל־הָר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: וַיִּרַד יְהוָה בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם. וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וַיַּעֲבֵר יְהוָה עַל־פְּנֵיו וַיִּקְרָא. יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן. אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד וְאַמֶּת: נִצֵּר הַסֵּד

מקורות ומקבילות

קוראים ג' גברי. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסט; סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"ב; כ"י כ"ה, דף 379. כהן ד' פסוקים. סד' רס"ג עמ' שעג. ויחל משה את פני ה' וכו'. שמי' לב, יח"ד; מס"ו פ' ח, ה"ה; סרע"ג ח"ב, ס' קא; סד' רס"ג עמ' שעג, קריאה למנחה של תענית; תשו' רנ"ג ח"ח, ס' קעז; פסקי רי"ז עמ"ס מגילה, פ"ד, ה"ה אות ה; שצה"ל, סדר תענית, ס' רסט; סת"ר ס' ס, ענין יום ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סוף ס' לא; כ"י כ"ה, דף 379; מת' רומניא, דף רל ע"א. קורין גדילוג. ע"פ סה"ת, סדר ת"ב, סוף ס' לא. לוי - פסל לך. סד' רס"ג עמ' שעג. ויאמר ה' אל משה. שמי' לד, ח"ג. ישראל, שלישי - הוא המפטיח. ע"פ שצה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסט; סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סוף ס' לא; כ"י כ"ה, דף 379. טלר חסד. ג' רצתי, ע"פ המסורה.

לְאֵלִים נִשָּׂא עֵינָיו וּפָשַׁע וְחַטָּאָה. וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פִּקְדוֹ עֵינָיו
 אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-בָּנֵי בָנִים עַל-שִׁלְשִׁים וְעַל-רִבְעִים: וַיִּמְהַר
 מִשָּׁה. וַיִּקְדֵּ אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶ: וַיֹּאמֶר. אֲסֹנָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 אֲדֹנָי יְיָ-נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבְּנוּ. כִּי עַם-קִשָּׁה-עֲרָף הוּא וְסִלַּחְתָּ
 לְעוֹנָיו וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלַתָּנוּ: וַיֹּאמֶר. הִנֵּה אֲנִכִּי כִרְתֵּ בְרִית נִגְדֵ
 כָּל-עַמֶּךָ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא-נִבְרְאוּ בְּכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-
 הַגּוֹיִם. וְרָאָה כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-אֵתָּה בְּקִרְבּוֹ אֶת-מַעֲשֵׂה יְהוָה
 כִּי-נִזְרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:

בסוף קריאת התורה הקורא אומר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבָרָא כְרַעוּתָהּ. וַיִּמְלִיךְ
 מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
 בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא.
 יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמַם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה
 וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
 לְעֵלְא לְעֵלְא מִן-כָּל-בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא
 דְּאִמְרֵן בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

הפטרה למנחה של ת"ב

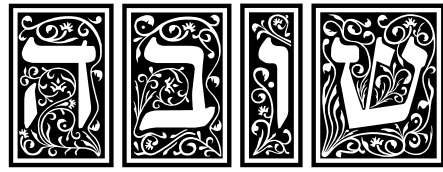
המפטיר, לאחר שייגמור הגולל לגלול את סה"ת, קודם קריאת ההפטרה מברך:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים
 טוֹבִים. וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם. הַנְּאֻמְרִים בְּאִמְתֵּי בְרוּךְ

מקורות ומקבילות

בסוף קריאת וכו'. שנה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסט; סה"ר ס' סא, ענין מנחת ת"ב; כ"י כ"ה, דף 379; הרש"ר ומדק"א
 עמ' תפד. ברכות ההפטרה למנחה. ע"פ כ"י כ"ה, דף 379.

אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה. בְּמִשְׁחַ עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.
וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְהַצְדִּיק:

יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. כִּי
כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ: קָחוּ עִמָּכֶם
דְּבָרִים וּשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה.
אָמְרוּ אֵלָיו כָּל־תְּשׂא עֵוֹן

וְקַח־טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: אֲשׁוּרוּ לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל־סוֹס
לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ. אֲשֶׁר־בָּךְ
יְרַחֵם יְתוֹס: אֲרַפֵּא מְשׁוּבָתֶם אֲהַבֵּם נִדְבָה. כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ:
אֶהְיֶה כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וְיָךְ שָׁרְשָׁיו כְּלִבְנוֹן: יִלְכוּ
יִנְקוּתָיו וַיְהִי כַּזֵּית הוֹדוֹ וְרִיחַ לוֹ כְּלִבְנוֹן: יֵשְׁבוּ יִשְׁבִּי בְּצִלּוֹ יַחֲיוּ
דָגָן וַיִּפְרְחוּ כַגֶּפֶן. זָכְרוּ כִּי־ן לִבְנוֹן: אֲפֹרִים מֵה־לִּי עוֹד לְעֵצָבִים.
אֲנִי עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרֶנּוּ אֲנִי כְּבָרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פְּרִיךָ נִמְצָא: מִי
חָכֵם וַיִּבֶן אֱלֹה גִבּוֹן וַיִּדְעֵם. כִּי־יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי יְהוָה וַצְדִּיקִים
יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָּם:

לפי מנהג ק"ק רומה מוסיפים:
מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵוֹן וְעִבֵר עַל־פְּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ. לֹא־הִחְזִיק
לְעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֹתֵינוּ וְתִשְׁלַךְ
בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאוֹתֶם: תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם.
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

מקורות ומקבילות: שו"ת אש"ל, סדר תענית, סוף סי' רס"ג; פסקי ריא"ז עמ"ס מגילה, פ"ד ה"ה, אות ה'; סת"ר סי' ס"א, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף סי' לא; כ"י כ"ה, דף 379. סוף הפטרה סיום השעה. ע"פ שו"ת אש"ל, סדר תענית, סוף סי' רס"ג; סת"ר סי' ס"א, ענין מנחת ת"צ. מי אל כמוך. מיכ"ז, י"ד.

ח"ג והערות

מי-אל כמוך וכו'. תוספת פסוקים אלו אינה במנהג בני רומה והוא לפי מנהג הספרדי.

אחרי קריאת ההפטרה המפטיר אומר:

גָּאֲלֵנוּ יְהוָה יִצְבְּאוֹת שְׁמוֹ. קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. צוּר כָּל־הָעוֹלָמִים
צַדִּיק בְּכָל־הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנְּאֻמָּן
הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה. הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם. כִּי כָל־דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק.
נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ. וְדַבֵּר אֶחָד
מִדְּבָרֶיךָ אַחֲרָיִךְ לֹא־יָשׁוּב רִיקָם. כִּי אֵל (מֶלֶךְ) נְאֻמָּן אַתָּה.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל־דְּבָרָיו:**

**רַחֵם עַל־צִיּוֹן כִּי רַחֵם אֵת בֵּית חַיֵּינוּ. וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ
בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:**

**שִׂמְחָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית
דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. בְּמַהֲרָה יָבֹא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ. עַל־כִּסֵּאוֹ
לֹא־יֵשֵׁב זָר וְלֹא־יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת־כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשְׁךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ. שְׁלֵא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מִגֵּן דָּוִד:**

החזן רשאי לדלג על 'יהי רצון'. לפי מנהג ק"ק רומה עוברים לעמ' 210, 'בחורים וגם בתולות'.
**יְהִי רָצוֹן לְפָנַי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים לְכוֹנֵן אֶת־בֵּית חַיֵּינוּ. וְלֹהֲשִׁיב שְׂכִינְתוֹ
בְּתוֹכוֹ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. וְנֹאמַר אָמֵן:**

**יְהִי רָצוֹן לְפָנַי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים לְרַחֵם עַל־פְּלִיטָתָנוּ. וְלַעֲצֹר
אֶת־הַמַּגָּפָה וְהַמְּשַׁחִית מֵעַלֵּינוּ וּמֵעַל בְּתֵינוּ. וּמֵעַל
כָּל־עַדַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְנֹאמַר אָמֵן:**

ח"ג והערות

יהי רצון וכו'. נמצא גם במנהג אשכנז ורומניא, שחרית לחול, דף טז ע"ב. בחוברת המנהג של הרב מ"ע הרטום
כתוב לומר יהי רצון (לא מצאנו אסמכתא קדומה יותר), אך בסדר חיבור ברכות (כ"י עמ' 90) בהל' תענית ציבור
כתוב: 'ואין אומ' יהי רצון אלא בזמן שאין אומ' הפטרה' וכנראה כך היה המנהג המקורי, אולם נהוג היום בק"ק
רומה שאין אומרים יהי רצון במנחת תענית.

יְהִי רָצוֹן לְפָנַי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים לְקַיֵּם לָנוּ אֶת־כָּל־חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל. הֵם
וּבְנֵיהֶם (וּנְשֵׁיהֶם) וְתַלְמִידֵיהֶם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם. שְׁבַכְל־
מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם. וְנֹאמֵר אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנַי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים שְׁנִשְׁמַע וְנִתְבַּשֵּׁר בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת
(יְשׁוּעוֹת) וְנִחְמוֹת. מְהֵרָה מֵאַרְבַּע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ. וְנֹאמֵר אָמֵן:

אַחֲנִינוּ יִשְׂרָאֵל וְאַנּוּסֵי יִשְׂרָאֵל (וְאַסִּירֵי יִשְׂרָאֵל). הַנְּתוּנִים בְּצָרָה
וּבְשִׁבְיָהּ. הַמְּקוּם (בְּרַחֲמָיו) יְרַחֵם וַיַּחֲזֵן אוֹתָם (וְאוֹתָנוּ) בְּעֵבוֹר
שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. וַיּוֹשִׁיעֵם וַיּוֹשִׁיעֵנוּ. וַיּוֹצִיאֵם וַיּוֹצִיאֵנוּ מִצָּרָה לְרוּחָהּ. וּמֵאֲפֵלָה
לְאוֹרָהּ (בְּקִרְוֹב). וְנֹאמֵר אָמֵן:

יְהִי־חֲסִדְךָ יְהוָה עָלֵינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: כִּי־לָךְ יְהוָה הוֹחֵלְתִי. אַתָּה
תַּעֲנֵה אֲדֹנָי אֱלֹהֵי: לְמַעַן יַחֲלִצֵנוּ יְדִידְךָ. הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנֵי:
(מִגִּנְנוּ רְאֵה אֱלֹהִים וְהַבֵּט פָּנָי מְשִׁיחֶךָ: לֹא־אֲמוֹת כִּי־אֲחִיָּה וְאֶסְפֵּר
מַעֲשֵׂי יְהוָה: יְהוָה הוֹשִׁיעָה. הַמְּלִךְ יַעֲנֵנוּ בְיּוֹם־קִרְאָנוּ:

כאשר מחזירים את ספר התורה אומרים:

בַּחֲוָרִים וְגַם־בְּתוֹלוֹת. זְקֵנִים עַם־נְעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם
יְהוָה. כִּי־נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ. הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:
וַיֵּרֶם קִרְוֵן לְעַמּוֹ תְהַלֵּה לְכָל־חַסִּידָיו. לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ.
הַלְלוּ־יְהוָה: מִהֶלֶל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִיבֵי אוֹשַׁע: וּבְנַחֲהָ יֹאמֵר.
שׁוּבָה יְהוָה רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: בִּירוּשָׁלַיִם מוֹסִיפִים: בְּעֵבוֹר דָּוִד
עֲבָדְךָ. אֶל־תֵּשֵׁב פָּנָי מְשִׁיחֶךָ: כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם. תִּנְוֹרְתִי
אֶל־תַּעֲזוּבוּ: עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר:
דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נְעִים וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם: ע"כ מוסיפים בירושלים.
הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִשׁוּבָה. חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקִדְּם: תוֹרָה הִיא
עֵץ חַיִּים. לְכַלְּנוּ חַיִּים. כִּי־עֲמֶךָ מְקוֹר חַיִּים:

מקורות ומקבילות

מחזירים את ספר התורה, סדר תענית, סוף ס' רס"ט; סדר ס' רס"ז, סדר ת"צ, סוף ס' לא; כ"ו כ"ה, דף 379. יבגלו את שם ה'
שנה"ל, סדר תענית, סוף ס' רס"ט; סדר ס' ס"ה, ענין מנחת ת"צ; סדר ס' ס"ה, סדר ת"צ, סוף ס' לא; כ"ו כ"ה, דף 379.

בק"ק רומה מוסיפים:

**תְּכוּן תְּפִלְתֵי קְטָרֶת לְפָנֶיךָ • מְשַׁאת כְּפֵי מְנַחַת־עֶרְבִי: הַקְשִׁיבָהוּ
לְקוֹל שׁוֹעֵי מַלְכֵי וְאֱלֹהֵי כִּי־אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:**

החזן אומר:

**יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא • בְּעֶלְמָא דְּבְרָא כְרַעוּתָהּ • וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיַמֵּיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב • וְאָמְרוּ אָמֵן:**

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ • לְעֵלַם וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא •

**יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
לְעֵלְא לְעֵלְא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא • שִׁירְתָּא • תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא
דְּאִמְרֵן בְּעֶלְמָא • וְאָמְרוּ אָמֵן:**

עמידה למנחה של תשעה באב

יכוון פניו כנגד מקום המקדש כאשר רגליו זו אצל זו, יעמוד ולא ישען ויכוף ראשו מעט, צריך לכוון בכל הברכות, ולפחות בברכה הראשונה.

בחזרה החזן אומר בלחש:

**אֲדַנִּי שְׁפִתֵי תִפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ • אֱלֹהֵי אַבְרָהָם •
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב • הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא •
אֵל עֲלִיּוֹן • גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה אֶת־הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי**

ח"ג והערות

תכוון תפילתי קטרת וכו', לא נמצא במח' כמנהג בני רומה והוא ע"פ המנהג הספרדי.
ה, ג. קדיש. סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"צ; כ"י כ"ה, דף 379. עמידה למנחה של ת"צ. ע"פ סרע"ג ח"ב, ס' לא; שנה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסע; סה"ת, סדר ת"צ, סוף ס' לא; מח' רוניא, דף רל ע"א.
מקורות ומקבילות

אבות. ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה. מלך
גואל עוזר ומושיע ומגן. ברוך אתה יהוה. מגן אברהם:

אתה גבור לעולם יהוה. מחיה מתים אתה רב להושיע.
מוריד הטל. מכלכל חיים בחסד. מחיה מתים
ברחמים רבים. סומך גופלים ורופא חולים. מתיר אסורים.
ומקים אמונתו לישגי עפר. מיכמוך בעל גבורות ומי דומה
לך. מלך ממית ומחיה ומצמיח לנו ישועה. ונאמן אתה
להחיות מתים. ברוך אתה יהוה. מחיה המתים:

בירושלים בחזרה:

כתר יתנו לך המוני מעלה עם
קבוצי מטה. יחד בלם קדשה
לך ישלשו. כמה שנאמר על-יד
נביאך. וקרא זה אלזה ואמר. קו"ח:
קדושו קדוש יהוה צבאות.
מלא כל-הארץ כבודו: חזן: לעמתם
ברוך יאמרו. קו"ח: ברוך כבוד-יהוה
ממקומו: חזן: ובדברי קדשך כתוב
לאמר. קו"ח: ימלך יהוה לעולם.
אלהיך ציון לדר ודר. הללויה:

לפי מנהג ק"ק רומה בחזרה:

נקדישך ונעריצך כנעם שיח
סוד שרפי קדש.
המשלשים לך קדשה. וכן כתוב
על-יד נביאך. וקרא זה אלזה
ואמר. קו"ח: קדושו קדוש
יהוה צבאות. מלא כל-הארץ
כבודו: חזן: לעמתם ברוך יאמרו.
קו"ח: ברוך כבוד-יהוה ממקומו:
חזן: ובדברי קדשך כתוב לאמר.
קו"ח: ימלך יהוה לעולם. אלהיך
ציון לדר ודר. הללויה:

לדור ודור נמליך לאל. כיהוא לבדו מרום וקדוש. ושבחך
אלהינו מפנינו לא-ימוש לעולם ועד. כי-אל מלך גדול
וקדוש אתה. ברוך אתה יהוה. האל הקדוש:

אתה חונן לאדם דעת. ומלמד לאנוש בינה. וחננו מאתך
דעה ובינה והשכל. ברוך אתה יהוה. חונן הדעת:

הַשִּׁיבֵנו אָבִינוּ לְתוֹרַתְךָ. וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְקַרְבֵנוּ מִלְכֵנו
לְעַבֹדְךָ. וְהַחֲזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. הַרוֹצֵה בְּתַשׁוּבָה:

סִלַּח-לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאנוּ. מְחַל-לָנוּ מִלְכֵנוּ כִּי פָשַׁענוּ.
כִּי אֵל טוֹב וְסִלַּח אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חַנוּן
הַמְּרַבֵּה לְסִלּוּחַ:

רֵאָה נָא בְּעֵינָיו וְרִיבָה רִיבָנוּ. וּגְאֹלָנוּ מִלְכֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן
שָׁמְךָ. כִּי (אל) גּוֹאֵל חָזַק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

כאשר נוכחים לפחות ששה צמים אומר החזן בחזרה 'עננו' ואם לאו, אומרו ב'שמע
קולנו' וללא חתימה.

עֲנֵנוּ יְהוָה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתָנוּ. כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ.
וְאֵל-תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ מִשְׁמוֹעַ תַּפְלִיתָנוּ. וְאֵל-תַּתְּעַלֵּם מִבִּקְשֵׁתָנוּ.
הֲיִה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֵנוּ. טָרֵם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֵה. כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר.
וְהִיָּה טָרֵם-יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵ. כִּי
אַתָּה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל-עֵת צָרָה וְצוּקָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַעוֹנֶה
בְּעֵת צָרָה וּמוֹשִׁיעַ:

רְפָאנוּ יְהוָה (אֱלֹהֵינוּ) וְנִרְפָא. הוֹשִׁיעֵנוּ וְנוֹשְׁעָה. כִּי תַהֲלִתָנוּ
אַתָּה. וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל-מִכּוֹתֵינוּ (וְלְכָל-
תַּחֲלוּאֵינוּ). כִּי אֵל רוֹפֵא רַחֲמָן וְנֶאֱמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

ח"ג והערות

תַּתְּעַלֵּם. במח' הלמ"ד בפתח, וכן מנהגנו. וכן מוכח מהמקרא,
שבכל פעם שבא תיבה זו, הלמ"ד מנוקדת בפתח, ראו תהי
נה, ב. לְשׁוֹעֵנוּ. במח' שר"ל יִשְׁעֵתָנוּ וכך נהוג לומר בק"ק
רומה היום.

מקורות ומקבילות

אומר החזן בחזרה 'עננו'. ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סוף
ס' רס"ט; ס' ר"ס ס' ס"א, ענין מנחת ת"צ; ס' ס"ה, סדר
ת"צ, סוף ס' ל"א; כ"י כ"ה, דף 379; מח' רומניא, דף
רל ע"ה.

בָּרַךְ עָלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְאֶת־כָּל־
 מִיָּנִי תְבוֹאָתָהּ וְתֵן טַל לְבִרְכָה עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וְשַׁבַּע
 אֶת־הָעוֹלָם מִבְּרֻכוֹתֶיךָ וְתֵן בְּרָכָה רְחוּה וְהַצְלָחָה בְּכָל־
 מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ וּבְרַךְ אֶת־שָׁנוֹתֵינוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת הַמְּבוֹרָכוֹת
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְבָרַךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוֹתֵנוּ וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוֹתֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
 יַחַד מֵאַרְבַּע בְּנִפּוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
 מְקַבֵּץ גְּדַחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִוַּעֲצֵנוּ כְּבִתְחִלָּה וְתַמְלִךְ
 עָלֵינוּ אַתָּה (מְהֵרָה) לְבַדְּךָ (בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים)
 בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה
 וּמִשְׁפָּט:

נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

<p>וְלַמְשַׁמְרִים בְּלִתְהוֹי תְּקוּנָה וְכָל־ הַמִּינִים כָּלֶם כְּרָגַע יֵאבְדוּ וְכָל־אוֹיְבֵי עַמְּךָ מְהֵרָה יִכְרְתוּ וּמַלְכוּת זְדוֹן מְהֵרָה תַעֲקֹר וְתִשְׁבֵּר וְתִכְנִיעַ אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זְדִים:</p>	<p>וְלַמְלִשִּׁינִים בְּלִתְהוֹי תְּקוּנָה וְכָל־ הַמִּינִים כָּלֶם כְּרָגַע יֵאבְדוּ וְכָל־אוֹיְבֵיךָ מְהֵרָה יִכְרְתוּ וּמַלְכוּת זְדוֹן מְהֵרָה תַעֲקֹר וְתִשְׁבֵּר וְתִכְנִיעַ אוֹתָם בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זְדִים:</p>
--	--

עַל־הַחֲסִידִים וְעַל־הַצְּדִיקִים וְעַל־גְּרֵי הַצַּדִּיק וְעַל־פְּלִיטַת
 עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל יְהִמוּ (נָא) רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְתֵן
 שָׂכָר טוֹב לְכָל־הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתָּה וְשִׂים חֶלְקֵנוּ

עֲמָהֶם. לְעוֹלָם לֹא נִבּוֹשׁ כִּי־בָךְ בִּטְחָנוּ מֶלֶךְ עוֹלָמִים. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. מְשַׁעַן וּמְבַטֵּחַ לַצְדִיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירָךְ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב. וּבָנֵה אוֹתָהּ בְּגֵן עוֹלָם
בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ:

נַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אוֹתָנוּ וְעַל־יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ. וְעַל־ירוּשָׁלַיִם
עִירָךְ. וְעַל־צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל־הָעִיר הָאֲבֵלָה
הַחֲרֻבָה וְהַשׁוֹמְמָה. הִנְתּוֹנָה בְיַד זָרִים. הִרְמוּסָה בְכַף עָרִיצִים.
וַיִּבְלְעוּהָ לַגִּיוֹנוֹת. וַיִּירָשׁוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וְלִישְׂרָאֵל עַמָּךְ
נִתְּתָה וּלְזָרַע יַעֲקֹב יִרְשָׁה הוֹרְשָׁתָה. נִעְרָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִעַפְרָה. וְהַקִּיצָה מֵאֶרֶץ דְּוִיָּה. נִטָּה עָלֶיהָ כְּנֶהֱרַ שְׁלֹום. וּכְנַחַל
שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם. כִּי בָאֵשׁ הִצַּתָּהּ. וּבָאֵשׁ אַתָּה עֲתִיד לְבַנוֹתָהּ.
כְּאָמֹר וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לָּהּ נְאֻם־יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכַבֹּד
אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְנַחֵם צִיּוֹן עִירוֹ וְאֲבֵלֵי עַמּוֹ
וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:

אֶת־צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ בְּמַהֲרָה תִצְמַיֵחַ. וּמְרֹגְנוֹ תְרוּם בְּיַשׁוּעָתְךָ.
כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל־הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְצַמֵּיחַ
קֶרֶן יִשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְחוּס וְחַנּוּן וְרַחֵם עָלֵינוּ. וּמְקַבֵּל
בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תְּפִלָּתָנוּ וְאֶת־תְּחִנָּתָנוּ. כִּי אָב
מְלֹא רַחֲמִים רַבִּים אַתָּה הוּא מְעוֹלָם. וְלֹא נָשׁוּב רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

מקורות ומקבילות

זמנחה לומר 'נחם'. מח' רומניא, דף ק"ג ע"ב ודף רל ע"א.
רלו עור א"ח, סוף סי' תקנ"ג; א"ח ח"א, הל' סעודה, סי' קצ"ט;
ספר המנהגות (ר"א מלניל) סוף דף ע"א; כ"י כ"ה, דף
379; הרש"ר ומדק"א, עמ' תל"א, צ"ס י"א.

ח"ג והערות

נחם. היום נוהגים במנחה של תשעה באב לומר 'נחם'
במקום 'רחם' (וכ"ה במנהג רומניא, דף קצ"ג ע"א ודף רל
ע"א), ע"פ מה שכתב הרב הרטום בחוברת המנהג.
במח' שד"ל, ח"א, דף קפ"ט ע"ב, בהנחיה כתוב: 'ואומרים
רחם במקום נחם' (כנראה ט"ס וצ"ל 'ואומרים נחם במקום
רחם) וכנראה על זה הסתמך הרב הרטום ז"ל. בכ"י כ"ה, מח' רמ"ז ובולוניה כתוב שאומרים 'רחם' גם במנחה,
וכ"ה בסרע"ג ח"ב, סי' צח; שבה"ל, סדר תענית, סוף סי' רסט; תניא רבתי, סי' סא; ספר התדיר, סוף סי' לא.

היחיד הצם אומר:

עֲנֵנוּ יְהוָה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ כִּי בְּצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ וְאֵל־תַּעֲלֵם אֶזְנְךָ מִשְׁמוֹעַ תִּפְלֹתֵנוּ וְאֵל־תִּתְעַלֵּם מִבִּקְשֵׁתֵנוּ הֲיִה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֵנוּ טָרִם נִקְרָא אֶתָּה תַעֲנֵה כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיָּה טָרִם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם כִּי אֶתָּה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל־עַת צָרָה וְצוֹקָה: עַד כֵּאן מוֹסִיף יַחֲדֵי הַצֵּם.

כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה וְתַחֲנוּן אֶתְּךָ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה:

רִצָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְאֵל־תִּפְלָתָם שְׁעָה וְהַשֵּׁב הָעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתְךָ וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְתִפְלָתָם מְהֵרָה בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן וְתֵהִי לְרִצּוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים כְּמֵאֶז בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר בְּרַחֲמָיו שְׂכִינְתוֹ לְצִיּוֹן:

בחזרה כשהחזן אומר 'מודים' חייבים כל הציבור לשוח עמו ואומרים 'מודים דרבנן':

מוֹדִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי כָל־בֶּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרֻכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל־

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ עַל־חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל־גְּשֻׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל־גְּסִיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם וְיוֹם

שֶׁהַחַיֵּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ בֵּן תַּחֲיֵינוּ וְתַחֲנֵנוּ וְתִאֲסוּף גְּלִיּוֹתֵינוּ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ וְנָשׁוּב לְשִׁמּוֹר חֲקִיךָ וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹנְךָ בְּאַמֶּת וּבְלִבֵּב שָׁלֵם עַל שְׂאֵנוּ מוֹדִים לָךְ (בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת): עַד כֵּאן.

מקורות ומקבילות

היחיד... ענו. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסט; סה"ר ס' סא, ענין מנחת ת"צ; סה"ת, סדר ת"צ, סוף ס' לא; כ"י כ"ה, דף 379; מח' רוטניא, דף רל ע"ה.

עֲמָנוּ וְעַל־נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁבַכְל־עֵת. עָרַב וּבָקַר
וְצִהָרִים. הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ. הַמְרַחֵם כִּי לֹא־תָמוּ
חֲסָדֶיךָ וּמַעֲוֹלָם קָוִינוּ לָךְ. לֹא־הִכְלַמְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא־
עֲזַבְתָּנוּ וְלֹא־הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ מִמָּנוּ:

עַל־כָּל־מַעֲלָם יִתְבַּרְךָ וְיִתְרוֹמַם שְׁמֶךָ מְלַכְנוּ תָּמִיד. כָּל־הַחַיִּים
יִוְדוּךָ סֵלָה. וַיְהִלְלוּ לְשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמַּת. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה. הַטּוֹב שְׁמֶךָ וְלָךְ נָאָה לְהוֹדוֹת:

בחזרה בארץ ישראל הכהנים הצמים נושאים את כפיהם. ואם אין כהן הצם, החזן אומר
'או"א', והציבור עונה אחרי כל פסוק "כן יהי רצון":

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרַה הַכְּתוּבָה
עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ. הָאֱמוּרָה מִפִּי אֱהָרֹן וּבְגִיו כְּהֹנִים עִם
קְדוֹשֶׁיךָ. בְּאֱמוּרָה. יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יֵאָר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּנֶךָ:
יֵשָׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשְׁעַם לָךְ שָׁלוֹם:

שֵׁים שָׁלוֹם. טוֹבָה וּבִרְכָה. (חַיִּים). חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים. עָלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כָּלֵנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר
פָּנֶיךָ. כִּי בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתְתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. תּוֹרַת חַיִּים.
אֶהְבָּה וְחֶסֶד. צְדָקָה. בִּרְכָה. יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם.
וְטוֹב יְהִיָּה בְּעֵינֶיךָ (לְבִרְכָנוּ וּלְבִרְךָ אֶת־כָּל־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
תָּמִיד בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
הַמְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם. (אָמֵן):

בחזרה החזן אומר פסוק זה בלחש:

יְהִיו לְרִצּוֹן אֱמֶרֶי־פִי. וְהִגִּינוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

מקורות ומקבילות

הכהנים נושאים כפיהם. ע"פ ירושלמי תענית פ"ד, ה"א; בבבלי תענית, דף כו ע"ג; פסקי רי"ד; שנה"ל, סדר יוה"כ, ס"ו ש.כ.
זרכת כהנים נמנחה. סרע"ג ח"ב, ס"ו קב; ספה"ח ס"ו כב. ראו שנה"ל, סדר תענית, סוף ס"ו רסע; סת"ר ס"ו סא, ענין מנחת

ויש נוהגים להוסיף:

אֱלֹהֵי נִצּוֹר לְשׁוֹנֵי מַרְעֵי וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מַרְמָה וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תְדוּם וּלְמַצּוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשֵׁי וְנַפְשֵׁי כְּעַפְרָא לְכָל תַּהֲיָה יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי שְׁבֵל־הַקָּמִים עָלַי לְרַעְיָה תִּפְרַע עֲצָתְם וּתְקַלְקַל מַחְשְׁבוֹתֵם וְכֵן יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי שְׁתַּפְּתַח לִי שְׁעָרֵי תוֹרָה שְׁעָרֵי חֶכְמָה שְׁעָרֵי בִינָה שְׁעָרֵי דַעְיָה שְׁעָרֵי פְרָגְסָה וְכַלְכְּלָה שְׁעָרֵי חַיִּים חַן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ:

היחיד המתענה לאחר תפילתו בלחש, קודם שיפסע שלש פסיעות ואומר:
אֱלֹהֵי בְּזִמְן שְׁבִית־הַמִּקְדָּשׁ קִים הָיָה אָדָם חוֹטָא וּמְקָרִיב לְפָנֶיךָ קָרְבָן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ עֲכָשְׁיוּ שְׁבַע־וּנְוֹתֵינוּ אֵין בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ קִים אֵין לָנוּ אֵלָא תַעֲגִיּוֹתֵינוּ וּתְפִלוֹתֵינוּ יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שִׁיְהִיָּה חֻלְבֵי וְדָמֵי שְׁנַתְמַעֵט בְּתַעֲגִיּוֹתֵי כְּאֵלוֹ הַקָּרְבָּתֵי לְפָנֶיךָ קָרְבָן וְתִרְצָנִי יְהִיו לרצון וכו'.

יְהִיו לְרִצּוֹן אִמְרֵי־פִי וְהִגִּיזוּן לְבָבִי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי:

פוסע שלש פסיעות לאחוריו בכריעה אחת וחוזר לשמאלו, ואחר כך לימינו ואומר:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל (אָמֵן):

(יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ)

שְׁתַּבְּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְתַן חֻלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ:

במקום שכלו ג' פסיעות יעמוד ולא יחזור למקומו עד שיגיע החזן לקדושה. בחזרת הש"ץ הקהל צריך לעמוד ולכוין לכל הברכות ולענות 'ברוך הוא וברוך שמו' אחרי 'ברוך אתה יי', ו'אמן' אחר כל ברכה.

מקורות ומקבילות

ת"כ; סה"ת, סדר ת"כ, סוף ס' לא; כ"ו כ"ה, דף 379. **היחיד** המתענה לאחר וכו'. במח' רמ"ז לא מופיע. **המתענה**. ע"פ סה"ת סוף ס' לז. ראו מחו"ו ס' רע"א; סה"ר ס' ס"א, ענין מנחת ת"כ. **אלהי בזמן שנית המקדש וכו'**. ע"פ צבלי ברכות, דף יז ע"א; טור או"ח, ס' תקס"ה; שנה"ל, סדר תענית, ס' רס"ט; סה"ר ס' ס"א, ענין מנחת ת"כ; כ"ו כ"ה, דף 379. **שנית המקדש קים**. ראו אד"ג נוסח א, פ"ד ד, ד"ה על העבודה. **היה אדם חוטא**. ע"פ צמ"ה, ו; אד"ג נוסח א, פ"ד ל, ד"ה רצו מאיר חומר. **ומקריב לפניך קרבן ומתכפר לו**. ע"פ ויק' ט, ז; תוספתא שקלים (ליברמן), פ"א, ה"ו; ירושלמי יומא, פ"ז, ה"ג; צבלי זבחים, דף פח ע"ג. **שבעוונותינו אין בית המקדש**. ע"פ שמו"ר פ"ד לא, ס' י, 'עונותיכם גרמו לכם שאמשכן להם מקדשי'; שה"ר פ"ד ת, ס' י; מדה"ג פ"ד בראשית, ס' כג. **אין צהמ"ק קים אין לנו אלא... ותפלותינו**. ע"פ מדה"ג (וורשא), פ"ד וישלח, ס' ט; מדה"ג נ"ה, ס' ז. **אלא תעניותינו**. ראו פסז"ו (לקח ט"ז), שמו' פ"ד עז, ס' כט, ד"ה שבו איש תחתיו, וכ"ה צמ"ט. **ותפלותינו**. ראו מדה"ג (וורשא), פ"ד וישלח, ס' ט;

ח"ג והערות

נפילת אפים

לפי המנהג הקדום אומרים תחנון בט"ב ויש שאין אומרים אותו והבוחר יבחר (ולפי מנהג ק"ק רומה לא אומרים אותו). אין נפילת אפים בלילה, בין השמשות ובמקום שאין ס"ת. יאמר התחינה בלא נפילת אפים.

רחום וחנון חטאנו לפניך. רחם עלינו (והושיענו):

לְדָוֶד. אֱלֹהֵי יְהוָה נִפְשֵׁי אֲשָׂא: אֱלֹהֵי בְּךָ בִּטְחֹתִי אֶל־
אִבּוֹשָׁה. אֶל־יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי: גַּם כָּל־קוֹיֶךָ לֹא יִבְשׁוּ.
יִבְשׁוּ הַבּוֹגְדִים רִיקִם: דְּרַכֶּיךָ יְהוָה הוֹדִיעֵנִי אֲרַחֲוֶיךָ לְמַדְנִי:
הִדְרִיכֵנִי בְּאַמְתְּךָ וּלְמַדְנִי כִי־אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹתְךָ קוֹיֹתִי
כָּל־הַיּוֹם: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלִים הֵמָּה: חֲטָאוֹת
נַעֲוִרְיוּ וּפְשָׁעֵי אֶל־תִּזְכְּרֵם. כַּחֲסִדְךָ זְכַר־לִי־אַתָּה. לְמַעַן טוֹבֶךָ
יְהוָה: טוֹב־וַיִּשְׂרַח יְהוָה. עַל־כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדַרְךָ: יְדַרְךָ
עֲנוּיִם בַּמִּשְׁפָּט וַיִּלְמַד עֲנוּיִם דְּרָכָו: כָּל־אֲרַחֲוֹת יְהוָה חֲסֵד
וְאַמֶּת. לְנִצְרֵי בְרִיתוֹ וְעַד־תִּיּוֹ: לְמַעַן־שִׂמְךָ יְהוָה וְסִלַּחֲתָ לְעוֹנֵי
כִּי רַב־הוּא: מִי־זֶה הָאִישׁ יֵרָא יְהוָה. יוֹרְנוּ בְּדַרְךָ יִבְחַר: נִפְשׁוּ
בְּטוֹב תִּלִּין זֹרְעוּ יִירֶשׁ אֶרֶץ: סוֹד יְהוָה לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ
לְהוֹדִיעֵם: עֵינֵי תַמִּיד אֶל־יְהוָה. כִּי הוּא־יוֹצֵא מֵרַשֶׁת רַגְלֵי:
פְּנֵה־אֵלַי וַחֲנִנֵנִי כִי־יַחֲדִיד וְעֵנִי אָנֹכִי: צָרוֹת לִבִּי הִרְחִיבוּ.

מקורות ומקבילות

מדת"ה מז' ה, סי' ז. שיהיה הלני ודמי. ע"פ ש"פ 3
א, כג; אה"מ, מעשים, עמ' 354, ד"ה מנלפך. שנתמעט
נתעניתי. ע"פ צבלי צרכות, דף לב ע"ב, 'גדולה וכו' זה
צנופי; אה"מ, גדול וגדולה, עמ' 78, פרי' שני. כאלו
הקרבתי לפניך קרבן. ראו צבלי צרכות, דף טו ע"א.
ותרלני. ע"פ צר' לג, י; דב' לג, יא; דה"א כט, ח; מד"ז
איכ' (צוה), פרי' א, סי' כג; אה"מ, ה' צחכמה,
עמ' 105, 'מיד מתרלה להן הקב"ה'. נפילת אפים
למנחה של ט"ב. ע"פ שבה"ל, סדר תענית, סי' רסט;
כ"י כ"ה, דף 379.

ח"נ והערות

נפילת אפים במנחה של ט"ב. כתב בשו"ע או"ח סימן תקנט,
ס"ד: זאין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד' וכן כתב הרב
מ"ע הרשום בחוברת המנהג, שלא נופלים על פניהם. אמנם
בכ"י כ"ה, מח' רמ"ו, בולוניה, שד"ל ומח' חלב, דף שלח ע"ב
כתוב זונפלין על פניהן וכ"ה בשבה"ל, סדר תענית, סי' רסט.
בספר תניא רבתי, סי' סא: זונפלים על פניהם אם רוצים וכפי
מנהג המקום, ומנהגינו שלא ליפול על אפים בתפילת המנחה
כלל, ובספר התדיר, סי' לא: זאין נופלין על פניהן. והושיענו.
מילה זו לא מופיעה במח' רמ"ו ובולוניה. במח' שד"ל כל
השורה באה בסוגריים.

מִמְצוֹקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי: רֵאָה עֲנִי וְעַמִּי. וְשֵׂא לְכָל־חַטָּאוֹתַי:
 רֵאֵה־אִבֵּי כִי־רְבוּ וְשִׁנְאֵת חָמַס שִׁנְאוּנִי: שְׁמֵרָה גַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי.
 אֶל־אֲבוֹשׁ כִּי־חָסִיתִי בָךְ: תַּסְוֶיֶשֶׁר יִצְרוּנִי. כִּי קוֹיִתִּיךָ: פְּדֵה
 אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל. מִכָּל צָרוֹתָיו:

וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּעַ מִה־נַּעֲשֶׂהָ. כִּי עָלִיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ
 יִהְיֶה וַחֲסִדֶיךָ. כִּי מֵעוֹלָם הָמָּה: אֶל־תִּזְכַּר־לָנוּ עוֹנֹת
 רֵאשִׁינִים. מִהֵר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ. כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֹנוּ יִהְיֶה
 חֲנֹנוּ. כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹז: בְּרָגַז רַחַם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יִדַּע יִצְרוּנוּ.
 זְכוֹר כִּי־עָפַר אֲנַחְנוּ: עֲזַרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶיךָ.
 וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאוֹתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶיךָ:

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבִרָא כְרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ
 מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל
 בְּעַגְלָא וּבְזַמַּן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלַם וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
 וְיִתְהַלֵּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
 לְעֵלָא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא
 דְּאִמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:
 תִּתְקַבַּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל. קָדָם אַבוּהוֹן
 דְּבִשְׁמֵיָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

מקורות ומקבילות

קדיש עם תתקבל ע"פ שנה"ל, סדר תענית, סוף ס' רסט; סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סוף ס' לא; כ"י כ"ה, ק" 379.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

לאחר מנחה גדולה יש אומרים 'עלינו לשבח' (לקמן עמ' 237) ולאחריו קדיש יתום. לאחר
מנחה קטנה אם יש בבה"כ אדם החייב באמירת קדיש, אומרים כאן מזמור של יום או
מזמור ס"ז (כמנהג ק"ק רומה) כדלקמן ואחריו קדיש יתום.

הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:

בְּרֵאשׁוֹן בְּשַׁבַּת הָיוּ אוֹמְרִים:

לְדָוִד מְזֻמֹּר. לִיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ. תִּכְלֹ וְיִשְׁבִּי בָהּ: כִּי־הוּא עַל־יָמִים
יְסֻדָּה וְעַל־נְהָרוֹת יְכֻנְנָה: מִי־עֲלָה בְּהַר־יְהוָה וּמִי־יָקוּם בְּמָקוֹם
קָדְשׁוֹ: נְקִי כַפַּיִם וּבֶרֶךְ־לֵבָב. אֲשֶׁרוּ לֹא־נִשְׂא לְשׂוֹא נַפְשִׁי. וְלֹא נִשְׁבַּע
לְמַרְמָה: יִשְׂא בְּרַכָּה מֵאֵת יְהוָה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: זֶה דָּוִד הַרְשָׁו.
מִבְּקַשֵּׁי פְנִידָה יַעֲקֹב סֵלָה: שָׂאוּ שְׁעָרֵי־סוֹמֶרַיִם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם.
וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד. יְהוָה עֲזוֹ וְגִבּוֹר. יְהוָה גִּבּוֹר
מִלְחָמָה: שָׂאוּ שְׁעָרֵי־סוֹמֶרַיִם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד:
מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד. יְהוָה צְבָאוֹת. הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה:

בְּשִׁלְיִשִּׁי בְּשַׁבַּת הָיוּ אוֹמְרִים:

מְזֻמֹּר לְאַסָּף. אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל. בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: עַד־מִתִּי
תִּשְׁפֹּטוּ־עוֹל וּפְגִי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ־סֵלָה: שְׁפֹטוּ־דָל וְיִתוֹם. עֲנִי
וְרֵשַׁע הַצְּדִיקוֹ: פְּלִטוּ־דָל וְאַבְיוֹן. מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ: לֹא יִדְעוּ וְלֹא
יִבְיִנוּ בַחֲשֻׁכָה יִתְהַלְכוּ. יִמּוּטוּ כָּל־מוֹסְדֵי אֶרֶץ: אֲנִי־אֶמְרֵתִי אֱלֹהִים אַתֶּם

ח"ג והערות

אומרים 'עלינו לשבח'. כי"ב בסה"ת, סדר ת"ב, סוף
סי' לא, אף שאיננו מדבר על מנחה גדולה. במח' רמו
לאחר מנחה של ערב יום כיפור כתוב לומר 'עלינו ואולי
גם זה היות שאחר כך הולכים לאכול כמו שכתוב שם. שיר של יום. במח' רמ"ז ובולונואי: מובא רק תחילת המז
ולא כולה, וכך נמצא בסרע"ג ח"א, סי' סה. ובמח' שד"ל מובא כל המז של אותו היום וכך נהוג היום.

מקורות ומקבילות

מזמור של יום. ראו מח' כמנהג ק"ק רומה, ויניולסה ש"ז,
סוף ח"ג (הערות).

וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כְּלַכְּסִים: אֲכֹן כְּאָדָם תְּמוֹתוֹן וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: קוּמָה
אֱלֹהִים שְׁפֹטָה הָאָרֶץ. כִּי־אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם:

בְּחַמִּישֵׁי בְּשַׁבַּת הָיוּ אוֹמְרִים:

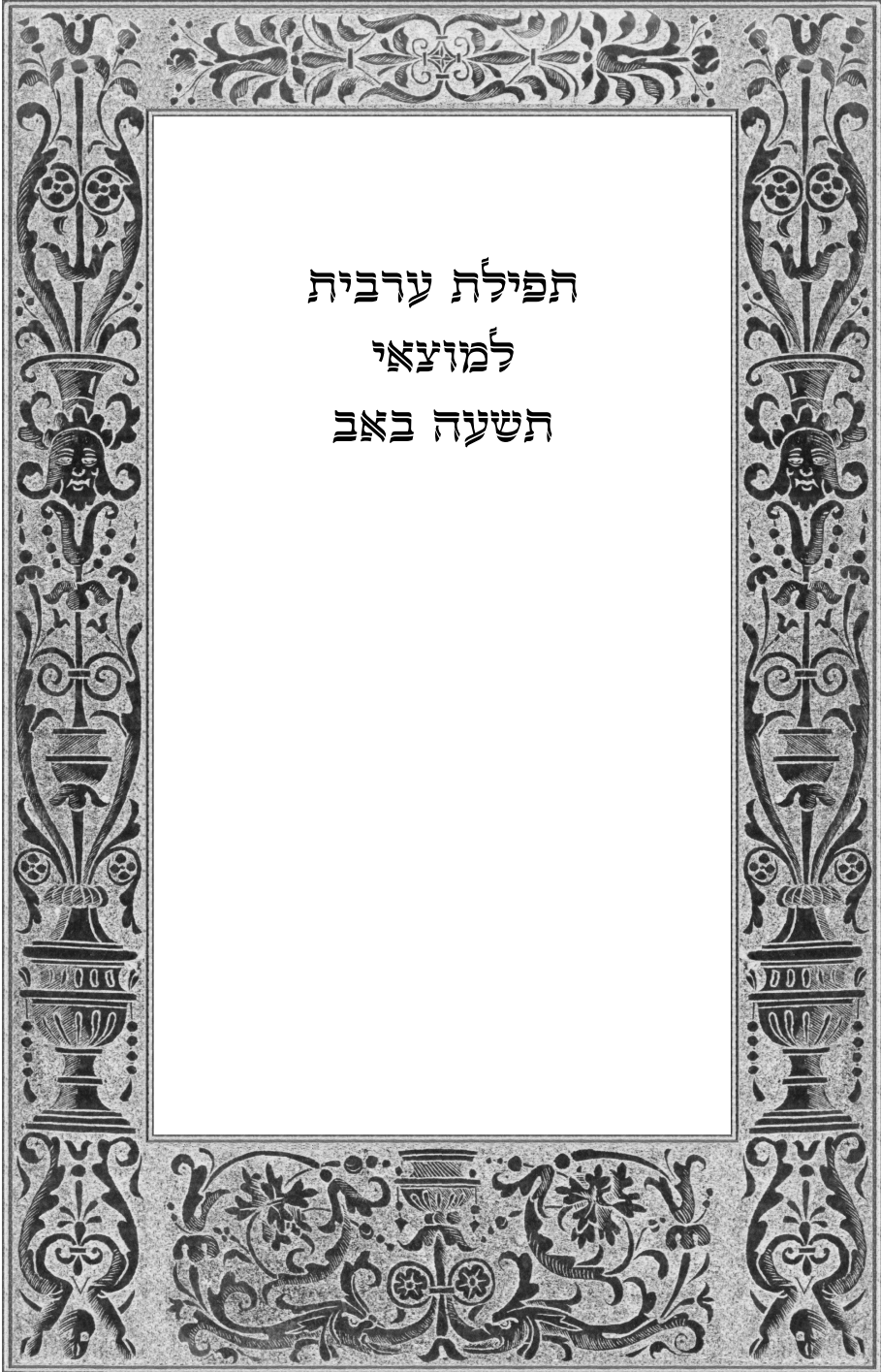
לְמַנְצִיחוֹ עַל־הַגָּתִית לְאַסְף: הִרְגִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹנְנוּ. הִרְיעוּ לְאֱלֹהֵי
יַעֲקֹב: שְׂאוּזְמָרָה וּתְנוּתָף. כְּנֹר נְעִים עַס־נִבְל: תִּקְעוּ
בְּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר. בְּכַסֵּה לְיוֹם חֲנֻנוּ: כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי
יַעֲקֹב: עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם. שְׁפַת לֹא־יִדְעֵתִי
אֲשַׁמֵּעַ: הַסִּירוֹתִי מִסִּבְלִי שְׁכֵמוֹ. כִּפְיוֹ מִדּוֹד תַּעֲבֹרְנָה: בְּצִרָה קְרֹאת
וְאֶחָלְצֶךָ. אֲעַנְךָ בְּסֵתֵר רַעַם. אֲבַחְנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סְלָה: שְׁמַע
עַמִּי וְאֶעֱיֶדְךָ בְּךָ. יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי: לֹא־יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא
תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכְרִי: אֲנַכְּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.
הִרְחַב־פִּיךָ וְאִמְלֵאֵהוּ: וְלֹא־שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי:
וְאֲשַׁלַּחֵהוּ בְּשָׂרִירוֹת לִבָּם. יִלְכּוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוֹ עַמִּי שָׁמַע לִי. יִשְׂרָאֵל
בְּדַרְכֵי יִהְיֶה: בְּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיֶע וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מִשְׁנְאֵי
יְהוָה יִכְחַשׁוּלוֹ וַיְהִי עֵתָם לְעוֹלָם: וַיֵּאבְדוּ מִחֲלַב חֹטָה וּמִצֹּר
דְּבַשׁ אֲשַׁבִּיעֶךָ:

לפי מנהג ק"ק רומה אומרים:

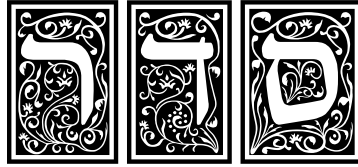
לְמַנְצִיחַ בְּנִגְיֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ. יֵאָר פְּגִיו אֲתָנוּ
סְלָה: לְדַעַת בְּאֶרֶץ דְּרָבָךָ. בְּכָל־גּוֹיִם יִשׁוּעַתָּךְ: יוֹדוּךָ
עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלִם: יִשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאֲמִים. כִּי־תִשְׁפֹּט
עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל וְלְאֲמִים בְּאֶרֶץ תִּנְחַם סְלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ
עַמִּים כָּלִם: אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָהּ. יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים
וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל־אֲפִסֵי־אֶרֶץ:

יְתַגְדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבְרָא כְרַעוּתָהּ. וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ
בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב.
וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלַם וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.
 יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל
 שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא:
 לְעֵלָא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא דְאֲמִירָן
 בְּעֵלְמָא. וְאֲמְרוּ אָמֵן:
 יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמֵיָא וְחַיִּים טוֹבִים עֲלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל.
 וְאֲמְרוּ אָמֵן:
 עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל־כָּל־
 יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

תפילת ערבית
למוצאי
תשעה באב

תפילת ערבית למוצאי תשעה באב

החזן רשאי להתחיל מ'והוא רחום'.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. הִנְהוּ בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה כָּל־עַבְדֵי יְהוָה. הַעֲמִידִים בְּבֵית־יְהוָה בְּלִילוֹת:
שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה: יְבָרְכֶךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן. עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
יְהוָה צָבָאוֹת עִמָּנוּ. מִשָּׁנָב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְהוָה צָבָאוֹת. אֲשֶׁר־י אֲדָם בִּטָּח
בָּךְ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה. הַפְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קִרְאָנוּ: בְּשָׁלוֹם יַחֲדוּ אֲשֶׁכְּבָה וְאִישָׁן.
כִּי־אָתָּה יְהוָה לְבַדְד־י לְבָטַח תוֹשִׁיבֵנִי: תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים. טֹבַע שְׂמֵחוֹת אֶת־פְּנֵיךְ.
נַעֲמֹת בִּימִינֶךָ נִצַּח: מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל. בְּשׁוֹב יְהוָה שְׁבוֹת עִמּוֹ. יִגַּל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי. תִּפְלֶה לְאֵל חַיִּי: וּתְשׁוּעַת
צַדִּיקִים מִיְהוָה. מְעוֹזִים בְּעַת צָרָה: וַיַּעֲזֶרְםָ יְהוָה וַיִּפְלְטֵם. יִפְלְטֵם מִרְשָׁעִים וַיִּוֹשִׁיעֵם.
כִּי־חָסוּ בּוֹ: חֲזָקוּ וַיֵּאֱמֵן לְבַבְכֶם. כָּל־הַמַּיְחֲלִים לַיהוָה:

וְהוּא רַחוּם וְכִפּוּר עוֹן וְלֹא־יִשְׁחִית. וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפוּ.
וְלֹא־יִעִיר כָּל־חַמְתּוֹ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה. הַפְּלֹךְ
יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קִרְאָנוּ:

החזן אומר:

בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה הַמְּבָרָךְ:

הקהל אומר ואחריו החזן:

בָּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּדַבְרוֹ מַעֲרִיב
עַרְבִים. וּבְחֻכְמָה פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים. וּבְתַבּוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים.

מקורות ומקבילות

ערבית למוצאי ת"צ. ע"פ שזכ"ל, סדר תענית, סוף ס' רסנ;
סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"צ; כ"ו כ"ה, דף 379. והוא
רחום. סת"ר ס' סא, ענין מנחת ת"צ.

ח"ג והערות

שיר המעלות והפסוקים שלאחריו. לא מופיעים
במח' הקדומים, בשבה"ל, סת"ר ובסה"ת וכאן הוכנסו
ע"פ מח' שד"ל והנחיתו של הרב מ"ע הרטום.

וּמַחְלִיף אֶת־הַזְּמַנִּים. וּמְסַדֵּר אֶת־הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם
בְּרָקִיעַ כְּרִצּוֹנוֹ. בּוֹרֵא יוֹמָם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אֹר מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ
וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי־אֹר. הַמַּעֲבִיר יוֹם וּמְבִיא לַיְלָה. הַמְּבַדִּיל בֵּין־יוֹם
וּבֵין־לַיְלָה. יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ. וְשֵׁמוֹ חַי וּמְקִים תְּמִיד הוּא יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמַּעֲרִיב עֲרֵבִים:

אֶהְבֵּת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֵּת. תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לְמִדְתְּךָ. עַל־כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. בְּשִׂכְבְּנוּ
וּבְקוּמָנוּ תִּתֵּן־בְּלִבְנוּ. לְשִׁיחַ בְּחֻקֵי רְצוֹנְךָ. וְנִשְׂמַח וְנַעֲלוּ בְּדַבְרֵי
(תְּלַמוּד) תּוֹרַתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ (וְחֻקֹּתֶיךָ) לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הֵם
חַיֵּינוּ וְאוֹרְךָ יִמְיֵנוּ וּבָהֶם נִהְגָּה יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאֶהְבֵּתְךָ אֶל־תִּסֵּר
מִמֶּנּוּ עַד־נִצַּח נִצַּחִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אוֹהֵב אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הקורא ק"ש כיוון לקיים מצות עשה מהתורה ולקבל עליו עול מלכות שמים, ויקרא בנחת ובנעימה. צריך לפרש האותיות בפיו ובשפתיו וצריך ליתן רווח בין הדבקים כגון 'על לבבך', 'על לבבכם'. וצריך להשמיע לאזניו מה שיוצא מפיו שיהיו פיו ולבו שווים בכוונה. אם לא כיוון לבו בפסוק ראשון לא יצא אפילו בדויעבד. צריך להאריך בדל"ת של 'אחד', וצריך להתין בוין של 'תזכרו' ושל 'זוכרתם', אין הש"ץ צריך להנמיך את קולו בפסוקי התוכחה.

המתפלל יחיד אומר: אל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

אומרים בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאֶהְבֵּת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם. עַל־לִבְּךָ: וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַחְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׂכְבְּךָ וּבְקוּמָךְ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ
וְהָיוּ לְטָטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם. לְאֶהְבֵּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל־לִבְבְּכֶם

וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ.
 וְאִסַּפְתִּי דְגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדֶּךָ לְבַהֲמֹתֶךָ.
 וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ: הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם. וְסִרְתֶּם
 וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף-יְהוָה
 בְּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן
 אֶת-יְבוּלָהּ. וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 נָתַן לָכֶם: וְשַׁמְתֶּם אֶת-דְּבַרִי אֱלֹהַ עַל-לְבַבְכֶם וְעַל-נַפְשְׁכֶם.
 וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:
 וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם. בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ
 בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: וְכַתַּבְתֶּם עַל-מִזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ:
 לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם. עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׂבַע יְהוָה
 לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם. כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל-כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם.
 וְנָתַנּוּ עַל-צִיצִית הַכַּנֹּף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם
 אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְלֹא-תִתּוּרוּ
 אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן
 תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי. וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם:
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיזֹת
 לָכֶם לְאֱלֹהִים. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַצִּיבּוֹר אוֹמֵר: אָמֵת:

החזן חוזר ואומר: יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵת:

וְאַמוֹנָה כָּל-זֹאת וּמָה עָלֵינוּ כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵין
 זולתו. וְאַנְחֵנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מְלָכִים.
 הַגּוֹאֲלֵנוּ מִלְּכָנוּ מִכַּף כָּל-עָרִיצִים. הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ.

הַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ. הַשֵּׁם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נִתֵּן
 לְמוֹט רַגְלֵנוּ. הַמְדַרְיֵכְנוּ עַל־בְּמוֹת אוֹיְבֵינוּ. וַיִּרְם קַרְנֵנוּ
 עַל־כָּל־שׁוֹנְאֵינוּ. (הָאֵל) הָעוֹשֶׂה לָּנוּ נְסִים וּנְקָמָה בְּפָרְעָה.
 אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֲדַמַּת בְּנֵי־חַם. הַמַּכָּה בְּעֵבְרָתוֹ כָּל־בְּכוֹרֵי
 מִצְרַיִם. וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִתּוֹכָם לְחָרוֹת עוֹלָם. הַמַּעֲבִיר
 בְּנָיו בֵּין־גְּזָרֵי יַם־סוּף. אֶת־רוֹדְפֵיהֶם וְאֶת־שׁוֹנְאֵיהֶם בְּתַהוֹמוֹת
 טַבַּע. וְרָאוּ בְּנִים אֶת־גְּבוּרָתוֹ. שִׁבְחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ. וּמְלֻכוֹתוֹ
 בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עָלֵיהֶם. מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה
 רַבָּה וְאָמְרוּ כָּל־ס. מִי־כִמְכָה בְּאֵלִים יְהוָה. מִי כִמְכָה נְאֻדָּר
 בְּקֹדֶשׁ. נוֹרָא תַהֲלֵת עֲשֵׂה פְּלֵא. מְלֻכוֹתָךְ רָאוּ בְּנֵיךְ. בּוֹקֵעַ
 יָם לִפְנֵי מִשָּׁה. זֶה אֵלֵי עָנוּ וְאָמְרוּ. יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:
 וְנֹאמְרֵי בְּיַפְדָּה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חֲזַק מִמֶּנּוּ. בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה. גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

הַשְּׂכִיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם. וְהַעֲמִידֵנוּ מִלְּכָנוּ לְחַיִּים
 (טוֹבִים) וְלְשָׁלוֹם. וּפְרוּשׁ עָלֵינוּ סֶפֶת שְׁלוֹמְךָ. וְהִגֵּן
 בְּעַדֵּנוּ. וְתִקַּנְנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ (מְהֵרָה) לְמַעַן
 שְׂמֹךְ. וְהִסֵּר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב. דְּבַר וְחָרָב וְרָעַב וְיָגוֹן וְאֲנָחָה. וְשִׁבְרֵי
 (וְהִסֵּר) שְׁטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ. וְשָׁמַר יְצִאתָנוּ וּבִואָנוּ מֵעַתָּה
 וְעַד־עוֹלָם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד. אָמֵן:

אומרים בלחש:

בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן: יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם. אָמֵן וְאָמֵן:
 בְּרוּךְ יְהוָה מִצִּיּוֹן שְׁכֵן יְרוּשָׁלַיִם. הַלְלוּ־יָהּ: בְּרוּךְ יְהוָה
 אֱלֹהֵים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוּךָ: וּבְרוּךְו שֵׁם כְּבוֹדוֹ
 לְעוֹלָם. וַיִּמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת־כָּל הָאָרֶץ. אָמֵן וְאָמֵן: יְהִי כְבוֹד יְהוָה

לְעוֹלָם. יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: כִּי לֹא־יִטַּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעִבּוֹר
שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוּא־יִלְיֵהוּ לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לֹו לְעַם: וַיֵּרָא כָּל־הָעַם
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ: יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים. יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים:
וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ
אֶחָד: יְהִי־חֲסִדְךָ יְהוָה עָלֵינוּ. כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: הוֹשִׁיעֵנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וּמְבַצְּנוּ מִן־הַגּוֹיִם. לְהַדּוֹת לְשֵׁם קִדְשְׁךָ. לְהַשְׁתַּבַּח
בְּתֵהֳלָתְךָ: כָּל־גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יְבוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ
לְשִׁמְךָ: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה גִפְּלֹאוֹת. אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדְּךָ: וְאֲנַחְנוּ
עַמְּךָ וְיֵצֵאן מִרְעִיתְךָ. גּוֹדֵה לָךְ לְעוֹלָם. לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תֵּהֳלָתְךָ:
בְּרוּךְ יְהוָה בַּיּוֹם. בְּרוּךְ יְהוָה בְּלַיְלָה. בְּרוּךְ יְהוָה בְּשַׁכְּבֵנוּ. בְּרוּךְ
יְהוָה בְּקוּמֵנוּ: כִּי בְיָדְךָ גִּפְּשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים: אֲשֶׁר בְּיָדוֹ גִּפְּשׁ
כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשׂוּר־אִישׁ: בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי. פְּדִית אֹתִי יְהוָה.
אֵל אֲמַת: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. יַחֲדֵד שְׁמְךָ וּמְקִים זְכָרְךָ וּמְלִכּוֹתְךָ
תְּמִיד. הוּא יְמַלֵּךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: עֵיכ בְּלַחֲשׁ. תֵּהֳלָה גִבְיַע לְרוּכְב
בְּעֵרְבוֹת. לֹאֵל הַמְּפֹאָר בְּמִקְהֵלוֹת קְדוּשִׁים: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מֶלֶךְ אֵל חַי לְעַד וּמְקִים לְנֶצַח:

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבָרָא כְּרַעוּתָהּ. וַיְמַלִּיךְ
מְלִכּוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וַאֲמָרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלַם וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא.

יְתַבְּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמַם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה
וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

לְעֵלָא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא
דְּאִמִּירָן בְּעֵלְמָא. וַאֲמָרוּ אָמֵן:

עמידה לערבית למוצאי ת"ב

יכון פניו כנגד מקום המקדש כאשר רגליו זו אצל זו, יעמוד ולא ישען ויכוף ראשו מעט, צריך לכוון בכל הברכות, ולפחות בברכה הראשונה.

אֲדַנִּי שִׁפְתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא.
אֵל עֲלִיּוֹן. גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה אֶת-הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי
אֲבוֹת. וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּגִיהָם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה. מִלֶּךְ
גּוֹאֵל עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְגַן אַבְרָהָם:

אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם יְהוָה. מְחִיָּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ.
מוֹרִיד הַטַּל. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מְחִיָּה מֵתִים
בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ גּוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים. מַתִּיר אֲסוּרִים.
וּמְקַיֵּם אַמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרַי. מִי-כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֵה
לָךְ. מִלֶּךְ מֵמִית וּמְחִיָּה וּמְצַמִּיחַ לָנוּ יְשׁוּעָה. וְנֶאֱמַן אַתָּה
לְהַחְיֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְחִיָּה הַמֵּתִים:

לְדוֹר וְדוֹר נִמְלִיךְ לְאֵל. כִּי-הוּא לְבָדוּ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ. וְשִׁבְחֶךָ
אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא-יִמוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי-אֵל מִלֶּךְ גָּדוֹל
וְקָדוֹשׁ אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הָאֵל הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמְלַמֵּד לְאַנּוֹשׁ בִּינָה. וְחַנּוּן מֵאַתָּה
דַּעַה וּבִינָה וְהַשְׁכֵּל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חוֹנֵן הַדַּעַת:

הַשִּׁיבָנוּ אֲבֵינוּ לְתוֹרָתְךָ. וּדְבַקְנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וּמְקַרְבָּנוּ מִלְּכָנוּ
לְעַבּוֹדְתְךָ. וְהַחְזִירְנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה. הַרוֹצֵה בְּתַשׁוּבָה:

סֶלַח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ.
כִּי אֵל טוֹב וְסֶלַח אֶתְרוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. חַנוּן
הַמְרַבֵּה לְסְלוּחַ:

רֵאָה נָא בְּעֵינֵינוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּגְאֹלֵנוּ מַלְכֵנוּ מִהֲרָה לְמַעַן
שְׂמֹךְ. כִּי (אֵל) גּוֹאֵל חֲזֹק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

רַפְּאֵנוּ יְהוָה (אֱלֹהֵינוּ) וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנוּ וְנוֹשְׁעָה. כִּי תִהְיֶה לָנוּ
אַתָּה. וְהַעֲלֵה רַפּוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל־מְכוֹתֵינוּ (וּלְכָל־
תַּחֲלוּאֵינוּ). כִּי אֵל רוֹפֵא רַחֲמָן וְנֶאֱמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרִיךְ עֲלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְאֶת־כָּל־
מִינֵי תְבוּאָתֶיהָ. וְתֵן טַל לְבִרְכָה עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁבְעַת
אֶת־הָעוֹלָם מִבְּרִכּוֹתֶיךָ. וְתֵן בְּרָכָה. רוּחָה וְהַצְלַחָה בְּכָל־
מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ. וּבְרִיךְ אֶת־שָׁנֹתֵינוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת הַמְּבוֹרָכוֹת.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל לְחִירוֹתֵנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ. (וּמִקְבָּצֵנוּ
יַחַד מֵאֲרָבַע בְּנִפּוֹת הָאָרֶץ לְאֲרָצֵנוּ). בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיִוַעֲצֵנוּ כְּבִתְחִלָּה. וְתִמְלֹךְ
עֲלֵינוּ אַתָּה (מִהֲרָה) לְבִדְךָ (בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים).
בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה
וּמִשְׁפָּט:

נוסח מחזור רמ"ו ובולוניה:

נוסח בלתי מצונזר וכ"י כ"ה:

וּלְמַלְשֵׁינִים בְּלִ-תְּהִי תְּקוּהָה וְכָל-
 הַמִּינִים כָּלֶם כְּרָגַע יֵאבְדוּ-
 וְכָל-אוֹיְבֶיךָ מִהֲרֵה יִכְרְתוּ-
 וּמַלְכוּת זְדוֹן מִהֲרֵה תִעַקֵּר
 וּתְשַׁבֵּר וְתִכְנֶיַע אוֹתָם בְּמִהֲרֵה
 בְּיַמֵּינוּ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה-
 שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיַע זְדִים:

עַל-הַחֲסִידִים וְעַל-הַצַּדִּיקִים וְעַל-גְּרֵי הַצַּדִּיק וְעַל-פְּלִיטַת
 עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל יְהִמוּ (נָא) רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְתַן
 שָׂכָר טוֹב לְכָל-הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתָּה וְשִׁים חֲלֻקְנוּ
 עִמָּהֶם לְעוֹלָם לֹא גִבוּשׁ כִּי-בָךְ בִּטְחָנוּ מִלֶּךְ עוֹלָמִים בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה מִשְׁעֵן וּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּנֵן
 עוֹלָם בְּמִהֲרֵה בְּיַמֵּינוּ בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה
 יְרוּשָׁלַיִם:

אֶת-צֶמַח דָּוִד עֲבַדְךָ בְּמִהֲרֵה תִצְמַיֵחַ וּמְרֵנוּ תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ
 כִּי לִישׁוּעָתְךָ קוֹיֵנו כָּל-הַיּוֹם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מִצְמַיֵחַ
 קָרַן יְשׁוּעָה:

שִׁמְעוּ קוֹלְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחוּס וְחַנּוּן וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל
 בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת-תְּפִלָּתְנוּ וְאֶת-תְּחִנָּתְנוּ כִּי אָב מְלֹא
 רַחֲמִים רַבִּים אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם וְלֹא נָשׁוּב רִיקִם מִלְּפָנֶיךָ כִּי
 אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתִחֲנוּן אַתָּה בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רִצָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְאֶל־תִּפְלֹתֶם שְׁעָה. וְהַשֵּׁב
הָעֲבוּדָה לְדָבִיר בֵּיתְךָ. וְאֲשִׁי יִשְׂרָאֵל וְתִפְלֹתֶם מְהֵרָה
בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן. וְתִהְיֶה לְרִצּוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל
עִמָּךְ. וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים
כְּמֵאָז. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמַּחְזִיר בְּרַחֲמָיו שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחֲנוּ לָךְ. שְׂאֵתָה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
עַל־חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל־נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת
לָךְ. וְעַל־נַסִּיךָ שְׂבָכְל־יוֹם וַיּוֹם עִמָּנוּ וְעַל־נַפְלְאוֹתֶיךָ וְשׁוֹבוֹתֶיךָ
שְׂבָכְל־עֵת. עָרַב וּבָקַר וְצֹהָרִים. הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ.
הַמְּרַחֵם כִּי לֹא־תָמוּ חֲסָדֶיךָ וּמַעֲוֹלִם קִוִּינוּ לָךְ. לֹא־הִכְלַמְתָּנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא־עֲזַבְתָּנוּ וְלֹא־הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ:

עַל־כָּלֶם יִתְבָּרַךְ וַיִּתְרוֹמֵם שְׁמֶךָ מִלְּכָנוּ תָּמִיד. כָּל־הַחַיִּים
יִוְדוּךָ סֵלָה. וַיְהִלְלוּ לְשִׁמְךָ הַטּוֹב בְּאַמְתֵּךְ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה. הַטּוֹב שְׁמֶךָ וְלָךְ נֶאֱמָה לְהוֹדוֹת:

שִׁים שְׁלוֹם. טוֹבָה וּבִרְכָה. (חַיִּים). חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים. עֲלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ. בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כָּלֵנוּ כְּאַחַד בְּאוֹר
פְּנִיךָ. כִּי בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתְּתָ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. תּוֹרַת חַיִּים.
אַהֲבָה וְחֶסֶד. צְדָקָה. בְּרַכָּה. יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם.
וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ (לְבִרְכָנוּ וּלְבִרְךָ אֶת־כָּל־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
תָּמִיד בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שְׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה.
הַמְּבָרַךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם. (אָמֵן):

ויש נוהגים להוסיף:

אֱלֹהֵי. נְצוּר לְשׁוֹנֵי מַרְעֵי. וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מִרְמָה. וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תִדּוּם וְלִמְצוֹתֶיךָ
תִּרְדֹּף נַפְשִׁי. וְנַפְשִׁי כְּעֹפֵר לְכָל תַּהֲיָה. יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי.

שְׁכַל־הַקָּמִים עָלֵי לְרַעְהָ. תִּפְרַעְצָתֶם וּתְקַלְקַל מַחֲשָׁבוֹתֶם. וְכֵן יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהֵי. שְׁתַּפְּתַח לִי שְׁעָרֵי תוֹרָה. שְׁעָרֵי חֻמָּה. שְׁעָרֵי בִּינָה. שְׁעָרֵי דַעְהָ. שְׁעָרֵי
פְּרִנְסָה וְכֻלְכְּלָהּ. שְׁעָרֵי חַיִּים. חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ:

כולם אומרים:

יְהִיו לְרִצּוֹן אִמְרֵי־פִי. וְהִגִּיזוּן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי:

פוסע שלש פסיעות לאחוריו בכריעה אחת וחוזר לשמאלו, ואחר כך לימינו ואומר:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. (אָמֵן):

(יהי רצון מלפניך. יהוה אלהינו ואלהי אבותינו.

שתבנה בית המקדש במהרה בימינו. ותן חלקנו בתורתך):

החזן אומר:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְבִרְא כְרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיַמֵּיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל
בְּעֵגְלָא וּבְזֵמַן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעַלְמָא וְלְעַלְמֵי עַלְמַיָּא.

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

לְעֵלְא לְעֵלְא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא
דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

תִּתְקַבַּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל. קָדָם אַבוּהוֹן
דְּבִשְׁמַיָּא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

החזן אומר בקול רם:

עֲלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֹּל. לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית.
שֶׁלֹּא עֲשָׂנוּ כְּגֹיֵי הָאָרֶץ. וְלֹא שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת
הָאָרְצוֹת. שֶׁלֹּא שָׁם חִלְקֵנוּ כְּהֵם. וְגִוַּרְלֵנוּ כְּכָל-הַמוֹנִם. שֶׁהֵם
מִשְׁתַּחֲוִים לְהֶבֶל וְרִיק וּמִתְפַּלְלִים אֶל-אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ: וְאֲנוּ
כוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפָנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא. (שֶׁהוּא) נוֹטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אֶרֶץ. וְכִסָּא כְבוֹדוֹ בְּשָׁמַיִם
מִמַּעַל וּשְׁכִינַת עֹזוֹ בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵין
עוֹד מְלַבְּדוֹ. אֲמַת מְלַכְנוּ וְאֵין זוֹלָתוֹ. כְּפִתוּב בְּתוֹרָתְךָ. וְיַדְעַת
הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לְבַבְךָ. כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים. בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל
וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת. אֵין עוֹד:

עַל-כֵּן נִקְוָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְרֵאוֹת מְהֵרָה בְּתַפְאֲרַת עֲזֶךָ.
לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן-הָאָרֶץ. וְהַאֲלִילִים כְּרוֹת יִכְרֹתוּן.
לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. וְכָל-בְּנֵי בֶשֶׁר יִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ.
לְהַפְּנוֹת אֱלֹהֶיךָ כָּל-רְשָׁעֵי אֶרֶץ. יִכִּירוּ וְיִדְעוּ כָּל-יוֹשְׁבֵי תְּבֵל.
כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל-בְּרִיךְ. תִּשָּׁבַע כָּל-לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
יִכְרַעוּ וְיִפְּלוּ. וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקְרְ יִתְּנוּ. וְיִקְבְּלוּ כָּלֶם עַל מַלְכוּתְךָ.
וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ הִיא.
וְלְעוֹלָמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כְּפִתוּב בְּתוֹרָתְךָ. יְהוָהוּ יִמְלֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד: וְכִתוּב. שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

קדיש יתום:

יְתַגְּדֵל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְבְּרָא כְרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ
בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב.

וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמֵיָא.

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל

שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא:

לְעֵלָּא לְעֵלָּא מִן-כָּל-בְּרִכְתָּא שִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן

בְּעֵלְמָא וְאֲמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן-שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עֲלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל.

וְאֲמְרוּ אָמֵן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל-כָּל-

יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

הַחֲזִן אוֹמֵר:

בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:

הַקְהֵל עוֹנָה וְאַחֲרָיו הַחֲזִן:

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

הבדלה על הכוס

כאשר חל תשעה באב במוצאי שבת, מבדילים על הכוס במוצאי תשעה באב לפני שטועמים דבר מאומה.

**לַיהוּדִים הֵיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר. (כֵּן תִּהְיֶה-לָּנוּ).
בְּשִׂמְחָה נוֹעַדְנוּ בְּבֵית (בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַקְּדוֹשׁ)
הַזֶּה. וּבְכָל-מָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שָׁם. יְהִי-אֲדִיר בְּעֵזְרֵנוּ. סֶמֶן טוֹב
בְּבִיתֵנוּ. מִזֶּל טוֹב בְּגוֹרְלָנוּ. יְבָרְכֵנוּ יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר כָּל. בְּפִרְיָה
וּרְבִיָּה. בְּעוֹשֶׁר. בְּבְרִיאוֹת. בְּנִכְסִים וּבְרוֹב כָּל. בְּכָל יִשְׁמַחְנוּ
אֲדוֹן מְעֻזָּנוּ. וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל יִדְרִיכֵנוּ:**

**כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אֲשֶׁר וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה
נָא. אֲנִי יְהוָה הַצְּלִיחָה נָא: אֲנִי יְהוָה. עֲנֵנוּ בְיוֹם-קְרָאנוּ:
הוּא יִשְׁלַח (לָנוּ) בְּרָכָה. רְחוּמָה. וְהַצְּלִיחָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ.
וּנְאֻמַּר אָמֵן:**

סְבְרֵי מְרֻנָּן. (הַקְהֵל עוֹנָה: לַחַיִּים):

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

אין אומרים ברכת הגר וברכת בשמים.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ
לְחוֹל. בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ. בֵּין יִשְׂרָאֵל לְגוֹיִם. בֵּין יוֹם**

מקורות ומקבילות

הבדלה במוצאי ת"צ. סרע"ג ח"ב, סי' קא; תשו' רמ"ג או"ח, סי' קט; הל"ק"ל, הל' ט"ז, סי' ט; מרדכי עמ"ס תענית, הל' ת"ב, רמז תרלח. **מבדילים וכו' במוצאי ת"צ.** ע"פ הל"ק"ל, הל' ת"ב, סי' ע; טור או"ח סי' תקנו; ש"ש"ל, סדר תענית, סי' רסה; סת"ר סוף סי' נט, ענין ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 78א. ראו הדושי הריטב"א עמ"ס סוכה, דף נד ע"ב, ד"ה ותו אמר ר"י; תורת האדם לרמב"ן, שער האבל, ענין אבלות ישנה, ד"ה ומסתברא דבמוצ"ש. **לפני שטועמים וכו'.** ע"פ צבלי פסחים, דף קה ע"א, משמיה דרבי עקיבא; רא"ש עמ"ס תענית, פ"ד, סי' מ. **א"ל ברכת הגר וברכת בשמים.** ע"פ ש"ש"ל, סדר תענית, סי' רסה; סת"ר סוף סי' נט, ענין ת"ב; סה"ת, סדר ת"ב, סי' לא; כ"י כ"ה, דף 78א. ראו סרע"ג ח"ב, סי' קא; הל"ק"ל, הל' ת"ב, סי' ט.

הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה • בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה • הַמְבַדִּיל בֵּין
קֹדֶשׁ לְחֹל:

שׁוֹתִים אֶת הַיַּיִן וַיֵּשׁ מוֹסִיפִים:

וְנַח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: כֵּן נִמְצָא חֵן וְשָׂכָל־טוֹב • בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
וְאָדָם: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה
שָׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה:

ברכת הלבנה

הרואה את הלבנה בחידושה יעמוד, יישר את רגליו ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּמֵאֲמָרוֹ בְּרָא
שָׁמַיִם וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל-צְבָאָם. חוֹק וּזְמַן נָתַן לָהֶם שְׁלֹא
יִשְׁנוּ אֶת-תַּפְּקִידָם. שָׁשִׁים וּשְׁמֹנִים לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן קוֹנִיָּהֶם. פָּעֵלוֹ
אֵמֶת וּפְעֻלָּתָם צְדָקָה. וְלִלְבָנָה אָמַר שֶׁתַּחֲדֹשׁ עֲטָרַת תַּפְאֲרַת
לְעַמּוּסֵי בְּטָן. שְׂאֵף הֵם עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתֶיהָ. וּלְפֶאֱרַח
לְיוֹצְרָם עַל-כָּל-מַה-שֶּׁבְּרָא. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְחַדֵּשׁ חֲדָשִׁים:

ואומרים ג' פעמים:

בְּרוּךְ יוֹצְרֵךְ. בְּרוּךְ עוֹשֶׂךְ. בְּרוּךְ קוֹנֵךְ. בְּרוּךְ בּוֹרְאֵךְ:

מרקדים ואומרים ג' פעמים:

כַּשֵּׁם שְׂאֵנֵי רוּחַד כְּנִגְדֵךְ וְאֵינִי יָכוֹל לִגַּע בְּךָ. כֵּן יְהִיוּ שׁוֹנְאֵי
כְּנִגְדֵי. לֹא יוּכְלוּ לִגַּע בִּי:

ואומרים ג' פעמים:

תִּפְּלֵ עֲלֵיהֶם אִמְתָּהּ וּפְחַד. בְּגִדְלֵ זְרוּעֶךָ יְדָמוּ כְּאֶבֶן. כְּאֶבֶן
יְדָמוּ זְרוּעֶךָ בְּגִדְלֵ וּפְחַד אִמְתָּהּ עֲלֵיהֶם תִּפְּלֵ:

ויש מוסיפים:

לֵב טָהוֹר בְּרָא-לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי:

הִלְלוּ יְהוָה הִלְלוּ-אֵל בְּקִדְשׁוֹ. הִלְלוּהוּ בְּרַקִּיעַ עֲזוֹ: הִלְלוּהוּ
בְּגִבּוֹרֹתָיו. הִלְלוּהוּ בְּרֵב גְּדֻלוֹ: הִלְלוּהוּ בְּתַמְקַע
שׁוֹפְרֵ. הִלְלוּהוּ בְּגִבְלֵ וּכְנֹר: הִלְלוּהוּ בְּתַנְף וּמְחֹל. הִלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעִגְבֵ: הִלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵ-שְׁמַע. הִלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵ תְרוּעָה: כֹּל
הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְהוָה. הִלְלוּ-יְהוָה:

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת. אֲשָׁא עֵינֵי אֱלֹהֵהֶרִים. מֵאֵין יבֹא עֲזָרִי: עֲזָרִי
 מֵעַם יְהוָה. עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֵל־יִתֵּן לְמוֹט רִגְלֶךָ. אֵל־יִגֹּם
 שְׁמֶרְךָ: הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל: יְהוָה שְׁמֶרְךָ. יְהוָה
 אֲצִלֶּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ: יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־יִפְכֵּה וְיָרַח בַּלַּיְלָה: יְהוָה
 יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל־רָע. יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ: יְהוָה יִשְׁמֹר־צַדִּיק וּבֹאֲדָֹ.
 מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

דְּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֵי וְקַיִם. דְּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֵי וְקַיִם. דְּוֹד מֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל חֵי וְקַיִם:

הכל אומרים:

תָּנָא רַבִּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. אֲלֵמָלֵא לֹא זָכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵלָּא
 לְהִקְבִּיל פְּנֵי אֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמַיִם. פְּעַם אַחַת בַּחֲדָשׁ דַּיִם.
 אָמַר אֲבִי הַלְכֶךָ נִימְרִינְהוּ מַעוּמָד:

קדיש דרבנן:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְּבָרָא כְּרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ
 בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב.
 וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ. לְעֵלַם וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיא.

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל
 שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:
 לְעֵלָּא לְעֵלָּא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא. שִׁירְתָּא. תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאַמִּירָן
 בְּעֵלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־רַבָּנָן. וְעַל־תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל־כָּל־תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן
 (דִּי־תַבִּין) דְּעַסְקִין בְּאוֹרֵיתָא (קַדְשָׁתָא) דִּי בְּאַתְרָא קִדּוּן וְדִי
 בְּכָל־אַתְר וְאַתְר. יְהֵא (לְנָא ו) לְהוֹן וּלְכוּן שְׁלָמָא וְחַנּוּא וְחַסְדָּא וְרַחֲמִין
 (וְחַיֵּי אֲרִיכִי) וּמְזוּנֵי רְוִיחִין מִן־קַדְשֵׁי מְרַה שְׁמֵיא וְאַרְעָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל.
 וְאָמְרוּ אָמֵן:
 עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו. יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־
 יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

ואומרים זה לזה: שְׁלוֹם עָלֵיכֶם: ועונים: עָלֵיכֶם שְׁלוֹם ג"פ.

שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. אָמֵן:

אב הרחמים שלם נחומים לאבלי בית עולמים,
 קָמָה שְׁנֵאמַר עַל יַד נְבִיאָךְ, כִּי־נַחַם יְיָ צִיּוֹן נַחַם כָּל־חַרְבַּתֶּיךָ
 וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָה קַעֲדוֹן וְעַרְבַתָּה קִנְוֵי שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה,
 בְּיָמֵינוּ, בְּיוֹמְכֶם וּבְיָמֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אָמֵן.

מקורות ומקבילות

אב הרחמים שלם נחומים וכו'. כ"י כ"ה, דף 379. כמה שנאמר על יד נביאך. ישע' נח, ג.

סדר
ארבע תעניות

סדר ארבע תעניות

הנביאים הראשונים תיקנו ארבעה צומות להתענות בהם: צום הרביעי, צום החמישי, צום השביעי וצום העשירי, והם עתידים להיות ימים טובים, שנאמר: 'כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לשישון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו' (זכריה ח, ט).

צום עשרה בטבת

שחרית: מתפללים כביום חול עד העמידה. היחיד המתענה אומר 'עננו' בשומע תפלה; החזן אומר אותו בחזרת הש"ץ, בין גואל לרופא, עם ברכת הסיום. אומרים הקרובה בתוך חזרת הש"ץ כפי המודפס במחזורים, אולם הסליחות והמזמורים המובאים במחזורים הקדומים בתוך חזרת הש"ץ נאמרים לאחר חזרת הש"ץ. נפילת אפים וכו' (מן 'ועתה ה' אם הצום הוא ביום שני וחמישי). מוציאים ספר תורה ואומרים מזמור ק"ב (תפלה לעני), קוראים ג' גברי בפרשת "ויחל" בדילוג. אחרי חצי קדיש שאחר הקריאה אומרים השכבה לחללי השואה וממשיכים כמו שאר ימי חול.

מנחה: יש נוהגים להתעטף בטלית ולהניח תפילין. ואומרים כמו בכל יום עד סוף 'תהלה לדוד', ובא לציון וגו', חצי קדיש, מוציאים ס"ת ואומרים מזמור כ' (יענך ה' ביום צרה), קוראים בתורה כמו בשחרית, חצי קדיש, מפטירים 'דרשו' עם הברכות (עד 'מגן דוד'), אומרים 'יהי רצון' וכו', 'בחורים וגם בתלות' וכו', חצי קדיש, עמידה כמו בשחרית ללא הוספת הקרובה בתוך חזרת הש"ץ, לאחר פלג המנחה אומרים ברכת כהנים, ומשלימים את התפילה כשאר ימי החול.

תענית אסתר

שחרית: הכל כמו בעשרה בטבת, רק שאומרים בהוצאת ספר תורה את מזמור כ"ב (למנצח על אילת השחר) במקום מזמור ק"ב.

מנחה: הכל כמו בעשרה בטבת, רק לא אומרים תחנון.

צום שבעה עשר בתמוז

שחרית: הכל כמו בעשרה בטבת, רק שקוראים את פרשת "ויחל" ללא דילוג.

מנחה: הכל כמו עשרה בטבת.

צום גדליה

שחרית ומנחה: הכל כמו בעשרה בטבת, רק שבעמידה אומרים גם את ההוספות של עשרת ימי תשובה ואחר העמידה לפני נפילת אפים, אומרים 'אבינו מלכנו'.

לוח ראשי תיבות

תנ"ך:

27	דברי הימים א' = דה"א.	14	יחזקאל = יחז'.	1	בראשית = בר'.
28	דברי הימים ב' = דה"ב.	15	הושע = הוש'.	2	שמות = שמ'.
29	תהלים = תה'.	16	יואל = יוא'.	3	ויקרא = ויק'.
30	איוב = איז'.	17	עמוס = עמו'.	4	במדבר = במ'.
31	משלי = מש'.	18	עובדיה = עוב'.	5	דברים = דב'.
32	רות = רות'.	19	יונה = יונ'.	6	יהושע = יהו'.
33	שיר השירים = שה"ש.	20	מיכה = מיכ'.	7	שופטים = שופ'.
34	קהלת = קה'.	21	נחום = נחו'.	8	שמואל א' = ש"א.
35	איכה = איכ'.	22	חבקוק = חבק'.	9	שמואל ב' = ש"ב.
36	אסתר = אס'.	23	צפניה = צפ'.	10	מלכים א' = מ"א.
37	דניאל = דני'.	24	חגי = חג'.	11	מלכים ב' = מ"ב.
38	עזרא = עזר'.	25	זכריה = זכ'.	12	ישעיהו = ישע'.
39	נחמיה = נחמ'.	26	מלאכי = מלא'.	13	ירמיהו = ירמ'.

ספרות חז"ל, גאונים, ראשונים, אחרונים ושאר ראשי תיבות:

69	ברד"ה = ברייתא דמלאכת המשכן.	55	איכ"ר = איכה רבה (מהד' ווילנא).	40	אא"א = אין אומרים אותו.
70	ברה"מ = ברכת המזון.	56	אנכה"ג = אנשי כנסת הגדולה.	41	אב"ע = אבן עזרא.
71	ברו"ש = בני רומה, ויניציאה שמ"ז.	57	אסת"ר = אסתר רבה (מהד' ווילנא).	42	אבה"ע = אבן העזר.
72	בתמ"ד = בתי מדרשות.	58	א"ר = אליה רבה.	43	אגא"ס = אגרת אריסטאס.
73	גאה"ל = גור אריה הלוי.	59	אר"ן = ארם צובה.	44	אגב"ר = אגדת בראשית (מהד' בובר).
74	גולד' = דניאל גולדשמידט.	60	בבלי = תלמוד בבלי.	45	אג"י = אגרת ירמיהו.
75	דב"ר = דברים רבה (מהד' ווילנא).	61	בה"ג = בעל הלכות גדולות.	46	אד"נ = אבות דרבי נתן.
76	ד"ו = דפוס ויניציאה.	62	ב"ח = בית חדש על הטור.	47	אה"מ = אוצר המדרשים (מהד' אייזנשטיין).
77	דמש"ה = דרכי משה הקצר.	63	במדב"ר = במדבר רבה (מהד' ווילנא).	48	או"ה = אומות העולם.
78	דע"ז = דעת זקנים מבעלי התוספות.	64	בנ"י = בני ישראל.	49	אוה"ג = אוצר הגאונים.
79	דפו"י = דפוסים ישן/ישנים.	65	בנ"ס = בן סירא.	50	או"ז = אור זרוע.
80	דפ"פ = דפוס פרנקפורט.	66	בעה"ט = בעל הטורים.	51	או"ח = אורח חיים.
81	דרכ"א = דרך ארץ.	67	בעה"מ = בעל המאור.	52	אוצה"ת = אוצר התפלות.
		68	ב"ר = בראשית רבה (מהד' ווילנא).	53	אוצ"ר = אוצר ראשונים.
				54	אור"ח = אורחות חיים.

- (137) מדת"ג = מדרש תנחומא (מהד' בובר).
- (138) מה"ג = מדרש הגדול (מוסד הרב קוק).
- (139) מהדו"ב = מהדורה בתרא.
- (140) מהדו"ק = מהדורה קמא.
- (141) מו"ק = מור וקציעה.
- (142) מז' = מזמורים.
- (143) מח' = מחזוראים.
- (144) מחה"ק = מחזור הדרת קדש [ויניציאה שנט].
- (145) מחו"ו = מחזור וויטרי.
- (146) מחמ"ג = מחברת מנחם.
- (147) מט"מ = מטה משה.
- (148) מי"ל = מדרש ילמדנו.
- (149) מכב"ר = מחזור כמנהג בני רומא.
- (150) מכדר"י = מכילתא דרבי ישמעאל.
- (151) מל"ה = מלמד התלמידים.
- (152) מלה"י = מלחמות היהודים.
- (153) מדב"מ = מנהגים דבי מהרים.
- (154) מנ"ש = מנחת שי.
- (155) מס' = מסכתות.
- (156) מס"ו = מסכת סופרים.
- (157) מסו"ג = מסורה גדולה.
- (158) מסו"ק = מסורה קטנה.
- (159) מפ"א = מדרש פנים אחרים (מהד' בובר).
- (160) מע"ה = מעשי ה'.
- (161) מע"צ = מעגלי צדק.
- (162) מצ"צ = מצודת ציון.
- (163) מק"ט = מסכתות קטנות.
- (164) מש"ט = מדרש שכל טוב (מהד' בובר).
- (108) יעב"ץ = ר' יעקב בן צבי מעמדין.
- (109) ירוש' = תלמוד ירושלמי (מהד' ווילנא).
- (110) יש"ש = ים של שלמה.
- (111) כארצ"ו = כתר ארם צובה, לר' אהרן בן-אשר.
- (112) כ"ה = כן הוא.
- (113) כה"ג = כהן הנוסח.
- (114) כ"י = כתבי יד.
- (115) כ"י כ"ה = כתב יד משנת ה'כ"ה (1265).
- (116) כל"ר = כלה רבתי.
- (117) כנה"ג = כנסת הגדולה.
- (118) לב"א = לב אהרן.
- (119) לו"א = לוח ארש.
- (120) לח"ג = לחם ניקודים.
- (121) לח"ש = לחם שמים.
- (122) ליקה"פ = ליקוטי הפרדס.
- (123) לק"י = לקט יושר.
- (124) לש' = לשון.
- (125) לשה"כ = לשון הכתוב.
- (126) מא"ג = מדרש אבא גוריון (מהד' בובר).
- (127) מג"א = מגן אברהם.
- (128) מג"ת = מגילת תענית (מהד' ליכטנשטיין).
- (129) מד' = מדרש.
- (130) מד"א = מדרש אגדה.
- (131) מדא"ג = מדרש אבא גוריון (מהד' בובר).
- (132) מד"ז = מדרש זוטא.
- (133) מד"ר = מדרש רבה.
- (134) מד"ש = מדרש שמואל (מהד' בובר).
- (135) מדמ"ש = מדרש משלי (מהד' בובר).
- (136) מדת"ה = מדרש תהלים (מהד' בובר).
- (82) דרש"ה = דרך שיח השדה.
- (83) הגש"פ = הגדה של פסח.
- (84) הל' = הלכות.
- (85) הל"פ = הלכות פסוקות.
- (86) הלק"צ = ספר הלכות קצובות.
- (87) הר"א כ"ץ = הרב ר' אביגדור כהן צדק.
- (88) הרד"פ = הרב דוד פנצירי.
- (89) הריצ"ג = הלכות רי"ץ גיאת.
- (90) הרמ"מ = הרב מרדכי מורטארה.
- (91) הר"ש כ"ץ = הרב ר' שניאור כהן צדק.
- (92) הרש"ר ומדק"א = הגהות ר' שלמה רוקקא ומנהגים דק"ק אורבינו.
- (93) ויק"ר = ויקרא רבה (מהד' ווילנא).
- (94) זכב"ל = זכרון ברית לראשונים, לר' יעקב הגור ובנו ר' גרשום, משי תתקעה.
- (95) ח"א = חלק א'.
- (96) ח"ב = חלק ב'.
- (97) חוה"ל = חובות הלבבות.
- (98) חו"מ = חושן משפט.
- (99) חוש"מ = חולו של מועד.
- (100) חיי"א = חיי אדם.
- (101) חכ"צ = חכם צבי.
- (102) חמ"י = חמדת ימים.
- (103) ח"נ = חילופי נוסחאות.
- (104) טוש"ע = טור ושלחן ערוך.
- (105) ט"ז = טורי זהב.
- (106) יו"ד = יורה דעה.
- (107) ילקו"ש = ילקוט שמעוני.

- (165) מש"כ = מה שכתב.
 (166) משנ' = משניות.
 (167) משנ"ב = משנה ברורה.
 (168) משר"א = משנת רבי אליעזר.
 (169) מתע"ד = מדרש תנאים על דברים (מהד' הופמן).
 (170) נוב"ר = נוסחאות בני רומי.
 (171) נמוק"י = נמוקי יוסף (על הרי"ף).
 (172) סדה"י = סדר היום.
 (173) סדו' = סידורים.
 (174) סדו' רס"ג = סידור ר' סעדיה גאון.
 (175) סד"ט = סדר טרוייש.
 (176) סדע"א = ספרי דאגדתא על מגלת אסתר.
 (177) סד"ר = סידור רוקח.
 (178) סד"ש = ספר דרך שיח.
 (179) סד"ת = סדר תפילות.
 (180) סהא"ק = ספר הלכות איטלקי קדמון (מהד' י"מ תא"שמע).
 (181) סה"מ = ספר המנהגים.
 (182) סה"ע עשה"ד = ספר העיטור, עשרת הדברות.
 (183) סה"ש = ספר השרשים.
 (184) סה"ת = ספר התדיר.
 (185) ס"ז = ספרי זוטא.
 (186) ס"ח = ספר חסידים.
 (187) סחב"ר = סדור חיבור ברכות - מחזור טוריגו.
 (188) סח"ש = ספר חכמת שלמה.
 (189) סי' = סימן.
 (190) סמ"ג = ספר מצוות גדול.
 (191) סמנט"ו = ספר מנהג טוב.
- (192) סמק"א = ספר מקבים א'.
 (193) סמק"ב = ספר מקבים ב'.
 (194) סמ"ש = ספר מצת שמורים.
 (195) סע"ר = סדר עולם רבה (מהד' לייגר).
 (196) ספ"ב = ספר ברוך.
 (197) ספ"ה = ספר השם.
 (198) ספ"ש = ספר שושנה.
 (199) ספה"ח = ספר החילוקים.
 (200) ספה"מ = ספר המכריע לר' ישעיה ב"ר מאלי מטראני.
 (201) ספה"ש = ספר השלחן.
 (202) ספ"ח = ספרים חיצונים.
 (203) ספ"ט = ספר טוביה.
 (204) ספ"י = ספר יוספוס.
 (205) ספ"ה = ספר יהודית.
 (206) ספ"ו = ספר יובלים.
 (207) ספ"י"ר = ספר יראים.
 (208) ספ"ר = ספר רוקח.
 (209) ס"ק = סעיף קטן.
 (210) סרע"ג = סדר ר' עמרם גאון.
 (211) סרש"י = סידור רש"י.
 (212) סת"ר = ספר תניא רבתי.
 (213) ע"א = עמוד א'.
 (214) ע"ב = עמוד ב'.
 (215) עבו"י = עבודת ישראל.
 (216) עה"ב = ערוגת הבושם.
 (217) עה"ז = עולם הזה.
 (218) עה"פ = על הפסוק.
 (219) עה"ת = על התורה.
 (220) ע"ח = עץ חיים.
 (221) עמ"ס = על מסכתאות.
 (222) עמ' = עמודים.
 (223) ע"ע = עיין עוד.
 (224) ע"פ = על פי.
- (225) ערה"ש = ערוך השלחן.
 (226) עש"מ = עמודי שמים.
 (227) עשה"כ = על שם הכתוב.
 (228) עת"פ = עיון תפילה.
 (229) פדר"א = פרקי דרבי אליעזר (מהד' היגר).
 (230) פדר"ך = פסיקתא רב כהנא (מהד' מנדלבוים).
 (231) פה"מ = פירוש המשניות.
 (232) פהר"ב = פרקי היכלות רבתי (מהד' ירו', תרמ"ט).
 (233) פירש"י = פירוש רש"י.
 (234) פסד"ז = פסוקי דזמרה.
 (235) פסז"ו = פסיקתא זוטרתא - לקח טוב.
 (236) פסו' = פסוקים.
 (237) פסקי רי"ד = ר' ישעיה ב"ר מאלי מטראני.
 (238) פסר"ב = פסיקתא רבתי (איש שלום).
 (239) פר' = פרשה.
 (240) פרה"י = פרקי הירידות.
 (241) פרמ"ג = פרי מגדים.
 (242) פרע"ח = פרי עץ חיים.
 (243) פש"ט = פסקי שכל טוב.
 (244) פת"ת = פתרון תורה.
 (245) צו"ג = צום גדליה.
 (246) צו"ה = צוואות השבטים.
 (247) קד"א = קמחא דאבישונא.
 (248) קדה"י = קדמוניות היהודים.
 (249) קדמ"א = קדמוני אשכנז.
 (250) קד"ץ = קדמוני צרפת.
 (251) קה"ר = קהלת רבה (מהד' וילנא).
 (252) קו"א = קונטרס אחרון.
 (253) קוש"ק = קובץ שיטות קמאי.

- (254) ק"ב = רבי אלעזר בירבי קליר פיוטים ליום הכיפורים (ראו ביבליוגרפיה).
- (255) ק"ק = קמ"ז קטן.
- (256) קשע"ה = קריאת שמע על המטה.
- (257) ר' בחיי = רבינו בחיי בן אשר.
- (258) ראב"ד = ר' אברהם בן דוד.
- (259) ראבי"ה = ר' אליעזר בן יואל הלוי.
- (260) ראה"ע = ר' אברהם הרופא מן העונים.
- (261) ראש"ך = ראשוני אשכנז.
- (262) רבב"א = ר' בנימין ב"ר אברהם (אח שבה"ל).
- (263) רב"ה = רות רבה (מהד' ווילנא).
- (264) ר"ג מאה"ג = רבינו גרשום מאור הגולה.
- (265) רו"ה = ר' וולף היידענהיים.
- (266) ר"ח = רבינו חננאל גאון.
- (267) ריא"ז = ר' ישעיה ב"ר אליה מטראני.
- (268) ריבב"ן = ר' יהודה יעל"ה ב"ר בנימין.
- (269) ריבמ"ן = ר' יצחק בן מלכי צדק מסיפונטו.
- (270) ריה"ח = רבי יהודה החסיד.
- (271) רי"ף = ר' יצחק אלפסי.
- (272) רמב"ם = ר' משה בן מימון.
- (273) רמד"ד = ר' מרדכי דיסלדארף.
- (274) רס"ג = רבי סעדיה גאון.
- (275) רע"ב = ר' עובדיה מברטנורה.
- (276) רעק"א = ר' עקיבא איגר.
- (277) רשב"א = ר' שלמה בן אדרת.
- (278) רשב"ג = ר' שלמה ברבי נתן הסיגילמסי.
- (279) רשב"ש = רבינו שלמה ב"ר שמשון.
- (280) רש"ס = ר' שבתאי סופר מפרעמישלא.
- (281) שבב"י = שד"ל, בתולת בת יהודה.
- (282) שבה"ל = שבלי הקט.
- (283) שד"ל = שמואל דוד לוצאטו.
- (284) שדר"א = שאילתות דרב אחאי גאון.
- (285) שה"ג = שלטי הגבורים לר' יהושע בועז לבית ברוך.
- (286) שה"ר = שיר השירים רבה (מהד' ווילנא).
- (287) שו' = שורה\שורות.
- (288) שו"ט = שוחר טוב.
- (289) ש"י = שאילת יעב"ן.
- (290) שיטמ"ק = שיטה מקובצת.
- (291) שכה"ג = שיירי כנסת הגדולה.
- (292) שמו"ע = שמונה עשרה.
- (293) שמו"ר = שמות רבה (מהד' ווילנא).
- (294) ש"ס = ששה סדרים.
- (295) שעה"כ = שער הכוונות.
- (296) שע"ת = שערי תשובה.
- (297) ש"ת = שערי תפלה.
- (298) שת"י = שתי ידות (למהר"ם די לונזאנו).
- (299) תא"ו = תולדות אדם וחווה.
- (300) תד"א = תנא דבי אליהו.
- (301) תדא"ז = תנא דבי אליהו, אליהו זוטא.
- (302) תדא"ר = תנא דבי אליהו, אליהו רבא.
- (303) תה"ד = תרומת הדשן.
- (304) תו' = תורה\תורת.
- (305) תו"י = תוספות ישנים.
- (306) תו"ט = תוספות יום טוב.
- (307) תו"כ = תורת כהנים.
- (308) תוס' = בעלי התוספות.
- (309) תוס' רי"ד = ר' ישעיה ב"ר מאלי מטראני.
- (310) תוספ' = תוספתא.
- (311) תי"ז = תרגום יונתן בן עוזיאל.
- (312) תי"ר = תרגום ירושלמי.
- (313) ת"מ = תפילת מנשה.
- (314) תפא"י = תפארת ישראל.
- (315) תר"א = תרגום אונקלוס.
- (316) תר"י = פ"י תלמידי רבינו יונה גירונדי (על הרי"ף).
- (317) תרמ"א = תרגום ראשון מגילת אסתר.
- (318) תשב"ץ = תשובות ר' שמעון בן צמח.
- (319) תשב"ץ קטן = ר' שמשון בן צדוק תלמיד מהר"ם.
- (320) תשוה"ג = תשובות הגאונים.
- (321) תשו' הרי"ד = תשובות ר' ישעיה ב"ר מאלי מטראני.
- (322) תשו' רנ"ג = תשובות ר' נטרונאי גאון.
- (323) תשמ"א = תרגום שני מגילת אסתר.
- (324) תתת"ס = תמונות תחנות תפלות ספרד.

מפתח הקינות והתפילות

80	דוד זרעו מכסאו נשבת	88	אאדה עד חוג שמים
45	האזינו השמים ואדברה	243	אב הרחמים שלם נחומים
147	הדרת מלכותך תגלה א עליון	123	אהלי אני עבטתי בדבור סרה
17	היום עת בוא שמשי	129	אוי כי אסרתי בזקים ובכבל
166	ונאמר תבאמו ותטעמו	130	אויל כהכניס תרף בהיכל
63	זכור איכה אנו שפתינו (קרובה)	144	אז בחטאינו חרב מקדש
	חזרת השי"ץ לשחרית של תשעה באב	32	אחינו בית ישראל שמעו
63	משולבת עם קינות	127	איכה אהובים נאמנים
209	יהי רצון לפני אבינו שבשמים	84	איכה אצת באפך
91	ישראל למעת בדרכי	99	איכה אשפתו פתוח כקבר
91	ישראל שתילי ביתי	115	איכה ישבה חביצלת השרון
165	ככתוב כל הנשמה תהלל	92	איכה תפארתי מראשותי השליכו
122	לו אלה געונו ושככה חמה	218	אהי בזמן שבית המקדש קים
17	למי אבכה וכף אכה	137	אם תאכלנה נשים פרים
161	למענך אהי תאגר נדחי	141	אם תעירו תלנותיכם
87	לנו שחת צר	134	אנה אלך ואויל דמעו כמים
84	לנו שלות בחרון אפך	99	אני לבטתי מיד כל עובר
126	מיריחו לכד קהלי	156	אש תוקד בקרבי בעלותי על
215	נחם יי אהינו אותנו	10	אתה הבלת בין קדש
219	נפילת אפים	114	בדומיה בדר אשבה
55	נקדישך ונעריצך	16	בורא מאורי האש
137	נשכבה בבשתנו ותכסנו כלמתנו	161	בימים ההם ובעת ההיא
28	עורה נא ימינך רמה	135	במכת אהלה אמרתי יש פליטה
32	על היכלי חבלי כנחש נושך	172	במקום אשרי העם
14	עגנו יי עגנו ביום צום תעניתנו	205	ברכת הגומל
171	קומי וספדי תורה	147	בת ציון שמעתי מקוננת אמריה

254	מפתח הקינות והתפילות	רנד
80	שבת סורו מני	80 קינות ליום תשעה באב
135	שתים נשים בנות אם אחת	63 קרובה – זכור איכה אנו שפתינו
150	תסתר לאלם תרשישים מרון	219 רחום וחנן חטאנו לפניך
31	תתכלי חרבא וכפנא	12 רחם יי אהינו עלינו